ΡΑΓΚΑΒΗ

ΑΠΑΝΤΑ

12

Rizo-Rangabé

Σεβαστός Ρ. Ζ. Ραγκαβής

ΑΠΑΝΤΑ

ΤΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΡΙΖΟΥ

ΤΟΥ

ΡΑΓΚΑΒΗ

ΤΟΜΟΣ ΙΒ'.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Κ. Α. Π. Σ.
ΑΡΙΘ. ΕΙΣΑΓ. 1251/12

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ
1885

ΔΑΝΤΟΥ

ΚΟΛΑΣΙΣ

ΔΑΝΤΟΥ

ΚΟΛΑΣΙΣ

ΑΣΜΑ Α'.

Ἔτεμνον μέσην τὴν ὁδὸν τοῦ βίου,
ὁπότ' εὑρέθην εἰς ζοφώδες δάσος,
τῆς κατ' εὐθεῖαν ἐκτραπεὶς ἐξόδου.
Χαλεπὸν πρᾶγμα νὰ εἰπῶ πῶς ἦτον
τραχὺ τὸ δάσος, ἄγριον νευρώδες.
Αὐτοῦ καὶ μόν' ἡ μνήμη φέρει τρόμον.
Μόλις αὐτῆς πικρότερος ὁ τάφος.
Ἀλλ' ἵν' ἀφηγηθῶ καὶ τὰ καλά του,
θὰ εἴπω κ' εἴτι ἄλλο εἶδ' αὐτόσε.
Πῶς εἰς αὐτὸ εἰσῆλθον δὲν ἠξεύρω.
Τοσοῦτο μ' εἶχεν ὕπνος καταλάβει,
ὥστε τὸν δρόμον τὸν ὀρθὸν ἀφῆκα.
Εἰς πρόποδας δὲ λόφου ὡς ἀφίχθην,
ὅστις τὸ τέρμα ἦτον τῆς κοιλάδος
τῆς ἐμβαλούσης φόβον τῇ ψυχῇ μου,
καὶ ἀναβλέψας εἶδον πῶς τὰ νῶτα
αὐτοῦ ἐχρύσου ἤδη ὁ πλανήτης
ὁ ὁδηγῶν εἰς τὰς εὐθείας τρίβους,

ὁ φόβος μου ἐκόπασεν ὀλίγον
ὁ ἔνδον τῆς καρδίας μου λιμνάσας
κατὰ τὴν νύκτα τῶν δεινῶν ἐκείνην.
Ὡς δὲ ἀσθμαίνων, ὁ ἐκ τοῦ πελάγους
εἰς τὴν ἀκτὴν περισωθείς, τὸ κῦμα
τὸ κινδυνῶδες στρέφεται καὶ βλέπει,
οὕτως ἐστράφη, ὑπεκφεύγουσά με,
καὶ ἡ ψυχή μου, νὰ ἰδῇ τὸν δρόμον
ὃν ζῶν οὐδέποτέ τις καταλείπει.
Μικρὸν ἀναπαυθείς, βαρὺς τὸ σῶμα,
τὴν ξηρὰν ῥάχιν ἤρχισ' ἀναβαίνων,
κ' ἦν πάντοτε ὁ βαίνων ποῦς ὁ κάτω.
Ἀρξάμενος δὲ μόλις τῆς ἀνόδου,
ἐμπρός μου βλέπω πάρδαλιν ταχύπουν,
κατάστικτον πᾶν ἔχουσαν τὸ δέρμα.
Οὐδόλως ἀπεχώρει ἀπ' ἐμπρός μου,
κ' ἐκώλυε τὸ βῆμα μου. Πολλάκις
νὰ ὀπισθοδρομήσω ἀπεστράφην.
Τῆς πρώτης ἦτον χαραγῆς ἡ ὥρα·
ὁ δ' ἥλιος ὑψοῦτο μετ' ἀστέρων,
τῶν συνοδῶν του ὅτε θεῖος ἔρως
ἔπλασε πρῶτον τὰ καλὰ ἐκεῖνα.
Νέ' ἀφορμὴ ἐλπίδων μοὶ ἐφάνη
τοῦ θηρὸς τούτου ἡ πολύχρους ὄψις,
τὸ γλυκὺ ἔαρ, τῆς αὐγῆς ἡ ὥρα.
Ἐκ νέου πλὴν μ' ἐνέβαλεν εἰς φόβους
ἐπιφανείς μοι αἰφνιδίως λέων.
Ἐφαίνετο ὡς κατ' ἐμοῦ προβαίνων,
τὴν κεφαλὴν ὀρθὴν καὶ πεινάλεος.
Ἐλύσσα, κ' οἱ αέρες ἐφρικίων.

Καὶ ἀδδηφάγος λύκαινα κατόπιν,
ἰσχνόσαρκον ἀλλ' ἄπληστον θηρίον,
πολλοὺς εἰς θλίψεις ἐμβαλὸν τῶν ζώντων.
Αὐτῆς μ' ἐπίεσεν ἡ ὄψις τόσον
καὶ νάρκην μοὶ ἐνέβαλε δειλίας,
ὥστ' ἀπηλπίσθην ν' ἀναβῶ ὡς ἄνω.
Ὡς δ' ὁ ἐκθύμως ἀγαπῶν τὰ κέρδη,
ὅταν ἐπέλθ' ἡ ὥρα τῆς ζημίας,
ἐν λογισμοῖς καὶ θλίβεται καὶ κλαίει,
τὸ τέρας τὸ ἀνήμερον ὁμοίως
πρὸς ἐμὲ βαῖνον βῆμα μετὰ βῆμα,
ὅπου σιγᾷ ὁ ἥλιος μὲ ὤθει.
Ἐν ᾧ δὲ οὕτως ἐφερόμην κάτω,
παρέστη τις ἐμπρὸς τῶν ὀφθαλμῶν μου,
βραγχνὸς φανείς μοι, ὡς σιγῶν χρονίως.
Ἰδὼν δ' αὐτὸν ἐν τῇ μακρᾷ ἐρήμῳ,
« Ἐλέησόν με, κεκραγὼς τῷ εἶπον,
» ὅστις ἂν ᾖς, σκιὰ ἢ ἀνὴρ πνέων. »
Ὁ δὲ· « Οὐχὶ ἀνήρ· ἀνὴρ πρὶν ἤμην,
» καὶ Λομβαρδοὶ ὑπῆρξαν οἱ γονεῖς μου,
» κ' ἡ Μάντυα πατρὶς ἦν ἀμφοτέρων.
» Sub Julio, εἰ κ' ἐξώρας, ἐγεννήθην,
» κ' ἔζων ἐν Ῥώμῃ, ἐπὶ τοῦ Αὐγούστου
» τοῦ ἀγαθοῦ, κ' ἐπὶ τῶν ψευδοθέων.
» Ποιητὴς ἤμην, ψάλτης τοῦ δικαίου
» υἱοῦ Ἀγχίσου, ὃς ἐκ Τροίας ἦλθεν
» ὅτε τὸ μέγα Ἴλιον ἐκάη.
» Σὺ δὲ πρὸς τί πλανᾶσ' ἐν ἀνοδίαις ;
» Εἰς τὸ τερπνὸν πῶς δὲν ἀνέβης ὄρος,
» τὸ ὂν ἀρχὴν κ' αἰτίαν χαρᾶς πάσης ; »

« Ὦ! εἶσαι ὁ Βιργίλιος, ἡ κρήνη
» ἡς λάβρος λόγων ποταμὸς ἐξέῤῥει; »
ἀπήντησα, καὶ λέγων ἠρυθρίων.
« Φῶς καὶ τιμὴ τῶν ποιητῶν τῶν ἄλλων
» σοὶ συνιστᾷ με ἡ σπουδή, ὁ ἔρως
» μεθ' ὧν τὸ σὸν βιβλίον ἀνεδίφουν.
» Διδάσκαλός μου εἶ, καὶ πρότυπόν μου.
» Ναί, παρὰ σοῦ καὶ μόνου ἠρυσάμην
» τὸ καλὸν ὕφος τὸ τιμήν μοι φέρον.
» Ἰδὲ τὸ τέρας ὃ φυγὼν ἐστράφην.
» Βοήθησόν με, ἔνδοξε σοφέ μου,
» ὅτι μοὶ τρέμουν οἱ σφιγμοὶ κ' αἱ φλέβες. »
« Πρὸς ἄλλην πρέπει νὰ τραπῇς πορείαν, »
ἀπήντησεν, ὡς εἶδεν ὅτι κλαίω,
« ὅπως σωθῇς ἐκ τῶν ἀγρίων τόπων.
» Ἐκεῖνο τὸ θηρίον ὃ κράζεις
» οὐδὲν ἀφήνει ἐπὶ τῆς ὁδοῦ του,
» ἀλλ' ἐμποδίζει πάντας καὶ φονεύει.
» Κακεντρεχὲς τὴν φύσιν εἶναι τόσον,
» ὥστ' αἱ βοραὶ ὀρέξεις του δὲν παύουν,
» καὶ ὅσον μᾶλλον τρώγει πεινᾷ μᾶλλον.
» Μετὰ πολλῶν συζεύγνυται θηρίων
» κ' εἰσέτι μέλλει, μέχρις οὗ ἐπέλθῃ
» ὁ μολοσσὸς οἰκτρῶς νὰ τὸ σπαράξῃ.
» Τοῦτον χαλκὸς ἢ χῶμα δὲν θὰ τρέφῃ,
» ἀλλὰ σοφία, ἀρετή, ἀγάπη·
» ἡ δὲ πατρίς του μέσῳ δύο Φέλτρων,
» τὴν ταπεινὴν θὰ σώσῃ Ἰταλίαν,
» δι' ἣν ἐθυσιάσθησαν Καμίλλα,
» Εὐρύαλος καὶ Τύρνος καὶ ὁ Νῖσος.

» Θὰ τὸ διώξῃ ἀπὸ πάσης χώρας
» αὐτὸς, καὶ εἰς τὸν Ἅδην θὰ τὸ ρίψῃ,
» ἐξ οὗ τὸ πρωτεξήγαγεν ὁ φθόνος.
» Συμφέρον δὲ φρονῶ σοι λέγων: Ἔπου,
» καὶ ὁδηγός σου ἔσομαι, κ' ἐντεῦθεν
» δι' ἀειδίου χώρας θὰ σὲ φέρω,
» ὅπου κραυγὰς ἀπέλπιδας θ' ἀκούσῃς,
» πνεύματ' ἀρχαῖα θὰ ἰδῇς θρηνοῦντα,
» καὶ θάνατον καλοῦντα ἐκ δευτέρου.
» Καὶ θὰ ἰδῇς τοὺς εὐχαριστουμένους
» ἐν τῷ πυρί, ἐλπίζοντας νὰ ἔλθουν
» ὀψέποτε πλησίον τῶν μακάρων.
» Ἂν δὲ κ' εἰς τούτους ν' ἀναβῇς θελήσῃς,
» ψυχὴ ἀξιωτέρα μου θὰ ἔλθῃ,
» μεθ' ἧς ἀναχωρῶν θενὰ σ' ἀφήσω.
» Ὁ Ἡγεμὼν ὁ ἄρχων ἐν ὑψίστοις
» ἐμὲ δὲν θέλει μὴ ὀρθοπιστοῦντα,
» εἰς τὰς μονάς του ἄλλους νὰ εἰσάγω.
» Πάντων κρατεῖ, ἐκεῖ δὲ βασιλεύει.
» Ἐκεῖ ἐστὶν ἡ πόλις του, ὁ θρόνος.
» Εὐδαίμονες οἱ οὓς ἐκεῖ ἐκλέγει! »
—« Σοῦ δέομαι, ὦ ποιητά », τῷ εἶπον,
« πρὸς τοῦ Θεοῦ, οὗ σὺ δὲν ἔχεις γνῶσιν,
» νὰ φύγω τοῦτο τὸ κακόν, καὶ χεῖρον!
» Ἐλθέ, ὁδήγησόν με ὅπου εἶπας,
» ἵνα τὴν πύλην τοῦ Ἁγίου Πέτρου
» ἰδῶ, καὶ οὕς μοι λέγεις θλιβομένους. »
Ἐβάδισε, κ' ἐγὼ παρηκολούθουν.

Ασμα Β΄.

Ἔδυεν ἡ ἡμέρα, καὶ ὁ μέλας
ἀὴρ ἀπέσπα τῶν συνήθων κόπων
τῆς γῆς τὰ ζῶα. Μόνος δ' εἰς τὴν πάλην
ἐθωρακίσθην τῆς ὁδοιπορίας
καὶ τὴν τῶν εὐσεβῶν μου αἰσθημάτων,
ἣν θὰ χαράξῃ ἄπταιστον τὸ πνεῦμα.
Βοήθει, Μοῦσα, ἔμπνευσις ὑψίστη,
καὶ πνεῦμα, σὺ τὸ γράψαν ὅσα εἶδον.
Ἐδὼ τὴν εὐγενῆ σου φύσιν δεῖξον.
« Ὦ ὁδηγέ μου ποιητά, » ἠρξάμην
« ἰδὲ ἡ ἀρετή μου ἂν ἀντέχῃ,
» πρὶν ἢ μὲ θέσῃς ἐπὶ τῆς ἀνόδου.
» Ὁ γονεὺς εἶπας ὅτι τοῦ Σιλβίου
» θνητός, εἰς τὸν ἀθάνατον μετέβη
» κόσμον, ἀρτίας ἔχων τὰς αἰσθήσεις.
» Ἂν δ' ὁ ἐχθρὸς παντὸς κακοῦ ἐδέχθη
» εὔνους αὐτόν, κ' ἐσκέφθη τί καὶ τίνες
» ἐπρόκειτο ἐκ τούτου νὰ φυῶσιν,
» ὁ ἔμφρων ἀπαράδεκτον δὲν κρίνει
» ἐν οὐρανοῖς αὐτὸς πῶς ἐξελέγη
» πατὴρ τῆς Ῥώμης, τοῦ λαμπροῦ της κράτους,
» ἥτις καὶ ὅπερ, ἵνα πάντα εἴπω,
» ἱδρύθησαν ἐν τῷ ἁγίῳ χώρῳ
» τοῦ διαδόχου τοῦ μεγάλου Πέτρου.
» Ἐπῄνεσας αὐτήν του τὴν πορείαν.
» Ἀλλ' ἐπ' αὐτῆς προῤῥήσεις τῶν νικῶν του
» ἤκουσε, καὶ τοῦ παπικοῦ μανδύου.

» Τῆς ἐκλογῆς τὸ σκεῦος εἶτ' ἀπῆλθεν
» ἐκεῖ, ἵνα τὴν πίστιν ἐνισχύσῃ,
» ἥτις ἐστὶν ἀρχὴ τῆς σωτηρίας.
» Ἐγὼ δὲ τί νὰ ἔλθω; τίς τὸ θέλει;
» Δὲν εἶμαι οὐδ' Αἰνείας οὐδὲ Παῦλος.
» Δὲν κρίνομ' ἐγὼ ἄξιος, οὐδ' ἄλλος
» μὲ κρίνει. Ἂν νὰ ἔλθω κατανεύσω,
» φοβοῦμαι μὴ ἡ ἔλευσις ᾖ ἄφρων.
» Σοφὸς εἶ. Κρεῖττόν μου γνωρίζεις ταῦτα.»
Ὡς δ' ὁ μὴ θέλων ὅ,τι πρὶν ἐπόθει
κ' εἰς νέας σκέψεις πρόθεσιν ἀλλάσσων
καὶ τῆς ἀρχῆς ἀφίσταται τοῦ ἔργου,
τοιοῦτος ἤμην εἰς τὴν μαύρην ὄχθην.
Σκεπτόμενος, ἀνέτρεπον τὴν πρᾶξιν
τὴν ἐν σπουδῇ τοσαύτῃ ἀρξαμένην.
« Καλῶς ἂν ἀντελήφθην τῶν σῶν λόγων »
μοὶ εἶπεν ἡ σκιὰ τοῦ μεγαθύμου,
« δειλία τὴν ψυχήν σου κατατρίχει,
» ἥτις πολλοὺς πολλάκις καταβάλλει,
» ἐκτρεπομένους τῶν ἐνδόξων ἔργων,
» ὡς ψευδὴς ὄψις δειλιάσαν ζῶον.
» Ἀλλ' ἵν' αὐτοῦ ἀπαλλαγῇς τοῦ φόβου
» θενὰ σ' εἰπῶ πρὸς τί, καὶ τί σκοπεύσας
» ἦλθον ὁπότε πρῶτον σ' ἐλυπήθην.
» Κ' ἐγὼ εἷς ἤμην ἐκ τῶν ἀμφιῤῥόπων.
» Μ' ἐκάλεσε καλὴ καὶ μακαρία
» γυνή, κ' ἐγὼ τῇ εἶπον νὰ προστάξῃ.
» Οἱ ὀφθαλμοί της ἔλαμπον ὡς τ' ἄστρα,
» καὶ ἤρξατο ἡδύτατα, βραδέως,
» μετὰ φωνῆς ἀγγελικῆς νὰ λέγῃ·

— » Ψυχὴ χαρίεσσα, Μαντύης γόνε,
» οὗ ἔτι ζῇ ἡ φήμη ἐν τῷ κόσμῳ
» καὶ ζήσει ὅσον καὶ ὁ κόσμος ζήσει,
» ἐμοῦ ὁ φίλος, ἀλλ' οὐχὶ τῆς μοίρας,
» κωλύεται εἰς τοὺς ἐρήμους δρόμους
» καὶ ὑπὸ φόβου τρέπεται ὀπίσω.
» Φοβοῦμαι δὲ μὴ τόσον ἐπλανήθη,
» ὥστ' ἔφθασα ἐξώρας ἀρωγός του,
» ὡς ἤκουσα ἐν οὐρανοῖς ἐπάνω.
» Ἀλλ' ἄγε σύ, καὶ διὰ τῆς κομψῆς σου
» γλώσσης, δι' ὧν ἂν διαθέτῃς τρόπων,
» βοήθησον καὶ παραμύθησόν με.
» Ἡ Βεατρίκ' εἰμὶ ἡ στέλλουσά σε,
» κ' ἔρχομ' ἐκ τόπου ὃν ποθῶ καὶ πάλιν.
» Ἔρως μὲ φέρει, λύων μου τὰ χείλη.
» Πρὸ τοῦ ἐμοῦ κυρίου ὅταν ἔλθω,
» εὔφημα πλεῖστα περὶ σοῦ θὰ λέγω. »—
» Ἐσίγησεν, ἐγῶ δ' ἠρξάμην τότε·
— « Ὦ σὺ γυνὴ ἐνάρετε καὶ μόνη
» δι' ἧς ἡ ἀνθρωπότης ὑπερέχει
» τῶν ἐν τῷ μικροκύκλῳ οὐρανῷ της,
» τόσον μ' εὐφραίνει ἡ ἐπιταγή σου,
» ὥστ' ὑπακούσας, λέγ' ὅτι βραδύνω.
» Τί θέλεις περιττὸν νὰ μ' εἰπῇς αὖθις.
» Εἰπέ μοι ὅμως πῶς δὲν ἐφοβήθης
» νὰ καταβῇς εἰς τὸ ἐνταῦθα κέντρον
» ἀπὸ τοῦ ὕψους ὃ ποθεῖς ἐνθέρμως. »
— « Ἀφοῦ νὰ διδαχθῇς τὰ πάντα θέλεις,
» βραχέως θὰ σ' εἰπῶ, μοὶ ἀπεκρίθη,
» ἐδὼ πῶς δὲν ἐδίστασα νὰ ἔλθω.

» Ἄξιον φόβου εἶν' ἐκεῖνο μόνον
» ὁ δύναται κακὸν νὰ ἐπιφέρῃ.
» Τ' ἄλλα οὐδόλως· φοβερὰ δὲν εἶναι.
» Εἰμὶ ἐκ θείας χάριτος τοιαύτη,
» ὥστ' οὐδ' ἡ ἀθλιότης σας μὲ θίγει,
» οὐδ' αὗται τῆς πυρκαϊᾶς αἱ φλόγες.
» Εἰς οὐρανοὺς ὑπάρχει γυνὴ εὔνους,
» δι' ὁ σὲ πέμπω κώλυμ' ἀθυμοῦσα.
» Τὸ τραχὺ θέσπισμα τὸ ἄνω θραύει·
» καὶ δὴ καλεσαμένη τὴν Λουκίαν
» τῇ λέγει·—« Ἤδη ὁ πιστός σου δεῖται
» τῆς σῆς φροντίδος. Σοὶ τὸν ἀναθέτω. »
» Πᾶν τὸ σκληρὸν μισοῦσα ἡ Λουκία,
» προσῆλθεν εἰς τὸ μέρος ὅπου ἤμην
» μετὰ Ῥαχὴλ τῆς πάλαι καθημένη.
—« Εὐλογητὴ θεόθεν Βεατρίκη, »
» εἶπε, « τὸν σὲ φιλοῦντα δὲν συνδράμεις,
» τὸν διὰ σὲ τῶν ζώντων ἐξελθόντα;
» Δὲν ἤκουσας οἰκτρῶς αὐτὸν θρηνοῦντα;
» Δὲν βλέπεις πῶς πρὸς θάνατον παλαίει
» παρὰ χειμάρρῳ, πόντου δεινοτέρῳ; »
» Οὐδεὶς ὁ ἐν τῷ κόσμῳ τόσον σπεύδων
» νὰ λάβῃ κέρδος, ν' ἀποφύγῃ βλάβην,
» ὅσον ἐγώ, ὡς ἤκουσα τὰς λέξεις.
« Κατῆλθον ἐκ τοῦ μακαρίου θρόνου
» πρὸς σέ, τοῖς ἔπεσί σου πεποιθυῖα.
» Τιμῶσι σὲ καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου. »
» Εἶπε κ' ἐστράφ'. Οἱ ὀφθαλμοί της λάμψιν
» ἠκτινοβόλουν, ἔμπλεοι δακρύων·
» δι' ὁ καὶ μᾶλλον ἔσπευσα νὰ ἔλθω.

» Καὶ ἦλθον ὡς διέταξεν ἐκείνη·
» σ᾽ ἀπήλλαξα τοῦ φοβεροῦ θηρίου,
» τοῦ κλείοντός σοι τὴν ὁδὸν τοῦ ὄρους.
» Τί σοι λοιπὸν συμβαίνει; Τί, τί μένεις;
» Τόσην δειλίαν ἐν τῷ στήθει στέγεις;
» Τόσον σοὶ λείπει εὐτολμία, θάρρος,
» ἐν οὐρανοῖς εὐλογηταὶ γυναῖκες
» τρεῖς ὑπὲρ σοῦ ὁπότε μεριμνῶσι,
» κ᾽ οἱ λόγοι μου σ᾽ ὑπόσχονται τοσαῦτα; »
Ὡς τ᾽ ἄνθη κάμπτει τῆς νυκτὸς ἡ πάχνη
καὶ κλείει, ὡς δ᾽ ὁ ἥλιος προσλάμψῃ,
ἀνοίγονται ἀμέσως καὶ ὀρθοῦνται,
οὕτω κ᾽ ἡ χαυνωθεῖσα ἀρετή μου.
Καὶ ὑπὸ τόσου ἐπληρώθην θάρρους,
ὥστ᾽ εἶπον, ὥς τις τὴν ψυχὴν ἀνδρεῖος·
» Ὦ ἐλεήμων ἡ συντρέξασά με,
» καὶ σὺ φιλόφρων, σὺ ὁ ὑπακούσας
» ταῖς ἀληθείαις ἃς ἐπρόφερέ σοι·
» Ἐπλήρωσάς μου τὴν καρδίαν πόθου
» νὰ ἔλθω πάλιν, δι᾽ ὃν λόγον εἶπας.
» Ἀνέλαβον τὴν πρόθεσιν τὴν πρώτην.
» Ἔχομεν μίαν πρόθεσιν· προχώρει.
» Ἔσ᾽ ὁδηγός, διδάσκαλός μου, ἄρχων. »
Εἶπον· καὶ ὡς προέβη, εἰς τὸν δρόμον
τὸν ὑψηλὸν εἰσῆλθον, τὸν δασώδη.

Ασμα Γ'.

« Ἐγὼ εἰς τὴν πενθήρη φέρω πόλιν,
» ἐγὼ εἰς τὴν ἀΐδιον ὀδύνην
» καὶ πρὸς τὰ στίφη τῶν ἀπολωλότων.
» Ἐτελειώθην πρὸς δικαιοσύνην.
» Μ' ἀνήγειρεν ἡ δύναμις ἡ θεία
» κ' ἡ πανσοφία καὶ ὁ πρῶτος ἔρως.
» Οὐδὲν ἐπλάσθη πρὸ ἐμοῦ, πλὴν ὅσα
» αἰώνια· κ' ἐγὼ εἶμ' αἰωνία.
» Ὁ εἰσιὼν πᾶσαν ἐλπίδ' ἀφίτω. »
Τὰς λέξεις ταύτας μελανοῖς στοιχείοις
ἰδὼν ἐπάνω πύλης γεγραμμένας,
« Δεινὸς ὁ νοῦς, διδάσκαλε, » τῷ εἶπον.
Ὁ δέ, ὡς ἔμφρων τις, μοὶ ἀνταπήντα·
« Ἐδὼ νὰ παύῃ πρέπ' ἡ ὑποψία,
» ἐδὼ πᾶσα δειλία ν' ἀποθνήσκῃ.
» Ἀφίχθημεν ἐκεῖ ὅπου σοὶ εἶπον.
» Ἐνταῦθα θὰ ἰδῇς τοὺς τεθλιμμένους,
» τοῦ δώρου στερηθέντας τοῦ νοός των. »
Καὶ θεὶς τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς χειρός μου,
φαιδρὸς τὴν ὄψιν, ἐμποιοῦσαν θάρρος,
τῶν μυστηρίων μ' ἔδωκε τὴν λύσιν.
Ἐκεῖ κλαυθμὸς καὶ στεναγμὸς καὶ γόος
ἀντήχουν εἰς ἀνάστερον ἀέρα·
δι' ὃ καὶ ὑπεδάκρυσα τὸ πρῶτον.
Γλῶσσαι παντοῖαι, φρικτοὶ λόγοι, ἄλγους
κραυγαί, ὀργῆς ἐπιφωνήσεις, ἄλλαι
λαμπραί, βαρεῖαι ἄλλαι, χειρῶν κρότοι

ἐβόμβουν ἐν δινήσ᾽ εἰς τὸν ἀέρα,
ὅστις ἦν μέλας ἄνευ μέτρου χρόνου,
καθὼς τὴν κόνιν καταιγὶς συστρέφει.
Ἐγὼ δέ, οὗ τὸν νοῦν συνεῖχε φρίκη,
« Διδάσκαλε, τῷ εἶπον, τί ἀκούω;
» Τίνες αὐτοὶ οὓς καταβάλλ᾽ ἡ θλίψις; »
Ὁ δέ· « Διάγουσιν ἀθλίως οὗτω
» ψυχαὶ αἱ τεθλιμμέναι τῶν πραξάντων
» οὐδὲν κακόν, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐπαινετόν τι.
» Μετ᾽ αὐτῶν βαίνει καὶ ὁ τῶν ἀγγέλων
» κακὸς χορός, τῶν οὔτε ἀποστάντων
» οὔτε πιστῶν, ἀλλ᾽ ἑαυτοὺς φιλούντων.
» Ὁ οὐρανὸς τοὺς ἀποβάλλει, μήπως
» τὸν ἀσχημίζουν, ὁ βαθὺς δὲ Ἅδης,
» μὴ οἱ κακοί πως φρονηματισθῶσι. »
Κ᾽ ἐγώ· « Διδάσκαλε, τί μέγα πάσχουν
» ὥστε οἰκτρῶς τοσοῦτο νὰ θρηνῶσιν; »
Ὁ δ᾽ « Ἐν βραχεῖ θὰ σοὶ διδάξω », εἶπε.
» « Δὲν ἔχουσιν ἐλπίδ᾽ αὐτοὶ θανάτου.
» Τόσον οἰκτρὰ δ᾽ εἶν᾽ ἡ τυφλὴ ζωή των,
» ὥστε φθονοῦσι πᾶσαν ἄλλην τύχην.
» Τὴν φήμην των ὁ κόσμος ἀποκρούει·
» Δὲν τοὺς ἀνέχετ᾽ ἔλεος καὶ δίκη.
» Ἀμέλει τούτων. Βλέπε τους καὶ χώρει. »
Ἀνέβλεψα δ᾽ ἐγὼ κ᾽ εἶδον σημαίαν
ἐδῶ κ᾽ ἐκεῖ ταχέως φερομένην,
ὡς ἂν ἦν ἀναξία ἡσυχίας.
Καὶ μετ᾽ αὐτὴν προὐχώρει τόσον πλῆθος
ἀνθρώπων, ὥστ᾽ ἀπίστευτον μοὶ ἦτον
ὁ Χάρων νὰ ἐθέρισε τοσούτους.

'Αναγνωρίσας δὲ τινάς των, εἶδον
καὶ τὴν σκιὰν ἐν ἀλλοις τοῦ μεγάλα
ἐξ ἀγενείας ἀποποιηθέντος.
Κ' ἐνόησα εὐθὺς κ' ἐβεβαιώθην
ὅτ' εἰσὶν οὗτοι οἱ δυσαρεστοῦντες
καὶ τῷ Θεῷ καὶ τοῖς ἐχθροῖς του φαῦλοι.
Οἱ ἄθλιοι, μὴ ζήσαντες ποτέ των,
ἦσαν γυμνοί, καὶ σμῆνος τοὺς ἐκέντα
σφηκῶν, κωνώπων περιπετωμένων.
Τοῖς ἤμασσον τὸ πρόσωπον· τὸ αἷμα
μετὰ δακρύων εἰς τὴν γῆν κατέρρει,
ὅθεν τὸ ἤντλουν σκώληκες δυσώδεις.
Καὶ περαιτέρω δὲ τὸ βλέμμα στρέψας,
εἶδον πολλοὺς εἰς ποταμίαν ὄχθην,
καὶ εἶπον· « Δός, διδάσκαλε, νὰ μάθω
» τίνες εἰσί, καὶ κατὰ ποῖον ἔθος
» νὰ διαβῶσι τόσον προθυμοῦνται,
» ὡς εἰς τὸ φῶς τὸ ἀμυδρὸν τοὺς βλέπω. »
Κ' ἐκεῖνος ἀπεκρίθη· « Θὰ τὰ μάθῃς
» ὅταν εἰς τοῦ 'Αχέροντος σταθῶμεν
» τὴν τεθλιμμένην παραποταμίαν. »
Τὸ βλέμμα τότε αἰδημόνως κλίνων,
κ' ἐν φόβῳ μὴ λαλῶν τὸν δυσηρέστουν,
μέχρις αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ ἐσίγων.
Κ' ἰδού, ἡμῖν προσῆλθεν ἐν πορθμείῳ
γέρων ἀρχαῖος, πολιὸς τὴν τρίχα,
κράζων· « Οὐαὶ ὑμῖν, ψυχαὶ προώλεις!
» Τὸν οὐρανὸν δὲν θὰ ἰδῆτε πλέον.
» Νὰ σᾶς πορθμεύσω ἦλθον εἰς τὴν πέραν,
» ἀείζοφον ἐν καύσωνι καὶ πάγοις.

» Σὺ δ' ἥτις ἐδὼ μένεις, ψυχὴ ζῶσα,
» ἀπόστηθι τῶν τεθνεώτων τούτων. »
Ἀλλ' ἰδὼν ὅτι δὲν ἐμακρυνόμην,
« Δι' ἄλλων, εἶπε, δρόμων καὶ λιμένων
» θὰ εὕρῃς πόρον καὶ οὐχὶ ἐνταῦθα.
» Ἀνάγκην ἔχεις ξύλου κουφοτέρου. »
Ὁ δ' ὁδηγός, « Πραΰνου », εἶπε, « Χάρων.
» Βούλησις εἶν' αὐτὴ τοῦ δυναμένου
» ὃ βούλεται. Παρέκει μὴ ἐρώτα. »
Ἠρέμησαν τότ' αἱ δασεῖαι γνάθοι
τοῦ κωπηλάτου τῶν ὠχρῶν ὑδάτων,
ἐν ᾧ τοὺς ὀφθαλμούς του φλὸξ ἐκύκλου.
Ἀλλ' ἀλλαγὴ χροιᾶς, τρυγμὸς ὀδόντων,
εἰς τὰς γυμνὰς ψυχάς, τὰς κεκμηκυίας
ἐπῆλθε πρὸς αὐτοὺς τοὺς ὡμοὺς λόγους.
Θεὸν καὶ τούς γονεῖς των ἐβλασφήμουν,
τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, καιρόν, τόπον,
τὸ σπέρμα τῆς σπορᾶς τῆς γενετῆς των.
Συναπεσύρθησαν, δεινῶς θρηνοῦσαι,
πρὸς τὴν φρικώδη ὄχθην, ἥτις πάντας
προσμένει τοὺς Θεὸν μὴ φοβουμένους.
Ὁ δαίμων Χάρων, φλογεροῖς προσνεύων
τοῖς ὀφθαλμοῖς, τοὺς συγκαλεῖ, καὶ παίει
διὰ τῆς κώπης τοὺς βραδυποροῦντας.
Καθὼς ἐν φθινοπώρῳ ἓν μετ' ἄλλο
ἐκπίπτουσι τὰ φύλλα, ὡς νὰ ῥίψῃ
εἰς γῆν ὁ κλάδος τὴν στολήν του πᾶσαν,
ὁμοίως τοῦ Ἀδὰμ τὸ κακὸν σπέρμα
τῆς ὄχθης πρὸς τὸν νεύοντ' ἀπεσπῶντο,
ὡς τὰ πτηνὰ πρὸς ὃν καλεῖ πετῶσιν.

Οὕτω τὸ μέλαν διασχίζουν ὕδωρ,
καὶ πρὶν ἢ ἀντιπέραν ἀφιχθῶσι,
συρρέουσιν ἐνταῦθα νέα στίφη.
« Γιέ », ὁ εὔνους ὁδηγὸς μοὶ εἶπεν,
« ὅλ' οἱ θανόντες ἐν ὀργῇ κυρίου
» συνέρχοντ' ἐκ παντὸς ἐνταῦθα τόπου,
» καὶ πρόθυμοι τὸ ῥεῦμα περαιοῦνται.
» Δικαιοσύν' ἡ θεία τοὺς ἐλαύνει,
» ὥστε ὁ φόβος τρέπεται εἰς πόθον.
» Ἐδὼ ψυχὴ καλὴ δὲν διαπλέει.
» Ἂν κατὰ σοῦ ἦν δυσφορῶν ὁ Χάρων,
» Ἐννοεῖς ποία ἦν ἡ ἔννοιά του. »
Εἶπε, καὶ ἅμα ἡ ζοφώδης χώρα
ἐσείσθη οὕτως, ὥστε κ' εἰς τὴν μνήμην
τοῦ φόβου μόνην ὁ ἱδρώς μου ῥέει.
Ἀνέπεμψεν ἡ ἔνδακρυς γῆ πνεῦμα,
ὃ λάμψις κατεφώτισ' ἐρυθρόχρους.
Ἐν ἐμοὶ πᾶσα αἴσθησις ἐσβέσθη,
κ' ἔπεσα, ὅπως ὁ εἰς ὕπνον πίπτων.

Ασμα Δ'.

Βαρύγδουπος ἀπέσειπε πλὴν κρότος
τὸν βαθὺν ὕπνον ἐκ τῆς κεφαλῆς μου,
ὡς τοῦ βιαίως ἀφυπνιζομένου.
Τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀναπεπαυμένους
ἔστρεψα πέριξ κ' ἤγειρα εἰς ὕψος,
ν' ἀναγνωρίσω ποῦ τῆς γῆς ἱστάμην.
Καὶ ἀληθῶς εὑρέθην εἰς τὸ χεῖλος
τοῦ θλιβεροῦ βαράθρου, τοῦ ἠχοῦντος
ἐξ ἀπεράντων ὀδυρμῶν καὶ γόων.
Βαθὺ τοσοῦτον ἦτον, ὁμιχλῶδες
καὶ σκοτεινόν, ὥστ' εἰ κ' εἰς τὸν πυθμένα
ἐβύθισα τὸ βλέμμα, οὐδὲν εἶδον.
« Εἰς τὸν τυφλὸν ἂς καταβῶμεν κόσμον, »
ὁ ποιητὴς ὠχρὸς ἤρξατο λέγων,
« πρῶτος ἐγώ, σὺ δεύτερος κατόπιν. »
Ἰδὼν δ' ἐγὼ τὴν πελιδνὴν χροιάν του,
« Νὰ ἔλθω; » εἶπον, « Πῶς, ἂν σὺ φοβῆσαι,
» σὺ ὁ παρήγορος τῶν δισταγμῶν μου; »
Ὁ δ' εἰς ἐμέ· « Αὐτῶν ἡ ἀγωνία
» τῶν κάτω, γράφει εἰς τὰς παρειάς μου
» τὸν ἔλεον, ὃν ἐκλαμβάνεις φόβον.

« Χωρῶμεν. Ὁ μακρὸς ἐπείγει δρόμος. »
Οὕτως εἰσῆλθε, καὶ συνυπερέβην
τὸν πρῶτον κύκλον πέριξ τῆς ἀβύσσου.
Κ' ἐκεῖ μὲν θρῆνοι ἀκουστοὶ δὲν ἦσαν,
ἀντήχουν ὅμως στεναγμοὶ τοιοῦτοι,
ὥστ' ὁ ἀείδιος ἀὴρ νὰ τρέμῃ·
διότι εἶχε θλίψεις ἀβασάνους
ὁ ἐκεῖ ὄχλος ὁ πολὺς καὶ μέγας
τῶν γυναικῶν, ἀνδρῶν καὶ μειρακίων.
« Δὲν ἐρωτᾷς », ὁ ὁδηγός μου εἶπε,
» τί εἶν' αὐτὰ τὰ πνεύματα ἃ βλέπεις.
» Νὰ μάθῃς θέλω, πρὶν προβῇς, πῶς οὗτοι
» δὲν ἥμαρτον. Ὅτι χρηστοὶ δὲ ἦσαν
» δὲν τοῖς ἀρκεῖ. Τὸ βάπτισμα τοῖς λείπει,
» ἡ πύλη τῆς θρησκείας ἣν πιστεύεις.
» Καὶ πρὸ Χριστοῦ ἂν εἰς τὸν κόσμον ἦλθον,
» δὲν προσεκύνουν τὸν Θεὸν ὡς ἔδει.
» Εἷς ἐξ αὐτῶν εἰμὶ κ' ἐγὼ ἐπίσης.
» Οὐχὶ δι' ἄλλο σφάλμα, διὰ τοῦτο,
» ἀπολωλότες, πάσχοντες ἐνταῦθα,
» διάγομεν ἀπέλπιδες κ' ἐν πόθοις. »
Ὡς ἤκουσα, ἐδήχθην τὴν καρδίαν,
ἄνδρας εἰδὼς ἀξίους λόγου πλείστου
ἐν τῷ προδόμῳ μένοντας ἐκείνῳ.
« Εἰπέ, διδάσκαλε, εἰπέ, προστάτα, »
ἠρξάμην, θέλων βέβαιος νὰ εἶμαι
τῆς πίστεως τῆς ὑπὲρ πᾶσαν πλάνην,
« Ἐξῆλθέ τις ἐντεῦθεν, δι' ἰδίας
» ἢ δι' ἑτέρου ἀρετῆς εὐδαίμων; »
Ὁ δ' ἐννοῶν τῶν κεκρυμμένον λόγον,

ἀπήντα· « Ἤμην νέηλυς ἐνταῦθα,
» ὁπότε εἶδον ἰσχυρὸς νὰ ἔλθῃ,
» σημεῖον νίκης περιεστεμμένος.
» Τοῦ πρωτοπλάστου τὴν σκιὰν ἀφεῖλεν
» αὐτὸς, καὶ Ἄβελ τοῦ υἱοῦ, καὶ Νῶε,
» τοῦ πατριάρχου Ἀβραὰμ, Μωσέως
» τοῦ νομικοῦ, Δαυὶδ τοῦ βασιλέως,
» τοῦ Ἰσραὴλ μετὰ πατρὸς καὶ τέκνων,
» καὶ τῆς Ραχὴλ, ᾗ τόσον ἐχαρίσθη,
» καὶ πολλῶν ἄλλων ἐκμακαρισθέντων.
» Νὰ μάθῃς θέλω πῶς ψυχαὶ πρὸ τούτων
» ποτὲ δὲν εἶδον ἄλλαι σωτηρίαν. »
Ἐν τούτοις προὐχωροῦμεν ὡς ὡμίλει,
καὶ διεπορευόμεθα τὸ δάσος,
τὸ δάσος λέγω τῶν πυκνῶν πνευμάτων.
Τῆς κορυφῆς δὲν ἦτον ἡ ὁδός μας
ἔτι μακρὰν, ὅτε πῦρ εἶδον λάμπον
ἐντὸς ἡμισφαιρίου κατασκότου.
Ἀπείχομεν, οὐχὶ τοσοῦτον ὅμως,
ὥστε νὰ μὴ γνωρίσω διακρίνων
πῶς ἔντιμοι τὸν τόπον εἶχον ἄνδρες.
« Ὦ σὺ, ὁ πᾶσαν τέχνην κ' ἐπιστήμην
» τιμῶν, τί εἶν' ἐκεῖν' οἱ τὴν ἀξίαν
» διάφοροι κ' ὑπέρτεροι τῶν ἄλλων; »
Ὁ δέ· « Τὸ ὄνομα τὸ τίμιόν των,
» τὸ ἀντηχῆσαν διὰ τῆς ζωῆς σου
» τῷ οὐρανῷ εὐαρεστοῦν, ἡμείφθει. »
Τότε δὲ ἤκουσα φωνὴν καλοῦσαν·
« Τὸν ποιητὴν τὸν ὕψιστον τιμᾶτε,
» οὗ ἡ σκιὰ ἀπῆν, ἀλλ' ἐπανῆλθεν. »

Ὡς δ' ἡ φωνὴ ἐκόπασε σιγῶσα,
τέσσαρας εἶδον σκιὰς προσερχομένας.
Φαιδραὶ δὲν ἦσαν, οὔτε τεθλιμμέναι.
Ὁ δ' ἀγαθὸς διδάσκαλος μοὶ εἶπεν·
« Ἰδὲ τὸν πρῶτον τοῦτον, τὸν ξιφήρη,
» βασιλικῶς πρὸ τῶν τριῶν χωροῦντα.
» Ὁ Ὅμηρος, ὁ μέγας ψάλτης, εἶναι·
» ὁ δ' ἕτερος, Ὡράτιος ὁ μῶμος·
» Ὀβίδιος καὶ Λουκανὸς κατόπιν.
» Καθ' ὃ δ' εἰς πάντας τ' ὄνομα ἐπίσης
» ἁρμόζει, ὃ ἡ μόνη φωνὴ εἶπε,
» τιμῶσί με, καὶ πράττουσιν εὐλόγως. »
Τὴν καλὴν οὕτως εἶδον συνελθοῦσαν
σχολὴν τοῦ ἡγεμόνος ψάλτου, ὅστις
ὡς ἀετὸς πετᾷ ὑπὲρ τοὺς ἄλλους.
Ἀφ' οὗ δὲ συνωμίλησαν ὀλίγον
ἠσπάσαντό με, πρὸς ἐμὲ στραφέντες,
ὃ εἶδε μειδιῶν ὁ ὁδηγός μου.
Μ' ἐτίμησαν δὲ κ' ἔτι περαιτέρω,
εἰς τὴν χορείαν των ἐντάξαντές με,
ὥστ' ἐγενόμην ἕκτος μεταξύ των.
Ἤλθομεν οὕτως ὅπου ἦν ἡ αἴγλη,
λέγοντες πλεῖστα, νῦν σιωπητέα,
ἀλλ' ἃ ἐκεῖ συζητητέα ἦσαν.
Ἀφίχθημεν δ' ἐμπρὸς εὐγενοῦς πύργου
ὃν τεῖχος περιέβαλλεν ἑπτάκις
ὕψιστον, ῥύαξ δὲ καλὸς ὠχύρου.
Διήλθομεν δ' ὡς γῆν στερεὰν τοῦτον
καὶ ἑπτὰ πύλας μετὰ τῶν σοφῶν μου,
κ' ἐφθάσαμεν εἰς χλοερὸν λειμῶνα.

Ἄνδρες ἐκεῖ σεμνόφθαλμοι παρῆσαν,
καὶ ἐμβριθεῖς, κ' ἐπίσημοι τὴν ὄψιν,·
σπανίως, ἀλλ' ἡδέως ὁμιλοῦντες.
Εἰς μίαν ἀπεσύρθημεν γωνίαν,
εἰς ὕψος φωτεινὸν, ἠνεωγμένον,
ὁπόθεν πάντες σύνοπτοι μᾶς ἦσαν.
Εἰς τὴν στιλπνὴν, ποικίλην ἐκεῖ πόην
τὰ πνεύματα κατεῖδον τὰ μεγάλα,
κ' ἡ θέα των τὸ πνεῦμά μου ἐξῆρε.
Μετ' ὀπαδῶν τῆς εἶδον τὴν Ἠλέκτραν,
καὶ ἐν αὐτοῖς τὸν Ἕκτορα κ' Αἰνίαν
καὶ Καίσαρα, γυπόφθαλμον, ἐν ὅπλοις·
Τὴν Πενθεσίλειαν καὶ τὴν Καμίλλαν,
κ' ἐξ ἄλλου τὸν Λατίνων βασιλέα
μετὰ τῆς θυγατρός του Λαβινίας,
τοῦ Ταρκυνίου τὸν διώκτην Βροῦτον,
Μαρτίαν, Λουκρητίαν, Κορνηλίαν,
καὶ παρεκεῖ τὸν Σαλαδῖνον μόνον.
Τὸ βλέμμα δὲ ἀκόμ' ὑψώσας, εἶδον
τὸν μύστορα τὸν τῶν ἐπιστημόνων,
καθήμενον ἐν μέσῳ φιλοσόφων.
Ἐθαύμαζον κ' ἐτίμων αὐτὸν πάντες.
Ἐγγύς του Πλάτων καὶ Σωκράτης ἦσαν,
καὶ ὁ Δημόκριτος, ὁ ἐκλαμβάνων
τὸν κόσμον πάντα γέννημα τῆς τύχης,
Θαλῆς, Ἀναξαγόρας, Διογένης,
Ἐμπεδοκλῆς, Ἡράκλειτος καὶ Ζήνων,
καὶ ὁ Διοσκορίδης, ὁ ἐτάζων
τὸ ποιὸν, Τούλιος, ὁ ἠθολόγος
Σενέκας, Λίβιος, ὁ γεωμέτρης

Εὐκλείδης, Πτολεμαῖος, Ἱπποκράτης
καὶ Ἀβηκίννας, Γαληνὸς, ὁ γράψας
τὸ σχόλιον τὸ μέγα Ἀβερόης.
Δὲν δύναμαι τοὺς πάντας ν' ἀναγράψω.
Ἐμπρὸς μ' ἐλαύνει τὸ μακρόν μου θέμα,
καὶ ἐλαττοῦντ' αἱ λέξεις τῶν πραγμάτων.
Τῶν ἓξ ὁ λόχος ἐδιχοτομήθη.
Ἀλλοῦ ὁ ἔμφρων ὁδηγὸς μὲ φέρει,
ἐκτὸς τοῦ ἠρεμοῦντος εἰς ἀέρα
δονούμενον, ὅπου πᾶν φέγγος λείπει.

Ασμα Ε'.

Οὕτω κατέβημεν τοῦ πρώτου κύκλου
ἐπὶ τὸν δεύτερον, ὅστις ἐλάττων
τὸ πλάτος ἦν, πλὴν μᾶλλον θρήνων πλήρης.
Φρικτὸν ὁ Μίνως τοὺς ὀδόντας τρύζων,
ἀνέκρινε τοὺς εἰσιόντας πάντας,
δικάζων, ἀφιεὶς, ὡς ἐσπειρᾶτο.
Ἐννοῶ, ὅταν ἀγενὴς ψυχή τις
παρῇν ἐμπρός του, ἐξωμολογεῖτο·
ὁ δ' ὀξὺς γνώστης τῶν ἁμαρτημάτων,
βλέπει τοῦ ᾅδου ποῦ καθεὶς ἀνήκει,
καὶ τὴν οὐράν του ζώννυται τοσάκις,
ὅσους βαθμοὺς νὰ καταβῇ τὴν στέλλει.
Πάντοτε πλεῖσται ἵστανται ἐμπρός του,
μετ' ἄλλας ἀλλ' ἐρχόμεναι εἰς κρίσιν·
λέγουν, ἀκούουν καὶ κατρακυλοῦσι.
« Σὺ ὁ ἐλθὼν εἰς τὸν οἰκτρὸν ξενῶνα »,
ὁ Μίνως ὡς μὲ εἶδε μοὶ προσεῖπε,
τὸ σοβαρόν του ἔργον διακόπτων,
« Ἰδὲ ποῦ βαίνεις καὶ εἰς τὶ πιστεύεις.
» Μὴ σ' ἀπατᾷ τὸ εὖρος τῆς εἰσόδου. »
Ὁ δ' ὁδηγός μου, « Τί φωνάζεις; » εἶπε
« Μὴ κώλυε τὸν εἱμαρμένον δρόμον.
» Τὸ θέλει ὁ δυνάμενος ὃ θέλει.
» Ἀρκεῖ σοι τοῦτο. Πλέον μὴ ἐρώτα. »
Τότ' ἤρχησαν τῆς θλίψεως οἱ γόοι
ν' ἀκούωνται, κ' ἤλθον εἰς μέρος ὅπου
πλεῖστος κλαυθμὸς μοῦ ἔπληττε τὰ ὦτα.

Βωβὸν φωτὸς τὸ μέρος ἦν ἐκεῖνο,
καὶ ἐμυκᾶτο ὡς θαλασσοκλύδων,
ὃν ἄνεμοι μαστίζουν ἐναντίοι.
Ἀκάματος ἡ τῶν νερτέρων λαίλαψ
τὰ πνεύματα συστρέφει ἐν σιφῶνι,
συγκρούει καὶ κτυπᾷ καὶ τραυματίζει.
Πρὸ τοῦ κρημνοῦ δὲ ὅσοι ἀφικνοῦνται,
ἐκεῖ κραυγαὶ καὶ οἰμωγαὶ καὶ θρῆνοι
τὴν ἀρετὴν τὴν θείαν βλασφημοῦσιν.
Ἤκουσα ὅτι τιμωροῦνται οὕτως
οἱ σαρκικῶν ἁμαρτιῶν ἐργάται,
οἱ εἰς ὁρμὰς τὸν νοῦν ὑποδουλοῦντες.
Τοὺς πελαργοὺς ὡς ἐν χειμῶνος ὥρᾳ
φέρουσι κατ' ἀγέλας τὰ πτερά των,
τὰ πνεύματα τὰ πονηρὰ ἡ λαίλαψ
ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ἄνω καὶ κάτω φέρει·
οὐδ' ἔχουσιν ἐλπίδα, ἡ ποινή των
οὐχὶ νὰ παύσῃ, κἂν νὰ μετριάσῃ.
Καὶ ὡς οἱ γερανοί, ψάλλοντες θρήνους,
εἰς μακροὺς στίχους τὸν ἀέρα τέμνουν,
ὁμοίως εἶδον ἐκπεμπούσας γόους
σκιὰς ἐκεῖν' ἡ συμφορὰ νὰ φέρῃ.
Δι' ὃ καὶ εἶπον· « Ὁδηγέ μου, τίνες
» εἰσὶν οὓς δαίρει ὁ ἀὴρ ὁ μέλας; »
« Ἡ πρώτη τούτων, περὶ ὧν νὰ μάθῃς
» ζητεῖς, αὐτὸς μοὶ ἀπεκρίθη τότε,
» ἡγεμονὶς πολλῶν γλωσσῶν ὑπῆρξεν.
» Ἀκόλαστος, ὡς νόμον εἶχε θέσει,
» τὸ ἐπιθυμητὸν θεμιτόν, οὕτω
» ζητοῦσα τὴν μομφὴν νὰ ὑπεκφύγῃ.

» Ἦν ἡ Σεμίραμις, διαδεχθεῖσα,
» ὡς λέγεται, τὸν σύζυγόν της Νίνον,
» καὶ εἶχε γῆν ἧς ὁ Σουλτάνος ἄρχει.
» Ἐξ ἔρωτος ἡ ἄλλη αὐτοκτόνος,
» ἠπίστησε πρὸς τὴν Σιχέως κόνιν·
» καὶ μετ' αὐτὴν ἡ λάγνος Κλεοπάτρα. »
Καὶ τὴν Ἑλένην εἶδον, δι' ἧς τόσα
ἐπῆλθον ἄλγη, καὶ τὸν Ἀχιλλέα,
τὸν θῦμα τέλος ἔρωτος πεσόντα.
Τὸν Πάριν, τὸν Τριστάνον, καὶ χιλίους
μοὶ εἶπεν ἄλλους, δακτυλοδεικτῶν τους,
οὓς ἐκ τοῦ βίου ἥρπασεν ὁ ἔρως.
Ἀκούσας ὁ διδάκτωρ μου νὰ λέγῃ
τοὺς μαχητὰς, τὰς παλαιὰς γυναῖκας,
καταληφθεὶς ὑπ' οἴκτου συνετρίβην,
καὶ εἶπον· « Ποιητὰ, θὰ ἐπεθύμουν
» τοὺς δύω νὰ λαλήσω, τοὺς χωροῦντας
» ὁμοῦ, τοὺς ἐλαφροὺς ὡς τὸν ἀέρα. »
Ὁ δ' εἶπεν· « Ἅμα πλησιάσουν, σπεῦσον,
» καὶ ἐν ὀνόματι τοῦ ἔρωτός των
» προσκάλεσόν τους. Θὰ ἰδῇς νὰ ἔλθουν. »
Καθὼς δ' ἀνεμοφόρητοι προσῆλθον,
αἴρων φωνὴν, « Ψυχαὶ καμοῦσαι, εἶπον,
» διαλεχθῶμεν, εἰ οὐδεὶς κωλύει. »
Καθὼς περιστεραὶ ἂς καλεῖ πόθος
ταννύπτεροι πρὸς φωλεὰν γλυκεῖαν
πετῶσι, καὶ ἡ θέλησις τὰς φέρει,
οὕτω τοὺς στοίχους τῆς Διδοῦς λιποῦσαι,
προσῆλθον διὰ τοῦ σαπροῦ ἀέρος.
Τόσην ἡ φίλη κλῆσις ἰσχὺν εἶχεν.

« Ὦ κεχαριτωμένη ψυχὴ ζῶσα,
» ἡμᾶς διὰ τοῦ ζόφου ἐπεσκέφθης,
» τοὺς βάψαντας δι' αἵματος τὸν κόσμον!
» Ἂν εὔνους ἦν ἡμῖν ὁ παντοκράτωρ,
» τὴν σὴν εἰρήνην θὰ τῷ ἐζητοῦμεν,
» διότι ἐλεεῖς τὰς συμφοράς μας.
» Ὅ,τι ν' ἀκούσῃς, νὰ εἰπῇς θελήσῃς,
» θ' ἀκούσωμεν καὶ θὰ εἰπῶμεν, ὅσῳ
» ἡ καταιγὶς κοπάζει καθὼς τώρα.
» Ἡ χώρα κεῖται ἡ τῆς γεννετῆς μου
» ὅπου ὁ Πάδος καταρρεῖ εἰς ὄχθην,
» ν' ἀναπαυθῇ μετὰ τῶν ὀπαδῶν του.
» Ἔρως, ὁ πλήττων τρυφερὰς καρδίας,
» πρὸς τὸ ἐμὸν κατέσχε τοῦτον κάλλος,
» οὗ ἀφῃρέθην, πῶς, ἐστί μοι αἶσχος!
» Ἔρως ὁ εἰς ἐρώμενον οὐδένα
» τὸ ἀντεραῖν μὴ ἀφιεὶς, εἰς τοῦτον
» μ' εἵλκυσε, κ' ἔτι, βλέπεις, δὲν μ' ἀφήνει.
» Ἔρως ἡμῖν ἡτοίμασ' ἕνα τάφον,
» προσμένει δ' ἡ Καίνα τὸν φονέα. »
Οἱ λόγοι οὗτοι παρ' αὐτῶν μᾶς ἦλθον.
Ἀκούσας τὰς ψυχὰς τὰς τεθλιμμένας,
ἔκλινα κάτω ἀτενὲς τὸ βλέμμα.
« Τί σκέπτεσαι; » ὁ ποιητὴς μοὶ εἶπεν.
Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπον· « Οἴμοι! πόσαι
» γλυκεῖαι σκέψεις, πόσοι θερμοὶ πόθοι
» τοὺς ἔφερον εἰς τὸ θρηνῶδες βῆμα! »
Στραφεὶς δὲ εἶτα πρὸς αὐτοὺς, τοῖς εἶπον
« Φραγκίσκα, τὰ σὰ βάσαν' ἀθυμίας
» καὶ εὐλαβῶν δακρύων μὲ πληροῦσι.

» Εἰς τῶν ἡδέων στεναγμῶν τὰς ὥρας,
» εἰπὲ, πῶς, πόθεν ἔδωκεν ὁ ἔρως
» νὰ μάθητε τοὺς ἀμφιβόλους πόθους;»
Ἡ δ' εἰς ἐμέ· « Οὐκ ἔστι θλίψις μείζων
» τοῦ ἐνθυμεῖσθαι χρόνων εὐδαιμόνων
» ἐν συμφοραῖς. Τὸν ποιητὴν ἐρώτα.
» Ἀλλ' ἂν τὴν πρώτην νὰ γνωρίσῃς ῥίζαν
» τοῦ ἔρωτός μας τόσον ἔχῃς πόθον,
» θὰ πράξω ὡς ὁ λέγων ἐνῷ κλαίει.
» Ἀνεγινώσκομέν ποτε πρὸς τέρψιν
» περὶ τοῦ Λαγγηλότου, ὃς ἠγάπα.
» Εἴμεθα μόνοι ἄνευ ὑποψίας.
» Πολλάκις ἡ ἀνάγνωσις τὸ βλέμμα
» ἡμῶν συνῆψε, κ' ἤλλαξε τὴν ὄψιν.
» Ἀλλ' ἐν μᾶς κατενίκησε χωρίον,
» ἡ φράσις ὅτι ὁ γλυκύς της γέλως
» ἀπεφιλήθ' ὑπὸ τοῦ ἐραστοῦ της.
» Τότε καὶ οὗτος ὁ ἀχώριστός μου
» μ' ἐφίλησε τὰ χείλη, ὅλως τρέμων.
» Προαγωγὸς ἦν ὁ τὴν βίβλον γράψας.
» Καὶ τότε δὲν ἀνέγνωμεν παρέκει. »
Ἐνῷ δ' ὡμίλει ταῦτα τὸ ἓν πνεῦμα,
τὸ ἕτερον ἐθρήνει τόσον, ὥστε
ἐγὼ ἐλυποθύμουν ἐξ ἐλέου,
κ' ἔπεσα ὅπως σῶμα θνῆσκον πίπτει.

Ασμα ΣΤ'.

Ὡς δὲ συνῆλθον αἱ κλεισθεῖσαι φρένες
τοῦ οἴκτου πρὸς τοὺς συγγενεῖς ἐκείνους,
τοῦ καταθορυβήσαντός μ' ἐν θλίψει,
βάσανα νέα καὶ βασανιζομένους
πέριξ μου εἶδον, ὅπου ἐκινούμην
ἢ ἐστρεφόμην κ' ἔφερον τὸ βλέμμα.
Εἶμ' ἐν τῷ τρίτῳ κύκλῳ, τῷ τοῦ ὄμβρου,
ψυχροῦ, τρισεπαράτου κ' αἰωνίου,
οὗ δὲν ἀλλάσσει ἢ κανὼν ἢ τρόπος.
Χιών, χαλάζης βῶλοι, βαπτὸν ὕδωρ
διὰ τοῦ σκοτεινοῦ ἀέρος πίπτουν.
Βρωμᾷ ἡ γῆ ἡ ταῦτα δεχομένη.
Ὁ Κέρβερος, σκληρὸν καὶ φρικτὸν κτῆνος,
διὰ τριῶν φαράγγων, κυνὸς δίκην,
προσυλακτεῖ τοὺς ἐμβυθιζομένους.
Ὢν ἐρυθρόφθαλμος, μελανογένης,
προγάστωρ, καὶ γαμψόνυχος τὰς χεῖρας,
τὰ πνεύματα σπαράττει, σπᾷ καὶ σχίζει.
Ὠρύονται δ' ἐν τῇ βροχῇ ὡς κύνες,
στέγοντες ἓν πλευρὸν διὰ τοῦ ἄλλου
οἱ βέβηλοι, καὶ στρέφονται ἀπαύστως.
Ὁ μέγας ὄφις Κέρβερος ἰδών μας,
ἔδειξε χαίνων τοὺς ὀξεῖς ὀδόντας,
καὶ μὴ σφαδάζον εἶχεν οὐδὲν μέλος.
Ὁ δ' ὁδηγός μου, τείνων τὰς παλάμας,
ἔλαβε χῶμα, καὶ χερσὶ πληθούσαις
τὸ ἔρριψεν εἰς τ' ὀδοντῶδες χάσμα.

Καθὼς ὁ κύων ὑλακτεῖ ἀγρίως,
πραΰνεται δ' ὡς τὴν βορὰν δαγκάσῃ,
νὰ τὴν καταβροχθίσῃ μόνον θέλων,
τοιουτοτρόπως τὰ βαρέα χείλη
ὠρύοντο τοῦ δαίμονος Κερβέρου,
ὥστ' αἱ ψυχαὶ κωφαὶ νὰ εἶν' ἐπόθουν.
Ἐπὶ πολλῶν τὰς πτέρνας ἐπατοῦμεν,
οὓς ἡ βροχὴ συνῆγεν ἡ ῥαγδαία,
ἰνδάλματα, κενὰς μορφὰς προσώπων.
Ἔκειντο πᾶσαι κατὰ γῆς, πλὴν μόνης
μιᾶς. Αὐτὴ ὡς εἶδε διελθόντας
ἡμᾶς, ἀνέστη ἀνακαθεσθεῖσα.
« Σὺ ὃς διέρχεσαι τὴν κόλασίν μας,
» εἶπεν, ἰδέ με, ἀναγνώρισόν με.
» Σὺ εἶχες γίνει πρὶν ἢ ἀπογίνω. »
Κ' ἐγὼ τῷ εἶπον· « Σ' ἀποσπῶσιν ἴσως
» τῆς ἐμῆς μνήμης οἱ βασανισμοί σου.
» Ποτὲ δὲν ἐνθυμοῦμαι νὰ σὲ εἶδον.
» Εἰπὲ, τίς εἶ, πρὸς τί εἰς οἰκτρὸν οὕτω
» κατεδικάσθης τόπον, κ' εἰς παιδείαν
» ἧς μείζων ἴσως, χείρων δὲν ὑπάρχει. »
Ὁ δ' εἰς ἐμέ· « Ἡ πόλις σου, ἡ φθόνου
» ὑπερχειλῶς πεπληρωμένη, εἶχε
» κ' ἐμὲ εἰς τὴν χορείαν τὴν φαιδράν της.
» Μ' ἐλέγετε Κιάκον οἱ πολῖται,
» καὶ διὰ τὴν ἐπάρατόν μου λαιμαργίαν
» εἰς τὴν βροχὴν ἀπόλλυμαι, ὡς βλέπεις.
» Καὶ θλιβερὰ ψυχὴ δὲν εἶμαι μόνη.
» Ὁμοίως δι' ὁμοίαν ἁμαρτίαν
» καὶ αὗται πάσχουσιν. » Ἄλλο δὲν εἶπε.

« Τὸ πάθος σου, Κιάκα, ἀπεκρίθην,
βαθέως μὲ λυπεῖ, μέχρι δακρύων.
Εἰπέ μοι δ' ἂν ἠξεύρῃς, τί θὰ γίνουν
τῆς διεστώσης χώρας οἱ πολῖται,
ἐάν τις δίκαιος ἐκεῖ· κ' εἰπέ μοι,
πόθεν αὐτοῖς διχόνοια τοσαύτη; »
Ὁ δ' εἶπε μοι· « Μετὰ πολλὴν τὴν ἔριν
θὰ ἔλθωσιν εἰς αἷμα, κ' οἱ τοῦ δάσους
τοὺς ἄλλους θὰ διώξουν καὶ θὰ βλάψουν.
Εἶτα δὲ πρέπει, μετὰ τρεῖς ἡλίους,
νὰ καταβάλωσιν αὐτοὺς οἱ ἄλλοι,
τῇ βοηθείᾳ τοῦ λοξοδρομοῦντος.
Ἐπὶ πολὺ τὰ μέτωπα ὑψοῦντες,
τὰ τῶν ἑτέρων θὰ βαρυπατῶσι,
Καίτοι θρηνούντων καὶ αἰσχυνομένων.
Δύω εἰσὶν οἱ δίκαιοι, ἀλλ' οὔ τις
αὐτοῖς προσέχει. Διαφλέγει πάντας
ὑπεροψία, φθόνος, ἀπληστία. »
Ἐδῶ τὸν κλαυθμηρὸν ἔπαυσε λόγον.
Κ' ἐγὼ τῷ εἶπον· « Ἔτι δίδαξόν μοι,
καὶ χάρισόν μοι ἄλλας τινὰς λέξεις.
Ὁ Φαρινάτος, ὁ χρηστὸς Τεγγαῖος,
ὁ Ρουστικούκης, ὁ Ἀρρίγος, Μόσκας
κ' οἱ ἄλλ' οἱ τὰ χρηστὰ ποιεῖν φιλοῦντες
Εἰπὲ ποῦ εἶναι· ὸὸς νὰ τοὺς γνωρίσω,
νὰ μάθ' ὁ οὐρανὸς ἂν τὰ δεινά των
πραΰνῃ, ἢ ὁ ᾅδης τὰ πικραίνῃ. »
Ὁ δέ· « Εἰσὶ μετὰ τῶν μελαντέρων
ψυχῶν. Αὐτοὺς πιέζουν ἁμαρτίαι.
Θὰ τοὺς ἰδῇς ἂν καταβῇς ἀκόμη.

Εἰς τὸν γλυκὺν ὅτε θ' ἀνέλθῃς κόσμον,
εἰς τῶν ἐκεῖ τὴν μνήμην σύστησόν με.
Ἄλλο δὲν λέγω οὐδὲ ἀπαντῶ σοι.»
Ἀλλοίθορον τὸ πρὶν εὐθύ του βλέμμα
μ' ἠτένισε· τὴν κεφαλὴν δὲ κλίνας,
ἔπεσεν ὅπως οἱ τυφλοί οἱ ἄλλοι.
Ὁ δ' ὁδηγός μοὶ εἶπε· «Τούτους μόνον
θενὰ ἐγείρ' ἡ σάλπιγξ τοῦ Ἀγγέλου,
ὅτε θὰ ἔλθ' ἡ ἐχθρικὴ ἰσχύς της.
Τότε καθεὶς τὸν θλιβερόν του τάφον,
τὴν σάρκα του θ' ἀνεύρῃ, τὴν μορφήν του,
θ' ἀκούσῃ τὴν κλαγγὴν τὴν αἰωνίαν.»
Οὕτω διέβημεν συμμιγῆ ὕλην
ψυχῶν καὶ ὑετοῦ βραδυποροῦντες,
τὰ τοῦ κατόπιν βίου θίγοντές πως.
Κ' εἶπον· «Διδάσκαλε, αἱ ποιναὶ αὗται
μετὰ τὴν δίκην θὰ ἐπιταθῶσι,
θὰ φθίνωσιν, ἢ φλογεραὶ θὰ μείνουν;»
Ὁ δέ· «Τὴν σὴν ἐρώτα ἐπιστήμην,
καθ' ἣν ὁπόσον ἐντελής τις, μᾶλλον
καὶ ἡδονὴν αἰσθάνεται καὶ πόνον.
Εἰ καὶ τὸ γένος τὸ τῶν ἐπαράτων
οὐδέποτ' εἰς ἐντέλειαν βαδίσει,
ἐκ τοῦ μετὰ πλέον τοῦ πρὶν ἐλπίζει.»
Ὡδεύσαμεν τὸν δρόμον τοῦτον κύκλω,
λέγοντες πλεῖστ' ἃ δὲν ἐπαναλέγω·
ἀφίχθημεν δ' εἰς κατιὸν σημεῖον,
ὅπου ὁ μέγας ἦν ἐχθρὸς, ὁ Πλούτων.

Ασμα Ζ'.

« Παπαὶ, Σατὰν, παπαὶ, Σατὰν, τὸ Ἄλφα »,
ἐνήρξατο βραγχνόφωνος ὁ Πλούτων.
Ὁ δ' ἀγαθὸς σοφὸς, ὁ πανδαήμων
μ' εἶπ' ἐνθαῤῥύνων· « Κρείττων ἔσο φόβου·
Ὅσην ἂν ἔχῃ δύναμιν, τὸν βράχον
νὰ καταβῇς δὲν θέλει σ' ἐμποδίσει. »
Εἶτα στραφεὶς πρὸς τὸ οἰδαῖνον χεῖλος,
» Σιώπα, λύκ' ἐπάρατε, » τῷ εἶπεν.
Χωνεύου σὺ κ' ἡ λύσσα σου ἐντός σου.
Ἡ κάθοδος δὲν εἶναι ἄνευ λόγου.
Τὴν θέλουν ἄν', ὅπου τὸ γαῦρον αἶσχος
ὁ Μιχαὴλ εἶχε ποτ' ἐκδικήσει. »
Καθὼς τ' ἀνεμορύσητα ἱστία
πίπτουσι χάμω τοῦ ἱστοῦ θραυσθέντος,
ἔπεσεν οὕτω τὸ σκληρὸν θηρίον.
Κατήλθομεν μέχρι τετάρτου λάκκου,
τῆς ὄχθης τῆς οἰκτρᾶς χωροῦντες πρόσω,
τῆς ἐγκλειούσης τὰ δεινὰ τοῦ κόσμου.
Δικαιοσύνη θεία! Τίς ἂς εἶδον
νέων ποινῶν βασάνους θὰ συλλάβῃ!
καὶ πῶς μᾶς καταστρέφ' ἡ ἁμαρτία!
Καθὼς ὑπὲρ τὴν Χάρυβδιν τὸ ὕδωρ
πρὸς ὕδωρ ἄλλο θραύετ' ἐν συγκρούσει,
οὕτως ἐδὼ συστρέφεται τὸ πλῆθος.
Εἶδον πολλοὺς, ὡς οὐδαμοῦ ποτ' ἄλλους
μετ' ὠρυγμῶν ἐδὼ κ' ἐκεῖ κινοῦντας
ἄχθη μεγάλα, δι' αὐτοῦ τοῦ στήθους.

'Ωθοῦντο, ἀντεκρούοντο, καὶ πάλιν
ὑπανεχώρουν, ἕκαστος κραυγάζων·
« Τί περιμένεις καὶ πρὸς τί κυλίεις; »
Οὕτως εἰς τὸν οἰκτρόν των τοῦτον κύκλον
ἀπὸ χειρὸς ἐστρέφοντο εἰς χεῖρα,
κ' ἐκραύγαζον ψαλμοὺς αἰσχίστων μέτρων.
Εἶτα δ' ἑκάστη ἐν ἡμικυκλίῳ
ἐτρέπετο πρὸς σύγκρουσιν ἑτέραν.
Ἐγὼ δὲ τότ' ἐν συντριβῇ καρδίας,
« Διδάσκαλέ μου, εἶπον, δίδαξόν με
τίνες αὐτοί, καὶ κληρικοὶ ἂν πάντες
οἱ ἐν κουρᾷ, οἱ πρὸς τ' ἀριστερά μας. »
Ὁ δέ· « Τυφλοὶ τὸν νοῦν ὑπῆρξαν ὅλοι
ἐν τῷ ἐπάνω βίῳ, ὥστε μέτρον
ἐν ταῖς αὐτῶν δαπάναις οὐδὲν εἶχον.
Τὸ ὑλακτεῖ ἀρκούντως ἡ φωνή των
κατὰ τοῦ κύκλου τὰ σημεῖα, ὅπου
τοὺς διαιρεῖ ἀντίθετος κακία.
Κληρικοὶ ἦσαν ὅσ' εἰς τὸ κρανίον
δὲν ἔχουν τρίχα, Πάπαι, Καρδινάλοι,
οὓς ἐδυνάστευε φιλαργυρία. »
Εἶπον δ' ἐγώ· « Διδάσκαλε, ἐνίους
ἐξ ὅλων τούτων πρέπει νὰ γνωρίζω,
τῶν εἰς τοιαῦτα πάθ' ὑποκυψάντων. »
Ὁ δ' εἰς ἐμέ· « Ματαία σου ἡ σκέψις.
Ὁ ῥύπος τῆς τοῦ βίου ἀγνωσίας
αὐτῶν, τοὺς καθιστᾷ ἀγνώστους πᾶσι.
Θὰ ἔρχωντ' αἰωνίως εἰς τὰς δύω
συγκρούσεις. Θ' ἀναστοῦν τοῦ τάφου οὗτοι
κλειστῇ πυγμῇ, λιπότριχες δ' ἐκεῖνοι.

Κακὴ φειδὼ, σπατάλη, τοὺς ἐστέρουν
τοῦ κόσμου, κ' ἤδ' εἰς σύγκρουσιν τοὺς ἄγουν.
Περὶ αὐτῆς δὲν θὰ κοσμήσω λόγους.
'Ορᾷς, υἱὲ, πόσον βραχὺ τὸ χρῆμα
τῶν ἀγαθῶν ἃ δαψιλεύ' ἡ τύχη,
δι' ἃ ἡ τόση τῶν ἀνθρώπων πάλη.
Δὲν ἀρκεῖ ὅσος ὑπὸ τὴν σελήνην
χρυσὸς ὑπάρχ' ἢ προϋπῆρξε, μίαν
ψυχὴν ἀπηυδημένην ν' ἀναπαύσῃ. »
« Διδάσκαλε, τῷ εἶπον, δίδαξόν με,
τίς εἶν' ἡ τύχη περὶ ἧς μοὶ εἶπας
πῶς δι' ὀνύχων τὰ τοῦ κόσμου ἔχει; »
'Ο δὲ, « Ὦ πλάσματ' ἄφρονα, μοὶ εἶπε,
ὁποία ἄγνοια, ἥτις σᾶς βλάπτει!
Τοὺς λόγους μου ἐνωτισθῆτε τούτους.
'Ο Πάνσοφος τοὺς οὐρανοὺς ἐποίει,
διδοὺς αὐτοῖς ἰθύντορας τοιούτους,
ὥστε πᾶν μέρος πρὸς πᾶν μέρος λάμπει,
καὶ διανέμεται τὸ φῶς ἐξ ἴσου.
'Επὶ τῶν λάμψεων τῶν ἐγκοσμίων
ἰθύντριαν καθώρισεν ὁμοίως,
ἥτις μετάγει ἐξ ἑνὸς εἰς ἄλλο
ἔθνος ἢ αἷμα τὰς ματαίας κτήσεις,
παρὰ τὰς ἀνθρωπίνας ἀντιστάσεις.
'Εξ οὗ ἓν γένος ἄρχει, ἄλλο πάσχει,
ὅπως δοκεῖ ἑκάστοτε ἐκείνῃ
τῇ κρυπτῇ, ὅπως ὄφις εἰς τὰ χόρτα.
'Η γνῶσίς σας πρὸς ταύτην δὲν ἐρίζει.
Αὐτὴ προβλέπει, κρίνει καὶ διέπει
τὸ κράτος της ὡς πᾶσ' ἄλλη θεότης.

'Ανακωχὴν δὲν ἔχουν αἱ στροφαί της.
Καθίστατ' ἐξ ἀνάγκης ταχυπόρος,
πολλῶν ταχέως ἐπικαλουμένων.
Αὐτὴ εἶν' ἡ πολλάκις σταυρουμένη
καὶ ὑπ' ἐκείνων ὅσοι εὐλογίας
τῇ ὤφειλον, ἀλλὰ τὴν βλασφημοῦσιν.
'Αλλ' ἔστι μακαρία· δὲν τ' ἀκούει.
Τὴν σφαῖράν της μετὰ τῶν πρωτοπλάστων
ἀγαλλομένη στρέφει, μακαρία.
Εἰς μείζονας ποινὰς ἂς καταβῶμεν.
Δύουσι τ' ἄστρα, ἅπερ ὅτε ἤλθον
ἀνέτελλον. Σχολῆς καιρὸς δὲν μένει. »
Διέβημεν τοῦ κύκλου ἄλλην ὄχθην,
πρὸς βρύσιν ζέουσαν καὶ χεομένην
εἰς φάραγγα ἣν ὥριζεν ἐκείνη.
Θολὸν τὸ ὕδωρ εἶχ', ἐρυθρομέλαν·
κ' ἡμεῖς παρὰ τὸ ῥεῦμα τὸ τεφρόχρουν
εἰσήλθομεν εἰς στενωπὸν ἀγρίαν.
Εἰς τέλμα πίπτει, ὅπερ Στὺξ καλεῖται,
ὁ ἄχαρις ἐκεῖνος ῥύαξ, φθάνων
ὑπὸ τοὺς μελανοὺς ἀγρίους λόφους.
'Εγὼ δ' ὁ ταῦτα ἀτενῶς προσβλέπων
ῥυπαροὺς εἶδον πηλοβάτας, ὅλους
γυμνούς, καὶ τὴν μορφὴν παρωργισμένους.
Καὶ ἐκτυπῶντο, διὰ τῶν χειρῶν των
οὐχί, διὰ ποδῶν, στηθῶν, κρανίων,
κ' ἐκρεουργοῦντο διὰ τῶν ὀδόντων.
'Ο δ' ὁδηγός μοι εἶπεν· « Υἱὲ, βλέπεις
τὰς ψυχὰς ὅσων ἡ ὀργὴ ἐνίκα.
Προσέτι καλῶς θέλω νὰ πιστεύσῃς,

Ὑπὸ τὸ ὕδωρ ὅτι οὐκ ὀλίγοι
στενάζουσι, παρλάζον εἰς τὰ ὕψη
τινάσσοντές το, ὡς παντοῦ τὸ βλέπεις.
Ἐν τῷ βορβόρῳ, λέγουσιν· « Ἀθλίως
» εἰς τὸν γλυκὺν εὐήλιον ἀέρα
» ἐζήσαμεν, καπνοῦ πονηροῦ πλήρεις.
» Ἤδ' εἰς τὸν μέλανα πηλὸν πενθοῦμεν.»
Τοιοῦτον γαργαρίζουσι τὸν ὕμνον,
νὰ τὸν ἀρθρώσωσιν ἀδυνατοῦντες.»
Οὕτω τὸ τόξον τοῦ πηλώδους βόθρου
διήλθομεν, μέσον ξηρᾶς καὶ ἕλους,
περισκοποῦντες τοὺς βορβοροφάγους.
Κ' ἤλθομεν τέλος εἰς τοὺς πόδας πύργου.

Ασμα Η'.

Προϊὼν λέγω πῶς πολὺ ἀκόμη
πρὶν εἰς τοῦ πύργου φθάσωμεν τοὺς πόδας,
τὴν κορυφήν του ἐπωφθαλμιῶμεν.
Δύω μικρὰς ἐκεῖ λαμπούσας φλόγας
ἰδόντες, καὶ εἰς σῆμα τρίτην ἄλλην
τόσῳ μακρὰν, ὥστ' ἐθεᾶτο μόλις.
Στραφεὶς δ' ἐγὼ πρὸς τῆς σοφίας τότε
τὸ πέλαγος, « Τί λέγουσι τὰ φῶτα
καὶ ἀπαντῶσιν; εἶπον· Τίς τ' ἀνάπτει; »
Ὁ δ' εἶπεν· « Ἐπὶ τῶν σαπρῶν ὑδάτων
τί περιμένουν διακρίνεις ἤδη,
ἂν δὲν τὸ κρύπτῃ ὁ ἀτμὸς τῆς βάλτου. »
Ποτὲ τόσον ταχέως δὲν ἐκπέμπει
χορδὴ τὸ βέλος διὰ τοῦ ἀέρος,
ὅσον, τὸ ὕδωρ σχίζον, μικρὸν σκάφος
νὰ ἔρχητ' ἐν ὁρμῇ πρὸς ἡμᾶς εἶδον,
ἕνα καὶ μόνον ἔχον κωπηλάτην.
Ὁ δ' ἔκραξεν. « Ἄ! ἦλθες, ψυχὴ φαύλη! »
» Φλεγία, μάτην κράζεις, ὦ Φλεγία, »
ὁ ὁδηγός μου εἶπε. « Θὰ μᾶς ἔχῃς
ἕως οὗ μόνον τὴν ἰλὺν περάσῃς. »
Ὡς ὁ ἀκούων ὅτι θῦμ' ἀπάτης
ἐγένετο, ὀργίλως ἀγριαίνει,
ὁμοίως ἐθυμώθη ὁ Φλεγίας.
Ὁ ὁδηγὸς κατῆλθεν εἰς τὸ σκάφος,
καὶ ἐπεβίβασε κ' ἐμὲ κατόπιν,
καὶ ὡς εἰσῆλθον πληρωθὲν ἐφάνη.

Ὡς δ' ἤμεθα ἀμφότερ' εἰς τὸ πλοῖον,
ἡ πρώρα του ἡ παλαιὰ νὰ σχίζῃ
ἤρχισεν ὕδωρ ὅσον οὐποτ' ἄλλο.
Ὡς τὸν νεκρὸν διεπερῶμεν βόθρον,
μᾶς ἐπεφάνη τις ἐσπιλωμένος,
καὶ εἶπε· « Τίς εἶ, κ' ἔρχεσαι πρὸ ὥρας; »
Ἐγὼ δέ· « Εἰ καὶ ἦλθον, πλὴν δὲν μένω.
Σὺ δὲ τίς εἶ, ὁ οὕτω ῥύπου πλήρης; »
Ὁ δ' εἶπε· « Βλέπεις κλαίων τις πῶς εἶμαι. »
Κ' ἐγὼ τῷ εἶπον· « Ἐν κλαυθμοῖς καὶ θρήνοις
ψυχὴ κατηραμένη, ἐκεῖ μένε.
Καίτοι μεμιασμένην, σὲ γνωρίζω. »
Τότ' εἰς τὸ ξύλον ἤρεισε τὰς δύω
χεῖρας· ὁ δ' ὁδηγός μου ἀπωθῶν τον,
« Μακράν! τῷ εἶπεν· εἰς τοὺς ἄλλους κύνας! »
Κ' εἰς τὴν ἀγκάλην τὸν λαιμόν μου κλείσας,
μ' ἐφίλησε, « Ψυχή, εἰπὼν, ὑπέρφρων,
εὐλογητὴ ἡ σὲ τεκοῦσα μήτηρ.
Ἦν ἐν τῷ βίῳ οὗτος ὑπερόπτης.
Χρηστότητα ἡ μνήμη του δὲν στέγει,
δι' ὃ καὶ μαινομέν' εἶν' ἡ σκιά του.
Πόσοι ἐπάνω βασιλεῖς μεγάλοι,
ἔσοντ' ἐνταῦθα χοῖροι ἐν βορβόρῳ,
ὀπίσω των καταλιπόντες αἶσχος. »
Κ' ἐγώ· « Διδάσκαλε, θὰ ἐπεθύμουν
νὰ τὸν ἰδῶ εἰς τοῦ πηλοῦ τὸ βάθος,
πρὶν ἡ ἡμεῖς ἐξέλθωμεν τῆς λίμνης. »
Ὁ δ' εἰς ἐμέ· « Πρὶν σοὶ φανῇ ἡ ὄχθη
θὰ εὐχαριστηθῇς. Εὔλογον εἶναι
νὰ πληρωθῇ που ὁ τοιοῦτος πόθος. »

Μετ' οὐ πολὺ νὰ τὸν σπαράττουν εἶδον
οἱ ἔνοικοι ἐκεῖνοι τοῦ βορβόρου,
κ' εὐγνωμονῶν τὸν Κύριον δοξάζω.
« Τὸν Φίλιππον 'Αργέντην ! » ἀνεφώνουν
ὅλοι. Ὁ Φλωρεντῖνος, πνεῦμα φαῦλον,
ἐδάγκανε τὰς σάρκας τὰς ἰδίας.
Ἔμειν' ἐκεῖ· καὶ περὶ τούτου παύω.
Μοὶ ἔκρουσε δὲ οἰμωγὴ τὰ ὦτα,
δι' ὃ καὶ ἔτεινα ἐμπρὸς τὸ βλέμμα.
Ὁ δ' ὁδηγός, « Πλησίον, εἶπε, τέκνον,
ἐστὶν ἡ πόλις ἣν καλοῦσι Δῖτα,
μετὰ τῶν φαύλων πολιτῶν εἰς πλῆθος. »
« Διδάσκαλε, τῷ εἶπον, τὰ τζαμία
αὐτῆς ἐρυθρὰ βλέπω εἰς τὸ βάθος,
καὶ φαίνονται ὡς ἂν ἐπυρπολοῦντο. »
Ὁ δ' εἶπέ μοι· « Τὸ ἄσβεστον πῦρ φλέγον
ἐντός των, ἐρυθρὸν τοῖς δίδει χρῶμα,
ὡς βλέπεις εἰς τὸν κάτω τοῦτον ᾅδην. »
Κ' ἐφθάσαμεν εἰς τὰς βαθείας τάφρους,
τὰς τὴν ἀθλίαν χώραν ἐγκλειούσας.
Ἐφαίνοντο δ' οἱ τοῖχοι ἐκ σιδήρου.
Οὐχὶ χωρὶς μεγάλου περιδρόμου
ἤλθομεν ὅπου ὁ πορθμεὺς μᾶς εἶπεν·
« Ἡ εἴσοδος ἣν αὕτη· ἀποβῆτε ! »
Ὑπερχιλίους εἶδον εἰς τὰς πύλας
βροχηδὸν πίπτοντας. Ὀργίλως, « Ποῖος,
ἔκραζον, εἶναι ὁ χωρὶς θανάτου
διὰ τοῦ κράτους τῶν θανόντων βαίνων ; »
Ἔνευσε δ' ὁ σοφὸς διδάσκαλός μου
ὅτ' ἤθελε νὰ τοῖς λαλήσ' ἰδίως.

'Ολίγον τότ' ἐνδόντος τοῦ θυμοῦ των,
εἶπον· « Ἐλθὲ σὺ μόνος, καὶ ἂς φύγῃ
ὁ νὰ εἰσδύσῃ ὡς ἡμᾶς τολμήσας.
Ἂς στρέψ' εἰς τὴν μωρὰν ὁδόν του μόνος·
ἂς δείξῃ ἐὰν δύναται, ὡς μείνῃς
σὺ, καθοδηγῶν τον εἰς τὰ σκότη.»
Σκέφθητι, ἀναγνώστα, τί ἠσθάνθην
ὅτ' ἤκουσα τοὺς ἐπαράτους λόγους.
Δὲν ἤλπισα νὰ ἐπιστρέψω πλέον.
« Ὦ φίλε ὁδηγέ μου, ὁ ἑπτάκις
δούς μοι ἀσφάλειαν, ἐξαγαγών με
τῶν ἀπειλούντων με πολλῶν κινδύνων,
ἐν δεινοῖς, εἶπον, μὴ μ' ἐγκαταλίπῃς.
Ἂν νὰ προβῶ μ' εἶν' ἀπηγορευμένον,
ὁμοῦ παλινδρομήσωμεν ταχέως.»
Ὁ δὲ μ' ἐκεῖ κομίσας κύριός μου
« Μὴ φοβηθῇς, μοὶ εἶπε· τὴν πορείαν
ταχθεῖσαν ὑπ' Ἐκείν', οὐδεὶς κωλύει.
Περίμενέ μ' ἐδῶ, καὶ παρηγόρει
τὸ πνεῦμά σου, καὶ τρέφε δι' ἐλπίδων.
Δὲν θὰ σ' ἀφήσω εἰς τὸν κάτω κόσμον.»
Οὕτως ἀπῆλθ' ἐκεῖ καταλιπών με
ὁ ἥπιος πατὴρ, κ' ἐγὼ διστάζων
μένω. Τὸ Ναὶ καὶ Οὐ σταθμίζ' ἡ φρήν μου.
Ν' ἀκούσω ἠδυνάτουν τί τοῖς λέγει.
Δὲν ἔμεινε πολὺν παρ' αὐτοῖς χρόνον,
καὶ ὥρμησαν πρὸς τὰ ἐντὸς δρομαῖοι.
Κλείσαντες δ' οἱ πολέμιοι τὰς πύλας,
ἀφῆκαν ἔξω τὸν καθοδηγόν μου,
ὅστις ἐστράφη πρὸς ἐμὲ βραδέως.

Τὸ βλέμμα εἰς τὴν γῆν, καὶ γυμνὰ τόλμης
τὰ βλέφαρα, « Τίς, ἔλεγε στενάζων,
τῶν θλιβερῶν μ᾽ ἀπέκλεισε δωμάτων; »
Εἰς ἐμὲ δι᾽ εἶπεν· « Ἂν παρωργισμένον
μὲ βλέπῃς, μὴ πτοεῖσαι· θὰ νικήσω
τὴν ἄμυναν καὶ τὰς παρασκευάς των.
Δὲν εἶναι νέα ἡ προπέτειά των.
Τὴν εἶχον καὶ πρὸ ἤττον κρυπτῆς πύλης,
ἥτις εἰσέτι μένει ἄνευ κλείθρων.
Ἐπ᾽ αὐτῆς εἶδες τῶν νεκρῶν τὸ γράμμα.
Ἤδη δ᾽ ἐντός της ἄφησε τὰ ὕψη
διὰ τῶν κύκλων, ἄνευ συνοδίας,
Ὁ εἰς ἡμᾶς τὴν πόλιν διανοίξων. »

Ασμα Θ'.

Τὸ χρῶμα δι' οὗ μ' ἔβαψεν ὁ φόβος
τὸν ὁδηγὸν ὅτε στραφέντα εἶδον,
εἰς αὐτὸν νέον ἔδωκ' ἐν τῷ ἅμα.
'Ατενὴς ἔστη, ὡς ἂν ἠκροᾶτο.
Τὸ βλέμμα τὸν ἐκώλυε νὰ τείνῃ
μέλας ἀὴρ καὶ παχυλὴ ὁμίχλη.
« 'Ανάγκη νὰ νικήσωμεν τὴν μάχην, »
ἤρχισε· « πλὴν ἂν ἐπεμβῇ τις ἄλλος.
Πῶς ἤθελον ταχέως ν' ἀφικνεῖτο! »
Εἶδον μὲν ὅτι τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου
ἐκόλασε διὰ τῶν ἑπομένων,
κ' ἦσαν τὰ πρῶτ' ἀλλοῖα τῶν δευτέρων·
Τὰς λέξεις πλὴν οὐχ ἧττον ἐφοβήθην,
εἰς τὴν διακοπὴν των δόσας ἴσως
χείρονα τῆς ἧς εἶχε σημασίαν.
« Εἰς τὸν πυθμένα τῆς πενθίμου κόγχης
κατέρχεταί τις ἐκ τοῦ πρώτου κύκλου,
οὗ ποινὴ μόν' ἡ ἔλλειψις ἐλπίδος; »
ἠρώτησα· ὁ δ' εἶπέ μοι· « Σπανίως
συμβαίνει τὴν ὁδὸν τις νὰ βαδίσῃ
δι' ἧς ἐγὼ κατῆλθον διαβαίνων.
Εἶν' ἀληθὲς, καὶ ἄλλοτε κατέβην
ὑπ' 'Εριχθοῦς κληθεὶς τῆς σκληρᾶς, ἥτις
ψυχὰς ἐκάλει εἰς τὰ σώματά της.
Τοῦ σώματος ἀπαλλαγέντα μόλις,
μ' εἰσήγαγεν ἐνταῦθα, ν' ἀνελκύσω
ψυχὴν ἀπὸ τοῦ κύκλου τοῦ 'Ιούδα.

Βαθὺς ὁ τόπος ὑπὲρ πάντας, μέλας,
καὶ τ᾽οὐρανοῦ ἀπώτατος τοῦ κοίλου.
Γνωρίζω τὴν ὁδὸν, μὴ ἀνησύχει.
Τὸ ἕλος τὸ ἐκπέμπον δυσωδίαν
τὴν πόλιν πᾶσαν περιζώνει γύρω.
Δὲν θὰ εἰσέλθωμεν χωρὶς ἀγῶνος.»
Καὶ ἄλλα εἶπε. Δὲν τὰ ἐνθυμοῦμαι,
διότ᾽εἰς τὰς ἐπάλξεις εἶχον στήσει
τὸ βλέμμα μου τοῦ πύργου τοῦ πυρώδους.
Ἐκεῖ τρεῖς εἶδον αἴφνης παραστάσας
ὀρθὰς ἐμπρός μου Ἐριννῦς τοῦ Ἅδου,
αἱμοσταγεῖς, ἀλλὰ γυναικομόρφους.
Πρασίνας ὕδρας ἦσαν ἐζωσμέναι·
κερασταὶ δ᾽ὄφεις ἔστεφον ὡς κόμαι
τοὺς βδελυρῶς ἀγρίους των κροτάφους.
Ὁ δὲ, καλῶς γνωρίζων τοὺς προπόλους
τῆς τῶν ἀπαύστων θρήνων βασιλίσσης,
«Ἰδοὺ,μοὶ εἶπ᾽, αἱ ἄγρι᾽ Εὐμενίδες·
Ἡ Μέγαιρα, ἡ πρὸς τ᾽ἀριστερά σου,
ἡ Ἀληκτὼ, ἡ δεξιῶς θρηνοῦσα,
κ᾽ἡ Τισιφόνη ἐν τῷ μέσῳ.» Εἶπεν·
Αἱ δ᾽ἔσχιζον τοῖς ὄνυξι τὰ στήθη,
ἐκτύπων τὰς παλάμας, κ᾽ἔκραζον τόσον,
ὥστ᾽ἔσφιγξα τὸν ποιητὴν ἐντρόμως.
«Μέδουσα, φθάσον· ἀπολίθωσόν τον,»
ἔκραζον πᾶσαι, βλέπουσαι πρὸς κάτω.
«Ἐκδίκησιν τοῦ θράσους τοῦ Θησέως.»
«Τὸ πρόσωπον ἀπόστρεψον καλύπτων,
Ἂν τὴν Γοργὼ ἰδῇς ὁπόταν ἔλθῃ,
οὐκ᾽ἔσται σοι ἐπιστροφὴ ἐπάνω.»

Οὕτως εἰπὼν ὁ ὁδηγός μου, στρέφει
αὐτὸς ἐμὲ, καὶ διὰ τῶν χειρῶν του,
πλὴν τῶν ἐμῶν, τὴν ὄψιν μου καλύπτει.
Σεῖς, ὅσοι ἔχετε τὰς φρένας σώας,
σκεφθεῖτε τὶς ἡ ἔννοια ἣν κρύπτει
τὸ κάλυμμα τῶν παραδόξων στίχων.
Κ'ἐκ τῶν θολῶν ἀντήχησεν ὑδάτων
σύγκρουσις ἤχων φοβερὸν κροτοῦσα,
πρὸς ἣν ἐσείσθησαν αἱ δύω ὄχθαι,
ὁποῖος πνέει ἄνεμος θυέλλης,
ὁ καύσωνας ὠθήσας ἐναντίους,
καὶ σείει δάση, καὶ ἀκατασχέτως
τοὺς κλάδους θραύει, ῥίπτει καὶ ἁρπάζει·
κονιορτώδης, γαῦρος ἐμπρὸς βαίνει,
κ'εἰς φυγὴν τρέπει κτήνη καὶ ποιμένας.
Τοὺς ὀφθαλμούς ἀφείς μοι. « Στρέψον, εἶπε,
τῆς ὄψεως τὸ νεῦρον ἤδη ὅπου
τοῦ παλαιοῦ ἀφροῦ ἀτμὸς πυκνοῦται.
Καθὼς οἱ βάτραχοι πρὸ τοῦ ἐχθροῦ των
ὄφεως φεύγουσ'εἰς τὸ ὕδωρ πάντες,
ὡς εἰς τὴν γῆν νὰ σωρευθῶσι πάλιν,
ψυχαὶ νὰ φεύγωσ'ὑπερχίλι'εἶδον
ἐμπρὸς ἑνὸς, ὅστις ἀβρόχοις πτέρναις
εἰς τὸν πορθμὸν διήρχετο τὴν Στύγα.
Ἐκ τοῦ προσώπου τὸν πυκνὸν ἀέρα
ἐῤῥίπιζε, κινῶν τὴν μίαν χεῖρα,
κ'ἐκ τούτου μόνου ἦν ἀπηυδημένος.
Πῶς ἦτον οὐρανόπεμπτος νοήσας,
τὸν ὁδηγὸν προσεῖδον, νεύσαντά μοι
σιγῶν νὰ μείνω καὶ νὰ προσκυνήσω.

Ὦ! Πόσης μοὶ ἐφάνη ὀργῆς πλήρης!
Ἐλθὼν παρὰ τὴν πύλην, διὰ ῥάβδου
ἠνέωξεν αὐτὴν ἀνεμποδίστως.
« Ὦ οὐρανήλατοι, βδελυρὸν γένος, »
ἤρξατο, τὸν φρικτὸν οὐδὸν πατήσας,
« τὴν τόσην σας προπέτειαν τί τρέφει;
Πρὸς τὴν βουλὴν ζητεῖτε ν' ἀντιστῆτε,
ἧς οἱ σκοποὶ ἀτέλεστοι δὲν μένουν,
αὐξήσασαν πολλάκις τὰς ποινάς σας;
Θ' ἀντιταχθῆτε εἰς τὸ πεπρωμένον;
Ὁ Κέρβερός σας ἔχει, ἐνθυμεῖσθε,
ψιλὸν ἐκ τούτου καὶ λαιμὸν καὶ γέννυν. »
Κ' ἐστράφη πρὸς τὸν δρόμον τὸν πηλώδη,
οὐδὲν ἡμῖν εἰπών, ὡς ἐὰν ἄλλας
μερίμνας εἶχε μᾶλλον ἐπειγούσας,
τῶν προκειμένων πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του.
Προέβημεν δ' ἡμεῖς κατὰ τὴν πόλιν,
θαρροῦντες ἐπὶ τοῖς ἁγίοις λόγοις,
κ' εἰσήλθομεν ἄνευ τινὸς πολέμου.
Ἐγὼ δ' ἐπιθυμῶν νὰ λάβω γνῶσιν
τοῦ τί ἐγκλείει φρούριον τοιοῦτο,
ἔστρεψα πέριξ, εἰσελθών, τὸ βλέμμα,
καὶ εἶδον πανταχοῦ εὐρὺ πεδίον,
πλῆρες κλαυθμῶν καὶ ἀπηνῶν βασάνων.
Ὡς εἰς τοῦ Ροδανοῦ τὰ ἑλ' εἰς Ἄρλας,
ὡς εἰς τὴν Πόλαν παρὰ τὸν Κορνάρον,
ὑγρὸν μεθόριον τῆς Ἰταλίας,
τὴν γῆν ἀνώμαλον ποιοῦσ' οἱ τάφοι,
οὕτω κ' ἐνταῦθα πανταχοῦ ἐποίουν,
ἀλλ' ἦν πολὺ πικρότερος ὁ τρόπος.

'Εν μέσῳ τῶν μνημάτων πυκναὶ φλόγες
ἔκαιον, ἐκπυροῦσαι αὐτὰ τόσον,
ὅσον ποτὲ τὸν σίδηρον ἡ τέχνη.
Οἱ λίθ' ἡνεωγμένοι πάντες ἦσαν,
κ' οἰκτροὶ ἐξήρχοντο ἐξ αὐτῶν γόοι
ὡς τρισαθλίων βασανιζομένων.
Κ'ἐγώ· « Διδάσκαλε, ἐκεῖνοι τίνες
οἱ τεθαμμένοι, οἱ ἀπὸ τοῦ βάθους
γογγίζοντες τῶν τάφων οἰκτρὸν οὕτως; »
'Ο δέ· « 'Ενταῦθα οἱ αἱρεσιάρχαι
κ' οἱ πάντων τῶν δογμάτων ὀπαδοί των.
'Ως δὲν νομίζεις εἶν' οἱ τάφοι πλήρεις.
"Ομοιος μεθ' ὁμοίου κεῖντ' ἐνταῦθα,
κ' οἱ τάφ' εἰσὶ θερμοὶ μᾶλλον ἢ ἧττον.»
Κ'ἐστράφημεν πρὸς δεξιὰ, ἐν μέσῳ
τῶν τάφων τῶν μαρτύρων καὶ τοῦ τείχους.

Ασμα Ι΄.

Τὴν στενωπὸν διέρχετ' ἐν τῷ μέσῳ
τοῦ περιφράγματος καὶ τῶν μαρτύρων
ὁ ὁδηγός μου, καὶ ἐγὼ κατόπιν.
« Ὦ ὑπερτάτη ἀρετή, τῷ εἶπον,
μὲ φέρεις ὡς δοκεῖ σοι διὰ κύκλων
δυσσεβῶν. Λέξον, εὐχαρίστησόν με.
Τοὺς ἐν τοῖς τάφοις τεθαμμένους τούτους
νὰ τοὺς ἰδῶμεν ἔξεστι; Τοὺς λίθους
οὐδεὶς φρουρεῖ, ἀποκεκυλισμένους ».
Ὁ δέ· « Θενὰ κλεισθῶσιν, εἶπεν, ὅταν
ἐκ τῆς Ἰωσαφὰτ θὰ φέρουν οὗτοι
τὰ σώματ' ἃ κατέλιπον ἐπάνω.
Ἐνταῦθα εἶναι τὸ νεκροταφεῖον
τοῦ Ἐπικούρου καὶ τῶν ὀπαδῶν του,
δι' οὓς τῷ σώματ' ἡ ψυχὴ συνθνήσκει.
Ἀλλ' ἡ ἐρώτησις ἣν μ' ἀποτείνεις
θὰ εὐχαριστηθῇ εἰς βραχὺν χρόνον,
προσέτι καὶ ὁ πόθος ὃν μοὶ κρύπτεις.
« Οὐδέν σοι ἐν τῷ νῷ, ὁδηγὲ φίλε,
κρύπτω, ἢ μόνον πρὸς βραχυλογίαν,
εἶπον, πρὸς ἣν σὺ μ' ἔχεις διαθέσει ».
« —Ὦ Τοῦσκε, ὅστις ζῶν διὰ τῆς χώρας
τοῦ πυρὸς βαίνεις, ὁ σεμνὸς τὴν γλῶσσαν,
εὐαρεστήθητι ἐδῶ νὰ μείνῃς.
Κατάδηλον ποιεῖ ἡ λαλιά σου
ἐκ τίνος εἶσαι εὐγενοῦς πατρίδος,
εἰς ἣν ἐγὼ ἔφερον ἴσως βλάβην ».

Αἴφνης ἐξῆλθον οἱ τοιοῦτοι φθόγγοι
ἑνὸς τῶν τύμβων· ὅθεν τρέμων ἦλθον
κ᾽ ἐγγύτερον τοῦ ὁδηγοῦ ἐστάθην.
Ὁ δὲ μοὶ εἶπε· « Σύνελθε· τί πράττεις;
Ἰδὲ τὸν Φαρινάτην ἐγερθέντα.
Τὸν βλέπεις ἐκ τῆς ζώνης μέχρις ἄνω ».
Ἔστρεψα πρὸς τὴν ὄψιν του τὴν ὄψιν·
κ᾽ ἤγειρ᾽ ἐκεῖνος μέτωπον καὶ στῆθος,
ὡς ἂν τὴν κόλασιν περιεφρόνει.
Ταχεῖ᾽ αἱ χεῖρες τοῦ καθοδηγοῦ μου
πρὸς αὐτὸν μ᾽ ὤθησαν διὰ τῶν τάφων,
κ᾽ εἶπεν· « Οἱ λόγοι σου μεμετρημένοι! »
Ὡς δ᾽ εἰς τὸ χεῖλος ἔφθασα τοῦ τύμβου,
μ᾽ ἠτένισεν ἐκεῖνος ἀγερώχως,
κ᾽ ἠρώτησέ με· « Τίνες οἱ γονεῖς σου; »
Ἐγὼ δὲ, πρόθυμος νὰ ὑπακούσω,
τῷ εἶπον πάντα, οὔ τι ἀποκρύψας.
Ὁ δ᾽ ὑπανήγειρε τὰ βλέμματά του,
κ᾽ εἶπε· « Δεινοὶ ἀντίπαλοι ὑπῆρξαν
ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς καὶ τῇ μερίδι,
ὥστε καὶ δὶς ἔτρεψ᾽ αὐτοὺς νικήσας ».
« Ἐτράπησαν, ἀλλ᾽ ἐπανῆλθον πάλιν
τὸ πρῶτον καί τὸ δεύτερον, τῷ εἶπον.
Οἱ σοὶ δὲν ἔμαθον τὴν τέχνην ταύτην ».
Μέχρι τοῦ πώγωνος φανερὰ τότε
ἀνέστη παρ᾽ αὐτὴν σκιὰ ἑτέρα.
Νομίζ᾽ ὅτι εἰς τὰ γόνατα ἠγέρθη.
Πέριξ μου εἶδεν, ὡς περισκοποῦσα
ἂν καί τις ἄλλος μετ᾽ ἐμοῦ δὲν ἦτον.
Ὡς δ᾽ ἔληξεν ἡ κατασκόπευσίς της,

εἶπ' ἐν κλαυθμοῖς· « Ἂν ὕψος διανοίας
εἰς τὴν τυφλὴν αὐτὴν εἰρκτὴν σὲ φέρῃ,
πῶς ὁ υἱός μου δὲν σὲ συνοδεύει; »
« Δὲν ἦλθον, εἶπον, μόνος. Ἐκεῖ οὗτος
μ' ἐκόμισε, πρὸς ὃν ὁ σὸς Γουΐδος
ἴσως δὲν εἶχε τὸ ἀνῆκον σέβας ».
Οἱ λόγοι του, τὸ εἶδος τῆς ποινῆς του,
μ' ἐδίδαξαν τί ἦτον τ' ὄνομά του,
δι' ὃ ἦν πλήρης ἡ ἀπόκρισίς μου.
Ἐγερθεὶς αἴφνης, κράζει· « Οἷον εἶπας!
Εἶχε! Λοιπὸν δὲν ζῇ ἐκεῖνος πλέον;
Τὸ γλυκὺ φῶς τὸ ὄμμα του δὲν βλέπει; »
Ἅμα δ' ἰδὼν εἰς τὴν ἀπάντησίν μου
ὅτι ἐδίσταζον, ὀπίσω πάλιν
κατέπεσε, καὶ πλέον δὲν ἠγέρθη.
Ὁ δ' ἄλλος, ὁ θρασύς, δι' ὃν ἐνταῦθα
εἶχον σταθῇ, οὐδόλως ἠλλοιώθη,
τὸν τράχηλον ἢ τὸ πλευρὸν κινήσας.
« Καὶ ἂν », τὸν πρῶτον λόγον συνεχίζων,
« ἂν κακῶς, εἶπεν, ἔμαθον τὴν τέχνην,
αὐτὸ μὲ θλίβ' ὑπὲρ τὸ στρῶμα τοῦτο.
Ἀλλὰ πεντηκοντάκις πρὶν ἢ λάμψῃ
τὸ πρόσωπον τῆς ᾠδε κυβερνώσης,
θὰ μάθῃς τί βαρύνει αὕτ' ἡ τέχνη.
Τὸν γλυκὺν κόσμον ἂν ποθῇς, εἰπέ μοι
τοῖς ἐμοῖς πᾶσιν ὁ λαὸς ἐκεῖνος
τί ἀσεβεῖ δι' ὅλων του τῶν νόμων; »
Κ' ἐγώ· « Εὐχὰς αἱ αἱματοχυσίαι
αἱ βάψασ' ἐρυθρόχρουν τὴν Ἀρβίαν
ἐνέπνευσαν τοιαύτας τῷ ναῷ μας ».

Ὁ δὲ τὴν κεφαλὴν ἐν στόνοις σείσας,
« Δὲν ἤμην, εἶπε μόνος, οὐδ' ἀλλόγως
μετὰ τῶν ἄλλων θενὰ ἐκινούμην.
Πλὴν μόνος, ὅτε ἅπαντες συνήνουν
εἰς τὸν ἀφανισμὸν τῆς Φλωρεντίας
τὴν ὑπερήσπισα θρασεῖ μετώπῳ.»
« Ἀνάπαυσιν τὸ σπέρμα σου νὰ ἔχῃ,
τῷ εἶπον ἱκετεύων, λύσων ταύτην
τὴν περιπλέκουσάν με ἀπορίαν.
Βλέπετε σεῖς, ἐὰν καλῶς ἀκούω,
πέραν τοῦ ὅ,τι φέρει ὁ νῦν χρόνος·
ἀλλ' ἄλλως ἔχει ὡς πρὸς τὰ παρόντα. »
« Ὡς ὁ τὴν ὄψιν βεβλαμμένος, εἶπε,
βλέπομεν μόνον τ' ἀφεστῶτα, ὅσον
μᾶς δίδει φῶς ὁ ὕψιστος ἡγέτης.
Ὅσα δ' ἐγγὺς ἐρχόμενα ἢ ὄντα,
τὸν νοῦν μας διαφεύγουν, καὶ παρ' ἄλλων
μανθάνοντες τ' ἀνθρώπινα νοοῦμεν.
Δύνασ' ἐκ τούτου νὰ νοήσῃς ὅτι
ἔσται νεκρὰ ἡ ἡμετέρα γνῶσις,
ἅμα κλεισθῇ τοῦ μέλλοντος ἡ θύρα.»
Τότ' εἶπον, ὡς συναισθανθεὶς τὸ σφάλμα·
« Ἀγγείλατε εἰς τὸν ἐκεῖ πεσόντα
ὅτ' εἶναι ὁ υἱός του ἐν τοῖς ζῶσι.
Ἐσίγησα πρὸς τὴν ἐρώτησίν του
διότ', εἰπέ τῳ, ταύτην τὴν ἀπάτην
κατὰ νοῦν εἶχον, ἧς ἐξήγαγέ με.»
Πλὴν μ' ἀνεκάλεσεν ὁ ὁδηγός μου.
Δι' ὃ κ' ἠρώτησα τὸ πνεῦμα σπεύδων,
πλησίον του νὰ μ' εἴπῃ τίνες ἦσαν.

« Κεῖμ' ἐδῶ, εἶπε, μεθ' ὑπερχιλίων.
Ὁ Φρειδερῖκος δεύτερος ἐνταῦθα,
ὁ Καρδινάλης. Σιωπῶ τοὺς ἄλλους.
Τότε δ' ἐκρύβη, καὶ πρὸς τὸν ἀρχαῖον
ποιητὴν ἦλθον, μελετῶν τὸν λόγον
ἐκεῖνον, ὅστις δυσμενὴς μ' ἐφάνη.
Ἐκεῖνος δ' ἐπορεύθη, καὶ βαδίζων
μοὶ εἶπε· « Τί τοσοῦτο θορυβεῖσαι; »
Κ' ἐγὼ εἰς τὴν ἐρώτησίν του ἀπεκρίθην·
« Ὃ ἤκουσας ὁ νοῦς σου ἂς φυλάξῃ
διὰ σὲ μόνον », ὁ σοφὸς μοὶ εἶπεν.
« Ἀλλ' ἰδέ! » Κ' ὕψωσε τὸν δάκτυλόν του.
« Ἐμπρὸς εἰς τὴν γλυκεῖαν ὅταν φθάσῃς
ἀκτῖνα τῆς τὰ πάντα καθορώσης,
τοῦ βίου σου θὰ μάθῃς τὴν πορείαν. »
Καὶ ἔστρεψε πρὸς τὰ λαιὰ τὸν πόδα.
Εἰσήλθομεν δ', ἀφήσαντες τὸ τεῖχος,
εἰς στενωπὸν χωροῦσαν ἐν κοιλάδι,
ἧς ἡ ὀσμὴ προσέβαλλεν ὡς ἄνω.

Ασμα ΙΑ΄.

Διὰ τοῦ χείλους ἀπορῥῶγος ὄχθης
κυκλοτεροῦς ἐκ τεθλασμένων βράχων
ἤλθομεν ἄνω μάνδρας σκληροτέρας,
κ' ἕνεκα τῆς ῥικνώδους δυσωδίας
τῆς ἀνιούσης ἀπὸ τῆς ἀβύσσου,
ὀπίσω λίθου ἔστημεν μεγάλου
τάφου, ἐφ' οὗ ἀνέγνων γεγραμμένα
ταῦτ'· « Ἀναστάσιον τὸν Πάππαν κρύπτω,
δελεασθέντα ὑπὸ τοῦ Φωτίνου. »
« Βραδεῖα ἔστω ἡ κατάβασίς μας,
ἵνα εἰς τὴν δυσώδη ἐθισθῶμεν
πνοήν, καὶ μὴ ψηφῶμεν αὐτὴν πλέον. »
Αὐτὰ ὁ ὁδηγός. Ἐγὼ δὲ, « Τρόπον,
εἶπον, εὑρὲ, μὴ ὁ καιρὸς εἰς μάτην
παρέλθῃ. » — « Τοῦτο σκέπτομαι, τὸ βλέπεις, »
ἤρξατο, « τέκνον. Εἰς αὐτοὺς τοὺς βράχους
τρεῖς βαθμηδὸν μειούμεν' εἰσὶ κύκλοι,
ὅμοιοι πρὸς ἐκείνους οὓς ἀφῆκας,
κατηραμένων δὲ πνευμάτων πλήρεις.
Ἀλλ' ἵν' αὐτῶν ἡ ὄψις σοὶ ἀρκέσῃ,
ἄκουσον τίς, πρὸς τί ἡ κόλασίς των.
Κακίας πάσης οὐρανομισήτου
ἐστὶν ἡ βλάβη τέλος· τὸ δὲ τέλος
αὐτὸ δολίως ἢ βιαίως βλάπτει.
Ὁ δόλος δ' ὢν κακία ἀνθρωπίνη,
ὀργίζει μᾶλλον τὸν Θεὸν, καὶ κάτω
οἱ δόλι' ὑπὲρ ἄλλους τιμωροῦνται.

28 Ὁ πρῶτος κύκλος ἔστι τῶν βιαίων·
ἡ βία δ᾽ ἐπειδὴ τριπλῶς ἀσκεῖται,
εἰς τρεῖς καὶ οὗτος τέμνεται κυκλίσκους.
31 Εἰς τὸν Θεὸν, εἰς ἑαυτὸν τὴν βίαν,
εἰς τὸν πλησίον καὶ τὰ τοῦ πλησίον
νὰ φέρῃ δύναταί τις, ὡς θὰ μάθῃς.
34 Βίαιος θάνατος, ἀλγεινὸν τραῦμα
τοὺς ἄλλους βλάπτει· τὰς δ᾽ αὐτῶν οὐσίας,
δῃώσεις, ἐμπρησμοὶ, παραβιάσεις·
37 δι᾽ ὃ φονεῖς, τραυματιστὰς κακούργους,
λῃστὰς καὶ ἀνδραποδιστὰς κολάζει
ὁ πρῶτος γύρος εἰς βαθμοὺς παντοίους.
40 Οἱ δ᾽ ἐπιβάλλοντες βιαίαν χεῖρα
εἰς ἑαυτοὺς καὶ τὰ αὐτῶν, εἰς γύρον
τὸν δεύτερον μετανοοῦσι μάτην,
43 κ᾽ οἱ ἑαυτοὺς τοῦ κόσμου σας στεροῦντες,
ὁ σπαταλῶν τὸ ἔχειν του καὶ παίζων,
ὁ κλαίων ὅπου ὤφειλε νὰ χαίρῃ.
46 Εἰς τὸν Θεὸν δὲ βίαν ἐπιφέρει,
πᾶς ὅστις βλασφημεῖ καὶ τὸν ἀρνεῖται,
τὴν φύσιν καὶ τὰ δῶρά της ὑβρίζει·
49 δι᾽ ὃ ἐγκλείει ὁ ἐλάσσων κύκλος
τὰ Σόδομα ὁμοῦ καὶ τὴν Καόρσαν,
καὶ τοὺς ἐν τῇ καρδίᾳ θεεμπαίκτας.
52 Τὸν δάκνοντα τὰς συνειδήσεις δόλον
τινὲς μὲν μηχανῶνται κατ᾽ εὐπείστων,
οἱ δὲ καὶ πρὸς τοὺς φειδωλοὺς τὴν πίστιν.
55 Ὁ ἔσχαστος τῶν τρόπων, θραύων μόνον
ὃν πλέκ᾽ ἡ φύσις σύνδεσμον ἀγάπης,
ἀνήκει εἰς τὸν δεύτερον τῶν γύρων.

Ὑπόκρισις πλὴν, πανουργία, ψεῦδος,
κλοπὴ, ἀπάτη καὶ δωροδοκία,
προαγωγοὶ, προδόται καὶ τοιοῦτοι,
ἀλλοίως λησμονοῦσι τὴν ἀγάπην
τὴν φυσικὴν καὶ τὴν προστιθεμένην,
ἐξ ἧς πηγάζ' ἡ πρὸς ἀλλήλους πίστις·
κ' εἰς κύκλον τὸν ἐλάσσονα, τὴν θέσιν
τοῦ κόσμου, ἔνθα ἔχ' ἡ Δὶς τὴν ἕδραν,
πᾶς ὁ προδίδων τήκετ' αἰωνίως. »
Κ' ἐγώ· « Διδάσκαλέ μου, ὁ σὸς λόγος
εὐλήπτως πάνυ διακρίνει τοῦτο
τὸ βάραθρον καὶ τοὺς αὐτοῦ ἐνοίκους.
Εἰπέ μοι δ', οἱ τοῦ βορβορώδους ἕλους,
οὓς δέρουσιν ὁ ἄνεμος καὶ ὄμβρος,
οἱ ἀντιλοιδωρούμενοι τραχέως
πῶς δὲν οἰκοῦσι τοῦ πυρὸς τὴν χώραν,
ἂν θεία ἐπ' αὐτῶν ὀργὴ βαρύνῃ;
Ἐὰν δ' οὐχὶ, τί οὕτω τιμωροῦνται; »
Ὁ δ' εἶπε· « Τί ἐκτρέπεται τοσοῦτο
τὸ πνεῦμά σου ἀφ' ὅ,τ' εἶν' εἰθισμένον;
Ἢ μὴ ὁ νοῦς σου ἀλλαχοῦ πλανᾶται;
Δὲν ἐνθυμεῖσαι τίνες αἱ τρεῖς λέξεις
αἱ τὰς θεομισήτους διαθέσεις
διατυποῦσαι ἐν τῇ Ἠθικῇ σου;
Κακία, ἀκρασία, θηριότης
παράφρων· ἀλλ' ἡ ἀκρασία ὅτι
ἧττον ὀργίζει τὸν Θεὸν κ' ὑβρίζει;
Ἂν ἀναλογισθῇς τὸν λόγον τοῦτον,
κ' ἐνθυμηθῇς τίνες οἱ ἄνω κ' ἔξω
εἰσὶν ἐκεῖνοι οἱ κεκολασμένοι,

θὰ ἐννοήσῃς πῶς τῶν φαύλων τούτων
εἰσὶ κεχωρισμένοι, καὶ πῶς ἧττον
ἡ θεία δίκη τοὺς καταμαστίζει. »
— « Ἥλιε, ὃς ἰᾷς τὰς θαμβὰς ὄψεις,
μ᾽ ἡδύνεις τὰς ἀμφιβολίας λύων,
ὥστε διστάζων, ὡς γινώσκων χαίρω.
Ὀλίγον παλινδρόμησον », τῷ εἶπον.
« Ὀργίζει, εἶπας, ἡ τοκογλυφία
τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Τὸν κόμβον λύσον. »
« Τοῖς μελετῶσιν ἡ φιλοσοφία
διδάσκει, ὄχ᾽ εἰς ἓν χωρίον μόνον,
ἡ φύσις ὅτι τὴν ἀρχήν της ἕλκει
ἐκ θείας διανοίας τε καὶ τέχνης.
Ἂν δ᾽ ἐρευνήσῃς εἰς τὴν φυσικήν σου,
θὰ εὕρῃς μετ᾽ οὐχὶ πολλὰς σελίδας,
ὅτι ἐκείνη ἕπεται ἡ τέχνη
ὑμῶν, ὡς μαθητὴς τῷ διδασκάλῳ,
καὶ οἷον ἔγγονος τοῦ Θεοῦ εἶναι.
Ἐκ τούτων τῶν πηγῶν, ἂν ἐνθυμῆσαι
τὴν Γένεσιν, ἀρχὴν νὰ ἔχῃ πρέπει
καὶ πρόοδον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων.
Ὁ τοκογλύφος δ᾽ ἄλλην ὁδὸν τέμνων,
φεύγει τὴν φύσιν καὶ τὴν ὀπαδόν της,
ὡς ἀλλαχοῦ στηρίζων τὰς ἐλπίδας.
Ἀλλ᾽ ἔπου. Μοὶ ἀρέσκει νὰ προβῶμεν.
Ἤδ᾽ οἱ ἰχθῦς ἐκεῖ ἐξανατέλλουν,
ἡ δ᾽ Ἄμαξα εἰς τὴν Θρᾳσκίαν κεῖται.
Κατέρχεται δ᾽ ἐκεῖ μακρὰν ὁ δρόμος. »

Ασμα ΙΒ'.

Ἡ πρὸς τὴν ὄχθην κάθοδός μας ἦτον
ἀγρία τόσον, καὶ τοσαῦτα ἦσαν
τὰ κατ' αὐτὴν, ὥστ' ἔφριττεν ἡ ὄψις.
Ὁποία ἡ πλευρὰ ἡ κρημνισθεῖσα
ἔνθεν τοῦ Τρέντου ἐπὶ τὸν Ἀδίγην
διὰ σεισμὸν, ἢ βάσεως ἐλλείψει,
ἐκ κορυφῆς ὡς κάτω γενομένη
ἀπορρώξ βράχος, κάθετος τοσοῦτον,
ὥστε ὁδὸν τοῖς ἄνω δὲν παρέχει,
τοιοῦτος ὁ κρημνὸς ἦν τοῦ βαράθρου·
κ' ἐπὶ τῆς ἄκρας τῆς σχιστῆς ἀβύσσου
κατέκειτο τὸ βδέλυγμα τῆς Κρήτης,
ὃ ψευδοδάμαλις εἶχε κυήσει.
Ἅμα δὲ μ' εἶδε, τὰς ἰδίας σάρκας
ἐδάγκασεν, ὡς ἐξ ὀργῆς λυσσῶν τις.
Ὁ δὲ σοφὸς τῷ κράζει· « Ἐδὼ μήπως
ὁ δοὺξ τῶν Ἀθηνῶν θαρρεῖς πῶς εἶναι,
ὅστις σ' ἐφόνευσ' ἐν τῷ ἄνω κόσμῳ;
Μακρὰν, θηρίον! Δὲν προσῆλθεν οὗτος
ἀγόμενος ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς σου,
ἀλλ' ἦλθε νὰ γνωρίσῃ τὰς ποινάς σας.»
Ὅπως τρωθεὶς ὁ ταῦρος θανασίμως,
ὁρμῶν, ἀδυνατεῖ νὰ προχωρήσῃ,
καὶ ὧδε παραῤῥίπτεται κ' ἐκεῖσε,
τοιοῦτος ὁ Μινώταυρος μ' ἐφάνη.
Ὁ δ' ἔμπειρος μοὶ εἶπεν· « Εἰς τὸν πόρον!
Ἐν ὅσῳ οὗτος μαίνεται, κατάβα.»

Τοιουτοτρόπως τοὺς κρημνώδεις βράχους
κατήλθομεν, κατακυλιομένους
ὑπὸ τὸ νέον βάρος τῶν ποδῶν μου.
Ἐχώρουν σκεπτικός· ὁ δ' εἶπε· « Σκέπτῃ
τὸν κρημνὸν ἴσως, ὃν φρουρεῖ τοῦ κτήνους,
ὃ ἔναγχος ἐδάμασα, ἡ λύσσα;
Μάθε πῶς ὅτε ἄλλοτε κατέβην
εἰς τὴν βαθεῖαν κόλασιν, ὁ βράχος
αὐτὸς δὲν εἶχε κρημνισθῇ εἰσέτι.
Μικρὸν πρὶν δ' ἔλθῃ, ἂν ὀρθῶς δοξάζω,
ὁ τῆς Διτὸς τὴν λείαν ἀπαλλάξας
τὴν ἐν τῷ ἄνῳ κύκλῳ, τὴν μεγάλην,
ἡ μέλαινα κοιλὰς ἐσείσθη τόσον,
ὥστ' εἶπον, μὴ τὸν κόσμον σείει ἔρως,
περὶ οὗ ἤδ' ὑπό τινων ἐρρέθη,
ὅτι τὸ πᾶν εἰς χάος μεταβάλλει,
καὶ οὕτως ἐκρημνίσθη αὖτ' ἡ πέτρα
ἡ παλαιὰ, καὶ μᾶλλον ἀλλοῦ ἄλλαι.
Ἀλλ' ἰδὲ κάτω. Οὐ μακράν μας ῥέει
ὁ ποταμὸς αἱμάτων, εἰς ὃν βράζει
πᾶς διὰ βίας τὸν πλησίον βλάψας.
Τυφλὴ πλεονεξία, ὀργὴ ἄφρων,
ἡμᾶς ἐν τῷ βραχεῖ κεντῶσα βίῳ,
ἐν δὲ τῷ αἰωνίῳ ἀπολλῦσα!»
Εὐρεῖαν εἶδον καὶ στρογγύλην τάφρον,
ὡς περιβάλλουσαν πᾶν τὸ πεδίον,
καθ' ἃ μ' εἶχεν εἰπεῖ ὁ ὁδηγός μου·
κ' εἰς τοῦ κρημνοῦ τοὺς πρόποδας, ἀλλήλους
ἀκολουθοῦντες, ἔτρεχον τοξόται
Κένταυροι, ὡς εἰς θήραν ὡπλισμένοι.

Ἔστησαν ὡς μᾶς εἶδον κατιόντας,
καὶ τρεῖς των ἀπεσπάσθησαν, κρατοῦντες
τόξα καὶ βέλη νεοεκλεχθέντα.
Εἷς ὃ' αὐτῶν ἔκραξε· « Πρὸς ποινὴν ποίαν
οἱ καταβαίνοντες ὑμεῖς χωρεῖτε;
Εἰπέτε το ἐκεῖθεν, ἢ τοξεύω. »
Ὁ δ' ὁδηγός μου εἶπεν· « Εἶν' ὁ Χείρων
πλησίον. Εἰς ἐκεῖνον ἀπαντῶμεν.
Ἔχεις κακῶς ὀξεῖαν τὴν ὁρμήν σου. »
Καὶ θίξας με, « Ὁ Νέσσος, εἶπεν, εἶναι,
εἶν' ὁ θανὼν ὑπὲρ Διηανείρας,
κ' ἐξ ἑαυτοῦ ἐκδίκησιν ἀντλήσας.
Ὁ μέσος δ', ὁ τὸ στῆθός του κυττάζων,
ἐστὶν ὁ Ἀχιλλέως τροφὸς Χείρων,
ὁ δ' ἕτερος ὁ Φόλος, ὁ θυμώδης.
Περὶ τὴν τάφρον βαίνουν εἰς χιλίους,
τοξεύοντες, εἴ τις ψυχὴ προκύπτει
ὑπὲρ τὸ αἷμα, ὅσον εἰς ποινήν της. »
Ἐγγὺς εἰς τοὺς ὠκεῖς ἤλθομεν θῆρας,
ὅτε ὁ Χείρων τῇ αἰχμῇ τοῦ βέλους
ἐμάκρυνε τὸν πώγωνα τῶν γνάθων,
καὶ δὴ τὸ μέγα στόμα του γυμνώσας,
« Παρατηρεῖτε, εἶπε τοῖς ἑταίροις,
πῶς ὅ,τι ἂν ὁ δεύτερος πατήσῃ
κινεῖται; Ποῦς νεκροῦ δὲν πράττει τοῦτο. »
Ὁ δ' ὁδηγός μου, ὢν παρὰ τὸ στῆθος
αὐτοῦ, ὅπου ἑνοῦντ' αἱ δύω φύσεις
τῷ εἶπε· « Ζῇ τῷ ὄντι, καὶ τὸν ἄγω
μόνον ἐγὼ εἰς τὸν βυθὸν τοῦ ζόφου·
τὸν φέρει δὲ ἀνάγκη, οὐχὶ τέρψις.

Τῶν Ἀλληλούϊα τὰς ψαλμῳδίας
ἀφεῖσά τις, μοὶ τὸν ἐνεπιστεύθη.
Λῃστὴς δὲν εἶναι, οὐδ' ἐγώ τις φαῦλος.
Ὦ! πρὸς τῆς ἀρετῆς, δι' ἣν τὸ βῆμα
εἰς ταύτην τὴν ἀγρίαν ὁδὸν φέρω,
δὸς ἡμῖν ἕνα ἐκ τῶν σῶν ἐκείνων,
ἵνα μᾶς δείξῃ ποῦ ἐστὶν ὁ πόρος,
κ' ἐπὶ τῆς ῥάχιώς σου φέρε τοῦτον.
Δὲν εἶναι πνεῦμα, ν' ἀεροβατήσῃ.»
Τραπεὶς δ' ὁ Χείρων πρὸς τὰ δεξιά του,
εἶπε τῷ Νέσσῳ· «Καθοδήγησόν τους·
ἂν δ' ἄλλοι ἔλθουν, μάκρυνον ἐκείνους.»
Φρουρούμενοι πιστῶς ἐπροχωροῦμεν
παρὰ τὸ ζέον αἱματόχρουν ῥεῦμα,
ἐν ᾧ οἱ βράζοντες πικρῶς ἐθρήνουν.
Εἶδον τινὰς μέχρι βλεφάρων δύντας,
«Τύρανν' εἰσὶν», ὁ Κένταυρος μοὶ εἶπε,
«ὀξεῖς εἰς αἷμα κ' εἰς λεηλασίαν.
Ἐκεῖ ἀποθρηνοῦντ' αἱ ὠμαὶ πράξεις
τοῦ Ἀλεξάνδρου, τοῦ Διονυσίου
τοῦ καταθλίψαντος τὴν Σικελίαν.
Τὸ μέτωπον τὸ μαύρην ἔχων κόμην
ἐστὶν ὁ Ἀζολῖνος, ὁ ξανθός δε
ὁ Ὀβίζος ἐξ Ἔστης, ὁ ἐπάνω
σφαγεὶς τῷ ὄντ' ὑπὸ τοῦ προγονοῦ του.»
Ἐστράφην πρὸς τὸν ποιητήν· ὁ δ' εἶπεν·
«Οὗτός σοι πρῶτος. Ἐγὼ δεύτερός του.»
Ὁ Κένταυρος δὲ μετ' ὀλίγον ἔστη
ὑπέρ τινας εἰς τὸ ὑγρὸν τὸ βράζον
βεβυθισμένους μέχρι τοῦ τραχήλου.

Δείξας δ' ἡμῖν σκιὰν μονήρη, εἶπεν·
« Ἐκτύπησεν εἰς τοῦ Θεοῦ τὸν κόλπον
καρδίαν σεβαστὴν παρὰ Θαμέσει. »
Εἶδον τινὰς κατόπ' ὑπὲρ τὸ ῥεῦμα
προκύπτοντας καὶ κεφαλὴν καὶ στῆθος,
κ' ἐγνώρισα ἐκ τούτων οὐκ ὀλίγους.
Οὕτω τὸ αἷμα βαθμηδὸν κατέβη
ῥηχότερον, τοὺς πόδας μόνον βρέχον,
κ' ἐκεῖ τῆς τάφρου ἦν ἡμῖν ὁ πόρος.
« Καθὼς κατὰ τὸ μέρος τοῦτο βλέπεις
τὸ ῥεῦμα ἀβαθὲς πῶς ταπεινοῦται, »
ὁ Κένταυρος μοὶ εἶπεν, « οὕτω μάθε
πῶς πρὸς τὸ ἄλλο κλίνει ὁ πυθμήν του
εἰς βάθος προϊόν, ἕως οὗ φθάνει
ὅπου δικαίως στέν' ἡ τυραννία.
Ἐκεῖ ἡ θεία δίκη βασανίζει
τὴν μάστιγα τοῦ κόσμου, τὸν Ἀττίλαν,
τὸν Πύῤῥον καὶ τὸν Σέξτον, κ' αἰωνίως
δάκρυ' ἀμέλγει, ῥέοντα εἰς αἷμα
τοῦ Πάζου, κ' ἐκ Κορνέτου, Ῥηνιέρων,
πολεμησάντων ἐν ταῖς λεωφόροις. »
Στραφεὶς, διὰ τοῦ πόρου πάλιν ἔβη.

Ασμα ΙΓ'.

Αὐτὸν δὲν εἶχεν ὑπερβῆ ὁ Νέσσος,
ὅτε ἡμεῖς εἰσήλθομεν εἰς ἄλσος
πάσης βατῆς ὁδοῦ ἐστερημένον.
Μελανὰ εἶχεν, ὄχι χλωρὰ φύλλα,
τοὺς κλάδους ὄχι λείους, γονατώδεις,
ὄχι καρποὺς, φαρμακερὰς ἀκάνθας.
Τόσον τραχέα καὶ πυκνὰ δὲν εἶναι
τὰ δάση τῶν θηρίων τῶν μισούντων
τὴν σπαρτὴν γῆν Καικίνης καὶ Κορνέτου.
Αἱ Ἅρπυιαι φωλεύουσιν ἐνταῦθα
αἱ δυσειδεῖς, τοὺς Τρῶας τῶν Στροφάδων
διώξασαι, πολλῶν κακῶν προμάντεις.
Πλατύπτεροι, γαμψώνυχες, τραχήλους,
πρόσωπ' ἀνθρώπων, πτιλωτὰς κοιλίας
ἔχουσι, κλαίουν δ' εἰς τὰ μαῦρα δένδρα.
Ὁ δ' ἀγαθός μου ὁδηγὸς μοὶ εἶπε·
« Πρὶν προχωρήσῃς, μάθε εἰς τὸν γύρον
τὸν δεύτερον πῶς εἶσαι καὶ θὰ μείνῃς
ὡς οὔ εἰς τὸν φρικτὸν ἀμμῶνα φθάσῃς.
Πλὴν πρόσεξον ἂν πράγματα θὰ ἴδῃς
τοὺς λόγους τοὺς ἐμοὺς πιστοποιοῦντα. »

Ἤκουσα πανταχόθεν οἰκτροὺς θρήνους,
οὐδένα ὅμως εἶδον τὸν θρηνοῦντα,
δι' ὃ καὶ ἔστην τεθορυβημένος.
Φρονῶ ὅτι ἐφρόνει πῶς ἐφρόνουν
ὅτι αἱ ἐξερχόμεν' ἐκ τῶν θάμνων
φωναὶ, ἀνθρώπων ἦσαν κεκρυμμένων,
καὶ εἶπεν μοι ὁ ὁδηγός· « Ἂν κόψῃς
τὴν ἄκραν ἀφ' ἑνὸς τῶν φυτῶν τούτων,
αἱ σκέψεις σου εὐθὺς θ' ἀλλοιωθῶσι. »
Τὴν χεῖρά μου μικρὸν ἐκτείνας τότε,
μεγάλης βάτου ἔδρεψα κλαδίσκον.
Ὁ δὲ φωνὴν ἀφῆκε· « Τί μὲ σχίζεις; »
Ἀφ' οὗ δ' ἐξ αἵματος ἐμελανώθη,
πάλιν ἐκραύγασε· « Τί με σπαράττεις;
Δὲν ἔχεις οὔτε ἴχνος εὐσπλαγχνίας;
Ἄνθρωποι ἦμεν κ' εἴμεθα νῦν δένδρα.
Τὴν χεῖρα ἔπρεπ' ἐπιεικεστέραν
νὰ ἔχῃς, κ' ἐχιόνων ψυχαὶ ἂν ἦμεν. »
Ὡς ὁ χλωρὸς δαυλὸς, ἐξ ἑνὸς ἄκρου
καίων, στενάζει ἀπὸ τοῦ ἑτέρου,
καὶ σίζει τοῦ ἀέρος ἐξιόντος,
ἐξήρχοντο ὁμοίως ἐκ τῆς σχίζης
αἷμα καὶ λόγοι. Ἄφησα νὰ πέσῃ
ὁ κλάδος, κ' ἔστην ὡς περίφοβός τις.
« Ἂν νὰ πιστεύσῃ πρὶν δυνατὸν ἦτον »,
ὁ σοφὸς εἶπε, « πνεῦμα τετρωμένον,
ὅ,τι ἐκ τῶν ἐμῶν ἔμαθε στίχων,
δὲν θὰ ἐξέτεινεν εἰς σὲ τὴν χεῖρα.
Ἀλλὰ διὰ τὸ δύσπιστον τῷ εἶπον
νὰ πράξῃ τοῦτο· καὶ αὐτὸς λυποῦμαι.

Εἰπέ τῳ δὲ τίς εἶ, εἰς ἄφεσίν του
ν᾽ ἀνανεώσῃ ἄνω τὴν σὴν φήμην
ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς ἣν θὰ ἐπιστρέψῃ. »
Ὁ δὲ κορμός· « Μ᾽ ἐλκύει ὁ σὸς λόγος
ὁ γλυκύς, ὥστε δὲν θὰ σιωπήσω.
Ἂν δὲ μακρηγορήσω, σύγγνωτέ μοι.
Ἐγὼ τὰς δύω κλεῖδας τῆς καρδίας
τοῦ Φρειδερίκου εἶχον, ταύτας στρέφων,
καὶ ἀβρῶς τόσον κλείων καὶ ἀνοίγων,
ὥστ᾽ ἤμην μόνος ὁ ἐξ ἀπορρήτων.
Ἡ πίστις δ᾽ εἰς τὴν ἔνδοξόν μου θέσιν
μ᾽ ἐτάραττε τὸν ὕπνον, τοὺς σφιγμούς μου·
Ἡ δ᾽ εἰς τοὺς οἴκους τῶν Καισάρων βλέμμα
πάντοτε ῥίπτουσ᾽ ἄσεμνον ἑταίρα,
θανατηφόρος τῶν αὐλῶν κακία,
ἐξῆψε κατ᾽ ἐμοῦ τὰς ψυχὰς πάντων·
τὸν Αὔγουστον δ᾽ ἐξῆψαν ἐξαφθέντες,
καὶ ἡ φαιδρὰ τιμὴ ἀπέβ᾽ εἰς πένθος.
Ἐν ὕβρει δ᾽ ἡ ψυχή μου, πῶς τὴν ὕβριν
θὰ φύγῃ εἰς τὸν θάνατον φρονοῦσα,
ἠδίκησεν ἐμὲ, δίκαιον ὄντα.
Μὰ τούτου τοῦ φυτοῦ τὰς νέας ῥίζας,
οὐδέποτε τὴν πίστιν ἀπηρνήθην
τῷ σεβασμοῦ ἀξίῳ βασιλεῖ μου.
Ἂν τις ὑμῶν ἀνέλθῃ εἰς τὸν κόσμον,
τὴν μνήμην μου ἐκεῖ ἂς ἀνορθώσῃ,
ἣν φθόνου τραῦμα ἔτι καταβάλλει. »
Μικρὸν προσμείνας, ἔπειτα μοὶ εἶπεν
ὁ ποιητής· « Σιγᾷ. Μὴ χρονοτρίβει·
Εἰπὲ, ἐρώτα ἂν τι ἄλλο θέλῃς. »

Ἐγὼ δὲ, « Σὺ ἐρώτα μᾶλλον, εἶπον
ὅ,τι νομίζεις νὰ μ' εὐχαριστήσῃ.
Ἐμὲ κωλύει νὰ λαλήσ' ὁ οἶκτος. »
Καὶ ἤρξατο· « Ὁ ἄνθρωπος θὰ πράξῃ
προθύμως ὅ,τι εὔχεσαι, ὦ πνεῦμα
δέσμιον. Πλὴν, ἂν θέλῃς, ἔτ' εἰπέ μοι
πῶς ἡ ψυχὴ μετὰ τῶν ὄζων τούτων
συνδέεται. Ἂν δύνασαι ἀκόμη
εἰπὲ ποτὲ ἂν τούτων λύηταί τις. »
Ἐφύσησεν ὁ μέγας κορμὸς τότε·
ὁ δ' ἄνεμος, μεταβληθεὶς εἰς λέξεις,
εἶπε· « Συντόμως θὰ σοὶ ἀπαντήσω.
Ψυχὴν ἀγρίαν, ἥτις ἀποσπᾶται
αὐτὴ δι' ἑαυτῆς τοῦ σώματός της,
ὁ Μίνως πέμπ' εἰς τὴν ἑβδόμην τάφρον.
Πίπτ' εἰς τὸ δάσος· ἀλλ' οὐχὶ εἰς τόπον
ἐκλογῆς αὕτη φύεται, ῥιζοῦται,
ἀλλ' ὅπου τύχῃ, ὅπως σπέρμα βρίζῃς.
Θάλλει βλαστὸς, κ' ἔπειτα δάσους πρέμνος.
Αἱ Ἅρπυιαι τῇ βόσκουσι τὰ φύλλα,
δίδουσαι πόνους καὶ πληγὰς τρυπῶσαι.
Ὡς πάντες, θὰ ζητήσωμεν τὰ σκύτη
ἡμῶν, οὐχὶ καὶ θὰ τὰ ἐνδυθῶμεν.
Οὐδεὶς νὰ ἔχῃ δύναται ὃ ῥίπτει.
Ἐνταῦθα θὰ τὰ σύρωμεν, κ' ἑκάστου
θὰ κρεμασθῇ τὸ σῶμα εἰς τὸ δάσος
τὸ ἄχαρ', εἰς τὴν βάτον τῆς σκιᾶς του. »
Προσείχομεν εἰς τὸν κορμὸν ἀκόμη,
νομίζοντες πῶς θὰ εἰπῇ καὶ ἄλλα,
ὅτ' ἐξεπλάγημεν ὑπὸ θορύβου,

ὡς ὁ νοῶν τὸν κάπρον προσιόντα,
κ' ἐπὶ τὰ ἴχνη του τὴν θήραν πᾶσαν
ἀκούων, καὶ τὸν θροῦν κτηνῶν καὶ κλάδων.
Κ' ἰδοὺ ἀριστερόθεν γυμνοὶ δύω
κατεσχισμένοι, φεύγοντες δρομαίως,
ὥστ' ἔθραυον τὰ πάντα εἰς τὸ δάσος.
Ὁ πρῶτος «Τρέχε, θάνατε, ἐδόα,
τρέχε!» Βραδυπορώτερος δ' ὁ ἄλλος,
ἔκραζε· «Λάνε, τόσον ταχεῖς πόδας
δὲν εἶχες εἰς τοῦ Τόππου τοὺς ἀγῶνας.»
Καὶ ἐκλιπούσης ἴσως τῆς πνοῆς του,
εἰς ἓν μεθ' ἑνὸς θάμνου συνεπλέχθη.
Ἐπλήρουν δὲ κατόπιν των τὸ δάσος
μέλανες κῦνες, λυσσωδῶς ὁρμῶντες,
ὡς μολοσσοὶ θραύσαντες τὰς ἁλύσεις.
Ἐχύθησαν, δάκνοντες τὸν κρυβέντα·
τὸ σῶμά του ἐσπάραξαν εἰς ῥάκη,
καὶ ἔσπειραν μακρὰν τ' ἀλγοῦντα μέλη.
Ὁ συνοδός μου τῆς χειρὸς λαβών με,
μ' ἔφερεν εἰς τὴν βάτον τὴν θρηνοῦσαν
ματαίως, δι' αἱματωδῶν τραυμάτων.
«Ἰάκωβε ἐκ Σαντανδρέου», εἶπεν
αὐτὴ, «τί ὠφελήθης προσφυγών μοι;
Τί πταίω διὰ τὸν κακόν σου βίον;»
Πλησίον της δὲ στὰς ὁ ὁδηγός μου,
«Τίς εἶ, τῇ εἶπεν, ὁ διὰ τραυμάτων
τοσούτων αἷμα καὶ φωνὴν προχέων;»
Ἡ δὲ, «Ψυχαὶ ἐλθοῦσαι νὰ ἰδῆτε
τὸν ἄτιμόν μου σπαραγμὸν», μᾶς εἶπε,
«τὸν πάντα μου μαδήσαντα τὰ φύλλα,

συλλέξατέ τα ὑπὸ τὸν κορμόν μου.
Εἶμ' ἐκ τῆς χώρας τῆς τὸν πρὶν προστάτην
διὰ τὸν Βαπτιστὴν ἀφείσης, ὥστε
πᾶν μηχανᾶται κατ' αὐτῆς ἐκεῖνος.
Ἂν αὐτοῦ ἴχνη ὁρατὰ δὲν εἶχον
μείνει τινὰ εἰς τὸν τοῦ Ἄρνου πόρον,
οἱ ἀνεγείραντες αὐτὴν πολῖται
ἀφ' οὗ ὑπὸ Ἀττίλα ἐτεφρώθη,
θὰ εἶχον ἐργασθῆ ἐπὶ ματαίῳ.
Κ'ἐμοῦ ὁ οἶκος μ'ἔγινεν ἀγχόνη. »

Ασμα ΙΔ'.

'Εκ φίλτρου πρὸς τὴν πάτριόν μου πόλιν
συλλέξας τὰ ἐσκεδασμένα φύλλα,
τ'ἀπέδων τούτῳ, ἤδη βραχνιῶντι.
Ἤλθομεν τέλος ὅπου διαιρεῖται
ὁ δεύτερος ἀπὸ τοῦ τρίτου γύρου,
καὶ τιμωρεῖ φρικτῶς ἡ θεία δίκη.
'Αλλ' ἵν' ἀφηγηθῶ καλῶς τὰ νέα,
ὅτ' εἰς πεδίον ἤλθομεν προσθέτω
πᾶσαν φυτοῦ βλάστησιν ἀποκροῦον.
Ὁ ἀλγεινὸς δρυμὼν ἐστὶ στεφάνη
αὐτοῦ, ὡς τούτου ἡ πενθήρης τάφρος.
'Εστάθημεν ἐνταῦθα ἄκραν ἄκραν.
Πυκνὴ, ξηρὰ τὸ ἔδαφος ἦν ἄμμος,
τὴν φύσιν οὐχὶ ἄλλη τῆς ἦν εἶχεν
ὁ ποῦς ποτὲ τοῦ Κάτωνος πατήσει.
Θεία ἐκδίκησις, ὦ! πόσον πρέπει
νὰ σὲ φοβῆται ὅστις ἀναγνώσῃ
ὅ,τι ὑπέπεσε τοῖς ὀφθαλμοῖς μου!
Ψυχῶν γυμνῶν ποίμνια εἶδον ὅλα,
αἵτινες πᾶσαι θλιβερῶς ἐθρήνουν,
ὑπέκειντο δ' εἰς διαφόρους νόμους.
Ἔκειντο ἄλλαι ὕπτιοι ἐκτάδην,
ὀκλάζουσαι ἐκάθηντο πολλαί των,
ἀδιαλείπτως, ἄλλ' ἐπεριπάτουν.
Πλείονες ἦσαν αἱ περιϊοῦσαι,
αἱ δ' εἰς βασάνους κείμεναι ἐλάττους,
πρὸς θρήνους δι' εἶχον λαλιστέραν γλῶσσαν.

Εἰς τὸν ἀμμῶνα ἐν βραδείᾳ πτώσει
πυρὸς εὐρεῖαι ἔβρεχον νηφάδες,
ὡς Ἄλπεων χιὼν ἐν νηνεμίᾳ.
Ὡς ὁ Ἀλέξανδρος, εἰς τὰς Ἰνδίας
τὰς θερμὰς, εἶδεν ἐπὶ τοῦ στρατοῦ του
νὰ πίπτωσιν εἰς γῆν καίουσαι φλόγες,
καὶ ὥρισε νὰ τὰς ποδοπατῶσιν
αἱ φάλαγγες, διότι τὸ πῦρ μόνον,
κεχωρισμένον, ἧττον ἀναφλέγει,
τοιαύτη καῦσις ἔπιπτ' αἰωνία,
καὶ ἤναπτεν ἡ ἄμμος, ὡς τὴν ὕσκαν
ἀνάπτει χάλυψ, τὰ δεινὰ διπλοῦσα.
Ἀδιαλείπτως αἱ οἰκτραί των χεῖρες
ἐντεῦθεν ἐτινάσσοντο κἀκεῖθεν,
τὰ καύματα τὰ νέα ν' ἀποξέσουν.
Κ' ἤρχισα λέγων· «Δέσποτα, τὰ πάντα
σὺ ὁ νικῶν, πλὴν τῶν σκληρῶν δαιμόνων
οἵτινες μᾶς ἀπήντων πρὸ τῆς πύλης,
τίς εἶν' ὁ μέγας ὑπερόπτης οὗτος,
ὁ συνεσπειρωμένος, ὃν ὁ ὄμβρος
ὁ πύρινος οὐδ' ὁπωσοῦν μαλάσσει;»
Ὁ ἴδιος τότ' ἐννοήσας ὅτι
περὶ αὐτοῦ τὸν ὁδηγὸν ἠρώτων,
ἐφώναξεν· «Ἀπέθανον ὡς ἔζων.
Καὶ ἂν ὁ Ζεὺς τὸν ἑαυτοῦ χαλκέα
πιέσῃ, τὸν τὸ φλέγον δόντα βέλος
ὁπότε ἄπνους κατεκεραυνώθην,
καὶ τοὺς λοιποὺς τοῦ μαύρου του χαλκείου
ἐὰν πιέσῃ εἰς τὸ Μογγιβέλλον,
κραυγάζων· «φίλε Ἥφαιστε, βοήθει!»

ὡς ἔπραξεν εἰς τὴν τῆς Φλέγρας μάχην,
καὶ πανσθενῶς ἂν μὲ κατετοξεύσῃ,
δὲν θὰ ἐκδικηθῇ ὡς τῷ ἀρέσκει. »
Ὁ ὁδηγός μου τότε εἶπ' ἐντόνως,
ὡς δὲν τὸν εἶχον ἄλλοτε ἀκούσει·
« Ἡ σὴ, ὦ Καπανεῦ, ὑπεροψία,
ἡ ἄκαμπτος, αὐξάνει τὴν ποινήν σου.
Μαρτύριον οὐδὲν, ὡς τὴν σὴν λύσσαν
σκληρὸν, σοὶ ἐπιβάλλ' ἡ σὴ μανία. »
Πρός με δ' ἠπιωτέρῳ στραφεὶς χείλει.
« Ἐκ τῶν ἑπτὰ ἐστὶ τῶν ἐπὶ Θήβας,
μοὶ εἶπε, στρατευσάντων· ἀσεβής δε
ἦτον καὶ εἶναι, μὴ τιμῶν τὸ θεῖον.
Ἀλλ', ὡς τῷ εἶπον, ἡ ἀσέβειά του
ἐστὶν ἡ ἀνταξία του παιδεία.
Σὺ δ' ἔπου μοι, καὶ πρόσεχε μὴ βαίνῃς
ἐπὶ τὴν ἄμμον τὴν πεφλογισμένην,
ἀλλὰ παρὰ τὸ δάσος πάντα χώρει. »
Σιγῶντες προὐχωροῦμεν ὅπου ῥέει
ἀπὸ τοῦ δάσους ἐρυθρός τις ῥύαξ.
Τὸ χρῶμά του ἀναπολῶ καὶ φρίττω.
Ὅπως τοῦ ῥύακος τῆς Βουλικάμης
ἁμαρτωλαὶ διανομὰς ποιοῦνται,
οὕτως αὐτὸς χωρεῖ διὰ τῆς ἄμμου.
Καὶ ὁ πυθμήν του, κ' ἡ πλευρὰ ἑκάστη
ἔγιναν λίθοι· ἔτι καὶ τὸ χεῖλος·
ἐξ οὗ πῶς ἐκεῖ βαίν' ἡ ὁδὸς εἶδον.
« Ἐξ ὅσων σοὶ κατέδειξα ἀφ' ὅτου
διήλθομεν ὁμοῦ διὰ τῆς πύλης
τῆς εἰς οὐδένα ἀπηγορευμένης,

οὐδὲν παρέστη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου
περίεργον ὅσον ὁ ῥύαξ οὗτος,
οὗ ἄνω σβέννυνται αἱ φλόγες πᾶσαι. »
Ταῦτα ἐπρόφερεν ὁ ὁδηγός μου.
Ἀλλ' ἐδεήθην τὴν τροφὴν ν' αὐξήσῃ
ἧς μ' εἶχε δώσει τὴν ἐπιθυμίαν.
« Ἠρημωμένη χώρα ἐν πελάγει
κάθηται, εἶπε, καλουμένη Κρήτη.
Ἐπὶ τοῦ Ἄνακτός της ἦν ὁ κόσμος
σώφρων. Καὶ ὄρος εἶχε πλῆρες τότε
δασῶν, ὑδάτων· τ' ὄνομά του Ἴδη·
νῦν δ' ἐστὶν ἔρημον, ὡς ὑπὸ γήρως.
Εἰς πιστὸν λίκνον τοῦ υἱοῦ τὸ εἶχεν
ἐκλέξ' ἡ Ἥρα. Ἵνα δὲ τὸν κρύψῃ,
διέταξε κραυγὰς ὁσάκις κλαίει.
Ἵστατ' ἐντὸς τοῦ ὄρους μέγας γέρων,
τοὺς ὤμους στρέφων πρὸς τὴν Δαμιάτην,
βλέπων δ' εἰς Ῥώμην ὡς εἰς κάτοπτρόν του.
Ἡ κεφαλὴ χρυσῆ, λαμπροῦ ἀργύρου
εἶν' οἱ βραχίονες· χαλκοῦν τὸ στῆθος
κατεσκευάσθη μέχρι τῆς ὀσφύος,
κ' ἐκεῖθεν κάτω ἐκλεκτοῦ σιδήρου·
ἀλλὰ ὁ ποὺς ὁ δεξιὸς κεράμου,
κ' ἐπ' αὐτοῦ μᾶλλον ἢ τοῦ ἄλλου βαίνει.
Πλὴν τοῦ χρυσοῦ, πᾶν μέλος σχίσμα ἔχει
ἐξ οὗ ἐκλείβονται κρουνοὶ δακρύων,
κοιλώσαντες τὸ σπήλαιον ἐκεῖνο.
Τὸ ῥεῦμα των εἰς τὴν κοιλάδα ταύτην
Ἀχέροντα, Φλεγέθοντα καὶ Στύγα
παράγει, κ' ἡ διώρυξ του εἰσρέει

ἐκεῖ, ὅθεν ἀνάβασις οὐκ ἔστι.
Τὸν Κοκυτὸν ἀποτελοῦσιν. Οἷον
τὸ ἕλος, θὰ ἰδῇς. Δὲν σοὶ τὸ λέγω. »
Κ' ἐγὼ τῷ εἶπον· « Ἂν ὁ ῥύαξ οὗτος
ἀπὸ τοῦ ἡμετέρου κόσμου ῥέῃ,
πῶς ἀναβρύει εἰς αὐτὴν τὴν ὄχθην; »
Ὁ δέ· « Ἠξεύρεις πῶς στρογγύλος εἶναι
ὁ χῶρος. Κατελθὼν ἀριστερόθεν
σὺ εἰς τὸ βάθος τοῦτο, δὲν ἐστράφης
εἰσέτι πέριξ ἅπαντος τοῦ κύκλου.
Δι' ὃ κ' ἐάν τι νέον ἀπαντήσῃς,
ἡ ὄψις σου μὴ ἔκπληξιν ἐκφράσῃ. »
Κ' ἐγώ, « Ποῦ εἶναι, εἶπον ὁ Φλεγέθων
κ' ἡ Λήθη, περὶ ἧς σιγᾷς; Κ' ἐκεῖνος
πηγάζει, λέγεις, ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὄμβρου; »
« Εἰς ὅ,τι ἐρωτᾷς με μοὶ ἀρέσκεις,
ἀπήντησε· τὸ ἐρυθρὸν πλὴν ὕδωρ
βράζον, τὴν μίαν λύει ἀπορίαν.
Τὴν Λήθην θὰ ἰδῇς, ἀλλὰ τῆς τάφρου
ἐκτὸς, ἐκεῖ ποῦ βαίνουσιν εἰς λοῦσιν
αἱ ψυχαὶ αἵτινες μεταμελοῦνται. »
« Καιρὸς », προσέθηκεν, « ἀπὸ τοῦ δάσους
νὰ μακρυνθῶμεν. Ἔπου μοι κατόπιν.
Βατὸν ἐστὶ τὸ χεῖλος καὶ δὲν καίει.
Ἐπάνωθέν του σβύννονται αἱ φλόγες. »

Ασμα ΙΕ'.

Βαίνομεν ἤδ' εἰς τὴν σκληρὰν κρηπίδα,
καὶ ὁ ἀτμὸς τὸν ῥοῦν στεγάζει, ὥστε
ὕδωρ καὶ ὄχθην τοῦ πυρὸς ἐκσώζει.
Ὡς οἱ Φλανδρεῖς οἱ μεταξὺ Κασσάνης
καὶ τῶν Βρυγῶν, φοβούμενοι τὸ κῦμα,
ὑψοῦσι χῶμα κατὰ τῆς θαλάσσης,
καθὼς οἱ Παταυοὶ παρὰ τὴν Βρένταν,
πρὸς σωτηρίαν πόλεων καὶ πύργων,
πρὶν ἔτι θερμανθῇ ἡ Κλαρεντάνα,
τοιοῦτοι ἦσαν κ οἱ φραγμοὶ ἐκεῖνοι,
οὐδ' ὑψηλοὶ οὐδὲ παχεῖς ἐπίσης,
ἀλλ' ἦν ὁ κτίστης των ἀριστοτέχνης.
Εἴχομεν ἤδη μακρυνθῇ τοῦ δάσους,
ὥστε οὐδὲ θὰ ἔβλεπον ποῦ ἦτον
ἀνίσως ἤθελον στραφῇ ὀπίσω.
Ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ χείλους συναντῶσιν
ἡμᾶς ψυχαὶ πολυπληθεῖς, κ' ἑκάστη
μᾶς θεωρεῖ, ὡς εἷς τὸν ἄλλον βλέπει
τὴν νύκτα, ἐπὶ νέας τῆς σελήνης,
τὰ βλέφαρα συστέλλοντες ὀξέως,
ὡς ῥάπτης γέρων πρὸς βελόνης τρύπαν.
Οὕτω μ' ἠτένησεν ἡ συνοδία,
καὶ εἷς γνωρίσας με, κ' ἐκ τοῦ κρασπέδου
λαβών με, ἀνεφώνησε· « Τί θαῦμα! »

'Εγὼ δ', ὡς μοὶ ἐξέτεινε τὴν χεῖρα,
προσέσχον πρὸς τὴν κεκαυμένην ὄψιν,
καὶ εἰ κ' ἐκ τοῦ πυρὸς ἠλλοιωμένην,
τὴν ἀνεγνώρισεν ὁ νοῦς μου ὅμως·
καὶ κλίνας πρὸς τὸ πρόσωπον τὴν χεῖρα,
ἀπήντων· « Εἶσθ' ἐνταῦθα, Κὺρ Βρουνέττε; »
Ὁ δέ· « Μὴ δυσφορήσῃς, τέκνον, εἶπεν,
ὀλίγον ὁ Βρουνέττος ὁ Λατίνης
ἂν μετὰ σοῦ στραφῇ. Πρὸς βῆμα χώρει. »
Κ' ἐγώ· « Παρακαλῶ δυνάμει πάσῃ.
Πλησίον σου, ἂν θέλῃς, θὰ καθήσω,
ἐὰν ὁ σύνοδός μου μ' ἐπιτρέπῃ. »
Ὁ δ' εἶπε· « Τέκνον, ἐκ τῆς ποίμνης ταύτης
ὅστις στιγμὴν σταθῇ, ἑκατὸν ἔτη
θὰ φλέγηται ἄνευ ῥιπίδος δρόσου.
Χώρει· θ' ἀκολουθῶ τὰς ποδίας σου,
κ' εἶτα εἰς τὴν ἀγέλην μου θὰ ἔλθω
τὴν τὰς βασάνους της ἀποθρηνοῦσαν. »
Νὰ καταβῶ τοῦ δρόμου δὲν ἐτόλμων
καὶ συμβαδίσω, καὶ τὴν κεφαλήν μου
κλίνας, ἐχώρουν ὡς ἐν εὐλαβείᾳ.
Ὁ δ' ἤρχισε· « Ποῖον συμβὰν, τίς τύχη
σ' ἔφερ' ἐδῶ πρὸ τῆς ἐσχάτης ὥρας;
Τίς οὗτος ὁ τὸν δρόμον σου δεικνύων; »
« Ἐκεῖ, εἰς τὸν φαιδρὸν ἐπάνω βίον,
εἶπον, ἐντὸς κοιλάδος ἐπλανήθην
πρὶν πληρωθῇ τὸ μέτρον τῆς ζωῆς μου.
Χθὲς τὸ πρωὶ τῇ ἔστρεψα τὰ νῶτα.
Οὗτος, φανείς μοι ὅτ' ἐπαλινδρόμουν,
μ' ἔφερεν οἴκαδε τὸν δρόμον τοῦτον. »

'Ο δ' «Ἔπου, εἶπεν, εἰς τὸν σὸν ἀστέρα,
κ' ἐνδόξου δὲν θενὰ σφαλῇς λιμένος,
ὡς ἐδιδάχθην ἐν τ' ὡραίῳ βίῳ.
Ἂν ἐνωρὶς δὲν εἶχον ἀποθάνει,
βλέπων τὸ θεῖον οὕτως εὐμενές σοι,
θενὰ σ' ἐνίσχυον εἰς τὸ σὸν ἔργον.
Ἀλλ' ὁ κακότροπος, ἀγνώμων ὄχλος,
ὁ πάλαι καταβὰς ἐκ Φιεσόλης,
κ' ἔτι μετέχων ὄρους πως καὶ βράχων,
θὰ γίνῃ σὸς ἐχθρὸς ἐπ' ἀγαθῷ σου.
Ὀρθὸν δὲ τοῦτο. Μετ' ἀγρίων πρίνων
ποτὲ συκῆ γλυκεῖα δὲν βλαστάνει.
Τυφλοὺς ἡ παλαιὰ τοὺς λέγει φήμη,
φθονοῦντας, φιλαργύρους, ἀγερώχους.
Ἄπεχε τῶν ἠθῶν, τῶν ἕξεών των.
Καθ' ἣν τιμὴν σοὶ προορίζ' ἡ τύχη,
τὴν πείναν ἀμφοτέρων θὰ κεντήσῃς.
Ἀλλὰ μακρὰν τοῦ ῥύγχους ἔστ' ὁ χόρτος.
Ἄχυρ' ἂς γίνουν ἑαυτοῖς τὰ κτήνη
τῆς Φιεσόλας, τοῦ φυτοῦ φεισθέντα
εἰ τι φυῇ ἐκ τῆς αὐτῶν κοπρίας,
ζωὴν τῷ ἱερῷ παρέχον σπόρῳ,
τῷ τῶν Ρωμαίων, τῶν διαμεινάντων
ἡ φωλεὰ κακίας ὅτ' ἐκτίσθη.»
«Ἂν ἡ εὐχή μου πᾶσα ἐπληροῦτο,
τῷ ἀπεκρίθην, δὲν θὰ εἶχες ἔτι
ἐξορισθῇ τοῦ τῶν ἀνθρώπων κύκλου.
Εἰς τὸν νοῦν ἔχω, κ' ἡ καρδία τρέφει
τὴν πατρικὴν φιλτάτην σου εἰκόνα,
ὅτε μ' ἐδίδασκες πῶς ἐν τῷ κόσμῳ

ὁ θνητὸς φθάνει εἰς ἀθανασίαν.
Πόσον σοὶ εἶμ' εὐγνώμων, ὅσῳ ζήσω
ἡ γλῶσσα μου θὰ φέρ' εἰς γνῶσιν πάντων.
Τοῦ βίου μου ὅ,τι προλέγεις γράφω·
μεταξὺ ἀλλων νὰ τὸ συζητήσω
μετὰ τῆς γινωσκούσης, ἂν τὴν φθάσω.
Τοῦτο καὶ μόνον νὰ γνωρίζῃς θέλω,
ἵνα τὸ συνειδός μου μή μ' ἐλέγχῃ·
Εἶμ' ἕτοιμος εἰς πᾶν τῆς τύχης νεῦμα.
Τοιαύτη πρόρρησις δὲν μ' εἶναι νέα.
Ἂς στρέφῃ ὅπως θέλει τὸν τροχόν της
ἡ τύχη, ὁ ἀγρότης τὴν σκαπάνην. »
Ὁ δ' ὁδηγός μου πρὸς τὴν παρειάν του
τὴν δεξιὰν μεταστραφείς, μὲ εἶδε
κ' εἶπε· « Καλῶς ἀκούει ὁ προσέχων. »
Διαλεγόμενοι δ' ὡς προϋχωροῦμεν
μετὰ τοῦ Κὺρ Βρουνέττου, τὸν ἠρώτων
τίνες οἱ πρώτιστ' ἦσαν σύντροφοί του.
Ὁ δέ· « Καλὸν περί τινων νὰ μάθῃς·
περὶ τῶν δὲ εἶν' ἡ σιγὴ βελτίων.
Βραχὺς ὁ χρόνος διὰ τόσους λόγους.
Κληρικοὶ ἦσαν, μάθ', ἐν γένει πάντες,
καὶ φήμην ἔχοντες ἄνδρες γραμμάτων,
οὓς ἡ αὐτὴ μολύνει ἁμαρτία.
Πρισκιανὸς μετὰ τῆς φαύλης βαίνει
ἀγέλης, καὶ Φραγκίσκος ὁ Ἀκόρσος·
καὶ νὰ ἰδῇς, ἐὰν σ' ἐλκύ' ἡ λέπρα,
δύνασ' ἐκεῖνον, ὃν ὁ δούλων δοῦλος
ἐξ Ἄρνου ἔπεμψεν εἰς Βακχιλλῶνα,
κ' ἐκεῖ τὰ τεταμέν' ἀφῆκε νεῦρα.

Θὰ ἔλεγον καὶ ἄλλα, πλὴν δὲν μένει
καιρὸς νὰ βαίνω καὶ λαλῶ. Ἡ ἄμμος,
βλέπω, ἐκεῖ νέον καπνὸν ἐκπέμπει.
Ἰδού τινες, μεθ' ὧν δὲν θέλω μείνει.
Εἰς σὲ δὲ συνιστῶ τὸν Θησαυρόν μου.
Ἐν τούτῳ ἔτι ζῶ. Δὲν ζητῶ ἄλλο. »
Καὶ στραφεὶς ἔτρεξεν, ὡς ἐν Βερόνῃ
οἱ ὑπὲρ ἄθλου σταδιοδρομοῦντες
ὑφάσματος πρασίνου· ὡς εἷς ὅμως
τῶν νικητῶν, οὐχὶ τῶν ἡττωμένων.

Ασμα ΙΣΤ'.

Ἤδη βομβοῦν ἠκούομεν τὸ ὕδωρ
τὸ καταῤῥέον εἰς τὸν ἄλλον γύρον,
ὅπως βοᾷ τῶν μελισσῶν τὸ σίμβλον,
ὁπότε τρεῖς ψυχαὶ ἀποσπασθεῖσαι
δρομαίως στίφους βαίνοντος ὁμάδην
ὑπὸ τὸν ὑετὸν τοῦ μαρτυρίου
πρὸς ἡμᾶς ἦλθον, κ' ἔκραζεν ἑκάστη·
« Στῆθι σὺ, ὅστις τὴν ἐνδυμασίαν
φαίνεσαι κάτοικος τῆς φαύλης γῆς μας. »
Φεῦ! εἰς τὰ μέλη των ὁποίας εἶδον
πληγὰς καυμάτων παλαιὰς καὶ νέας!
ἔτι καὶ νῦν ἡ μνήμη των μὲ θλίβει.
Ὁ ὁδηγὸς, ἀκούων τὰς κραυγάς των,
στραφεὶς μοὶ εἶπε· « Πρόσμεινε· ἁρμόζει
φιλόφρονες πρὸς τούτους νὰ δειχθῶμεν.
Τὸ πῦρ ἐὰν δὲν ἦτο τὸ τοξεῦον
ἐδῶ τὴν φύσιν, μᾶλλον εἰς σὲ πρέπει
ἢ εἰς αὐτοὺς, θὰ σ' ἔλεγον, νὰ σπεύσῃς. »
Ἱστάμεθα, ὅτ' ἤρχισαν ἐκ νέου
τὸν παλαιόν των στίχον· προσελθόντες
δ' ἐστράφησαν ὡς εἰς τροχὸν κ' αἱ τρεῖς των.
Ὡς παλαιστὴς γυμνὸς καὶ ἠλειμμένος
τὸν ἀνταγωνιστὴν κατασκοπεύει
ζητῶν λαβὰς πρὶν συμπλεχθῶσ' εἰς πάλην,
τὰς κεφαλὰς περιδινοῦσαι οὕτως
ἔστρεφον πρός με, καὶ εἰς τοὺς τραχήλους
ἀεὶ ἀντεπορεύοντο οἱ πόδες.

« Τῆς λιπρᾶς χώρας ἂν ἡ ἀθλιότης
ἐξουθενίζ' ἡμᾶς παρακαλοῦντας »,
εἶπεν ὁ εἷς, γυμνὸς, ἠσβολωμένος,
« ἡ φήμη κἂν ἡμῶν ἂς σὲ μαλάξῃ
νὰ μᾶς εἰπῇς τίς εἶ, ὥστε τοὺς ζῶντας
πόδας νὰ σύρῃς ἀσφαλῶς εἰς ᾅδου.
Αὐτὸς, ᾧ, βλέπεις, ἔπομαι κατ' ἴχνος,
καίτοι γυμνὸς κ'ἐκδεδαρμένος βαίνων,
ἦν μείζονος βαθμοῦ τοῦ ὃν νομίζεις·
ἦν ἔγγονος τῆς ἀγαθῆς Γαλδράδας,
καὶ Γιδογέρρας ἐκαλεῖτο. Πλεῖστα
κατώρθωσαν τὸ ξίφος καὶ ὁ νοῦς του.
Ὁ μετ' ἐμὲ πατῶν τὴν ἄμμον εἶναι
ὁ Τεγγιαῖος Ἀλδοβράνδης. Τούτῳ
προσῆκε φήμη μείζων ἐν τῷ κόσμῳ.
Ἐγὼ δ' ὁ συσταυρούμενος ἐκείνοις,
Ἰάκωβος ὁ Ῥουστικούκης ἤμην.
Ἡ βλάβη μου ἦν ἡ σκληρὰ γυνή μου. »
Ἐὰν τὸ πῦρ νὰ φοβηθῶ δὲν εἶχον,
θὰ ὥρμων ἐκεῖ κάτω μεταξύ των·
ὁ ὁδηγὸς θὰ μοὶ τὸ συνεχώρει.
Ἀλλὰ ὁ φόβος μὴ καῶ ἐνίκα
τὴν ἀγαθήν μου θέλησιν, ποθοῦντος
ἐντὸς νὰ τοὺς ἐγκλείσω τῆς ἀγκάλης.
Κ' ἤρχισα· « Ὁ αἰσθάνομαι οὐδόλως
εἶν' ἐξουθένισις· δι' ὑμᾶς λύπη
κατέχει με,— καὶ ἔσται μοι χρονία,—
ἐξ ὅτου ὁ διδάσκαλος μοὶ εἶπε
λόγους, ἐξ ὧν ἐνόησα τοιούτους
ἄνδρας ἐνταῦθα ὅτι θ' ἀπαντήσω.

Εἶμ' ἐκ τῆς χώρας σας, καὶ μετ' ἀγάπης
τὰ ἔργα σας καὶ τὰ ὀνόματά σας,
τὰ ἔντιμα, ἤκουσα κ' ἐφαντάσθην.
Οὐχὶ χολὴν, ζητῶ τὰ γλυκᾶ μῆλα,
ἃ μ' ὑπεσχέθη ἀψευδὴς προστάτης.
Πλὴν πρὶν, νὰ καταβῶ πρέπ' εἰς τὸ κέντρον. »
« Καιρὸν πολὺν τὸ σῶμα ἡ ψυχή σου
νὰ ὁδηγῇ, » ἐκεῖνος ἀπεκρίθη,
« καὶ μετὰ σὲ ἡ φήμη σου νὰ λάμπῃ!
εἰπὲ ἂν εἰς τὴν πόλιν μας οἰκῶσιν
εὐγένεια, ἀνδρεία, ὅπως ᾤκουν,
ἢ ἂν ἐξέλιπον ἐξ ὁλοκλήρου.
Ὁ Γουλιέλμος Βορσιέρος, ὅστις
ἐκεῖ πενθεῖ μετὰ τῶν ἄλλων βαίνων,
πολλὰ τὰ λυπηρὰ μᾶς διηγεῖται. »
« Νέα φυλὴ καὶ στιγμιαῖα κέρδη
παρήγαγόν σοι τύφου ἀκρασίαν,
ὦ Φλωρεντία, δι' ἣν ἤδη κλαίεις, »
ἀνέκραξα, τὴν ὄψιν ἄνω στρέψας·
Οἱ τρεῖς δ' ἀκούσαντες τοῦ λόγου, εἶδον
ἀλλήλους, ὡς ὁ ἀληθῆ ἀκούων·
« Ἂν πάντοτ' εὐχερὲς σοὶ εἶν' ἐπίσης,
εἶπον, τοῖς ἄλλοις ν' ἀπαντᾷς εἰς χάριν,
εὐδαίμων εἶ, ὁ λέγων ὡς δοξάζεις.
Ἀλλὰ τοῦ ζόφου ὅτε θὰ ἐξέλθῃς,
καὶ τοὺς ὡραίους θὰ ἰδῇς ἀστέρας,
καὶ ἀγαλλόμενος θὰ λέγῃς « ἤμην »,
ὁμίλει καὶ περὶ ἡμῶν τοῖς ἄνω. »
Ἔλυσαν τότε τὸν τροχὸν, κ' οἱ πόδες
αὐτῶν φευγόντων ὡς ὑπόπτερ' ἦσαν,

καὶ πρὶν ἀμήν τις φθάσῃ νὰ προφέρῃ,
ἤδ' εἶχον ἀφανεῖς ἐκεῖνοι γίνει.
Ν' ἀπέλθ' ἠθέλησεν ὁ κύριός μου·
ἐγὼ δ' εἰπόμην, κ' ἐν βραχεῖ πλησίον
εἰς τὸ βοῶν ἤλθομεν ὕδωρ, ὥστε
δυσκόλως ἠκουόμεθα λαλοῦντες.
Καθὼς ὁ ποταμὸς ὁ τὴν ὁδόν του
ἐξ ἕω τέμνων, ἐκ τοῦ ὄρους Βέσου
εἰς τὴν λαιὰν πλευρὰν τῶν Ἀπενίνων,
καλούμενος δ' Ἀκουακήτας ἄνω,
εἰς τὴν βαθεῖαν κοίτην καταῤῥέει,
κ' εἰς Φόρλι τοῦ ὀνόματος στερεῖται,
βομβεῖ ἐκεῖ ἐπὶ Σὰν Βενεδίκτου,
κ' ἐξ Ἄλπεων βυθίζεται ἀθρόος
ὅπου διὰ χιλίους εἶναι τόπος,
ὁμοίως ἐκ τῆς ἀποῤῥῶγος ὄχθης
ἀντηχοῦν εὕρομεν τὸ μέλαν ὕδωρ,
ὥστ' ἐν βραχεῖ ἐβλάβ' ἡ ἀκοή μας.
Ἤμην σχοινίον περιεζωσμένος,
δι' οὗ εἶχον ἐλπίσει νὰ συλλάβω
τὸν ποικιλόδερμον ἐκεῖνον πάρδον.
Λύσας αὐτὸ ἐκ τῆς ἐμῆς ὀσφύος
κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ ὁδηγοῦ μου,
τὸ εἵλιξα καὶ ἔδωκα εἰς τοῦτον.
Ὁ δὲ πρὸς δεξιὰ ἐστράφη τότε,
κ' ἐτίναξεν ἀὐτὸ μακρὰν τοῦ χείλους,
εἰς τοῦ βαράθρου τὸν βαθὺν πυθμένα.
« Νέον τι πρέπει πάντως νὰ ἐμφαίνῃ, »
ἐσκέφθην κατ' ἐμὲ, « τὸ νέον βλέμμα
ὃ ῥίπτει τοῦ ἡγέτου μου τὸ ὄμμα. «

Περίσκεψις ὦ! πόση ἀπαιτεῖται
παρὰ τῶν μὴ βλεπόντων μόνον ἔργα,
ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν νοῦν ἐμβαθυνόντων!
Μοὶ εἶπε· « Θὰ ἰδῇς ταχέως ἄνω
ὅ,τι προσμένω κ' ἐν ὀνείρῳ βλέπεις.
Εἰς τὸ σὸν βλέμμα πρέπει ν' ἀνακύψῃ.
Εἰς ἀληθείας ψευδομόρφους πρέπει
νὰ κλείῃ ὅστις δύναται τὰ χείλη
Δὲν εἶναι σφάλμα, φέρουν ὅμως αἶσχος.
Πλὴν τοῦτο δὲν σιγῶ. Τοὺς στίχους
τῆς κωμῳδίας ταύτης ἐπομνύω,
(εὐμενὴς εἴης τούτοις, ἀναγνώστα!)
ὅτ' εἰς τὸν ζοφερὸν, πυκνὸν ἀέρα
μορφὴν πρὸς τ' ἄνω νηχομένην εἶδον,
καὶ τῇ ἀτρομωτέρᾳ φρενὶ τέρας,
ὡς στρέφεται ὅστις κατέδυ, λύσων
ἄγκυραν, ἥτις εἰς σκοπέλους δάκνει
ἢ ἄλλο ὑποβρύχιον, κ' ἐκτείνει
ἄνω τὰς χεῖρας, καὶ τοὺς πόδας ἕλκει.

ΑΣΜΑ ΙΖ΄.

« Ἰδοὺ τὸ τέρας, τὸ οὐρὰν ὀξεῖαν
ἔχον, καὶ θαῦον ὄρη, τείχη, ὅπλα·
ἰδοὺ ἐκεῖνο, ὃ τὸ πᾶν μολύνει. »
Τοιαῦτά μοι εἰπὼν ὁ ὁδηγός μου,
τῷ ἔνευσε νὰ ἔλθῃ πρὸς τὴν ἄκραν
τὴν ποδοπάτητον, τὴν μαρμαρίνην.
Τὸ δυσειδὲς δὲ ἴνδαλμα τοῦ δόλου
προσῆλθε μέχρι κεφαλῆς καὶ στήθος·
δὲν ἔφερε τὴν κέρκον δ᾽ εἰς τὴν ὄχθην.
Τὴν ὄψιν εἶχεν ὡς δικαίου ὄψιν·
τόσον ἦν λεῖον ἔξωθεν τὸ δέρμα·
ἀλλ᾽ὡς δρακόντων τὸν κορμὸν τὸν ἄλλον.
Βράγχια δύω λάσια ὡς μάλης,
καὶ νῶτα εἶχε, στῆθος καὶ λαγῶνας
κατάστικα δ᾽ ὄζων καὶ τροχίσκων.
Κρόκας καὶ στήμονας ποικιλωτέρους
δὲν πλέκουσιν οἱ Τάρταροι κ᾽ οἱ Τοῦρκοι,
οὐδ᾽ εἰς ὑφάσματά της ἡ Ἀράχνη.
Καθὼς αἱ λέμβοι εἰς τὴν ὄχθην μένουν,
ἐπὶ γῆς μέρος, μέρος δ᾽ εἰς τὸ ὕδωρ·
ὡς παρὰ Γερμανοῖς τοῖς πολυφάγοις
κάστωρ ὀκλάζων θήραν ἐνεδρεύει,
ὁμοίως τὸ κακὸν θηρίον ἔστη
εἰς τὴν πετρώδη παρυφὴν τῆς ἄμμου,
κ᾽εἰς τὸ κενὸν ἐκίνει τὴν οὐράν του,
τὴν ἰοβόλον ἀνυψοῦν ψαλλίδα,
ὁπλίζουσαν αὐτὴν ὡς τὸν σκορπίον.

Ὁ ὁδηγός μου εἶπεν· « Ἡ ὁδός μας
νὰ στραφῇ τώρα πρέπει ἐπ᾽ ὀλίγον,
ὅπου τὸ φαῦλον ναυλοχεῖ θηρίον. »
Κατήλθομεν πρὸς δεξιὸν ἀγκῶνα,
καὶ βήματα ὡς δέκα εἰς τὴν ὄχθην
ἔβημεν, ἄμμον φεύγοντες καὶ φλόγας.
Καὶ ὅτ᾽ ἐφθάσαμεν παρὰ τὸ τέρας,
νὰ κάθηνται ἐπὶ τῆς ἄμμου εἶδον
ἀνθρώπους, τοῦ στενώματος πλησίον.
Καὶ ὁ ἡγέτης, « Ἵνα ἔχῃς, εἶπε,
πλήρη τὴν γνῶσιν καὶ τοῦ γύρου τούτου,
ὕπαγ᾽ ἐκεῖ, τί πράττουσιν ἰδέ τους.
Ἔστωσαν δὲ ὀλίγοι σου οἱ λόγοι.
Ἐν τούτοις μετὰ ταύτης θὰ λαλήσω,
νὰ μᾶς δανείσῃ τοὺς στερρούς της ὤμους. »
Οὕτως εἰς τ᾽ ἄκρα τοῦ ἑβδόμου κύκλου
ἔμεινα μόνος ἄνω, ὅπου ἦσαν
καθήμενοι οἱ τεθλιμμένοι ἄνδρες.
Ὡμίλ᾽ ἡ λύπη εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των,
καὶ διὰ τῶν χειρῶν ἔνθεν κἀκεῖθεν
ἀπεῖργον τοὺς ἀτμούς, τὸ φλέγον χῶμα.
Ἄλλως αὐτῶν δὲν πράττουσιν οἱ κύνες
τὸ θέρος δι᾽ ὀνύχων καὶ ὀδόντων,
ἂν ψύλλαι, μυῖαι, σκνίπες τοὺς δαγκάνουν.
Ὡς δ᾽ ἔστρεψα ἐπί τινας τὸ βλέμμα,
ἐφ᾽ ὧν τὸ πῦρ τὸ βασανίζον πίπτει,
εἶδον πῶς μ᾽ ἦσαν ἄγνωστοι, ἀλλ᾽ ὅτι
περὶ τὸν τράχηλον εἶχον σακκία
ἄλλων χρωμάτων καὶ σημάτων ἄλλων,
καὶ ταῦτα ἔτερπον τοὺς ὀφθαλμούς των.

Ὡς δὲ περιηρχόμην αὐτοὺς βλέπων,
εἰς κίτρινον σακίον σῆμα εἶδον
κυανοῦν, ὄψιν λέοντος καὶ σχῆμα.
Καὶ περαιτέρ' ὡς ἔφερα τὸ βλέμμα,
εἶδον ἓν ἄλλο, ὅλον αἱματόχρουν.
Τὸ σῆμα χὴν λευκότερος βουτύρου.
Ἐπὶ λευκοῦ σακκίου ἔχων ἄλλος
ἔγγυον σῦν, ἧς κυανοῦν τὸ χρῶμα,
μ' εἶπε· « Τί θέλεις εἰς αὐτὴν τὴν τάφρον;
Ἄπελθε· ὅμως ἀφ' οὗ ζῇς, κἂν μάθε
ὁ γείτων Βιταλιανὸς πῶς θέλει
καθήσ' εἰς τὴν ἀριστερὰν πλευράν μου.
Παδουανὸς παρὰ τοῖς Φλωρεντίνοις
Εἰμί. Τὰ ὦτα συγχνοσχίζοντες μου,
κράζουν· « Ἐλθέτ' ὁ ὕπατος ἱππότης,
ὁ φέρων τρία ῥάμφ' εἰς τὸ σακκίον! »
Συστρέψας δὲ τὸ στόμα, ἔξω σύρει
τὴν γλῶσσαν, ὥσπερ βοῦς τὴν ῥῖνα λείχων.
Ἐγὼ δ' ἐκ φόβου μὴ ὀργίσω μένων
τὸν παραγγείλαντα βραχὺ νὰ μείνω,
ἐστράφην πρὸς ψυχὰς τὰς κεκμηκυίας.
Τὸν δ' ὁδηγόν μου εἶδον ἀναβάντα
ἐπὶ τὰ νῶτα τοῦ φρικτοῦ θηρίου,
καὶ μ' εἶπε· « Θάῤῥος τώρα καὶ ἀνδρείαν!
Τοιαύτη κλίμαξ θὰ μᾶς φέρῃ κάτω.
Ὀπίσω μου ἀνάβα, καὶ θὰ εἶμαι
ἐν μέσῳ, μὴ σὲ βλάψῃ ἡ οὐρά του. »
Ὡς ὅτ' ἐγγίζῃ τεταρταίου ῥῖγος,
καὶ βάπτωνται οἱ ὄνυχες, ὁ πάσχων
τρέμει, καὶ μόνον τὴν σκιὰν ἂν βλέπῃ,

88 τοιοῦτος ἐγενόμην ταῦτ' ἀκούσας·
πλὴν τὴν αἰδὼ ᾐσθάνθην, τὴν ποιοῦσαν
ἀνδρεῖον δοῦλον πρὸ ἐσθλοῦ κυρίου.
91 Ἐκάθησα εἰς τοὺς εὐρεῖς του ὤμους.
Νὰ εἰπῶ ἤθελον,— ἀλλ' ἡ φωνή μου
ἐξέλιπεν,— « ἐναγκαλίσθητί με. »
94 Ἐκεῖνος πλὴν, ὅστις καὶ πρὶν ἐπάνω
μ' ἐστήριζ' εὐσθενῶς, καθὼς ἀνέβην
μ' ἔλαβε καὶ μ' ἐκράτ' εἰς τὴν ἀγκάλην,
97 κ' εἶπε· « Προχώρει τώρα, Γηριόνη!
Γύρους πλατεῖς, κατάβασιν βραδεῖαν!
Τὸ νέον βάρος ἐνθυμοῦ ὁ φέρεις. »
100 Ὡς ἀποσπᾶται τῆς ἀκτῆς ἡ λέμβος
ὀπίσ' ὀπίσω, ἅμα ἐμακρύνθη
καὶ ἑαυτὸ ἐλεύθερον ᾐσθάνθη,
103 τὴν οὐρὰν στρέψαν ὅπου ἦν τὸ στῆθος,
ὡς ἔγχελυς τὴν ἔτεινε κ' ἐκίνει,
κ' αἱ πτέρυγες ἀέρα συνεφόρουν.
106 Δὲν ἦν, νομίζ', ὁ φόβος μείζων ὅτε
ἀφῆκεν ὁ Φαέθων τὰς ἡνίας,
ἐξ οὗ ὁ οὐρανός, φαίνετ', ἐφλέχθη,
109 οὐδ' ὅτε, τοῦ κηροῦ καταῤῥυέντος,
ὁ πτωχὸς Ἴκαρος ἀπεπτερώθη,
κ' ἔκραξεν ὁ πατήρ· « Κακῶς ὁδεύεις! »
112 ἢ ὁ ἐμὸς, ὡς εἶδον πανταχόθεν
νὰ μὲ κυκλῇ ἀήρ, καὶ πᾶσα θέα
νὰ μοὶ ἐκλίπῃ, πλὴν τῆς τοῦ θηρίου.
115 Νήχεται τοῦτο κυκλικῶς καὶ βάδην
κατιόν· μόνον δ' ὁ ἀὴρ κατ' ὄψιν
καὶ κάτωθεν πῶς μ' ἔπνεεν ἐνόουν.

Τὸν καταῤῥάκτην ἤδη δεξιόθεν
ἤκουον φοβερῶς εἰς βάθ' ἠχοῦντα,
δι' ὃ καὶ ἔκλινα τὰς ὄψεις κάτω·
ἀλλ' ἐφοβήθην μᾶλλον, εἰς τὸ χάσμα
φλόγας ἰδὼν καὶ κλαύματα ἀκούσας·
δι' ὃ καὶ τρέμων ὅλος συνεστάλην·
καὶ ὅτι πρὶν δὲν ἔβλεπον, τότ' εἶδον,
πῶς κατηρχόμεθα ἐν κύκλῳ, μέσον
δεινῶν φρικτῶν, πάντοθεν προσιόντων.
Ὡς ὁ ἱέραξ ὁ μακρὰν πετάξας,
χωρὶς πτηνὸν ἢ δέλεαρ νὰ εἶδεν,
ὥστ' ἐκφωνεῖ ὁ θηρευτὴς, « ἄ! πίπτεις! »
κατέρχεται καμὼν, ἀλλ' ὀξυπέτης,
διὰ πυκνῶν καμπῶν ἐν ἀποστάσει
τοῦ θηρευτοῦ καθέζεται δυσθύμως,
ὁ Γηριόνης οὕτω καταθεὶς μας
πεζοὺς εἰς τοῦ κρημνοῦ τὰς ὑπωρείας,
ἀπαλλαγεὶς τοῦ ἡμετέρου βάρους,
ἔφυγεν, ὡς ἀπὸ χορδῆς τὸ βέλος.

Ασμα ΙΗ'.

Κακόβοθρος καλεῖτ' ἐν Ἅδου τόπος.
Λίθινος πᾶς ἐστὶ καὶ σιδηρόχρους,
ὅπως προσέτι κ' ἡ φραγὴ ἡ πέριξ.
Ἐν μεσαιτάτῳ τοῦ κακοῦ πεδίου
φρέαρ βαθὺ κ' εὐρὺ οὐχ ἧττον χαίνει.
Τὸ εἶδός του ἀλλοῦ θὰ ἱστορήσω.
Στρογγύλος εἶναι καὶ ὁ μένων χῶρος
ἀπ' αὐτοῦ μέχρι τῆς τραχείας ὄχθης,
κ' εἰς δέκα διακρίνεται κοιλάδας.
Ὁποῖαι εἰς ὀχύρωσιν φρουρίων
αἱ τάφροι περιβάλλουσαι τὰς τάφρους,
τὸ σχῆμα εἰς τὴν χῶραν χορηγοῦσι,
τοιοῦτο ἀπεικόνιζον καὶ αὗται.
Καὶ ὡς οἱ πύργοι ἀπὸ τῶν πυλῶν των
μέχρι τῆς ὄχθης ἔχουσι γεφύρας,
οὕτως ἀπ' ἄκρου τοῦ κρημνοῦ διήρουν
τὰς τάφρους ταύτας καὶ τὴν ὄχθην βράχοι
οὓς ἔτεμνε τὸ φρέαρ καὶ συνῆπτεν.
Εἰς ταύτην μᾶς ἀπέσεισε τὴν θέσιν
ὁ Γηριόνης. Πρὸς λαιὰ δ' ἐστράφη
ὁ ποιητής, κ'ἐγὼ αὐτοῦ κατόπιν.
Δεξιῶς δ' εἶδον νέας θλίψεις, νέας
βασάνους, νέους βασανιζομένους,
ὑφ' ὧν ὁ πρῶτος βόθρος ἐπληροῦτο.
Γυμν' ἦσαν κάτω οἱ κεκολασμένοι.
Τινὲς ἡμῖν κατέναντι ἐχώρουν,
οἱ δ' ἄλλοι μεθ' ἡμῶν, ταχυβατοῦντες,

ὡς ὁ Ῥωμαῖος εἰς τὰς πανηγύρεις
διὰ τὸ πλῆθος κανονίζει τίνι
τὴν γέφυραν νὰ διαβῶσι τρόπῳ,
κ' ἔνθεν ὁρῶσι πάντες πρὸς τὸν πύργον,
καὶ πρὸς τὸν Ἅγιον χωροῦσι Πέτρον,
ἑτέροθεν δὲ βαίνουσι πρὸς τ' ὄρος.
Ὧδε κἀκεῖσε εἰς τοὺς βράχους εἶδον
δαίμονας κεραοὺς, μαστιγοφόρους,
σκληρῶς αὐτοὺς κτυπῶντας εἰς τὰ νῶτα.
Εἰς τὰς πληγὰς τὰς πρώτας, πῶς τὰ σκέλη
ἤγειρον! Καὶ οὐδείς των νὰ προσμείνῃ
ἤθελε τὰς δευτέρας καὶ τὰς τρίτας.
Ὡς ἔβαινον, ἀπήντησε τὸ βλέμμα
ἑνὸς τὸ βλέμμα μου, κ' ἐντός μου εἶπον
« Αὐτοῦ ἡ ὄψις δὲν μοὶ εἶναι νέα, »
κ' ἠτένισα αὐτὸν, νὰ τὸν γνωρίσω.
Ὁ δὲ γλυκύς μου ὁδηγὸς ἐστάθη,
κ' ἐπέτρεψε νὰ ὀπισθοπορήσω.
Ὁ μαστιγίας νὰ κρυβῇ νομίζων,
τὸ βλέμμα ἔῤῥιψεν εἰς γῆν. Εἰς μάτην,
διότι εἶπον· « Σὺ ὁ χάμω βλέπων,
ψευδὴς ἐὰν δὲν εἶναι ἡ μορφή σου,
εἶσ' ὁ Βενέδικτος Κακηνεμίκος.
Τί σ' ἔφερεν εἰς τὰς δριμείας ἅλμας; »
Ὁ δ' εἰς ἐμέ· « Τὸ λέγω δυσαρέστως,
πλὴν μὲ βιάζει ὁ σαφής σου λόγος,
ἀναπολῶν μοι τὸν ἀρχαῖον κόσμον.
Ἤμην ἐγὼ ὁ τὴν καλὴν Γισόλαν
τοῖς πόθοις παραδοὺς τοῦ Μαρκεσίου,
ὅπως καὶ ἂν ὁ λόγος ἄλλως λέγῃ.

Δὲν εἶμαι μόνος Βονονὸς ὁ κλαίων
ἐνταῦθα· Εἶναι τόσον αὐτῶν πλῆθος,
ὅσοι δὲν ἔμαθον « Σίπα » νὰ λέγουν
τοῦ Ῥένου μεταξὺ καὶ τῆς Σαβένης.
Πιστὴν ἂν θέλῃς τούτου μαρτυρίαν,
ἡ φιλοχρηματία μας τὴν δίδει. »
Λαλοῦντα τὸν ἐκτύπησεν εἷς δαίμων,
καὶ εἶπε· « Φεῦγε, μαστροπέ! Γυναῖκας
δὲν ἔχομεν ἐνταῦθα πωλουμένας. »
Ἐγὼ δ' ἀπῆλθον πρὸς τὸν συνοδόν μου,
καὶ βήματα μᾶς ἔφερον ὀλίγα
ὅπου προεῖχε βράχος τῆς κρημνίδος.
Κούφως αὐτοῦ τὴν ῥάχιν ἀναβάντες,
ἐστράφημεν πρὸς δεξιὰ, καὶ τούτους
ἀφήκαμεν τοὺς αἰωνίους κύκλους.
Ὅτε δ' ἐφθάσαμεν ὅπου κοιλοῦται
κάτω, εἰς δίοδον τοῖς μαστιγίαις,
ὁ ὁδηγὸς μοὶ εἶπε· « Στῆθι, στρέψον
τὸ βλέμμα πρὸς τοὺς ἀγενεῖς τοὺς ἄλλους,
ὧν σὺ τὸ πρόσωπον δὲν εἶδες ἔτι,
διότι μεθ' ἡμῶν αὐτοὶ προὐχώρουν. »
Ἐπὶ τῆς παλαιᾶς γεφύρας εἶδον
τοὺς ἐρχομένους ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους,
οὓς ὡς τοὺς ἄλλους ἐκρεούργ' ἡ μάστιξ.
Ὁ κύριός μου, πρὶν ἠ ἐρωτήσω,
μ'εἶπεν· « Ἰδὲ τὸν μέγαν ὅστις βαίνει
ἀδάκρυτος, ὡς φαίνετ', ἐκ τῶν πόνων.
Πῶς ἔχει ἡγεμονικὴν τὴν ὄψιν!
Εἶν' ὁ Ἰάσων, τόλμῃ καὶ φρονήσει
ἁρπάσας παρὰ τοῖς Κολχοῖς τὸ δέρας.

Καταχθεὶς εἶτα εἰς τὴν νῆσον Λῆμνον,
ὅπου θρασεῖαι, ἀσεβεῖς γυναῖκες
ἐφόνευσαν τοὺς ἄῤῥενάς των πάντας,
διὰ σημείων κ' ἐπιπλάστων λόγων
ἠπάτησε τὴν νέαν Ὑψιπύλην,
προαπατήσασαν πάσας τὰς ἄλλας,
καὶ τὴν ἀφῆκεν ἔγγυον καὶ μόνην.
Τὸ ἔγκλημά του οὕτω τιμωρεῖται,
κ' ἡ Μήδεια ἀντεκδικεῖτ' ἐπίσης.
Μετ' αὐτοῦ βαίνουσ' οἱ ἀπατεῶνες.
Ἀρκεῖ νὰ μάθῃς ταῦτα ἐκ τοῦ πρώτου
βόθρου, καὶ τῶν ἐκεῖ κολαζομένων.»
Ἤμεθα νῦν ὅπου στενὸς ὁ δρόμος
διασταυροῖ τὴν ὄχθην τὴν δευτέραν,
ἑτέραν κάμπτων ἐπ' αὐτῆς ἀψίδα.
Ἠκούσαμεν δὲ πλῆθος κλαυθμηρίζον
εἰς ἄλλον βόθρον· ἤσθμαινε κ' ἐφύσα
καὶ τοῖς ἰδίοις γρόνθοις ἐκτυπᾶτο.
Τοὺς βράχους ἐπεκάλυπτεν ἰδρώς τις
ἐκ πυκνουμένων τῶν ἀτμῶν τοῦ βάθους,
δυσαρεστῶν καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ ῥῖνα.
Ὁ δὲ πυθμὴν ἦτο βαθὺς τοσοῦτον,
ὥστ' ἵνα τὸν ἰδῶμεν, ἔδ' εἰς ἄκραν
τοῦ βράχου τὴν ἀψίδα ν' ἀναβῶμεν.
Ἀνήλθομεν ἐκεῖ, καὶ εἰς τὸ βάθος
εἶδον πολλοὺς εἰς βάλτον, φαινομένην
ὡς προϊὸν κοπρῶνος ἀνθρωπίνου.
Σκοπῶν δ' ἐκεῖ, κεκοπρισμένην τόσον
κεφαλὴν εἶδον, ὥστ' ἐζήτουν μάτην
ἂν λαϊκοῦ, ἢ κληρικοῦ ἂν ἦτον.

Ὁ δ' ἔκραξε· « Τί ἔχεις ν' ἀτενίζῃς
μᾶλλον ἐμὲ ἢ τοὺς λοιποὺς δυσώδεις; »
Κ' ἐγώ· « διότι, ἂν δὲν ἀπατῶμαι,
σ' εἶχον ἰδεῖ στεγνὴν ἔχοντα κόμην,
Ἀλέξιον Ἰντερμινῆν ἐκ Λούκκης.
Δι' ὃ ὑπὲρ τοὺς ἄλλους σὲ κυττάζω. »
Ὁ δ' εἶπέ μοι, τὴν κολοκύνθην τύπτων·
« Μ' ἐβύθισαν ἐδῶ αἱ κολακεῖαι,
ὧν οὔποτε ἡ γλῶσσά μου ἀπηύδα. »
Ὁ δ' ὁδηγός μου· « Βύθισον, μοὶ εἶπε,
τὸ βλέμμα σου ὀλίγον περαιτέρω,
καὶ κατὰ πρόσωπον ἰδὲ ἀκόμη
τὴν ρυπαρὰν, τὴν φαλακρὰν ἑταίραν,
διὰ σαπρῶν ὀνύχων ξεομένην,
ὀκλάζουσαν, ἀνισταμένην πάλιν.
Εἶν' ἡ Θαὶς ἡ πόρνη, ἡ εἰποῦσα
τῷ ἐραστῇ της ἐρωτῶντι· « Εὖρον
παρὰ σοὶ χάριν; » — « Θαυμασιωτάτην. »
Ἀλλ' ἤδη ὅσα εἴδομεν ἀρκοῦσι.

ΑΣΜΑ ΙΘ'.

Ὦ Σίμων μάγε, φαῦλοι ὀπαδοί του
σεῖς οἱ τὰ θεῖα, τῆς ἀγαθοσύνης
σύζυγ',ἀντὶ χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου
ἄπληστοι ἐκπορνεύοντες, νῦν ὥρα
καὶ διὰ σᾶς ἡ σάλπιγξ νὰ ἠχήσῃ,
διότι εἶσθε εἰς τὸν τρίτον βόθρον.
Ἤμεθα ἄνω τοῦ κατόπιν τύμβου,
ἐν μεσαιτάτῳ ἀκριβῶς τοῦ βράχου,
καθ' ὃ αὐτὸς εἰς θόλον κορυφοῦται.
Θεία σοφία, οἵα ἡ σὴ τέχνη
ἐν οὐρανῷ, τῇ γῇ, τῷ κακῷ κόσμῳ!
Πόσον δικαίας μοίρας διανέμεις!
Εἰς τὰ πλευρὰ κ' εἰς τὸν πυθμένα εἶδον
τὰς μελανώχρους πέτρας ὀπῶν πλήρεις
στρογγύλων, ὅλων τοῦ ἰδίου πλάτους.
Στενώτεραι δὲν ἦσαν οὐδὲ μείζους,
θαῤῥῶ, ἀφ' ὅ,τ' οἱ ἐν τῷ Ἰωάννου
ναῷ, εἰς χρῆσιν τῶν βαπτιστηρίων.
Ἔθραυσα τούτων πρὸ ἐτῶν τὴν μίαν
ἐκεῖ, πνιγόμενόν τινα ἀκούσας.
Αὖτ' ἡ σφραγὶς ἀπάτης ἐξαγέτω.
Ἑκάστου τῶν στομίων των ἐξεῖχον
κολαζομένων πόδες, μέχρι μόνον
γαστροκνημίας· τ' ἄλλα ἦσαν ἔσω.
Ἐαίοντο τὰ δύω πέλματά των,
καὶ οἱ ἅρμοί των ἰσχυρῶς ἐσκίρτων,
ὥστε δεσμοὺς θὰ ἔθραυον καὶ κάλους.

Καθῶς εἰς ἐλαιόχριστον πᾶν πρᾶγμα,
ἐπιπολῆς τὸ καίουσιν αἱ φλόγες,
οὕτως αὐτοὺς ἐκ πτέρνης εἰς δακτύλους.
« Ἡγέτα, τίς ἐκεῖνος ὁ ἀσπαίρων
καὶ πάσχων ὑπὲρ πάντας τοὺς ἑτέρους,
εἶπον, καὶ οὗ ἡ φλὸξ ἐρυθροτέρα; »
Ὁ δέ· « Ἂν θέλῃς νὰ σὲ φέρω κάτω
διὰ τοῦ βαθυτέρου τούτου βράχου,
θὰ μάθῃς παρ' αὐτοῦ τίς καὶ τί πράξας. »
Κ'ἐγώ· « Μ' ἀρέσκει ὅ,τι σοὶ ἀρέσκει.
Σὺ εἶσαι Κύριός μου· Θέλησίς μου
ἡ θέλησίς σου· Κἂν σιγῶ, νοεῖς με. »
Εἰς τὴν τετάρτην τότε τῶν κρημνίδων
ἀριστερῶς κατέβημεν στραφέντες
εἰς τὸν διάτρυτον στενὸν πυθμένα.
Δὲν μὲ ἀφῆκεν ὅμως τῆς πλευρᾶς του
ὁ ὁδηγός, ὡς μ' ἔφερε πλησίον
τοῦ πρὸς τοὺς πόνους τῶν κνημῶν θρηνοῦντος.
« Ὅστις ἂν εἶσαι σὺ ὁ ἄνω κάτω
ὡς πάλος ὢν ἐμπεπηγμένος, εἶπον,
ἂν ἠμπορῇς, εἰπέ μοι μίαν λέξιν. »
Ἱστάμην δ' ὅπως πονηροῦ φονέως
πνευματικὸς, ὃν καὶ ταφεὶς φωνάζει
αὐτὸς, τὸν θάνατον ἵν' ἀναβάλῃ.
Ὁ δ' ἐκραξε· « Τόσον ταχέως ἦλθες,
ὦ Βονιφάτιε, τόσον ταχέως;
Ἔτη τινὰ τὸ γράμμα μου ἐψεύσθη.
Τῶν θησαυρῶν πῶς; ἤδη ἐκορέσθης,
δι' οὓς ἁρπάσας τὴν καλὴν κυρίαν
ἐτόλμησας καὶ νὰ τὴν ἀτιμάσῃς; »

Ἔμεινα ὡς οἱ μὴ κατανοοῦντες
ἀπόκρισίν τινα, καὶ ἠσχυμένοι,
ἀμηχανοῦντες πῶς ν' ἀποκριθῶσι.
Καὶ εἶπεν ὁ Βιργίλιος· « Εἰπέ τῳ·
« Δὲν εἶμ' ἐγώ, δὲν εἶμαι ὃς νομίζεις. »
καὶ ἀπεκρίθην ὅπως διετάχθην.
Τὸ πνεῦμα, στρέψαν καὶ τοὺς δύο πόδας,
καὶ μετὰ κλαυθμηρᾶς φωνῆς, στενάζον,
τότ' εἶπε· « Παρ' ἐμοῦ λοιπὸν τί θέλεις;
Τίς εἶμαι, τόσον ἂν ποθῇς νὰ μάθῃς,
ὥστε κ' εἰς τοὺς κρημνοὺς κατῆλθες τούτους,
ἤξευρ', ἐφόρουν καὶ ἐγὼ τὸν μέγαν
μανδύαν, κ' ἤμην πάντως υἱὸς ἄρκτου.
Ἐκεῖ, τοὺς ἀρκτιδεῖς ἵνα πλουτίσω,
ἐβρόχθιζον, κ' ἐνταῦθα ἐβροχθίσθην.
Ὑπὸ τὴν κεφαλήν μου ἄλλοι κεῖνται
προκάτοχοί μου ἐν τῇ σιμονίᾳ
πεπιεσμένοι εἰς τὰς ῥωγμὰς τοῦ λίθου.
Ἐκεῖ κ' ἐγὼ θὰ πέσω, ὅταν ἔλθῃ
ὁ δι' ὃν σ' εἶχον ὑπολάβει, ὅτε
σ' ἠρώτησα ἐκεῖνα αἰφνιδίως.
Πλὴν καιρὸν κεῖμαι πλείονα ἐνταῦθα
ἀνάποδα, μετὰ ποδῶν ἐμπύρων,
ἀφ' ὅ,τι οὗτος ἐρυθρόπους ἔσται·
διότι μετ' αὐτὸν θὰ ἔλθῃ χείρων
ἀπὸ δυσμῶν ποιμὴν μὴ εἰδὼς νόμον,
αὐτὸν κ' ἐμὲ ἀξίζων νὰ καλύψῃ.
Νέος Ἰάσων ὁ ἐν Μακκαβαίοις
ἔσται. Καθὼς ὁ ἄναξ του ἐκεῖνον,
θὰ εὐνοῇ αὐτὸν ὁ τῆς Γαλλίας. »

Ἴσως πολὺ ἀπεθρασύνθην, ὅτε
διὰ τοιούτων ἀπεκρίθην μέτρων·
« Παρακαλῶ, εἰπὲ, θησαυρὸν πόσον
ὁ κύριος ἐζήτησε τὸν Πέτρον
ὅτε τὰς κλεῖδας τῷ ἐνεπιστεύθη;
Οὐδὲν ᾔτησεν ἄλλο, ἐκτὸς « Ἔπου »·
Οὐδ' ᾔτησαν ὁ Πέτρος καὶ οἱ ἄλλοι
χρυσὸν ἢ ἄργυρον παρὰ Ματθαίου,
ἀντὶ τοῦ πονηροῦ κληρώσαντές τον.
Μένε λοιπόν· δικαίως τιμωρεῖσαι.
Φύλαττε τὰ κακῶς θησαυρισθέντα,
δι' ἃ κατὰ Καρόλου ἐθρασύνθης.
Ἀνίσως δὲν μ' ἐκώλυε τὸ σέβας
τῶν ὧν ἐκράτεις ἐν τῷ ἄνω βίῳ
ἱερῶν κλείδων, λέξεις τραχυτέρας
λαλῶν πρὸς σὲ θὰ μετεχειριζόμην.
Ἡ αἰσχροκέρδειά σας φέρει λύπην.
Πιέζει τοὺς χρηστοὺς, ὑψοῖ τοὺς φαύλους.
Ὁ Εὐαγγελιστὴς σᾶς, ὦ ποιμένες,
ἐνό' εἰπὼν τὴν ἐπὶ τῶν ὑδάτων
πορνευομένην μετὰ τῶν βασιλέων,
τὴν ἥτις ἑπτακέφαλος ἐτέχθη,
δεκάκερων δὲ τὴν ἰσχὺν, ἐν ὅσῳ
ὁ σύζυγός της ἀρετὴν ἐφίλει.
Θεοὺς χρυσοῦ ἐπλάσατε, ἀργύρου,
καὶ διαφέρετε εἰδωλολάτρου,
πῶς ἓν' αὐτὸς, σεῖς δ' ἑκατὸν τιμᾶτε.
Ὦ Κωνσταντῖνε, πόσων κακῶν μήτηρ,
οὐχὶ ἡ βάπτισίς σου, ἀλλ' ἡ προῖξ ἣν
τῷ πρώτῳ ἔδωκας πατρὶ πλουσίῳ! »

Ἐν ᾧ δ' αὐτὰ τῷ ἔψαλλον, ὀργίλος,
ἢ ὑπὸ τοὺς νυγμοὺς τοῦ συνειδότος,
συνέστρεφε τοὺς πόδας του βιαίως.
Νομίζ' ὅτ' ηὐχαρίστησα τὸν ὁδηγόν μου.
Κεχαρισμένῳ χείλει ἠκροᾶτο
τῶν λόγων τῶν τὰ ἀληθῆ λεγόντων·
δι' ὃ καὶ μ' ἔλαβεν εἰς τὴν ἀγκάλην,
καὶ φέρων με ἐπὶ τοῦ στήθους, πάλιν
ἀνέβη τὴν ὁδὸν δι' ἧς κατέβη.
Καὶ οὐδ' ἀπηύδησε σφικτῶς κρατῶν με,
ἕως οὗ μ' ἔφερεν ἄνω τοῦ τόξου
τοῦ εἰς τὴν πέμπτην ἄγοντος κρηπίδα·
ἁβρῶς δὲ μὲ ἀπέθηκ' ἐκεῖ κάτω,
ἁβρῶς ἐπὶ τοῦ βράχου τοῦ τραχέως,
ὅστις σκληρὸς θὰ ἦτο καὶ εἰς αἶγας.
Ἄλλη δ' ἐκεῖ κοιλὰς μοὶ ἠνεώχθη.

Ασμα Κ'.

Ἄλλας ποινὰς νὰ στιχουργήσω θέλω,
τῆς εἰκοστῆς μου ῥαψῳδίας ὕλην
τοῦ πρώτου ἔπους, τοῦ τῶν ἐν τῷ βάθει.
Ἡτοιμαζόμην ἤδη νὰ ἐμβλέψω
εἰς τὸν ἐμπρός μου χαίνοντα πυθμένα,
λουόμενον εἰς θρήνους ἀγωνίας,
καὶ εἶδον εἰς τὴν κυκλικὴν κοιλάδα
ἄνδρας δακρύοντας, χωροῦντας βάδην,
ὡς ἐπὶ γῆς οἱ ἐν ταῖς λιτανείαις.
Ὡς δ' εἶδον εἰς τὸ βάθος, τεραστίως
καθεὶς διεστραμμένος μοὶ ἐφάνη
ἀπὸ τοῦ πώγωνος μέχρι τοῦ στήθους.
Εἶχον τὰ πρόσωπ' ἀπὸ τῶν πλευρῶν των
ἀπεστραμμένα, καὶ ὠπισθοχώρουν,
νὰ βλέπωσιν ἐμπρὸς ἀδυνατοῦντες.
Ἴσως ποτέ τις ἐκ παραλυσίας
νὰ ἐξηρθρώθη οὕτως· ἐγὼ ὅμως
οὐδὲ τὸ εἶδον, οὐδὲ τὸ πιστεύω.
Ἂν, ἀναγνώστα, ὁ Θεὸς σοὶ δώσῃ
καρποὺς νὰ δρέψῃς ὧν ἀναγινώσκεις,
πῶς, σκέφθητι, ἀδάκρυτος νὰ μείνω,
ἰδὼν διεστραμμένην τὴν εἰκόνα
ἡμῶν τοσοῦτον, ὥστε τῶν ὀμμάτων
τὸ δάκρυ τοὺς γλουτοὺς νὰ βρέχῃ ῥέον;
Βεβαίως ἔκλαιον, προσειρισμένος
εἰς βράχου ἐξοχήν· ὁ δ' ὁδηγός μου
« Καὶ σὺ, μοὶ εἶπεν, εἶ ἐκ τῶν ἀφρόνων;

Ἡ εὐσπλαγχνία ζῇ ἐδῶ, θανοῦσα.
Τίς κακουργότερος τοῦ δυσφοροῦντος
κατὰ θεσπίσματος τῆς θείας δίκης;
Στράφου κ' ἰδὲ εἰς τίνα ἠνεώχθη
ἡ γῆ πρὸ τῶν Θηβαίων, ὥστ' ἐφώνουν
πάντες· « Ποῦ, Ἀμφιάραε, κατέρχῃ,
καὶ διατί λειποτακτεῖς τῆς μάχης;»
Οὐδὲ τῆς καταδύσεως ἐξέστη
μέχρι τοῦ Μίνω, ὃν οὐδεὶς ἐκφεύγει.
Ἰδέ, οἱ ὦμοί του ἔγιναν στῆθος.
Πολὺ ἐμπρὸς ἐπιθυμῶν νὰ βλέπῃ,
βλέπει ὀπίσω, κ'εἶν' ὀπισθοβάτης.
Ἰδοὺ ὁ Τειρεσίας, ὁ ἀλλάξας
μορφὴν, γυνὴ γενόμενος ὁ ἄῤῥην,
καὶ πάντα του μεταβαλὼν τὰ μέλη,
καὶ ὅστις νὰ κτυπήσῃ ἔδει πάλιν
τοὺς ὄφεις τοὺς συνειλιγμένους, ὅπως
τὴν ἀνδρικὴν πτέρωσιν ἀναλάβῃ.
Εἶν' ὁ Ἀρόντας οὗτος, ὁ προγάστωρ
ὑπὸ τοὺς ὤμους, ὃς εἰς ὄρη Λούνης,
ὑφ' ἃ ὁ Καῤῥαρεὺς τὴν γῆν ὀργόνει,
ἐν τοῖς λευκοῖς μαρμάροις κατοικίαν
σπήλαιον εἶχεν, ὅθεν ἐπεσκόπει
τὴν θάλασσαν καὶ τοὺς χρυσοῦς ἀστέρας.
Αὐτὴ δ' ἧς τοὺς μαστοὺς, οὓς σὺ δὲν βλέπεις,
καλύπτει ἡ λυτή της κόμη, κ' ἔχει
πρὸς τὰ ὀπίσω πᾶν τριχῶδες δέρμα,
ἣν ἡ Μαντὼ, πολλὰ τῆς γῆς ἰδοῦσα,
τέλος δ' ἐλθοῦσα ὅπου ἐγεννήθην·
δι' ὀ μικρὸν νὰ μὲ ἀκούσῃς θέλω.

Ὡς τῆς ζωῆς ἐξέστη ὁ πατήρ της,
κ' ὑπεδουλώθη ἡ τοῦ Βάκχου πόλις,
χρόνον μακρὸν ἐκείνη ἐπλανήθη.
Εἰς Ἰταλίαν ἄνω κεῖται λίμνη
ὑπὸ τὰς Ἄλπεις πρὸς τὴν Γερμανίαν,
ὑπὲρ Τυρόλην· Βένακος καλεῖται.
Ῥύακες ὑπερχίλιοι ποτίζουν
τὸ Πέννινον εἰς Γάρδαν καὶ Καμῶνα,
κ' εἰς ταύτην καταῤῥέοντες λιμνάζουν.
Εἰς κέντρον κεῖται, ὃ νὰ εὐλογήσουν
δύνανται οἱ δεσπόται τῆς Βερώνης;
Βρεσκίας καὶ Τριδέντου, ἂν διέλθουν,
ἡ Πεσχιέρα, προμαχὼν ἀμύνης
κατὰ Βρεσκιανῶν καὶ Βεργαμάσκων,
ἐκεῖ ὅπου ἡ ὄχθη ταπεινοῦται.
Κατ' αὐτὴν χύνεται τὸ ὕδωρ ὅσον
εἰς τοῦ Βηνάκου δὲν χωρεῖ τὴν κοίτην,
ῥύαξ βοσκὰς πρασίνους διασχίζων.
Ὅπου ὁ ῥοῦς τοῦ ποταμοῦ ἀρχίζει,
ἀντὶ Βενάκου Μίγκιος καλεῖται,
καὶ εἰς Γοβέρνον εἰς τὸν Πάδον πίπτει.
Μικρὸν χωρήσας, κοίλωμα εὑρίσκει,
κ' εἰς τοῦτο ἐκτεινόμενος βαλτοῦται,
καὶ ἀποβαίνει νοσηρὸς τὸ θέρος.
Ἐκεῖ ἐλθοῦσα ἡ τραχεῖα κόρη,
εἶδε χωρίον μέσον ἐν τῷ ἕλει
γυμνὸν καλλιεργείας καὶ κατοίκων.
Μακρὰν τῆς κοινωνίας, σὺν τοῖς δούλοις
ἔμειν' ἐκεῖ, τὴν τέχνην της ἀσκοῦσα,
κ' ἐκεῖ τὸ σῶμά της ἀφῆκεν ἄπνουν.

Οἱ πέριξ ἐσπαρμένοι ἄνδρες τότε
συνῴκησαν ἐκεῖ, ὀχυροῦ ὄντος
τοῦ τόπου, ἐν τῷ μέσῳ τῶν τελμάτων,
πόλιν, κειμένην ἐπὶ τῶν ὀστῶν της·
κ' ἐκλήθη, ἕνεκα τῆς ἱδρυσάσης,
Μάντυ' αὐτή, χωρὶς οἰωνοῦ ἄλλου.
Πυκνότεροι ἦσαν οἱ κάτοικοί της
πρὶν ἡ τοῦ Κασαλόδου ἀφροσύνη
ἐνδώσῃ εἰς τοὺς Πιναμόντου δόλους.
Καὶ δὴ σοὶ λέγω, ἂν ποτὲ ἀκούσῃς
καταγωγὴν τῆς πόλεώς μου ἄλλην,
τὸ ψεῦδος μὴ ἀφῇς νὰ θριαμβεύσῃ. »
Κ' ἐγώ· « Ὁ λόγος σου, διδάσκαλέ μου,
τοσοῦτο μ'εἶναι βέβαιος καὶ πείθων,
ὥστε πᾶς ἄλλος μ'εἶναι σβεστὸς ἄνθραξ.
Εἰπέ μοι πλὴν ἂν τῶν διερχομένων
κἀνένα μνείας ἄξιον δὲν βλέπῃς.
Τοῦτο πρὸ πάντων ἀσχολεῖ τὸν νοῦν μου. »
Ὁ δ'εἶπέ μοι· « Ὁ ἐκ τῶν παρειῶν του
τὸ γένειον κρεμῶν εἰς μαύρους ὤμους,
ὅτ' ἔρημος ἀνδρῶν ἡ Ἑλλὰς ἦτον,
ὥστ' ἔμενον οἱ ἐν σπαργάνοις μόνον,
ἦν μάντις, μετὰ Κάλχαντος ὁρίσας
πότ' ἐν Αὐλίδι νὰ κοποῦν οἱ κάλοι.
Εὐρύπυλος ἐλέγετο, ὡς ψάλλει
ἡ ὑψηλή μου τραγῳδία. Σ'εἶναι
γνωστὸν, διότι ὅλην τὴν γνωρίζεις.
Ὁ δ' ἄλλος, ὁ ἰσχνόπλευρος, ὁ Σκόττος
ὁ Μιχαήλ ἐστιν, ὁ παντὸς δόλου
μαγικοῦ ἔμπειρος ἐν ἀληθείᾳ.

'Ιδοὺ Γύδος Βονάτης, καὶ 'Ασδέντης,
ὁ ποθῶν ἤδη τὴν κλωστὴν καὶ βύρσαν,
ἀλλ' ὅμως μεταμεληθεὶς βραδέως·
κ'αἱ οἰκτραὶ μάντιδες, αἱ ἡλακάτην
καὶ ἄτρακτον ἀφεῖσαι καὶ βελόνην,
βοτάνων καὶ εἰκόνων κακοτέχναι.
'Ελθέ. 'Εν μέσῳ τῶν ἡμισφαιρίων
τέμνει τὰ ὕδατα ὑπὲρ Σεβίλλαν
ἤδη μετὰ τῶν ἀκανθῶν ὁ Κάϊν.
Χθὲς ἦν τὴν νύκτα πλήρης ἡ σελήνη.
Μὴ τὸ λησμόνει. Δὲν σὲ εἶχε βλάψει
ὁπότε ἦς εἰς τὸ ζοφῶδες δάσος. »
Τοιαῦτα μ' ἔλεγε, κ' ἐπροχωροῦμεν.

Ασμα ΚΑ΄.

Οὕτω πολλὰς γεφύρας διαβάντες
ἐν λόγοις οὓς δὲν ψάλλ᾽ ἡ κωμῳδία,
εἰς τὴν ὑψίστην ἔστημεν ἀψίδα,
ἵνα τὸν ἄλλον ἴδωμεν πυθμένα
τῆς Κακοβόθρου, καὶ τοὺς ἄλλους θρήνους.
Εἶδον δ᾽ αὐτὸν ἀπαίσιον τὸ σκότος.
Ὡς εἰς τῶν Βενετῶν τὸ ναυπηγεῖον
βράζ᾽ ἡ γλοιώδης πίσσα τὸν χειμῶνα
πρὸς πλοίου βεβλαμμένου καὶ ἁπλόου
ἐπίχρισιν· κ᾽ ἐν τούτοις ὁ μὲν νέον
τὸ πλοῖόν του κατασκευάζει, ἄλλος
τὰ πλευρὰ βύει τοῦ πεπονημένου,
ὁ μὲν κτυπᾷ εἰς πρύμνην, ὁ δ᾽εἰς πρῴραν,
ἢ ξέει κώπας, ἢ σχοινία στρέφει,
ἢ ῥάπτει τὸν ἀρτέμωνα καὶ τἄλλα·
οὕτως, οὐχὶ τὸ πῦρ, ἡ θεία τέχνη
ἔβραζε κάτω ἄφθονον τὴν πίσσαν,
χρίουσαν πᾶσαν ὄχθην πανταχόθεν.
Τὴν ἔβλεπον, δὲν ἔβλεπον ἐντός της
εἰμὴ βρασμοῦ φλυκταίνας ὀγκουμένας,
κ᾽ ὑπὸ τὴν πίεσιν συνιζανούσας.
Ἀλλ᾽ ὡς ἠτένιζον τὰ βάθη κάτω,
ὁ ὁδηγός μου λέγων « βλέπε, βλέπε! »
μ᾽ ἔσυρεν ἐκ τοῦ μέρους ὅπου ἤμην.
Κ᾽ ἐστράφην, ὅπως στρέφεται ὁ σπεύδων
νὰ ἰδῇ ὅ,τι ν᾽ ἀποφύγῃ θέλει,
τὸν ἐκνευροῖ δ᾽ αἰφνίδιος ὁ φόβος,

κ' ἡ θέα τὴν φυγήν του δὲν βραδύνει.
Κ' εἶδον ὀπίσω μας ὁρμῶντα μαῦρον
διάβολον, εἰς τὰς τραχείας πέτρας.
Ὤ! τί ἀπαίσιος ἦτο τὴν θέαν!
Εἰς πᾶν του κίνημα τί φρικαλέος,
τὰ πτερὰ τεινων καὶ τοὺς πόδας κοῦφος!
Ὁ ὑψηλός του καὶ ὀξύς του ὦμος
ἁμαρτωλὸν ἔφερ' ἐκ τῶν ὀσφύων,
χορδόδετον τοὺς πόδας ἀμφοτέρους.
« Κακώνυχες, » ἐκ τῆς γεφύρας εἶπεν,
« Ἐνταῦθα εἷς τῶν παλαιῶν τῆς Ζίτας.
Κάτω αὐτόν. Ὑπάγω καὶ δι' ἄλλους
εἰς τὴν γῆν, ἥτις οὐκ ὀλίγους ἔχει,
καὶ δωρολήπτας πάντας, πλὴν Βοντούρου,
τὸ *Οὐ Ναὶ* λέγοντας ἀντὶ χρημάτων. »
Καὶ ῥίψας αὐτὸν κάτω, εἰς τὸν βράχον
ἐστράφη. Μολοσσὸς τόσον ταχέως
οὐδέποτε ἐχύθη κατὰ κλέπτου.
Κ' ἐκεῖνος βυθισθεὶς ἀνέδυ πάλιν.
Οἱ δαίμονες δ' ἐκ τῆς γεφύρας, « Ὧδε
οὐκ ἔστιν, ἔκραζον, ἁγία κάρα.
Ὡς εἰς τὸν Σέρχιον δὲν κολυμβῶσιν
ἐδῶ. Ἂν τὰς ἁρπάγας μας δὲν θέλῃς,
νὰ ἐπιπλέῃς εἰς τὴν πίσσαν παῦσον. »
Δι' ἑκατὸν δ' αἰχμῶν ἁρπάσαντές τον,
« Χόρευε, εἶπον, ὑπ' αὐτὴν τὴν σκέπην.
Θησαύριζε, ἂν δύνασαι, κρυφίως. »
Οἱ μάγειροι διὰ παραμαγείρων
βυθίζουσιν εἰς λέβητα τὸ κρέας
περόναις οὕτως, ὅταν ἐπιπλέῃ.

'Ο δ' ἀγαθός μου ὁδηγὸς μοὶ εἶπεν·
« Ἐνταῦθα ἵνα μὴ φανῇς πῶς εἶσαι,
ὀπίσω τινὸς βράχου εὑρὲ σκέπην.
Μηδὲ φοβοῦ μή μοι συμβῇ τις ὕβρις.
Γνωστά μοι εἰσὶ ταῦτα· καὶ πρὶν ἤδη
εἰς τούτους παρευρέθην τοὺς ἀγῶνας. »
Τὴν κεφαλὴν διέβη τῆς γεφύρας,
καὶ ὡς ἀφίχθη εἰς τὴν ἔκτην ὄχθην,
ἐδέησε ν' ἀντιταχθῇ ἀτρόμως.
Μεθ' ὅσης λύσσης ἐμμανοῦς οἱ κύνες
ὁρμῶσι κατὰ πένητος ἀλήτου
τοῦ αἴφνης ἱσταμένου κ' ἐπαιτοῦντος,
καὶ οὔτ' ὑπὸ τὴν γέφυραν ἐξῆλθον,
κατ' αὐτοῦ στρέψαντες τὰ σίδηρά των.
'Αλλ' ἔκραξεν· « Οὐδεὶς ὑμῶν τολμάτω.
Πρὶν ἢ μ' ἐγγίσῃ ἡ ὑμῶν ἁρπάγη,
εἷς ἐξ ὑμῶν ἐλθέτω νὰ μ' ἀκούσῃ,
κ' εἶτα νὰ μὲ σπαράξητε σκεφθῆτε. »
Κ' ἔκραξαν ὅλοι· « Κάκουρε, σὺ βαῖνε. »
Εἷς δὲ προέβη κ' ἔμειναν οἱ ἄλλοι.
'Ελθὼν δὲ, τὸν ἠρώτησε· « Τί θέλεις; »
« Πιστεύεις, Κάκουρε, πῶς θὰ ἠρχόμην, »
ὁ ὁδηγὸς ἀπήντησε, « γνωρίζων
πάσας καλῶς τὰς καθ' ὑμῶν ἀμύνας,
βουλὴ ἂν δὲν ἦν θεία, κ' εἱμαρμένη;
Ἄφες μας· οὐρανόθεν ἐπετάχθην
τὸν ταχὺν δρόμον εἴς τινα νὰ δείξω. »
Τότ' ἡ ὀφρύς του κατεβλήθη τόσον,
ὥστ' ἔβριψεν ἡ χείρ του τὴν ἁρπάγην,
κ' εἶπε τοῖς ἄλλοις· « Μὴ κτυπᾶτε πλέον. »

Ὁ δ' ὁδηγός μου μ' εἶπε· « Σὺ ὁ κύπτων
κύπτων εἰς τὰς σχισμάδας τῆς γεφύρας,
ἀσφαλεστάτως ἤδη πρόσελθέ μοι. »
Καὶ κινηθεὶς ἔσπευσα πρὸς ἐκεῖνον.
Πλὴν κ' οἱ διάβολοι προὐχώρουν ὅλοι,
ὥστ' ἐφοβήθην μὴ παρασπονδῶσι.
Τρέμοντας οὕτω τοὺς ἐπὶ συνθήκῃ
ἐξερχομένους εἶδον τῆς Καπρώνης,
καθ' ὃ ἐν μέσῳ τόσων ἐχθρῶν ὄντας.
Ὁλόσωμος τῷ ὁδηγῷ προσέφυν,
καὶ ἀτενὲς διέμεινα στηρίζων
τὸ βλέμμα ἐπ' αὐτούς, κακοπροσώπους.
Ἔκλινον τὰς ἀρπάγας· « Νὰ τῷ δώσω, »
εἶπεν ὁ εἷς τῷ ἄλλῳ, « εἰς τὸ νῶτον ; »
Ὁ δ' ἀπεκρίθη· « Κτύπα, κάρφονέ τον. »
Ὁ δαίμων ὅμως ὅστις εἶχε λόγους
μετὰ τοῦ ὁδηγοῦ μου ἀνταλλάξει,
στραφεὶς τῷ εἶπε· « Παῦσον, Στροβιλία. »
Πρὸς ἡμᾶς δ' εἶπεν· « Ὧδε νὰ προβῆτε
ἀδύνατον. Συντετριμμένη κάτω
ὅλ' ἡ ἀψὶς εἰς τὸν πυθμένα κεῖται.
Ἂν δὲ νὰ προχωρήσητε ποθῆτε,
χωρεῖτε διὰ τούτου τοῦ σπηλαίου.
Πλησίον εἶναι ἄλλος βατὸς βράχος.
Χθὲς, μετὰ πέντε ὥρας, πρὸ χιλίων
ἐτῶν, διακοσίων κ' ἓξ πρὸς τούτοις,
κ' ἑξήκοντα, ὁ δρόμος κατεστράφη.
Στέλλω τινὰς εὐθὺς τῶν ἐμῶν τούτων
νὰ ἰδοῦν μὴ ἐκεῖ δροσίζηταί τις.
Ἀκολουθεῖτέ τους· δὲν θὰ σᾶς βλάψουν. »

« Ἐπρὸς σεῖς, Στραβοπτέρη, Κρικοβάτα, »
ἤρξατο λέγων· « Μετ' αὐτῶν Κυνόπα,
Κεντρόθριξ, σὺ ὁδήγει τὴν δεκάδα.
Κοκκία, πρόελθε καὶ Πυροδράκων,
κάρχαρε Κερασίων, καὶ Σκυλάρπαξ,
καὶ Νυκτοπέτα καὶ Ἐρύθροψ ἄφρον.
Τοὺς ζέοντας ἰχνεύσατε κευθμῶνας.
Περαιωθήτωσαν δὲ οὗτοι σῶοι
μέχρι τῆς ὄχθης τῆς ὑπὲρ τὴν πίσσαν. »
« Φεῦ ! εἶπον, ὁδηγέ, τί τοῦτ' ὃ βλέπω ;
Ἄγωμεν μόνοι, ἄνευ συνοδίας.
Τὸν δρόμον ἂν γνωρίζῃς, δὲν τὴν θέλω.
Ὡς πάντοτε ὀξὺς ἀνίσως εἶσαι,
δὲν βλέπεις ὅτι τρίζουν τοὺς ὀδόντας
καὶ πένθιμ' ἀπειλοῦν τὰ βλέφαρά των ; »
Ὁ δ' εἶπέ μοι· « Δὲν θέλω νὰ φοβῆσαι.
Ἄφες, ἂς τρίζουν, ὄρεξιν ἂν ἔχουν.
Τὸ πράττουσι πρὸς τοὺς κεκολασμένους. »
Πρὸς τὴν λαιὰν ἐστράφησαν κρηπίδα.
Πρὶν δ' ἔδακον τὴν γλῶσσαν προβαλόντες
μακρὰν, τῷ ἀρχηγῷ των εἰς σημεῖον.
Ἐκεῖνος δ' εἶχε σάλπιγγα τὴν ἕδραν.

Ασμα ΚΒ'.

Εἶχον ἰδεῖ ἱππεῖς ἐν στρατοπέδῳ,
ἐν ἐπιθέσεσι κ' ἐν παρατάξει,
καὶ εἰς φυγὴν προσέτι τρεπομένους.
Καὶ ἱππικοὺς ἀγῶνας, Ἀρετῖνοι,
παρ' ὑμῖν εἶδον, ἐλιγμοὺς κατ' ἴλας,
καὶ ἱππασκήσεις καὶ ἱπποδρομίας,
πρὸς σάλπιγγας καὶ πρὸς κωδώνων κροῦσιν,
μετὰ τυμπάνων καὶ πυργοσημάτων
καὶ σημαιῶν ἡμεδαπῶν καὶ ξένων.
Αὐλὸν τοιοῦτον πλὴν ποτὲ δὲν εἶδον
νὰ ὁδηγῇ ἱππεῖς ἢ πεζὸν πλῆθος,
ἢ πλοῖον φέρον γῆς ἢ ἄστρων σῆμα.
Ἐπροχωροῦμεν μετὰ τῶν δαιμόνων.
Ὢ! τί φρουρά! Ἀλλ' εἰς τὴν ἐκκλησίαν
ἅγιοι, μέθυσ' εἰς τὸ καπηλεῖον.
Ἦν δὲ ἡ προσοχή μου εἰς τὴν πίσσαν,
ἵνα γνωρίσω τὰ τοῦ βόθρου πάντα,
καὶ τὰ τῶν ἐν αὐτῷ φλογιζομένων.
Ὡς οἱ δελφῖνες, δίδοντες σημεῖον
διὰ κυρτοῦ τοῦ νώτου τῷ ναυκλήρῳ
τὸ σκάφος του νὰ σώσῃ τοῦ κινδύνου,
οὕτω τινὲς ἁμαρτωλοί, τὸν πόνον
κουφίζοντες, ἐδείκνυον τὴν ῥάχιν,
ἀστραπηδὸν δ' ἔκρυπτον αὐτὴν πάλιν.

Καὶ ὡς παρὰ τὸ χεῖλος ὑγρᾶς τάφρου
ἵστανται βάτραχοι τὸ ῥύγχος ἔξω,
κρύπτοντες δὲ τοὺς πόδας καὶ τὸ σῶμα,
ἵσταντο οὕτως οἱ κεκολασμένοι·
ἀλλ' ἅμ' αὐτοῖς προσήρχετ' ὁ Κεντρόθριξ,
οὕτως ἐκρύπτοντο ὑπὸ τὴν βράσιν.
Εἶδον τινὰ, καὶ ἔτι ὅλος τρέμω,
προσμένοντα, ὡς βάτραχοι ἐπίσης
βυθίζονται οἱ μὲν, οἱ δὲ προσμένουν·
Καὶ ὁ Σκυλάρπαξ, ὅστις ἦν πλησίον,
τὸν ἥρπασεν ἐκ τῆς πισσώδους κόμης,
καὶ τὸν ἐβύθισεν ὡς ἐνυδρίδα.
Κατ' ὄνομα γνωστοὶ μοὶ ἦσαν πάντες.
Τοὺς εἶχον μάθει εἰς τὴν ἐκλογήν των,
καὶ τοὺς ἐγνώριζον, ὅτ' ἐκαλοῦντο.
« Τοὺς ὄνυχας, Ἐρύθροψ, εἰς τὸ νῶτον
αὐτοῦ ἐδῶ. Ἰδὲ νὰ τὸν ἐκδάρῃς, »
ἔκραζον πάντες οἱ κατηραμένοι.
Κ' ἐγώ· « Ἂν ἠμπορῇς, ἡγέτα, μάθε
τίς εἶναι ὁ ταλαίπωρος ἐκεῖνος
ὁ ἐμπεσὼν εἰς τῶν ἐχθρῶν τὰς χεῖρας. »
Ὁ δ' ὁδηγός μου πλησιάσας, πόθεν,
ἠρώτησεν, εἶν' ἡ καταγωγή του·
ὁ δ' εἶπεν· « Ἐγεννήθην εἰς Ναυάραν.
Ἡ μήτηρ δοῦλον μ' ἔθηκε κυρίου,
τεκοῦσά μ' ἐξ ἀσώτου τινὸς, ὅστις
κατέστρεψε' ἑαυτὸν καὶ τὴν οὐσίαν.
Εἶτ', αὐλικὸς τοῦ Ἄνακτος Τυπάλδου,
προέβην εἰς χρημάτων καταχρήσεις,
κ' ἤδ' εἰς αὐτὰς τὰς φλόγας τιμωροῦμαι. »

Ὁ Κερασίων δ' ὅστις εἰς τὸ στόμα
εἶχ' ἑκατέρωθεν ὀδόντας κάπρου,
ἀπέδειξεν αὐτῷ πῶς ὁ εἷς σχίζει.
Ἦλθεν ὁ μῦς εἰς τοὺς κακοὺς αἰλούρους.
Ἀλλ' ὁ Κεντρόθριξ τὸν ἐνηγκαλίσθη
κ'εἶπε· « Σταθῆτε νὰ τὸν περονίσω. »
Καὶ ἀποβλέψας πρὸς τὸν ὁδηγόν μου.
« Ἐρώτα, εἶπε, παρ'αὐτοῦ ἂν θέλῃς
νὰ μάθῃς ἄλλο, πρὶν τὸν καταστρέψουν. »
Καὶ οὗτος· « Λοιπὸν λέγ' ἐκ τῶν ἀχρείων
τῶν ἐν τῇ πίσσῃ ἄν τινα Λατῖνον
γνωρίζῃς. » Ὁ δ' ἀπήντησεν· « Ἀρτίως
ἑνὸς τῶν ὑπ' αὐτὴν ἀπεχωρίσθην.
Ὦ! Εἴθε μᾶς ἐκάλυπτεν εἰσέτι!
Ὄνυχας, λόγχας δὲν θὰ ἐφοβούμην. »
Ὁ δὲ Κοκκίας· « Ἡ ὑπομονή μας,
εἶπε, πολλή! » καὶ διὰ τῆς ἁρπάγης
τῷ ἔσχισε χωρίον τῆς ὠλένης.
Ὁ Πυροδράκων ἤθελε τὰς κνήμας
νὰ τῷ σπαράξῃ· ἀλλ' ὁ δέκαρχός των
περιεστράφη πέριξ, λοξὸν βλέπων.
Ὡς δ' οὗτοι ἐπραΰνθησαν ὀλίγον,
τὸν ἔτι τὰς πληγάς του θεωροῦντα
ἠρώτησεν εὐθὺς ὁ ὁδηγός μου·
« Τίς ἦν ὁ ἀφ'οὗ εἶπας, ἐχωρίσθης
ἐπὶ κακῷ, ἵνα ἐνταῦθα ἔλθῃς; »
Ὁ δ' ἀπεκρίθη· « Ὁ πατὴρ Γομίτας,
ὁ ἐν Γαλλούρᾳ. Σκεῦος παντὸς δόλου,
τοὺς ἐχθροὺς εἶχε τοὺς τοῦ ἀρχηγοῦ του
ὑποχειρίους, καὶ τοῖς ἐχαρίσθη.

Χρυσὸν λαβὼν, τοῖς προσηνέχθη πράως,
ὡς εἶπε, κ᾽ ἐν παντὶ ἦν δωρολήπτης
οὐχὶ κοινὸς, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ἐπισήμων.
Μετ᾽αὐτοῦ ἦν ὁ Κὺρ Μιχαὴλ Ζάγκης
ἐκ Λογοδώρου, καὶ αὐτῶν αἱ γλῶσσαι
ἀκάματ᾽ ἦσαν περὶ Σαρδινίας.
Ὢ! φεῦ! Ἰδέτε τρύζοντα τὸν ἄλλον.
Θὰ ἔλεγον καὶ ἄλλα, πλὴν φοβοῦμαι
μὴ ἔλθῃ τὴν κασίδα μου νὰ τρίψῃ. »
Ὁ δέκαρχος δὲ πρὸς τὸν Νυκτοπέτην,
τοὺς ὀφθαλμοὺς στρεβλοῦντα νὰ κτυπήσῃ,
εἶπε· « Κακόπτηνον, ὕπαγε, φθείρου! »
« Ν᾽ ἀκούσητε ἢ νὰ ἰδῆτε Τόσκους
ἢ Λομβαρδοὺς ἐὰν ποθῆτε, » τότε
ὁ ἔντρομος μᾶς εἶπε « σᾶς τοὺς φέρω.
Ἀλλ᾽οἱ κακώνυχες νὰ μακρυνθῶσι,
μὴ φοβηθῶσι τὴν ἐκδίκησίν των.
Κ᾽ ἐγὼ ἐνταῦθα, καίτοι εἷς καὶ μόνος,
ἄλλους ἑπτὰ ὑπόσχομαι νὰ φέρω,
ἅμα συρίξω, ὡς παρ᾽ ἡμῖν ἔθος
πᾶς ὁ ἀναδυόμενος νὰ πράττῃ. »
Τότ᾽ ἤγειρε τὸ ῥύγχος ὁ Κυνώπης
κινῶν τὴν κεφαλήν, καὶ εἶπεν· « Ἴδε,
ὅπως καταδυθῇ, τὴν πονηρίαν! »
Ὁ δὲ, τεχνάσματα εἰδὼς ποικίλα,
« Εἰμί, ναὶ, λίαν πονηρὸς, » ἀπήντα,
« ὅταν αὐξάνω τῶν ἐμῶν τὰς θλίψεις. »
Ὁ Στραβοπτέρης δὲ δὲν ἐκρατήθη·
« Ἐὰν καταδυθῇς, » ἐμπρὸς τῶν ἄλλων
τῷ εἶπε, « δὲν σ᾽ ἀκολουθῶ καλπάζων·

θὰ πτερυγίζω ἄνωθεν τῆς πίσσης.
Ἔξω τὸν τράχηλον, καὶ εἰς τὴν ὄχθην
ἴδωμεν ἂν πλέον ἡμῶν ἀξίζῃς. »
Θ' ἀκούσῃς νέαν πάλην, ἀναγνώστα.
Προσεῖδον πάντες εἰς τὴν ἄλλην ὄχθην,
καὶ πρῶτος ὁ πρὸ πάντων δυσχεραίνων.
Ὁ Ναυαρὸς καλῶς στιγμὴν ἐκλέξας,
ἐστήριξε τοὺς πόδας, καὶ πηδήσας
τῶν προσβολῶν των ἀπηλλάγη. Πάντες
ἔμειναν ἔκπληκτοι, καὶ ὑπὲρ πάντας
ὁ αἴτιος γενόμενος τῆς ἥττης.
Ὁρμήσας ὅμως ἔκραξε· « Σὲ φθάνω. »
Τί τ' ὄφελος; Κατὰ τὴν προσδοκίαν
δὲν ἐβοήθουν τὰ πτερά. Ἐκεῖνος
κατεβυθίσθη, οὗτος δ' ἐπεπέτα.
Οὐκ ἄλλως καταδύεται ἡ νήσσα,
ὅταν ἱέραξ ἐφορμᾷ, καὶ οὗτος
ἀφίπταται δυσθύμως καὶ ἀπράκτως.
Ὁ Κρικοβάτης δ' ὀργισθεὶς τῆς χλεύης,
ἐπάνω του ἐπέτα, χαίρων ὅτι
ἔφυγεν οὗτος, προκαλῶν δ' εἰς ἔριν.
Ὡς δ' ἀφανὴς ὁ δωρολήπτης ἔδυ,
ὀξὺς ἐστράφη κατὰ τοῦ συντρόφου,
καὶ συνεπλάκησαν ἐπὶ τῆς τάφρου.
Ἀλλ' ἦν ὁ ἄλλος γὺψ γαμψώνυξ, ὥστε
συνέλαβον ἀλλήλους, καὶ οἱ δύω
κατέπεσαν εἰς φλέγουσαν τὴν βάλτον.
Εἰρηνευτὴς ἔγιν' εὐθὺς ἡ θέρμη.
Ἀλλὰ νὰ ἐγερθῶσιν ἠδυνάτουν,
τὰ πτερὰ ἔχοντες πεπισσωμένα.

Ὁ δὲ Κεντρόθριξ, δυσφορῶν ὡς πάντες,
τέσσαρας πέμπει εἰς τὴν ἄλλην ὄχθην
ἁρπαγοφόρους. Ἔνθεν δὲ κἀκεῖθεν
κατῆλθον πάντες εἰς τὰς πρίν των θέσεις·
καὶ τὰς αἰχμὰς εἰς τοὺς ἐγκεχρισμένους
διηύθυναν, τοὺς βράζοντας εἰς πίσσαν.
Ἐν συμπλοκῇ τοὺς παραιτοῦμεν οὕτω.

Ασμα ΚΓ'.

Μόνοι, σιγῶντες, ἄνευ συνοδίας
ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον ἐχωροῦμεν,
καθὼς οἱ μοναχοὶ ἐν λιτανείαις.
Τὸν νοῦν μου αὖτη ἔφερεν ἡ πάλη
ὀπίσω, εἰς τὸν μῦθον τοῦ Αἰσώπου,
περὶ μυὸς λαλοῦντα καὶ βατράχου.
Δὲν ὁμοιάζει μᾶλλον *Νῦν* καὶ *Τώρα*
ἀφ' ὅτι ταῦτα, ἂν ἀρχὴ καὶ τέλος
εἰς ἔμμονον συναπαντῶνται πνεῦμα.
Ἀλλ' ὡς ἐκ σκέψεως βλαστάνει σκέψις,
οὕτω κ' ἐκ ταύτης ἄλλη ἐγεννήθη,
διπλασιάσασα τοὺς πρίν μου φόβους.
Χάριν ἡμῶν, ἀνελογίσθην, οὗτοι
ἀπάτην, ὕβριν ἔπαθον καὶ βλάβην,
δι' ἃ πιστεύω ὅτι δυσφοροῦσι.
Τὴν ὀργὴν πρόσθες τῇ κακοβουλίᾳ.
Σκληρότεροι θὰ ἔλθωσιν ὀπίσω
παρ' ὁ τὸν λαγωὸν θηρεύσας κύων.
Μοὶ εἶχον ἤδη ὀρθωθῆ αἱ τρίχες,
καὶ ἔμφοβος, ὀπίσω τὸν νοῦν εἶχον,
καὶ εἶπον· « Ὁδηγέ, ἂν δὲν μὲ κρύψῃς

καὶ δὲν κρυβῇς, μὲ κατατρύχει φόβος
τῶν Κακωνύχων. Μᾶς ἀκολουθοῦσιν.
Ἡ φαντασία μου μοὶ τοὺς δεικνύει. »
« Μολυβδωτοῦ ὑέλου ἐὰν ἦμην, »
μ' εἶπε, « τὴν ἔξω σου εἰκόνα πλήρη
δὲν θενὰ εἶχον, ὡς τὴν ἔσω ἔχω.
Νῦν δὲ διασταυροῦσ' οἱ λογισμοί σου
τοὺς ἐμοὺς, ὅμοιοι μορφὴν καὶ εἶδος,
ὥστ' ἐκ τῶν δύω βλέπω βουλὴν μίαν.
Ἡ ὄχθ' ἡ δεξιὰ ἂν οὕτω κλίνῃ,
ὥστε εἰς ἄλλον νὰ μᾶς φέρῃ βόθρον,
θὰ φύγωμεν τὴν θήραν, ἣν φοβεῖσαι. »
Τὴν συμβουλὴν δ' ἔπαυσε μόλις λέγων,
ὅτ' εἶδον ταννυσίπτεροι νὰ ἔλθουν
οὐχὶ μακρὰν ἡμῶν νὰ μᾶς συλλάβουν.
Ὁ ὁδηγός μου μ' ἥρπασεν ἀμέσως
ὡς μήτηρ, ἐξυπνῶσα ἐν θορύβῳ
καὶ βλέπουσα πλησίον της τὰς φλόγας,
τὸ βρέφος της ἁρπάζει, φεύγει, τρέχει,
οὐχ ἑαυτῆς, ἐκείνου κηδομένη,
ὥστε καὶ μονοχίτων νὰ ἐκδράμῃ.
Λοιπὸν ἐξ ὕψους τῆς τραχείας ὄχθης
ἐρρίφθη εἰς τὸν κατιόντα βράχον
ὑπτίως, στέγοντα τὴν ἄλλην ὄχθην.
Ταχύτερον δι' αὔλακος δὲν ῥέει
τὸ ὕδωρ εἰς τὸν μύλον τοῦ ἀγρότου,
ὅτε εἰς τοῦ τροχοῦ τὰ πτερὰ φθάνει,
ἢ ὁ διδάσκαλός μου εἰς τὸν βόθρον,
φέρων ἐμὲ συγχρόνως εἰς τὸ στῆθος
ὡς τέκνον του, οὐχὶ ὡς σύντροφόν του.

Ἤγγισαν μόλις δὲ εἰς τὸν πυθμένα
οἱ πόδες του, ὅτ' ἔφθασαν κ' ἐκεῖνοι
ἐπὶ τῆς τάφρου. Ἀλλ' οὐδεὶς ὁ φόβος!
Ἡ πρόνοια, ἥτις τὴν λειτουργίαν
τῆς πέμπτης τοῖς ἐνεπιστεύθη τάφρου,
δὲν τοῖς ἐπέτρεπε νὰ μακρυνθῶσι.
Γραπτῶν ἀνθρώπων γένος εὗρον κάτω
βραδυπορούντων πέριξ καὶ κλαιόντων,
κ' οἰκτρὰν ἐχόντων, κεκμηκυῖαν ὄψιν.
Ἔφερον ῥάσσα, ταπειναῖς καλύπτραις
ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν, οἵαι τὸ σχῆμα
εἰσὶ τῶν μοναχῶν τῆς Κολωνίας.
Ἐκτὸς χρυσᾶ, τὴν ὄρασιν θαμβοῦντα,
ἐντὸς μολύβδινα, βαρέα, ὥστε
εἰσὶν ἀχύρου τὰ τοῦ Φρειδερίκου.
Ὢ αἰωνίως θλίβοντος μανδύου!
Ἐστράφημεν πρὸς τὴν λαιάν μας χεῖρα
μετ' αὐτῶν, ὧν ἠκούομεν τοὺς θρήνους.
Πλὴν κάμνοντες ὑπὸ τὸ βάρος οὗτοι,
ἐβραδυπόρουν, ὥστε εἰς πᾶν βῆμα
περὶ ἡμᾶς ἦν νέα συνοδία.
Κ' ἐγὼ πρὸς τὸν ἡγέτην εἶπον· « Ζήτει
τινὰ γνωστὸν κατ' ὄνομα ἢ πράξεις.
Φέρε τὸ βλέμμα, ὡς βαδίζεις, πέριξ. »
Καὶ εἷς, τὴν Τουσκικὴν ἀκούσας γλῶσσαν,
μᾶς ἔκραξε· « Συνέχετε τοὺς πόδας
οἱ τρέχοντες σεῖς οὕτως ἐν τῷ ζόφῳ.
Παρ' ἐμοῦ ἴσως λάβῃς ὅ,τι θέλεις. »
Στραφεὶς δ' ὁ ὁδηγὸς μοὶ εἶπε· « Μένε
καὶ βάδιζε κατὰ τὸ βάδισμά του. »

Στὰς, εἶδον δύω, ὧν ἡ ὄψις πόθον
ἐξέφραζε νὰ συμβαδίσωσί μοι.
Πλὴν βαρεῖς ἦσαν, καὶ στενὸς ὁ δρόμος.
Ὡς δὲ προσῆλθον, εἰς ἡμᾶς σιγῶντες
προσήλωσαν τὰς ὄψεις παραβλόπας,
κ' εἶτα στραφέντες, εἶπον πρὸς ἀλλήλους·
« Ὁ λάρυγξ τοῦτον ζῶντα τὸν ἐλέγχει.
Νεκροὶ δ' ἂν ὦσι, τίνι προνομίῳ
νὰ μὴ φορῶσι τὸν βαρὺν μανδύαν; »
Καὶ μ' εἶπον· « Τοῦσκε, ὃς εἰς τὴν χορείαν
τῶν θλιβερῶν ὑποκριτῶν προσῆλθες,
μὴ ἀρνηθῇς νὰ μᾶς εἰπῇς τίς εἶσαι. »
Κἀγὼ « Ἐτέχθην, » εἶπον, « καὶ ἐτράφην
ὅπου ὁ Ἄρνος κ' ἡ μεγάλη πόλις,
κ' ἔχω τὸ σῶμα πάντοτε ὃ εἶχον.
Σεῖς δ' εἶσθε τίνες, εἰς ὧν τόση βλέπω
τὰς παρειὰς ν' ἀποσταλάζῃ λύπη;
Τίς ἐφ' ὑμῶν ποινὴ τοσοῦτο στίλβει; »
Καὶ ὁ εἷς εἶπεν· « Ἡ κιτρίνη χλαίνη
εἶν' ἐκ μολύβδου, καὶ βαρεῖα τόσον,
ὥστ' ὑπὸ ταύτην πᾶσα πλάστιγξ τρύζει.
Μοναχοὶ εὔθυμοι ἐκ Βονωνίας,
ὁ Καταλάνος καὶ ὁ Λοδερίγκος
ἐσμὲν, ὑπὸ τῆς χώρας ἐκλεγέντες
ὁμοῦ τῆς σῆς, ἀντὶ ἑνὸς καὶ μόνου
εἰρηνοφύλακες· ἀλλὰ ὁποῖοι,
φαίνεται ἔτι παρὰ τὸ Γαρδίγκον. »
Τότ' ἤρχισα· « Πατέρες, τὰ δεινά σας . . . »
Ἄλλο δὲν εἶπον. Εἰς τὴν γῆν ἐμπρός μου
εἶδον ἐσταυρωμένον τρισὶν ἥλοις.

112 Ἅμα δὲ μ᾽εἶδεν, ὅλος συνεστράφη,
φυσῶν τὸ γένειόν του καὶ στενάζων.
Ὁ Καταλάνος δ᾽ ἰδὼν τοῦτο εἶπεν·
115 « Ὁ ἐγκαθηλωμένος εἶναι ὅστις
τοῖς Φαρισαίοις εἶπε· « Σταυρωθήτω
εἷς ὑπὲρ τῆς τοῦ ἔθνους σωτηρίας. »
118 Γυμνὸς, ὡς βλέπεις, ἐγκαρσίως κεῖται
τοῦ δρόμου, νὰ αἰσθάνηται τὸ βάρος
καθ᾽ ἥκον ἔχων τῶν διερχομένων.
121 Οὕτω στρεβλοῦται καὶ ὁ πενθερός του
ἐντὸς τῆς τάφρου, κ᾽οἱ τοῦ συμβουλίου
λοιποί, κακὸν τῶν Ἰουδαίων σπέρμα. »
124 Καὶ εἶδον τὸν Βιργίλιον εἰς θαῦμα
νὰ ἔχῃ τοῦτον τὸν ἐσταυρωμένον,
καὶ τὴν αἰσχρὰν ποινὴν, τὴν δι᾽αἰώνων.
127 Τῷ μοναχῷ δ᾽ ἀπέτεινε τὸν λόγον·
« Εἰπὲ, ἐάν σοι ἀρεστὸν καὶ θέμις,
ἂν δεξιῶς διέξοδός τις κεῖται,
130 δι᾽ ἧς ἀμφότεροι νὰ διαβῶμεν,
μὴ συναντῶντες μέλανας ἀγγέλους,
νὰ μᾶς ἁρπάσουν ἐρχομένους ὧδε. »
133 Ὁ δέ· « Πλησίον ὅσον δὲν ἐλπίζεις,
βράχος προέχει τοῦ μεγάλου κύκλου,
συνδέων πάσας τὰς φρικτὰς κοιλάδας.
136 Μόνον αὐτὴν, θραυσθεὶς, δὲν τὴν καλύπτει.
Θεν᾽ ἀναβῆτ᾽ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων
τῶν κατὰ τὴν πλευρὰν κ᾽ ἐν τῷ πυθμένι. »
139 Ὁ ὁδηγός μου, ἐπ᾽ ὀλίγον κύψας,
εἶπ᾽ ἔπειτα· « Κακῶς μᾶς ἀφηγήθη
ὁ περονίζων τοὺς κεκολασμένους. »

Ὁ μοναχὸς δὲ εἶπ᾽· « Ἐν Βονωνίᾳ
ἤκουσα πλεῖστα περὶ διαβόλου,
ἐν ἄλλοις δ᾽ ὅτι εἶναι πατὴρ ψεύδους. »
Ὁ δὲ ἡγέτης, ταραχθεὶς τὴν ὄψιν
ὀργῇ, ἀπῆλθε μέγ᾽ ἀνοίξας βῆμα·
κ᾽ ἐγὼ, ἀφήνων τοὺς ἀχθοφοροῦντας,
ἐπὶ τὰ φίλτατα εἰπόμην ἴχνη.

ΑΣΜΑ ΚΔ'.

Ὅτε ὁ ἥλιος, νεαροῦ ἔτους,
λούῃ τὴν κόμην ἐν τῷ Ὑδροχόῳ,
καὶ βαίν' ἡ νὺξ πρὸς ἴσην τὴν ἡμέραν,
καὶ ἐπὶ γῆς ἡ πάχνη ὁμοιάζῃ
τῆς ἄσπρης ἀδελφῆς της τὴν εἰκόνα,
μικρὸν πλὴν διαρκῇ ἡ πτέρωσίς της,
τῶν χρειωδῶν στερούμενος ἀγρότης
ἐγείρεται, καὶ βλέπει τὸ πεδίον
κατάλευκον, καὶ τύπτεται τὸ στῆθος,
κ' εἰς τὴν καλύβην ἀπελθὼν γογγύζει,
ὡς πένης ὁ ἀμηχανῶν τί πράξει.
Ἐπανελθὼν δ' ἐλπίδ' ἀναλαμβάνει·
βλέπων πῶς ἤλλαξε μορφὴν ὁ κόσμος,
διὰ μιᾶς τὴν ῥάβδον του λαμβάνει
καὶ φέρ' εἰς τὴν βοσκὴν τὰ πρόβατά του.
Οὕτω μ' ἐτρόμαξεν ὁ Κύριός μου,
ὅτ' εἶδον σκυθρωπὸν τὸ μέτωπόν του·
πλὴν κ' ἔμπλαστρον εἰς τὴν πληγὴν ἐτέθη.
Εἰς τὰ συντρίμματα φθὰς τῆς γεφύρας,
ὁ ὁδηγὸς γλυκὺ ἔστρεψε πρός με
βλέμμα, ὡς πρὶν κατὰ τὰς ὑπωρείας.
Ἤνοιξε τὰς ἀγκάλας του, ἐσκέφθη
καθ' ἑαυτὸν, κ' εἰς τὸν σωρὸν τῶν λίθων
καλῶς ἐμβλέψας, μ' ἔτεινε τὰς χεῖρας.

Ὡς ὅστις πράττει πάντοτε ἐν σκέψει,
καὶ φαίνετ' ἐν προνοίᾳ προσταθμίζων,
οὕτως ἐγείρας με εἰς ἄκρον πέτρας,
εἶδε παρέκει ἄλλου βράχου θλάσμα,
καὶ εἶπε· « Μετὰ ταῦτα τούτου ἔχου·
ἐξέτασον δὲ πρὶν ἐὰν σὲ φέρῃ. »
Δὲν ἦν ὁδὸς διὰ τοὺς χλαινοφόρους·
μόλις δ' ἡμεῖς, κοῦφος αὐτὸς, ἐγὼ δὲ
φοράδην, προὐχωροῦμεν πέτραν πέτραν.
Ἂν ἡ κρηπὶς δὲν ἦν ταπεινοτέρα
ἐνταῦθα ἢ ἀλλοῦ, τί μὲν ἐκεῖνος
ἀγνοῶ, πλὴν ἐγὼ κατεβαλλόμην.
Καθ' ὅσον ὁ κακόβοθρος πᾶς νεύει
πρὸς τοῦ ἐσχάτου φρέατος τὸ στόμα,
ἑκάστης τῶν κοιλάδων φέρ' ἡ θέσις
νὰ κλίνῃ ἔνθεν κ' ἔνθεν νὰ ὑψοῦται.
Ἤλθομεν τέλος εἰς τὸν ἄκρον λίθον,
ὅστις χωρίζετ' ἔσχατος τῆς ὄχθης.
Ἐξηντλημένη μ' ἦτον τῶν πνευμόνων
ἡ πνοὴ, ὅταν ἔφθασα ἐπάνω,
κ' ἐκάθησα ἀμέσως ὡς ἀφίχθην.
« Εἶν' ὥρα ν' ἀποβάλῃς τὴν νωθρίαν, »
ὁ ὁδηγός μου εἶπεν· « Εἰς τὰ πτίλα
κ' ὑπὸ σκιάδας δὲν προσκτᾶται φήμη.
Ὁ σπαταλῶν ἄνευ αὐτῆς τὸν βίον,
ἀφήνει ἴχνη ὅσα εἰς τὸ ὕδωρ
ἀφρὸς, ὅσα καπνὸς εἰς τὸν ἀέρα.
Ἐγέρθητι καὶ νίκα τὴν δειλίαν.
Ἔχε ψυχὴν, ἥτις νικᾷ εἰς μάχας
ὅταν δὲν πίπτ' ὑπὸ βαρὺ τὸ σῶμα.

Θ' ἀναβῇς κλίμακα ὑψηλοτέραν.
Δὲν ἀρκεῖ ταῦτα ὅτι ὑπερέβης.
Ἂν μ' ἐννοῇς πρὸς τὸ συμφέρον πρᾶξον.»
'Ανέστην τότε, πλείονα δεικνύων
πνοὴν τῆς ὅσην ἤξευρον πῶς ἔχω,
κ' εἶπον· « 'Αμέλει, πλήρης εἰμὶ θάρρους.»
Καὶ ἄνω προσανέβημεν τὸν βράχον
ὅστις τραχὺς ἦν καὶ στενὸς, καὶ δύσβατος,
καὶ μᾶλλον ἢ ὁ πρὶν ἀνάντης. Λέγων
ἐπορευόμην, ἵνα μὴ καμὼν φανῶ.
Φωνὴ δ' ἐξῆλθεν ἐκ τῆς ἄλλης τάφρου,
οὐδὲ ν' ἀποτελοῦσα λόγον ἔναρθρον.
Τί ἔλεγε, τὸ ἀγνοῶ, ἂν κ' ἤμην
ἐπάνω, εἰς τὴν κλεῖδα τῆς ἀψίδος·
ἀλλ' ὁ λαλῶν ἐφαίνετ' ὠργισμένος.
Ἔκλινον κάτω· πλὴν τὸ ζῶν μου βλέμμα
οὐδὲν διώρα ἕνεκα τοῦ ζόφου.
Δι' ὃ « Ἡγέτα », εἶπον, « ἐκ τῆς ἄλλης
πρόφθασον ὄχθης, ὅπως καταβῶμεν
τὸν τοῖχον. Δὲν νοῶ ἐδώ, ἀκούων,
καθὼς καὶ βλέπω, πλὴν δὲν διακρίνω. »
« 'Απόκρισιν δὲν δίδω, εἶπεν, ἄλλην
παρὰ τὴν πρᾶξιν. Αἴτησις τιμία
ἀνταπαιτεῖ ἐκτέλεσιν σιγῶσαν. »
Κατέβημεν τὴν γέφυραν ἐξ ὕψους,
ὅπου συνδέει τὴν ὀγδόην ὄχθην,
καὶ ἐμφανὴς μοὶ ἔγινεν ὁ βόθρος.
'Εντὸς δ' αὐτῆς σωρείαν φρικαλέαν
ὄφεων εἶδον, τὴν μορφὴν ποικίλων.
Κ' ἡ μνήμη των τὸ αἷμά μου παγόνει.

Δὲν ἐγκαυχᾶται μᾶλλον ἡ ἀμμώδης
Λιβύα· Ὕδρας, δράκοντας παράγει,
ἐχίδνας, κροταλίτας καὶ κεράστας·
ποτὲ πλὴν τόσα, μυσαρὰ τοσοῦτον,
βδελύγματα, καὶ μετ' Αἰθιοπίας
καὶ τῆς τῇ Ἐρυθρᾷ ὑπερκειμένης.
Διὰ τοῦ ἀπεχθοῦς αὐτοῦ ὁμίλου
ὥρμων γυμνοὶ κ' ἔντρομοι ἄνδρες, ἄνευ
ἐλπίδος κρύπτης κ' ἡλιοτροπίου.
Αὐτῶν τὰς χεῖρας ἔδενον ὀπίσω
συνειλιγμένοι ὄφεις, ὧν ἡ κέρκος
κ' ἡ κεφαλὴ ἐτρύπων τὰ νεφρά των.
Κ' ἰδού, εἰς ἕνα παρ' ἡμῖν ἑστῶτα
ἐρρίφθη ὄφις καὶ διέτρυσέ τον
ὅπου ἑνοῦνται τράχηλος καὶ ὦμοι.
Ταχύτερον τὸ Ο, τὸ Ι δὲν γράφεις,
ἀφ' ὅ,τι οὗτος φλογισθεὶς ἐκάη,
κ' ἔπεσε κάτω ὅλος σωρὸς τέφρας.
Ἀφ' οὗ δὲ χάμω οὕτω κατεστράφη,
συνέῤῥευσεν ἀφ' ἑαυτῆς ἡ τέφρα,
κ' ἐγένετο ὁ ἴδιος καὶ πάλιν.
Σοφοὶ μεγάλοι οὔτ' ὁμολογοῦσιν
ὁ φοίνιξ πῶς θανὼν ἀναγεννᾶται
τὰ πεντακόσια ὡς φθάσῃ ἔτη.
Βότανα δὲν τὸν τρέφουσι καὶ κόκκοι,
ἀλλ' ἄμωμοι καὶ δάκρυα λιβάνου.
Νάρδον καὶ μύῤῥαν σάβανόν του ἔχει.
Ὅπως ὁ πίπτων, πῶς δὲ μὴ ἠξεύρων,
ἢ δαίμονος εἰς γῆν καθέλκοντός τον,
ἢ ἄλλη συνοχὴ ἂς τὸν δαμάσῃ,

ὡς ἐγερθῇ, περισκοπεῖται πέριξ,
κατάπληκτος ἀπὸ τῆς ἀγωνίας
ὅσην ὑπέστη, καὶ ὁρῶν στενάζει·
τοιοῦτος ὁ ἁμαρτωλὸς ἦν ὡς ἀνέστη.
Ὤ! πόσον αὐστηρὰ ἡ θεία δίκη,
ἐνσκήπτουσα τοιούτοις ἀντιποίνοις!
Τίς ἦν ὁ ὁδηγός μου τὸν ἠρώτα·
Ὁ δ' εἶπε· « Πρὸ ὀλίγου ἐκ Τοσκάνης
εἰς τοῦτο τὸ φρικτὸν ἔπεσα χάσμα.
Κτηνώδη βίον καὶ οὐχὶ ἀνθρώπου
ἠρούμην, ὁ ἡμίονος. Ὁ Βάννης
Φούκης, τὸ ζῶον εἶμ', ἐκ Πιστωΐας.»
Καὶ εἶπον πρὸς τὸν ὁδηγόν· « Εἰπέ τῳ
τί ἔπραξε νὰ μὴ μᾶς ἀποκρύψῃ.
Τὸν ἤξευρον ἄνδρα ὀργῆς κ' αἱμάτων.»
Ὁ πταίστης, ταῦτ' ἀκούσας, δὲν ἀπέσχε,
καὶ στρέψας πρὸς ἐμὲ καὶ νοῦν καὶ ὄψιν,
ὡς ὑπ' αἰσχύνης θλιβερᾶς ἐβάφη,
κ' εἶπε· « Λυποῦμαι μᾶλλον ὅτι μ' εὗρες
εἰς ἣν ἐλεεινότητα μὲ βλέπεις,
παρ' ὅτ' ἠρπάγην ἐκ τοῦ ἄλλου βίου.
Δὲν δύναμαι νὰ σ' ἀρνηθῶ ὃ θέλεις.
Ἐρρίφθην τόσον κάτω, καθ' ὃ κλέπτης
ἀναδειχθεὶς τῶν ἱερῶν χρημάτων·
καὶ ἄλλος ἀντ' ἐμοῦ ψευδῶς ἐνήχθη.
Ἀλλ' ἵνα μὴ τῇ θέᾳ ἐπιχαίρῃς
ἂν ποτ' ἐξέλθῃς τοῦ ζοφώδους τόπου,
τεῖνον τὸ οὖς τοῖς λόγοις μου καὶ μάθε·
Ἡ Πιστωΐα ἔστ' ἐλλειπὴς Μαύρων·
ἡ Φλωρεντί' ἀλλάξει λαὸν κ' ἤθη.

'Ατμὸν ῥοφᾷ δ' ὁ Ἄρης ἐκ τῆς Μάγρας,
ἣν περιβάλλουσι θολαὶ νεφέλαι,
καὶ μετ' ἀγρίας τρικυμίας θέλει
μάχῃ δοθῇ εἰς Πικηνὸν πεδίον.
Αἴφνης τὸ νέφος εἶτα θὰ σπαράξῃ,
καὶ πᾶς Λευκὸς θὰ πληγωθῇ ἐκ τούτου.
Σοὶ εἶπ' αὐτὰ, διότι σὲ λυποῦσι. »

Ασμα ΚΕ'.

Ταῦτα εἰπὼν, τᾶς χεῖράς του ὁ κλέπτης
ὕψωσεν ἀμφοτέρας εἰς φασκέλους
καὶ ἔκραξεν· « Ἰδοὺ, Θεὲ, αὐτά σοι· »
Ἔκτοτε φίλοι μ' ἔγιναν οἱ ὄφεις,
διότι εἷς εἰλίχθ' εἰς τὸν λαιμόν του,
ὡς λέγων· « Ἄλλο νὰ εἰπῇς δὲν θέλω. »
Εἷς δὲ εἰς τοὺς βραχίονας· καὶ τόσον
δέσας αὐτοὺς, ἐμπρὸς περιεπλέχθη,
ὥστ' ἠδυνάτει μέλος νὰ κινήσῃ.
Πῶς, Πιστωΐα, δὲν ἀποφασίζεις
νὰ γίνῃς τέφρα καὶ νὰ μὴ ὑπάρχῃς,
πονηροτέρα οὖσα τῆς σποράς σου;
Δὲν εἶδον εἰς τὰ βάραθρα τοῦ ᾅδου
θρασύτερον πρὸς τὸν Θεὸν οὐδένα,
οὐδὲ τὸν εἰς τὰς Θήβας κρημνισθέντα.
Ἀλλ' ἔφυγεν, οὐδ' εἶπεν ἄλλην λέξιν.
Καὶ εἶδον· Κένταυρος ἔμπλεως λύσσης
ἤρχετο κράζων· « Ποῦ, ποῦ ὁ αὐθάδης; »
Δὲν ἔχει τόσους ὄφεις ἡ Μαρέμμα
πιστεύω, ὅσους εἶχεν εἰς τὴν ῥάχιν
αὐτὸς, ὡς ὅπου ἡ μορφὴ ἀρχίζει.

Ὑπὲρ τοὺς ὤμους, κάτω τοῦ πραχήλου
ἔκειτο τεταμένοις πτεροῖς δράκων,
διαφλογίζων ὅσους ἂν ἀπήντα.
Ὁ ὁδηγός μου εἶπεν· « Εἶν' ὁ Κάκος,
ὅστις ὑπὸ τὸ ὄρος Αὐεντῖνον
ἔχυσε λίμνας αἵματος πολλάκις.
Μίαν ὁδὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν του
δὲν βαίνει, ὡς ληστεύσας τὴν μεγάλην
ποίμνην Βολίως, ἣν πλησίον εἶχε.
Τὸ ῥόπαλον τοῦ Ἡρακλέους ὅμως
τὸν ἔπαυσε τῶν δόλων, πληγὰς ἴσως
δοῦν ἑκατόν, ὧν δὲν ᾐσθάνθη δέκα. »
Ἐν ᾧ ὡμίλει, κ' ἔφευγεν ἐκεῖνος,
τρεῖς σκιαὶ ἦλθον ὑφ' ἡμᾶς. ἂς οὔτε
ἐγὼ ἐνόησα οὐδ' ὁ ἡγέτης,
εἰμὴ ὅτ' ἔκραξαν· « Σεῖς τίνες εἶσθε; »
Τότ' ἡ διήγησίς μας διεκόπη,
κ' ἡ προσοχή μας πρὸς αὐτοὺς ἐστράφη.
Δὲν τοὺς ἐγνώριζον· ἀλλ' ὡς συμβαίνει
ἐνίοτε, συνέπεσε τὸν ἄλλον
ὁ εἷς νὰ ὀνομάσῃ, οὕτω λέγων·
« Ποῦ ἄραγε νὰ μένῃ ὁ Κιάμφας; »
Κ' ἐγώ, τῷ ὁδηγῷ μου νεύων, φέρω
τὸν δάκτυλον ἐκ πώγωνος εἰς ῥῖνα.
Ἂν δύσπιστος ὑπάρξῃς, ἀναγνῶστα,
πρὸς ὅ,τι θὰ σ' εἰπῶ, οὐδὲν τὸ θαῦμα,
ἀφ' οὗ κ' ἐγώ, ἰδὼν, πιστεύω μόλις.
Εἰς αὐτοὺς εἶχον ἀτενὲς τὸ βλέμμα,
ὅτε ἐξάπους ὄφις καθορμήσας,
αὐτῶν τὸν ἕνα ὅλον περιβάλλει.

Οἱ μέσοι πόδες ζώνουν τὴν γαστέρα
αὐτοῦ, τὰς χεῖρας οἱ ἐμπρόσθιοί του,
καὶ εἰς τὰς δύω παρειὰς τὸν δάκνει·
Εἰς δὲ τὰ σκέλη θεὶς τοὺς ὀπισθίους,
διεῖρε τὴν οὐρὰν δι' ἀμφοτέρων,
καὶ ἔστριψεν αὐτὴν εἰς τὴν ὀσφύν του.
Ποτὲ κισσὸς δὲν ἐκολλήθη τόσον
εἰς δένδρον, ὡς τὸ ἑρπετὸν τῆς φρίκης
συνέσφιξε τὰ μέλη του κ' ἐκείνου.
Καὶ εἶτα συνετάκησαν, ὡς ὄντες
θερμὸς κηρός, συνέμιξαν τὸ χρῶμα,
κ' ἐφαίνετο οὐδεὶς των ὡς πρὶν ἦτον·
ὡς εἰς τὸν χάρτην πρὶν φλεχθῇ, τὸ χρῶμα
φαιόν πως ἐπιφαίνεται, οὐχί μεν
εἰσέτι μέλαν, τὸ λευκὸν δὲ φθίνει.
Οἱ δ' ἄλλοι δύω κράζοντες ἐώρων·
«Ὢ φεῦ! Πῶς μεταβάλλεσαι, Ἀγνέλε!
οὐδ' εἷς δὲν εἶσαι πλέον οὔτε δύω!»
Αἱ δύω κεφαλαὶ ἔγιναν μία,
κ' ἐφαίνοντο μιχθεῖσ' αἱ δύω ὄψεις
εἰς μορφὴν μίαν, κ' ἐξαφανισθεῖσαι.
Γίνονται δύω χεῖρες ἐκ τεσσάρων.
Γαστήρ, κορμός, αἱ κνῆμαι καὶ τὰ σκέλη
ἔγιναν μέλη οὔπω θεαθέντα.
Πᾶν τὸ πρὶν σχῆμα ἤδη ἐξηλείφθη,
ἡ δύσμορφος εἰκὼν οὐδεὶς καὶ δύω
ἐδόκει, καὶ βραδυποροῦσ' ἀπῆλθε.
Ὡς ἐπὶ κυνικῶν καυσόνων σαῦρα,
ὁπόταν ἐκ φραγῆς εἰς φραγὴν ἕρπῃ,
ἀστράπτει διασχίζουσα τὸν δρόμον,

πρὸς τὰς γαστέρας ἕρπων οὕτως ἦλθε
τῶν δύω ἄλλων ὄφις ὀξὺς, μέλας
καὶ πελιδνός ὡς κόκκος πεπερίου.
Τὸ μέλος τοῦ ἑνὸς τὸ τροφοδόχον
ἐτρύπησε, κ' ἔπεσε μετὰ ταῦτα
πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ ἐκτεταμένος
Τὸν εἶδεν ὁ τρωθεὶς καὶ οὐδὲν εἶπεν,
ἀλλ' ἐχασμήθ' ἱστάμενος, ὡς ὕπνος
ἢ πυρετὸς ἂν εἶχε τῷ ἐπέλθει.
Αὐτὸς τὸν ὄφιν ἔβλεπε, κ' ἐκεῖνος
αὐτὸν, κ' ἐξέπεμπε τοῦ μὲν τὸ στόμα
τοῦ δ' ἡ πληγὴ καπνὸν, ὃς συνηντᾶτο.
Νῦν, παῦσον, Λουκανὲ, περὶ Σαβέλλου
δυσμοίρου λέγων, περὶ Νασσιδίου,
καὶ πρόσχες, ἄκουσον τὰ περαιτέρω.
Σίγα, Ὀβίδιε, περὶ Ὀρφέως
καὶ Ἀρεθούσης. Ποιητά, εἰς ὄφιν
τοὺς ἤλλαξες κ' εἰς κρήνην. Οὐδεὶς φθόνος.
Ποτὲ ἀντιμετώπους δύω φύσεις
δὲν μετεποίησας, ὥστε ἡ ὕλη
προθύμως τὴν μορφὴν νὰ μεταβάλῃ.
Συνανεμίγησαν οἱ δύω οὕτως·
ἐδίχασεν ὁ ὄφις τὴν οὐράν του,
ὁ πληγωθεὶς δὲ ἤνωσε τοὺς πόδας.
Ἐκόλλησαν αἱ κνῆμαι καὶ τὰ σκέλη
οὕτως, ὥστ' ἐν βραχεῖ ἁρμοῦ σημεῖον
ἐν μέσῳ των οὐδὲν ἐμφανὲς ἦτον.
Ἡ δισχιδὴς οὐρὰ ἔλαβε σχῆμα
τὸ ἐκλιπὸν ἐκεῖ, κ' ἐμαλακύνθη
τὸ δέρμα του, τὸ δ' ἄλλο ἐσκληρύνθη.

Εἰς τὰς μασχάλας νὰ κρυβοῦν αἱ χεῖρες
εἶδον, οἱ δὲ βραχεῖς τοῦ ζώου πόδες
μακροὶ νὰ γίνουν, καὶ βραχεῖς τοῦ ἄλλου.
Οἱ ὄπισθεν δὲ πόδες, ἐλιχθέντες,
ἐμόρφωσαν τὸ μέρος ὅ τις κρύπτει·
ὥστ' εἶχεν οὕτως ὁ δυσδαίμων δύω.
Ἐν ᾧ καπνὸς τοὺς δύω περιβάλλων,
τοῖς δίδει χρῶμ' ἀλλόκοτον, καὶ τρίχας
δίδ' εἰς αὐτὸν καὶ ἀφαιρεῖ τοῦ ἄλλου,
ὁ εἷς ἠγέρθη, κ' ἔπεσεν ὁ ἄλλος,
χωρὶς τὰς βλοσυρὰς νὰ τρέψουν ὄψεις,
ὑφ' ἃς ἀμφότερ' ἤλλασσον τὰ ρύγχη.
Ὁ ὄρθιος εἵλκυσ' ἐκ τῶν κροτάφων
τὸν ἄλλον, κ' ἐκ τῆς ἐκκριθείσης ὕλης
ἔφυσαν ὦτα εἰς ἰσχνὰς τὰς γνάθους.
Τὸ περιπλέον δὲ τῆς μὴ ρευσάσης
ἔμειν' ἐντός, κ' ἔγινε ῥὶς τῇ ὄψει,
κ' ἐξώγκωσε τὰ χείλη ὅσον ἔδει.
Ὁ κείμενος δ' ἐπρόβαλε τὸ ρύγχος,
συστέλλων εἰς τὴν κεφαλὴν τὰ ὦτα,
καθὼς τὰ κέρατά του ὁ κοχλίας.
Ἡ γλῶσσά του, πρὶν μία, κ' εἰς τὸ λέγειν
ἑτοίμη, σχίζεται· ἡ δὲ τοῦ ἄλλου
σχιστή, ἑνοῦται· ὁ καπνὸς δὲ παύει.
Ἡ ψυχή, ἥτις ἔγινε θηρίον,
ἔφυγ' ἐν συριγμοῖς εἰς τὴν κοιλάδα.
Ὁ δέ ὀπίσω του ὠμίλει πτύων.
Εἶτα τῷ ἔστρεψε τοὺς νέους ὤμους,
κ' εἶπε τῷ ἄλλῳ· « Θέλω ὁ Βουῶσος
νὰ ἕρπ' εἰς τοῦτον, ὡς ἐγώ, τὸν δρόμον.

Καὶ οὕτω τὴν ἑβδόμην εἶδον ἄντλην,
τὰς ἀλλοιώσεις της. Τὸ καινὸν χρῆμα
μὲ δικαιοῖ ἀνίσως πολλὰ εἶπον.
Εἰ καὶ τεθαμβωμέν' οἱ ὀφθαλμοί μου
καὶ ἡ ψυχή μου τεθορυβημένη,
ἐγνώρισαν εἷς τῶν κρυπτῶς φευγόντων
ὁ Πούκκιος πῶς ἦτον Σκιαγκάτος.
Ἦν δὲ ἐκ τῶν τριῶν τῶν πρωτελθόντων
ὁ μόνος ὅστις δὲν μετεμορφώθη·
ὁ δ' ἄλλος ἦν ὃν σύ, Γαυίλλη, κλαίεις.

Ασμα ΚϚ΄.

Ὦ Φλωρεντία χαῖρε, ἡ μεγάλη,
ὥστε εἰς γῆν καὶ πόντον πτερυγίζεις,
καὶ τ᾽ ὄνομά σου φθάνει μέχρις ᾅδου.
Παρὰ τοῖς κλέπταις πέντε σοὺς πολίτας
εὗρον τοιούτους, ὥστε κατησχύνθην·
κ᾽ εἰς σὲ τιμὴν δὲν ἔφερον μεγάλην.
Ἂν τῆς αὐγῆς τὸ ὄναρ ἀληθεύῃ,
μετ᾽ οὐ πολὺν θὰ σοὶ ἐπέλθῃ χρόνον
ὅ,τι πλὴν ἄλλων σ᾽ εὔχεται τὸ Πράτον.
Ἂν εἶχε γίνει πρόωρον δὲν ἦτον.
Ἀνίσως πέπρωται, εἴθε νὰ εἶχεν.
Ὅσον γηράσκω θὰ μὲ θλίβῃ μᾶλλον.
Ἀπήλθομεν, καὶ ἐπὶ τῶν κλιμάκων
ὡς ἡ κρηπὶς πρὸς κάθοδον παρεῖχεν,
ὁ ὁδηγὸς ἀνέβη κ᾽ ἐμὲ φέρων.
Ἠκολουθοῦμεν τὸν μονήρη δρόμον
διὰ κρημνῶν καὶ ἀπορρώγων βράχων,
ὅπου ἡ χεὶρ τὸν πόδα ἐβοήθει.
Τότ᾽ ἐλυπήθην καὶ λυποῦμαι ἔτι
κατὰ νοῦν φέρων ὅ,τι τότε εἶδον·
καὶ ὑπὲρ ἔθος χαλινῶ τὴν φρένα
ἵνα τῆς ἀρετῆς μὴ παρεκβαίνῃ,
καὶ ἂν ἡ ἀστὴρ εὔνους ἤ τι κρεῖττον
μοὶ ἔδωκε καλόν τι, μὴ τὸ χάσω.
Ὁ χωρικός, ἁπλούμενος εἰς λόφον
ὁπότε ὁ ἐπὶ τοῦ κόσμου φέγγων
τὸ πρόσωπόν του ἔλαττον μᾶς κρύπτῃ,

κ' εἰς κώνωπας ὑποχωροῦν αἱ μυῖαι,
πυγολαμπίδας βλέπ' εἰς τὴν κοιλάδα,
ὅπου τ' ἀρώσιμα ἢ ὅπου τρύγος.
Τοιούτων καὶ τοσούτων φλογῶν πλήρης
ὁ ὄγδοος ἦν βόθρος, ὅπως εἶδον
φθὰς ἐκεῖ, ὅθεν ἔβλεπον τὸ βάθος.
Ὡς ὁ ἐκδικηθεὶς διὰ τῶν ἄρκτων
εἶδε πετῶν τὸ ἅρμα τοῦ Ἠλία,
πρὸς οὐρανὸν τῶν ἵππων ὀρθωθέντων·
τοῖς ὀφθαλμοῖς δὲν τὸ παρηκολούθει,
διότι οὐδὲν ἔβλεπεν ἢ φλόγα
ὥσπερ νεφέλην ἄνω φερομένην.
ὁμοίως ἐν τῇ φάραγγι καὶ αὗται
κινούμεν', ἔκρυπτον τί περιεῖχον·
ἁμαρτωλὸν δ' ἐκάλυπτεν ἑκάστη.
Ἱστάμην βλέπων ἀπὸ τῆς γεφύρας,
ὥστ' ἂν δὲν ἐκρατούμην ἀπὸ βράχου,
θὰ ἔπιπτον, χωρίς τις νὰ μὲ σπρώξῃ.
Ὁ ὁδηγός, ἰδὼν τὴν προσοχήν μου,
εἶπεν· « Αἱ φλόγες πνεύματα ἐγκλείουν,
ἑκάστη ἕν, ἐκεῖνο ὃ καὶ καίει. »
« Διδάσκαλε », τῷ εἶπον, « σοῦ ἀκούων
πείθομαι μᾶλλον. Κ' εἰς ἐμὲ ἐδόκει
πῶς οὕτως εἶχε. Πλὴν νὰ σ' ἐρωτήσω.
Τίς εἶν' ἐν τῇ φλογὶ τῇ σχιστῇ ἄνω
καὶ ὡς ἐκ τῆς πυρᾶς ἐκπεμπομένη,
τοῦ Πολυνείκους καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του; »
Ὁ δ' εἶπεν· « Ὀδυσσεὺς καὶ Διομήδης.
Κοινὴ τοὺς ἤλαυνε τὸ πάλαι ἔχθρα,
κοινὴ νῦν τοὺς ἐλαύνει τιμωρία.

Ἐν τῇ φλογὶ ἀποθρηνοῦν τὸν δόλον
τοῦ ἵππου τοῦ ἀνοίξαντος τὴν πύλην
δι' ἧς προῆλθε τὸ Ῥωμαίων σπέρμα·
τὰς τέχνας, δι' ἃς μέμφεται θανοῦσα,
ἡ Δηιδάμεια τοῦ Ἀχιλλέως,
καὶ ἔτι τὴν κλοπὴν τοῦ Παλλαδίου. »
Ἐντὸς πυρὸς ἄν, εἶπον, νὰ λαλήσουν
δύνανται, δέομαί σου, ὁδηγέ μου,
καὶ μεταδέομαί σου χιλιάκις,
μὴ ἀρνηθῇς νὰ μείνωμεν ἐνταῦθα
ἕως ἡ φλὸξ ἡ δίκερκος προσέλθῃ.
Βλέπεις τίς πόθος πρὸς αὐτὴν μ' ἐμπνέει. »
Ὁ δέ· « Ἡ δέησίς σου εἶν' ἀξία
πολλῶν ἐπαίνων, ὥστε τὴν ἐγκρίνω.
Ἀλλὰ ἰδὲ τὴν γλῶσσαν νὰ συνέχῃς.
Νὰ τοῖς λαλήσω ἄφες με. Ἠξεύρω
τί θέλεις. Εἰσὶν Ἕλληνες, καὶ ἴσως
ἔσονται δύσκολ' εἰς τὰς ἀπαντήσεις.
Ὡς δ' ἔφθασεν ἡ φλὸξ ὅπου ἐκεῖνος
ἔκρινεν εὔθετον χρόνον καὶ τόπον,
τὸν ἤκουσα νὰ ὁμιλήσῃ οὕτω·
« Ὑμεῖς οἱ δύω εἰς τὴν μίαν φλόγα,
ὑμῖν ἂν ἐχαρίσθην ὅτε ἔζων,
ἂν ἐχαρίσθην ἔστω καὶ ὀλίγον
ὅτ' εὐγενεῖς ἔγραφον στίχους ἄνω,
μὴ κινηθῆτε· ἂς μ' εἰπῇ δ' ὁ εἷς σας
ποῦ πλανηθεὶς μετέβη ν' ἀποθάνῃ. »
Τὸ μεῖζον τῆς ἀρχαίας φλογὸς κέρας
ἤρχισε νὰ κυμαίνηται, νὰ τρέμῃ
καθὼς ἡ ὑπ' ἀνέμου δερομένη.

Κ' ἐδὼ κ' ἐκεῖ τὴν κορυφὴν κινοῦσα
καθὼς ἂν ἤτον ὁμιλοῦσα γλῶσσα,
φωνὴν πυρίνην ἤγειρεν· « Ὁπότε
κατέλιπον τὴν Κίρκην, ἥτις ἔτος
μ' ἐκράτει ὅλον παρὰ τὴν Γαέταν,
πρὶν ὁ Αἰνίας οὕτω τὴν καλέσῃ,
οὐδ' ὑϊκὴ γλυκύτης, οὐδὲ σέβας
τοῦ γέροντος πατρός, οὐδὲ ὁ ἔρως
ὃν ὤφειλον τῇ Πηνελόπ' εἰς τέρψιν,
ἐνίκησε τὸν πόθον τοῦ νὰ λάβω
πεῖραν τοῦ κόσμου, πεῖραν τῶν ἀνθρώπων,
τῶν κακιῶν αὐτῶν καὶ ἀρετῶν των.
Εἰς πέλαγος τὸ ἀχανὲς ἐρρίφθην
μεθ' ἑνὸς σκάφους, οὐ πολλῶν δ' ἑταίρων,
τῶν οὔποτέ με ἐγκαταλιπόντων.
Τὴν διπλῆν ὄχθην μέχρις Ἱσπανίας
εἶδον, καὶ Σαρδηνίας καὶ Μαρόκου,
καὶ εἴτι ἄλλ' ὁ πόντος οὗτος βρέχει.
Ἤμην πρεσβύτης, ὡς καὶ οἱ ἑταῖροι,
ὅτ' ἤλθομεν εἰς τὸν αὐλῶνα, ὅπου
ὁ Ἡρακλῆς διὰ μνημείων εἶπε·
« Μὴ βήτω ποῦς ἀνθρώπου περαιτέρω ! »
Πρὸς δεξιὰν ἀφῆκα τὴν Σεβίλλαν·
τὴν Σέτταν εἶχ' ἀφήσει πρὸς τὴν ἄλλην.
« Ἀδελφοί, εἶπον, οἱ διὰ μυρίων
κινδύνων καταχθέντες εἰς τὴν δύσιν,
εἰς τὸν μικρὸν τῆς ἀγρυπνίας χρόνον
ὃς ἔτι ταῖς αἰσθήσεσ' ὑμῶν μένει,
τῆς πείρας μὴ στερήθητε τῶν τόπων
τῶν πέραν τοῦ ἡλίου ἀοικήτων,

Ἐνθυμηθῆτε τὴν καταγωγήν σας.
Νὰ ζῆτε, δὲν ἐπλάσθητε, ὡς κτήνη,
ἀλλ᾽ ἀρετὴν καὶ γνώσεις ἵνα κτᾶσθε. »
Τοσοῦτον ἡ μικρὰ προσλαλιά μου
τοὺς ὥτρυνεν εἰς τὴν ὁδοιπορίαν,
ὥστ᾽ ἔπειτα δὲν τοὺς συνεῖχον πλέον.
Καὶ στρέψαντες τὴν πρώραν μας πρὸς ἕω,
ὡς πτέρυγας ἐτείναμεν τὰς κώπας·
λαιῶς δ᾽ ἐχώρ᾽ ἡ ἄκρατός μας πτῆσις.
Ἤδη τοῦ ἄλλου πόλου ὅλου τ᾽ ἄστρα
τὴν νύκτα ἔβλεπον, κ᾽ ἐταπεινοῦτο
ἁλιτενὴς ὁ καθ᾽ ἡμᾶς, ὁ ἄνω.
Πεντάκις πλῆρες ἔλαμψε, κ᾽ ἐσβέσθη
τὸ φῶς πεντάκις ὑπὸ τὴν σελήνην,
ἀπὸ τοῦ παρατόλμου βήματός μας,
ὅτ᾽ εἴδομεν μακρόθεν φαιὸν ὄρος·
τοσοῦτῳ δ᾽ ὑψηλὸν αὐτὸ μ᾽ ἐφάνη,
ὁποῖον πώποτε δὲν εἶδον ἄλλο.
Ἐχάρημεν, ἀλλ᾽ ἡ χαρὰ εἰς θρήνους
ἐτράπη. Ἐκ τῆς νέας γῆς ἠγέρθη
σίφων, κτυπήσας τὸ ἐμπρὸς τοῦ σκάφους.
Τρὶς συνεστράφη μετὰ τῶν ὑδάτων·
τὸ τέταρτον δ᾽ ἡ πρύμνη ἀνυψώθη,
ἡ πρῴρὰ δ᾽ ἐβυθίσθη, κατὰ νεῦμα·
καὶ ἐφ᾽ ἡμᾶς ἡ θάλασσα ἐκλείσθη. »

ΑΣΜΑ ΚΖ'.

Ὡρθώθ' ἡ φλόξ, κ' ἔμεινεν ἠρεμοῦσα.
Ἐσίγησε, καὶ ἀφ' ἡμῶν ἀπῆλθεν,
ἀδεία τοῦ ἠδέος ποιητοῦ μου.
Ἀλλ' ἄλλη μετ' ἐκείνην ἐρχομένη,
τὴν προσοχήν μας πρὸς τὴν κορυφήν της
εἵλκυσε, θροῦν κωφόν τιν' ἀφιεῖσα.
Καθὼς ὁ βοὺς ὁ Σικελὸς τὸ πρῶτον,
ὡς δίκαιον, τῷ θρήνῳ ἐμυκήθη
τοῦ γλύψαντος αὐτὸν ἰδίᾳ ῥίνῃ,
καὶ τῇ φωνῇ τοῦ βασανιζομένου
ἀνεμυκᾶτο οὕτως, ὥστε καίτοι
χαλκοῦς, ἐφαίνετο ἐν πόνοις πάσχων,
οὕτω τὸ πρῶτον ἔξοδον ἢ πόρον
ἐκ τοῦ πυρὸς μὴ ἔχουσαι αἱ λέξεις,
εἰς τούτου μετεβλήθησαν τὸν φθόγγον·
ἀλλ' ἔπειτα, τὸν δρόμον των εὑροῦσαι
διὰ τῆς ἄνω ἄκρας, παλιὸν ταύτῃ
μετέδωκαν, ὃν ἔδιδεν ἡ γλῶσσα,
κ' ἠκούσαμεν· « Σὺ πρὸς ὃν λέγω, ὅστις
Λομβαρδιστὶ ὡμίλησας ὅτ' εἶπας·
« Ἄμε καλιά σου. Ἄλλο δὲν κρατῶ σε, »
ἂν καὶ ὀλίγον ἔφθασα ἐξώρας,
μεῖνε κ' εὐδόκησον νὰ μοὶ λαλήσῃς.
Ὦ βλέπεις, ἐγὼ μένω, καίτοι καίων,
Ἂν ἔπεσας εἰς τὸν τυφλόν μας κόσμον
ἐκ τῆς γλυκείας γῆς τῆς Λατινίδος
ἐξ ἧς καὶ φέρω τὰ ἐγκλήματά μου,

εἰπέ, οἱ Ῥωμανοὶ ἔχουσ' εἰρήνην
ἢ πόλεμον; Εἶμ' ἐξ Οὐρβίνου, ὅπου
ὁ Τίβεριος πηγάζει ἐξ ὀρέων. »
Προσεῖχον ἔτι κάτω, ὅτ' ἐγκίσας
ὁ ὁδηγός μου τὴν πλευράν μου, εἶπε·
« Ὁμίλει σύ· αὐτὸς ἐστὶ Λατῖνος. »
Ἐγὼ δέ, τὴν ἀπάντησιν ἑτοίμην
ἔχων, ἠρξάμην, μὴ στιγμὴν διστάσας·
« Ψυχὴ ἡ ἐκεῖ κάτω κεκρυμμένη,
ἄνευ πολέμ' οὐδ' ἔστ' ἡ Ῥωμανία
οὐδ' ἦν ποτέ, βουλαῖς τῶν τυραννούντων.
Οὐδὲν ἀφῆκα πλὴν κεκηρυγμένον.
Μέν' ἡ Ῥαβέννα ὡς πρὸ πολλῶν χρόνων.
Κλωσσῶν ὁ ἀετὸς ὁ τῆς Πολέντης,
τὴν Κέρβιαν καλύπτ' εἰς τὰ πλευρά του.
Ἡ γῆ ἡ πρὶν σκληρῶς δοκιμασθεῖσα
κ' εἰς αἷμα καταπνίξασα τοὺς Γάλλους,
διατελεῖ ὑπὸ πρασίνους κλάδους.
Οἱ δύω μολοσσοὶ τοῦ Βερρουκίου,
κακοῦργοι πρὸς Μοντάγναν, ὅπου ζῶσιν,
ὀξύνουσ' εἰς πριστῆρας τοὺς ὀδόντας.
Παρὰ Λαμόνῃ καὶ παρὰ Σαντέρνῳ
λεοντιδεὺς οἰκῶν εἰς λευκὸν ἄντρον,
ἀλλάσσει κόμμα θέρους καὶ χειμῶνος.
Ἡ πόλις δ' ἣν ὁ Σάβιος ἀρδεύει,
κεῖται, ὡς μέσον ὄρους καὶ πεδίου,
δουλείας μεταξὺ κ' ἐλευθερίας.
Παρακαλῶ δὲ νῦν, εἰπὲ τίς εἶσαι.
Μὴ ἔσο δυσκολώτερος τῶν ἄλλων,
ἂν ὄνομα ἐπὶ τοῦ κόσμου θέλῃς. »

'Αφ' οὗ τὸ πῦρ ὀλίγον ἐμυκήθη
κατ' ἰδιόν του τρόπον, τὴν ὀξεῖαν
ἔσεισε κορυφήν του, πνεῦσαν οὕτω·
«Ἂν ἤξευρον πῶς εἷς τινα ἀπήντων
ὅστις θ' ἀνέλθῃ πάλιν εἰς τὸν κόσμον,
ἄνευ παλμῶν θὰ ἔμενεν ἡ φλόξ μου.
'Αλλ' οὔποτέ τις ἐκ τοῦ βάθους τούτου
ἐπέστρεψεν, ἂν ἀληθῆ ἀκούω.
Δι' ὃ λαλῶ, μὴ φοβηθεὶς αἰσχύνην.
'Οπλίτης ἤμην, εἶτα σχοινοζώστης.
'Ενόμιζον μετάνοιαν τὴν ζώνην,
κ' ἡ πίστις μου θενὰ ἐστεφανοῦτο,
ἂν ὁ ἐξώλης ἱερεὺς ὁ μέγας
δὲν μ' ἔῤῥιπτεν εἰς πταίσματα τὰ πρῶτα.
Πῶς, διατί, νὰ τὸ ἀκούσῃς θέλω.
'Εν ὅσω εἶχον τὰ ὀστᾶ καὶ σάρκας
ἃ μ' ἔδωκεν ἡ μήτηρ, ἀλωπέκων
διῆγον βίον καὶ οὐχὶ λεόντων.
Τοὺς δόλους, τὰς ὁδοὺς τὰς κεκρυμμένας
ἐγνώριζον, κ' ἐμηχανεύθην οὕτως,
ὥστ' εἰς τὴν γῆν ἡ φήμη μου ἀντήχει.
Ὅτε πλὴν ἔφθασα ἐκεῖ τοῦ βίου,
ὅπου καθεὶς νὰ περιστέλλῃ πρέπει
καὶ νὰ χαλᾷ ἱστία καὶ σχοινία,
ὅ,τι πρὶν μ' ἤρεσκε, μὲ δυσηρέστει,
καὶ μετενόουν καὶ ἐξωμολογούμην.
Ὤ φεῦ! καὶ ἤθελον σωθῆ ὁ τάλας!
'Ο ἡγεμὼν τῶν νέων Φαρισαίων,
μαχόμενος παρὰ τὸ Λατεράνον
οὐχὶ Σαρακηνοῖς ἢ 'Ιουδαίοις,

εἶχεν ἐχθροὺς Χριστιανοὺς τοὺς πάντας,
οὐχὶ ἐπιχειροῦντας τι κατ᾽ Ἄκης,
οὐχὶ ἐμπόρους ἐν Σουλτάνων χώραις.
Τὴν ὑψηλήν του θέσιν, τοὺς θεσμούς της
δὲν ἐσεβάσθη, οὔτε τὸ σχοινίον
ἐμοῦ, ποιοῦν ἰσχνοὺς τοὺς ἐζωσμένους·
ἀλλ᾽ ὡς τὸν Σίλβεστρον ὁ Κωνσταντῖνος
εἰς Σύρακτον ἐζήτησε, τῆς λέπρας
ἰατρόν, οὕτω παρ᾽ ἐμοῦ ἀπήτει
νὰ τὸν ἰάνω φιλοδόξου τύφου.
Μ᾽ ἐζήτει συμβουλήν, ἐγὼ δ᾽ ἐσίγων,
διότι μοὶ ὡμίλει ὡς ἐν μέθῃ.
Ἀλλὰ μοὶ εἶπεν· «Ἄφες πάντα φόβον.
Σὲ ἀπολύω. Σὺ δὲ δίδαξόν με
τὸ Παινεστρῖνον πῶς νὰ καταστρέψω.
Τὸν οὐρανὸν ἀνοίγω καὶ τὸν κλείω,
ἠξεύρεις. Αὗται δύω εἰσὶ κλεῖδες,
ὑπὸ τοῦ πρὸ ἐμοῦ ἀμεληθεῖσαι.»
Ὑπὸ τῶν λόγων παρεπείσθην, ὥστε
τὸ σιωπᾷν χεῖρον νὰ θεωρήσω,
κ᾽ εἶπον· «Ἂν, πάτερ, καὶ αὐτοῦ μὲ πλύνῃς
τοῦ κρίματος εἰς ὃ θὰ ὑποπέσω,
μακρὰ ὑποσχεθείς, μικρὰ τηρήσας
ἐπὶ τοῦ θρόνου σου θὰ θριαμβεύσῃς.»
Θανόντος μου δὲ ἦλθεν ὁ Φραγκίσκος·
ἀλλ᾽ εἷς τῶν μαύρων χερουβὶμ τῷ εἶπε·
«Μὴ μ᾽ ἀδικήσῃς, τοῦτον μὴ τὸν λάβῃς.
Πρὸς τοὺς ἐμοὺς θεράποντας νὰ ἔλθῃ
πρέπει, ὡς δοὺς τὴν συμβουλὴν τοῦ δόλου,
ἐξ ἧς στιγμῆς τὸν ἔχω ἐκ τῆς κόμης.

Δὲν σώζεται ὁ μὴ μετανοήσας,
οὐδ' ἐγχωρεῖ μετανοεῖν καὶ θέλειν
ὁμοῦ. Ἀντίφασις κωλύει τοῦτο. »
Ὢ τάλας! Πῶς παρέδαιρον ὁπότε
μ' ἥρπασε λέγων· « Κάτοχος πῶς εἶμαι
τῆς λογικῆς δὲν σ' ἤτον γνωστὸν ἴσως. »
Μ' ἔφερεν εἰς τὸν Μήνωα. Ὀκτάκις
εἰς τὰ τραχέα νῶτα τὴν οὐράν του
συστρέψας οὗτος καὶ ὀργίλως δάκνων,
ἔκραξεν· « Οὗτος εἰς τὸ πῦρ τὸ κρύπτον!
Δι' ὃ ἀπόλλυμαι ὅπου μὲ βλέπεις,
κ' ἠμφιεσμένος οὕτως ἀποκλαίω. »
Ὡς οὕτως ἐπεράτωσε τὸν λόγον,
ἡ φλὸξ ἀπῆλθ' ἐν ἄλγει θρηνῳδοῦσα,
στρέφουσα, σείουσα τ' ὀξύ της κέρας.
Προέβημεν, ἐγὼ καὶ ὁ ἡγέτης,
ἐπὶ τοῦ βράχου, ὡς τὸ ἄλλο τόξον
ἄνω τῆς τάφρου, ἔνθα ποινῶν φόρον
λαμβάνουσ' οἱ ὀιχονοιῶν ἐργάται.

Ασμα ΚΗ'.

Τίς νὰ ἐκθέσῃ καὶ πεζῷ τῷ λόγῳ
δύναται, ὅσον κἂν μακρολογήσῃ,
πόσον τότ' αἷμα εἶδον, πληγὰς πόσας;
Βεβαίως πᾶσα γλῶσσα θὰ ἠττᾶτο,
μὴ ἐπαρκούντων λογισμοῦ καὶ λόγου
τοσαῦτα νὰ ἐγκλείσωσιν ἐντός των.
Ἐκ νέου ἂν συνήρχοντο τὰ πλήθη
τῆς ἀσταθοῦς τὴν τύχην Ἀπουλίας,
τὰ κλαύσαντα τὸ ἐκχυθέν των αἷμα
ὑπὸ Ῥωμαίων, κ' εἰς μακροὺς πολέμους,
ἐφ' ὧν μεγάλ' ἦν λεία δακτυλίων,
ὡς Λίβιος ὁ ἀψευδὴς ἐκθέτει,
ὡς καὶ τὰ θλιβερὰς πληγὰς λαβόντα
ἐν μάχαις πρὸς Ῥοβέρτον τὸν Γυσκάρδον,
καὶ τ' ἄλλα, ὧν συλλέγονται εἰσέτι
ὀστᾶ ἐν Κεπεράνῳ, ἔνθα ψεύστης
ἦν πᾶς Ἀπούλιος, κ' ἐν Τιλακόσῳ,
ἔνθ' ἄοπλος ἐνίκα ὁ Ἀλάρδος,
κ' οἱ μὲν τρωτά, οἱ δὲ κολοβὰ μέλη
ἐδείκνυον, θὰ ἦσαν ἐν συγκρίσει
οὐδὲν πρὸς τὰ ἐν τῷ ἐννάτῳ βόθρῳ.
Δὲν χαίνει πίθος, τὴν πλευρὰν ὀλέσας
ἢ τὸν πυθμένα, ὅπως ἕνα εἶδον
ἐκ πώγωνος σχιστὸν μέχρι τῆς ἕδρας.
Τὰ ἔντερα ἐν μέσῳ τῶν σκελῶν του
ἐκρέμαντο, ἐφαίνοντο τὰ σπλάγχνα,
κ' ἡ κοπροδόχος κίστυς τῆς τροφῆς του.

Ὡς δ' ὅλος ἐκ τῆς θέας συνειχόμην,
μὲ εἶδε, καὶ τὸ στῆθος διανοίξας,
εἶπεν· « Ἰδὲ πῶς ἐμαυτὸν ξεσχίζω·
ἰδὲ μ' ἐσπαραγμένον, τὸν Μωάμεθ.
Κλαίων κατόπιν μου ὁ Ἀλὴς βαίνει,
σχισθεὶς ἐκ πώγωνος μέχρι κρανίου.
Κ' οἱ ἄλλοι οὓς ἐνταῦθα βλέπεις, ζῶντες
ἦσαν σπορεῖς σκανδάλων καὶ σχισμάτων,
δι' ὃ καὶ οὕτω σχίζονται θανόντες.
Ἐκεῖ ἐντὸς διάβολος ὑπάρχει
ἡμᾶς σκληρῶς τομῷ τῷ ξίφει κόπτων,
καὶ ἐπιστρέφει πάντας εἰς τὰς τάξεις,
ἐκτρεπομένους τῆς ὁδοῦ τοῦ πένθους·
διότι αἱ πληγαὶ κλείονται αὖθις
πρὶν ἤ τις ἄλλος πρὸ αὐτοῦ παρέλθῃ.
Σὺ δὲ τίς εἶ; Ἢ μένεις εἰς τὸν βράχον
ἵν' ἀναβάλλῃς τῆς ποινῆς τὴν ὥραν,
ἥτις τοῖς κρίμασί σου κατεγνώσθη; »
« Οὐ θάνατος, οὐχὶ ποινὴ σφαλμάτων
τὸν φέρει, εἶπεν ὁ διδάσκαλός μου,
ἀλλ' ἦλθεν ἵνα λάβῃ πλήρη πεῖραν.
Ἐγὼ, νεκρός, δύναμαι νὰ τὸν φέρω
ἐν τῇ νυκτὶ, εἰς γύρον ἀπὸ γύρου,
καὶ εἶναι ἀληθὲς ὡς σοὶ τὸ λέγω. »
Ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν, ἀκούσαντές του,
ἐπάνω μου προσήλωσαν τὸ βλέμμα,
ἔκπληκτοι, τὰς βασάνους λησμονοῦντες.
« Εἰπὲ τῷ Φρὰ Δουλκίνῳ νὰ συλλέξῃ —
ὅτ' ἐν βραχεῖ θ' ἀνέλθῃς εἰς τὸν κόσμον,
ἐὰν δὲν σπεύδῃ πρὸς ἐμὲ ἐνταῦθα,—

ζωοτροφίας, μὴ χιόνος βία
τῆς νίκης ἀποστῇ τοῖς Ναυαρραίοις,
ἣν ἔσται δυσχερὲς νὰ δρέψῃ ἄλλως. »
Τὸν πόδα του ὑψῶν νὰ προχωρήσῃ,
μ' εἶπε τὰς λέξεις ταύτας ὁ Μωάμεθ,
καὶ εἰς τὴν γῆν τὸν ἔθηκε προβαίνων.
Ἄλλος, διάτρυτον τὸν λαιμὸν ἔχων,
ῥινότμητος δὲ μέχρι τῶν ὀφρύων,
κ' ἐκ τῶν ὠτίων ἔχων ἓν καὶ μόνον,
ἔστη καὶ μᾶς ἠτένιζε θαυμάζων,
τὸν λάρυγγα ἤνοιξ' ἐμπρὸς τῶν ἄλλων,
ὅστις κατέρυθρος ἦν πανταχόθεν,
κ' εἶπεν· »Ὦ σύ, ὃν δὲν κολάζει πταῖσμα,
ὃν εἶδον ἐπὶ γῆς τῆς Λατινίδος,
ἐὰν δὲν μ' ἀπατᾷ ἡ ὁμοιότης,
μνήσθητι σὺ τοῦ Πέτρου Μεδικίνα,
ἂν ἐπανίδῃς τὸ γλυκὺ πεδίον
τὸ ἐκ Βερκέλλης κλίνον εἰς Μαρκάβον·
κ' εἰπὲ τοῖς ἐκ Φανοῦ δυσὶν ἀρίστοις,
τῷ Κὺρ Γουΐδῳ καὶ Ἀγγιολέλλῳ,
πῶς φροῦδαι ἂν δὲν εἶν' αἱ προοράσεις
ἐνταῦθα, θὰ ῥιφθῶσι τῆς νηός των,
παρὰ Καθολικὴν δὲ θὰ πνιγῶσι
τῇ προδοσίᾳ πονηροῦ τυράννου.
Μεταξὺ Κύπρου καὶ Μαϊόρκης νήσου
ὁ Ποσειδὼν μῖσος δὲν εἶδε μεῖζον
ἢ πειρατῶν ἢ καὶ ἀνδρῶν Ἀργείων.
Ὁ δὲ δι' ἑνὸς βλέπων, ὁ προδότης,
ἔχων τὴν πόλιν, ἥν τις τῶν ἐνταῦθα
νὰ μὴν εἶχεν ἰδεῖ θὰ ἐπεθύμει,

εἰς συνδιάλεξιν θὰ τοὺς καλέσῃ,
καὶ περιττὰς αὐτοῖς θὲν ἀναδείξῃ
δεήσεις κατ' ἀνέμων τῆς Ψωκάρας. »
Κ' ἐγὼ τῷ εἶπον· « Δεῖξον καὶ εἰπέ μοι,
ἂν θέλῃς ἄνω περὶ σοῦ ν' ἀγγείλω,
τίς ὁ εἰς ὃν πικρὸν τὸ ἰδεῖν ἦτον ; »
Τότ' ἔθηκε τὴν χεῖρα εἰς τὴν γνάθον
ἑνός, καὶ διανοίξας του τὸ στόμα,
εἶπεν· « Αὐτὸς ἐστί, καὶ οὐδὲν λέγει.
Ἀπόβλητος, τοὺς δισταγμοὺς ἀφεῖλε
τοῦ Καίσαρος, εἰπών· « Ἕτοιμος ὤν τις,
εἰς βλάβην περιπίπτει περιμένων. »
Πῶς μοὶ ἐφάνη ἔκπληκτος ὁ ἔχων
μέχρι λαιμοῦ τὴν γλῶσσαν τετμημένην
Κουρίων, ὅστις ταῦτ' ἀπεθρασύνθη !
Ἕτερος δὲ, χωλὸς τὰς δύω χεῖρας,
τὰ κολοβά του μέλη ἐν τῷ σκότει
αἴρων, ὥστε ἠμάχθη ἡ μορφή του,
ἔκραξεν· « Ἐνθυμήθητι τὸν Μόσκαν
εἰπόντα· « Κεφαλὴν τὸ πραχθὲν ἔχει, »
καὶ σπείραντα κακὸν τῷ Τούσκων γένει. »
« Καὶ θάνατον τῷ γένει σου », προσεῖπον.
Ὁ δὲ, σωρεύων ἐπὶ θλίψει θλῖψιν,
ἀπῆλθεν ὥς τις ἔκφρων ὑπὸ λύπης.
Ἐγὼ δὲ στὰς, ἔβλεπον τὴν πομπήν των,
καὶ ὅ,τι εἶδον, θενὰ ἐφοβούμην
νὰ τὸ διηγηθῶ ἀναποδείκτως,
ἂν δὲν μ' ἐνίσχυε τὸ συνειδός μου,
ὁ καλὸς σύντροφος ὁ ἐνθαρρύνων
ὑπὸ ἀδόλων αἰσθημάτων σκέπην.

Εἶδον βεβαίως, ὡς καὶ νὰ τὸ βλέπω,
ἀκέφαλον βαδίζον σῶμα, ὅπως
καὶ οἱ λοιποὶ τῆς θλιβερᾶς ἀγέλης.
Τὴν κεκομμένην κεφαλὴν ἐκράτει
ὡς λύχνον κρεμαμένην εἰς τὴν χεῖρα.
Ἡ δὲ μᾶς ἔβλεπε καὶ εἶπεν· « Οἴμοι! »
Εἰς ἑαυτῆς φανὸν ἦν ἡ ἰδία·
εἰς δύω μία ἦν, εἰς μίαν δύω.
Πῶς τοῦτο; Τὸ γνωρίζει ὁ προστάξας.
Ὡς δ' εἰς τοὺς πόδας ἦλθε τῆς γεφύρας
μετὰ τῆς κεφαλῆς τὴν χεῖρα ἦρε,
ἵνα πλησίον μας τοὺς λόγους φέρῃ.
Καὶ ἦσαν· « Τὴν φρικτὴν ἰδὲ ποινήν μου,
σὺ, ὅστις πνέων τοὺς θανόντας βλέπεις·
ἰδὲ ἐάν τις ὡς αὐτὴ μεγάλη.
Καὶ ἵνα τὰ περὶ ἐμοῦ ἀγγείλῃς,
μάθε, εἰμὶ Βερτρὰμ ὁ ἐκ Βορνίου,
κακῶς τὸν νέον ῥῆγα συμβουλεύσας,
υἱόν τε ἀνθοπλίσας καὶ πατέρα.
Πονηραῖς γνώμαις οὔτ' ὁ Ἀχιτόφελ
ἀνθώπλισε Δαβὶδ καὶ Ἀβσαλῶνα.
Καθ' ὃ χωρίσαντος τοὺς ἡνωμένους,
καὶ ὁ ἐγκέφαλός μου ἐχωρίσθη
τῆς ῥίζης του, ἐν τῷ κορμῷ μεινάσης.
Τοιαύτη μ' ἡ τοῦ ἀντιποίνου δίκη. »

Ασμα Κθ'.

Τὸ μέγα πλῆθος, αἱ πληγαὶ ἀἱ τόσαι
εἶχον τὸ βλέμμα μου μεθύσει οὕτως,
ὥστ' ἐπεθύμουν νὰ σταθῶ νὰ κλαίω.
'Αλλ' ὁ Βιργίλιος « Τί βλέπεις; » μ' εἶπε·
«Τὸ βλέμμα σου τί κάτω καθηλώθη
εἰς τοὺς δεινῶς ἠκρωτηριασμένους;
Οὕτω δὲν ἔπραξας εἰς ἄλλους βόθρους.
Νὰ τοὺς μετρήσῃς θέλεις; Ἔχ' ἡ τάφρος
εἰκοσιδύω ἔκτασιν μιλίων.
Ὑπὸ τοὺς πόδας μας εἶν' ἡ σελήνη,
κ' ἔτι βραχὺς μᾶς συγχωρεῖται χρόνος.
Μένουσι δὲ καὶ ἄλλα, ἃ δὲν εἶδες. »
« 'Ανίσως γνῶσιν, εἶπον, τῆς αἰτίας
εἶχες, δι' ἣν ἱστάμην βλέπων, ἴσως
νὰ μείνω ἔτι θενὰ μ' ἐσυγχώρεις. »
Προὐχώρησε,—κ' ἐγὼ αὐτοῦ κατόπιν—
ὁ ὁδηγός, καὶ ἤδη ἀπεκρίθην
προσθείς· « Ἐκεῖ, ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ ἄντρου
εἰς ὃ τὸ βλέμμα ἀτενῶς προσήλουν,
σκιά, νομίζω, κλαίει συγγενής μου
τὸ πταῖσμα ὃ δεινὴν ποινὴν λαμβάνει. »
Ὁ δ' ὁδηγός μου εἶπε· « Μὴ πενθήτω
ὁ λογισμός σου ἐπ' αὐτοῦ ἐνταῦθα.
Ἰδὲ τὸν ἄλλον. Ὁ δ' ἐκεῖ ἂς μείνῃ.
Τὸν εἶδον εἰς τοὺς πόδας τῆς γεφύρας·
Σὲ ἐδακτυλοδείκτει καὶ ἠπείλει,
κ' ἤκουσα τ' ὄνομα « Γέρης ἐκ Βέλλου. »

Εἶχες τὸν νοῦν προσηλωμένον τόσον
εἰς τὸν πρὶν κύριον τῆς Ἀλταφόρτης,
ὥστε αὐτὸν δὲν εἶδες, καὶ ἀπῆλθεν.»
«Ὁ βίαιός του θάνατος, ἡγέτα,
ὁ ἀνεκδίκητος, τὸν ἔχει, εἶπον,
πρός τινα παροργίσει, ὃν τοῦ αἴσχους
συμμέτοχον ὑπέλαβε, κ' ἐπῆγε
χωρὶς νὰ μοὶ λαλήσῃ, ὡς νομίζω,
ὃ πρὸς αὐτὸν τὸν οἶκτον μου αὐξάνει.»
Οὕτως ἐλέγομεν μέχρι τοῦ βράχου
ὅθεν κοιλὰς θὰ ἦν ἐμφανὴς ἄλλη
μέχρι πυθμένος, πλεῖον φῶς ἂν ἦτον.
Ὡς δὲ εἰς τὴν μονὴν τὴν τελευταίαν
τοῦ Κακοδόθρου ἤλθομεν, ὁπόταν
οἱ μοναχοί της ὁρατ' ἦσαν πάντες,
κλαυθμοὶ μὲ διηκόντισαν ποικίλοι,
ὧν τὰς αἰχμὰς κατώξυνεν ὁ οἶκτος,
καὶ ταῖς χερσὶν ἐκάλυψα τὰ ὦτα.
Τίς ὀδυρμός, ἂν τῶν νοσοκομείων
Σαρδοῦς, Μαρέμμας καὶ Βαλδιχιάνης
ἐξ Ἰουλίου μέχρι Σεπτεμβρίου
εἰς μίαν τάφρον οἱ κλαυθμοὶ συνῆσαν!
Κ' ἐδῶ τοιοῦτος· κ' ἦν ἡ δυσωδία
οἵαν ἐκπέμπουν σεσηπότα μέλη.
Κατέβημεν εἰς τὴν ἐσχάτην ὄχθην
τοῦ μακροῦ βράχου, πρὸς λαιὰ χωροῦντες,
κ' ἡ ὄψις μου ἦν τότε ὀξυτέρα,
πρὸς τὸν πυθμένα, ἔνθα ὑπηρέτις
τοῦ Ὑπερτάτου, ἄπταιστος ἡ Δίκη
παραχαράκτας ῥίπτει καὶ κολάζει.

Οἰκτρότερον τὸ θέαμα, νομίζω,
δὲν ἦν, ὅτ' ἐν Αἰγίνῃ πᾶν ἐνόσει
τὸ πλῆθος, μολυνθέντος τοῦ ἀέρος,
κ' ἔπιπτον μέχρι σκώληκος ἐσχάτου
τὰ ζῶα, οἱ δ' ἀρχαῖοι κάτοικοί της,
καθὼς οἱ ποιηταὶ μᾶς βεβαιοῦσιν,
ἀνέφυσαν ἐκ σπέρματος μυρμήκων,
ἀφ' ὅ,τι ἦν ἡ θέα τῶν πνευμάτων
ἐντὸς τοῦ ζόφου εἰς σωροὺς κειμένων.
Εἰς τὴν γαστέρα ἢ ἐπὶ τῶν ὤμων
ὁ εἷς τοῦ ἄλλου ἦν, ἢ ἕρπων ἄλλος
ἐφέρετο εἰς τὴν οἰκτρὰν ὁδόν του.
Σιγῶντες ἐχωροῦμεν βῆμα βῆμα,
τοὺς ἀσθενεῖς ἀκούοντες, ὁρῶντες,
ἀδυνατοῦντας νὰ ὑπεγερθῶσι.
Δύω ἀλλήλοις ἐπερειδομένους
εἶδον, ὡς λέβητας ἐν τῇ ἑστίᾳ,
κ' ἐκ κεφαλῆς εἰς πόδας εἶχον λέπη.
Καὶ οὔποτ' εἶδον νὰ κινῇ ξυστρίδα
ὁ παῖς ὃν ὁ δεσπότης περιμένει
ἢ ὁ μισῶν τὴν ἀγρυπνίαν, ὅπως
τοὺς δάκνοντάς των ὄνυχας ταχέως
ἐφ' ἑαυτῶν ἐκεῖνοι περιῆγον
εἰς ἀπαραμυθήτου κνησμοῦ λύσσαν.
Οἱ ὄνυχες τὴν λέπραν των ἀπέσπων,
ὅπως τὰ λέπ', ἡ μάχαιρα, τοῦ σκάρου,
ἢ μείζονά των ἔχοντος ἰχθύος.
«Ὦ σὺ ὁ τοῖς δακτύλοις σαυτὸν σχίζων,»
πρὸς ἕν' αὐτῶν ὁ ὁδηγός μου εἶπε
«καὶ εἰς πυράγρας τούτους μεταβάλλων,

88 εἰπέ, ἐστὶ Λατῖνος τις ἐν τούτοις
τοῖς ἐντὸς οὖσι; Κ' εἴθε αἰωνίως
ν' ἀρκῶσ' οἱ ὄνυχές σου εἰς τὸ ἔργον! »
91 « Ἡμεῖς ἐσμὲν ἀμφότεροι Λατῖνοι,
οὓς οἰκτροὺς βλέπεις, » εἶπεν ὁ εἷς κλαίων.
« Σὺ δὲ τίς εἶ, ὁ ἐρωτῶν με ταῦτα; »
94 Ὁ δ' ὁδηγός· « Ἐγὼ κατέβην, εἶπεν,
ἅλμα μεθ' ἅλμα μετ' αὐτοῦ τοῦ ζῶντος.
Προτίθεμαι τὸν Ἅδην νὰ τῷ δείξω. »
97 Διασπασθέντες τότε ἀπ' ἀλλήλων
καὶ τρέμοντες, καθεὶς ἐστράφη πρός με
μετ' ἄλλων, οἷς ἀντήχησεν ὁ λόγος.
100 Ὁ ὁδηγός μου πρός μ' ἐστράφη ὅλος
εἰπών· « Ὁμίλησόν τοις ὅ,τι θέλεις. »
Καὶ ἤρχισα, ἀφ' οὗ τὸ ἐπεθύμει.
103 « Ἡ ὑμετέρα μνήμη μὴ σβεσθείη
παρὰ θνητοῖς ἐπὶ τοῦ πρώτου κόσμου,
καὶ ζῴη διὰ παμπληθῶν ἡλίων!
106 Εἰπέτε τίνες εἶσθε, τίνος γένους;
Ἡ ἀειδὴς κ' ἐπώδυνος πνοή σας
μὴ σᾶς φοβίσῃ νὰ μοὶ ἐκφρασθῆτε. »
109 « Ἀρρητινὸς εἰμί, κ' εἰς πῦρ ἐρρίφθην
ὑπὸ Ἀλβέρου ἐν Σιένῃ, εἶπεν
ὁ εἷς· πλὴν τοῦτο ὧδε δὲν μὲ φέρει.
112 Τῷ ὄντι μὲν τῷ εἶπον παίζων, ὅτι
δύναμαι νὰ πετάξω δι' ἀέρων·
ὁ δὲ, περίεργος, οὐχὶ νοήμων,
115 τὴν τέχνην μοὶ ἐζήτει· καὶ διότι
εἰς Δαίδαλον αὐτὸν δὲν κατειργάσθην,
μ' ἔκαυσε, τὸν φιλοῦντά τον ὡς τέκνον.

'Αλλ' εἰς τὸν ἔσχατον τῶν δέκα βόθρων,
διότι ἀλχημίαν ἐπηγγέλθην,
ὁ ἄπταιστος μὲ βασανίζει Μίνως. »
Καὶ εἶπον πρὸς τὸν ποιητήν· « Τί γένος
κουφόνουν ὡς τὸ Σιενῶν ὑπῆρξε;
Βεβαίως οὔτε ποτ' αὐτὸ τῶν Γάλλων. »
'Ακούσας με δὲ ὁ λεπρὸς ὁ ἄλλος,
ἀπήντησεν· « Ἐξαίρεσον τὸν Στρίκκαν
ὃς πάντοτε ἐν μέτρῳ ἐδαπάνα,
καὶ Νικολὸν, τὸν τὴν πλουσίαν χρῆσιν
μοσχοκαρφίων πρῶτον ἐφευρόντα
εἰς κῆπον δεκτικὸν τοιούτου σπόρου·
τὸν θίασον προσέτ', εἰς ὃ ἀμπέλους
ἀπώλεσε καὶ δάση ὁ Κακκίας,
καὶ πνεῦμά του τὸ κοῦφον ἐσπατάλα.
'Αλλ' ἵνα μάθῃς τίς σοι ὁ συμφάσκων
κατὰ Σιναίων, στρέψον πρός με τ' ὄμμα,
ὥστε ν' ἀντιληφθῇς τῆς ὄψεώς μου.
Θὰ ἴδῃς τὴν σκιὰν τοῦ Καποκίου,
ἀλχημιστοῦ τὰ μέταλλα δολοῦντος,
καὶ θὰ ἐνθυμηθῇς, ἂν σὲ γνωρίζω,
τῆς φύσεως ὅτι ὑπῆρξα πήθιξ.

Ασμα Λ'.

Ὅτε ἡ Ἥρα ἦν παρωργισμένη
κατὰ Θηβαίων διὰ τὴν Σεμέλην,
ὡς τὸ ἀπέδειξ' ἐπανειλημμένως,
τοσοῦτον ὁ Ἀδάμας ἐξεμάνη,
ὥστε ἰδὼν τὴν σύζυγον τοὺς δύω
υἱούς του ἔχουσαν εἰς τὰς ἀγκάλας,
ἔκραξε· « Δίκτυα ἐδῶ, ν' ἀγρεύσω
τὴν λέαιναν καὶ τοὺς λεοντιδεῖς της·
κ' ἐξέτεινεν ἀνιλεεῖς ἁρπάγας,
καὶ συλλαβὼν τὸν ἕνα,—τ' ὄνομά του
ἦν Λέαρχος,—τὸν ἔθραυσεν εἰς βράχον,
ἡ δὲ ἐπνίγη, φέρουσα τὸν ἄλλον.
Ὅτε δ' ἡ τύχη ἔῤῥιψ' ἐκ τοῦ ὕψους
τὴν Τροίαν τὴν τὰ πάντ' ἀποτολμῶσαν,
κ' ἐξηφανίσθη Βασιλεὺς καὶ κράτος,
αἰχμάλωτος, ἐν θλίψεσ' ἡ Ἑκάβη,
νεκρὰν ἰδοῦσα καὶ τὴν Πολυξένην,
ἡ τάλαινα καὶ τὸν Πολύδωρόν της
εἰς τὴν ἀκτὴν εὑροῦσα τῆς θαλάσσης,
φρενοβλαβής, ὑλάκτησεν ὡς κύων.
Οὕτως ἐκ λύπης τοῦ νοὸς ἐξέστη.

'Αλλ' ἐριννῦς Θηβαῖαι ἢ Τρῳάδες
ποτὲ σκληραὶ τοσοῦτο δὲν ἐπῆλθον
κατὰ θηρίων, ἄπαγε δ' ἀνθρώπων,
ὡς σκιὰς δύ' ὠχρὰς καὶ γυμνὰς εἶδον
αἴτινες δάκνουσ' ἔτρεχον ὡς τρέχει
ὁ χοῖρος ὁ ἀποπηδήσας σταύλου.
Ἔδακε τὸν Καπόκιον ἡ μία
εἰς τοῦ λαιμοῦ τὸν κόμβον, σύρουσά τον,
κ' ἔσχιζε τὴν γαστέρα του τὸ χῶμα.
Ὁ δὲ 'Αῤῥητινὸς, ὃς ἔστη τρέμων,
μ' εἶπεν· « Εἶν' ὁ παράφρων ὁ Γιάννης
Σχίκης, ὁ ἄλλους λυσσωδῶς σπαράττων. »
« Ὦ! εἶπον τῳ. Ὁ ἄλλος τοὺς ὀδόντας
μὴ εἰς τὴν ῥάχιν σοὶ ἐμπίξῃ· νεῦσον
κ' εἰπὲ τίς εἶναι πρὶν ἀναχωρήσῃ. »
Ὁ δέ· « Εἶν' ἡ ψυχὴ ἡ τῆς ἀρχαίας
ἀποτροπαίου Μύῤῥας, ἥτις φίλη
ἦν τοῦ πατρὸς, ἀγάπῃ παρανόμῳ.
Ἡμάρτησε δὲ μετ' αὐτοῦ, λαβοῦσα
μορφήν τιν' ἀλλοτρίαν διὰ δόλου·
ὡς καὶ ὁ ἕτερος ὁ ἐκεῖ τρέχων,
ἵνα κερδίσῃ τὴν ἀρίστην ἵππον,
εἰς Βούωσον Δονάτον μετεπλάσθη,
κ' ἐσύνθεσεν ἐν τύποις διαθήκην. »
'Αφ' οὗ δ' οἱ δύω ἐμμανεῖς παρῆλθον,
ἐφ' ὧν τὸ βλέμμα εἶχον προσηλώσει,
ἔστρεψ' αὐτὸ πρὸς ἀγενεῖς ἑτέρους.
Καὶ εἶδον ἕνα εἰς κιθάρας σχῆμα,
ἂν ὁ βουβὼν τῷ ἔλειπ' ἐκεῖ ὅπου
τὸ σῶμα τοῦ ἀνδρὸς διχοτομεῖται.

52 Ὁ βαρὺς ὕδρωψ, ὁ χυμοῖς ἀτάκτοις
παραμορφῶν τὰ μέλη, ὥστε οὔτε
γαστὴρ καὶ κεφαλὴ ν' ἀναλογῶσι,
55 νὰ ἔχῃ τὸν ἠνάγκαζε τὰ χείλη
ἀνοικτὰ, ὡς ὁ φθισικὸς ἐκ δίψης
πρὸς πώγωνα τὸ μέν, τὸ δ' ἄνω στρέφει.
58 « Σεῖς οἱ εἰς τὸν οἰκτρὸν ἐλθόντες κόσμον
ἀκόλαστοι, πρὸς τί δὲν τὸ γνωρίζω, »
μᾶς εἶπε, « δότε προσοχήν, ἰδέτε
61 τοῦ Κὺρ Ἀδάμου τὴν ἀθλίαν μοῖραν.
Ὅ,τι ἐπόθουν εἶχον, ζῶν ἀφθόνως·
Νῦν, οἴμοι! ὕδατος ζητῶ σταγόνα.
64 Οἱ ῥύακες οἱ ἐκ χλωρῶν τῶν λόφων
τοῦ Κασσεντίνου ῥέοντες πρὸς Ἄρνον,
δροσεροὺς σχίζουσι τοὺς αὔλακάς των
67 καὶ μαλακοὺς ἐμπρός μ' οὐχὶ ματαίως.
Ἡ θέα των μ' ἀποξηραίνει, μᾶλλον
τοῦ πάθους, τοῦ τὰς σάρκας μου ἰσχνοῦντος.
70 Ἡ αὐστηρῶς κολάζουσά με δίκη
ἐκεῖθεν ὅπου ἔπταισα ὁρμᾶται,
ἵνα τοὺς στεναγμούς μου ἐξοτρύνῃ.
73 Τὸ νόμισμα, τοῦ Βαπτιστοῦ τὸ τύπον
φέρον, παρεχάραξα ἐν τῇ Ῥωμένῃ,
δι' ὃ κ' εἰς πῦρ τὸ σῶμά μου ἐβλήθη.
76 Ἐδὼ νὰ ἦσαν κ' αἱ ψυχαὶ τοῦ Γύδου,
τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ των!
Νὰ τὰς ἰδῶ θὰ ἔδιδον τὴν Βράνδαν.
79 Ἐντὸς εἶν' ἤδ' ἡ μία, ἂν αἱ πέριξ
σκιαὶ αἱ ἐμμανεῖς τ' ἀληθῆ λέγουν.
Πλὴν πρὸς ἐμὲ τὸν δέσμιον τί τοῦτο;

82 Ἂν ἤμην ἔτι τόσον κοῦφος, ὥστε
δάκτυλον νὰ προβαίνω κατ' αἰῶνα,
θὰ εἶχον εἰς τὴν στενωπὸν εἰσέλθει
85 ζητῶν αὐτὸν ἐν τοῖς ἐστρεβλωμένοις,
εἰ καὶ αὐτὴ εἶν' ἔνδεκα μιλίων,
κ' ἡμίσεως δὲν εἶναι στενωτέρα.
88 Οὔτ' εἰς τοιούτους μ' ἔρριψας συντρόφους,
καὶ μ' ἔπεισαν νὰ κόψω τοὺς στατῆρας
τοὺς ἔχοντας τὸ κρᾶμα τριῶν κόκκων. »
91 « Τίνες εἶν' οἱ πτωχοί, » τῷ εἶπον, « ὅσοι
ἀχνίζουν ὡς βρεκτὴ χεῖρ ἐν χειμῶνι,
καὶ δεξιῶς σου κεῖνται ἔγγιστά σοι ; »
94 « Ἐδῶ τοὺς εὗρον, εἶπεν, ἐξ οὗ ἦλθον,
οὐδ' ἐκινήθησαν, οὐδέ, νομίζω
ποτὲ θὰ κινηθῶσι δι' αἰώνων.
97 Ἡ μέν, τοῦ Ἰωσὴφ ἡ συκοφάντις,
ὁ δ' ἐν Τροίᾳ ψεύστης Ἕλλην Σίνων,
ἀχνίζουσιν ἐκ πυρετοῦ ὀξέος. »
100 Ὁ εἷς των, ἴσως δυσφορῶν ν' ἀκούσῃ
λοίδορον μνήμην ἑαυτοῦ, τῷ γρόνθῳ
τὸν ἔπαισεν εἰς τὴν σκληρὰν γαστέρα,
103 ἥτις ἀντήχησε τυμπάνου δίκην.
Ὁ Κὺρ Ἀδάμος δὲ χειρὶ ταχείᾳ
οὐχ ἧττον, παίσας εἰς τὸ πρόσωπόν του
106 τῷ εἶπεν· « Ἂν ἀκίνητα, βαρέα
μ' εἶναι τὰ μέλη, ἀλλὰ μέν' ἡ χεῖρ μου
λυτὴ πρὸς τὴν τοιαύτην λειτουργίαν. »
109 Ὁ δ' ἀπεκρίθη· « Δὲν τὴν εἶχες τόσον
ταχεῖαν, ὅτε εἰς τὸ πῦρ ἐρρίφθης·
παραχαράττων ὅμως, ταχυτέραν. »

Ὁ δὲ ὑδροπικός· « Ἀληθῆ λέγεις·
ἀλλὰ δὲν ἦσο φιλαλήθης μάρτυς,
ὡς σ' ἐζητεῖτ' ὅτ' ἦσο ἐν Τρωάδι. »
« Δόλον ἐγώ, δόλωσιν νομισμάτων
σὺ ἔπραξας, » ὁ Σίνων εἶπε· « Πταῖσμα
ἐγὼ ἂν ἕν, σὺ ὅσα οὐδεὶς δαίμων. »
« Μνήσθητι, ὦ ἐπίορκε, τοῦ ἵππου, »
ἀπήντησεν αὐτῷ ὁ πρησκογάστωρ.
« Ποινὴ δὲ σή πασίγνωστον τὶς εἶναι. »
« Σὴ δέ, ἡ δίψα·—καὶ ῥαγεί' ἡ γλῶσσα
ἡ σή, »—ὁ Ἕλλην εἶπε· « καὶ τὸ ὕδωρ
τὸ ὄζον, κ' ἡ τυφλοῦσά σε γαστήρ σου. »
Καὶ ὁ παραχαράκτης· « Διασπᾶται
τὸ στόμα σου κακολογοῦν, ὡς ἔθος.
Ἂν ἔχω δίψαν, ἂν χυμὸς μὲ πρήσκῃ,
σὺ καίεσαι, ἀλγεῖ ἡ κεφαλή σου,
καὶ ὅπως τοῦ Ναρκίσσου τὸν καθρέπτην
γλύψῃς, δὲν ἔχεις προτροπῶν ἀνάγκην. »
Τὴν ἀκοήν μου ἀτενῆ τοῖς εἶχον,
ὅτε ὁ ὁδηγός μου, « Ἰδὲ, εἶπε,
μικροῦ δεῖν κατὰ σοῦ θὰ ὠργιζόμην. »
Ἀκούσας τον νὰ μοὶ λαλῇ ὀργίλως,
ἐστράφην πρὸς αὐτὸν κατῃσχυμένος,
οὕτως ὥστ' ἔτι ἔστι μοι ἐν μνήμῃ.
Ὡς ὁ κακόν τι ἐν ὀνείρῳ βλέπων
κ' ἐπιθυμῶν ὄναρ νὰ εἶναι τ' ὄναρ,
κ' εὐχόμενος τὸ ὂν νὰ μὴ ὑπάρχῃ,
τοιοῦτος ἄναυδός τις ἐγενόμην,
ζητεῖν συγγνώμην ἤθελον, κ' ἐζήτουν·
μ' ἐφαίνετο πλὴν ὅτι δὲν κατώρθουν.

142 «Ἥττων αἰσχύνη μεῖζον πλύνει πταῖσμα»
ὁ Κύριός μου εἶπε, «τοῦ σοῦ τούτου·
δι' ὃ καὶ ἄφες πᾶσαν δυσθυμίαν.
145 Γνῶθι, ἀεί σου ἔσομαι πλησίον,
ὁσάκις ἂν σὲ ὁδηγήσ' ἡ τύχη
πρὸ ἀνθυβριζομένων. Ἂν τοιούτους
148 ποθῇς ν' ἀκούῃς, ἀγενὴς ὁ πόθος.»

Ασμα ΛΑ'.

Ἡ γλῶσσα ἥτις μ' ἔτρωσε τὸ πρῶτον,
ὥστ' ἐφοινίχθησαν αἱ παρειαί μου,
τὸ φάρμακον μοὶ ἔδωκε κατόπιν.
Οὕτως ἀκούω καὶ τοῦ Ἀχιλλέως
καὶ τοῦ πατρός του ἦν ἡ λόγχη, πρῶτον
πηγὴ κακοῦ, καλοῦ δὲ μετὰ ταῦτα.
Ἀποστραφέντες τῆς οἰκτρᾶς κοιλάδος,
ἐπὶ τῆς ὄχθης τῆς αὐτὴν κυκλούσης
ἐπροχωροῦμεν ἐν σιγῇ βαθείᾳ.
Ἧττον νυκτὸς τὸ φῶς κ' ἧττον ἡμέρας
ἦτο, κ' ἡ ὅρασίς μου ἠμβλυόπει·
ἀλλ' ἤκουσ' ἀντηχῆσαν ὀξὺ κέρας,
οὗ καὶ βροντὴν θ' ἀπέπνιγεν ὁ κρότος.
Καὶ πρὸς αὐτό, χωροῦν εἰς τὴν ὁδόν του,
τὴν ὄψιν ἔστησα εἰς ἓν σημεῖον.
Ὁ ἱερὸς ἀγὼν ὁ τοῦ Καρόλου
ὅτε οἰκτρῶς ἐσφάλη, φρικαλέον
δὲν ἀνεσάλπισεν οὔτ' ὁ Ὀρλάνδος.
Τὴν κεφαλὴν ὡς ἔστρεψα ὀλίγον,
πολλοὺς πῶς εἶδον πύργους μοὶ ἐφάνη,
καὶ εἶπον· « Ὁδηγέ, τίς γῆ εἶν' αὕτη; »
Ὁ δ' εἰς ἐμέ· « Περιπατῶν μακρόθεν
ἐν τῇ σκοτίᾳ, θέλεις περιπέσει
πολλάκις εἰς ἀπάτας φαντασίας.
Θέλεις ἰδεῖ, ἀνίσως πλησιάσῃς,
μακρόθεν πῶς πλανῶνται αἱ αἰσθήσεις·
δι' ὃ τὸ βῆμα τάχυνον ὀλίγον. »

'Αγαπητῶς δ' ἐκ τῆς χειρὸς λαβών με,
εἶπε· « Πρὶν ἢ προβῶμεν περαιτέρω,
ἵνα τὸ πρᾶγμα ἧττον σὲ ξενίσῃ,
γίγαντες εἶναι, μάθε, οὐχὶ πύργοι,
ἐντὸς τοῦ φρέατος ἐπὶ τῆς ὄχθης
ὁμοῦ ἀπὸ τοῦ ὀμφαλοῦ ἑστῶτες.
Καθώς, σκεδαζομένης τῆς ὁμίχλης,
ὁ ὀφθαλμὸς τὰ σχήματ' ἀναβλέπει
ἃ ἔκρυπτον πυκνοὶ ἀτμοὶ ἀέρος,
τὸν παχὺν σχίζων σκοτεινὸν ἀέρα
καθ' ὅσον οὕτως ἤγγιζον τὴν ὄχθην,
ἧττων ἡ πλάνη, μείζων ἦν ὁ φόβος.
Ὁποῖον τὸ τοῦ Μοντερεγιῶνος
στρογγύλον τεῖχος πύργοις στεφανοῦται,
καὶ ταύτην τὴν περὶ τὸ φρέαρ ὄχθην
περιεπύργουν ἐξ ὀσφύος μέσης
οἱ φρικτοὶ γίγαντες, οἱ ἀπειλοῦντες
τὸν Δί' αὐτόν, ἐξ οὐρανοῦ βροντῶντα.
Ἤδη διέκρινον ἐνὸς τὴν ὄψιν,
ὤμους καὶ στῆθος, τῆς κοιλίας πλεῖστον,
καὶ παραπλεύρως τοὺς βραχίονάς του.
Καλῶς ποιοῦσα παρῃτήθ' ἡ φύσις
τῆς πλάσεως τοιούτων ζώων, ἵνα
τὸν Ἄρην ὡς αὐτὰ φρουρῶν στερήσῃ.
Ἂν δὲν μετανοῇ δι' ἐλεφάντων
καὶ κητῶν πλάσιν, πᾶς ἐχέφρων θέλει
δικαιοτέραν δι' αὐτὸ τὴν κρίνει.
Ὁσάκις νοὸς δύναμις ἑνοῦται
μετὰ κακοβουλίας καὶ ἰσχύος,
πᾶσ' ἄμυν' ἀνθρωπίνη ματαιοῦται.

Χονδρή, μακρὰ ἡ ὄψις του μ' ἐφάνη,
οἷος ἐν Ῥώμῃ ὁ τοῦ Πέτρου κῶνος,
καὶ ἀναλόγως τὰ λοιπὰ ὀστᾶ του·
Οὕτως ἡ ὄχθη, ἡ περίζωμά του
κάτωθεν οὖσα, ὁρατὰ πρὸς τ' ἄνω
ἄφηνε τόσα, ὥστε ὡς τὴν κόμην
τρεῖς Φρίσσονες θὲν' ἀφικνοῦντο μόλις.
Τριάκοντα ἐφαίνοντο παλάμαι
ἐξ οὗ πορποῦται ὁ μανδύας κάτω.
« *Ῥαφὲλ μαὶ ἀμὲλ ἰζάβι ἄλμι* »
ἐνήρξατο τὸ θηριῶδες στόμα,
μὴ δεκτικὸν ψαλμῶν εὐφωνοτέρων.
Ὁ δ' ὁδηγὸς « Παράφρων ψυχή », εἶπε,
τὸ κέρας ἔστω σοι παραμυθία,
ὅταν ὀργὴ ἢ πάθος σὲ κατέχῃ.
Εἰς τὸν λαιμόν σου ζήτει τὸν ἰμάντα
ὅστις τὸν δένει, ὦ ψυχὴ ἀμβλεῖα,
καὶ τὸν τὸ μέγα στῆθός σου ζωννύντα »
Πρός με δ', « αὐτὸν αὐτὸς ἐλέγχει », εἶπεν·
« Εἶν' ὁ Νεμβρώδ, δι' οὗ τὴν ἀσκεψίαν
δὲν εἶναι μία ἡ ἐν χρήσει γλῶσσα.
Ἀφῶμεν τοῦτον· μὴ λαλῶμεν μάτην.
Πρὸς τοῦτον ἔστι πᾶσσα γλῶσσα ὅ,τι
τοῖς ἄλλοις ἡ αὐτοῦ, ἄγνωστος ὅλως ».
Προέβημεν λοιπὸν εἰς τὴν πορείαν,
καὶ πρὸς λαιὰ, εἰς τόξου βολὴν, ἄλλον
εὕρωμεν ἀγριώτερον καὶ μείζω.
Τίς ὁ αὐτὸν ἐντέχνως περιδέσας
τὸ ἀγνοῶ· ἀλλὰ τὴν ἄλλην χεῖρα
εἶχεν ἐμπρός, τὴν δεξιὰ δ' ὀπίσω,

ἡ δ' ἄλυσις τὸν εἶχεν εἰλιγμένον
ἐκ τοῦ λαιμοῦ καὶ κάτω, τῶν μελῶν του
περικυκλοῦσα τὰ γυμνὰ πεντάκις.
« Πεῖραν νὰ λάβῃ τῆς δυνάμεώς του
κατὰ Διὸς αὐτὸς ἀπεθρασύνθη »,
μ' εἶπ' ὁ ἡγέτης, « καὶ ἰδοὺ τί πάσχει.
Καλεῖται Ἐφιάλτης, διαπρέψας
ὅτ' οἱ Θεοὶ ἔτρεμον πρὸ Γιγάντων.
Ἀκίνητ' εἶν' αἱ χεῖρες ἃς ἐκίνει ».
Κ' ἐγώ, « Εἰ δυνατόν, ἤθελον », εἶπον,
« καὶ τοῦ Βριάρεω τοῦ πελωρίου
νὰ λάβωσιν οἱ ὀφθαλμοί μου πεῖραν ».
« Θενὰ ἴδῃς », μοὶ εἶπε, « τὸν Ἀνταῖον
πλησίον, ὅστις ἄδετος καὶ λέγων,
μᾶς φέρ' εἰς τὸν βυθὸν τῶν κακῶν ὅλων.
Ὃν δὲ ζητεῖς εἶν' ἀπωτέρω τούτου,
ὁμοίως εἰς ἀλύσεις δεδεμένος,
ἀλλ' εἶναι ἀγριώτερος τὴν ὄψιν ».
Ποτὲ σεισμὸς φρικτὸς οὕτω βιαίως
δὲν ἔσεισε τὸν μέγιστον τῶν πύργων,
καθὼς ὁ Ἐφιάλτης ἐτινάχθη.
Τὸν θάνατον ὡς οὔποτ' ἐφοβήθην,
καὶ δὲν θὰ ἦτον μάταιος ὁ φόβος
ἐὰν δὲν παρετήρουν τὰ δεσμά του.
Προέβημεν, κ' ἤλθομεν περαιτέρω
πρὸς τὸν Ἀνταῖον, πενταπηχυαῖον
ἐκτὸς τῆς κεφαλῆς ὑπὲρ τὴν τάφρον.
« Ὦ σύ, ὁ εἰς τὴν εὐτυχῆ κοιλάδα,—
ἣν ὁ Σκηπίων ὥρισ' ἔδραν δόξης
ὅτ' ἔτρεψε τοὺς μετὰ τοῦ Ἀννίβου,—

χιλίων λάφυρα λαβὼν λεόντων·
ἂν δ' ἔφθανες εἰς τὴν μεγάλην μάχην
τῶν ἀδελφῶν σου, ὡς φρονοῦσι πάντες
θὰ εἶχον οἱ υἱοὶ τῆς γῆς τὴν νίκην·
Φέρε μας κάτω, μὴ δυστρόπει, ὅπου
τὸν Κοκκυτὸν ὁ παγετὸς συσφίγγει.
Εἰς Τιτυοὺς, Τυφῶνας μὴ μᾶς πέμπῃς.
Οὗτος σᾶς δίδει ὃ ποθεῖτ' ἐνταῦθα.
Νεῦσον λοιπόν, μὴ σύστρεφε τὸ στόμα.
Ἔτ' εἰς τὸν κόσμον νὰ σοὶ φέρῃ φήμην
δύναται, ζῶν κ' ἐλπίζων μακρὸν βίον,
προώρως ἂν δὲν τὸν καλέσ' ἡ Χάρις ».
Αὐτὰ ὁ ὁδηγός μου. Ὁ δ' ἐν βίᾳ
τὸν ἥρπασε, τὰς χεῖράς του ἐκτείνας,
ὧν τὴν ἀλκὴν ὁ Ἡρακλῆς ἠσθάνθη.
Εὐθὺς δ' ὡς ὁ Βιργίλιος ἡρπάγη,
μ' εἶπε· « Πλησίασον νὰ σὲ συλλάβω »,
κ' ἐγίνομεν αὐτὸς κ' ἐγὼ ἓν δέμα.
Ὁποία φαίνεται ἡ Καρισένδα
ὡς κλίνει, ὅτε νέφος ἄνωθέν της
φέρηται, πῶς αὐτὴ πρὸς αὐτὸ βαίνει,
οὕτω μ' ἐφάνη ὁ Ἀνταῖος, ὅτε
ἱστάμην βλέπων τον πῶς κλίνει· ἄλλην
δὲ νὰ τραπῶ ὁδὸν θὰ ἐπροτίμων.
Πλὴν κούφως μᾶς ἀπέθηκ' ἐκεῖ κάτω,
ὅπου ὁ Ἑωσφόρος καὶ Ἰούδας.
Ἐπὶ πολὺ δὲν ἔμεινε δὲ κλίνων,
ἀλλ' ὡς ἱστὸς ἐν πλοίῳ ἀνωρθώθη.

ΑΣΜΑ ΛΒ΄.

Τραχεῖς ἂν εἶχον καὶ βραγχνώδεις στίχους
εἰς τὸν πυθμέν' ἁρμόττοντας τοῦ πένθους,
ἐφ' οὗ οἱ ἄλλοι γεφυροῦνται βράχοι,
ἤθελον τὸν ὀπὸν τῶν στοχασμῶν μου
πληρέστερον ἐκθλίψει· πλὴν μὴ ἔχων,
οὐχὶ ἀφόβως ἅπτομαι τοῦ λόγου.
Νὰ περιγράψῃ τὸ τοῦ κόσμου κέντρον
δὲν εἶναι παίγνιον, οὐδ' ἔργον γλώσσης
ἥτις *παππὰ, μαμμὰ* ὑποτραυλίζει.
Αἱ κόραι βοηθοί μου, ὧν εὐνοίᾳ
ἐτείχισε τὰς Θήβας ὁ Ἀμφίων,
μή μου ὁ λόγος ὑστερῇ τοῦ ἔργου!
Κακόπλαστε σὺ ὑπὲρ πάντα ὄχλε,
ὁ ἐν τῷ τόπῳ τῷ δυσπεριγράπτῳ,
ἂς ἦσθε μᾶλλον πρόβατα ἢ τράγοι!
Ὡς ἤμεθα εἰς τὸ ζοφῶδες φρέαρ
ὑπὸ τοῦ γίγαντος τοὺς πόδας κάτω
καὶ ἔβλεπον ἐπάνω πρὸς τὸν τοῖχον,
ἤκουσα ταῦτα· « Πρόσεχε ποῦ βαίνεις,
καὶ βλέπε, μὴ πατῇς ὑπὸ τοὺς πόδας
τὰς κεφαλὰς ἀθλίων ἀδελφῶν μας ».
Τότε στραφείς, πρὸ τῶν ποδῶν μου εἶδον
λίμνην, καὶ αὕτη ἐκ τοῦ ψύχους εἶχεν
οὐχ' ὕδατος, ὑέλου εἶχεν ὄψιν.
Ποτὲ τόσον παχὺν χειμῶνος πέπλον
ὁ Δούναβις δὲν ἔχει ἐν Αὐστρίᾳ,
ὁ Τάναϊς ἐν τοῖς ὑπερβορείοις,

ὡς αὔτη. Ἂν ὁ Ταβερνίκης εἶχον
κ' ἡ Πετραπάνα κυλισθῆ ἐνταῦθα,
οὐδὲ τὸ χεῖλός της θὰ εἶχε τρίξει.
Ὡς ἵσταται ὁ βάτραχος κοάζων,
ἐκτὸς τοῦ ὕδατος τὸ ῥύγχος, ὅτε
τοὺς στάχεις βλέπ' εἰς ὕπνον ἡ ἀγρότις,
ὠχραί, ὡς ὅπου ἡ αἰδὼς δηλοῦται,
ἦσαν αἱ δύσμορφοι ψυχαὶ ἐν πάγῳ,
ὡς πελαργοὶ κρούουσαι τοὺς ὀδόντας.
Τὴν ὄψιν ἔκλινεν ἑκάστη κάτω.
Τὸ στόμα ψύχος, τὸ δὲ βλέμμα θλῖψιν
βαθεῖαν τῆς καρδίας ἐμαρτύρει.
Περιβλεψάμενος μικρὸν, ἐστράφην
κ' εἶδον συνεσφιγμένους δύω, ὥστε
εἶχον τὰς κόμας των συμμεμιγμένας.
« Εἰπέτε μοι, σεῖς οἱ τὰ στήθη οὕτω
συσφίγγοντες, τί εἶσθε; » Τοὺς τραχήλους
κλίναντες, ὕψωσαν πρός με τὸ βλέμμα.
Οἱ ὀφθαλμοὶ ὑγροί, ἔσταζον ἤδη
ὑπερχειλεῖς· τὸ ψύχος πλὴν τὸ δάκρυ
ἐπήγνυε, κ' ἐκώλυε νὰ ῥεύσῃ.
Ξύλον πρὸς ξύλον ἦλος δὲν συνδέει
τόσον σφιγκτά· αὐτοὶ δ' ὡς δύω τράγοι
ἀντεκουτροῦντο μετ' ὀργῆς μεγάλης.
Εἷς δ' ἀπολέσας καὶ τὰ δύω ὦτα
ὑπὸ τοῦ ψύχους, καὶ τὸ βλέμμα κάτω,
εἶπε· « Τί ἔχεις καὶ μᾶς βλέπεις οὕτω;
Θέλεις νὰ μάθῃς τίνες οὗτ' οἱ δύω;
Ἦν ἡ κοιλάς, ἡ Βισεντίου κοίτη,
κτῆμα αὐτῶν καὶ τοῦ πατρός των κτῆμα.

Προῆλθον ἐκ μιᾶς γαστρός, κ' εἰς πᾶσαν
δὲν θέλεις εὕρει τὴν Καίναν ἄλλην
σκιὰν τοῦ πάγου ὡς αὐτὰς ἀξίαν·
Οὐχὶ τὸν οὖ σκιὰν καὶ στῆθος ἅμα
διέσχισεν ἡ λόγχη τοῦ Ἀρθούρου,
οὐδὲ τὸν Φωκακίαν, οὐδ' οὗ ἤδη
ἡ κεφαλὴ τὸ βλέμμα μου κωλύει,
καὶ ὃς καλεῖται Σάσσολ Μασκερόνης.
Ἂν εἶσαι Τοῦσκος, ποῖος ἦν ἠξεύρεις.
Καὶ ἵνα μή μοι ἄλλους ζητῇς λόγους,
μάθε, ὁ Καμικίων εἶμαι Πάζας,
προσμένων τὸν Καρλὶν νὰ μ' ἀθωώσῃ ».
Ὑπερχιλίας εἶδον ἐκ τοῦ ψύχους
κυνώδεις ὄψεις, κ' ἤδη κ' αἰωνίως
φρίττω ὁσάκις βλέπω ἕλη πάγου.
Ἐν ᾧ δ' ἐπροχωροῦμεν ἐν τῷ μέσῳ,
πρὸς ὃ συῤῥέπει ἡ βαρύτης πᾶσα,
καὶ ἔτρεμον ἐν ἀϊδίῳ σκότει,
θέλησις ἦτον, σύμπτωσις ἢ τύχη,
ἀγνοῶ, πλὴν προσέκρουσεν ὁ ποῦς μου
εἰς μίαν ἐκ τῶν κεφαλῶν κατ' ὄψιν.
Ὁ δ' ἔκραξε· « Τί μὲ πατεῖς; Αὐξήσων
τὴν τιμωρίαν ἂν ἐδῶ δὲν ἦλθες
τοῦ Μονταπέρτου, τί μὲ βασανίζεις;
Κ' ἐγώ, « Διδάσκαλε πρόσμεινον », εἶπον,
« αὐτὸς ἀμφιβολίας νὰ μ' ἐκβάλῃ,
καὶ μετὰ ταῦτα ὅσον θέλεις σπεύδω ».
Ὁ ὁδηγός μου ἔστη, κ' ἐγὼ εἶπον
εἰς τὸν δεινῶς εἰσέτι βλασφημοῦντα·
« Τίς εἶ ὁ ἄλλους οὕτω σὺ προσβάλλων; »

« Σὺ τίς εἶ μᾶλλον, ὃς δι' Αὐτηνείρας
χωρεῖς, τὰς παρειὰς τῶν ἄλλων τύπτων,
ὃ, ἐὰν ἔζων, δὲν θεν' ἀνειχόμην. »
« Ἀλλ' ἐγὼ ζῶ, κ' ἔσται σοι τοῦτο φίλον, »
τῷ ἀπεκρίθην, « φήμην ἐὰν θέλῃς.
Μετ' ἄλλων θενὰ σώσω τ' ὄνομά σου. »
Ὁ δ' εἰς ἐμέ, « Ποθῶ τὸ ἐναντίον.
Ἄπελθ' ἐντεῦθεν. Μὴ μ' ἐνόχλει πλέον
Ἐδῶ νὰ κολακεύῃς δὲν ἠξεύρεις. »
Ἀλλ' ἐκ τῆς κόμης τότε συλλαβών τον,
τῷ εἶπον· « Θὰ μ' εἰπῇς τὸ ὄνομά σου,
ἢ θρὶξ καμμία δὲν θενὰ σοὶ μείνῃ. »
Ὁ δ' εἰς ἐμέ· « Τὰς τρίχας ἂν μοὶ τίλλῃς
δὲν θὰ σ' εἰπῶ ἢ δείξω ποῖος εἶμαι,
καὶ χιλιάκις ἂν μὲ κοπανίσῃς. »
Τὴν κόμην του ἐκράτουν εἰς τὰς χεῖρας,
καὶ εἶχον ἤδ' ἰούλους ἐκριζώσει,
ὁ δὲ ὑλάκτει βλέπων πρὸς τὰ κάτω,
ὅτ' ἄλλος ἔκραξε· « Τί ἔχεις, Βόκκα;
Δὲν σοὶ ἀρκεῖ νὰ τρύζῃς τοὺς ὀδόντας,
καὶ ὑλακτεῖς; Τίς δαίμων σὲ πειράζει; »
« Δὲν θέλω, εἶπον, πλέον νὰ λαλήσῃς,
κακὲ προδότα· καὶ πρὸς σὴν αἰσχύνην
ἐγὼ θὰ δώσω ἀληθεῖς εἰδήσεις. »
« Ὕπαγε, ἀπεκρίθη, ὅ,τι θέλεις
διηγοῦ· ὅμως ἂν ἐκβῇς ἐντεῦθεν,
μὴ λησμονῇς τὸν ταχυλόγον τοῦτον.
Κλαίει ἐδὼ τὸν ἄργυρον τῶν Γάλλων·
Εἶδον, εἰπέ, τὸν ἐκ Δουέρας, ὅπου
ἁμαρτωλοὶ κάθηνται εἰς τὴν δρόσον.

'Αν σ' ἐρωτήσουν τίνες ἦσαν ἄλλοι,
ἰδοὺ πλησίον σου ὁ Βεκκαρίας,
ὁ λαιμοτομηθεὶς ἐν Φλωρεντίᾳ.
Γιάννης ὁ Σολδαυῆρος ἐκεῖ εἶναι
σὺν Γανελλῶνι καὶ σὺν Τριβαλδέλλῳ,
ὑπνώττουσαν προδοὺς τὴν Φαυεντίαν. »
Ὡς τούτων ἐμακρύνθην, εἶδον δύω
ἐν ὀπῇ οὕτω πεπηγμένους, ὥστε
ἦν τοῦ ἑνὸς ἡ κεφαλὴ τῷ ἄλλῳ
πίλος. Ὡς ὁ πεινῶν καταβροχθίζει
ἄρτον, αὐτὸς τῷ ἄλλῳ τοὺς ὀδόντας
ἔπηξεν οὕτως ἐν τῷ μεταφρένῳ.
Δὲν ἐτραγάλισεν ὁ Τυδεὺς ἄλλως
ὀργῇ τοῦ Μελανίππου τοὺς κροτάφους,
ἢ οὗτος τὸ κρανίον καὶ τὰ ἄλλα.
« Ὦ σὺ, ὁ οὕτω κτηνωδῶς δεικνύων
τὸ μῖσός σου πρὸς ὃν καταβροχθίζεις,
εἰπὲ τὸν λόγον, εἶπον, ἐπὶ ὄρῳ,
ἐὰν δικαία εἶναι ἡ μομφή σου,
σοῦ τ' ὄνομα μαθὼν, αὐτοῦ τὸ πταῖσμα,
νὰ σ' ἀνταμείψω ἐν τῷ ἄνω κόσμῳ,
ἂν πρὶν δὲν ζηρανθῇ ἡ δι' ἧς λέγω. »

Ασμα ΛΓ'.

'Εκ τῆς ἀγρίας βρώσεως τὸ στόμα
ἤγειρεν ὁ ἁμαρτωλὸς, τὴν κόμην
ἣν ἔσχιζε λαβὼν ὡς ἀπομάκτραν,
καὶ ἤρχισε « Ν' ἀνανεώσω θέλεις
τὸ ἄπελπί μου ἄλγος, οὗ μὲ θλίβει
κ' ἡ μνήμη μόνη, πρὶν ἢ τὸ ἐκφράσω.
Οἱ λόγοι μου ἂν σπόροι καρποφόροι
αἴσχους τῷ φαύλῳ ἔσονται ὃν τρώγω,
θὰ μὲ εἰδῇς νὰ κλαίω καὶ νὰ λέγω·
Τίς εἶσαι ἀγνοῶ, καὶ τίνι τρόπῳ
ἐδὼ κατέβης· ἀλλ' ἐκ Φλωρεντίας
μοὶ φαίνεσαι, ὁπότε σὲ ἀκούω.
Μάθε, εἰμὶ ὁ κόμης Οὐγολῖνος,
αὐτὸς δ' ὁ ἱεράρχης Ῥουγγιέρης
Ἄκουσον διατί παρ' αὐτῷ εἶμαι.
Ὅτι ταῖς ἐπιβούλοις μηχαναῖς του
πιστεύσας, ὑπ' αὐτοῦ καὶ συνελήφθην
κ' ἐθανατώθην, περιττὸν νὰ λέγω.
Ἀλλ' ὅ,τι δὲν ἠμπόρεις νὰ ἠξεύρῃς,
πόσον φρικτὸς ὁ θάνατός μου ἦτον,
ἄκουσον, καὶ εἰπὲ ἂν μ' ἔχει βλάψει.
Μικρὰ ὀπὴ ἀπὸ τοῦ ὀρνιθῶνος
ὅστις ἐκλήθη ἀπ' ἐμοῦ *τῆς πείνης*,
κ' εἰς ὃν καὶ ἄλλοι ἔτι θὰ κλεισθῶσι,

μοὶ εἶχε δείξει διὰ τῆς ῥωγμῆς της
πολλὰς σελήνας, ὅτε κακὸς ὕπνος
μοὶ ἔδειξεν ἀκάλυπτον τὸ μέλλον.
Οὗτος μ' ἐφάνη κύριος καὶ ἄρχων,
τὸν λύκον καὶ τοὺς λυκιδεῖς θηρεύων
εἰς τ' ὄρος, μεταξὺ Λούκας καὶ Πίσης.
Μετὰ κυνῶν ἰσχνῶν, ἐνησκημένων
Γαλάνδας καὶ Σισμόνδας καὶ Λαμφράγκους
ἐξέπεμψεν ἐμπρὸς πρὸ τοῦ μετώπου.
Μετὰ μικρὸν ἐφάνησαν καμόντες
πατὴρ καὶ τέκνα, καὶ μ' ὀξεῖς ὀδόντας
μ' ἐφαίνοντο σχίζοντες τὰ πλευρά των
Πρὸ τῆς αὐγῆς δ' ἀφυπνισθεὶς, νὰ κλαίουν
ἤκουσα ἐν τῷ ὕπνῳ τοὺς υἱούς μου
μετ' ἐμοῦ ὄντας, ἄρτον νὰ ζητῶσι.
Εἶσαι σκληρὸς, ἀνίσως δὲν λυπῆσαι
δι' ὅ,τι ἡ καρδία μου προεῖδεν.
Ἐὰν δὲν κλαύσῃς, πότε λοιπὸν κλαίεις;
Ἤδ' εἶχον ἐξυπνήσει, κ' ἦν πλησίον
ἡ ὥρα καθ' ἣν εἶχον τὴν τροφήν των·
πλὴν δισταγμοὺς εἴχομεν διὰ τ' ὄναρ.
Τότ· ἤκουσα τὴν ἔξοδον τὴν κάτω
τοῦ ἀπαισίου πύργου νὰ κλειδόνουν,
κ' ἠτένισα ἀναύδως τὰ παιδία.
Δὲν ἔκλαιον, ἐντὸς λελιθωμένος.
Ἔκλαιον ταῦτα· ὁ δ' ἐμὸς Ἀνσέλμος
εἶπε· «Πῶς βλέπεις, πάτερ μου! Τί ἔχεις;
Πλὴν δὲν ἐδάκρυσα, οὐδ' ἀπεκρίθην
δι' ὅλης τῆς ἡμέρας καὶ τὴν νύκτα,
ἕως ὁ ἄλλος ἥλιος ὑψώθη.

Ὅτε δ' εἰσέδυσεν ἀκτὶς ὀλίγη
εἰς τὴν πενθήρη φυλακὴν, καὶ εἶδον
εἰς ὄψεις τέσσαρας τὴν ἐδικήν μου,
ἐκ λύπης ἔδακον τὰς δύω χεῖρας.
Κ' ἐκεῖνα, ἐκλαβόντα ὅτι τοῦτο
ποιῶ θέλων νὰ φάγω, ἐγερθέντα
εἶπον· « Θὰ μᾶς λυπήσῃς, πάτερ, ἧττον
ἂν φάγῃς ἐξ ἡμῶν. Τὰς οἰκτρὰς σάρκας
σὺ μᾶς ἐνέδυσας. Λάβε τας πάλιν. »
Τότ' ἐπραΰνθην, μὴ κεντῶ τὴν λύπην.
Βωβοὶ ἐκείνην καὶ τὴν ἐπιοῦσαν
ἤμεθα. Γῆ, πῶς τότε δὲν ἐσχίσθης;
Ὡς δ' ἡ τετάρτη ἔφθασεν ἡμέρα,
ὁ Γάδδος εἰς τοὺς πόδας μου ἐρρίφθη,
καὶ εἶπε· « Πάτερ μου, δὲν βοηθεῖς μοι; »
καὶ εἶτ' ἀπέθανε. Καθὼς μὲ βλέπεις,
εἶδον τοὺς τρεῖς νὰ πέσουν εἷς πρὸς ἕνα
τὴν μετ' αὐτὴν ἡμέραν καὶ τὴν ἕκτην.
Τυφλὸς τὰ σώματά των ἐψηλάφουν·
ἡμέρας τρεῖς τοὺς ἔκραζον θανόντας·
τὴν λύπην δ' εἶτα ὑπερέβη ἡ πεῖνα. »
Ταῦτα εἰπὼν, διάστροφος τὸ βλέμμα,
ἀνέδωκε τὸ ἄθλιον κρανίον
μετ' ἰσχυρῶν ὡς τοῦ κυνὸς ὀδόντων.
Ὦ Πίσα, αἶσχος τῶν λαῶν, ἐν μέσῳ
τῆς καλῆς χώρας τῆς τὸ Σὶ λεγούσης,
εἰς σὴν ποινὴν βραδεῖς οἱ γείτονές σου!
Ἂς κινηθοῦν Καπραία καὶ Γοργόνη
νὰ φράξωσι τὸ στόμιον τοῦ Ἄρνου,
αὐτὸς νὰ πνίξῃ πάντα τὸν λαόν σου.

Περὶ τοῦ Οὐγολίνου ἂν ἦν φήμη
ὅτι σ' ἐπρόδωκεν ἐκ τῶν φρουρίων,
τί εἶχες νὰ σταυρώσῃς τὰ παιδία;
'Αθώους, νέαι Θῆβαι, ἡ νεότης
καθίστα τὸν Βριγέταν καὶ τὸν Οὖγον
καὶ τοὺς οὓς ἔψαλ' ἀνωτέρω δύω.
Προέβημεν ὅπου ὁ πάγος ἄλλους
δεινῶς περιζωννύει κατατρύχων,
οὐχὶ κυπτοὺς, ἀλλὰ ὑπτίους τούτους.
Ὁ θρῆνος εἴργει παρ' αὐτοῖς τὸν θρῆνον,
κ' εἰς τῶν ὀμμάτων τὸν φραγμὸν ἡ θλῖψις
ὠπισθοδρόμει κ' ηὔξανε τὸν πόνον.
Τὰ δάκρυα τὰ πρῶτα συμπυκνοῦνται,
καὶ ὡς ἂν ἦσαν δίοπτρα κρυστάλλου,
τοὺς σκύφους ὑπὸ τὰς ὀφρῦς πληροῦσι.
Καὶ ἂν ἐκ τοῦ προσώπου μου τὸ ψύχος,
ὡς ἐξ ἐπιδερμίδος κερατίνης,
αἴσθησιν πᾶσαν εἶχεν ἀποσβέσει,
ἠσθάνθην ὅμως ὡς πνοὴν ἀνέμου,
καὶ εἶπον· « Ὁδηγέ μου, τί τὸ πνέον;
Ἐνταῦθα κάτω πᾶς ἀτμὸς δὲν παύει;
Ὁ δ' εἶπ'. « Εὐθὺς θὰ εἶσαι πρὸς τὸ μέρος
ὅπου θ' ἀποκριθῇ ὁ ὀφθαλμός σου·
θὰ ἰδῇς πόθεν ἡ πνοὴ ὁρμᾶται. »
Κ' εἷς τῶν ἀθλίων τῶν ἐμπεπηγμένων
μᾶς ἔκραξε· « Ψυχαὶ χωρὶς ἐλέους,
αἱ εἰς τὸν ἔσχατον ῥιφθεῖσαι βόθρον,
τὸ σκληρὸν κάλυμμα τῶν ὀφθαλμῶν μου
ἄρατε, νὰ κουφίσω πως τὴν θλῖψιν,
πρὶν ἢ παγῇ τὸ δάκρυ μου ἐκ νέου. »

Κ' ἐγὼ, «Ἂν θέλῃς νὰ σὲ βοηθήσω,
εἰπὲ τίς εἶ, καὶ ἂν δὲν σ' ἀπαλλάξω,
νὰ πέσω εἰς τοῦ πάγου τὸν πυθμένα!»
Ὁ δέ· «Εἰμὶ ὁ πάτερ Ἀλβερίγος,
ὁ ἐκ τῶν ὀπωρῶν τοῦ κακοῦ κήπου
ἐδὼ λαμβάνων φοίνικ' ἀντὶ σύκου.»
«Λοιπὸν καὶ σὺ ἀπέθανες;» τῷ εἶπον.
Ὁ δ' ἀπεκρίθη. «Ἐν τῷ ἄνω κόσμῳ
τὸ σῶμά μου πῶς ἔχει δὲν ἠξεύρω.
Τὸ καλὸν τοῦτο ἔχ' ἡ Πτολεμαία,
ὅτ' εἰς αὐτὴν συχνὰ ψυχὴ ἐμπίπτει
πρὶν ἡ ἡ Ἄτροπος τὴν ὥσιν δώσῃ.
Καὶ ἵνα προθυμώτερον μοὶ ξέσῃς
τὸ ὑελῶδες δάκρυ τοῦ προσώπου,
μάθε πῶς ἅμα τις ψυχὴ προδώσῃ
ὡς ἡ ἐμὴ, τὸ σῶμα τῇ ἁρπάζει
εἷς δαίμων, καὶ αὐτὸς τὸ διευθύνει,
ἕως οὗ ἔλθῃ καὶ αὐτοῦ ὁ χρόνος·
αὐτὴν δὲ ῥίπτει εἰς τὸν κόσμον τοῦτον.
Ἴσως τὸ σῶμα φαίνετ' ἔτι ἄνω
τῆς σκιᾶς ταύτης τῆς χειμαζομένης.
Ἂν σὺ κατέβῃς τώρα, τὸ ἠξεύρεις.
Ἐστὶν ὁ Βράγκας Δώριας· παρῆλθον
ἔτι πολλὰ ἐξ οὗ ἐκεῖ καθείρχθη.»
«Νομίζω ὅτι μ' ἀπατᾷς, τῷ εἶπον.
Ὁ Δώριας δὲν ἔχει ἀποθάνει.
Ἐνδύεται, κοιμᾶται, τρώγει, πίνει.»
«Εἰς τὸν βυθὸν τῶν κακωνύχων,» εἶπεν,
ὅπου ἡ πίσσα βράζει ἡ γλοιώδης,
δὲν εἶχεν ἔτι καταβῇ ὁ Ζάγκης,

ὅτε αὐτὸς ἐντὸς τοῦ σώματός του
ἀνθ' ἑαυτοῦ διάβολον ἀφῆκε
κ' ἑνός του συγγενοῦς καὶ συμπροδότου.
'Αλλὰ τὴν χεῖρα τεῖνον, νὰ μ' ἀνοίξῃς
τοὺς ὀφθαλμούς. » 'Εγὼ πλὴν τὸ ἠρνήθην·
καὶ ἦν ἡ ἀχρειότης μου χρηστότης.
Ὦ Γενουήσιοι, ἄνθρωποι ξένοι
ἀγαθοῖς ἤθεσι, μεστοὶ κακίας,
τί δὲν ἐξηφανίσθητ' ἐκ τοῦ κόσμου;
Ἕνα ὑμῶν, τῆς Ῥωμανίας πνεῦμα
παμπόνηρον, διὰ κακάς του πράξεις
ἐκ Κοκκυτῷ βεβυθισμένον εὗρον,
ἐν ᾧ αὐτὸς φαίνεται ζῶν ἐπάνω.

Ασμα ΛΔ'.

«Vexilla regis prodeunt inferni
ἡμῶν ἀπέναντ', » εἶπεν ὁ ἡγέτης·
« δι' ὃ ἰδὲ ἐσὰν τὸν διακρίνῃς. »
Ὡς ἐν πυκνῇ ὁμίχλῃ, ἢ ὡς ὅτε
κατέχῃ νὺξ τὸ ἡμισφαίριόν μας,
βλέπομεν μῦλον ἄνεμος νὰ στρέφῃ,
τοιούτου ἔβλεπον κτιρίου σχῆμα,
καὶ ἔφυγον τὸν ἄνεμον, ὀπίσω
τοῦ ὁδηγοῦ μου, ἀλλαχοῦ μὴ ἔχων.
Ἤδ' ἤμην ὅπου — στιχουργῶ ἐν φρίκῃ —
αἱ σκιαὶ ἦσαν ἐμβεβυθισμέναι,
ὡς κάρφ' ὑποφαινόμεν' ἐν ὑέλῳ.
Ἄλλ' ἔκειντο, καὶ ἄλλαι ὀρθαὶ ἦσαν
ἐπὶ ποδῶν ἢ κεφαλῆς, καὶ ἄλλη
ὡς τόξον κάμπτει κεφαλὴν πρὸς πόδας.
Ὡς δ' ἤλθομεν ὅπου εὑηρεστήθη
ὁ ὁδηγὸς τὸ πλάσμα νὰ μοὶ δείξῃ
τὸ τὴν μορφὴν πρὶν ἔχον τὴν ὡραίαν,
σύρας μ' ἐμπρός του, νὰ σταθῶ μοὶ εἶπε
προσθεὶς· « Ἰδοὺ ἡ Δίς, ἰδοὺ ὁ τόπος
εἰς ὃν νὰ ἐνδυθῇς ἀνδρείαν πρέπει. »
Πῶς τότ' ἐπάγην, κ' ἡ φωνὴ μ' ἐκόπη
μὴ, ἀναγνώστα, ἐρωτᾷς. Δὲν ἔχω
λέξεις, ἐκφράσεις διὰ νὰ τὸ γράψω.
Νεκρὸς δὲν ἤμην, ἀλλ' οὐδὲ ζῶν πλέον.
Σκέφθητι σὺ, ἴχνος νοὸς ἂν ἔχῃς,
τί ἔγινα ἐλλείψει ἀμφοτέρων.

Ὁ βασιλεὺς τοῦ κράτους τοῦ πενθίμου
ἐξήρχετο τοῦ πάγου ἐκ τοῦ στήθους·
ἐγὼ δὲ μᾶλλον θὰ παρεβαλλόμην
γίγαντ', ἢ γίγας τῷ βραχίονί του.
Ἐκ τούτου κρίνε τί τὸ ὅλον ἦτον,
ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ τοιοῦτο μέρος.
Ἂν ἦν ὡραῖος ὅσον αἰσχρὸς εἶναι
κ' ὕψωσε βλέφαρον κατὰ τοῦ πλάστου,
πηγὴ ἐστὶν εὐλόγως παντὸς πένθους.
Ὦ! πόσον πρὸς τὸ τέρας ἐξεπλάγην,
ἰδὼν τριπρόσωπον τὴν κεφαλήν του!
καὶ ἐρυθρὰ ἦτον ἡ ἐμπροσθία.
Αἱ δύω δ' ἄλλαι κατὰ μέσον ὦμον
συνείχοντο ἑκάστη, καὶ ἡνοῦντο
κατὰ τὴν κορυφὴν των μετ' ἀλλήλων.
Ἡ δεξιὰ λευκὴ ἦν καὶ κιτρίνη,
ἡ δὲ λαιὰ ὡς ἡ τῶν ἐρχομένων
ἐξ οὗ προῤῥέων χύνεται ὁ Νεῖλος.
Πτέρυγας δύω εἶχεν ὑφ' ἑκάστην,
ὡς ἅρμοζον εἰς πετεινὸν τοιοῦτο.
Ποτὲ ἱστία ὡς αὐτὰς δὲν εἶδον.
Δὲν εἶχον πτίλα, ἀλλ' ὡς νυκτερίδων
ἦτον τὸ εἶδος των, καὶ, πτερυγίζων,
διήγειρεν ἀνέμους τρεῖς συγχρόνως,
ὁλόκληρον τὸν Κοκκυτὸν πηγνύντας.
Δι' ἓξ ὀμμάτων ἔκλαιεν, εἰς τρεῖς δε
πώγωνας ἔῤῥει δάκρυ κ' αἱματώδης
σίελος, κ' εἰς καθὲν ἐμάσσει στόμα
κεκολασμένον ἕνα ὡς ἐν ὅλμῳ,
διὰ μιᾶς τρεῖς δυστυχεῖς συντρίβων.

Εἰς τὸν ἐμπρὸς τὸ μάσσημα οὐδὲν ἦν
ὡς πρὸς τὸ ἔκδαρμα· τ' ὀστοῦν πολλάκις
τῆς ῥάχιος κρεάτων ἐγυμνοῦτο.
«Ὁ πάσχων οὗτος, μ' εἶπεν ὁ ἡγέτης,
εἶν' ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης,
τὴν κεφαλὴν ἐντὸς, τοὺς πόδας ἔξω·
Ἐκ τῶν τὴν κεφαλὴν δ' ἐχόντων κάτω,
ὁ ἐξ οὐρᾶς κρεμάμενος, ὁ Βροῦτος·
—Ἰδὲ, συστρέφεται, μὴ λέγων λέξιν.
Ὁ Κάσσιος δ' ὁ εὔρωστος ὁ ἄλλος.
Ἀλλ' ἤδ' ἡ νὺξ ἐπέρχεται. Εἶν' ὥρα
νὰ ἀναβῶμεν. Εἴδομεν τὰ πάντα. »
Ὡς ἤθελ', ἔλαβον ἐκ τοῦ αὐχένος
αὐτόν. Ὁ δὲ, καιρὸν μετρῶν καὶ τόπον,
ὡς τὰ πτερὰ ἠνέωξεν ἐκεῖνος,
συνέλαβε τὰ λάσια πλευρά του,
κατέβη ἐκ μαλλίου εἰς μαλλίον,
διὰ πυκνῶν τριχῶν καὶ διὰ πάγων,
καὶ ὅτε κάτω ἤλθομεν, ὡς ὅπου
στρέφεται ὁ μηρὸς ἐν τῷ ἰσχίῳ,
ἔτρεψεν ἐν καμάτῳ καὶ ἀγῶνι
Τὴν κεφαλὴν ὅπου τοὺς πόδας εἶχε,
τῶν τριχῶν ἤφθη ὡς ν' ἀνερριχᾶτο,
κ' εἶπον πῶς ἐπεστρέφομεν εἰς ᾅδου·
« Κρατοῦ καλῶς· ἡ κλίμαξ αὕτη, » εἶπεν
ὁ ὁδηγὸς ἀσθμαίνων καὶ ὡς κάμνων,
ἐκ τούτων τῶν δεινῶν θὰ μᾶς ἐξάξει. »
Κ' ἐξελθὼν εἶτα διὰ τρύπας βράχου,
μ' ἔθηκεν εἰς τὴν ὄχθην νὰ καθήσω,
κ' ἔστησε παρ' ἐμοὶ τὸ στερρὸν βῆμα.

Ἔστρεψα τ' ὄμμα, νὰ ἰδῶ νομίζων
τὸν ἐωσφόρον ὡς τὸν εἶχ' ἀφήσει·
ἀλλ' εἶδον καὶ τοὺς πόδας εἶχεν ἄνω.
Ἐὰν αὐτὸ μ' ἐξέπληξε καὶ πόσον,
ἂς τὸ σκεφθῇ ὁ ὄχλος ὁ μὴ βλέπων
τί ἦτον τὸ σημεῖον ὃ διῆλθον.
« Ἐπὶ ποδὸς! » ὁ ὁδηγός μου εἶπε.
« Μακρὰ ἔστ' ἡ ὁδὸς, τραχὺς ὁ δρόμος,
ὁ δ' ἥλιος ἔστ' εἰς τὴν μέσην τρίτην».
Εἰς αἴθουσαν δὲν ἤμεθ' ἀνακτόρων·
εἰς φυσικὸν κευθμῶνα μᾶλλον, ὅστις
εἶχε τὴν γῆν κακὴν, τὸ φῶς ὀλίγον.
« Πρὶν ἢ ἐξέλθω τῆς ἀβύσσου, » εἶπον
ἀνορθωθεὶς, « διδάσκαλε, τῆς πλάνης
ἐξάγαγέ με, καὶ μικρὰ εἰπέ μοι.
Ποῦ εἶν' ὁ πάγος; Ἀναπόδως οὗτος
πῶς ἵσταται; Ὁ ἥλιος ἐν τάχει
πῶς εἰς αὐγὴν μετέβη ἐξ ἑσπέρας; »
Ὁ δέ· « Νομίζεις ὅτι πέραν εἶσαι
τοῦ κέντρου, ὅπου τῶν τριχῶν εἰχόμην
τοῦ σκώληκος, ὅστις τρυπᾷ τὸν κόσμον;
Ἐν ὅσῳ κατηρχόμην ἦσο πέραν.
Στραφέντος μου, διῆλθες τὸ σημεῖον
πρὸς ὃ συρρέπουσι τὰ βάρη πάντα.
Ἤδ' εἶσαι κάτω τοῦ ἡμισφαιρίου
τοῦ ἀντιθέτου εἰς τὸ τὴν μεγάλην
ξηρὰν καλύπτον ὅπου ἐσταυρώθη
ὁ ζήσας καὶ θανὼν ἀναμαρτήτως.
Ἐπὶ μικρᾶς τοὺς πόδας ἔχεις σφαίρας,
τῆς ἄλλης ὄψεως τῆς Ἰουδαίας.

Ἐδὺ αὐγ' εἶναι ὅτ' ἐκεῖ ἐσπέρα.
Αὐτὸς δὲ, οὗ ἡ θρὶξ μᾶς ἦτον κλίμαξ,
ἴσταται ἔτι ὡς καὶ πρῴην ἦτον.
Ἐξ οὐρανοῦ κατέπεσεν ἐνταῦθα·
κ' ἡ γῆ, καὶ ὥδε πρὶν ἐκτεινομένη,
ἐκ φόβου του θαλάσσῃ ἐκαλύφθη,
καὶ ἦλθεν ἄνω πρὸς ἡμᾶς καὶ τοῦτον
φεύγουσα ἴσως, τὸ κενὸν ἀφῆκεν
ὃ βλέπομεν ἐντεῦθεν, κ' ἤρθη ἄνω. »
Κάτω ἐκεῖ τόπος ἐστὶν, ἀπέχων
ὅσον εὐρὺς τοῦ Βελζεβοὺλ ὁ τάφος,
ἀόρατος, ἀλλ' ἀκουστὸς ἐκ κρότου
ἐκεῖ κατερχομένου ῥυακίου
δι' ὀπῆς βράχου, ἣν ἀνοίγει τρώγων
ὁ ἑλικτὸς, οὐχὶ δὲ κλίνων ῥοῦς του.
Ἐλάβομεν αὐτὸν τὸν κρυπτὸν δρόμον
εἰς τὸν λαμπρὸν ἵν' ἀναβῶμεν κόσμον.
Ἀνέβημεν δ' ἀμέριμνοι καμάτου,
ὁ ὁδηγὸς ἐμπρὸς κ' ἐγὼ κατόπιν,
μέχρις οὗ εἶδον τ' οὐρανοῦ τὰ κάλλη
διὰ στρογγύλης τρύπας. Δι' ἐκείνης
διέβημεν κ' εἴδομεν πάλιν τ' ἄστρα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΟΣΑΙ ΕΠΑΡΚΕΙΣ ΠΡΟΣ ΚΑΤΑΛΗΨΙΝ.

ΡΑΨΩΔΙΑ Α'.

Στίχ. 1. Ἡ εἰς Ἅδου κάθοδος ὑποτίθεται γενομένη τὸ ἔτος 1300, ὅτε ὁ Δάντης, γεννηθεὶς τὸν Μάϊον τοῦ 1265, ἦν ἐτῶν 35, ἀκριβῶς τὸ μέσον τοῦ βίου κατὰ Ψαλμ. 89, 10. Τὰ μετὰ ταῦτα συμβάντα παρενείρονται ὡς προφητικῶς. Ἡ εἰς πύλας Ἅδου κάθοδος, μεσοῦντος τοῦ βίου, κατ' Ἰεζεκιὴλ 38, 10.

2. Δάσος ὁ βίος μετὰ τῶν περιπετειῶν του.

17. Ὡς *πλανήτης* ἐξελαμβάνετο ὁ ἥλιος ἐπὶ Δάντου. Ἦν δ' ἡ πρωία τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς.

30. Δηλαδὴ ἀνέβαινε.

31. Τὰ θηρία κατὰ Ἱερεμίαν, 5, 6. Αἰνίττονται δὲ κατά τινας τὴν *ἀκρασίαν*, τὴν *κακίαν* ἢ τὴν *φιλοδοξίαν* καὶ τὴν *θηριωδίαν* ἢ τὴν *πλεονεξίαν*· κατ' ἄλλους τὴν *Φλωρεντίαν*, τὴν *Γαλλίαν* καὶ τὴν *Ρώμην*.

60. Κατά τινας μακρὰν τῆς Φλωρεντίας, διότι ὁ Δάντης, ὡς Γιβελῖνος (αὐτοκρατορικὸς), ἐξωρίσθη ὑπὸ τῶν ἐκνικησάντων Οὐέλφων (Wolf, λύκος), τῶν Παπιστῶν.

63. Ἑρμηνεύεται : διὰ τὴν μακρὰν παραμέλησιν τῶν κλασικῶν σπουδῶν ἐν Ἰταλίᾳ· ἴσως ἁπλούστερον διότι πρὸ πολλοῦ εἶχεν ἀποθάνει.

70. Ἡ ἐπίσημος ἔκφρασις τῆς χρονολογίας τοῦ Καίσαρος, ὑφ' ὃν ἐγεννήθη, ἀλλ' ἐξώρας, ὥστε καὶ δὲν ἦν ἀνὴρ ὑπ' αὐτόν.

85. Μέγας ἦν ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τὸν μεσαίωνα ὁ πρὸς τὸν Βιργίλιον θαυμασμός. Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Μεδιολάνου σώζεται

χειρόγραφον αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Πετράρχου. Ἡ δημώδης παράδοσις τὸν ἔπλασε τότε ὡς μυθικὸν πρόσωπον καὶ ὡς μάγον.

87. Εἰς τὰ προγενέστερα ποιήματά του : Vita nuova καὶ Canzoni.

101. Κατά τινας ὁ ἐκ *Φαγγιόλης Οὐγουκιόνης*· κατὰ τοὺς πλείστους, πιθανώτερον, ὁ *Κὰν Γράνδα Δελλασκάλας* (κύων μέγας τῆς Σκάλας), ὁ καὶ *Κάτουλος* (κυνίσκος) τῆς Βερόνης καλούμενος, Κύριος τῆς Βερόνης, Αὐτοκρατορικὸς τοποτηρητής, ἐπίσημος Γιβελίνος, καὶ ἐπομένως ἐχθρὸς τῆς παπικῆς μερίδος τῶν Οὐέλφων (λύκων), εἷς τῶν πρωτίστων ἐν ἐξορίᾳ φίλων τοῦ Δάντου, ᾧ οὗτος προσεφώνησε καὶ τὸν Παράδεισόν του.

105. Ἡ Βερόνα κεῖται μεταξὺ *Φέλτρου* ἐν Μάρκῃ Τριβιγιανῇ, καὶ *Μοντεφέλτρου* ἐν Ῥωμανίᾳ.

106. *Ταπεινὴν* (umilem) ἀποκαλεῖ καὶ ἐν Αἰνιάδι (Γ,522) τὴν Ἰταλίαν ὁ Βιργίλιος, ἐννοῶν *χαμηλὴν, πεδινήν*.

107. Καμίλλα, ἐξ Οὐόλσκων, Τοῦρνος, ὁ Ρουτοῦλος ἥρωες, Νίσσος καὶ Εὐρύαλος, Τρῶες.

118. Τὸ καθαρτήριον.

122. Βεάτριξ, ἡ ὑπὸ τοῦ Δάντου διακαῶς ἀγαπωμένη καὶ ἀποθανοῦσα θυγάτηρ Φόλκου τοῦ Πορτινάρου, μόνη προωρισμένη νὰ τὸν εἰσαγάγῃ εἰς τὸν Παράδεισον, καὶ παρὰ τῷ ποιητῇ ἀντιπροσωποῦσα τὴν ὑψίστην φιλοσοφίαν, ὡς ὁ Βιργίλιος τὴν κοσμικὴν καὶ κοινωνικὴν σοφίαν,

125. Διότι δὲν ἦτον χριστιανός.

Β'.

Στ. 13. Ὁ Αἰνίας.

16. Ὁ Θεός.

18. Τὴν κτίσιν τῆς Ρώμης.

28. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, «σκεῦος ἐκλογῆς» (Πράξ.Θ,15)

52. Οὔτε σεσωσμένων οὔτε κολαζομένων.

53. Ἡ Βεατρίκη.

55. Πᾶς ἀστήρ.

78. Ὁ κύκλος τῆς σελήνης, ἐλάσσων τοῦ τῶν πλανητῶν.

83. Ὁ Ἅδης, κατὰ Δάντην, τὸ κέντρον τοῦ κόσμου.

94. Ἡ Παναγία.

96. Μεσιτεύουσα.

97. Lucia «Φωτεινὴ», ἡ φωτίζουσα χάρις.

102. Ἡ Ραχὴλ πανταχοῦ παρὰ Δάντῃ σύμβολον τῆς τοῦ Θεοῦ θεωρίας.

108. Ὑπέρτερον τοῦ πελάγους. Τὸν Ἀχέροντα. Κατά τινας τὸν ποταμὸν τῶν παθῶν.

Γ'.

59. Ὑποτίθεται ὅτι αἰνίττεται τὸν Πάπαν Κελεστῖνον τὸν Ε', ὅστις φοβηθείς, ἢ ἀπατηθείς, παρητήθη, καὶ εἰς τὸν ἀρχιερατικὸν θρόνον διεδέχθη αὐτὸν Βονιφάτιος ὁ Η' ἐχθρὸς τοῦ Δάντου.

64. Οὐδέποτε ἔζησαν ὅσοι παρημέλησαν ἢ ἀπέφυγον τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων των ἐπὶ γῆς.

83. Ὡς ἐν Βιργιλ. Αἰν. Στ, 299 κτλ.

93. Ἐλαφρότερον σκάφος ἔφερε τοὺς σωζομένους. Ἴδ. Καθαρτ. Β' 41.

Δ'.

53. Ὁ Χριστός. Ὁ Βιργίλιος ἀπέθανε 52 ἔτη πρὸ τῆς εἰς Ἅδου καταβάσεως τοῦ Χριστοῦ.

60. Ὁ Ἰσαάκ, ὑπηρετήσας 14 ἔτη παρὰ τῷ Λαβάν.

86. Διότι ἔψαλε μάχας! Ὁ Δάντης τὸν ἐγνώριζε μόνον ἐκ μεταφράσεων.

92. Τὴν ἐπωνυμίαν ποιητοῦ.

110, Τὰς ἑπτὰ πύλας καὶ τὰ ἑπτὰ τείχη· οἱ τὰ πάντα συμβολικῶς ἑρμηνεύοντες ἐκλαμβάνουσιν οἱ μὲν ὡς τὰς ἑπτὰ ἀρετάς, οἱ δὲ ὡς τὰς ἑπτὰ ἐπιστήμας τὰς ἀποτελούσας τὴν διδακτικὴν ἐν μεσαίωνι.

121. Ἠλέκτρα, ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἄτλαντος καὶ μήτηρ τοῦ Δαρδάνου, τοῦ γενάρχου τῶν Τρώων.

124. Καμίλλα, ἡ ἀνδρεία θυγάτηρ Μετάβου, τοῦ βασιλέως τῶν Οὐόλσκων, προμαχήσασα καὶ θανοῦσα ὑπὲρ Λατίου· Πενθεσίλεια, ἡ ἐν Τροίᾳ πεσοῦσα βασιλὶς τῶν Ἀμαζόνων.

125. Λατῖνος, βασιλεὺς τῶν Αὐτοχθόνων, πενθερὸς Αἰνείου.

127. Λούκιος Ἰούνιος Βροῦτος· Λουκρητία, ἡ σύζυγος τοῦ Κυλλητίνου, αὐτοκτονήσασα ὅτε ἠτιμάσθη ὑπὸ Σήξτου. Μαρκία, ἡ γυνὴ τοῦ Κάτωνος. Κορνηλία, ἡ μήτηρ τῶν Γράκχων. Ἰουλία, ἡ θυγάτηρ τοῦ Καίσαρος καὶ γυνὴ τοῦ Πομπηίου. Σαλαδῖνος, ὁ τῶν σταυροφόρων ἀντίπαλος.

131. Τὸν Ἀριστοτέλη.

136. Ὑπετίθετο ἐν τῷ μεσαίωνι ὅτι ὁ Δημόκριτος ἐπρέσβευε τὴν γέννησιν τοῦ κόσμου διὰ τῆς τυχαίας συναντήσεως τῶν ἀτόμων.

137-38. Διογένης ὁ Κυνικός, Ἀναξαγόρας ὁ Κλαζομενεύς, Θαλῆς ὁ Μιλήσιος, Ἐμπεδοκλῆς ὁ Ἀκραγαντῖνος, Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος, Ζήνων ὁ Ἠλεῖος, οἱ ἐπισημότεροι τῶν φιλοσόφων.

143. Ἀβισίνας (Ἴβν Σινὰ, υἱὸς Σινᾶ), Ἄραψ ἰατρὸς ἐξ Ἰσπαχὰν, ἀκμάσας ἐν τῇ ια΄ ἑκατονταετηρίδι.

144. Ἀβερρόης, Ἄραψ ἐκ Κορδούης, σχολιάσας τὸν Ἀριστοτέλη ἐν τῇ ιβ΄ ἑκατονταετηρίδι, ἀρχηγὸς τῆς δυτικῆς σχολῆς τῆς φιλοσοφίας, ὡς ὁ Ἀβισίνας ἦν τῆς ἀνατολικῆς.

Ε΄.

61. Ἡ Διδὼ, προδοῦσα τὴν συζυγικὴν πίστιν.

66. Διότι ἐφονεύθη ἐρασθεὶς τῆς Πολυξένης καὶ ἐπὶ τοῦ γάμου του.

67. Ὁ Πάρις, διὰ τὴν περὶ κάλλους δίκην των τριῶν θεαινῶν καὶ τῆς Ἑλένης τὴν ἁρπαγήν. Ὁ Τριστὰν, κατὰ τὰς μεσαιωνικὰς παραδόσεις, ἐρασθεὶς τῆς βασιλίσσης Ἰσόλτης, ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ ἀνδρός της Μάρκου, τοῦ βασιλέως τῆς Κορνουβίας ἢ Κορνβαλίας.

97. Ἡ Ραβέννα.

99, Ὁ Πάδος εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ ῥοῦ του δέχεται πολλοὺς ὁμόῤῥους.

107. Καίνα, ἐκ τοῦ Κάϊν ὀνομασθὲν μέρος τοῦ ᾅδου, τὸ τῶν ἀδελφοκτόνων.

116. Φραγκίσκα, θυγάτηρ τοῦ ἐκ Πολέντας Γουίδου, ἄρχοντος τῆς Ῥαβέννης, ὅστις ἵνα ἐπισφραγίσῃ τὴν νέαν συμφιλίωσιν αὐτῆς μετὰ τοῦ ἐχθροῦ του Μαλατέστα, ἀπεφάσισε νὰ νυμφεύσῃ τὴν Φραγκίσκαν μετὰ τοῦ υἱοῦ ἐκείνου, Ἰωάννου τοῦ χωλοῦ (Gian chiotto). Ἐπειδὴ δὲ οὗτος ἦν λίαν ἄσχημος καὶ διάστροφος, τῇ παρουσίασαν ὡς μέλλοντα σύζυγόν της τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, τὸν ὡραῖον καὶ ἀξιαγάπητον Παῦλον, ὃν αὐτὴ ἐξηκολούθησεν ἀγαπῶσα καὶ μετὰ τὸν γάμον εἰς ὃν ἐβιάσθη ἀπατηθεῖσα. Δι' ὃ, φωραθέντες, ἐφονεύθησαν ὁμοῦ ὑπὸ τοῦ συζύγου ἐν ἔτει 1288, καὶ ἐτάφησαν ἐν τῷ αὐτῷ μνήματι.

123. Κατά τινας διδάσκαλος ὁ τοῦτο τὸ γνωμικὸν πρῶτος γράψας, ὁ Βοήθιος.

128. Λαγκελῶτος, ἱππότης τῆς *Στρογγύλης τραπέζης*, ὅστις ἠγάπα τὴν βασίλισσαν Γινέβραν.

137. Γαλεῶτος, ὁ τοὺς ἔρωτας τῆς βασιλίσσης ὑποβοηθήσας, καὶ ἐπομένως καὶ τὸ τῆς Φραγκίσκας τὸν ἔρωτα ὑπεκκαῦσαν βιβλίον λέγεται ὡς εἰ τὸ αὐτὸ μέρος παρ' αὐτῇ διεδραμάτισε.

ΣΤ'.

52. *Κίακος*, ὄνομα κύριον, ὑποκοριστικὸν τοῦ Ἰάκωβος, δηλοῖ συγχρόνως διαλεκτικῶς καὶ τὸν χοῖρον. Φαίνεται ὅτι ὑπῆρχεν ἐπὶ Δάντου ἐν Φλωρεντίᾳ γνωστότατός τις γαστρίμαργος καὶ παράσιτος, ἔχων τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἐπωνύμιον τοῦτο.

65. Ἐν Πιστωίᾳ ἡ Πιστωρία, ἐξ ἐρωτικῆς ἀντιζηλείας διῃρέθησαν ἐν ἔτει 1300 οἱ πολυάριθμοι ἐκ δύω γυναικῶν προελθόντες υἱοὶ καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ πλουσίου ἐμπόρου Καγκελλιέρου εἰς δύω φατρίας, ὧν ἡ μὲν, τῶν ἐκ τῆς πρώτης γυναικός, κα-

λουμένης Βιάγκας (Λευκῆς) ἐπωνομάσθη οἱ *Λευκοί*, ἡ δὲ, κατ' ἀντίθεσιν, οἱ *Μέλανες*. Ἡ διχόνοια ἐκεῖθεν ἐξετάθη εἰς Φλωρεντίαν· ἀλλὰ κατὰ τὸ 1301, τοῦ Δάντου ὄντος ἑνὸς τῶν ἀρχόντων, ἐξωρίσθησαν οἱ ἀρχηγοὶ ἀμφοτέρων τῶν φατριῶν. Μετ' ὀλίγον ὅμως ὑπερίσχυσαν πάλιν οἱ Λευκοὶ οἵτινες καὶ *ἀγρία ἡ δασώδης* μερὶς ἐπεκλήθησαν, διότι οἱ ἀρχηγοὶ αὐτῶν προῆλθον ἐκ τῆς δασώδους κοιλάδος Val di Sieve, μέχρις οὗ, προσκλήσει τοῦ Πάππα Βονιφατίου Η', Κάρολος ὁ Οὐαλεσιάκου (de Valois), ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Φιλίππου τοῦ Καλοῦ (le Bel), (στ. 69) ἐβοήθησε τοὺς Μέλανας, οἵτινες ἐξώρισαν τοὺς Λευκούς, ἐν οἷς καὶ τὸν Δάντην, ἀπόντα τότε ὡς πρέσβυν εἰς Ρώμην, κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1302, ἤτοι τρία ἔτη ἀφ' οὗ ἐγράφη ἡ ὑποτιθεμένη προφητεία ἐν στίχ. 68.

73. Τίνες οὗτοι ἄγνωστον. Ἴσως ὁ εἰς Γύδος ὁ Καβαλκάντης, φίλος τοῦ Δάντου

79-80. Μνημονεύονται, πλὴν τοῦ Ἀρίγου, καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ ποιήματος· (I, 32. — ΙΣΤ, 41-44. — ΚΗ, 106). Ἄλλως ἄγνωστοι.

106. Τὴν Ἀριστοτέλειον φιλοσοφίαν.

115. Pluto, ὁ *Πλούτων* καὶ ὁ *Πλοῦτος*, ὅπου τιμωροῦνται οἱ φιλάργυροι.

Ζ'.

1, Ἂν αἱ ἐπιφωνήσεις τοῦ δαίμονος ἔχωσί τινα ἔννοιαν, ἔσται aleppe τὸ *Ἄλεφ*, τὸ Ἄλφα, δηλαδὴ ὁ ὑπέρτατος ἄρχων τοῦ Ἅδου· τὸ δὲ pape ἔσται *παπαί*,, τὸ θαυμαστικὸν, ἢ *πάππε*, γέρων.

11. Αἰνίττεται τὴν νίκην τοῦ ἀρχαγγέλου κατὰ τῶν δαιμόνων, ἢ κατὰ τοῦ δράκοντος τῆς ἀποκαλύψεως.

24. Riddi λέγει τὸ κείμενον, κατ' ἀρχαῖον ἰταλικὸν χορὸν καλούμενον ridda.

30. Ἐννοεῖ, φαίνεται, καὶ τὴν φειδὼ καὶ σπατάλην τῶν φιλαργύρων καὶ ἀσώτων τῶν ἐνταῦθα κολαζομένων.

Η'.

1. Ὑπετέθη ὑπό τινων, ἀλλ' ἀναποδείκτως ὅτι ὁ Δάντης διέκοψε τὴν σύνταξιν τοῦ ποιήματός του μετὰ τὴν Ῥαψῳδ. Ζ, καὶ ἐξηκολούθησεν αὐτὸ ἐντεῦθεν ἐπὶ τῆς ἐξορίας του.

19. Φλεγύας, υἱὸς τοῦ Ἄρεως, βασιλεὺς τῶν Λαπίθων, τιμωρούμενος ἐν Ἅδου ὡς καύσας τὸν ἐν Δελφοῖς ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος.

61. Ἰσχυρὸς, πλούσιος καὶ, ὡς φαίνεται, λίαν ὀξύθυμος Φλωρεντῖνος.

68. *Δὶς*, ἡ εἴσοδος εἰς τὸν κατώτερον Ἅδην, διότι τὸν Σατανᾶν ὁ Δάντης καὶ *Δῖτα* (Dita) ὀνομάζει. Δὶς δὲ λατινιστὶ σημαίνει καὶ τὸν *πλοῦτον*, ᾧ συγγενὴς ὁ *Πλούτων*.

70. Meschite, μεσγίδες (mosquées) κατὰ τὸ ἀραβικὸν, συναγωγαὶ τῶν ἀπίστων.

97. *Ἑπτάκις* ἀντὶ πολλάκις, ὡς ἐνίοτε καὶ ἐν τῇ γραφῇ.

105. Τοῦ Θεοῦ.

125. Κατ' ἀρχαίαν παράδοσιν, ἔκλειον οἱ δαίμονες τὴν πύλην τοῦ Ἅδου, ἵνα ἐμποδίσωσι τοῦ Χριστοῦ τὴν κατάβασιν· ἀλλ' ὁ Χριστὸς καθεῖλε τὴν πύλην καὶ ἔθραυσε τὰ κλεῖθρα.

127. Ἴδ. Ῥαψ. Γ, ἀρχήν.

130. Ἄγγελος Κυρίου. Ἴδ. Ῥαψ. Θ, 64 κτλ.

Θ'.

8. Τὸν ἄγγελον.

22-23. Διότι ὁ Βιργίλιος περιέγραψε τὸν Ἅδην ὡς γνωρίζων αὐτόν. Καὶ αὐτὴν του δὲ τὴν κατάβασιν διηγεῖται μῦθος μεσαιωνικός. Ἡ δ' Ἐριχθὼ μάγισσα Θεσσαλὶς, ἧς μνημονεύουσιν Ὀβίδιος καὶ Λουκιανός.

44-45. Ἡ Περσεφόνη καὶ αἱ Ἐριννύες, ὡς καὶ ἐν Αἰνειάδι, Στ, 554 κτλ.

52-54. Τὴν Γοργόνα Μέδουσαν ἐπικαλοῦνται ν' ἀπολιθώσῃ

τὸν Δάντην, εἰς ἐκδίκησιν τῆς αὐθαδείας τοῦ Θησέως, καταβάντος εἰς Ἅδου ν' ἁρπάσῃ τὴν Περσεφόνην.

68. Ἐξ ἀντιθέτων θερμαινομένων χωρίων ὁρμῶντες ἀντίθετοι ἄνεμοι, παράγουσι τρικυμίας.

81. Ὁ περιμενόμενος ἄγγελος.

99. Ἀφ' ὅτου ὁ Ἡρακλῆς τὸν ἔσυρε διὰ τῆς ἀλύσεως εἰς τὸν ἄνω κόσμον.

112-113. Εἰς Ἄρλας, παρὰ τὸν Ροδανὸν ἐν Γαλλίᾳ, καὶ εἰς Πόλαν, τὴν ἐπὶ τοῦ λιμένος Κορνάρου (Quornaro) πόλιν τῆς Ἀδριατικῆς, ἦσαν ὁρατοὶ πάμπολλοι ἀρχαῖοι τάφοι. Ἐν τοῖς πλείστοις, κατὰ παράδοσιν, ἦσαν τεθαμμένοι οἱ περὶ τὸν Κάρλον Μάχναν μεγιστᾶνες μετὰ μυρίων ὁπλιτῶν των· παρὰ δὲ τὴν Πόλαν διετείνοντο ἀρχαιότεροι συγγραφεῖς ὅτι περὶ τοὺς 700 τάφους ἦσαν ὁρατοί.

Ι'.

11. Ἡ κλίσις ἐν κοιλάδι Ἰωσαφάτ Ἰωὴλ, Γ, 2.

18. Ἴσως ὁ ἐν Ῥαψ. ΣΤ',79 ἐκφρασθείς, ἢ ὑποτιθέμενός τις.

32. Φορινάτης (degli Uberti), ἐπικούριος τὴν δίαιταν, ἀρχηγὸς τῶν ἐξορίστων Γιβελίνων τῆς Φλωρεντίας, ἐνίκησεν ἐν ἔτει 1260 τοὺς Γουέλφους.

46. Οἱ προπάτορες τοῦ Δάντου ἦσαν Γουέλφοι, νικηθέντες ὑπὸ Φαρινάτη πρῶτον τῷ 1248, εἶτα τῷ 1260·ἀλλ' ἐπανῆλθον τῷ 1250 καὶ τῷ 1266,μεθ' ὃ ἡ μερὶς τοῦ Φαρινάτη ἔμεινεν ἐξώριστος.

53. Ἡ σκιὰ τοῦ πατρὸς τοῦ ποιητοῦ καὶ φιλοσόφου Γουίδου Καβαλκάντου, φίλου τοῦ Δάντου καὶ γαμβροῦ τοῦ Φαρινάτη. Ἔζη δ' ὁ Γουίδος ἔτι κατὰ τὸ πάσχα τοῦ 1300, ὅτε τίθεται ἡ πρᾶξις τοῦ ποιήματος τούτου, καὶ ἀπεβίωσε μόνον κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἔτους.

63. Φαίνεται ὅτι ὁ Γουίδος, ὡς ποιητὴς δὲν ἦτον ἱκανῶς θαυμαστὴς καὶ μιμητὴς τοῦ Βιργιλίου.

78. Ἐξ οὗ βασανίζεται.

79-81. Ἀπαντᾷ εἰς τὰ ἐν στ. 51. Ἡ κυβερνῶσα, ἡ σελήνη, ἡ αὐτὴ τῇ Περσεφόνῃ, ἀντὶ τοῦ ἡλίου κυβερνῶσα ἐν ᾅδου. Πρὸ πεντήκοντα μηνῶν, ἐντὸς τριῶν ἐτῶν, θὰ μάθῃς τί ἀξίζει ἡ τέχνη σας αὕτη (διότι θὰ ἐξορισθῇς, ὡς ἔγινεν ἐν ἔτει 1302).

82. Ἔκφρασις συνήθης τῷ Δάντῃ· δηλαδὴ «μὲ τὸν πόθον ὃν ἔχεις».

86. Ἡ νίκη τοῦ Φορκέντα ἐπὶ τῶν Γουέλφων (1260) ἐγένετο ἐν Μονταπέρτῳ παρὰ τὸν ποταμὸν Ἀπέρτον.

87. Αἱ πολιτικαὶ συνελεύσεις συνήρχοντο ἐν τοῖς ναοῖς.

92. Μετὰ τὴν νίκην (σημ. 86) ἐν συνελεύσει τῶν Γιβελίνων γενομένῃ ἐν Ἐμπόλει, οἱ πληρεξούσιοι Πίσης καὶ Σιένης ἐπρότειναν τὴν καταδάφισιν τῆς Φλωρεντίας, ἀλλ' ὁ Φαρινάτας εὐγενῶς ἀντέστη καὶ τὴν ἐκώλυσε.

108. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς κρίσεως, ὅτε ἄρχεται ἡ αἰωνία ζωή.

119. Φρειδερῖκος, ὁ ἔγγονος τοῦ Βαρβαρόσα, Αὐτοκράτωρ (1220-1250) Γερμανίας καὶ Βασιλεὺς Νεαπόλεως καὶ Σικελίας, ἀνὴρ πολλῆς παιδείας καὶ μεγάλων προτερημάτων, ὑπὸ τῶν Παπῶν, πρὸς οὓς οὐχὶ εὐμενῶς διέκειτο, ὡς ἐκδεδιηγημένος κατηγορούμενος, παρὰ τῇ κοινῇ γνώμῃ ὡς αἱρετικὸς διαβληθείς, καὶ ὑπὸ Γρηγορίου Θ' ἀφορισθεὶς ὡς παραιτηθεὶς τῆς σταυροφορίας ἣν εἶχεν ὑποσχεθῆ, εἰς ἣν ὅμως μέχρι τέλους ἀπῆλθε, καὶ εἰσῆλθε θριαμβευτικῶς εἰς Ἱερουσαλήμ.

120. Ὀκταβιανὸς Οὐμπαλδῖνος, ἐπιλεγόμενος Καρδηνάλιος, ἱερεὺς ἄθεος, καὶ πρὸς τὴν παπικὴν ἀρχὴν ἀντιστρατευόμενος.

123. Ἐν τῇ προφητείᾳ τοῦ Φαρινάτα.

132. Τῆς Βεατρίκης.

ΙΑ'.

8. Πιθανῶς Ἀναστάσιος Β'., Πάπας τῷ 496, ἀσπασάμενος τὴν αἵρεσιν τοῦ Φωτίου, διακόνου Θεσσαλονικέως, διατεινομένου ὅτι τὸ δεύτερον πρόσωπον τῆς Τριάδος ἦν κατώτερον τοῦ πρώτου, ὅτι δὲ τὸ Ἅγιον πνεῦμα δὲν προήρχετο ἐκ τοῦ Πατρὸς, δι' ὃ καὶ ἐπιστεύετο ὅτι ἀπέθανε κεραυνόβλητος.

50. Καόρσα (Cahors), τὸ πάλαι Καδοῦρκον, ἐν τῇ μεσημβρινῇ Γαλλίᾳ, πρωτεύουσα τῆς Ἀκουϊτανίας (Guyenne), διαβοήτου ἐν μεσαιῶνι ἐπὶ τοῖς τοκογλύφοις αὐτῆς, οἵτινες Καορσῖνοι (Kaorsini) κατ' αὐτὴν ἀπεκαλοῦντο.

81. «Ἠθικῇ σου», δηλ. τῇ ὑπὸ σοῦ ἀναγινωσκομένῃ ἠθικῇ, τῇ τοῦ Ἀριστοτέλους (Ἠθικὰ Νικομ. Ζ', 1).

105. Ἀριστοτ. Φυσ. Ἀκροὰμ. Β, 2.

107. «Ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου σου φαγῇ τὸν ἄρτον σου». Γεν. Γ, 17.

110. Ὀπαδὸς, ἡ τέχνη.

113-4. Κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην τοῦ χρόνου ἡ ἀνατολὴ τοῦ ἀστερισμοῦ τῶν Ἰχθύων, τοῦ ἀστερισμοῦ τῆς Ἀμάξης ὄντος εἰς τὰ βορειοανατολικὰ, δηλοῖ τὴν τρίτην ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον (τοῦ μεγάλου Σαββάτου).

ΙΒ'.

5. Τὸ ἀρχαῖον *Τρίδερτον* ἐπὶ τοῦ *Ἀτισῶνος*. Ἡ δὲ *κρημνισθεῖσα πλευρὰ* παρὰ Castello della pietra.

12. Ὁ Μινώταυρος. Ψευδοδάμαλις δ' ἡ Πασιφάη, εἰς ξυλίνην δάμαλιν ἐγκλεισθεῖσα.

18. Δοὺξ τῶν Ἀθηνῶν, ὁ Θησεύς.

20. Ἡ δοῦσα τῷ Θησεῖ τὸν μίτον ὅστις τὸν ἦγαγε πρὸς τὸν Μινώταυρον ἦν τούτου ἀδελφὴ, ὡς θυγάτηρ τοῦ Μίνωος καὶ τῆς Πασιφάης.

35. Ὁ Βιργίλιος ἀπεβίωσεν ἱκανὸν χρόνον πρὸ Χριστοῦ.

38. Ὁ σταυρωθεὶς Χριστὸς, ὁ λυτρώσας τὴν λείαν τοῦ Ἅδου.

42. Τοῦ Ἐμπεδοκλέους ἡ θεωρία.

69, Ὅταν ὁ Νέσσος, διὰ τὸ τόλμημά του κατὰ Δηϊανείρας, ἐτρώθη θανατηφόρως ὑπὸ Ἡρακλέους, ἔδωκεν αὐτῇ χιτῶνα ἐμβεβαμμένον εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ αἷμα, ἐπενεγκόντα τὸν θάνατον τοῦ φονέως του.

71. Χείρων, ἀνέθρεψε τὸν Ἀχιλλέα.

72. Φόλος, συνέπραξεν εἰς τὴν ἁρπαγὴν τῆς Ἱπποδαμείας συζύγου τοῦ Πειρίθου.

75. Ἐξέρχεται τοῦ αἵματος ὅπερ ὡρίσθη αὐτῇ εἰς ποινήν.

89. Ἡ Βεατρίκη.

107. Ἀλέξανδρος, πιθανῶς ὁ Φερραῖος, καὶ Διονύσιος ὁ τύραννος τῶν Συρακουσῶν.

110. Ἀζολῖνος ἢ Ἐζολῖνος, γαμβρὸς Φρειδερίκου Β'., αἱμοβόρος τύραννος τῆς Παδούης. Ἀπεβίωσε τῷ 1259.

111. Ὄβιζος da Esti, Μαρκήσιος τῆς Φερράρας, σκληρὸς τύραννος, πνιγεὶς τῷ 1293 διὰ προσκεφαλαίων ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Ἄζου, ὃν διὰ τὴν πρᾶξιν ταύτην ὁ ποιητὴς ἀποκαλεῖ προγονόν.

114. Τούτου ἤκουε νῦν κατὰ πρῶτον.

120. Γουίδος ὁ Μομφόρτης ἐφόνευσεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Βιθερβίνου (Viterbo) Ἐρρίκον τὸν υἱὸν Ῥιχάρδου, κόμητος Καρνουβίας (Cornwallis), καὶ ἀνεψιὸν Ἐρρίκου Γ'. Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, εἰς ἀντεκδίκησιν διὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, Σίμωνος, κόμητος Λιγκεστρίας (Leicester).

135. Πύρρον τὸν Βασιλέα τῆς Ἠπείρου καὶ Σίξτον Πομπήϊον, τὸν καὶ ἐπιστρατεύσαντα κατὰ Ῥώμης, ὑπὲρ ἧς ὁ Δάντης πολὺν ἔχει πατριωτισμόν, τὸν δ' ὡς πειρατὴν τῆς Μεσογείου.

137. Ὁ Ῥενιέρης Πάζος Φλωρεντῖνος, ἐλήστευσε κατὰ διαταγὴν Φρειδερίκου Β'. τοὺς ῥωμαίους ἀρχιερεῖς· ὁ δὲ Ῥενιέρης ὁ ἐκ Κορνήτου ἦν ληστής.

ΙΓ'.

9. Καικίνη, ποταμὸς νοτίως τοῦ Λιβόρνου. Κορνήτον (ἀρχ. Ταρκυνία πολίχνη βορείως τῆς Civita vecchia Ὁ μεταξὺ χῶρος εἶχε πολλὰ τὰ τενάγη καὶ δρυμῶνας, κατοικίαν κάπρων καὶ ἄλλων θηρίων.

11. Ἴδ. Βιργίλ. Αἰν. Γ, 254.

21-48. Τοὺς λόγους τοὺς ἐν Βιργιλ. Αἰν. Γ, 22, περὶ Πολυδώρου.

58. Πέτρος ὁ Βοινέων (de Vineis ἢ della Vigne), ἐκ Κα-

πύης, νομοδιδάσκαλος, ποιητὴς καὶ ἐξ ἀπορρήτων Φρειδερίκου Β', λέγεται ὅτι καταδικασθεὶς ὑπὸ τούτου εἰς εἱρκτὴν καὶ τύφλωσιν, ἀπέθανεν ἢ ηὐτοχειρίασε τῷ 1245. Ὡς ἀφορμὴ δὲ τῆς δυσμενείας τοῦ Αὐτοκράτορος λέγεται ὑπὸ τῶν μὲν ὅτι ἐν τῇ ἐν Λουγδούνῳ συνόδῳ κατηγορήθη ὡς συνενοηθεὶς μετὰ τοῦ Πάπα κατὰ τοῦ Κυρίου του, ὑπὸ τῶν δὲ ὅτι διεβλήθη ὡς προδοὺς αὐτὸν ὅτε ἐστάλη εἰς Ἀγγλίαν ἵνα διαπραγματευθῇ τὴν μνήστευσιν τοῦ Αὐτοκράτορος μετ' Ἰσαβέλλης τῆς ἀδελφῆς Ἐρρίκου Γ', καὶ ὑπ' ἄλλων ὅτι κατ' αὐτοῦ παρήχθησαν ὑπόνοιαι ὡς θελήσαντος νὰ φαρμακεύσῃ τὸν Αὐτοκράτορα.

120. Λάνος, πλούσιος εὐπατρίδης ἐκ Σιαίνης (Siena), μετ' ἄλλων ἀσώτων τὴν οὐσίαν του καταδηδοκὼς, δι' ὃ καὶ ἐξ ἀπελπισίας εἰς σύγκρουσίν τινα μεταξὺ Φλωρεντίνων καὶ Ἀρρητινῶν, οἰκειοθελῶς ἀφῆκε νὰ τὸν φονεύσουν ἀντὶ νὰ σωθῇ διὰ φυγῆς.

132. Ἄσωτος, ἐκ Παδούης, περὶ οὗ λέγεται ὅτι ἐν ἄλλοις ἐνέπρησε μίαν τῶν ἐπαύλεών του πρὸς τέρψιν ἑνὸς φίλου του, αὐτοχειριάσας δὲ ἀφ' οὗ ἐσπατάλησε πᾶσάν του τὴν οὐσίαν.

143. Χώρα ἡ Φλωρεντία· ὁ πρὶν προστάτης δ' ὁ Ἄρης, οὗ ὁ ναὸς ἐπὶ Χριστιανῶν ἀφιερώθη ἁγ. Ἰωάννῃ τῷ Βαπτιστῇ.

146. Τὰ ἴχνη εἰσὶν συντρίμματα τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ἄρεως, ἅτινα εἶχον ἱδρυθῇ παρὰ τὴν γέφυραν τοῦ Ἄρνου.

148. Ὑποτίθεται, οὐχὶ ὀρθῶς ὅτι ἡ Φλωρεντία ἐκυριεύθη καὶ ἐπυρπολήθη ὑπὸ Ἀτίλλα, ἐν ᾧ ἀληθῶς ἐκυριεύθη ὑπὸ Τοτίλα.

151. Ὁ Δάντες ἀποσιωπᾷ τὸ ὄνομα τοῦ ὁμιλοῦντος αὐτόχειρος. Τινὲς ἐκλαμβάνουσιν αὐτὸν τὸν Ῥόκκον Μόζωνα (degli Mozzi), ἄλλοι τὸν Λόττον Ἄγλωνα (degli Agli), ἀμφοτέρους ἑκουσίως κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοὺς ἀπαγχονισθέντας.

ΙΔ'.

5. Ὁ δεύτερος, Ῥαψῳδ. ΙΑ, 40.
10. Ἴδ. Ῥαψ. ΙΓ, 2.
11. Ῥαψ. ΙΒ, 46.

15. Ἡ τῆς Λιβύης ἔρημος, ἣν διῆλθε μετὰ τῶν λειψάνων τοῦ στρατοῦ τοῦ Πομπηίου μετὰ τὴν ἐν Φαρσάλοις μάχην.

31. Ἐξ ὑποτιθεμένης τινὸς ἐπιστολῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου πρὸς Ἀριστοτέλην.

45. Ῥαψ. Η, 83.

56. Τὸ σημερινὸν ὄνομα τῆς Αἴτνης, ἔνθα ὁ Ἥφαιστος ἐχάλκευε τοὺς κεραυνοὺς δι' ὧν ὁ Ζεὺς κατέστρεψε τοὺς Γίγαντας ἐν Φλέγρᾳ.

68. Ὁ Καπανεύς, προσβάλλων τὰς Θήβας, προὐκάλει βλασφήμως τὸν Δία νὰ ὑπερασπίσῃ αὐτὰς κατ' αὐτοῦ ἂν δύναται.

77. Ἴδ. Ῥαψ. ΙΒ, 46.

79. Τὸ βουλίκαμον τέλμα μεταλλικῶν ὑδάτων παρὰ Βιτερβῖνον, χρήσιμον εἰς θεραπείαν ἀσθενῶν, ὡς δ' ἐν μεσαιῶνι ἐνομίζετο, ἑταιρῶν.

97. Ὁ χρυσοῦς αἰών.

102. Τῶν Κορυβάντων, κραυγαζόντων ἵνα μὴ ἀκούῃ ὁ Κρόνος τὰς κραυγὰς τοῦ νηπίου Διός, ὃν ἐνόμιζεν ὅτι εἶχε καταφάγει.

103-110. Ἀνάλογον πρὸς τὸ ὄναρ τοῦ Ναβουχοδονόσορος ἐν Δανιὴλ, Β, 31.

136. Ἐν Καθαρτηρίῳ, ΚΗ (25-130).

ΙΕ'.

4. *Βρύγας* (Bragas), πόλις ἐν Φλανδρίᾳ τῆς Βελγικῆς. *Καυσάνη*, (Gadsand, παρὰ Δάντῃ Guizzante), νῆσος αὐτόθι.

7. *Βρέντα*, ποταμὸς (τὸ πάλαι Μεδοάκης) ῥέων διὰ τῆς χώρας τῶν Παταυίων.

9. Ἡ κορυφὴ τῶν Ἄλπεων, ἧς αἱ χίονες εἰσὶν ἡ πρώτη πηγὴ τῆς Βρέντας.

19. Ὅτε ἡ σελήνη οὐδόλως φωτίζῃ.

32. Διδάσκαλος τοῦ Δάντου, ἀποθανὼν τῷ 1294, συγγράψας γαλλιστὶ τὸν *Θησαυρὸν*, σύνοψιν ἐπιστημῶν, καὶ ἰταλιστὶ τὸν

Θησαυρίσκον (Tesoretto), ποίημα τοῦ εἴδους τῆς *Θείας κωμῳδίας*.

62. Ἡ *Φιεσόλη*, (Φαισοῦλαι) πολίχνη ἐπὶ κορυφῆς λόφου, κυριευθεῖσα ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, οἵτινες ἐκ τῶν κατοίκων αὐτῆς καὶ ἰδίων ἀποίκων ἔκτισαν ὑπὸ τὸν λόφον τὴν Φλωρεντίαν. Εἰς τὴν ἐκ τῶν Ῥωμαίων καταγομένην, ὡς ἐκαυχᾶτο, ἀριστοκρατίαν τῆς πόλεως ἀνῆκε καὶ ὁ Δάντης.

72. «Ὁ χόρτος ἔστω μακρὰν τοῦ ῥύγχους», δηλ. εἴθε νὰ μὴ σὲ βλάψωσι.

73. «Ἄχυρα ἑαυτοῖς», δηλ. νὰ φάγουν αὐτὰ ἑαυτά.

81. Ἀποθάνει.

90. Τῆς Βεατρίκης.

96. Ἴσως παροιμία.

109. Ἐκ Καισαρίας, γραμματικὸς τῆς στ'. ἑκατονταετηρίδος.

110. D'Accorso, γνωστὸς νομοδιδάσκαλος ἐκ Φλωρεντίας, διδάξας ἐν Βονωνίᾳ, καὶ σχολιάσας τὸν κώδικα τοῦ Ἰουστινιανοῦ.

112. Ἀνδρέαν τὸν Μόζωνα (de'Mozzi), ἐπίσκοπον Φλωρεντίας (ἐπὶ τοῦ Ἄρνου), ὃν, διὰ τὸν ἐκδεδιηγημένον αὐτοῦ βίον ὁ Πάπας («δοῦλος τῶν δούλων») μετέθεσεν εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Βικεντίας, (ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Βακχιλλῶνος, Bacchigliono, τοῦ ποτὲ Τογισόνου).

119. Ἴδ. Σημ. εἰς στίχ. 32.

123. Τὸ ἆθλον τῶν πεζοδρομιῶν ἦν ὕφασμα χρώματος ἰδίου δι' ἑκάστην πόλιν. Ἐν Βερώνῃ ἦν πράσινον.

ΙΣΤ'.

37. Γαλδράδα (Gualdrada), ὡραία καὶ ἐνάρετος θυγάτηρ τοῦ Φλωρεντίνου εὐγενοῦς Βέρτου τοῦ Βελλιγκίωνος (Bellincione Berti). Ὁ Αὐτοκράτωρ Ὄθων Δ', εἰς ὃν αὐτὴ ἐξ αἰδημοσύνης ἠρνήθη τὸ φίλημα ὃ τῷ ἐπέτρεψεν ὁ πατήρ της, θαυμάσας αὐτὴν διὰ τοῦτο, τὴν ἐνύμφευσε μεθ' ἑνὸς τῶν ὑπασπιστῶν

του, Γίδου τοῦ Βισάγγη, καὶ ἔγγονος αὐτῶν ὑπῆρξεν ὁ Γιδογέρρας, ὅστις ἐστρατήγησε τῶν Φλωρεντίνων, καὶ ἀνδρείως ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν ἄλλως ἡττηθέντα Κάρολον τὸν Ἀνδεγαυέων (d'Anjou) ἐν τῇ παρὰ Βενεβέντῳ συγκροτηθείσῃ μάχῃ κατὰ Μομφρέδου, τοῦ νόθου υἱοῦ Φρεδερίκου Β'.

41. Γουέλφος ἀρχηγός, δοὺς συμβουλὰς πρὸς ἀποτροπὴν ἀπὸ τῆς κατὰ Σιέννης ἐκστρατείας, ἥτις ἔληξεν εἰς τὴν τῇ φατρίᾳ του ὀλεθρίαν μάχην τοῦ Μονταπέρτου.

44. Καὶ ἀλλαχόθεν γνωστὸς μόνον ὡς σύζυγος κακῆς γυναικός.

70. Εὐπατρίδης Φλωρεντῖνος, εὐγενὴς τοὺς τρόπους, καὶ ὑπ' ἄλλων μνημονευόμενος.

94. Ὁ Μοντόνης (ἀρχ. Vitis ἢ Utis), πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Βέσου (Veso) εἰς τὰς Ἄλπεις, μεταξὺ Πεδεμοντίου καὶ Σαβοίας, καὶ ῥέων διὰ Φορλίου (Φόρου Λιβίου), μέχρις οὗ καλεῖται Aquacheta.

100. Καταῤῥάκτης παρὰ τὴν μονὴν Σὰν Βενεδίκτου, ἀποτελῶν λεκάνην ἱκανῶς εὐρεῖαν πρὸς κατοικίαν χιλίων ἀνδρῶν· κατ' ἄλλους ὅπου χίλιοι κάτοικοι ἐκ τῶν περιχώρων ἐπρόκειτο νὰ συνοικισθῶσιν· ἄλλοι τέλος ἐννοοῦσι· ῥέει εἰς καταῤῥάκτης κατὰ κρημνοῦ ὅστις θὰ ἐχώρει χιλίους (καταῤῥάκτας).

106. Τοὺς θέλοντας ν' ἀποδίδωσιν ἀλληγορικὴν ἔννοιαν εἰς πάντα στίχον τοῦ Δάντου πολὺ ἀπησχόλησε τὸ σχοινίον τοῦτο. Οἱ δ' ἀφελέστεροι τῶν ἐξηγητῶν εἶπον ὅτι ἔφερεν αὐτὸ ὁ ποιητὴς, διότι ἐπὶ τῆς νεότητος του εἶχε ταχθῇ ὡς δόκιμος παρὰ τοῖς Φραγκισκανοῖς.

128. *Κωμῳδίαν* λέγει τὸ ποίημά του ὁ Δάντης, ὡς γεγραμμένον εἰς γλῶσσαν χυδαίαν, ὡς ἐθεωρεῖτο τότε ἡ Ἰταλικὴ, καὶ προσέτι διότι ἔχει εὐτυχῆ τὴν λύσιν, τὸν Παράδεισον. Τὴν δ' Αἰνιάδα ἀποκαλεῖ *τραγῳδίαν*. Ἴδ. Ῥαψ. Κ, 113.

ΙΖ'.

1. Ὁ Γηρυὼν, εἷς τῶν γιγάντων τῆς Ἑλληνικῆς μυθολο-

γίας, μεταπεποιημένος ἐνταῦθα εἰς σύμβολον καὶ τιμωρὸν τοῦ δόλου.

17. Τοὺς τάπητας.

18. Ἡ εἰς τὸ ἔντομον μεταμορφωθεῖσα νύμφη.

60. Τὸ οἰκόσημον τῆς Φλωρεντίνης Γουελφικῆς οἰκογενείας τῶν Γιαμφιλιάζων.

63. Ὁμ. τῆς Γιβελινικῆς τῶν Οὐβριάκων.

64. Ὁμ. τῆς Παδουανικῆς τῶν Σκροβίνων.

68. Βιτ. ὁ Δέντου (del Denti), τοκογλύφος ἐν Παδούῃ.

72. Ἐννοεῖ, ὁ μέγιστος τοκογλύφος Ἰωάννης Βουϊαμόντης, οὗ οἰκόσημον τὰ τρία ῥάμφη.

87. Διότι φοβεῖται τὸ ψῦχος.

108. Ὁ γαλαξίας κατά τινας τῶν ἀρχαίων, τὰ ἴχνη τοῦ ἅρματος τοῦ Φαέθοντος.

ΙΗ'.

1. Ἐν τῷ πρωτοτύπῳ Malebolge.

28. Αἰνίττεται ἰδίως τὴν ἐν ἔτει 1300 ὑπὸ Πάπα Βονιφατίου τοῦ Η' τελεσθεῖσαν πανήγυριν, καθ' ἣν λέγεται ὅτι δύω ἑκατομ. ἀνθρώπων εἶχον συῤῥεύσει ἐν Ῥώμῃ· εἶχε δ' ἡ ἀρχὴ διαιρέσει κατὰ μῆκος ἐν τῷ μέσῳ διὰ δριφράκτων τὴν γέφυραν τοῦ Ἁγίου Ἀγγέλου διὰ τοὺς κατὰ δύω διαφόρους διευθύνσεις χωροῦντας, πρὸς τὸν πύργον τοῦ Ἁγίου Ἀγγέλου (τὸν τάφον τοῦ Ἀδριανοῦ), ἢ πρὸς τὸ ὄρος Μόντε Κάβον, τὸ κατὰ τὴν ἄλλην διεύθυνσιν.

50. Caccianimico, Βονωνὸς εὐπατρίδης αἰσχρᾶς διαγωγῆς, πωλήσας τὴν ἀδελφήν του Ὀβίζῳ, τῷ μαρκεσίῳ Ἔστης.

60. *Σίπα* ἀντὶ si ναί, ἔλεγον οἱ Βονωνοὶ ἐν τῇ διαλέκτῳ των.

61. Οἱ δύω ποταμοὶ μεταξὺ ὧν κεῖται ἡ Βονωνία.

88. Πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Ἰάσωνος καὶ τῶν Ἀργοναυτῶν εἰς Λῆμνον, αἱ γυναῖκες τῆς νήσου εἶχον φονεύσει πάντας τοὺς

ἄνδρας, πλὴν τῆς εὐσεβοῦς Ὑψιπύλης, ἥτις τὰς ἄλλας ἀπατήσασα, ἔσωσε τὸν πατέρα της. Ταύτην ἠπάτησεν ὁ Ἰάσων.

122. Δημοκόλαξ ἐν Λούκᾳ, Γιβελῖνος.

124. Τὴν κεφαλήν του, zucca.

133. Ἡ Θαΐς, ἑταίρα Ἀθηναία. Τὸ δὲ χωρίων τοῦτο παρεφράσθη ἐκ Τερεντίου, *Εὐνοῦχ.* Πρᾶξ. Γ' Σκ. Ι.

ΙΘ'.

1. Πραξ. Ἀποστ. Η. Ὁ ἐκ Σαμαρείας Σίμων μάγος ἐπρότεινε τῷ ἁγ. Πέτρῳ νὰ τῷ πωλήσῃ τὴν δύναμιν τοῦ διδόναι τὸ ἅγ. Πνεῦμα διὰ τῆς τῶν χειρῶν ἐπιθέσεως.

17. Ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγ. Ἰωάννου εἰς Φλωρεντίαν ὑπῆρχον στρογγύλαι τινὲς ὀπαὶ στεναὶ πρὸς τὸ βαπτιστήριον, ἱεραὶ θεωρούμεναι. Εἰς αὐτῶν μίαν ἔπεσεν ἐξ ἀπροσεξίας ἐπὶ τοῦ ἔτους τῆς προεδρείας τοῦ Δάντου παῖς τις, Λάμις καλούμενος. Ἐπειδὴ δ' ἐκινδύνευε νὰ πνιγῇ, καὶ οὐδεὶς εὗρισκε τρόπον σωτηρίας, ὁ Δάντης ἔθραυσε δι' ἀξίνης τὴν ὀπὴν καὶ ἐξήγαγε τὸν παῖδα· οἱ δ' ἐχθροί του τῷ προσῆψαν τοῦτο ὡς ἱεροσυλίαν.

21. Τοῦτο ὅ λέγω ἔστω πρὸς πληροφορίαν τῶν ἀγνοούντων τὴν ἀλήθειαν.

50. Ἐν Φλωρεντίᾳ οἱ φονεῖς ἐθάπτοντο ζῶντες, τὴν κεφαλὴν κάτω.

52. Ὁ ὁμιλῶν ἐστὶν ὁ Πάπας Νικόλαος Γ', ἐκ τοῦ γένους τῶν *Ὀρσινῶν* (ἄρκτων), καταπλουτίσας τοὺς ἀνεψιούς του διὰ τῆς αἰσχροκερδείας του, καὶ δι' αὐτὴν κολασθεὶς ἀφ' οὗ ἀπέθανε τῷ 1281. Κείμενος δ' ἐν τῷ βόθρῳ, κάτω τὴν κεφαλήν, δὲν βλέπει τὸν Δάντην, καὶ ἐκλαμβάνει ὅτι εἶναι ὁ διάδοχος αὐτοῦ, Βονιφάτιος ὁ Η', σιμωνιακὸς καὶ αὐτὸς, ἀποβιώσας τῷ 1303, δι' ὃ καὶ ἐκπλήττεται νομίζων αὐτὸν ἐλθόντα πρὸ τῆς ἐποχῆς ἣν τῷ προεῖπε «τὸ γράμμα», ἤτοι ὁ προφητικός του ὑπολογισμός. Ἡ δὲ «*καλὴ κυρία*» ἣν ἥρπασε καὶ ἠτίμασεν ὁ Βονιφάτιος ἦν ἡ ἐκκλησία.

81. Οἱ Πάπαι ἔφερον περιπόδια ἐρυθρά. Πλείονα καιρὸν κεῖμαι νεκρὸς ἀφ' ὅ,τι οὗτος θὰ μείνῃ ἔτι Πάπας, ἤτοι· ὀλίγη ζωὴ τῷ μένει ἀκόμη (3 ἐτῶν).

82. Ὁ Κλήμης Ε', ὁ τὴν Παπικὴν ἕδραν μετενεγκὼν εἰς Αὐενιῶνα (Avignon), καὶ εἰς Πάπαν ἀναγορευθεὶς τῷ 1305, μετὰ τὸν ἐπ' ὀλίγον ἱερατεύσαντα ἁγαθὸν Βενέδικτον τὸν ΙΑ'.

85. Ἰάσων, ἀρχιερεὺς ἐπὶ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς, διὰ δωροδοκίας ἀναγορευθείς, παραμελῶν τὰ ἔργα τῆς ἀρχιερωσύνης του, καὶ ἀσχολούμενος εἰς τὰ τοῦ ἱπποδρομείου. Μακκαβ. Δ'. 13.

87. Φίλιππος ὁ καλὸς, ὁ ἀναβιβάσας αὐτὸν εἰς τὸν Παπικὸν θρόνον.

95. Ὅτε ὁ Ματθίας ἐξελέγη ἀπόστολος ἀντὶ τοῦ Ἰούδα.

99. Καρόλου τοῦ Ἀνδεγαυέων (d'Anjou), καθ' οὗ ἐχθρικῶς διέκειτο ὡς ἀρνησαμένου τὸν γάμον μεταξὺ τοῦ ἀνεψιοῦ του καὶ τῆς ἀνεψιᾶς τοῦ Πάπα. Λέγεται δὲ καὶ τὸν Σικελικὸν ἑσπερινὸν ἐπιτρέψας, λαβὼν χρήματα παρὰ Ἰωάννου τοῦ Προκίδα, δοθέντα ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Παλαιολόγου.

106. Ὁ Ἰωάννης ἐν τῇ Ἀποκαλύψει.

108. Τὴν μετὰ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας ῥαδιουργοῦσαν ἐκκλησίαν.

109. Τὰς ἑπτὰ κεφαλὰς ἐκλαμβάνει ὡς τὰ ἑπτὰ μυστήρια, τὰ δέκα δὲ κέρατα ὡς τὰς δέκα ἐντολάς. Σύζυγον δὲ λέγει τὸν Πάπαν.

117. Ἐπιστεύετο ὁ τότε ἐπινοηθεὶς μῦθος, ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος ἐδωρήσατο τῷ Πάπᾳ τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς Ἰταλίας.

Κ'.

3. «Τὸ πρῶτον ἔπος» τῆς ὅλης ἐποποιίας ἢ τριλογίας του ἐστὶν ἡ *Κόλασις*.

28. Ἐνταῦθα εὐσπλαγχνία ἐστὶ τὸ ν' ἀποθάνῃ, νὰ μὴ ὑπάρχῃ εὐσπλαγχνία.

33. Εἷς τῶν ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας, οἰωνοσκόπος, προϊδὼν τὴν

τύχην του, ἐκρύβη ἵνα μὴ μετάσχῃ τῆς ἐκστρατείας· ἀλλ' ἡ γυνή του Ἐριφύλη, δωροδοκηθεῖσα, ἐπρόδωκε τὸ καταφύγιόν του. Ἐν σεισμῷ δ' ἠνεώχθη ἡ γῆ καὶ τὸν κατέπιε ζῶντα. Αἰσχ. Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβ. — Στάτιος, Θηβ. Η', 34.

40. Θηβαῖος μάντις, ὅστις μετεμορφώθη εἰς γυναῖκα ὅτε διὰ τῆς ῥάβδου του ἐκτύπησε δύω συνειλιγμένους ὄφεις, καὶ μετὰ 7 ἔτη, τοὺς αὐτοὺς πάλιν κτυπήσας, ἀνέλαβε τὴν πρώτην μορφήν. Ὀβιδ. Μετ. Γ.

46. Λατ. Aruns, παρὰ Πλουτ. Ἀρρῶν, π. Διον. Ἁλικ. Ἄρων, μάντις Τυῤῥηνός, τοὺς ἐμφυλίους πολέμους τῶν Ῥωμαίων προειπὼν καὶ τὰς νίκας τοῦ Καίσαρος. Ὅτι ᾤκει ἐν τοῖς παρὰ Καῤῥάρᾳ ὄρεσι Λούνης, Lucan. Pharsal. I.

55. Θυγάτηρ τοῦ Τειρεσίου, φυγοῦσα τὰς Θήβας, «τοῦ Βάκχου πόλιν», ὅτε ὑπέκυψεν αὕτη εἰς τὴν τυραννίαν τοῦ Κρέοντος. Ἦν δὲ καὶ αὐτὴ μάντις.

56. Εἰς Μάντυαν, περὶ ἧς, ὡς πατρίδος του, τόσον λεπτολόγως ἐξιστορεῖ τὰ ἑπόμενα ὁ Βιργίλιος.

63. Βένακος (Benaco) ἡ σήμερον λίμνη di Gorda.

65. Πέννινον, ὄρος (Alpes Pænæ). Καμὼν, κοιλὰς αὐτόθι.

68. Δεσπόται, δηλ. ἀρχιερεῖς. Ὁ Δάντης λέγει pastore, ποιμένες. Ἐννοεῖ δ' ὅτι ἦν κοινὸν ὅριον τῶν τριῶν ἐπισκοπῶν. Νῦν καλεῖται τὸ μέρος Prato della fame, *λειμοῦ πεδίον*.

77. Ὡς καὶ τὸ πάλαι: Βιργ. Αἰν. I, 205.

92. Ὁ Βιργίλιος τόσα λέγων ἐνταῦθα περὶ τῆς πόλεώς του, ἀμελεῖ νὰ εἰπῇ ὅ,τι εἶπεν ἐν Αἰν. I, 198, ὅτι ἡ Μαντὼ ἐνυμφεύθη τὸν ἐπιχώριον ποταμὸν, τὸν Τιβερῖνον, καὶ ἔσχεν ἐξ αὐτοῦ υἱὸν, τὸν Ὄκνον, ὅστις καὶ ἔκτισε καὶ ἐπωνόμασε τὴν πόλιν.

95. Ὁ ἀφελὴς Ἀλβέρτος ὁ Κασσαλόδης, κύριος τῆς Μαντούης, ἐπείσθη ὑπὸ τοῦ πονηροῦ Πιναμόντου (τοῦ ἐκ Βουονακόρπων), νὰ ἐξορίσῃ τοὺς ἐπισημοτέρους πολίτας τῆς Μαντούης, μεθ' ὃ ὁ Πιναμόντης, ἐπὶ κεφαλῆς τεθεὶς τῆς δημώδους μερίδος, ἐθανάτωσε καὶ τοὺς λοιποὺς αὐτῷ ἀνθισταμένους, καὶ κατέλαβε τὴν ἀρχήν.

108. Ἐπὶ τῆς τρωϊκῆς ἐκστρατείας.

112. Ἐν Αἰνειάδι, Β, 114. Ὁ μάντις Εὐρύπυλος ἀναφέρεται ὡς μνημονεύων μόνον τῆς θυσίας τῆς Ἰφιγενείας, οὐχὶ ὡς συμβουλεύσας αὐτήν.

113. Ἴδ. Ῥαψ. ΙΣΤ, 128, σημ.

115. Ἐκ Σκωττίας, ἀστρολόγος Φρειδερίκου Β'. ᾧ ἀνέθηκε καὶ τὸ περὶ φυσικῆς ἱστορίας σύγγραμμά του. Ἀπεβίωσε τῷ 1295 καὶ μετέφρασε καὶ ἐσχολίασε τὸν Ἀριστοτέλην.

118. Βονάτης, ἀστρολόγος ἐκ Φορλίου (Φόρου Λιβίου), σύμβουλος Γύδου τοῦ Μοντεφέλτρου. Λέγεται ὅτι ἦν κεραμεὺς τὸ ἐπάγγελμα, καὶ ἐμυθεύετο ὅτι κατασκεύασεν ἀνδρείκελον αὐτομάτως ἀπαντῶν εἰς τὰς ἐρωτήσεις. — Ἀσδέντης, ἐκ Πάρμας, ἀμαθὴς ὑποδηματοποιός, ἀφεὶς τὴν τέχνην του ἵνα μετέρχηται τὴν μαντικὴν καὶ τὴν μαγείαν.

126. Κατὰ πρόληψιν τοῦ ὄχλου τῆς Ἰταλίας αἱ κηλίδες τῆς σελήνης εἰσὶν ὁ Κάϊν, διὰ χειρῶν ἔχων τὰς ἀκάνθας δι' ὧν ἔφερε τὴν κακὴν θυσίαν τῷ Θεῷ. Ὅτε δ' ἡ σελήνη τέμνῃ τὰ ὕδατα ὑπὲρ τὴν ἐν Ἱσπανίᾳ Σεβίλλαν, δύει διὰ τὴν Ἰταλίαν. Τοῦτο δὲ φαίνεται ἐμφαῖνον ἐνταῦθα τὴν πρώτην ὥραν μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ σαββάτου.

129. Τὸ ἐν Ῥαψ. Α, 2.

ΚΑ.

2. Ἴδ. Ῥαψ. ΙΣΤ. 128 σημ.

37. Παρὰ Δάντῃ Malebranche.

38. Τῆς Λούκκας, ὅπου ἰδίως ἐπροσκυνεῖτο ἡ ἁγία Ζίτα, ἐγχώριος μοναχὴ, ἀποθανοῦσα περὶ τὸ 1278.

41. Εἰρωνικῶς ἐξαιρεῖται ἐνταῦθα, διότι ἦν ὁ κατ' ἐξοχὴν δωρολήπτης, προδοὺς τὴν πατρίδα του τοῖς Πισαίοις ἀντὶ χρημάτων.

48. Περίφημον ἀπεικόνισμα τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Λούκκας, κατὰ παράδοσιν ἔργον τοῦ Νικοδήμου. Πιθανῶς

αἰνίττεται ὁ ποιητὴς τὴν θαυμασιουργὸν δύναμίν του, δι' ἣν ἐπεκαλοῦντο αὐτὸ οἱ ἐν κινδύνοις.

49. Ὁ ποταμὸς ὁ παραῤῥέων τῇ Λούκκᾳ.

63. Ἴδ. Ῥαψ. Θ, 22.

76. Κάκουρε, ἰταλ. Malacoda.

95. Καπρώνα, φρούριον τῶν Πισαίων ἐπὶ τοῦ Ἄρνου, ἐκυριεύθη τῷ 1289 ὑπὸ τῶν Λουκκαίων, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα παρεδόθη αὖθις τοῖς Πισαίοις ἐπὶ τῷ ὅρῳ τῆς σωτηρίας τῆς φρουρᾶς. Καθ' ὁδὸν ὁ ὄχλος ἔκραξε· «Κρεμάσατέ τους», ἀλλ' ἡ συνθήκη δὲν ἠθετήθη.

114. 1266 + 34 τῆς ἀποδιδομένης τῷ Χριστῷ ἡλικίας ὅτε ἐσταυρώθη, ἀποτελοῦσι τὰ 1300 ἔτη ἀ. Χ., ὅτε ἐγράφη τὸ ποίημα τοῦ Δάντου. Αἱ δὲ πέντε ὧραι (στ. 112), μετὰ τῆς μιᾶς ὥρας περὶ ἧς ἐν τῇ προλαβούσῃ ῥαψωδίᾳ (Κ, στ. 126, σημ.), ἀποτελοῦσι τὴν *ἕκτην* ὥραν, καθ' ἣν, κατὰ Λουκᾶν, ὁ Χριστὸς παρέδωκε τὸ πνεῦμα.

118. Τὰ παραδόξως ἠχοῦντα ὀνόματα τῶν δαιμόνων μετεφράσθησαν κατὰ προσέγγισιν τῆς σημασίας τῶν πρωτοτύπων.

ΚΒ'.

6· Λέγεται ὅτι ὁ Δάντης παρῆν καὶ ἠγωνίσθη εἰς τὴν ἐν Καμπαλδίνῳ μάχην, καθ' ἣν ἡ ἔφιππος ἐμπροσθοφυλακὴ τοῦ Ἀρετίου προσέβαλεν ἐῤῥωμένως καὶ ἔτρεψε τὴν τῶν Φλωρεντίνων.

7. Μετεχειρίζοντο, ὡς τὰς σάλπιγγας, οὕτω καὶ τοὺς κώδωνας πρὸς μετάδοσιν τῶν προσταγμάτων.

15. Παροιμιακῶς.

19. Κατὰ Πλίνιον, ἡ ἐμφάνισις τῶν δελφίνων ἐπὶ γαλήνης προμηνύει τρικυμίαν, ἐπὶ δὲ τρικυμίας, γαλήνην.

36. Ἐνυδρὶς, νερόφιδον (Louttre γαλλιστί), εἶδος ἀμφιβίου.

48. Οἱ σχολιασταὶ λέγουσιν ὅτι ἐκαλεῖτο Ciampolo.

52. Τυπάλδος, ἰταλ. Tabaldo, γαλλ. Thibault, ὡς ἐκ-

λοῦντο πολλοὶ βασιλεῖς τῆς Ναυάρρας. Πιθανῶν ἦν ὁ Δ, ποιητὴς καὶ σταυροφόρος, ἀποθανὼν τῷ 1253 ἢ 1270.

65. Λατῖνον, δηλ. Ἰταλόν.

81. Ὁ Γομίτας (Fra Gomita), μοναχὸς ἐκ Σαρδηνίας, τὴν εὔνοιαν κερδήσας Νίνου τοῦ Βισκόντου ἐν Πίσσῃ, διωρίσθη ὑπ' αὐτοῦ διοικητὴς ἢ δικαστὴς ἐν Γαλλούρᾳ. Εἶτα δὲ, φωραθεὶς προδότης, κατεδικάσθη εἰς τὴν ἀγχόνην.

88. Κὺρ Μιχαὴλ Ζάγκης (don Michel Zanche, διότι ἐν Σαρδηνίᾳ don ἐλέγετο καὶ λέγεται εἰσέτι τὸ Κύριος), μεγιστὰν παρὰ τῷ ἀντιβασιλεῖ τῆς Σαρδηνίας Ἔνζω, τῷ νόθῳ Φρειδερίκου Β'. Ἀφ' οὗ οὗτος φυλακισθεὶς ἀπεβίωσεν ἐν Βονωνίᾳ τῷ 1271, ἐνυμφεύθη τὴν χήραν αὐτοῦ Ἀδελησίαν, καὶ ἦρξεν ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας Λογοδώρου, ὁμόρου τῇ Γαλλούρᾳ.

ΚΓ'.

3. Ἀντὶ «οἱ μοναχοὶ» ἐν τῷ Ἰταλικῷ frati minor. Ὁ στίχος δύναται ἴσως ἄλλως νὰ μεταφρασθῇ· «Καθὼς βαδίζουσιν οἱ Φρὰ Μινόρες».

5. Ὁ μῦθος ἐστὶν ὅτι βάτραχος, προσδέσας ἑαυτῷ μῦν μεθ' οὗ ἐφιλιώθη, εἵλκεν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ὕδατος, ὅπου ἐπνίγη, καὶ ἀμφοτέρους κατέφαγεν ἐπελθὼν ἰκτῖνος. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἐκ τῶν τοῦ Αἰσώπου.

6. Mo καὶ issa, δύω λέξεις σημαίνουσαι ἀμφότεραι νῦν.

63. Εἰκάζουσί τινες ὅτι ἀντὶ τῆς Κολωνίας, Cologna, προτιμητέα ἡ ἔν τισι χειρογράφοις ἀπαντωμένη γραφὴ Coligni, αἰνιττομένη τὸ Κλυνίον (Clugny), ἕδραν τῶν Βενεδικτίνων, ὧν ἡ ἐνδυμασία εἶχε διαδοθῇ καὶ γίνει γνωστὴ εἰς τὴν νοτίαν Εὐρώπην. Ἂν τοῦτο, τότε ἀντὶ «ἐκ Κολωνίας», γραπτέον· «τῶν ἐκ Κλυνίου».

66. Ὑπετίθετο ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ Φρειδερῖκος Β' τοὺς ἐνόχους ἐσχάτης προδοσίας ἐνέδυεν εἰς μολυβδίνους χιτῶνας καὶ οὕτω τοὺς ἔῤῥιπτεν εἰς τὸ πῦρ.

88. Διότι οἱ νεκροὶ δὲν ἀναπνέουσι.

95. Ἡ Φλωρεντία.

103. «Μοναχοὶ εὔθυμοι». Ὁ Πάπας Οὐρβανὸς Δ' ἵδρυσε (1261-1264) τάγμα τῆς Παναγίας (Santa Maria), ἀφιεροῦν ἑαυτὸ εἰς τὴν προστασίαν χηρῶν καὶ ὀρφανῶν καὶ εἰς τὴν εἰρήνευσιν τῶν διαφερομένων. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ὑπεβάλλοντο εἰς μοναστικοὺς περιορισμούς, ἐπεκλήθησαν εἰρωνικῶς *εὔθυμοι μοναχοὶ* (Frati gaudenti). Δύω τῶν ἐπισημοτέρων τοῦ τάγματος μελῶν, Λοδερίγκον (τὸν ἐκ Μανδόλων) καὶ Καταλάνον (τὸν ἐκ Μαλαβόλτων), τὸν μὲν Γουέλφον, τὸν δὲ Γιβελῖνον, ἐκάλεσαν καὶ κατέστησαν παρ' ἑαυτοῖς εἰρηνάρχας οἱ Φλωρεντῖνοι· ἀλλ' οὗτοι ἥκιστα ἀνταπεκρίθησαν εἰς τὰς παρ' αὐτῶν προσδοκίας, καὶ δωροδοκηθέντες ὑπὸ τῶν Γουέλφων, ὑπεστήριξαν αὐτοὺς, ἐκδιώξαντες τοὺς Γιβελίνους καὶ λεηλατήσαντας τὰς οἰκίας αὐτῶν ἐν Γαρδίγκῳ, συνοικίᾳ τῆς Φλωρεντίας.

116. Ὁ Καϊάφας Ἴδ. Εὐαγγ. Ἰωάνν. ΙΑ, 49.

121. Ὁ Ἄννας. Ἰωάν. ΙΗ, 13.

124. Εἶχεν εἰς θαῦμα, διότι κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ εἰς ᾅδου κατάβασιν οὗτοι δὲν ἦσαν ἐκεῖ.

144. Ἰωάνν. Η, 44.

ΚΔ'.

2. Τοῦτο συμβαίνει φθίνοντος τοῦ Ἰανουαρίου.

3. Θέλει νὰ εἰπῇ: προχωρεῖ πρὸς τὴν ἰσημερίαν.

6. Λέγει μᾶλλον: «τὸ ἴχνος τοῦ καλάμου της», ἐννοῶν ὅτι ταχέως διαλύεται.

21. Ἐν Ῥαψῳδ. Α.

55. Τὴν εἰς τὸ καθαρτήριον.

64. Τρίμετρος ἀκατάληπτος, ὡς καὶ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ. Ὁμ. καὶ οἱ 64 καὶ 66. Ἵνα ἀκολουθήσωσι τὸ κοινὸν μέτρον, δύναται νὰ μεταβληθῶσι ὁ 62 εἰς: ὅστις τραχὺς, στενὸς δύσβατος ἦτον, ὁ δὲ 66 εἰς: ἔναρθρον λόγον μὴ ἀποτελοῦσα.

82. Μίμησις Λουκανοῦ, Φαρσ. Θ, 706.

93. Ἡλιοτρόπιον, ὁ αἱματίτης λίθος, κατὰ μεσαιωνικὴν πρόληψιν καθιστῶν ἀφανῆ τὸν φέροντα αὐτόν.

106. Ὁ Ὀβίδιος, Μεταμ. ΙΕ, 392.

125. Φούκκης (Vanni Fucci), καλεῖ ἑαυτὸν ἡμίονον, διότι ἦν νόθος εὐπατρίδου τινὸς τῆς Πιστωίας. Ἦτον ποιητὴς, ἀλλὰ λίαν ἐκδεδιητημένος. Ὁ Δάντης τὸν ἐγνώριζεν ἄνδρα αἱμοχαρῆ (στ. 129). Ἀλλ' ἐγένετο καὶ ἱερόσυλος, κλέψας, κατὰ τοὺς συγχρόνους ἱστορικοὺς, τὰ κειμήλια τοῦ ἱεροῦ τῆς ἐν Πιστωίας ἐκκλησίας τοῦ ἁγ. Ἰακώβου, καταθεὶς δ' αὐτὰ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φίλου του Βάννη Δελλὰ Νόνα. Ἕτερος φίλος του, ὁ Ῥαμπίνος, συνελήφθη ὡς ὕποπτος, ἀλλ' ὁ Φούκκης, φυγὼν ἐκτὸς τῶν ὁρίων, ἔγραψεν ὁμολογήσας τὴν ἀλήθειαν, καὶ τότε ὁ κλεπταποδόχος Δελλὰ Νόνας κατεδικάσθη εἰς ἀγχόνην.

132. Σώζεται ποίημα τοῦ Φάκκου, ἐν ᾧ αὐτὸς ἐκφράζει τὴν λύπην καὶ μεταμέλειαν διὰ τὴν διαγωγήν του.

143. Ἡ φατρία τῶν *Μαύρων*, ἧς οὗτος ἦν εἷς τῶν ἐνθερμοτέρων προμάχων, θὰ διωχθῇ τῆς Πιστωίας, ὅ καὶ συνέβη τῷ 1301.

144. Οἱ *Λευκοὶ* ἐξώσθησαν ἐκ Φλωρεντίας τῷ 1302, καὶ μετ' αὐτῶν καὶ ὁ Δάντης.

145. Ὁ Ἄρης αἰνίττεται τὸν μαρκήσιον Μαλασπίναν ἐκ τῆς κοιλάδος Μάγρας (Val di Magra), ὅστις τοὺς ἐκ Πιστωίας φυγάδας *Μαύρους* συναγαγὼν, ἐνίκησεν ἐν τῷ Πικηνῷ πεδίῳ (campo Picen) τοὺς *Λευκοὺς* τῆς Φλωρεντίας.

151. Κακοβούλως λέγει τὰς προῤῥήσεις ταύτας ὁ κεκολασμένος, ἠξεύρων ὅτι θὰ λυπήσῃ τὸν τοῖς *Λευκοῖς* ἀνήκοντα Δάντην.

ΚΕ'.

12. Λέγεται ὅτι ἡ Πιστωία κεῖται ὅπου εἶχε συναφθῇ ἡ φονικωτάτη μάχη καθ' ἣν ἔπεσεν ὁ Κατιλίνας, καὶ ἐκ τῶν ἀναθυ-

μιάσεων νόσος δεινὴ ἐξερράγη, ἐξ ἧς ἡ χώρα ἐπεκλήθη Pestoria, παραφθαρὲν εἰς Πιστωία.

15. Τὸν Καπανέα. Ἴδ. Ῥαψ. ΙΔ', 44.

19. Μαρέμμα, ἡ ὑπὸ τὸ Λιβόρνον χώρα, μεταξὺ αὐτοῦ καὶ Κορνέτου, αὐτὴ περὶ ἧς καὶ ἐν Ῥαψ. ΙΓ. 9.

25. Κάκος,τέρας (semihominis Caci. Βιργ. Αἰν. Η, 194)· οἰκῶν ἐν σπηλαίῳ τοῦ Αὐεντίνου ὄρους ἐν Ἰταλίᾳ, κλέψας μέρος τῆς ἀγέλης τοῦ Γηρυόνου, ἣν εἶχε φέρει ὁ Ἡρακλῆς, καὶ φονευθεὶς ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ Δάντης τὸν λέγει κένταυρον.

33. Διότι μετὰ τὰς δέκα ἦν ἤδη νεκρός.

43. Κιάμφας Δονάτης, Φλωρεντῖνος εὐπατρίδης, ἐπιδοθείς, φαίνεται, εἰς ληστείαν.

68. Ἀγνέλος Βρουνελλέσκης, ληστὴς Φλωρεντῖνος καὶ οὗτος.

94 καὶ ἑπ. Κατὰ Λουκανὸν (Φαρσ. Θ'. 768, ἑπ.) Σαβέλλος καὶ Ναυσίδιος, ἀμφότεροι ὑπὸ ὄφεων δηχθέντες.

97. Ὀβίδιος (Μεταμ. Δ, 563 καὶ Ε, 572).

150. Βουῶσος ὁ Ἀβατῶν ἢ Δονατῶν (Buoso degli Abati), ληστὴς καὶ αὐτὸς Φλωρεντῖνος.

148. Πούκκιος Σκιαγκάτος μένει ἀμετάβλητος.

151. Ὁ Γουέρκιος Καυαλκάντης, πιθανῶς ληστὴς καὶ αὐτός, φονευθεὶς ἐν Γαβίλλῃ χωρίῳ ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἄρνου, δι' ὃ οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ κατέσφαξαν τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου.

ΚΣΤ'.

4. Τοὺς Κιάμφαν, Ἄγνολον, Καυαλκάντην, Βουῶσον, Σκιαγκάτον.

7. Παρὰ τοῖς πολλοῖς ἔτι καὶ νῦν ἀξιοπιστότερα νομίζονται τὰ ὄνειρα τῆς αὐγῆς.

9. Τὸ Πράτον, μικρὸν φρούριον παρὰ Φλωρεντίᾳ, εἶχε τῷ 1292 δώσει ἄσυλον εἰς φονέα τινά, διὸ καὶ κατεδικάσθη εἰς πρόστιμον μυρίων Φιορινίων. Τούτου ἕνεκα ἐμνησικάκει κατὰ Φλωρεντίας, καὶ, ὡς καὶ πολλαὶ ἄλλαι πόλεις ὑπ' αὐτῆς πιεζό-

μεναι, τῇ ηὔχετο πᾶσαν συμφοράν. Ἐπῆλθεν δ' αὖτη μετ' οὐ πολὺν χρόνον, ὡς λέγει ὁ ποιητής, ἀπὸ τοῦ 1300, ὅτε ἤρξατο ἡ φθοροποιὸς στάσις τῶν Λευκῶν καὶ Μαύρων. Τῷ δὲ 1304 ἐκρημνίσθη ἡ γέφυρα τοῦ Ἄρνου καὶ πολλοὶ ἐπνίγησαν εἰς τὸν ποταμόν· ἡ ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει συμβᾶσα πυρκαϊά, ἐφ' ἧς ἐτεφρώθησαν 1700 οἰκίαι, καὶ ἄλλα πολλὰ δεινὰ τῶν διχονοιῶν ἐπακολουθήματα.

10-12. Ἦτον ἔγκαιρον. Εἴθε νὰ συνέβαινε πρὶν γηράσω, ὅτε θὰ ἤμην ἧττον εἰς κατάστασιν νὰ ὑποφέρω τὴν λύπην.

24. « Μὴ τὸ χάσω ». Ὁ ποιητὴς λέγει: « Μὴ φθονήσω αὐτὸς ἐμαυτὸν διὰ τοῦτο ».

34. Ὁ προφήτης Ἠλίας ἢ Ἐλισαιέ, καταγελασθεὶς ὑπὸ παιδίων, ἔπεμψεν ἐπ' αὐτὰ ἄρκτους, αἵτινες κατέφαγον τεσσαράκοντα δύω (Βασιλ. Βιβλ. Δ, Κεφ. Β, 23,24).

35. Ἀνάληψις τοῦ προφ. Ἠλίου ἐν ἅρματι πυρὸς, αὐτ. 11.

54. Ὅτε οἱ ἀλληλοκτονήσαντες υἱοὶ τοῦ Οἰδίπου Ἐτεοκλῆς καὶ Πολυνίκης ἐτέθησαν ἐπὶ τῆς αὐτῆς πυρᾶς, τοσούτῳ ἀντεμισοῦντο, ὥστε (κατὰ Στάτ. Θηβ. ΙΒ, 431), ἡ ἀναδοθεῖσα φλὸξ ἐσχίσθη δίχα.

60. Ὁ Δούριος ἵππος εἰσήγαγε τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν Τρωάδα, ὅθεν ὁ Αἰνείας φυγών, ἦλθε καὶ ἵδρυσε τὴν Ῥώμην.

61. Ὁ Ὀδυσσεὺς διὰ τεχνασμάτων ἀναγνωρίσας τὸν ἐν τῷ γυναικωνίτῃ τοῦ Λυκομήδους, Βασιλέως τῆς Σκύρου, κρυπτόμενον Ἀχιλλέα, ἔφερεν αὐτὸν εἰς Τροίαν, δι' ὃ ἀπέθανεν ἐκ θλίψεως ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἐγκαταλειφθεῖσα Δηϊδάμεια, ἡ κόρη τοῦ Λυκομήδους.

63. Τὸ Παλλάδιον τῆς Τρωάδος ἔκλεψαν ὁμοῦ ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Διομήδης.

75. Ἴσως διότι δὲν θὰ ἠγάπων τοὺς Λατίνους, ἀπογόνους τῶν Τρώων, ἐν ᾧ τῷ Βιργιλίῳ ὀφείλουσι ὅτι τοὺς ἔψαλεν. Ἴσως δὲ καὶ διότι ὁ Δάντης ἠγνόει, ὡς φαίνεται, τὴν Ἑλληνικήν.

92. Τὸ πάλαι Καιήτα, ἐκ τῆς τροφοῦ τοῦ Αἰνείου. Κατὰ τοὺς Λατίνους ποιητὰς ἐκλαμβάνει ὁ Δάντης τὴν κατοικίαν τῆς

Κίρκης παρὰ τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο, εἰς τὸ ὄρος Κίρκελλον (Monte Circello).

94. Ἡ διήγησις τοῦ Ὀδυσσέως πιθανῶς κατὰ μηθεύματα μεταγενέστερα. Ὁ Τάκιτος (Γερμ. Γ') μνημονεύει τῆς παραδόσεως καθ' ἣν ὁ Ὀδυσσεὺς, πλανηθεὶς εἰς τὴν Βορειογερμανικὴν ἀκτήν, ἵδρυσεν ἐκεῖ πόλιν, τὸ Ἀσκιβούργιον.

109. Αἱ στῆλαι τοῦ Ἡρακλέους, ἡ Ἀβύλη ἐν Ἀφρικῇ, καὶ ἡ Κάλπη (Γιβραλτὰρ) ἐν Ἱσπανίᾳ, φέρουσαι, ὡς ἐπιστεύετο, τὴν ἐπιγραφὴν : «Μὴ περαιτέρω».

114. Ἀγρυπνίας, δηλαδὴ ζωῆς.

115. Ὑπελαμβάνετο ὅτι εἰς τὸ ἄλλο ἡμισφαίριον ἥλιος δὲν ἔλαμπε.

141. Ἐννοεῖται : νεῦμα τοῦ Θεοῦ. Ὁ ποιητὴς λέγει : Ὡς ἔδοξεν *ἄλλῳ*, ὡς πολλαχοῦ τοῦ ποιήματος τὸν Θεὸν, κατὰ τοὺς Ἰουδαίους, ἀνώνυμον (ἐλ) ἀναφέρων.

142. Ἡ παράδοσις ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς ἐπνίγη ἐν τῷ Ὠκεανῷ ἀπαντᾶται ἐν Πλινίῳ καὶ ἐν Σολίνῳ.

ΚΖ'.

7. Πέριλλος ἢ Περίλαος ὁ χαλκεὺς, προσέφερε Φαλάριδι, τῷ ὠμῷ τυράννῳ τοῦ ἐν Σικελίᾳ Ἀκράγαντος, ὃν κατεσκεύασε χαλκοῦν ταῦρον, ἐν ᾧ ἐγκλειόμενοι ἐκαίοντο οἱ κατάδικοι· αἱ δὲ κραυγαὶ διὰ τοῦ στόματος τοῦ ταύρου ἤχουν ὡς αὐτοῦ μικηθμοί. Ὁ τύραννος δὲ εἰς τὴν ἀπαίσιον μηχανὴν ἐνέκλεισε καὶ κατέκαυσε πρῶτον αὐτὸν τὸν ἑαυτοῦ ἔτι ὠμότερον καλλιτέχνην.

21. Ὁ Βιργίλιος ὢν Λομβαρδὸς, ὑποτίθεται ὅτι εἶπε τὰς λέξεις ταύτας εἰς τὴν λομβαρδικὴν χυδαίαν διάλεκτον, ὅτε ἀπέπεμψε τοῦ Ὀδυσσέως τὴν φλόγα.

28. Romagnuoli, οἱ κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας Ῥωμανίας, ἧς πρωτεύουσα ἦν ἡ Ῥαβέννα.

29. Πόλις ἐν τοῖς Ἀπεννίνοις, οὐ μακρὰν τῶν πηγῶν τοῦ Τιβέριος.

39. Κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1300, ὅτε ὑποτίθεται ἡ εἰς Ἅδου κατάβασις, ἐπεκράτει μὲν εἰρήνη ἐν Ἰταλίᾳ, ἀλλ' ἐχθροπάθειαι ὑπέκαιον πανταχοῦ.

41. Οἱ Πολένται, κύριοι τῆς Ῥαβέννης, εἶχον ἀετὸν ὡς οἰκόσημον. Αὐτοῖς δ' ἀνῆκε καὶ ἡ δώδεκα μίλια ἀπέχουσα μικρὰ πόλις Κέρβια (τὸ πάλαι Φικόκλα).

43. Ἡ πόλις Φόρλι (Φόρος Λιβίου), ἣν Γουίδος ὁ Μοντεφέλτρου ἀπήλλαξε τῷ 1282 τῆς πολιορκίας τῶν Γουέλφων, οἷς ὁ Πάπας Μαρτῖνος Δ΄ ἔπεμψε καὶ Γάλλους ἐπικούρους.

45. Τῷ 1296 ὁ Γουίδος, γενόμενος μοναχὸς, κατέλιπε τὴν ἀρχὴν τῷ οἴκῳ τῶν Ὀρδελάφων (Ordelaffi), ὧν τὸ οἰκόσημον ἦν πράσινος λέων.

46. Οἱ δύω Μαλατέσται, πατὴρ καὶ υἱὸς, τύραννοι Ῥιμινίου, Γουέλφοι, οἰκοῦντες εἰς τὸ παρακείμενον φρούριον Βερρουκίου (Verrucchio).

47. Μοντάγνας τῶν Παρκιτάτων (Montagna dei Parcitati), Γιβελῖνος ἀρχηγὸς ἐν Ῥιμινίῳ, ἐθανατώθη σκληρῶς ἐν τῇ εἱρκτῇ ὑπὸ τῶν Μαλατεστῶν.

49. Τῆς παρὰ τῷ ποταμῷ Λαμόνῃ πόλεως Φαυεντίας (Faenza) καὶ τῆς παρὰ τῷ Σαντέρνῳ (τῷ ἀρχαίῳ Βαδρίνῳ) πόλεως Ἰμόλης (Imola, τῆς ἀρχαίας Φόρου Κορνηλίου) ἦρχεν ὁ Μαινάρδος Παγάνου (Mainardo Pagani), ὁ ἐπιλεγόμενος *δαίμων*, ὡς οἰκόσημον ἔχων λέοντα κυανοῦν ἐπὶ λευκοῦ ἐδάφους, καὶ πολλάκις μεταπηδῶν ἀπὸ τῶν Γουέλφων εἰς τοὺς Γιβελίνους καὶ τ' ἀνάπαλιν.

52. Ἡ πόλις Καίσηνα (Cesena), παρὰ τὸν ποταμὸν Σαύϊον (τὸ πάλαι Σάπιν), ὁτὲ μὲν δημοκρατουμένη, ὁτὲ δ' εἰς δεσπότην ὑπήκουσα.

67. Ζωσθεὶς σχοινίον, γενόμενος Φραγκισκανὸς μοναχός.

70. Ὁ Πάπας, Βονιφάκιος Η', ὃν καὶ « ἡγεμόνα τῶν νέων » Φαρισαίων » λέγει ἐν στ. 85.

88. Οἱ χριστιανοὶ ἐχθροὶ τοῦ Πάπα ἦσαν ἡ οἰκογένεια Κολώνα, καθ' ἧς, ἰσχυρᾶς οὔσης καὶ ἐπιφόβου, αὐτὸς ἐκήρυξε σταυροφορίαν τῷ 1297.

89. Ἄκη (St-Jean d' Acre), ἡ ἀρχαία Πτολεμαΐς, εἰς ἣς τὴν ἅλωσιν ἐβοήθησαν τοὺς Τούρκους προδόται χριστιανοί, ἐν ἔτει 1290.

94. Σίλβεστρος, ἐπίσκοπος Ῥώμης. Ἐν τῷ Συναξαρίῳ τῷ καλουμένῳ Legenda aurea λέγεται ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος Α', ὅτε ἦν ἔτι εἰδωλολάτρης, προσβληθεὶς ὑπὸ λέπρας, ἐσυμβουλεύθη ὑπὸ τῶν ἱερέων του νὰ λουσθῇ εἰς τρισχιλίων σφαγέντων παιδίων αἷμα, ἵνα ἰαθῇ. Ἐπειδὴ δὲ, ἀποφασίσας τοῦτο, μετεμελήθη ἐξ οἴκτου πρὸ τῆς ἐκτελέσεως, ἐπεφάνησαν αὐτῷ καθ' ὕπνον οἱ Ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Παῦλος, καὶ τῷ εἶπον νὰ μετακαλέσῃ, ἵνα τὸν ἰάνῃ, τὸν Σίλβεστρον, κρυπτόμενον ἐν σπηλαίοις ἵνα φύγῃ τὰς κατὰ τῶν Χριστιανῶν διώξεις. Οὕτω δ' ἐλθὼν ὁ Σίλβεστρος, τὸν ἐθεράπευσε καὶ τὸν ἐβάπτισε.

95. Σώρακτον (Siratti), ὅπου τὸ σπήλαιον εἰς ὃ ἐκρύπτετο ὁ Σίλβεστρος.

102. Παινεστρῖνον (Penestrino) ἀντὶ Πραινεστῖνον, φρούριον κείμενον ὅπου ἦν πρὶν ἡ πόλις Πραινέστον. Ἦν ὀχυρώτατον φρούριον κατεχόμενον ὑπὸ τοῦ οἴκου τῶν Κολωνῶν.

105. Κελεστίνου Ε', τοῦ παραιτηθέντος τῆς παποσύνης.

120. Ἡ κακόβουλος συμβουλὴ ἣν τῷ ἔδωκε ἦν νὰ ὑποσχεθῇ πολλά, ἀλλὰ νὰ τηρήσῃ ὀλίγα.

ΚΗ'.

10. Κατὰ τοὺς πολέμους δι' ὧν, κατὰ Τ. Λίβιον, Ι, 15, οἱ Ῥωμαῖοι, ὑπὸ Δέκιον, ἐκυρίευσαν τὴν Ἀπουλίαν, τὸ νοτιανατολικὸν πέρας τῆς Ἰταλίας. Μακροὶ δὲ πόλεμοι εἰσὶν ὁ δεύτερος φοινικικὸς ἢ Λιβυκός.

11. Εἰς τὴν ἐν Κάνναις μάχην τοῦ β'. Λιβ. πολέμου ὁ Ἀν-

νίβας συνέλεξε (κατὰ Τ. Λίβ. ΚΒ, 51) τρεῖς καὶ ἥμισυν μοδίους δακτυλίων τῶν φονευθέντων Ῥωμαίων.

14. Νορμανδὸς, υἱὸς τοῦ Ταγκρέδου, δι' αἱματηρῶν κατακτήσεων δοὺξ τῆς Ἀπουλίας γενόμενος.

16. Παρὰ Κεπεράνον (τὰς ἀρχαίας Φρεγέλλας) τῆς Ἀπουλίας κατὰ τὰ μεθόρια τῆς Νεαπόλεως, συνεκροτήθη τῷ 1265 μάχη μεταξὺ Καρόλου τῶν Ἀνδεγαυέων (d' Anjou), καὶ Μανφρέδου, τοῦ Βασιλέως Ἀπουλίας καὶ Σικελίας, ἡττηθέντος διότι οἱ Ἀπούλιοι ἐλειποτάκτησαν πρὸς τὸν ἰσχυρώτερον ἐχθρόν.

18. Τὸ κείμενον λέγει: «ὁ *γέρων* Ἀλάρδος». Ἦν δὲ ὁ Ἀλάρδος Βαλερῆς (Alard Valéry) Γάλλος σταυροφόρος, συμπράξας τῷ Καρόλῳ Ἀνδεγαυέων (d' Anjou) ἐπὶ τὴν ἐν Τιλακόσῳ (Tagliacozzo) τῶν Ἀβρούζων μάχῃ κατὰ Κορραδίνου τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Μαμφρέδου. Ἐξησφάλισε δ' αὐτῷ τὴν νίκην, συμβουλεύσας τὸ στρατήγημα τοῦ νὰ ὑποχωρήσῃ κατ' ἀρχὰς, τὸν ἡττημένον προσποιηθείς.

20. Ἡ ἀπόδοσις τῆς μακρᾶς συγκρίσεως, ἀρχομένης ἀπὸ στ. 7.

55. Φρὰ Δουλκίνος, μοναχὸς αἱρετικὸς, κοινωνιστικὰς ἀρχὰς πρεσβεύων, ἀπεσύρθη τῷ 1305 μετὰ τῶν ὀπαδῶν του, ἐπικληθέντων *Ἀποστολικοί*, εἰς τὰ ὄρη τῆς Ναυάρρας, ἐνόπλως ἀντιστὰς τῷ Πάπᾳ, μέχρις οὗ ἐκ στερήσεως τροφῶν παρεδόθη, καὶ μετὰ τῆς ὡραίας του φίλης Μαργαρίτας τῆς Τρέντης, ἐρρίφθη εἰς τὰς φλόγας τῷ 1307. Ὁ Δάντης μνημονεύων τῆς στενοχωρίας τοῦ πολιορκουμένου, οὐχὶ δὲ καὶ τοῦ οἰκτροῦ αὐτοῦ τέλους, ἔγραφε βεβαίως μεταξὺ 1305 καὶ 1307.

73. Πολίτης ταραχοποιὸς, σπείρων διχονοίας μεταξὺ τοῦ Πολέντα καὶ τοῦ Μαλατέστα καὶ ἀπ' ἀμφοτέρων καρπούμενος.

74. Τὴν Λομβαρδίαν, ἧς τὸ πεδίον κλίνει ἐκ Βαρκέλλης μέχρι Μαρκίβου, φρουρίου ἱσταμένου ἄλλοτε ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πάδου.

76-81. Μαλατεστῖνος, ὁ μονόφθαλμος (στ. 85) τύραννος Ἀριμινίου (Rimini), προσκαλέσας δύω τῶν προὐχόντων τῆς πόλεως Φαίου, τὸν Κὺρ (Messer) Γουίδον καὶ τὸν Ἀγγιολέλλον,

διέταξε καὶ τοὺς ἔρριψαν εἰς τὴν θάλασσαν, ὅτε ἤρχοντο παρὰ τὴν Καθολικὴν (Cattolica), χωρίον τῆς Ἀδριατικῆς. Ἀναφέρεται δὲ τοῦτο ἐνταῦθα ὡς προφητεία, καθ' ὁ συμβὰν μετὰ τὸ 1300, ὅτε ὑποτίθεται ἡ ἐποχὴ τῆς Καταβάσεως.

82. Δηλαδὴ καθ' ὅλην τὴν Μεσόγειον.

84. Ἐννοεῖ ἐν γένει Ἑλλήνων.

86. Πόλιν, τὸ Ἀριμίνιον. Ὁ δέ τις, ὁ Κουρίων, ὅστις ἀπέναντι τῆς πόλεως ταύτης συνεβούλευσε τῷ Καίσαρι νὰ ὑπερβῇ τὸν Ῥουβικῶνα, καὶ ἐγένετο ὀλεθρίων ἐμφυλίων πολέμων αἴτιος.

90. Φορκάρα, ἀκρωτήριον παρὰ τῇ Καθολικῇ, κινδυνωδέστατον καὶ λίαν ἀνεμῶδες, ὥστε καὶ ὑπῆρχε λόγιον· Custodiet te Deus a vento Focariensi. Πνίξας λοιπὸν τοὺς προσκεκλημένους ὁ Μαλατεστῖνος κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο, καθίστα δι' αὐτοὺς περιττὰς τὰς δεήσεις κατὰ τῶν ἀνέμων.

98-99. Ταῦτα εἶπεν ὁ Κουρίων κατὰ Λουκανὸν (Φαρσ. Α, 281).

106. Βουονδελμόντης τις, μνηστὴρ εὐγενοῦς κόρης τοῦ οἴκου τῶν Γιαντρουφεττῶν, ἐνυμφεύθη ἑτέραν, ἐγκαταλείψας αὐτήν. Συνελθόντες δ' οἱ συγγενεῖς αὐτῆς ἐσκέπτοντο περὶ ἐκδικήσεως· καὶ τότε προβὰς εἷς αὐτῶν, ὁ Μόσκας Λαμβέρτης, ἐπρότεινε τὸν φόνον τοῦ παρασπόνδου, εἰπὼν τὰς λέξεις: «Ἔργον τελεσθὲν ἔχει κεφαλήν» (Cosa fatta capo ha), ἤτις δηλαδὴ πρέπει ν' ἀποκοπῇ. Ὁ δὲ φόνος οὗτος ὑπῆρξεν ἐν Φλωρεντίᾳ ἡ πρώτη ῥίζα ἐξ ἧς ἀνέφυησαν αἱ ἀδιάλλακτοι φατρίαι τῶν Γουέλφων καὶ Γιβελίνων.

134-136. Βερτράνδος ὁ Βορνίου (Bertrand de Born) ἐπίσημος ῥαψῳδὸς (troubadour) Γάλλος τῆς ιϐ'. ἑκατονταετηρίδος, ἀνὴρ φιλοτάραχος, ἔπεισε τὸν υἱὸν Ἐρρίκου τοῦ Β'. ὃν ἀνέτρεψε, νὰ κηρυχθῇ ἐπὶ τοῦ γάμου του, τῷ 1173, βασιλεὺς, ζῶντος τοῦ πατρός του.

131. Ἀχιτόφελ ἐστὶν ὁ ἐξεγείρας τὸν Ἀβεσαλὼμ κατὰ τοῦ πατρός του Δαυίδ.

ΚΘ'.

27. Geri del Bello, τῆς οἰκογενείας τῶν Ἀλιγιέρων, συγγενὴς τοῦ Δάντου, σκανδαλοποιὸς φονευθεὶς ὑπό τινος μέλους τῆς οἰκογενείας Σακέττη, καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον μείνας ἀνεκδίκητος, μέχρις οὗ ὁ ἀδελφός του ἐθανάτωσε τὸν φονέα του.

29. Βερνάρδον τὸν Βορνίου, περὶ οὗ ἀνωτέρω, ΚΗ', 134, Σημ.

47. Χῶραι τότε λίαν νοσηραί. Περὶ Μαρέγκας ἴδ. Ῥαψ. ΙΓ, 9 σημ. Ἡ δὲ Val di Chiana, ἡ ἀρχαία Κλάννις, κατὰ τὸ Ἀρρήτιον (Arezzo).

63. Ὁ Ὀβίδιος, Μεταμ. Ζ, μυθολογεῖ ὅτι τῆς Αἰγίνης ἐρημωθείσης ὑπὸ νόσου, μετέβαλεν ὁ Ζεὺς τοὺς μήρμυκας εἰς ἀνθρώπους, τοὺς μυρμιδόνας.

88. Ἰταλός.

109. Γριφολῖνος ἐξ Ἀρρητίου, ἀλχημιστὴς, κατηγορήθη ὑπὸ Ἀλβέγου, νόθου υἱοῦ τοῦ ἐπισκόπου Σιένης (ἀρχ. Σήνης) ὅτι ψευδῶς ἐκαυχήθη ὅτι εἶχε τὴν δύναμιν νὰ πετᾷ εἰς τὸν ἀέρα, καὶ κατεδικάσθη εἰς τὸν διὰ πυρὸς θάνατον.

123. Ὑπὸ τῶν μεσαιωνικῶν συγγραφέων ἐθεωροῦντο οἱ Γάλλοι ὡς κοῦφοι. Οὕτω περὶ αὐτῶν καὶ ὁ Βοκάκκιος.

125 - 127. Μέλη ἑταιρίας ἀσώτων. Εἷς ἐξ αὐτῶν, ὁ Νικολὸς, ἐπενόησε νὰ ψήσῃ τοὺς φασιανοὺς εἰς πῦρ τῶν τότε νεωστὶ εἰσαχθέντων καὶ λίαν δαπανηρῶν μοσχοκαρφίων.

129. Τὴν Σιέναν, ἢ τὸ μέγαρον τῆς ἑταιρίας.

131. Κακκίας ὁ Ἀσκιανὸς (Caccia d' Ascian), ἄσωτος καὶ αὐτὸς, πιθανῶς ἐπίσης μέλος τῆς αὐτῆς ἑταιρίας. Ἡ παράληψις τοῦ ἑνὸς τῶν ὀνομάτων τοῦ ἀφανοῦς τούτου ἀνθρώπου εἰς τὴν μετάφρασιν ἐστὶν ἀδιάφορος.

132. Πολλοὶ τῶν μεταφραστῶν καὶ σχολιαστῶν ἔπλασαν καὶ ἕτερον ἑταῖρον, ὃν καὶ τὸ κυριώτερον μέλος, τὴν ψυχὴν τῆς ἑταιρίας ἐκήρυξαν, ὡς κύριον ὄνομα ἐκλαβόντες τὸ ἐπίθετον (τοῦ πνεύματος) abbagliato.

136. Ἐν Σιένῃ καὶ αὐτὸς ὡς ἀλχημιστὴς εἰς τὸν διὰ πυρὸς θάνατον καταδικασθείς. Ἐσπούδασε μετὰ τοῦ Δάντου τὴν φυσικὴν ἱστορίαν.

Λ'.

1-12. Ὁ Ζεὺς ἠράσθη τῆς Σεμέλης θυγατρὸς τοῦ Κάδμου. Ζηλοτυπήσασα ἡ Ἥρα, ἐξεδικήθη κατὰ τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς, τῆς Ἰνοῦς, ἥ, ὡς καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς Ἀθάμαντι, ἐνέβαλε μανίαν. Τὴν περιγραφὴν δ' αὐτῆς ἀρύεται ὁ Δάντης παρὰ τοῦ Ὀβιδίου (Μεταμ. Δ, 416), ὅστις ἐστὶν ἡ κυριωτέρα μυθολογικὴ πηγή του.

20. Ὁμοίως ἐκ τοῦ Ὀβιδίου (Μεταμ. ΙΓ, 567).

31. Ὁ Γριφολῖνος. Ἴδ. Ῥαψ. ΚΘ, 109.

32. Ἴδ. 42.

38. Θυγάτηρ Κινύρα, βασιλέως τῆς Πάφου, μήτηρ τοῦ Ἀδώνιδος. Ὀβίδ. Μεταμ. Γ, 567.

42-45. Βουῶσος Δονάτης ἐκ Φλωρεντίας συνέταξε διαθήκην δι' ἧς κατέλειπε τὰ ἑαυτοῦ διαφόροις ὧν ἐθεώρει ἑαυτὸν ὀφειλέτην. Ἀλλ' ὁ Γιάννης ἢ Βάννης Σίκκης ἐκ Καβαλκαντῶν, ὅστις πολὺ τὸν ὡμοίαζε, κατακληθεὶς εἰς τὴν νεκρικὴν αὐτοῦ κλίνην, καὶ προσποιούμενος ὅτι ἦν ἐκεῖνος, συνέταξε κατὰ πάντας τοὺς τύπους ἄλλην διαθήκην, ἐν ᾗ καὶ εἰς ἑαυτὸν ἐκληροδότησεν ἵππον μεγάλης καλλονῆς ἐκ τῶν σταύλων τοῦ ἀποθανόντος.

64. Ἀδάμος ἐκ Βρεσκίας, παραχαράκτης, κατεδικάσθη εἰς τὸν διὰ πυρὸς θάνατον.

65. Κασσεντῖνον, ἡ ἄνω κοιλὰς τοῦ Ἄρνου.

73. Τὸ φιορίνιον τῆς Φλωρεντίας ἔφερε τὸν τύπον τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ.

74. Ῥωμένα, φρούριον ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Κασσεντίνου.

76. Οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ Γύδος, Ἀλέξανδρος καὶ Ἀγινόλφος ἐκ Ῥωμάνας προέτρεψαν τὸν Ἀδάμον εἰς τὴν κιβδηλοποιίαν.

78. Βράνδα, μεγάλη κρήνη ἐν Σιέννῃ.

97. Ἡ σύζυγος τοῦ Πουτιφὰρ ἢ Πεντεφρῆ, ἡ τὸν Ἰωσὴφ συκοφαντήσασα (Γέν. ΛΘ, 6).

98. Σίνων, ὁ παραπείσας τοὺς Τρῶας νὰ δεχθῶσι τὸν Δούριον ἵππον. (Βιργ. Αἰν. Β'. 153).

103. Ἔπασχε τυμπανίτην.

128. Ῥύακα.

ΛΑ'.

4. Ὁ Ἀχιλλεύς, πληγώσας τὸν Τήλεφον, τὸν ἰάτρευσε διὰ τῆς σκωρίας τῆς αὐτῆς λόγχης. Ταύτην δ' ἔδωκε τῷ Πηλεῖ ὁ Χείρων. Ὁμ. Ἰλ. Π.

16. Κάρολος ὁ μέγας, ἀγωνιζόμενος νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς Ἄραβας ἐξ Ἱσπανίας, ἡττήθη ἦτταν μεγάλην παρὰ Ῥογκεσβάλῃ (Roncervalles) τῇ πρὸς τῇ Φονταραβίᾳ, ὅτε, κατὰ τὰ μυθευόμενα ὑπὸ τῶν χρονογράφων, ἰδίως τοῦ ἀρχιεπισκόπου Τουρπίνου, ὁ Ὀρλάνδος, ὁ Ἀχιλλεὺς τῶν πολέμων ἐκείνων, ἐσάλπισε πρὶν ἢ ἐκπνεύσῃ εἰς τὸ τεράστιον αὐτοῦ κέρας οὕτως, ὥστε ἐπὶ μίλια μακρὰν ἠκούσθη.

40. Φρούριον παρὰ τὴν Σιέννην.

59. Χαλκοῦς κῶνος (κουκουνάρα), ὑπὲρ τοὺς 11 πόδας μακρός, εὑρεθεὶς παρὰ τὸν τάφον τοῦ Ἀδριανοῦ, ὃν πιθανῶς ἐκόσμει, διατηρεῖται ἐν τοῖς « κήποις τοῦ κώνου » (della pigna).

64. Οἱ Φρίσσονες, (Friesen), λαὸς τῆς ἄνω Γερμανίας, ἐθεωροῦντο ὡς ἐκ τῶν μεγίστων τὸ ἀνάστημα ἀνδρῶν.

67. Λέξεις ἄνευ σημασίας, ἐμφαίνουσαι τὴν βαρβαρόφωνον σύγχυσιν τῶν γλωσσῶν. Τινὲς ἐξηγηταὶ μάτην ἠγωνίσθησαν νὰ τὰς ἐξηγήσωσι διὰ γλωσσῶν ἀσιατικῶν. Εἰς τὴν *ζαβὶ* τοῦ κειμένου προσεθήκαμεν διὰ τὸ μέτρον ἐν ε εἰς τὴν ἀρχήν, ὡς προσθέτει πολλάκις ἡ τουρκική.

77. Ἑβραϊστὶ « Νιμρὼδ », εἰς ὃν ἀποδίδεται ἡ οἰκοδομὴ τοῦ πύργου τῆς Βαβυλῶνος.

94. Εἷς τῶν Γιγάντων τῶν σωρευσάντων ἐπάλληλα τὰ ὄρη ἵνα πολεμήσωσι τὸν οὐρανόν. Ὁμ. Ὀδυσσ. Λ.

98. Εἷς τῶν Ἑκατογχείρων.

100. Γίγας καὶ αὐτὸς ἐκ Λιβύης, ἄδετος ἐνταῦθα, διότι δὲν ἦν εἷς τῶν πολεμησάντων τοὺς Θεούς.

115. Ὁ Λουκανὸς ἐν τῇ Φαρσαλίᾳ (Δ), μιᾷ τῶν κυριωτέρων πηγῶν τοῦ Δάντου, θέτει τὸ σπήλαιον τοῦ γίγαντος Ἀνταίου εἰς Βαγράδαν, κοιλάδα παρακειμένην τῷ ποταμῷ Ζάμᾳ, ἐφ' οὗ ὁ Σκιπίων ἦρε τὴν μεγάλην νίκην κατὰ τοῦ Ἀννίβου.

124. Γίγαντες. Ὅμ. Ὀδύσσ. Λ.—Βιργ. Αἰν. ΣΤ, 595.—Ἡσίοδ. Θεογ. 820.

132. Ἀνταῖος, ὁ υἱὸς τῆς γῆς, πρὸς τὸν Ἡρακλῆν παλαίσας, καὶ νέας δυνάμεις πάντοτε ἀρυόμενος ὁσάκις ἤγγιζε τὴν μητέρα του, μέχρις οὗ ὁ Ἡρακλῆς ἄρας αὐτὸν εἰς τὰς ἀγκάλας του, τὸν ἀπέπνιξε. Πηγὴ τοῦ Δάντου Λουκανὸς, Φαρσ. Δ.

136. Εἷς τῶν προκλινῶν πύργων τῆς Βονωνίας, φαινόμενος ὅτι αὐτὸς σπεύδει πρὸς τὰ νέφη ἅτινα ἔρχονται πρὸς αὐτόν.

ΛΒ'.

9. Δηλαδὴ ἐστὶν εἰς βρεφικὴν ἡλικίαν.

11. Αἱ Μοῦσαι, ὧν ἐμπνεύσει ὁ Ἀμφίων κρούων τὴν λύραν, ἐκίνει τοὺς λίθους δι' ὧν ἐκτίσθησαν αἱ Θῆβαι.

28. Ταβερνίκης (Tambernich), ὄρος ἐν Σκλαβωνίᾳ.

29. Ὑψηλὴ κορυφὴ τῶν Ἀπεννίνων κατὰ τὴν Λούκαν.

33. Τὸ θέρος.

34. Μέχρι τῶν παρειῶν.

56. Ποταμὸς ῥέων διὰ τῆς κοιλάδος Φαλτερόνης (Φαλερίας), ἀνηκούσης Ἀλβέρτῳ τῷ Ἀλβερτῶν, οὗ οἱ υἱοὶ, Ἀλέξανδρος καὶ Ναπολέων, κατὰ τοὺς σχολιαστὰς, καλούμενοι, ἀλληλοκτόνησαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός των.

58. Καΐνα, μέρος τῆς κολάσεως κληθὲν κατὰ τὸν πρῶτον ἀδελφοκτόνον.

61. Ἐν τῷ ἱπποτικῷ ποιήματι τῆς *Στρογγύλης Τραπέζης* τοῦ Λαγγελώτου (Κεφ. 21) ὁ Ἀρθοῦρος διεπέρασε διὰ τῆς λόγχης του οὕτω τὸν ἀποστάτην υἱόν του Μορδρέδον, ὥστε ἀκτὶς ἡλίου ἐφάνη διὰ τῆς πληγῆς, καὶ ἐπομένως διέσχισε καὶ αὐτὴν τὴν σκιάν.

63. Ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Καγκελλιέρων, ἐν Πιστωΐᾳ περὶ ὧν ἴδ. ΣΤ, 65· σημ., δειλὸς καὶ ἀγενής, πολλάκις λέγων ἀνερυθριάστως· «Προτιμητέον νὰ λέγηται ἐνταῦθα ἐδραπέτευσε, παρὰ ἐνταῦθα κεῖται ὁ Φωκακκίας.» Μετ' ἄλλων ἐθανάτωσε τὸν θεῖόν του καὶ ἠκρωτηρίασε τὸν ἐξάδελφόν του, ὅπερ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἔξαψιν τῶν παθῶν μεταξὺ τῶν *Λευκῶν* οἷς αὐτὸς ἀνῆκε, καὶ τῶν *Μελάνων*, ἐξ ὧν ἦσαν τὰ θύματά του.

65. Ἐκ Φλωρεντίας, ἐφόνευσε τὸν ἀνεψιόν του ἵνα τὸν κληρονομήσῃ, δι' ὃ καὶ ἀπεκεφαλίσθη, ἀφ' οὗ περιήχθη εἰς τὴν πόλιν καθηλωμένος εἰς μέγαν πίθον.

68. Ἐκ Βὰλ δ' Ἄρνο, ἐδολοφόνησε τὸν συγγενῆ του Οὐβερτῖνον.

69. Ἐμπεπιστευμένος τῷ 1302 τὴν φρούρησιν τοῦ φρουρίου Τρεβινίας (Piano di Trevigna), παρέδωκεν αὐτὸ προδοτικῶς τοῖς ἀντιπάλοις *Μέλασι*, θυσιάσας οὕτω καὶ τὸν ἐν αὐτῷ θεῖόν του καὶ ἄλλους συγγενεῖς. Ὁ Καμικίων λέγει ὅτι τούτου τὸ κακούργημα καλύπτει τὰ εἰδικά του.

73. Εἰς τὸ κέντρον τῆς γῆς καὶ τῆς βαρύτητος,

85. Ἴδ. Σημ. 106.

88. Διαίρεσις τῆς κολάσεως, ἐξ Ἀντήνορος, ὅστις Τρὼς ὤν, διετήρει κατὰ Βιργίλιον (Αἰν, Α, 242) προδοτικὰς σχέσεις μετὰ τῶν Ἑλλήνων.

106. Βόκκας τῶν Ἀβάτων (Bocca degli Abati) ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Μονταπέρτου (Monteaperto), τῳ 1260, ἔκοψε προδοτικῶς τὴν χεῖρα τοῦ σημαιοφόρου τοῦ Φλωρεντινοῦ ἱππικοῦ, καὶ οὕτω πεσούσης τῆς σημαίας οἱ Γουέλφοι ἡττήθησαν κατὰ κράτος.

116. Βουῶσος ὁ ἐκ Δουέρας, εἷς τῶν Γιβελλίνων ἀρχηγῶν ὑπὸ Μαμφρέδον, ἐν Ὀγλίῳ, προδοὺς ἐπέτρεψεν εἰς τὸ Γαλλικὸν ἱππικὸν τοῦ Μομφόρτου νὰ διέλθῃ τὸν ποταμόν.

119. Ἡγούμενος Βαλλομβρώσης, ἀπεσταλμένος τοῦ Πάπα, ἀπεκεφαλίσθη ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1258, ὡς συνεννοούμενος μετὰ τῶν ὑπερορίων Γιβελίνων.

121. Gianni Soldanieri ἐκ Φλωρεντίας, καταδημαγωγήσας τοὺς Γιβελίνους, οἷς ὅμως καὶ αὐτὸς ἀνῆκε.

122. Γανελλὼν, ὁ ὑποτιθέμενος ὅτι ἔπεισε Κάρολον τὸν Μέγαν, ὑπὸ τῶν Ἀράβων δωροδοκηθείς, ἵνα μὴ σπεύσῃ εἰς βοήθειαν τοῦ Ῥολάνδου, ὅθεν ἡ ἐν Ῥογκεβάλλῃ μεγάλη ἥττα. Ἴδ. ΑΑ', 18, σημ.—Τεβαλδέλλος Μαμφρέδης, (Tebaldello Manfredi) ἢ Τριβαλδέλλος Σαμβράσης (Tribaldello Sambrasi), πρόσφυξ ἐκ Φαυεντίας (Faenza), ἔπεμψε τῷ 1282 τὸν τύπον τοῦ κλείθρου τῆς πόλεως τοῖς ἐν Βονωνίᾳ ἐχθροῖς, οἵτινες οὕτω τὴν ἐκυρίευσαν.

130. Τυδεὺς, εἷς τῶν Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας, καὶ Μελάνιππος ἐτρώθησαν ἀμοιβαίως θανατηφόρως. Κατὰ Στάτιον (Θηβ. Η, 140), ὁ Τυδεὺς, λαβὼν τὴν κοπεῖσαν κεφαλὴν τοῦ ἀντιπάλου του, τὴν ἐσπάραξεν ἐμμανῶς διὰ τῶν ὀδόντων του.

ΑΓ'.

13. Ugolino della Gherardena, Γουέλφος, ἄρχων τῆς Πίσης, ἐπὶ πολὺ ἐρίσας περὶ τῆς ἀρχῆς πρὸς τὸν ἴδιόν του ἀνεψιὸν Νίνον Βισκόντην, καὶ εἶτα πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ῥουγγιέρον (Ruggiero Rubaldino ἢ dei Ubaldini), κατατροπωθεὶς τέλος ὑπὸ τούτου τῷ 1288, κατεκλείσθη μετὰ δύω υἱῶν καὶ δύω ἐγγόνων του εἰς πύργον, οὗ αἱ κλεῖδες ἐρρίφθησαν ὑπὸ τοῦ λαοῦ τῆς Πίσης εἰς τὸν Ἄρνον, καὶ κατεδικάσθη, καὶ ὡς ἡττηθεὶς ἀντίπαλος, καὶ διὰ πολλὰς κακουργίας αἴτινες τῷ ἀπεδίδοντο ν' ἀποθάνῃ τῆς πείνης, δι' ὃ καὶ ἡ εἰρκτή του ἐπεκλήθη « Πύργος τῆς πείνης » (Torre della fame).

22. Τῆς στενῆς καὶ πενιχρᾶς φυλακῆς του.

26. Ἀπὸ Αὐγούστου 1288 μέχρι Μαρτίου 1889.

28. Οὗτος, ὁ οὗ ἔτρωγε τὸ κρανίον. Εἶναι δὲ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ῥουγγίερος.

30. Τὸ ὄρος ἅγιος Ἰουλιανός.

32. Εὐπατρίδαι Πισαῖοι Γιβελῖνοι, συμπράττοντες μετὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου καὶ μετὰ τοῦ ὄχλου, ὃν ἐμφαίνουσιν οἱ κύνες, κατὰ τοῦ Οὐγολίνου, ὅστις ἐστὶν ὁ λύκος.

50. Anselmaccio ἐν τῷ κειμένῳ, ὑποκοριστικὸν τοῦ Ἀνσέλμος, ὁ εἷς τῶν ἐγγόνων του.

75. Οὗτος ὁ στίχος δὲν λέγει, αἰνίττεται ὅμως ἴσως τὸ κοινῶς ἐκλαμβανόμενον, ὅτι ὁ Οὐγολῖνος ἐκ πείνης ἔφαγε τὰ νεκρὰ τέκνα του, ἔχον τινὰ πιθανότητα καὶ ἐκ τοῦ ὅτι εἰς ἀντεκδίκησιν κατατρώγει τὸ κρανίον τοῦ αἰτίου τῆς συμφορᾶς τοῦ Ῥουγγιέρου, καὶ ἐκ τῶν λόγων τῶν τέκνων του ἐν στ. 61-63, καὶ ἐκ τοῦ ἐνυπνίου ἐν στ. 36.

80. Ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις αἱ ἐκ τῆς Λατινικῆς προκύψασαι δημώδεις ῥωμανικαὶ διάλεκτοι διηροῦντο εἰς τὴν langue de si, τὴν ἰταλικήν, langue d'oc, τὴν Ἱσπανικήν, καὶ langue d'uoi, τὴν Γαλλικήν.

82. Δύω νῆσοι πρὸ τοῦ στομίου τοῦ Ἄρνου.

86. Κατηγορεῖτο ἐν ἄλλοις ὅτι παρέδωκε τὰ φρούρια τῆς Πίσης εἰς τοὺς Φλωρεντίνους, ἵνα ἱδρύσῃ τῇ ἀῤῥωγῇ τῶν Γουέλφων τὴν ἐξουσίαν του.

87. Ἀντὶ «τ' εἶχες νὰ βασανίσῃς τὰ παιδία;»

88. Τὴν Πίσαν λέγει νέας Θήβας, διὰ τὰ ἐκεῖ ἐπὶ Οἰδίποδος καὶ τῶν μετ' αὐτὸν συμβάντα ἀποτρόπαια ἐγκλήματα.

105. Διότι κατ' Ἀριστοτέλη (Μετεωρ. β', 4) τῶν ἀνέμων αἰτία εἰσὶν οἱ ἀτμοί.

118. Frate Alberigo dei Manfredi, ἐκ Φαυεντίας τοῦ μοναστικοῦ τάγματος τῶν Εὐθύμων (Ῥαψ. ΚΓ, 103), μνησικακῶν κατά τινων τῶν συντρόφων του, κατ' ἄλλους κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ του, ἐκάλεσεν αὐτοὺς εἰς γεῦμα δῆθεν

διαλλαγῆς, καὶ κατὰ τὸ τέλος, ὅτε ἔκραξε « φέρετε τοὺς καρποὺς », φρονεῖς κεκρυμμένοι καὶ ἕτοιμοι εἰς τὸ σύνθημα τοῦτο, εἰσώρμησαν καὶ ἔσφαξαν τοὺς προσκεκλημένους.

120. Ἀντίποινα.

124. Τὸ μέρος τῆς κολάσεως ὅπου διατελοῦσι, κληθὲν ἐκ Πτολεμαίου, τοῦ υἱοῦ Ἀβούβου, τοῦ κατὰ Μακκαβ. ΙΣΤ, 11, δολοφονήσαντος ἐν δείπνῳ τὸν Σίμωνα καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ· κατ' ἄλλους ἐκ Πτολεμαίου τοῦ φονεύσαντος τὸν Πομπήϊον μετὰ τὴν ἐν Φερσάλοις μάχην.

126. Ἡ μοῖρα ἡ τέμνουσα τὸν μίτον τοῦ βίου.

137. Ser Branca d'Oria ἢ Doria, ἐκ τῆς ἐπισήμου οἰκογενείας τῆς Γενούης, μεθ' ἑνὸς ἀνεψιοῦ του ἐδολοφόνησεν ἐπὶ τραπέζης τὸν πενθερόν του Μιχαὴλ Ζάγκην, περὶ οὗ ἰδ. Ῥαψ. ΚΒ, 88, ἵνα ἁρπάσῃ τὴν περιουσίαν του.

144. Ὁ Μιχαὴλ Ζάγκης, λέγει τὸ κείμενον. Νομίζομεν ὅτι ἡ παράλειψις τοῦ κυρίου ὀνόματος, ὃ ἄλλως τε συμπεριελήφθη ἐν Ῥαψ. ΚΒ, 88, οὐδεμίαν ἔχει σπουδαιότητα.

154. Τὸν Ἀλβερίγον.

ΛΔ.

1. Ὁ πρῶτος στίχος ἐστὶν οὕτω λατινιστὶ ἐν τῷ κειμένῳ γεγραμμένος, δηλῶν : « Τοῦ ἄνακτος τοῦ ᾅδου προέρχονται αἱ σημαῖαι », παρῳδία μεσαιωνικοῦ ὕμνου τῆς μεγάλης παρασκευῆς, ἀρχομένου διὰ τῶν λέξεων Vexilla Regis prodeunt.

18. Ὁ ἑωσφόρος, ὁ αὐτὸς καὶ Δίς. Ἴδ. Ῥαψ. Η, 63, σημ.

38. Οἱ εἰς πάντα θέλοντες νὰ εὕρωσιν ἐξήγησιν σχολιασταὶ ἑρμηνεύουσι τὰ τρία πρόσωπα ἄλλος ὡς ἄλλων ἰδιοτήτων σύμβολα.

45. Τῶν Αἰθιόπων.

65. Ὁ Βροῦτος καὶ ὁ Κάσσιος, ὡς φονεύσαντες τὸν Καίσαρα.

67. Εὔρωστον (membruto) λέγει τὸν Κάσσιον, κατὰ Κικέ-

ρωνα, ἀποκαλοῦντα adipem τὸν Λ. Κάσσιον, ὅστις ὅμως ἦν ἄλλος.

68. Ἡ νὺξ τοῦ μεγάλου σαββάτου.

93. Τὸ κέντρον τῆς γῆς.

96. Ἡ ἡμέρα ἀπὸ ἀνατολῆς μέχρι δύσεως τοῦ ἡλίου διηρεῖτο εἰς τέσσαρα τμήματα, καλούμενα ἐν Ἰταλίᾳ: Terza, sesta, Nona, Vespro (τρίτη, ἕκτη, ἐννάτη ὥρα, ἑσπερινὸς), καὶ ἑκάστου τμήματος αἱ ὧραι ἦσαν μακρύτεραι ἢ βραχύτεραι κατὰ τὴν ὥραν τοῦ χρόνου. Μέση τρίτη λοιπὸν ἦν μία καὶ ἡμίσεια ὥρα μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, ἀλλ' εἰς τὸ κάτω ἡμισφαίριον, ὥστε εἰς τὸ ἄνω ἦν νύξ.

108. Τοῦ Ἑωσφόρου.

116. Σφαίρας, ἀντὶ κύκλου, χώρου.

117. Ἐνταῦθα οἱ ἀντίποδες τῆς Ἰουδαίας, μέρος τῆς κολάσεως, ἐπονομασθὲν κατ' Ἰούδαν τὸν Ἰσκαριώτην.

126. Σχολιασταὶ λέγουσιν ὅτι διὰ τοῦ «ἤρθη ἄνω» (e su ricorse) ἐννοεῖ ὅτι ὑψώθη ἐν τῷ κάτῳ ἡμισφαιρίῳ νῆσος, ἡ τοῦ Καθαρτηρίου. Ἁπλούστερον ὅτι ὁ ποιητὴς ἐννοεῖ ἐξαρθὲν τὸ ἄνω ἡμισφαίριον, ὃ μόνον θεωρεῖ ἔχον στερεὰς κατοικησίμους.

128. Τοῦ Ἑωσφόρου. Ὁ *τάφος* δὲ (la tomba) ἐννοεῖ τὸ κενὸν περὶ οὗ εἶπεν· ἐκτὸς ἂν διὰ τῆς ἐκφράσεως ταύτης δὲν θέλῃ νὰ δηλώσῃ τὸ ἀχανές.

130. Τὸ ῥυάκιον τοῦτο λέγουσι τὸ τῆς Λήθης οἱ θέλοντες εἰς πάντα νὰ δώσωσι ῥητὴν σημασίαν.

139. Τὸ πρωῒ τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα.

ΑΙΣΧΥΛΟΥ

ΠΕΡΣΑΙ

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΧΟΡΟΣ γερόντων (Ὁ *ἡγεμὼν* καὶ ἄλλοι 11)
ΑΤΟΣΣΑ
ΑΓΓΕΛΟΣ
ΔΑΡΕΙΟΥ εἴδωλον
ΞΕΡΞΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ. — Οἱ χοροὶ ἐμελοποιήθησαν ὑπ' ἀνδρὸς ὑψηλὴν κατέχοντος ἐν τῇ κοινωνίᾳ θέσιν, ἐπὶ τῇ Γερμανικῇ μεταφράσει τοῦ μακαρίτου καθηγητοῦ Κοίχλυ (Koechly), προσπαθήσαντος νὰ τηρήσῃ τὸν ἀρχαῖον αὐτῶν ῥυθμόν. Ἡ παροῦσα μετάφρασις αὐτῶν, ἵνα προσαρμόζηται τῇ μελῳδίᾳ ἐκείνῃ, ἣν ἀνάγκη ν' ἀκολουθήσῃ αὐτήν, καὶ ἑπομένως τὴν Γερμανικὴν μετάφρασιν εἰς πάντα αὐτῶν τὰ καθέκαστα, ὡς καὶ εἰς τῶν λέξεων τὴν τομήν

Ἐν τῷ τέλει ὁ μελοποιός, ἀποστὰς τῶν μακρῶν θρήνων τοῦ Ξέρξου καὶ τοῦ Χοροῦ, ἀφῆρεσε μὲν πᾶν τὸ τεμάχιον ὃ ἐσημείωσα διὰ τοῦ γράμματος Ψ, ἀντικατέστησε δ' ἄλλο, ὑπὸ τοῦ Κ. Κοίχλυ ἑλληνιστὶ ποιηθὲν καὶ εἰς τὴν Γερμανικὴν μεταφρασθέν, καθ' ἣν ἔννοιαν οὗτος ἐφρόνει ὅτι εἶχεν ἡ κατὰ τὴν εἰκασίαν του ἀπολεσθεῖσα λύσις τοῦ δράματος. Τοῦτο ἐστὶ τὸ ὑπὸ στοιχεῖον **χ** τεμάχιον, ὃ μετέφρασα ἐπίσης, διότι ἡ μουσικὴ σύνθεσις ἐπ' αὐτοῦ ἐγένετο.

ΑΙΣΧΥΛΟΥ

ΠΕΡΣΑΙ

(Εἰσέρχεται ὁ χορὸς, ἐκ 12, ἤτοι 4 κατὰ μέτωπον, 3 κατὰ βάθος).

ΗΓΕΜΩΝ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ

Τῶν μακρὰν, εἰς Ἑλλάδ' ἀπελθόντων Περσῶν
πιστοὶ φίλοι τυγχάνομεν, κ' ἔτι φρουροὶ
τῶν πλουσίων χρυσῶν ἀνακτόρων. Αὐτὸς
ὡς πρεσβύστους προείλετ' ὁ Ξέρξης ἡμᾶς
ὁ Δαρείου υἱὸς,
ἵνα ἔφοροι ὦμεν τῆς χώρας.
Περὶ δὲ ἐπανόδου τῆς βασιλικῆς
καὶ τῆς τοῦ πολυχρύσου γενναίου στρατοῦ,
κακῶν μάντις ἐντός μου σφαδάζ' ἡ ψυχὴ
ἀνησυχοῦσα.
Ἡ ἰσχὺς τῆς Ἀσίας ἀπῆλθε. Ποθοῦν
νέον ἄνδρα τὸ βλέμμα εἰς μάτην ζητεῖ,
καὶ οὐδ' ἄγγελος, οὔτε τις ἄλλος ἱππεὺς
εἰς Περσῶν ἀφικνεῖται τὴν πόλιν.

Ὅσοι Σοῦσα, καὶ ὅσοι Ἐκβάτανα, ἢ
τὸ παμπάλαιον Κίσσιον τεῖχος
ἐκλιπόντες ἀπῆλθον,
ἄλλοι ἔφιπποι, ἄλλοι ἐμβάντες εἰς ναῦς,
ἄλλοι πάλιν πεζοὶ,
καταρτίζοντες στῖφος πολέμου,
Ἀρταφέρνης, Ἀμίστρης, πρὸς δὲ, μετ' αὐτῶν
Μεγαβάτης, Ἀστάσπης, καὶ ὅλ' οἱ λοιποὶ
τῶν Περσῶν ἀρχηγοὶ,
βασιλεῖς, βασιλέως μεγάλου ταγοὶ,
ὁρμοῦν, ἔφοροι ὅλοι μεγάλου στρατοῦ,
τοξοκάμπτ', ἐπιβάται τῶν ἵππων ὁριμεῖς,
φοβεροὶ μὲν τὴν ὄψιν κ' εἰς μάχην δεινοὶ,
ἐν ψυχῆς εὐσταθεῖ ἀκαμψίᾳ.
Ἀρτεμβάρης ἐπίσης, ὁ μέγας ἱππεὺς,
καὶ Μασσίστης ἀκόμη, πρὸς δὲ, ὁ χρηστὸς
τοξοκάμπτης Ἰμαῖος, οἱ ἵππων ὀξεῖς
δαμασταὶ, Φαρανδάκης, Σοσθάνης, καὶ οὓς
πολυθρέμμων τοῦ Νείλου παρέσχεν ἡ γῆ,
Σουσισκάνης, Αἰγύπτιος Πηγασταγὼν,
καὶ Ἀρσάμης, τῆς Μέμφιδος τῆς ἱερᾶς
μέγας ἄρχων· ὁ τῶν παναρχαίων Θηβῶν
Βασιλεὺς Ἀριόμαρδος· πλῆθος ναυτῶν
ἐλοβίων, δεινῶν, ὧν οὐκ ἦν ἀριθμὸς,
Ἀβροδίαιτοι ἔπονται τούτοις Λυδοὶ,
κ' οἱ τὴν Ἤπειρον γῆν πᾶσαν ἔχοντες, οὓς
κυβερνοῦν Μιτρογάθης ὁμοῦ καὶ Ἀρκτεύς·
Κ' αἱ πολύχρυσοι Σάρδεις ἐκπέμπουν συχνοὺς
ἐπιβάτας διζύγων, τριζύγων πολλῶν
ἁμαξῶν, φοβερῶν εἰς τὴν ὄψιν.

Κ' οἱ τὸν Τμῶλον οἰκοῦντες, βουνὸν ἱερὸν,
τῇ Ἑλλάδι ζυγὸν δουλικὸν ἀπειλοῦν·
ὅ τε Μάρδων καὶ Θάρυβις, ἀκοντισταὶ,
κ' ἐπιδέξι' εἰς λόγχην Μυσοί· Βαβυλὼν
δ' ἡ πολύχρυσος πάμμικτον ὄχλου
πέμπει φύρδην· προσέτι ναυβάτας καλοὺς
καὶ εἰς τόξου βολὰς ἠσκημένους.
Ὅστις μάχαιραν φέρει, ἐκ πάσης τῆς γῆς
τῆς Ἀσίας ὁρμᾷ
τῆς φρικτῆς ἐκστρατείας κατόπιν.
Ἦν τοιοῦτο τὸ ἄνθος τῆς γῆς τῶν Περσῶν,
ὃ ἀπέπλευσε πᾶν.
Δι' αὐτοὺς πᾶσα χῶρ' Ἀσιάτις θρηνεῖ
μετὰ πόθου θερμοῦ· καὶ γυναῖκες, γονεῖς,
τὰς ἡμέρας μετροῦντες, ἐντρόμως μακρὰν
ἐκτεινόμενον βλέπουν τὸν χρόνον.

ΧΟΡΟΣ

Ἡ βασίλειος μὲν ἕδη στρ. α'. Α (*)
ἡ περσέπολις διέβη στρατιά μας
εἰς τὴν γείτον' ἀντιπέραν,
κ' εἰς λινόδετον σχεδίαν
τὸν πορθμὸν τῆς Ἀθαμαντίδος Ἕλλης
ὑπερέβ' εἰς ζυγὸν δέσας
πολύγομφον τὸν αὐχένα τοῦ πόντου.
Πολυάνδρου τῆς Ἀσίας ἀντιστρ. α'.
ἀρειμάνιος ὁ ἄρχων εἰς τὰς χώρας
αὐτοῦ πάσας διπλοῦν φέρει
θεῖον ποίμνιον πεζῶν τε

(*) Τὰ μεγάλα γράμματα Α, Β, κτλ. παραπέμπουν εἰς τὰ μουσικὰ τεύχη.

κ' ἐκ θαλάσσης, πεποιθὼς εἰς ἀνδρείους
ἀρχηγούς, χρυσογόνου
γενεᾶς ὁ βλαστός, ἴσος Θεοῖς ἀνήρ.
Φονικῶν δρακόντων μέλαν Στρ. 6'.
βλοσυρὸν τὸ βλέμμα ἔχων,
καὶ πολύχειρ, πολυναύτης,
ἅρμα Σύριον διώκων,
τὸν τοξότην φέρει Ἄρην
κατ' ἀνδρῶν τῶν δορυμάχων.
Ν' ἀντιστῇ οὐδεὶς ἀντέχει Ἀντιστρ. 6'.
εἰς ἀνδρῶν ῥεῦμα, τὸ μέγα,
ἢ τὸ κῦμα τῆς θαλάσσης
νὰ κρατήσῃ. Τῶν Περσῶν εἶναι
ὁ στρατὸς πολυνίκης,
ὁ λαὸς ἀνδρείας πλήρης.
Δολοπλόκον τὴν ἀπάτην Μεσῳδός.
τῶν Θεῶν τίς ἀποφεύγει;
Τίς πρὸς πήδημα τοιοῦτο
εὐπετῆ τὸν πόδα ἔχει;
Κολακεύουσα, φιλόφρων,
εἰς παγίδας δολερὰς
σύρ' ἡ βλάβη τοὺς ἀνθρώπους,
οὓς δυσκόλως κατορθοῖ
νὰ ἐκφύγῃ ὁ θνητός.
Ἐπεκλώσθη παλαιὰ Στρ. γ'.
ἐκ Θεῶν μοῖρα ἡμῖν,
πυργολέτειρας πολέμους
νὰ διέπωσιν οἱ Πέρσαι,
ἱππικῶν λόχων κλονίσεις,
ὀχυρῶν πολισμάτων προσβολάς.

Καὶ τὸ δάσος πλὴν αὐτοὶ 'Αντιστρ. γ'.
εὐρυπόρων θαλασσῶν,
ἃς σφοδρὸν πνεῦμα λευκαίνει,
ἔμαθον νὰ διαπλέουν,
πεπεισμέν' εἰς λεωφόρους
μηχανὰς, κ' εἰς σχοινία λεπτουργῆ.
Μελαγχίτων δι' αὐτὸ Στρ. δ'.
ἡ καρδία μου πενθεῖ. Αἴ! αἴ!
Φεῦ τοῦ Περσικοῦ στρατοῦ!
Μὴ τὰ Σοῦσα μάθωμεν
πῶς κενὰ τῶν ἀνδρῶν των ἔμειναν·
Μὴ ἡ τῶν Κισσίων γῆ 'Αντιστρ. δ'.
ἀνθυμνήσῃ γοερόν· Αἴ! αἴ!
κ' αἱ γυναῖκες τὴν φωνὴν
τὴν οἰκτρὰν ἀκούσασαι,
ἐν κλαυθμοῖς σχίσωσι τοὺς πέπλους των.
Πᾶς ὁ βαίνων πεζὸς, Στρ. ε'.
ἱππηλάτης πᾶς λαὸς
σμῆνος ὡς μελισσῶν
τοῦ στρατάρχου κατόπιν ἔφυγε,
τὸ δίζευκτον διαπορθμεύσας
μέτωπον γῆς, τὸ κοινὸν
δύω παραλίων.
Πόθος μέγας ἀνδρῶν 'Αντιστρ. ε'.
δακρυβρέχει τὰς εὐνάς.
Ἡ φιλάνωρ Περσὶς
τὸν ἀνδρεῖον ἐκπέμψασα σύζυγον,
ἑκάστη ἐκεῖ ὅπου τὰς μάχας
κρίνει τῆς λόγχης αἰχμὴ,
ἔμεινε μονόζυξ.

ΗΓΕΜΩΝ

Β.

Ἀλλ' ὦ Πέρσαι, καθήμεν' εἰς ταύτην ἑδὼ
τὴν ἀρχαίαν αὐλὴν,
εἰς βαθύβουλον σκέψιν, εἰς σκέψιν σοφὴν
ἃς δοθῶμεν. Τὸ θέλ' ἡ ἀνάγκη.
Πῶς ὁ Ξέρξης νὰ εἶν' ὁ Δαρείου υἱὸς,
ὁ ἡμῶν Βασιλεύς;
Ἆρα πῶς τὸ πατρώνυμον γένος ἡμῶν;
Ἆρα ἔμπειρος τέχνη τοῦ τόξου νικᾷ,
ἢ τῆς λόγχης ἰσχὺς
καὶ ὀξεῖα αἰχμὴ ὑπερέχει;

(Ἀνοίγεται ἡ βασίλειος πύλη, καὶ φέρεται ἔξω ὑπὸ δούλων, ἐπὶ θρόνου καὶ μετ' ὀπαδῶν ἡ Ἄτοσσα).

Ἀλλ' ἰδοὺ, ὡς οὐράνιον φῶς, τοῦ ἐμοῦ
Βασιλέως ἡ μήτηρ προσέρχετ' ἐδὼ,
ἡ ἐμὴ βασιλίς. Τῇ προσπίπτω.
Διὰ λέξεων πρέπει προφρόνων αὐτῇ
εὐσεβῆ ν' ἀποτείνωμεν λόγον.

ΧΟΡΟΣ

Περσιδῶν τῶν βαθυζώνων ὑπερτάτη βασιλὶς
Χαῖρε Ξέρξου μῆτερ, γύναι τοῦ Δαρείου γηραιά.
Σύζυγος Θεοῦ καὶ μήτηρ Θεοῦ εἶσαι τῶν Περσῶν,
ἂν δὲν ἤλλαξέ τις δαίμων παλαιὸς τὰ τοῦ στρατοῦ.

ΑΤΟΣΣΑ

Τοὺς χρυσοστολίστους οἴκους ἦλθ' ἀφεῖσα δι' αὐτὸ,
ὡς καὶ τὸν κοινὸν κοιτῶνα τοῦ Δαρείου τε κ' ἐμοῦ.

Τὴν καρδίαν μου ταράττει μέριμνα· θὰ σᾶς εἰπῶ,
φίλοι, καὶ αὐτό. Δὲν εἶμαι ἄφοβος κατ' ἐμαυτήν,
μὴ ὁ μέγας πλοῦτος, ὅστις τὴν οἰκίαν μας πληροῖ
ἀνατρέψῃ τοῦ Δαρείου ὄλβον τὸν θεόσδοτον.
Διπλῆ ταῦτα εἰς τὰς φρένας μ' εἰσὶν ἄφραστος φροντίς.
Οὐδὲ σεβαστὸν τὸ χρῆμα ὅταν λείπῃ ὁ ἀνὴρ,
οὐδὲ πάλιν φῶς ἰσχύος λάμπ' εἰς τὸν ἀχρήματον.
Πλοῦτον ἔχομεν, καὶ φόβον πλὴν διὰ τοὺς ὀφθαλμούς·
ὀφθαλμὸς τοῦ οἴκου δ' εἶναι ὁ δεσπότης του παρών.
Ἐὰν οὕτω ταῦτα ἔχουν, σύμβουλοι τῶν λόγων μου
γίνετέ μοι ὑμεῖς, Πέρσαι, ὦ πιστοί μου γέροντες.
Παρ' ὑμῶν αἱ σοφαὶ πᾶσαι συμβουλαὶ προέρχονται.

ΧΟΡΟΣ (*Ἡγεμὼν*)

Ἤξευρε, ὦ ἄνασσά μας· περιττὸν δὶς νὰ ζητῇς
λόγον κ' ἔργον, ὅ,τι εἶναι εἰς ἡμῶν τὴν δύναμιν.
Σύμβουλον μ' ἐπικαλεῖσαι. Σύμβουλος εἶμ' εὐμενής.

ΑΤΟΣΣΑ

Πολλὰ πολλάκις ὄνειρα νυκτερινὰ
βλέπω ἀφ' ὅτου ὁ υἱός μου εἰς τὴν γῆν
τῶν Ἰαόνων ᾤχετο μετὰ στρατοῦ·
ἀλλὰ ποτὲ δὲν εἶδον τόσον ἐναργὲς,
ὡς τὴν ἐσχάτην νύκτα. Θὰ σοὶ τὸ εἰπῶ.
Δύο γυναῖκες εὐπρεπεῖς, παρέστησάν
ἐνδεδυμέναι, ἡ μὲν πέπλους Περσικοὺς
καὶ Δωρικοὺς ἡ ἄλλη. Μοὶ ἐφάνησαν
γυναικὸς πάσης ὑψηλότεραι πολὺ,
σπανίου κάλλους, ἀδελφαὶ ὁμογενεῖς.
Κατῴκουν δ' ἣν εἰς κλῆρον χώραν ἔλαβον,

ἡ μὲν τὴν Ἑλληνίδα, τὴν δὲ βάρβαρον
ἡ ἄλλη. Μεταξύ των, ὡς ἐφάνη μοι,
ἐξήφθη στάσις· ὁ υἱός μου δὲ αὐτὴν
νοήσας, τὰς συνεῖχε, τὰς ἐπράϋνε,
τὰς ἔζευξεν εἰς ἅρμα, τὸν αὐχένα των
εἰς φάλαρα ἐνδέσας. Ἐνημβρύνετο
ἡ μὲν ἐπὶ τῷ κόσμῳ καὶ παρέδιδεν
εἰς τὰ ἡνίας εὐπειθὲς τὸ στόμα της·
ἐσφάδαζε δ' ἡ ἄλλη, καὶ συνέτριψαν
αἱ χεῖρές της τὸν δίφρον, καὶ ἁρπάσασα
αὐτὸν ἀχαλινώτως, θραύει τὸν ζυγόν.
Ὁ δὲ υἱός μου πίπτει, καὶ παρίσταται
οἰκτείρων ὁ πατήρ του ὁ Δαρεῖος. Ὡς
δ' αὐτὸν ὁ Ξέρξης εἶδε, διαῤῥήγνυσι
τοῦ σώματός του πέπλους καὶ ἱμάτια.
Καὶ ταῦτα μὲν, σᾶς λέγω, εἶδον ἐν νυκτί.
Ὡς δ' ἐξηγέρθην, τὴν καλλίῤῥουν ἔψαυσα
πηγὴν, κ' ἡ χείρ μου εὐσεβῶς εἰς τὸν βωμὸν,
εἰς τοὺς ἀποτροπαίους δαίμονας, παρ' ὧν
ταῦτ' ἀποῤῥέουν, ἔθυε πλακούντιον.
Ἐκεῖ, πρὸς τὴν ἐσχάραν τοῦ Ἀπόλλωνος
πετῶντ' ἀετὸν βλέπω. Ἔμειν' ἄφωνος
ἐκ φόβου. Γὺψ ἐφάνη ἔπειτα. Ὁρμῶν,
τὴν κεφαλὴν ἐκείνου ὀνυχοκοπεῖ.
Οὗτος δὲ πτήξας, τὸ κακὸν ὑπέμενε.
Φρικτὸν μοὶ ἦτο τ' ὅραμα, ὡς εἰς ὑμᾶς
τὸ ἄκουσμα. Ὁ Ξέρξης, τὸ ἠξεύρετε,
ἂν ἐπιτύχῃ, ἔσται θαυμαστὸς ἀνὴρ,
ἂν δ' ἀποτύχῃ, ἐντελῶς ἀνεύθυνος,
καὶ ἂν σωθῇ θὰ ᾖναι πάλιν Βασιλεύς.

ΧΟΡΟΣ (*Ἡγεμὼν*)

Οὐδὲ φόβον οὐδὲ θάρρος, μῆτερ ὑπερβολικὸν
νὰ σοὶ δώσωμεν ποθοῦμεν. Εὐχομέν' εἰς τοὺς θεοὺς
ἂν κακόν τι εἶδες, τούτου ζήτησον ἀποφυγὴν,
κ' εἰς σὲ, τέκνα, πόλιν, φίλους πᾶν καλὸν νὰ τελεσθῇ.
Σπονδὰς δ' ἔπειτ' ἀφοῦ χύσῃς εἰς τὴν γῆν καὶ τοὺς νεκροὺς,
ταῦτα ζήτει· ὁ ἀνήρ σου ὁ τὴν νύκτα σοι φανείς,
καθ' ἃ λέγεις, νὰ σᾶς πέμψῃ καὶ εἰς σὲ κ' εἰς τὸν υἱὸν
ἐκ τοῦ κάτω κόσμου πᾶσαν εὐτυχίαν εἰς τὸ φῶς,
ἐκ τῆς γῆς δ' αἱ δυστυχίαι εἰς τὸ σκότος νὰ σβεσθοῦν.
Ταῦτά σοι ὁ ψυχομάντις εὐμενῶς παρήνεσα.
Κρίνομεν δὲ ὅτι πάντα θὰ σοὶ ἀποβοῦν καλῶς.

ΑΤΟΣΣΑ

Εὔνους μοι ὀνειροκρίτης πρῶτος καὶ εἰς τὸν υἱὸν
κ' εἰς τὸν οἶκόν μου, τὸν λόγον τοῦτον μοὶ ἐδήλωσας.
Εἴθε τὰ καλὰ νὰ γίνουν! Ταῦτα δ', ὡς ἐφίεσαι
καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς θὰ πράξω καὶ τοὺς προσφιλεῖς νεκροὺς,
ἅμ' ἀπέλθω εἰς τὸν οἶκον. Πλὴν νὰ μάθω ἤθελον,
φίλοι, ποῦ τῆς γῆς πῶς κεῖνται αἱ Ἀθῆναι λέγονται.

ΧΟΡΟΣ (*Ἡγεμὼν*)

Πρὸς δυσμὰς, ὅπου ὁ ἄναξ βασιλεύει ἥλιος.

ΑΤΟΣΣΑ

Ὁ υἱός μου λοιπὸν τούτων τὴν κατάκτησιν ποθεῖ;

ΧΟΡΟΣ (*Ἡγεμὼν*)

Τότε θὰ τῷ ἦτο πᾶσα ἡ Ἑλλὰς ὑπήκοος.

ΑΤΟΣΣΑ

Κ' ἔχουσιν ἐκεῖνοι μέγα ἀνδρῶν πλῆθος καὶ στρατοῦ;

ΧΟΡΟΣ (*Ἡγεμὼν*)

Στρατὸν ὅστις εἰς τοὺς Μήδους πολλὰ ἔφερε κακά.

ΑΤΟΣΣΑ

Τί προσέτι ἔχουν ἄλλο; Ἔχουν πλοῦτον ἀξαρκῆ;

ΧΟΡΟΣ (*Ἡγεμὼν*)

Ἔχουσι πηγὴν ἀργύρου· εἶναι θησαυρὸς τῆς γῆς.

ΑΤΟΣΣΑ

Εἰσὶν ὅπλα των τὰ τόξα κ' αἱ ἀκίδες τῶν βελῶν;

ΧΟΡΟΣ (*Ἡγεμὼν*)

Ὄχι· στεγαναὶ ἀσπίδες καὶ αἱ λόγχ' αἱ στιβαραί.

ΑΤΟΣΣΑ

Ὁ ποιμὴν δὲ ποῖος εἶναι, ὁ δεσπότης τοῦ στρατοῦ;

ΧΟΡΟΣ (*Ἡγεμὼν*)

Οὐδενὸς καλοῦνται δοῦλοι, οὐδ' εἰσὶν ὑπήκοοι.

ΑΤΟΣΣΑ

Κ' ἠμποροῦν ν' ἀντιταχθῶσιν εἰς ἐπήλυδας ἐχθρούς;

ΧΟΡΟΣ (*Ἡγεμὼν*)

Ἔχουν φθείρει τοῦ Δαρείου μέγαν καὶ καλὸν στρατόν.

ΑΤΟΣΣΑ

Εἰς γονεῖς τῶν ἀπελθόντων εἶν' ὁ λόγος σου δεινός.

ΧΟΡΟΣ (*Ἡγεμὼν*)

Πλὴν μετ' οὐ πολὺ θὰ μάθῃς, ὡς νομίζω, τ' ἀληθῆ.
Ὁ ἀνὴρ αὐτὸς ποῦ τρέχει ἔχει βῆμα περσικόν.
Ἢ καλὸν ἢ κακὸν φέρει θεν' ἀκούσωμεν σαφῶς.

ΑΓΓΕΛΟΣ

Ὦ πόλεις πάσης γῆς τῆς Ἀσιάτιδος,
ὦ Περσὶς χώρα καὶ πολὺς πλούτου λιμήν!
πῶς πληγὴ μία τόσον ὄλβον ἔφθειρε,
καὶ τῶν Περσῶν τὸ ἄνθος ἥρπασται πεσόν!
Φεῦ! Κακὸν πρῶτον ν' ἀναγγέλλῃ τις κακά·
ὅμως ἀνάγκη νὰ εἰπῶ τὸ πάθημα.
Ὠλέσθη, Πέρσαι, τῶν βαρβάρων ὁ στρατός.

ΧΟΡΟΣ

Οἴμοι! Ἀπαίσια νέα πάθη! Στρ. α'. Γ.
Φεῦ! Αἴ αἴ! Λαὲ τῶν Περσῶν,
τ' ἄλγη ἀκούων θρήνει·

ΑΓΓΕΛΟΣ

Ἐκεῖνα πάντα ὅλως κατεστράφησαν.
Ἐγὼ δὲ βλέπω ἀνελπίστως νόστου φῶς.

ΧΟΡΟΣ

Φεῦ! μακρὸς ἦτον εἰς γέροντας Ἀντιστρ. α'.
οὗτος ὁ βίος, ἀνέλπιστον τόσην

ν' ἀκούσωσι δυστυχίαν!

ΑΓΓΕΛΟΣ

Οὐχὶ ἀκούσας ἄλλων, ἀλλ' αὐτὸς παρὼν
θὰ σᾶς ἐκθέσω, Πέρσαι, ὃ ἐπάθομεν.

ΧΟΡΟΣ

Οἴμοι! οὐαί! Ματαίως Στρ. 6'.
τὰ πολλὰ βέλη παμμιγῆ
ἐκ τῆς γῆς τῆς Ἀσίας ἦλθον
ἐχθρικῶς εἰς Ἑλλάδα.

ΑΓΓΕΛΟΣ

Νεκρῶν ἀθλίως ἐσφαγμένων πλήθουσι
τῆς Σαλαμῖνος κ' αἱ περίχωροι ἀκταί.

ΧΟΡΟΣ

Οὐαὶ, οὐαί! Ἀλίπλαγκτα Ἀντιστρ. 6'.
λέγεις τῶν φίλων φέρονται
σώματα εἰς βρασμὸν ὑγρῶν
πολυδινήτων κυμάτων.

ΑΓΓΕΛΟΣ

Δὲν ἤρκουν τόξα. Πᾶς ἐφθάρη ὁ στρατὸς
ὑπὸ τῶν πλοίων, ὑπ' ἐμβόλων ναυτικῶν.

ΧΟΡΟΣ

Βοὴν θρηνώδ' ὑψώσατε, Στρ. γ'.
τοῖς Πέρσαις θλιβερὰν,
παγκάκως πάντα φεῦ! πῶς ἔθηκαν,

φθαρείσης τῆς στρατιᾶς των.

ΑΓΓΕΛΟΣ

Ὦ Σαλαμῖνος ὄνομ' ἀπεχθέστατον!
Στενάζω τὰς Ἀθήνας ἐνθυμούμενος.

ΧΟΡΟΣ

Ἀθῆναι, τοῖς ἐχθροῖς φρικταὶ, Ἀντιστρ. γ'.
θὰ ἐνθυμώμεθα
πολλὰς Περσίδας πῶς ἀφήσατε,
ἀνάνδρους, εὐνῆς ἐρήμους·

ΑΤΟΣΣΑ

Σιγῶσα μένω. Τὰ κακὰ μ' ἐξέπληξαν,
καὶ ὑπερβάλλει ἡ μεγίστη συμφορὰ
κ' ἐρώτησιν καὶ λόγον. Ὅμως οἱ θνητοὶ
νὰ ὑποφέρουν πρέπει ὅ,τι πάθημα
οἱ θεοὶ δίδουν. Σὺ δ' εἰπέ μας τὰ δεινὰ,
εἰ καὶ στενάζων· ὅμως διηγήθητι·
Τίς ὁ ζῶν ἔτι, τίνα θὰ πενθήσωμεν
τῶν ἀρχηγῶν, καὶ ποῖος ἔρημος ἀφεὶς
τὴν τάξιν ἣν ὡδήγει, ἀπεβίωσε;

ΑΓΓΕΛΟΣ

Ὁ Ξέρξης ζῇ, καὶ βλέπει τ' οὐρανοῦ τὸ φῶς.

ΑΤΟΣΣΑ

Μέγα φῶς λέγεις εἰς τὸν οἶκον τὸν ἐμὸν,
λευκὴν ἡμέραν ἀπὸ μελανῆς νυκτός.

ΑΓΓΕΛΟΣ

Ὁ δ' Ἀρτεμβάρης, μυριάδων ἵππαρχος,
πίπτ' εἰς τὰς χέρσους ὄχθας τῶν Σιληνιῶν·
ὁ δὲ Δαδάκης, ὁ χιλίαρχος, πληγὴν
δόρατος φέρων, ἐκ νεὼς ἐπήδησε,
καὶ ὁ Τενάγων, τῶν Βακτρίων πρώτιστος,
μὲν' εἰς τὴν νῆσον τὴν ξηρὰν τοῦ Αἴαντος.
Ὁ Λίλαος, Ἀρσάμης καὶ Ἀργήστης, τρεῖς,
πεσόντες εἰς τὴν νῆσον τῶν περιστερῶν,
εἰς τὸ πετρῶδες ἔδαφος ἐτάφησαν.
Ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ Νείλου δ' εἰς τὴν Αἴγυπτον,
Ἀρητεύς, Ἀδεύης, Φερεσσεύης, ἔπεσον,
καὶ ὁ Φαρνοῦχος, ὅλοι ἐκ νεὼς μιᾶς.
Ὁ Μάτελλος ἐκ Χρύσης, ὁ μυρίαρχος,
ἵππων μελάνων τρισμυρίων ἀρχηγὸς,
ἔβαψε τὸ δασύ του πυῤῥὸν γένειον,
κ' ἔδωκε πίπτων χρῶμα πορφυροῦν αὐτῷ.
Μάγος ὁ Ἄραψ, Ἄρταμις ὁ Βάκτριος,
μέτοικος γῆς πετρώδους, ἔπεσαν ἐκεῖ.
Ὁ Ἀμφιστρεὺς, ὁ δόρυ κρατερὸν ἀσκῶν,
ὁ Ἄμιστρις, ὁ πρᾶος Ἀριόμαρδος,
ὃν κλαίουσιν αἱ Σάρδεις, καὶ ὁ Μύσιος
Σεισάμης, ἔτι ὁ Λυρναῖος Θάρυβις,
πεντάκις πλοίων ἀρχηγὸς πεντήκοντα,
ἀνὴρ ὡραῖος, κεῖντ' ἐκεῖ ἐλεεινῶς.
Καὶ ὁ Κιλίκων ἔπαρχος Συέννεσις,
τὴν εὐψυχίαν πρῶτος, μόνος πάμπολυ
τοὺς ἐχθροὺς βλάψας, εὐκλεῶς ἀπώλετο.
Περὶ αὐτῶν ἐμνήσθην. Αὖτ' ἡ τύχη των.

Ὀλίγα κακὰ εἶπον· ἦσαν δὲ πολλά.

ΑΤΟΣΣΑ

Φεῦ! φεῦ! Ἀκούω τῶν κακῶν τὰ ὕψιστα·
τῶν Περσῶν αἴσχη καὶ δεινὰ θρηνήματα.
Ἀλλὰ τὸν λόγον στρέψον πάλιν καὶ εἰπὲ
πόσα τὰ πλοῖα ἦσαν τὰ Ἑλληνικά,
ὥστ' ἐν ἐμβόλοις ναυτικοῖς ἐτόλμησαν
νὰ συγκρουσθῶσι πρὸς τὸν Περσικὸν στρατόν;

ΑΓΓΕΛΟΣ

Κατὰ τὸ πλῆθος πάντως ὑπερίσχυον
οἱ βάρβαροι· διότι τῶν Ἑλλήνων ἦν
ὁ ἀριθμὸς εἰς δέκα τριακάδας πᾶς
τῶν πλοίων, κ' ἔτι δεκὰς ἄλλη ἐκλεκτῶν.
Τοῦ Ξέρξου, τὸ ἠξεύρω, ἦσαν χίλια·
τὰ δὲ εἰς τάχος ἔξοχα, δὶς ἑκατὸν
κ' ἑπτὰ προσέτι. Οὕτος ἦν ὁ ἀριθμός.
Μὴ νόμιζε δ' ἐκ τούτου πῶς ἡττήθημεν.
Δαίμων τις μᾶλλον τὸν στρατὸν κατέφθειρεν,
ἡμῖν τὴν στάθμην κλίνας ἀνισόῤῥοπον.

ΑΤΟΣΣΑ

Τῶν Ἀθηνῶν ἡ πόλις ἦν ἀπόρθητος;

ΑΓΓΕΛΟΣ

Τὴν πόλιν τῆς Παλλάδος σώζουσ' οἱ Θεοί.
Τοὺς ἄνδρας ἔχει ἀσφαλές της φρούριον.

ΑΤΟΣΣΑ

Τίς ἦν τῆς ναυμαχίας ἡ ἀρχὴ, εἰπέ.
Ἦρχισαν τίνες; Ἦρχισαν οἱ Ἕλληνες,
ἢ ὁ υἱός μου εἰς τὸ πλῆθος πεποιθώς;

ΑΓΓΕΛΟΣ

Τοῦ κακοῦ ὅλου ἦρχισεν, ὦ δέσποινα,
φανείς ποθεν ἀλάστωρ δαίμων ἢ κακός.
Ἀνήρ τις Ἕλλην ἐκ τοῦ Ἀττικοῦ στρατοῦ
ἐλθὼν, εἰς τὸν υἱόν σου εἶπεν ὡς ἔξῆς·
Ἅμα τὸ μαῦρον ἔλθῃ σκότος τῆς νυκτὸς
ὅτι δὲν θέλουν μείν' οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ
κρυφίως, πιστευθέντες εἰς τὰς κώπας των,
θὰ φύγουν ἄλλοι ἄλλοσε, σωζόμενοι.
Τὸ ἤκουσε· τὸν δόλον δὲ τοῦ Ἕλληνος
μὴ ἐννοήσας, καὶ τὸν φθόνον τῶν Θεῶν,
εἰς τοὺς ναυάρχους πάντας ταῦτα προσφωνεῖ·
Ὁ ἥλιος ὡς παύσῃ πυρπολῶν τὴν γῆν,
κ' εἰς τὸν αἰθέρα σκότος νύκτιον χυθῇ,
νὰ τάξουν εἰς τρεῖς στοίχους πάσας των τὰς ναῦς
φυλάττοντες τοὺς ἔκπλους καὶ τὰ ῥεύματα,
περὶ τὴν νῆσον δ' ἄλλας τὴν τοῦ Αἴαντος·
ὥστε ἂν εἶχον διαφύγ' οἱ Ἕλληνες
εὑρόντες πῶς κρυφίως ν' ἀποδράσωσιν,
ἤθελον πάντες στερηθῆ τῆς κεφαλῆς.
Τοιαῦτα εἶπε μετ' ἐκθύμου τῆς φρενός.
Ἐκ τῶν θεῶν τὸ μέλλον δὲν ἐγνώριζεν.
Οἱ δὲ, κοσμίως, καὶ τὴν φρένα εὐπειθεῖς
ἐδείπνουν, καὶ πᾶς ναύτης ἡτοιμάζετο,

περῶν τὴν κώπην εἰς τὸν λεῖόν της σκαλμόν.
Ὡς δὲ τὸ τοῦ ἡλίου φῶς ὠχρίασε
καὶ νὺξ ἐπῆλθε, πᾶς ἀνὴρ κωπηλατῶν
πρὸς τὴν ναῦν ὥρμα, καὶ πᾶς ὅπλων ἀρχηγός.
Ἐκ μακρῶν πλοίων τάξις τάξιν ἔκραζε·
πλέουν δ' ὡς ἦσαν τεταγμένοι ἕκαστοι,
κ' οἱ κυβερνῆται διὰ πάσης τῆς νυκτὸς
πλέοντα εἶχον τὸν λαὸν τὸν ναυτικόν.
Ἡ νὺξ ἐχώρει, ὁ δ' ἑλληνικὸς στρατὸς
οὐδαμοῦ ἔκπλουν ἐπεζήτει κρύφιον.
Ὅτε δ' εἰς δίφρον ἀνατέλλουσα λευκὸν
ἐπὶ τὴν γῆν ἡμέρα ἔλαμψ εὐφεγγὴς
ἦχησεν ᾆσμα τῶν Ἑλλήνων εὐφημοῦν,
κ' ἐκ τῆς πετρώδους νήσου ἀντηλάλαξεν
ὄρθριον ὕμνον ἡ ἠχώ. Οἱ βάρβαροι
ἀπατηθέντες, ἦσαν ἔμφοβοι. Παιὰν
φυγῆς δὲν ἦτον ὁ σεμνὸς, ὃν ἔψαλλον
οἱ Ἕλληνες, ἀλλ' ἦτον ἐμβατήριος.
Κλαγγὴ σαλπίγγων τὰς ψυχὰς ἐφλόγιζε·
κ' εὐθὺς αἱ βραγχναὶ κῶπαι κατὰ κέλευσμα
ὁμοῦ τὸ κῦμα τὸ ἀφρίζον ἔσχισαν,
καὶ ἅμα πάντες ἦλθον εἰς τὸ προφανές.
Τὸ δεξιὸν μὲν πρῶτον κέρας εὔτακτον
κοσμίως προηγεῖτο, ὁ δὲ στόλος πᾶς
εἵπετο· πανταχόθεν δὲ ἠκούομεν
πολλὴν βοήν· «Ἑλλήνων παῖδες, ἄγετε,
ἐλευθεροῦτε τὴν πατρίδα, σώζετε,
παῖδας, γυναῖκας, ἱεροὺς Θεῶν ναοὺς,
προγόνων τάφους. Ὑπὲρ πάντων ὁ ἀγών.»
Καὶ παρ' ἡμῶν δὲ βόμβος περσικῆς φωνῆς

ἀπήντα. Ἦτον ἔργων ἐπιστᾶσ᾽ ἀκμή.
Εὐθὺς προσβάλλει πλοίου χαλκοῦν ἔμβολον
Τὸ πλοῖον· πρῶτον δ᾽ ἦρχισεν Ἑλληνικόν,
καὶ θραύει πλοίου Φοινικίου τ᾽ ἄφλαστα.
Κατ᾽ ἄλλων δ᾽ ἄλλα πλοῖα διευθύνονται.
Καὶ πρῶτον μὲν τὸ ῥεῦμα τοῦ στρατοῦ ἡμῶν
ἀντεῖχεν· ὡς δ᾽ ἠθροίσθη πλῆθος τῶν νηῶν
εἰς τὸ στενόν, καὶ οὕτως ἀλληλοβοήθεια
ὑπῆρχ᾽, ἐκτύπων ἔμβολα χαλκόστομα
αὐτῶν αὐτὰς, τὸν στόλον καταθραύοντα.
Ἑλληνικὰ δὲ πλοῖα κύκλῳ ἔπληττον
ἐπισταμένως, καὶ κατεβυθίζοντο
τὰ σκάφη, κ᾽ ἦτον ἀφανὴς ἡ θάλασσα
ὑπὸ τὸ πλῆθος ναυαγίων καὶ νεκρῶν.
Ἀκτὰς καὶ βράχους πτώματα ἐκάλυπτον,
κ᾽ ἐκωπηλάτουν φεύγοντ᾽ ἄνευ τάξεως
τὰ πλοῖα πάντα τοῦ βαρβαρικοῦ στρατοῦ.
Οἱ δὲ ὡς θύννους, ὡς ἰχθύων ἄγρευμα,
διὰ θραυμάτων τῶν κωπῶν καὶ τῶν σκευῶν
ἐκτύπων κατὰ ῥάχιν τοὺς φυγάδας, κ᾽ ἦν
οἰμωγὴ, γόος κατὰ πᾶν τὸ πέλαγος,
ἕως ἡ μαύρη νὺξ τοὺς ἐπεκάλυψε.
Πλὴν τῶν κακῶν τὸ πλῆθος, ἂν ἠγόρευον
ἡμέρας δέκα, δὲν θὰ σοὶ τὸ ἔλεγον.
Ἤξευρε μόνον, ἐν ἡμέρᾳ πώποτε
μιᾷ τοσοῦτοι ἄνδρες δὲν ἀπέθανον.

ΑΤΟΣΣΑ

Φεῦ! Φεῦ! Ἡπλώθη ποῖον πέλαγος κακῶν
ἐπὶ τοὺς Πέρσας καὶ τὸν βάρβαρον λαόν!

ΑΓΓΕΛΟΣ

Μάθε πῶς οὔτε ἤκουσας τὸ ἥμισυ.
Ἐπ᾽ αὐτοὺς τόση ἦλθε πάθους συμφορὰ,
ὥστε τὰ ὅσα εἶπον ὑπερβαίνει δίς.

ΑΤΟΣΣΑ

Τίς ταύτης τύχη ἐχθροτέρα δέδοται;
Εἰπέμοι, ποίαν ἄλλην λέγεις συμφορὰν
εἰς τὸν στρατὸν ἐλθοῦσαν ταύτης μείζονα;

ΑΓΓΕΛΟΣ

Ὅσοι ἐν Πέρσαις ἦσαν ἀκμαιότεροι,
οἱ ἄριστοί των τὴν ψυχὴν κ᾽ εὐγένειαν,
οἱ πρῶτοι πίστιν ἔχοντες τῷ Βασιλεῖ,
θάνατον εὖρον δυσκλεέστατον κ᾽ οἰκτρόν.

ΑΤΟΣΣΑ

Φεῦ ἡ ἀθλία! Φίλοι, ποία συμφορά!
Καὶ τίνα λέγεις θάνατον ἀπέθανον;

ΑΓΓΕΛΟΣ

Ἐμπρὸς τῆς Σαλαμῖνος νῆσός τις ἐστι
μικρὰ, εἰς πλοῖα δύσορμος, εἰς ἧς ὁ Πᾶν
τὴν ὄχθην ἐμβατεύει ὁ φιλόχορος.
Ἐκεῖ αὐτοὺς ὁ Ἄναξ ἐξαπέστειλε,
τοὺς ἐκ τῶν πλοίων σωζομένους Ἕλληνας
ἐπὶ τῆς νήσου ν᾽ ἀποκτείνωσι, πρὸς δὲ
νὰ σώζωσι τοὺς φίλους ἐκ τοῦ ῥεύματος,
κακῶς τὸ μέλλον προϊδών. Ὅτε Θεὸς

ἔδωκε νίκην ναυτικὴν τοῖς Ἕλλησιν,
ἀμέσως οὗτοι, εἰς χαλκᾶ καλύψαντες
ὅπλα τὸ σῶμα, τῶν νηῶν ἐξώρμησαν,
κ' ἐκύκλωσαν τὴν νῆσον, ἵν' ἀμήχανος
εἶν' ἡ φυγή. Τὰς χεῖρας ὤπλιζον πολλοὶ
διὰ πετρῶν, καὶ βέλη πίπτοντα συχνὰ
ἐκ χορδῆς τόξων, ἔφερον τὸν θάνατον.
Ὁρμήσαντες δὲ τέλος ὁμοθυμαδὸν,
κρεοκοποῦσι, σφάζουσι τοὺς δυστυχεῖς,
ἕως οὗ πάντες τὴν ζωὴν κατέλιπον.
Ἐστέναζε δ' ὁ Ξέρξης βλέπων τὸ κακὸν,
διότι ἕδραν εἶχεν ὑπὲρ τὸν στρατὸν,
ὑψηλὸν ὄχθον εἰς τὸ πέλαγος ἐγγύς.
Τοὺς πέπλους σχίσας καὶ ὀλοφυρόμενος,
κ' εἰς τὸν πεζὸν στρατόν του στέλλων προσταγὰς,
ἀτάκτως φεύγει. Ταύτην, πλὴν τῆς πρώτης των,
δευτέραν ἔχεις συμφορὰν ν' ἀποθρηνῇς.

ΑΤΟΣΣΑ

Στυγερὲ δαῖμον, πῶς ἐφρεναπάτησας
τοὺς Πέρσας! Τὸν υἱόν μου ἐτιμώρησαν
πικρῶς, φεῦ! αἱ Ἀθῆναι. Δὲν ἐξήρκεσαν
ὅσους βαρβάρους ἔφαγεν ὁ Μαραθών.
Νὰ ἐκδικήσῃ τούτους θέλων, ἔφερε
τοσαῦτα ὁ υἱός μου δυστυχήματα.
Εἰπὲ δὲ, ὅσαι νῆες διεσώθησαν
ποῦ τὰς ἀφῆκας; Τὸ ἠξεύρεις ἀκριβῶς;

ΑΓΓΕΛΟΣ

Οἱ τῶν σωθέντων πλοίων ἀρχηγοὶ φυγὴν

αἰροῦντ᾽ ἐν ἀταξίᾳ πρὸς τὸν ἄνεμον.
Ὁ στρατὸς δ᾽ ὅλος εἰς τὴν γῆν τῶν Βοιωτῶν
ἐφθάρη. Ἄλλοι παρὰ διαυγῆ πηγὴν
ἀπέθνησκον ἐκ δίψης, ἄλλοι δ᾽ ἄπνοες
εἰς τῶν Φωκέων ἐπεράσαμεν τὴν γῆν,
κ᾽ εἰς τὴν Δωρίδα, ὡς καὶ ὅπου χύνεται
εἰς τὸν Μαλίαν ὁ λιπαίνων Σπερχειός.
Τῶν Ἀχαιῶν ἐντεῦθεν μᾶς ἐδέχθ᾽ ἡ γῆ
λιμόττοντας, κ᾽ αἱ πόλεις αἱ Θεσσαλικαί·
κ᾽ ἐκεῖ ἐκ δίψης κ᾽ ἐκ τῆς πείνης ἔπεσαν
πολλοί, διότι εἴχομεν ἀμφότερα.
Διὰ τῆς χώρας τῶν Μαγνήτων, κ᾽ ἔπειτα
τῶν Μακεδόνων, εἰς τὸν πόρον ἤλθομεν
τοῦ Ἀξιοῦ, τῆς Βόλβης εἰς τὰ τέλματα,
εἰς Ἠδωνίδα, κ᾽ εἰς τὸ Πάγγαιον βουνόν.
Τὴν νύκτα ταύτην ὁ Θεὸς παράκαιρον
χειμῶνα στέλλει, καὶ ὁ ῥοῦς ἐπάγωσεν
ὁ τοῦ Στρυμόνος. Ὅστις δ᾽ εἰς τὴν ὕπαρξιν
Θεῶν τὸ πρὶν ἠπίστει, τότε προσκυνῶν,
τὴν γῆν ἐπεκαλεῖτο καὶ τὸν οὐρανόν.
Τῶν προσευχῶν του δ᾽ ὁ στρατὸς παυσάμενος,
τὸν κρυσταλλώδη δρόμον διεπέρασε.
Καὶ ὅστις μὲν διῆλθε πρὶν τοξεύσωσιν
αἱ τοῦ Θεοῦ ἀκτῖνες, οὗτος σώζεται.
Ὡς δ᾽ ὁ ἡλίου κύκλος, φλέγων καὶ λαμπρὸς
ἐμεσουράνει καὶ τὴν γῆν ἐθέρμαινεν,
ἔπιπτον ἐπ᾽ ἀλλήλων, κ᾽ εὐτυχέστερος
ἦν ὁ τὸ πνεῦμα τάχιστα παραδιδούς.
Ὅσοι δὲ ἄλλοι σωτηρίας ἔτυχον,
περάσαντες τὴν Θρᾴκην μόλις, δυσχερῶς

διέφυγον καὶ ἦλθον ὀλιγάριθμοι
εἰς τὰς ἑστίας· ὥστε στένει τῶν Περσῶν
ἡ πόλις, καὶ τοὺς φίλους νέους της ποθεῖ.
Τ' ἀληθῆ εἶπον, πλὴν πολλὰ παρέλειψα
ἃ ὁ Θεὸς τοῖς Πέρσαις ἔπεμψε κακά.

ΧΟΡΟΣ (*Ἡγεμὼν*)

Πόσον βαρὺς, ὦ δαῖμον δυσκατάβλητε,
πατεῖ ὁ ποῦς σου εἰς τὸ γένος τῶν Περσῶν!

ΑΤΟΣΣΑ

Φεῦ ἡ ἀθλία! Ὁ στρατὸς ἀπώλετο.
Ὦ νυκτὸς ὄψις, προφανῆ ἐνύπνια,
τὰ κακὰ πόσον μ' ἐδηλώσατε σαφῶς!
Κακῶς δὲ τ' ὄνειρόν μου σεῖς ἐκρίνατε.
Ἀλλ' ἐπειδὴ τοιοῦτος ἦν ὁ λόγος σας,
θέλω μὲν πρῶτον τοῖς Θεοῖς νὰ εὐχηθῶ,
κ' ἔπειτα, δῶρον εἰς τὴν Γῆν καὶ τοὺς νεκροὺς,
πλακοῦντα θὲ νὰ λάβω ἐκ τοῦ οἴκου μου.
Κ' ἠξεύρω μὲν πῶς ταῦτα ἐτελέσθησαν,
πλὴν τ' ἄλλα θὰ ζητήσω εὐτυχέστερα.
Ὑμεῖς δὲ πάλιν διὰ τὰ γενόμενα
εἰς πιστοὺς φίλους πιστὰς δότε συμβουλάς.
Ἂν ὁ υἱός μου ἐδῶ ἔλθῃ πρὸ ἐμοῦ
παρηγορεῖτε κ' εἰς τὸν οἶκον φέρετε
αὐτὸν, μή τι προσθέσῃ εἰς κακὰ κακόν.

ΗΓΕΜΩΝ

Ὦ Ζεῦ Βασιλεῦ, διατὶ τῶν Περσῶν
τὸν πολὺν εἰς καυχήσεις κ' εἰς ἄνδρας πολὺν

καταστρέφεις στρατόν;
Τὰ Ἐγβάτανα, ἔτι τῶν Σούσων τὴν γῆν
εἰς ζοφῶδες κατέκρυψας πένθος.
Σχίζουν χεῖρες μητέρων οἰκτρῶν ἁπαλαὶ
τὰς καλύπτρας αὐτῶν, καὶ τὸ δάκρυ θερμὸν
καταῤῥέει καὶ βρέχει τοὺς κόλπους αὐτῶν,
κ' εἰς ἄλγος δεινὸν παραιτοῦνται.
Αἱ Περσίδες δ' ἐκπέμπουσαι γόους ἁβροὺς,
τοὺς φιλτάτους συζύγους ποθοῦν νὰ ἰδοῦν·
τ' ἁπαλᾶ των δὲ στρώματ' ἀφεῖσαι,
τῆς γλυκείας των ἥβης τὴν τέρψιν,
ἀκορέστως θρηνοῦσαι πενθοῦσι.
Τῶν θανόντων τὴν τύχην ὁμοίως θρηνῶ,
καὶ πενθῶ δι' αὐτοὺς ἐπαξίως.

ΧΟΡΟΣ

Στενάζει τώρα ἔρημος Στροφ. α'. Δ.
ἡ τῆς συμπάσης Ἀσίας γῆ.
ὁ Ξέρξης ἔφερε, παπαί!
ὁ Ξέρξης ὤλεσε, βαβαί!
τὸ πᾶν κακῶς πράξας πρὸς συμφορὰν,
βαρυπόρους τόσας ναῦς.
Διατὶ ὁ Δαρειὰν
ἦν τοῖς πολίταις ἀβλαβὴς
τόξαρχος, τοῖς Σουσίδαις
δ' ἦν πολέμαρχος φίλος;
Πεζοὺς δὲ καὶ θαλασσινοὺς Ἀντίστρ. α'.
νῦν δίπτερα, μαυρόφθαλμα
τὰ πλοῖα ἔφεραν, παπαί!
τὰ πλοῖα ὤλεσαν. βαβαί!

πληγέντα ὑπ' ἐμβόλων φοβερῶν
κ' Ἰαονικῶν χειρῶν·
μόλις δ' ὡς ἀκούομεν,
ἔφυγεν ὁ Βασιλεὺς
πεζὸς εἰς ἀνοδίας
τὰς εὐρείας τῆς Θρᾴκης.
Μοίρας πρωτόλει' αὐτοὶ φεῦ! Στρ. ϛ'.
εἰς ἀκτὰς τὰς Κυχρείας, ὀᾶ!
ἔπεσαν θῦμ' ἀνάγκης, Αἴ! ὀᾶ!
Στέναζ' ἐν πόνῳ τῆς καρδίας·
οὐρανόμηκες ἄλγος βόα βαρύ. Ὀᾶ!
τάλαιναν σύρε φωνὴν,
κακόηχον θρηνῳδίαν.
Κυματοδάρτους τοὺς σχίζουν, φεῦ! Ἀντιστρ. 6'.
τῆς ἁμιάντου θαλάσσης, οὐαί!
οἱ κωφάλαλοι παῖδες. Αἴ! αἴ!
Κλαίει δ' οἶκος ἀνδρὸς στερηθείς,
καὶ γονεῖς χωρὶς παίδων. Ἡ θλίψις φρικτή. Αἴ! αἴ!
Γέροντες δ' ὀδυρμοῖς πᾶν
ἀκούουν τὸ μέγα ἄλγος.
Οἱ δ' ἐν Ἀσίᾳ τὸν πέρσην
πλέον δὲν σέβονται νόμον,
πλέον δὲν φέρουσι φόρον
ἐξ ἀνάγκης δεσπότου·
οὐδ' εἰς γῆν δὲν προσπίπτουσι
πρὸ τῆς ἀρχῆς.
Ἡ βασίλειος δύναμις ἀπωλέσθη.
Οὐδ' ἡ γλῶσσα τῶν ἀνθρώπων Ἀντιστρ. γ'.
μένει δεσμία. Λυθεὶς,
λαλεῖ ὁ λαὸς ἐλευθέρως,

ὡς τοῦ ζυγοῦ ἀπηλλάγη.
Αἱμοπότης ἡ γῆ
ἡ περίβρεκτος Αἴαντος νῆσος
ἔχει νῦν πάντα τὰ Περσῶν.

ΑΤΟΣΣΑ

(Ἐπανερχομένη μετ' ὀπαδῶν).

Φίλοι, τὴν πεῖραν ὅστις ἔχει τῶν κακῶν,
ἠξεύρει, ὅταν καταιγὶς ἐπέρχηται
κακῶν, πῶς τότε πάντα φόβον φέρουσιν·
ὅταν δ' ἡ τύχη εὐροῇ, πιστεύομεν
πῶς πάντοτε οὐρίως θεν' ἀκολουθῇ.
Ἐκ φόβου οὕτω κατατρύχομαι κ' ἐγὼ,
τὰ πάντα βλέπω ἐναντία τῶν Θεῶν,
κ' ἦχος βοᾷ τις εἰς ἐμὲ ἀπαίσιος.
Μ' ἐκφοβεῖ οὕτω τῶν κακῶν ἡ ἔκπληξις·
δι' ὃ καὶ ταύτην τὴν ὁδὸν ἄνευ πομπῆς
καὶ ἄνευ ὀχημάτων διατρέξασα,
ἐκ τῆς οἰκίας ἐπανῆλθον, τοῦ υἱοῦ
πρὸς τὸν πατέρα τὰς χοὰς κομίζουσα,
τὰς πραϋνούσας ἐν τῷ Ἅιδῃ τοὺς νεκρούς.
Λευκὸν καὶ γλυκὺ γάλα τῆς δαμάλιος,
καὶ γλυκὺ μέλι, στάγμα τῆς ἀνθεμουργοῦ,
ὑδαρὸν κρᾶμα τῆς παρθενικῆς πηγῆς,
καὶ ἐκ μητρὸς ἀγρίας, ἀπὸ παλαιᾶς
ἀμπέλου ἡδὺ, τέρπον, ἄδολον ποτὸν,
καὶ τῆς ἐχούσης φύλλ' ἀειθαλλῆ, ξανθῆς
ἐλαίας ὁ εὐώδης πάρεστι καρπὸς,
καὶ πλεκτὰ ἄνθη, τέκνα τῆς παμφόρου γῆς.
Ἐπευφημεῖτε, φίλ', εἰς ταύτας τὰς χοὰς

τῶν νεκρῶν ὕμνους, καὶ καλεῖτε τὸν Θεὸν
Δαρεῖον. Εἰς τοὺς κάτω δὲ Θεοὺς ἐγὼ
τιμὰς θὰ πέμψω ἂς θενὰ ροφήσ᾽ ἡ γῆ.

ΗΓΕΜΩΝ

Βασιλὶς, ὦ ἐγκαύχημα σὺ νῶν Περσῶν,
εἰς τοὺς κάτω θαλάμους σὺ πέμπε χοάς.
Θὰ ζητῶμεν δ᾽ εν τούτοις δι᾽ ὕμνων ἡμεῖς
τῶν νεκρῶν οἱ πομποὶ
εὐμενεῖς ἐπὶ γῆς νὰ μᾶς εἶναι (*).
Ἀλλὰ χθόνιοι δαίμονες, σεῖς οἱ ἀγνοὶ,
Βασιλεῦ τῶν νεκρῶν, καὶ σὺ Γῆ καὶ Ἑρμῆ,
τὴν ψυχήν του ἀφῆτε ν᾽ ἀνέλθ᾽ εἰς τὸ φῶς.
Θεραπεί᾽ ἂν ὑπάρχ᾽ εἰς τὸ πάθος ἡμῶν
νὰ εἰπῇ μόνος δύνατ᾽ ἐκεῖνος.

ΧΟΡΟΣ

Ὦ μακαρίτα Βασιλεῦ, Στροφ. α'. Ε.
ὦ ἰσόθεε, κλίνεις τὸ οὖς,
τὰ βάρβαρα, ὅμως σαφῆ
ὅτε βαύσματα ψάλλω
παμποίκιλα, κλαυθμηρά;
Θρῆνον γοερὸν θεν᾽ ἀναβοήσω.
Κάτω ἄρα μ᾽ ἀκούεις;
Ἀλλ᾽ ὦ γῆ καὶ οἱ λοιποὶ
χθόνιοι ἡγεμόνες, ἀφῆτε, ἀφῆτε
τὸν μεγαλαυχοῦντα Θεὸν
εἰς τὸ φῶς ν᾽ ἀναβῇ,

(*) Ἡ Ἄτοσσα στέφει τὸν τάφον καὶ σπένδει λαμβάνουσα τὰς προχοΐδας παρὰ τῶν θεραπαινίδων.

τὸν ἐκ Περσίας, τὸν Σουσιγενῆ,
οἷον ἡ Περσὶς γῆ ποτ' ἄλλον
δὲν ἐκάλυψεν ἄνδρα.
Φίλος ἀνὴρ, φίλτατος τάφος, Στροφ. 6'.
ὁ ψυχὴν ἐγκρύπτων φιλτάτην!
Ἀϊδωνεῦ, Ἀϊδωνεῦ! ἄφες,
πέμψον τον ἐπάνω, Ἀϊδωνεῦ,
τὸν Βασιλέα ἡμῶν Δαρειᾶνα, ὠᾶ!
Οὗτος ποτὲ ἄνδρας δὲν ἀπώλεσεν 'Αντ. 6'.
ἐν φθοραῖς πολέμων. Θεοβούλου
εἶχε τὴν κλῆσιν ἐν Πέρσαις,
καὶ θεόβουλος ἦν
ὁ ἄρξας εὐβούλως τοῦ στρατοῦ. Ὠᾶ!
Βαλὴν ὦ ἀρχαῖε, φθάσον, Βαλὴν, Στροφ. γ'.
εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ τάφου φανοῦ·
ἔγειρον κροκοβαφὲς τὸ σάνδαλόν σου,
βασιλείου τιάρας τὸν θύσσανον δεῖξον.
Ἔξω, ἄκακε πάτερ Δαρειὰν, ἐλθέ. Ὠᾶ!
Ἵν' ἀκούσῃς νέα πάθη δεινὰ,
δέσποτα δεσποτῶν σὺ, ἀνάβα. 'Αντιστρ. γ'.
Τῆς Στυγὸς σκότος ἡμᾶς περιβάλλει (*)
Πᾶσα ἡ νεολαία πανδημεὶ ὠλέσθη.
Ἔξω ἄκακε πάτερ Δαρειὰν, ἐλθέ. Ὠᾶ!
Πολύκλαυστε σὺ τοῖς σοῖς φίλοις, θανὼν, διατὶ, Ἐπῳδὸς
διατὶ ὦ δυνάστα, ὦ δυνάστα,
ἐπῆλθον εἰς τὴν πᾶσάν σου γῆν
τὰ δίδυμα ταῦτα πάθη;
Τὰ τρίσκαλμα πλοῖα εἶν' ἄπλοα νῦν,
πνιγέντα, φθαρέντα!

(*) Καπνὸς περὶ τὸν τάφον. Βρονταί.

ΔΑΡΕΙΟΣ

(Ἐπιφαίνεται παρὰ τὸν τάφον) (*).

Ὁμήλικές μου, οἱ πιστῶν πιστότατοι,
γηραιοὶ Πέρσαι, τὶ ἡ πόλις κόπτεται,
θρηνεῖ, στενάζει καὶ κροτεῖ τὸ ἔδαφος;
Παρὰ τὸν τάφον βλέπων τὴν συμβίαν μου,
ἐκπλήττομαι, κ᾽ ἐδέχθην τὰς χοὰς αὐτῆς.
Καὶ σεῖς, θρηνοῦντες εἰς τὸν τάφον μου ἐγγὺς
δι᾽ οἰκτρῶν γόων, οἷς ὑπήκουν αἱ ψυχαὶ,
μ᾽ ἐπικαλεῖσθε. Δύσκολος ἡ ἔξοδος.
Προθυμωτέρως οἱ ὑπὸ τὴν γῆν Θεοὶ
λαμβάνουσιν ἢ ὅτι ἀπολύουσιν.
Ἀλλ᾽ ἦλθ᾽, αὐτοὺς βιάσας· σὺ δὲ τάχυνον,
μή μοι μεμφθῶσι πῶς τὸν χρόνον σπαταλῶ.
Τὶ δὲ τὸ νέον βαρὺ τραῦμα τῶν Περσῶν;

ΧΟΡΟΣ

Σ᾽εὐλαβοῦμαι νὰ σὲ βλέπω, σ᾽εὐλαβοῦμαι νὰ λαλήσω. Ζ.
Σέβας μὲ συνέχει ἀρχαῖον.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Ἀλλ᾽ ἀφ᾽ οὗ κάτωθεν ἦλθον εἰς τοὺς λόγους σου πεισθεὶς,
μὴ τὸν λόγον παρατείνων, ἀλλὰ λέγων σύντομα,
διηγήθητι τὰ πάντα, τὴν εὐλάβειαν ἀφείς.

ΧΟΡΟΣ

Τρέμω μὲν νὰ πράξ᾽ ὡς θέλεις, τρέμω δὲ καὶ νὰ εἰπῶ σοι
ὅσα κακῶς λέγονται φίλοις.

(*) Ὁ Χορὸς γονυπετεῖ.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Ἀφ' οὗ φόβος τῶν φρενῶν σου παλαιὸς ἀνθίσταται,
σὺ, γυνὴ εὐγενεστάτη, γηραιά μου σύνευνε,
παῦσον τοὺς κλαυθμοὺς καὶ γόους καὶ εἰπέ μοί τι σαφές.
Ἔρχονται εἰς τοὺς ἀνθρώπους συμφοραὶ ἀνθρώπιναι,
καὶ πολλὰ ἐκ τῆς θαλάσσης κ' ἐκ τῆς γῆς κακὰ πολλὰ
τοὺς προσβάλλουν, ἡ ζωή των ὅταν παρατείνηται.

ΑΤΟΣΣΑ

Ὦ τὴν εὐτυχίαν πάντων τῶν θνητῶν ὑπέρτερε,
ὅσον ἔβλεπες τὴν λάμψιν τοῦ ἡλίου, ὡς Θεὸς
ζηλωτὸς ἐν Πέρσαις, ἔζης βίον πανευδαίμονα.
Σὲ ζηλεύω καὶ θανόντα, πρὶν τὸ βάθος τῶν δεινῶν
ἰδῇς. Πάντα, ὦ Δαρεῖε, θεν' ἀκούσῃς ἐν βραχεῖ.
Ἀνετράπη ἡ Περσία πρόῤῥιζος, οὕτως εἰπεῖν.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Τίνι τρόπῳ; Στάσις ἦλθεν, ἢ λοιμὸς ἐνέσκηψεν;

ΑΤΟΣΣΑ

Οὐδαμῶς. Πρὸς τὰς Ἀθήνας κατεστράφη ὁ στρατός.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Τῶν υἱῶν μου τὶς ἐκεῖσε ἦν ὁ στρατηγὸς, εἰπέ.

ΑΤΟΣΣΑ

Ὁ ἀνδρεῖος Ξέρξης, πᾶσαν ἐρημῶν τὴν ἤπειρον.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Κ' ἔκαμε πεζὸς ἢ ναύτης τὴν μωρὰν ἀπόπειραν;

ΑΤΟΣΣΑ

Καὶ τὰ δύω. Διπλᾶ ἦσαν μέτωπα διπλοῦ στρατοῦ.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Πεζὸς τόσος νὰ περάσῃ πῶς κατώρθωσε στρατός;

ΑΤΟΣΣΑ

Τὸν πορθμὸν τῆς Ἕλλης, τοῦτον ἔζευξε μηχανευθείς.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Τοῦτο ἔπραξε, τὸν μέγαν κατακλείσας Βόσπορον;

ΑΤΟΣΣΑ

Οὕτως ἔχει, καὶ εἰς τοῦτο δαίμων τὸν συνέδραμεν.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Οἴμοι! μέγας δαίμων, ὅστις ἔβλαψε τὰς φρένας του.

ΑΤΟΣΣΑ

Ὥστε καὶ τὸ τέλος ἦλθε τὸ κακὸν ὧν ἔπραξε.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Καὶ εἰς τούτους τί συνέβη, ὥστε νὰ στενάζητε;

ΑΤΟΣΣΑ

Κακωθεὶς στρατὸς ὁ ναύτης, τὸν πεζὸν κατέστρεψε.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Ἐξωλόθρευσε τὸ δόρυ τὸν λαὸν ὁλόκληρον;

ΑΤΟΣΣΑ

Πικρῶς στένουσι τὰ Σοῦσα, καὶ ἀνδρῶν εἰσὶ κενά.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Οἴμοι τῶν ἐνδόξων τούτων ἐπικούρων τοῦ στρατοῦ!

ΑΤΟΣΣΑ

Ἠρημώθησαν τὰ Βάκτρα· οὐδὲ γέρων ἔμεινε.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Δυστυχής! Ὁποίαν ἥβην σύμμαχον ἀπώλεσε!

ΑΤΟΣΣΑ

Λέγουν ἔμεινεν ὁ Ξέρξης ἔρημος μετ' οὐ πολλῶν.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Ποῦ καὶ πῶς αὐτοῦ τὸ τέλος; Ἦτον σωτηρία τις;

ΑΤΟΣΣΑ

Εἰς τὴν γέφυραν ἀπῆλθε δύω γαίας ζεύγουσαν.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Κ' εἰς τὴν ἤπειρον ἐσώθη ταύτην; Εἶναι ἀληθές;

ΑΤΟΣΣΑ

Ναὶ, σαφῶς λέγεται τοῦτο, καὶ οὐδεὶς διαφωνεῖ.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Φεῦ! Ταχύτατα ἐπῆλθε τῶν χρησμῶν ἡ πλήρωσις.
Διὰ ταύτης τὸν υἱόν μου ἐκεραύνωσεν ὁ Ζεύς.
Ἤλπιζον νὰ τὴν τελέσουν μετὰ χρόνον οἱ Θεοί.
Ὅταν πλήν τις αὐτὸς σπεύδῃ, κ᾽ οἱ Θεοὶ συμβοηθοῦν.
Τὴν πηγὴν τῶν κακῶν τώρα εὕρετε, ὦ φίλοι μου,
ἣν τὸ νέον τοῦ υἱοῦ μου θράσος δὲν ἐνόησεν,
ὥστε δουλικῶς τὸν μέγαν, ἱερὸν Ἑλλήσποντον
ἤλπισε ν᾽ ἁλυσσοδέσῃ, τοῦ Θεοῦ τὸν Βόσπορον,
μετερρύθμισε τὸν πόρον, καὶ σφυρήλατα δεσμὰ
περιάψας, πολὺν δρόμον σχίζ᾽ εἰς στράτευμα πολύ.
Θνητὸς, ἤλπισεν ἀβούλως νὰ νικήσῃ τοὺς Θεοὺς
πάντας, καὶ τὸν Ποσειδῶνα. Εἶχε νόσος τῶν φρενῶν
τὸν υἱόν μου· καὶ φοβοῦμαι μήπως γίνῃ ἁρπαγὴ
τοῦ τυχόντος ἡ μεγάλη συρροὴ τοῦ πλούτου μου.

ΑΤΟΣΣΑ

Ταῦτα ὁ ἀνδρεῖος Ξέρξης ἐν κακαῖς ἀναστροφαῖς
ἐδιδάχθη. Πλοῦτον μέγαν δι᾽ αἰχμῆς, τῷ ἔλεγον
πῶς ἀπέκτησας, κ᾽ ἐκεῖνος, ἔνδον ἔχων τὴν αἰχμὴν
κάθηται, μὴ ἐπαυξήσας τὸν πατρῶον θησαυρόν.
Τοὺς ὀνειδισμοὺς ἀκούων συχνὰ τούτους τῶν κακῶν,
μετὰ τοῦ στρατοῦ τὸν δρόμον τῆς Ἑλλάδος ἔλαβε.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Καὶ λοιπὸν ἔργον ἔπραξεν ἀείμνηστον
καὶ μέγιστον, ὁποῖον δὲν ἐκένωσε
ποτὲ τῶν Σούσων πρὶν τὸ φρούριον πεσὸν,
ἐξ οὗ ὁ Ζεὺς ὁ ἄναξ ἔδωκε τιμὴν

εἰς ἕνα, πάσης ν' ἀρχῇ τῆς εὐθρέμμονος
Ἀσίας, ἔχων σκῆπτρον εὐθυντήριον.
Ὁ Μῆδος ἦν ὁ πρῶτος ἀρχηγὸς στρατοῦ·
ἄλλος δ', ἐκείνου παῖς, ἐξηκολούθησε·
τρίτος δ' ὁ Κῦρος, ἀνὴρ οὗτος εὐτυχὴς,
ἄρξας, εἰρήνην εἰς τοὺς φίλους ἔδωκε,
καὶ τοὺς Λυδοὺς καὶ Φρύγας προσκτησάμενος,
τὴν Ἰωνίαν διὰ βίας ἔλαβε.
Φρόνιμος ἦτον καὶ οὐχὶ Θεῶν ἐχθρός.
Τέταρτος, μετὰ Κῦρον, ἦλθεν ἕτερος,
πέμπτος δ' ὁ Μέρδυς, αἶσχος τῆς πατρίδος του
καὶ τῶν ἀρχαίων θρόνων. Τοῦτον ἔκτεινε
σὺν δόλ' ὁ Ἀρταφέρνης, τῶν οἰκείων εἷς,
μετ' ἄλλων φίλων, οἵτινες συνήργησαν.
Αἱ φρένες του ὡδήγουν τὴν καρδίαν του.
Κ' ἐγὼ τὸν κλῆρον ἔλαβον ὃν ἤθελον.
Μετὰ πολλῶν πολλάκις ἐξεστράτευσα,
ἀλλὰ τοσοῦτο δὲν ἐπέφερα κακόν.
Ἀλλ' ὁ υἱός μου, νέος ὢν, νέα φρονεῖ,
τῶν ἐντολῶν μου ἐπιλανθανόμενος.
Ἠξεύρετέ το, ὦ ἐμοὶ ὁμήλικες,
ἐξ ὅλων ὅσοι ποτ' ἐνταῦθα ἤρξαμεν,
οὐδεὶς τοσαύτας συμφορὰς ἐπέφερε.

ΗΓΕΜΩΝ

Καὶ τὶ, Δαρεῖε Ἄναξ, τὸ συμπέρασμα
τῶν λόγων σου; Πῶς πάλιν θεν' ἀνορθωθῇ
εἰς εὐπραγίαν τῆς Περσίας ὁ λαός;

ΔΑΡΕΙΟΣ

Ἂν εἰς Ἑλλήνων τόπον δὲν στρατεύωσι,
καὶ ἂν τῶν Μήδων ὑπερέχῃ ὁ στρατὸς,
διότ' ἡ γῆ μας εἶν' ἐκείνων σύμμαχος.

ΗΓΕΜΩΝ

Πῶς τοῦτο λέγεις; Τίνι τρόπῳ συμμαχεῖ;

ΔΑΡΕΙΟΣ

Λιμῷ φονεύει τοὺς ὑπεραρίθμους μας.

ΗΓΕΜΩΝ

Κατηρτισμένον θενὰ πέμψωμεν στρατόν.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Οὐδὲ τὸ μεῖναν ἐν Ἑλλάδι στράτευμα
θὰ τύχῃ σωτηρίας οὐδ' ἐπιστροφῆς.

ΗΓΕΜΩΝ

Πῶς λέγεις; Ὅλος τῶν βαρβάρων ὁ στρατὸς
δὲν θὰ περάσῃ ἐξ Εὐρώπης τὸν πορθμόν;

ΔΑΡΕΙΟΣ

Ἐκ τῶν πολλῶν ὀλίγοι, τὰς μαντείας ἂν
πιστεύσωμεν, ἰδόντες τὰ γενόμενα.
Δὲν ἐκπληροῦνται ἄλλαι, ἄλλαι δὲ οὐχί.
Ἂν οὕτως ἔχῃ, πλῆθος ἔκκριτον στρατοῦ
κινεῖται, εἰς ἐλπίδας πιστευθὲν κενάς·
μένουσι δ' ὅπου ῥέει διὰ Βοιωτῶν

ὁ Ἀσωπὸς, τῆς γῆς των φίλον λίπασμα.
Ἐκεῖ τοὺς ἀναμένει κακὸν ὕψιστον,
ποινὴ τοῦ θράσους, τῆς ἀθέου των φρενὸς,
διότ᾽ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπερχόμενοι,
Θεῶν ἐσύλουν ἕδη, ἔκαιον ναοὺς,
καὶ βωμῶν βάσεις, ὅσια ἱδρύματα,
ἐκ βάθρων φύρδην πρόῤῥιζ᾽ ἀνετρέποντο.
Κακῶν ἐργάται, ἴσα πάσχουσι κακὰ,
καὶ ἄλλα θέλουν πάθει· οὐδὲ τῶν δεινῶν
ἐστείρωσ᾽ ἔτι, ἀλλ᾽ αὐξάνει ἡ πηγὴ,
καὶ βαθὺ τέλμα θὰ καλύψῃ αἵματος
τὴν Πλαταΐδα, ὑπὸ λόγχης δωρικῆς·
σωρὸς πτωμάτων μέχρι τρίτης γενεᾶς
ἀφώνως θενὰ λέγῃ εἰς τὰ ὄμματα
πῶς οἱ θνητοὶ δὲν πρέπει νὰ ἐπαίρωνται,
διότι ὕβρις ἐξανθοῦσα, στάχυας
τῆς βλάβης φέρει, θέρος πάγκλαυστον δ᾽ αὐτός.
Βλέπετε ταύτην τὴν ποινὴν, καὶ μέμνησθε
τῶν Ἀθηνῶν καὶ πάσης τῆς Ἑλλάδος, μὴ
καταφρονῶν τις τὴν παροῦσαν μοῖράν του
κ᾽ ἐρασθεὶς ἄλλης, σᾶς βυθίσ᾽ εἰς συμφοράς.
Τῶν ὑπερκόμπων φρονημάτων κολαστὴς
ἐστὶν ὁ Ζεὺς, τοῦ τύφου δικαστὴς βαρύς.
Ἐκεῖνος πάντως ἔπρεπε νὰ σωφρονῇ.
Διδάσκετέ τον, νουθετοῦντές τον ὑμεῖς,
τὸ θράσος του νὰ παύσῃ τὸ θεοβλαβές.
Σὺ δὲ, τοῦ Ξέρξου φίλη μῆτερ γηραιὰ,
ἀπὸ τοῦ οἴκου εὐπρεπές τι ἔνδυμα
λαβοῦσ᾽, ἀπάντα τὸν υἱόν σου. Ἐπ᾽ αὐτοῦ
ἐξηλωμέναι αἱ λωρίδες κρέμανται,

διὰ τὴν θλίψιν, τῶν ποικίλων πέπλων του.
Σὺ πράϋνόν τον διὰ λόγων προσηνῶν.
Ν' ἀκούσ', ἠξεύρω, μόνην σὲ θεν' ἀνεχθῇ.
Ἐγὼ δ' ὑπάγω εἰς τὸ σκότος ὑπὸ γῆν.
Σεῖς δὲ, πρεσβύται, χαίρετε, εἰ κ' ἐν κακοῖς.
Τῆς καθ' ἡμέραν ἡδονῆς εὐφραίνεσθε.
Οὐδὲν ὁ πλοῦτος εἰς θανόντας ὠφελεῖ (1).

ΗΓΕΜΩΝ

Πῶς ἐλυπήθην τῶν βαρβάρων τὰ δεινὰ
ἀκούσας, τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα!

ΑΤΟΣΣΑ

Ὦ δαῖμον, πόσα ἄλγη μοὶ ἐπέρχονται!
Πρὸ πάντων πλὴν μὲ θλίβει αὕτ' ἡ συμφορὰ,
ν' ἀκούσω ποία ἡ τὸ σῶμα τοῦ υἱοῦ
καλύπτουσ' ἀτιμία τοῦ ἐνδύματος.
Ὑπάγω, κ' ἐκ τοῦ οἴκου φέρουσα στολὴν,
θὰ προσπαθήσω ν' ἀπαντήσω τὸν υἱόν.
Δὲν θὰ προδώσω ἐν κακοῖς τὰ φίλτατα (2).

ΧΟΡΟΣ

Ὦ μοι, πῶς μέγαν καὶ πῶς ἀγαθὸν Στρ. α'. Η.
καὶ φιλόνομον βίον διήγομεν,
ὅτε ἄκακος
ἦρχε τῆς χώρας αὐτάρκης, ἀνδρεῖος, ἰσόθεος
ὁ γέρων Βασιλεὺς Δαρεῖος!
Πρῶτον, στρατὸν μὲν εὐδόκιμον Ἀντιστρ. α'.

(1) Γίνεται ἀφανὴς ἐν ἀστραπαῖς καὶ βρονταῖς.
(2) Ἀπέρχεται μετὰ τῶν ὀπαδῶν της.

εἴχομεν, καὶ τὰ ἐγχώρια νόμιμα
οὐριοδρόμουν·
ἐκ τῶν πολέμων δ' οἱ ἐπιστρέφοντες ἦγον ἀπόνους,
ἀπαθεῖς, εὐδαίμονας τοὺς οἴκους.
Πόσας ἔπερσε πόλεις χωρὶς τὸν τοῦ Ἅλυος ῥοῦν νὰ περάσῃ
κ' ἐκ τῆς ἑστίας νὰ σεισθῇ,
οἵ' αἱ περὶ τὸ Στρυμόνιον πέλαγος Ἀχελωΐδες, ἐν Θρᾴκης
χώραις παροικοῦσαι.
Αἵτ' ἐν χέρσῳ καὶ ἔξω τῆς λίμνης, Ἀντιστρ. 6'.
αἱ φέρουσαι πύργων στεφάνους,
ἦσαν ὑπήκο' εἰς αὐτὸν,
κ' αἱ εἰς τῆς Ἕλλης πλατὺν τὸν πορθμὸν
κ' ἡ ἐντὸς Προποντὶς,
καὶ τοῦ Πόντου ἀχανὲς τὸ στόμα.
Καὶ αἱ νῆσοι ἐμπρὸς τῶν ἀκτῶν Στρ. γ'.
ἐσπαρμέναι καὶ περιβρεχόμεναι,
Λέσβος καὶ Σάμος ἐλαιόφυτοι, Χίος καὶ Πάρος,
Νάξος, Μύκονος, ἔτι κ' Ἄνδρος,
κ' ἡ ταύτης γείτων, ἡ προσεχὴς ἀκτὴ τῆς Τήνου.
Κ' αἱ παράκτιοι νῆσοι, ἡ Λῆμνος
κ' ἡ γῆ τοῦ Ἰκάρου ἦσαν ὑπ' αὐτὸν.
Καὶ Ῥόδος καὶ Κνίδος, κ' αἱ Κύπριαι πόλεις ἐκτὸς αὐτῶν
Πάφος καὶ Σόλος, καὶ ἡ Σαλαμὶς
ἧς ἦν ἡ μητρόπολις πηγὴ δεινῶν.
Τῶν Ἰαόνων τὸν κλῆρον, εὐπόρους Ἐπῳδὸς
εὐάνορας πόλεις κατέσχε,
κατ' αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων τὸ φρόνημα.
Εἶχε δ' ἀλκὴν ὁπλιτῶν ἀκαμάτων,
καὶ παμμίκτους ἐπικούρους παρόντας.
Νῦν θεότρεπτος τύχη

προδήλως δαμάζει ἡμᾶς ἐν πολέμοις
καὶ δεινὰς καταφέρει
πληγὰς θαλασσίας.

ΞΕΡΞΗΣ (εἰσέρχεται)

Οὐαί! Θ.
Δυστυχὴς φεῦ ἐγώ! Στυγερᾶς τύχης, ἣν
ἀπροσδόκητον εὗρον! Πῶς τὴν φρένα ὠμὸς
ἐπενέβη ὁ δαίμων, τὸ γένος ἡμῶν
τῶν Περσῶν καταστρέφων! Ὤ τάλας ἐγώ!
Τί θὰ γίνω; Μ' ἐλύθ' ἡ ἰσχὺς τῶν μελῶν
ὅτε βλέπω τοὺς γέροντας τούτους ἀστούς.
Εἴθε ὤφελε, Ζεῦ, μετ' ἀνδρῶν τῶν νεκρῶν
νὰ καλύψῃ κ' ἐμὲ
τοῦ θανάτου ἡ πρόωρος μοῖρα!

ΗΓΕΜΩΝ

Ὤ φεῦ! Βασιλεῦ, τοῦ ἀνδρείου στρατοῦ,
τῆς μεγάλης τιμῆς τοῦ ἄρχειν Περσῶν,
τῶν γενναίων ἀνδρῶν,
οὓς ἐθέρισεν ἄσπλαγχνος δαίμων!
Ἡ γῆ κλαίει τὴν ἥβην τὴν ἰθαγενῆ
τῶν Περσῶν, ἣν ὁ Ξέρξης ἀπέκτεινεν, ὡς
τροφοδότης τοῦ Ἅδου ἂν ἦν.
Ἀδοβάται πολλοί, τῆς Περσίας τὸ ἄνθος,
πυκνὴ μυριὰς τοξοτῶν κατεστράφη.
Ὤ! οἵα δύναμις ἦτον λαμπρά!

ΞΕΡΞΗΣ

Οὐαί μοι, οὐαὶ τοῦ στρατοῦ, τοῦ λαοῦ! (1)

(1) Προσθήκη.

ΗΓΕΜΩΝ

Ἡ γῆ τῆς Ἀσίας, ὦ Βασιλεῦ,
δεινῶς φεῦ! ἔκλινε γόνυ, δεινῶς.

ΞΕΡΞΗΣ

Εἶμ' ἐγὼ, φεῦ, φεῦ συμφορᾶς! Στρ. α'.
ἐγὼ ἄξιος θρήνων πρὸς βλάβην τῆς πατρίδος γεννηθείς.

ΧΟΡΟΣ

Προσαυδῶ πρὸς τὸν νόστον
φεῦ! κακόφωνον βοὴν,
φεῦ! κακομελῆ κραυγήν.
Μαριανδυνοῦ θρηνητοῦ
θέλω σοὶ φέρει πολύδακρυν γόον.

ΞΕΡΞΗΣ

Οἰκτρὸν πανόδυρτον θρῆνον Ἀντιστρ. α'.
ἐκπέμψατε. Ἔστρεψεν ὁ Θεὸς τὰ βέλη του κατ' ἐμοῦ.
Θρηνήσω πανόδυρτον γόον,
λαοπαθεῖς συμφορὰς,
τὴν βύθισιν τῶν νεῶν
καὶ τὴν πόλιν πενθήρη.
Θὰ ἐγείρω κλαγγὴν καὶ πολύδακρυν θρῆνον

ΞΕΡΞΗΣ

Τῶν Ἰάνων θερίζει Στρ. β'.
τῶν Ἰάνων ὁ Ἄρης,
ναυβάτης παναλκὴς
σκοτεινὴν δρεπανίσας ἀκτὴν,

δυσδαίμονα πλάκα.

ΧΟΡΟΣ

Αἴ, αἴ! Βοήσας εἰπὲ,
ποῦ τῶν πιστῶν εἶν' ἡ πληθύς;
ποῦ οἱ παραστάται σου,
ὡς ὁ Φαρανδάκης ἦν,
Σούσας καὶ Πελάγων,
(1) [Ἀγδαβάτης καὶ Ψάμμις ἀκόμη, πρὸς δὲ
Σουσισκάνης, ὦ, ποῦ;]
ὁ τ' Ἀγβάτανα λιπών;

ΞΕΡΞΗΣ

Δυστυχεῖς! Τοὺς ἀφῆκα
ἐκ Τυρίας πεσόντας
νηὼς εἰς τὰς ὄχθας,
τὰς πετρώδεις ἀκτὰς νὰ πνιγοῦν
τὰς Σαλαμινίας.

ΧΟΡΟΣ

Οὐαί! Ποῦ ὁ Φαρνοῦχος;
Ποῦ Ἀριόμαρδος ὁ καλός;
Ποῦ Σενάλκης Βασιλεύς;
ἢ εὐπάτωρ Λίλαιος;
Μέμφις; Θάρυβις;
(2) [Ἀρτεμβάρης, προσέτι Μασίστρας, πρὸς δὲ]
[ὁ Ἰσταίχμας, ὦ ποῦ;]
Ταῦτα πάλιν σ' ἐρωτῶ.

(1-2) Χωρία παραλειφθέντα εἰς τὴν μουσικὴν σύνθεσιν.

ΞΕΡΞΗΣ

Φεῦ! ὤ! Ἰὼ μοι! Στρ. γ'.
Ὡς εἶδον φρικτὰς τὰς Ἀθήνας
τὰς ὠγυγίους,
πάντες κατέπεσαν, αἲ αἲ!
αἲ αἲ!
σπαίροντες ἄθλι' εἰς τὴν χέρσον.

ΧΟΡΟΣ

Καὶ τὸν Πέρσην Ἄλπιστον
(1) [τὸν Βατανάχου]
Πῶς τὸν πιστόν σου ὀφθαλμὸν,
τὸν μυρίων, μυρίων κοσμητὴν,
(2) [καὶ Σησάμαν τὸν Μεγαβάτου]
[καὶ τὸν Πάρθον, τὸν μέγαν Οἰβάρην]
τὸν ἀφῆκες, ἀφῆκες! Οὐαὶ δεινῶν,
τοῖς Πέρσαις τοῖς ἐνδόξοις
κακὰ τῶν κακῶν!

ΞΕΡΞΗΣ

Μέγαν μοι πόθον Ἀντιστρ. γ'.
τῶν φιλτάτων ἑταίρων ἐγείρεις.
Ἀνέλπιστα λέγεις
κακὰ τῶν κακῶν. Βοᾷ
βοᾷ
ἐντὸς τοῦ στήθους ἡ ψυχή μου.

ΧΟΡΟΣ

Ἄλλους ἔτι κλαίομεν·

(1-2) Χωρ. παραλ. εἰς τὴν μουσ.

(1) [οὕτω τὸν Μάρδον]
Ξάνθιν μυριάρχον, Δίαιξιν
(2) [καὶ τοὺς ἱππότας, τὸν Ἀγχάρην καὶ τὸν Ἀρσάκην]
[καὶ Λυθίμνην καὶ Κηγθεδάτην]
καὶ Τόλμον, αἰχμῆς ἄπληστον.
Νεκροὶ ἔπεσαν, νεκροί!
Ὀπίσω δὲν ἔπονται τῆς ἁρμαμάξης
παρὰ τὰς σκηνάς.

ΞΕΡΞΗΣ

Ἀπώλοντο οἱ πρωτεργάται τοῦ στρατοῦ. Στρ. δ'.

ΧΟΡΟΣ

Ἀνώνυμοι, οὐαί, ἔπεσαν.

ΞΕΡΞΗΣ

Αἴ αἴ! αἴ αἴ! Ἀλλοῖμον ὦ!

ΧΟΡΟΣ

Θεοί, Θεοί!
ἄελπτον ἐπέμψατε ἐφ' ἡμᾶς
μέγα κακόν, μεῖζον πάσης βλάβης.

ΞΕΡΞΗΣ

Ἐπλήγημεν! Τῆς τύχης ὦ μεταβολαί! Ἀντίστρ. δ'.

ΧΟΡΟΣ

Ἐπλήγημεν. Εἶναι δῆλον.

(1-2) Χωρ. παραλ. εἰς τὴν μουσ.

ΞΕΡΞΗΣ

Ὦ νέαι νέαι βλάβαι βλάβαι!

ΧΟΡΟΣ

Ἰάονας
ναύτας ἀπηντήσαμεν δυστυχῶς.
Κατηγωνίσθ' ἡ φυλὴ τῶν Περσῶν.

ΞΕΡΞΗΣ

Πῶς ὄχι; Στρατὸν ὁ τάλας ἀπώλεσα τόσον!

ΧΟΡΟΣ

Τί ὄχι; Ἡ πᾶσα Περσὶ ἀπωλέσθη.

ΞΕΡΞΗΣ

Δὲν βλέπεις τί μοι μένει τοῦ ἐνδύματος;

ΧΟΡΟΣ

Ναὶ, βλέπω, βλέπω.

ΞΕΡΞΗΣ

Καὶ τὸν βελοδέκτην μου;

ΧΟΡΟΣ

Τί λέγεις ὅτι ἔσωσας;

ΞΕΡΞΗΣ

Τῶν βελῶν τὸ ταμεῖον.

ΧΟΡΟΣ

Ἐκ πολλῶν ἐλάχιστα.

ΞΕΡΞΗΣ

Εἴμεθ' ἄνευ βοηθῶν.

ΧΟΡΟΣ

Οἱ Ἴαονες δὲν εἶναι φυγόμαχοι.

ΞΕΡΞΗΣ

Φιλοπόλεμοι. Πρᾶγμ' ἀνέλπιστον εἶδον.

ΧΟΡΟΣ

Τὸ θαλάσσιον ἡττηθὲν πλῆθος λέγεις;

ΞΕΡΞΗΣ

Τὸν πέπλον μου ἔσχισα πρὸς τὸ κακόν.

ΧΟΡΟΣ

Βαβαί; βαβαί!

ΞΕΡΞΗΣ

Πλέον ἀκόμ' ἢ βαβαί!

ΧΟΡΟΣ

Διότι διπλᾶ τὰ κακὰ καὶ τριπλᾶ.

ΞΕΡΞΗΣ

Ἡμῖν λυπηρά, χαρὰ τοῖς ἐχθροῖς.

ΧΟΡΟΣ

Μᾶς ἐκόπ' ἡ δύναμις.

ΞΕΡΞΗΣ

Γυμνὸς εἶμαι ὀπαδῶν.

ΧΟΡΟΣ

Διὰ τὸ πάθος τῆς θαλάσσης.

ΞΕΡΞΗΣ

Τὰ πάθη μου κλαῦε, κ' εἰς τὸν οἶκον ἄπελθε

ΧΟΡΟΣ

Καὶ κλαίω καὶ ὀδύρομαι.

ΞΕΡΞΗΣ

Καὶ ἀντιβόα εἰς ἐμέ.

ΧΟΡΟΣ

Κακὰ κακῶν, ὥρα κακή!

ΞΕΡΞΗΣ

Κραύγαζε μέλος συντιθείς.

ΧΟΡΟΣ

Οὐαὶ οὐαί!
Βαρεῖα αὖτ' ἡ συμφορά·
πολὺ καὶ δι' αὐτὸ πονῶ,

ΞΕΡΞΗΣ

Καὶ κόπτου, κόπτου δι' ἐμὲ καὶ στέναζε.

ΧΟΡΟΣ

Βαβαὶ, βαβαί! Δεινὰ, δεινά!

ΞΕΡΞΗΣ

Καὶ ἀντιβόα εἰς ἐμέ.

ΧΟΡΟΣ

Θὰ γίνῃ τοῦτο δέσποτα.

ΞΕΡΞΗΣ

Ἀνάκραξον τὸ γοερόν.

ΧΟΡΟΣ

Οὐαὶ οὐαί!
Μέλαινα τοῖς στόνοις μου
ἡ πληγὴ θ' ἀναμιγῇ.

ΞΕΡΞΗΣ

Τὸ στῆθος σχίζε, βόα θρῆνον Μύσιον.

ΧΟΡΟΣ

Ὤ μοι μοι! Ὤ μοι μοι!

ΞΕΡΞΗΣ

Τὰς λευκὰς τρίχας μάδει τοῦ γενείου σου.

ΧΟΡΟΣ

Ἀπρὶξ, ἀπρὶξ, καὶ πάνυ γοερῶς.

ΞΕΡΞΗΣ

Ὀξέως κράζε.

ΧΟΡΟΣ

Θενὰ γίνῃ.

ΞΕΡΞΗΣ

Ἂς σχίσ' ἡ χείρ σου τὸν κολπώδη πέπλον σου.

ΧΟΡΟΣ

Ὤ μοι μοι! Ὤ μοι μοι!

ΞΕΡΞΗΣ

Μάδει τὴν κόμην, μυρολόγει τὸν στρατόν.

ΧΟΡΟΣ

Ἀπρὶξ, ἀπρὶξ, καὶ πάνυ γοερῶς.

ΞΕΡΞΗΣ

Ὑγρὸν τὸ βλέμμα.

ΧΟΡΟΣ

Ὕδωρ ὅλον.

ΞΕΡΞΗΣ

Καὶ ἀντιβόα εἰς ἐμέ.

ΧΟΡΟΣ

Οὐαὶ; Οὐαί!

ΞΕΡΞΗΣ

Οἰμόζων χώρει πρὸς τὸν οἶκον.

ΧΟΡΟΣ

Οὐαὶ οὐαί! Γῆ Περσὶς δυσδίοδος!

ΞΕΡΞΗΣ

Οὐαὶ καὶ ἤδ' εἰς τὸ ἄστυ!

ΧΟΡΟΣ

Οὐαί! Φεῦ! Μάλιστα, ναὶ, ναί!

ΞΕΡΞΗΣ

Θρηνεῖτε, πατοῦντες τὴν γῆν ἁβρῶς.

ΧΟΡΟΣ

Οὐαὶ, οὐαί! Γῆ Περσὶς δυσδίοδος!

ΞΕΡΞΗΣ

Αἴ αἰ! εἰς τὰ τρίσκαλμα
Αἴ αἴ! πνιγέντες πλοῖα!

ΧΟΡΟΣ

Σὲ προπέμπω μετ' ἀνάρθρων κλαυθμῶν.

ΤΕΛΟΣ.

Τὸ ἑπόμενον κατὰ Κοιχλ., ἀντικαταστήσαντα αὐτὸ μετὰ τῆς μουσικῆς του συνθέσεως ἀντὶ τοῦ τέλους τοῦ Αἰσχύλου, ἀπὸ τοῦ χωρίου: ΞΕΡΞΗΣ. «Πῶς ὄχι;» Σελ. 265.

ΞΕΡΞΗΣ

Κλαίετε, κ᾽ ἔπεσθέ μοι εἰς τ᾽ Ἀνάκτορα Ἐπῳδός

ΧΟΡΟΣ

Τὰ δάκρυα προῤῥέουσι.
Βαρέως πάσχεις, ὦ Περσία.

ΞΕΡΞΗΣ

Θρηνῶν παρέπου εἰς τὸν οἶκον.

ΧΟΡΟΣ

Παρέπομαι μετὰ κλαυθμῶν καὶ οἰμογῶν.

Ἡ βασιλὶς πλησιάζει ν᾽ ἀσπασθῇ τὸν υἱόν.

ΑΤΟΣΣΑ (μετὰ λαμπρᾶς συνοδίας)

Χαῖρε Βασιλεῦ παντάναξ, χαῖρε, φίλτατε υἱέ,
τοῖς Θεοῖς εὐγνώμων ὅτι ἀπὸ φόνων καὶ δεινῶν
εἰς πατρίδα καὶ εἰς φίλους κ᾽ εἰς τοὺς οἴκους τοῦ πατρὸς
βλέποντα τὸ φῶς καὶ ζῶντα πάλιν σ᾽ ἐπανέφερον.
Δοῦλοι, ἄρατε τὰς πύλας. Ὁ δεσπότης ἔφθασε.

Πορφυροβαφῆ τὸτ δρόμον στρώσατε θεράπαιναι.
Ἄνδρες, γέροντες, γυναῖκες, παῖδες, προσκυνήσατε·
Ἄρχεσθε τῆς ὑμνῳδίας· ὁ Βαλὴν εἰσέρχεται.
Ὡς λαμπρὰ προκύπτ' ἡμέρα ἀπὸ μελανῆς νυκτὸς·
εἰς λαὸν ἐν θλίψει λάμπει Ἄνακτος ἐπιστροφή.

ΞΕΡΞΗΣ

Ὄχι, ὦ ἀγνή μου μῆτερ. Τί συνέβη ἀγνοεῖς.

ΑΤΟΣΣΑ

Καὶ τὸ τί συνέβ' ἠξεύρω καὶ τὸ τί συμβήσεται.

ΞΕΡΞΗΣ

Πῶς ἀπώλεσα ἠξεύρεις ἄνδρας, στόλον καὶ τιμήν;
Ἵππους, στρατιώτας, πλοῖα, ἅρματα, τὸ πᾶν; Κ' ἐγώ—
Βλέπεις τί τὸ ἔνδυμά μου! βλέπεις τὰ λωρία του.

ΑΤΟΣΣΑ

Οὐδὲ ταῦτα μὲ λανθάνουν. Ἰδοὺ, λάβε τὴν στολήν.
Κρύψον ὑπὸ τὴν πορφύραν τὸ οἰκτρόν σου ἔνδυμα.
Λάβε τὴν τιάραν, λάβε σκῆπτρον εἰς τὴν χεῖρά σου.

ΞΕΡΞΗΣ

Τί μοὶ λέγεις μῆτερ; Μήπως εἶμαι πλέον Βασιλεύς;
Βασιλεὺς λαὸν μὴ ἔχων, Βασιλεὺς χωρὶς στρατοῦ!

ΑΤΟΣΣΑ

Ἂν, Θεῶν θελόντων, Ἄναξ, πολὺν ὤλεσας στρατὸν,
ἀλλ' ἡ γῆ δὲν ἀπωλέσθη, μένει ἔτι ὁ λαὸς,

τοῖς Θεοῖς ἐὰν ἀκούων πειθαρχῇς τοῖς λόγοις των.
Ἂν δ' ἀβούλως εἰς γῆν ξένην τὸν στρατὸν ὡδήγησας,
ἢν τοῦ σοῦ ζυγοῦ ποθοῦσιν ἐλευθέραν οἱ Θεοὶ,
ἀπειπὼν τὴν ὕβριν, ἔξεις εὐμενὲς τὸ θεῖόν σοι.
Μένουσι τῆς γῆς οἱ ὅροι, μένει καὶ τὸ κράτος σου,
κ' οἱ ὑπήκοοί σου πάντες πειθαρχοῦσιν ὡς τὸ πρίν.
Ἄκριτα, ἀληθῆ λέγω; Μαρτυρήσατε ὑμεῖς,
πρόκριτοι, γηραιοὶ Πέρσαι, τῶν πιστῶν οἱ ἄριστοι.
Λέγετε; παρηγορεῖτε τὸν δεσπότην ὅπως δεῖ.

ΗΓΕΜΩΝ

Ἀληθῆ ὅσα λέγει εἰσὶ, Βασιλεῦ,
ἡ τεκοῦσά σε μήτηρ, Δαρείου υἱέ·
δι' ὃ παύου δακρύων καὶ γόων πικρῶν,
καὶ δὸς πρόφρον τὸ οὖς
εἰς αὐτὰς τὰς πιστὰς συμβουλάς μας,

ΧΟΡΟΣ

Ἔξοδος. Λ.

Γαῦρος στρατὸς καὶ οἷος οὐδεὶς
ὡπλίσθη προτοῦ, ἂν ἐξέλιπε πᾶς,
ἀνεξάντλητος πλὴν,
ὡς τὰ φύλλα τὸ ἔαρ,
αἰώνιος τρέφ' ἡ ἰκμὰς τοῦ λαοῦ,
νέον ἄλλο παράγουσα γένος.
Καὶ ὡς ὁ Δαρεῖος ἐὰν οἰκουρῇς,
θ' αὐξήσῃς τοῦ κράτους ὄλβον κ' ἰσχύν,
καλῶς καὶ ἐν εἰρήνῃ θ' ἄρχῃς τῆς γῆς
ἣν σ' ἀφῆκαν οἱ πρόγονοι κλῆρον.

Ε'ν ἀγάπῃ καὶ πίστει πρὸς σὲ ὁ λαὸς
θ' ἀμύνητ' ἐχθρὸν, ὅστις, ὅθεν ἂν ᾖ,
ἐπειδὴ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τῶν χρόνων
αὐτὸς παρὰ Πέρσαις κρατεῖ ὁ Θεσμός:
Βασιλεὺς καὶ λαὸς ὅτι ἓν εἰσί.

ΤΕΛΟΣ.

ΓΑΙΤΟΥ

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

ΕΝ ΤΑΥΡΟΙΣ

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΙΦΙΓΕΝΙΑ
ΘΟΑΣ βασιλεὺς τῆς Ταυρίδος
ΟΡΕΣΤΗΣ
ΠΥΛΑΔΗΣ
ΑΡΡΑΣ

Ἡ σκηνὴ ἄλσος πρὸ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος.

ΓΑΙΤΟΥ

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

ΕΝ ΤΑΥΡΟΙΣ

ΠΡΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ (μόνη)

Εἰς τὰς σκιάς σας κορυφαὶ ὑψιπετεῖς
τοῦ πυκνοῦ ἄλσους, τοῦ ἀρχαίου κ' ἱεροῦ,
ὡς εἰς τὸ θεῖον τέμενος τὸ σιγηλὸν,
ὑπερχομένη φρικιῶ, ὡς σήμερον
ἂν ὑπηρχόμην κατὰ πρῶτον ὑφ' ὑμᾶς.
Τὸ πνεῦμα μου ἐνταῦθα δὲν ἐθίζεται.
Ἐνταῦθα μ' ἔχει κρυπτομένην πρὸ ἐτῶν
ὕψιστον νεῦμα, καὶ προθύμως πειθαρχῶ.
Ἀλλ' ὡς τὸ πρῶτον, ξένη μένω πάντοτε·
ὁ πόντος μὲ χωρίζει τῶν φιλτάτων μου·
μακρὰς ἡμέρας ἴσταμαι εἰς τὴν ἀκτὴν,
καὶ ἡ ψυχή μου τὴν Ἑλλάδα μου ζητεῖ.
Ἀλλ' εἰς τοὺς στεναγμούς μου ἀποκρίνεται
τὸ κῦμα τοῦ πελάγους τὸ βαρύγδουπον.

Οὐαὶ τῷ ὅστις τῶν γονέων του μακρὰν,
τῶν ἀδελφῶν ζῇ μόνος! Εἰς τὰ χείλη του
συντρίβ' ἡ λύπη τῆς ζωῆς τὴν κύλικα·
μακρὰν φοιτῶσι πάντοτ' αἱ φροντίδες του
πρὸς τοῦ πατρὸς τοὺς οἴκους, ὅπου τ' οὐρανοῦ
ὁ ἥλιος τὸ πρῶτον τῷ ἠνέωξε
τὴν ἔκτασιν, καὶ ὅπου ἐν ταῖς παιδιαῖς
ὁμήλικας συνῆπτον οἱ γλυκεῖς δεσμοί.
Δὲν ἐγκαλῶ τὸ θεῖον· πλὴν τῶν γυναικῶν
ἐν πᾶσ' ἡ θέσις εἶν' ἀξιοθρήνητος.
Κατ' οἶκον, ἐν πολέμῳ ἄρχει ὁ ἀνὴρ,
καὶ οὔτ' ἐν ξέναις χώραις δὲν ἀμηχανεῖ.
Αὐτοῦ ἡ κτῆσις καὶ ἡ δάφνη τῶν νικῶν.
Θάνατος δόξης τῷ παρασκευάζεται.
Τῆς γυναικὸς δ' ἡ τύχη πόσον ἄπορος!
εἰς τραχὺν ἄνδρα νὰ ὑπείκῃ, καὶ αὐτὸ
ἐστὶ καθῆκον καὶ παρηγορία της!
Οὐαὶ δ' ἂν ἐχθρὰ μοῖρα τὴν ἐξώρισε!
Χρηστὸς ἀνὴρ, ὁ Θόας, εἰς σεπτὰ δεσμὰ
ἐνταῦθα μὲ συνέχει ἱερόδουλον.
Αἰσχυνομένη, ὦ Θεὰ, ὁμολογῶ
πῶς ἐν δυσθύμῳ σίωπῇ σ' ὑπηρετῶ
τὴν σώτειράν μου. Τὴν ζωήν μου ὤφειλον
ὡς σὲ ν' ἀφιερώσω, ἐθελόδουλος.
Ἤλπισα πάντοτ' ἐπὶ σὲ, ὦ Ἄρτεμι,
κ' ἐλπίζω ἔτι, ἥτις τὴν ἀπόβλητον
τοῦ ἰσχυροῦ μονάρχου κόρην ἔκλεισας
εἰς τὴν γλυκεῖαν ἱερὰν ἀγκάλην σου
Διὸς θυγάτηρ, ἂν τοῦ ἥρωος, παρ' οὗ
παιδοθυσίαν ἤτησας εἰς βάσανον,

ἐὰν τοῦ ἰσοθέου Ἀγαμέμνονος,
ὅστις τὸ φίλτατόν του σοὶ προσήγαγε,
τὸ Ἴλιον ἐνδόξως ἐκπορθήσαντος
συνώδευσας τὸν νόστον εἰς τὴν πόλιν του,
ἂν τὴν γυναῖκα, τὴν Ἠλέκτραν, τὸν υἱόν,
τοὺς θησαυρούς του σὺ τῷ διετήρησας,
κ' ἐμὲ ἀπόδος πάλιν τοῖς φιλτάτοις μου,
καὶ ὡς ἐκ τοῦ θανάτου, οὕτω σῶσόν με
κ' ἐκ τοῦ ἐνταῦθα βίου, ἄλλου τάφου μου.

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ, ΑΡΚΑΣ

ΑΡΚΑΣ

Ὁ Βασιλεὺς μὲ πέμπει, χαίρειν λέγων σοι,
τῇ ἱερείᾳ τῆς Ἀρτέμιδος. Αὐτὴ
εἶν' ἡ ἡμέρα ὅτε ἡ Ταυρὶς τελεῖ
εὐχαριστίας νικῶν νέων τῇ Θεᾷ.
Τοῦ Βασιλέως προδραμὼν καὶ τοῦ στρατοῦ,
σοὶ ἀναγγέλλω ὅτι φθάνουν πάραυτα.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Νὰ τοὺς ὑποδεχθῶμεν ἕτοιμ' εἴμεθα,
καὶ ἡ Θεά μας θέλει εὐμενῶς ἰδεῖ
τὰς εὐπροσδέκτους προσφορὰς τοῦ Θόαντος.

ΑΡΚΑΣ

Ὦ! τῆς ἐντίμου ἱερείας, τῆς σεπτῆς
τὸ βλέμμα, τὸ σὸν βλέμμα, ἐὰν εὕρισκον,

ὦ ἱερὰ παρθένε, φωτεινότερον
εἰς χρηστὸν πᾶσιν οἰωνόν! Πλὴν θλίψεως
κρυπτῆς ἀχλὺς τὴν φρένα συσκιάζει σου,
καὶ πρὸ ἐτῶν ματαίως περιμένομεν
ἐμπιστοσύνης λέξιν ἐκ τοῦ στήθους σου.
Ἀφ᾽ ὅτου σὲ γνωρίζω εἰς τὰς χώρας μας,
τὸ βλέμμα τοῦτο πάντοτε μ᾽ ἐπτόησεν.
Ἐσφηνωμένη διὰ σιδηρῶν δεσμῶν
ἐντὸς τοῦ στήθους ἡ ψυχή σου φαίνεται.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Αὐτὸ εἰς ἐξορίστους πρέπ᾽, εἰς ὀρφανούς.

ΑΡΚΑΣ

Ἀλλ᾽ εἶσ᾽ ἐνταῦθα ὀρφανὴ κ᾽ ἐξόριστος;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Πατρὶς ἡ ξένη νὰ μᾶς γίνῃ δύναται;

ΑΡΚΑΣ

Εἰς σὲ δὲ, ξένη ἡ πατρίς σου ἔγινε.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Καὶ δι᾽ αὐτὸ αἱμάσσει ἡ καρδία μου.
Παιδίον ἤμην, πρὶν μοὶ δέσῃ τὴν ψυχὴν
πατρὸς, μητρὸς καὶ φίλων ἀδελφῶν δεσμὸς,
ὁπότε θαλλοὶ νέοι, εὐανθεῖς, ὁμοῦ
ἐκ τῆς ἀρχαίας ῥίζης πρὸς τὸν οὐρανὸν
ἀνέκυπτον. Φεῦ! Τότε μὲ κατέλαβε
κατάρα ξένη, καὶ παντὸς φιλτάτου μου

μ᾽ ἐχώρισε, τὸν φίλον διῤῥήξασα
δεσμὸν, δι᾽ ἀμειλίκτου σιδηρᾶς χειρός.
Ἐσβέθ᾽ ἡ πρώτη τῆς νεότητος χαρὰ,
ἡ νέα ἐμαράνθη βλάστησις. Σκιὰ,
εἰ καὶ σωθεῖσα, ἦμην, καὶ φιλόζωοι
ἐντός μου πόθοι δὲν ἀνθοῦσι τοῦ λοιποῦ.

ΑΡΚΑΣ

Ἐὰν τοσοῦτο δυστυχὴς κηρύττεσαι,
νὰ σε κηρύξω δύναμαι ἀγνώμονα.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Εὐγνωμοσύνην τρέφω.

ΑΡΚΑΣ

Πλὴν τὴν καθαρὰν
οὐχὶ, τὸν φόρον τοῦ εὐεργετήματος,
οὐχὶ τὸ στίλβον βλέμμα, ἐκ φαιδρότητος
ἀστράπτον κ᾽ ἐκ φιλίας τοῖς ξενίζουσι.
Μυστηριώδης τύχη ὅτε σ᾽ ἔφερε
πρὸ μακροῦ χρόνου εἰς αὐτόν μας τὸν ναὸν,
εἰς σὲ προσῆλθεν ὡς θεόσδοτόν τινα
ὁ Θόας, προσηνής σοι μετὰ σεβασμοῦ,
καὶ σ᾽ ὑπεδέχθη φιλοφρόνως κ᾽ εὐμενῶς
ἡ ἀκτὴ αὕτη, ἡ τοῖς πᾶσιν ἄξενος·
διότι οὔτις ἐπεδήμησε πρὸ σοῦ
μὴ κατ᾽ ἀρχαῖον ἔθος τῆς Ἀρτέμιδος
φοινίξας τὴν ἐσχάραν, θῦμα ἱερόν.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Τὸ πνέειν μόνον δὲν ἀποτελεῖ τὸ ζῆν.

Ζωὴν τὴν λέγω ταύτην, ἣν ἀποθρηνῶ
εἰς ἱερὰ τεμένη, ὡς νυκτοπλανὴς
σκιὰ περὶ τὸν τάφον ἑαυτῆς; ζωὴν
εὐημεροῦσαν, συνειδυῖαν ἑαυτῆς,
ἧς αἱ ἡμέραι ἐν κενοῖς παρέρχονται
ὀνείροις, καὶ τὰς ἄχρους ἑτοιμάζουσιν
ἡμέρας, ὅσας εἰς τῆς Λήθης τὰς ἀκτὰς
πανηγυρίζει πενθηφόρος ὁ χορὸς
τῶν οἰχομένων, ἐπιλήσμων ἑαυτοῦ;
Ζωὴ ματαία εἶναι τάφος πρόωρος.
Τῆς γυναικὸς ἡ τύχη αὕτη, κ' ἡ ἐμή.

ΑΡΚΑΣ

Τὴν ὕπαρξίν σου θεωρεῖς ἀνεπαρκῆ.
Τὴν εὐγενῆ σου ἔπαρσιν σοὶ συγχωρῶ,
πλὴν καὶ οἰκτείρω. Τῆς ζωῆς σοὶ ἀφαιρεῖ
τὴν τέρψιν. Οὐδέν, λέγεις, ἐδὼ ἔπραξας.
Τοῦ ἄνακτος τὴν φρένα τίς ἐφαίδρυνε;
Τίς τὸ ἀρχαῖον ἔθος, τὸ εἰς τὸν βωμὸν
τῆς Θεᾶς πέμπον θύματα αἱματηρὰ
τοὺς ξένους πάντας. διὰ πρόφρονος πειθοῦς
ἔτος μετ' ἔτος βαθμηδὸν ἐκώλυσε,
τοὺς αἰχμαλώτους τοῦ θανάτου ἔσωσε
καὶ φίλον νόστον παρεσκεύασεν αὐτοῖς;
Ἡ δὲ Θεά μας, ἀνοργήτως τῆς σπονδῆς
τῆς ἀνδροφόνου ὅτι τὴν ἐστέρησας,
δὲν κλίν' εἰς τὰς εὐχάς σου οὖς ἐπήκοον;
Ἡ νίκη τὸν στρατόν μας δὲν περιπετᾷ,
δὲν προηγεῖται αὐτοῦ μάλιστα; Καθεὶς
βελτίονα τὴν τύχην δὲν αἰσθάνεται,

ἐξ οὗ ὁ μετ' ἀνδρείας καὶ φρονήσεως
ἡμᾶς ποιμαίνων ἡγεμὼν, πλησίον σου
τοῦ ἡδυτέρου βίου πεῖραν ἔλαβε,
κρὶ τὸ καθῆκον τῆς τυφλῆς ὑπακοῆς
μᾶς εὐκολύνει; Πῶς; αὐτὴν ανώνητον
καλεῖς, ἐξ ἧς σταλάζει γλυκὺ βάλσαμον
ἐπὶ τὰ πλήθη; Οἱ Θεοὶ σ' ἐκόμισαν
εἰς πηγὴν νέας εὐτυχίας τῷ λαῷ,
καὶ ἐπὶ τῆς ἀξένου φονικῆς ἀκτῆς
τοῖς ξένοις σωτηρίας, νόστου ἄγγελον.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Τὸ βλέμμα διαφεύγουν τὰ ἐλάχιστα
πρὸ τῶν μεγίστων ὅσα ὑπολείπονται.

ΑΡΚΑΣ

Τὸν μὴ τιμῶντα ὅ,τι πράττει ἐπαινεῖς;

ΙΡΙΓΕΝΕΙΑ

Ὁ δι' ἃ πράττει ἐπαιρόμενος, ψεκτὸς,

ΑΡΚΑΣ

Καὶ ὁ ἀξίας ἀληθοῦς ὑπερφρονῶν,
ὡς ὁ ἐξαίρων φιλαρέσκως τὴν ψευδῆ.
Ὦ! πίστευσόν μοι· λόγον πρόφρονος ἀνδρὸς
καὶ ἀφωσιωμένου μὴ παράκουσον.
Σήμερον, ὅταν σοὶ λαλῇ ὁ Βασιλεὺς,
ὅ,τι προτείνει διευκόλυνον αὐτῷ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ὁ ἀγαθός σου λόγος μὲ ἀνησυχεῖ.
Ἐξέφυγον πολλάκις τὰς προτάσεις του.

ΑΡΚΑΣ

Τί πράττεις, τί σοι τὸ συμφέρον στάθμισον.
Ἐξ οὗ ὁ Ἄναξ ἐστερήθη τοῦ υἱοῦ,
εἰς φίλους του ὀλίγους ἐμπιστεύεται,
καὶ τοῖς ὀλίγοις ὄχι ὅσον ἄλλοτε.
Δυσμενῶς βλέπει πάντα νέον εὐγενῆ,
ὡς κληρονόμον τῆς ἀρχῆς του. Ἔρημον
φοβεῖται γῆρας ἀβοήθητον· πρὸς δὲ
θρασεῖαν στάσιν, πρόωρον τὸν θάνατον.
Δὲν εἶν' ὁ Σκύθης περὶ λόγους ἐντριβής,
ὁ βασιλεύς μας μάλιστα. Εἰς προσταγὰς
κ' εἰς πράξεις μόνον εἰθισμένος, ἀγνοεῖ
πῶς πόρρωθεν τὸν λόγον πηδαλιουχῶν,
νὰ τὸν κατάγῃ βαθμηδὸν εἰς τὸν σκοπόν.
Μὴ ἀντιτάττῃς ἄρνησιν ἐπίμονον,
μὴ μεμελετημένην παρεννόησιν.
Συνάντησόν τον εἰς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ζητεῖς νὰ ἐπισπεύσω ὅ,τι μ' ἀπειλεῖ;

ΑΡΚΑΣ

Σ' ἐπιζητεῖ, καὶ λέγεις τοῦτο ἀπειλήν;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Τὴν ὑπὲρ πᾶσαν δι' ἐμὲ ἀπαίσιον.

ΑΡΚΑΣ

Ἐμπιστοσύνην δός τῳ ἀντὶ κλίσεως.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ἂν φόβου ἀπαλλάξῃ τὴν καρδίαν μου.

ΑΡΚΑΣ

Πρὸς τί τῷ κρύπτεις τίς σου ἡ καταγωγή;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Τῇ ἱερείᾳ πρέπει τὸ μυστήριον.

ΑΡΚΑΣ

Ἀλλ' οὐδὲν ἔστω μυστικὸν τῷ Βασιλεῖ.
Εἰ καὶ οὐδέν σοι ἀπαιτῇ, αἰσθάνεται,
αἰσθάνεται βαθέως ἡ μεγάλη του
ψυχή, ὅτι τὸν φεύγεις κατὰ δύναμιν.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Καὶ δυσχεραίνει κατ' ἐμοῦ; ὀργίζεται;

ΑΡΚΑΣ

Φαίνεται τοῦτο. Σιωπᾷ μὲν περὶ σοῦ,
ἀλλ' ἐκ τυχαίως ῥιπτομένων λόγων του
μαντεύει ἡ ψυχή μου πῶς διακαῶς
τὸν σύνδεσμόν του μετὰ σοῦ ποθεῖ. Ὦ! μὴ,

μὴ τὸν ἀφήνῃς μόνον καὶ καθ' ἑαυτὸν,
μὴ ἡ ὀργὴ ἐντός του ὡριμάσασα,
σοὶ φέρῃ φρίκην, μάτην δὲ μετανοῇς
πῶς τὰς πιστάς μου συμβουλὰς δὲν ἤκουσας.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Πῶς; μελετᾷ ὁ Ἄναξ ὅ,τι εὐγενὴς
ἀνὴρ, τῆς φήμης ἑαυτοῦ κηδόμενος
καὶ εἰς τὰς θείας ὑπακούων ἐντολὰς,
οὐδὲ κἂν πρέπει νὰ σκεφθῇ; Ἐκ τοῦ βωμοῦ
σκοπεῖ νὰ μ' εἰσβιάσῃ εἰς τὸ λέχος του;
Τοὺς Θεοὺς πάντας, μάλιστα τὴν Ἄρτεμιν
ἐπικαλοῦμαι, τὴν ἀτρόμητον Θεάν.
Θὰ προστατεύσῃ τὴν ἱέρειαν αὐτῆς,
Θεὰ παρθένος τὴν παρθένον σώζουσα.

ΑΡΚΑΣ

Μὴ φοβηθῇς· δὲν σφύζει εἰς τὰς φλέβας του
νεαρὸν αἷμα, εἰς νεανικεύματα
νὰ τὸν ὠθήσῃ βίαια. Ὡς σκέπτεται,
αὐτοῦ φοβοῦμαι ἄλλο τόλμημα τραχὺ,
εἰς οὗ θὰ ἐπιμείνῃ τὴν ἐκτέλεσιν,
διότι ἔχει ἄκαμπτον τὸ φρόνημα.
Διὸ σὲ ἱκετεύω, εὐγνωμόνει τῳ,
καὶ δός τῳ πίστιν, ἄλλο ἂν δὲν δύνασαι.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Εἰπὲ, εἰπὲ, τί ἄλλο εἶναί σοι γνωστόν;

ΑΡΚΑΣ

Μάθε το παρ' ἐκείνου. Ἰδού, ἔρχεται.
Σὺ τὸν τιμᾷς. Σοὶ λέγει ἡ καρδία σου
ἐν πίστει καὶ φιλίᾳ νὰ τὸν ἀπαντᾷς.
Χρηστοῦ ἀνδρὸς τὴν φρένα τρέπει εὐχερῶς
καλὸς γυναικὸς λόγος. (ἐξέρχεται)

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ (μόνη)

Τὴν πιστήν του πῶς
ν' ἀκολουθήσω συμβουλὴν δὲν ἐννοῶ.—
Ἀλλὰ καθῆκον φίλον λόγους πρόφρονας
μοὶ ἐπιβάλλει πρὸς τὸν εὐεργέτην μου.
Νὰ εἰπῶ λόγους εἴθε πρὸς τὸν ἰσχυρὸν
κεχαρισμένους, ἐν ταὐτῷ πλὴν ἀληθεῖς.

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ. ΘΟΑΣ

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ἡ Θεὰ δῴη δῶρά σοι βασιλικά,
νίκην καὶ δόξαν, πλοῦτον, τὰ χρηστὰ τοῖς σοῖς,
πάσης εὐχῆς σου εὐσεβοῦς ἐκπλήρωσιν,
καὶ ὡς ὑπὲρ τῶν ἄλλων πάντων μεριμνᾷς,
ὑπὲρ τοὺς ἄλλους πάντας νὰ εὐδαιμονῇς.

ΘΟΑΣ

Θὰ μ' εὑηρέστουν τοῦ λαοῦ μου ἔπαινοι.
Ἃ ἐκτησάμην, ταῦτ' ἀπολαμβάνουσιν

ἀντ' ἐμοῦ ἄλλοι. Εἶν' εὐδαιμονέστατος
ἢ ἄρχων ἢ δημότης, ὅστις ἀπαντᾷ
εὐδαιμονίαν ἐν αὐτῷ τῷ οἴκῳ του.
Σὺ ἐμερίσθης τὴν βαθεῖαν θλίψιν μου
ὅτε τὸ ζῆφος τῶν ἐχθρῶν τὸν ἔσχατον,
τὸν ἄριστον υἱόν μου μοὶ ἀφήρπασεν.
Ὅσῳ ἐντός μου ἔφλεγεν ἐκδίκησις,
δὲν ἠσθανόμην ἔρημον τὸν οἶκόν μου·
ἀλλ' ἐπιστρέφων κορεσθείς, τὸ κράτος των
ἐξολοθρεύσας, ἐκδικήσας τὸν υἱόν,
οὐδὲν εὑρίσκω τὸ κατ' οἶκον τέρπον με·
ἡ δυσθυμία κ' ἡ βαρεῖα μέριμνα
βωβὴν πιέζουν ἤδη τὴν ὑπακοήν,
ἥτις φαιδρὰ τὸ πάλαι μὲ προσέλαμπε.
Καθεὶς τὸ μέλλον ποῖον ἔσται μεριμνῶν,
τὸν ἄπαιδά με ὡς ὀφείλων σέβεται.
Εἰς τοῦτον πάλιν τὸν ναὸν προσέρχομαι
εἰς ὃν πολλάκις ἦλθον, ἱκετήρια
τελέσων νίκης, ἢ εὐχαριστήρια.
Ἀρχαῖον πόθον τρέφω, οὐδ' ἀπρόβλεπτον
οὐδ' ἄγνωστόν σοι, πρὸς εὐδαιμονίαν μου
καὶ τοῦ λαοῦ εὐημερίαν, προσφιλῆ
μνηστὴν νὰ σ' εἰσαγάγω εἰς τὸν οἶκον μου.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Πολὺ προσφέρεις ἄναξ, εἰς τὴν ἄγνωστον.
Ἐνώπιόν σου αἰδουμένη ἵσταται
ἡ πρόσφυξ, ἥτις προστασίαν ᾔτησε
καὶ ἡσυχίαν μόνον, ἣν τῇ χορηγεῖς.

ΘΟΑΣ

Πῶς τῆς καταγωγῆς σου τὸ ἀπόῤῥητον
μοὶ κρύπτεις, ὅπως εἰς τὸν ἔσχατον, καλὸν
οὐδεὶς λαὸς τὸ λέγει, οὐδὲ δίκαιον.
Τοὺς ξένους αὔτη ἡ ἀκτὴ ἀποσοβεῖ.
Ὁ νόμος κ' ἡ ἀνάγκη τὸ προστάζουσι.
Παρὰ σοῦ ὅμως, ἣν, ἀπολαμβάνουσαν
παντὸς δικαίου, ἐλευθέραν παρ' ἡμῖν
φιλοξενοῦμεν, ζῶσαν κατὰ θέλησιν,
ἐμπιστοσύνην ἤλπιζον, ἧς ἄξιος
ὁ ξενοδόχος ὁ πιστὸς νομίζεται.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Γονεῖς καὶ οἶκον, ἄναξ, ἂν ἀπέκρυψα,
ἦν ἐκ στενοχωρίας μόνον, οὐδαμῶς
ἐκ δυσπιστίας. Ἴσως ἂν ἐγνώριζες
τίς ἵσταται ἐμπρός σου, τίς ἐπάρατος
ἐστὶν ἣν προστατεύων τρέφεις, ἤθελεν
ἡ φρίκη καταλάβει τὴν μεγάλην σου
καρδίαν· ἀντὶ θέσιν δ' εἰς τὸν θρόνον σου
νὰ μοὶ προσφέρῃς, μᾶλλον ὑπερόριον
τῆς σῆς ἐπικρατείας θὰ μ' ἀπέπεμπες,
ἐλεεινὴν θὰ μ' εἶχες ἀποβάλει, πρὶν
τοῦ εἱμαρτοῦ μοι νόστου φθάσῃ ὁ καιρὸς,
φθάσῃ τὸ πέρας τῶν δεινῶν πλανήσεων,
ἐφ' ὧν τῆς μοίρας ἡ ψυχρὰ καὶ ἀπηνὴς
χεὶρ κατατρέχει τὴν ἀλίτιν πανταχοῦ.

ΘΟΑΣ

Ὁποί' ἂν εἶν' ἡ θεία περὶ σοῦ βουλὴ
καὶ τὸ ἐπικλωσθέν σοι παρὰ τῶν Θεῶν
καὶ τῷ σῷ οἴκῳ, ἐξ οὗ ὧδε κατοικεῖς
τῆς εὐσεβοῦς φιλίας ἀπολαύουσα,
δὲν μᾶς ἐλλείπουν εὐλογίαι ἄνωθεν.
Δὲν θὰ πεισθῶ εὐκόλως ὅτι κεφαλὴν,
σὲ προστατεύων, προστατεύω ἔνοχον.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Οὐχὶ ὁ ξένος, ἡ ξενία σ' εὐλογεῖ.

ΘΟΑΣ

Δὲν εἶν' εἰς εὐλογίαν εἴ τι πράττομεν
πρὸς φαύλους. Παῦσον τὴν σιγὴν, τὴν ἄρνησιν.
Δὲν σὲ προτρέπ' εἰς τοῦτο ἄδικος ἀνήρ.
Σ' ἐνεπιστεύθη ἡ Θεὰ εἰς χεῖράς μου.
Ὡς ἦσο εἰς ἐκείνην, οὕτω κ' εἰς ἐμὲ
ἱερὰ ἦσο, κ' ἔστιν ἔτι νόμος μου
ἡ θέλησίς της. Ἐὰν νόστον προσδοκᾷς,
σὲ ἀπολύω πάσης ἀπαιτήσεως·
ἀλλ' ἄν σοι ἀπεκλείσθη ἡ ὁδὸς αὐτοῦ,
ἐὰν ἡ γενεά σου ἐξηλείφθη, ἢ
βαρύ τι ἄγος ἂν τὴν ἐξωλόθρευσε,
τότ' εἰς ἐμὲ πᾶς νόμος σ' ἐπεδίκασεν.
Εἰπέ. Ἠξεύρεις· λόγος εἶν' ὁ λόγος μου.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Σιγῆς ἀρχαίας λύ' ἡ γλῶσσα τοὺς δεσμοὺς

δυσκόλως, ἵνα χρόνιον ἀπόῤῥητον
ἀποκαλύψῃ. Ἐξεμυστηρεύθημεν
ἅπαξ αὐτό; Ἀπέπτη ἀνεπισρεπτὶ
τοῦ ἀσφαλοῦς ἀσύλου τῆς καρδίας μας,
ὠφελοῦν, βλάπτον, ὅπως τοῖς Θεοῖς δοκεῖ.
Εἶμ᾽ ἐκ τοῦ γένους τοῦ Ταντάλου, μάθε το.

ΘΟΑΣ

Μέγας ὁ λόγος ὃν ἠρέμως ἐκφωνεῖς.
Γενάρχην λέγεις τὸν ποτὲ ὡς ἔξοχα
κεχαρισμένον τοῖς Θεοῖς πασίγνωστον;
Τὸν Τάνταλον ἐκεῖνον, ὃν συχνότατα
ὁ Ζεὺς ἐκάλει εἰς βουλὴν καὶ τράπεζαν,
καὶ οὗ οἱ λόγοι, οἱ βαθεῖαν ἔννοιαν,
εὐρεῖαν πεῖραν μαρτυροῦντες, ὡς χρησμοὶ
ἔφερον τέρψιν εἰς τὴν φρένα τῶν Θεῶν.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ἐκεῖνον. Μετ᾽ ἀνθρώπων πλὴν νὰ κοινωνοῦν
Θεοὶ δὲν πρέπει, ὥσπερ μεθ᾽ ὁμοίων των.
Τὸ θνητὸν γένος, ἀσθενὲς, ὡς ἀναβῇ
εἰς τ᾽ ἀσυνήθη ὕψη, σκοτοδινιᾷ.
Οὐδὲ προδότης ἦτον οὐδὲ ἀγενής·
ἀνώτερος ἦν δούλου, ἀλλ᾽ ὡς σύντροφος
τοῦ νεφεληγερέτου, μόνον ἄνθρωπος·
δι᾽ ὃ τὸ ἔγκλημά του ἦν ἀνθρώπινον·
ἀλλ᾽ αὐστηρῶς ἐκρίθη ὑπὸ τῶν Θεῶν.
«Ὑβριστὶς γλῶσσα, ἔψαλλον οἱ ποιηταὶ,
καὶ ἀπιστία τὸν ἐκρήμνισ᾽ ἐξ αὐτῆς

τῆς τοῦ Διὸς τραπέζης εἰς τὸν Τάρταρον· »
κ' ἡ γενεά του πᾶσα ἦν θεομισής.

ΘΟΑΣ

Δι' ἴδιόν τι πταῖσμα, ἢ τὸ πάτριον;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Τὸ εὐρὺ στῆθος, ἡ τιτάνιος ἀλκὴ
ἐκείνου μετεδόθη τοῖς ἐγγόνοις του·
ἀλλὰ στεφάνην οἱ Θεοὶ σφυρήλατον
περὶ τὸ μέτωπόν των ἔδεσαν χαλκῆν,
βουλὴν καὶ μέτρον, φρόνησιν, ὑπομονὴν
εἰς τὸ θολόν των βλέμμα συσκιάζουσαν.
Εἰς λύσσαν πᾶς των πόθος ἐξεμαίνετο,
καὶ δὲν συνεῖχεν ὅριον τὴν λύσσαν των.
Ὁ Πέλοψ, ἔχων σιδηρᾶν τὴν βούλησιν,
ὁ τοῦ Ταντάλου φίλος παῖς, προδοτικῶς
φονεύσας, τὴν καλλίστην ἔλαβε μνηστὴν
τοῦ Οἰνομάου κόρην Ἱπποδάμειαν.
Αὕτη δὲ δύω τῷ προσήνεγκεν υἱούς,
Θυέστην καὶ Ἀτρέα. Τούτοις ἀδελφὸς
πρωτότοκος ὑπῆρχεν ἑτεροθαλλής.
Αὐτὸν φθονοῦσι καὶ μισοῦσιν ἐκ κοινοῦ,
κ' εἰς ἀδελφοκτονίαν συνασπίζονται.
Ὁ δὲ πατὴρ των εἰς τὴν Ἱπποδάμειαν
τὸν φόνον ἀποδίδων, παρ' αὐτῆς ζητεῖ
ἀγρίως τὸν υἱόν του· ἡ δ' αὐτοκτονεῖ...

ΘΟΑΣ

Σιγᾶς; Ἐξακολούθει. Μὴ μετανοεῖς
ὅτι ἐμπιστοσύνην μ' ἔδωκας. Εἰπέ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Εὐδαίμων ὅστις τῶν προγόνων ἀγαθὴν
διατηρεῖ τὴν μνήμην, καὶ τῆς δόξης των,
τῶν πράξεών των χαίρων τὴν ἱστόρησιν
νὰ διεξέλθῃ δικαιοῦται, ὧν αὐτὸς
ἔσχατος κρῖκος τῆς καλῆς ἀλύσεως·
διότι οὐδεὶς οἶκος ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς
παράγει τέρας ἢ γεννᾷ ἡμίθεον.
Σειρὰ χρηστῶν ἢ φαύλων φρίκην ἢ χαρὰν
φέρ' εἰς τὸν κόσμον τελευταῖον. Ὁ Ἀτρεὺς
καὶ ὁ Θυέστης ἐβασίλευσαν ὁμοῦ,
θανόντος τοῦ πατρός των. Ἡ ὁμόνοια
πολὺ δὲν ἐτηρήθη. Ἐβεβήλωσε
τοῦ ἀδελφοῦ τὸ λέχος ὁ Θυέστης, ὃν
ἐδίωξεν ἐκεῖνος ἐκδικούμενος.
Ὑπούλως ὁ Θυέστης πρὸς κακούργημα
πρὸ πολλοῦ κλέψας τοῦ Ἀτρέως τὸν υἱόν,
ὡς ἴδιον, θωπεύων, τὸν ἀνέτρεφε.
Λύσσαν ἐκκαύσας ἐν αὐτῷ φιλέκδικον,
τὸν πέμπει εἰς τὴν πόλιν τὴν βασιλικὴν,
ὡς θεῖον νὰ φονεύσῃ τὸν πατέρα του.
Ὁ νέος συνελήφθη, καὶ ὁ Βασιλεὺς
τὸν δολοφόνον τιμωρεῖ σκληρῶς, φρονῶν
ὅτι φονεύει τὸν υἱὸν τοῦ ἀδελφοῦ.
Ἐξώρας μόνον ἔμαθε τίς ἦν αὐτὸς

ὃν ἐν βασάνοις εἶδ' ἐμπρός του θνήσκοντα·
καὶ ὅπως κατευνάσῃ τὴν ἐκδίκησιν
ἥτις ἐντός του μαίνεται, ἐπιχειρεῖ
φρικτόν· Ἡρέμως, ἀταράχως φαίνεται
τὸ πρᾶγμα φέρων, φαίνετ' ἐξιλεωθείς·
τὸν ἀδελφὸν δ' ἑλκύσας εἰς τὸ κράτος του
μετὰ υἱῶν του δύω, ἔσφαξεν αὐτούς,
καὶ εἰς τὸ πρῶτον δεῖπνόν του παρέθηκε
τῷ ἀδελφῷ του τὴν ἀπαίσιον βοράν.
Ὡς δ' ὁ Θυέστης τῆς ἰδίας του σαρκὸς
κορεσθεὶς, πόθον ἤρχισ' αἰσθανόμενος,
κ' ἐν δυσθυμίᾳ τοὺς υἱούς του νὰ ἰδῇ
ζητεῖ, καὶ ὅτι τὴν φωνὴν, τὸ βῆμά των
ἀκούει εἰς τῆς θύρας τὸν οὐδὸν φρονεῖ,
βρυχώμενος τῷ ῥίπτει εἰς τοὺς πόδας του
τῶν ἐσφαγμένων ὁ Ἀτρεὺς τὰς κεφαλάς.—
Τὸ πρόσωπόν σου στρέφεις φρίττων, Βασιλεῦ.
Τὸ φαεινόν του πρόσωπον ἀπέστρεψεν
ὁ ἥλιος ὁμοίως, καὶ τὸν δίφρον του
τῆς αἰωνίας τροχιᾶς.—Τοιοῦτ' εἰσὶ
τῆς ἱερείας οἱ προπάτορες. Πολλὰς
τῶν ἀνδρῶν τύχας κακοδαίμονας, πολλὰ
παραφροσύνης ἔργα συγκαλύπτ' ἡ νὺξ
ὑπὸ βαρείας πτέρυγας, δεικνύουσα
θολὸν καὶ τρόμον φέρον μόνον λυκαυγές.

ΘΟΑΣ

Συγκάλυψόν τα ἐν σιγῇ καὶ σύ. Ἀρκοῦν
τ' ἀκούσματα τοῦ τρόμου. Ἀλλ' ἐκ θαύματος
σὺ τίνος, ἐκ τοιαύτης ἔφυς γενεᾶς;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ὁ Ἀγαμέμνων, τοῦ Ἀτρέως ὁ υἱός,
ἦν ὁ πατήρ μου· πλὴν — θαῤῥούντως θὰ εἰπῶ, —
ἐν αὐτῷ εὗρον ἀπὸ τῶν σπαργάνων μου
τὸ πρότυπον τελείου ἐν παντὶ ἀνδρός.
Ἡ Κλυταιμνήστρα μ' ἔτεκε, πρωτόλειον
τοῦ ἔρωτός του, τὴν δ' Ἠλέκτραν μετ' ἐμέ.
Ὁ Βασιλεὺς ἡσύχως ἦρχε, κ' ἔλαβεν
ὁ οἶκος τοῦ Ταντάλου τότε ἄνεσιν,
ἧς ἐστερεῖτο πρὸ πολλοῦ. Πλὴν ἔλειπεν
υἱός εἰς εὐτυχίαν τῶν γονέων μου.
Καὶ τοῦτον ὅμως μόλις τὸν ἀπήλαυσαν,
καὶ ὁ Ὀρέστης, βρέφος πολυφίλητον
εἰς τὰς ἀγκάλας ηὔξανε τῶν ἀδελφῶν,
ὁπότ' ἐνσκύπτει ἄλλη νέα συμφορά.
Ἡ φήμη τοῦ πολέμου ἦλθεν εἰς ὑμᾶς,
ὅστις τὸ ἄνθος τῶν Ἑλλήνων ἔπεμψεν
ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Τρῳάδος, ἐκδικῶν
τῆς παγκαλλίστης γυναικὸς τὴν ἁρπαγήν.
Ἐὰν τὴν πόλιν ἐκυρίευσαν, ἐὰν
ἔλαβον δίκην παρ' αὐτῆς, δὲν ἤκουσα.
Ἦν ὁ πατήρ μου τῶν Ἑλλήνων ἡγεμών.
Εἰς τὴν Αὐλίδα δ' ἔμενον προσμένοντες
μάτην, νὰ πνεύσῃ οὖριος ὁ ἄνεμος,
ὅτι τὸν μέγαν ἀρχηγὸν εἶχ' ἐν ὀργῇ
ἡ Ἄρτεμις, κ' ἠρνεῖτο εἰς τοὺς σπεύδοντας
τὸν πλοῦν, ζητοῦσα, ὡς ἐχρησμοδότησεν
ὁ μάντις Κάλχας, τῶν κορῶν τοῦ Ἄνακτος
τὴν πρεσβυτέραν. Οὕτως εἶλκυσαν ἐμὲ

καὶ τὴν μητέρα ὅπου ὁ στρατός των ἦν,
κ' εἰς τὸν βωμόν με σύραντες, ἀνέθηκαν
τὴν κεφαλήν μου τῇ Θεᾷ. Ἡ δ' Ἄρτεμις,
καμφθεῖσα ἤδη, ἔπαυσε τὸ αἷμά μου
ζητοῦσα πλέον, καὶ εἰς νέφος μ' ἔσωσε,
καλύψασά με. Πρῶτον δὲ ἀνένηψα
ἐκ τοῦ θανάτου εἰς αὐτὸ τὸ ἱερόν.
Ἐγὼ ἐκείνη εἶμ' ἡ Ἰφιγένεια,
ἡ ἐξ Ἀτρέως, ἡ τοῦ Ἀγαμέμνονος
θυγάτηρ, κτῆμα τῆς Θεᾶς· ἐγὼ αὐτή!

ΘΟΑΣ

Ἐμπιστοσύνην κ' εὔνοιαν δὲν χορηγῶ
ὑπὲρ τὴν ξένην εἰς τὴν βασιλόπαιδα.
Σοὶ ἐπαναλαμβάνω ὃ σ' ἐπρότεινα.
Ἐλθέ· τῶν ἀγαθῶν μου σὸν τὸ ἥμισυ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Πῶς νὰ τολμήσω τοῦτο, Ἄναξ; Ἡ Θεὰ
ἡ σώσασά με δὲν ὁρίζει ἔκτοτε
τὴν ζωὴν μόνη ἣν τῇ καθιέρωσα;
Αὐτὴ ἐξεῦρε δι' ἐμὲ τὸ ἄσυλον,
καὶ μὲ φυλάττει διὰ τὸν πατέρα μου,
ὃν φαινομένως, πλὴν φρικτῶς ἐπαίδευσεν,
εἰς χαρὰν ἴσως τοῦ ἐσχάτου γήρως του,
κ' ἴσως ἐγγίζει ὁ εὐδαίμων νόστος μου.
Κ' ἐγὼ, πρὸς τὰς ὁδούς της ἀδιάφορος,
παρὰ τὴν θέλησίν της νὰ δεθῶ ἐδῶ!
Διὰ νὰ μείνω, νεῦμά της ἐζήτησα.

ΘΟΑΣ

Τὸ νεῦμα εἶναι ὅτι μένεις πάντοτε.
Κενὰς προφάσεις μὴ ἐπιτηδεύεσαι.
Μάταιοι λόγοι οἱ πολλοὶ πρὸς ἄρνησιν.
Ἀκούει μόνον τὸ οὐχὶ ὁ ἕτερος.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Δὲν εἶναι λόγων ἐπιπλάστων πρόσχημα.
Σ' ἠνέωξα τὸ βάθος τῆς καρδίας μου.
Εἰπὲ καὶ μόνος ἂν δὲν πρέπῃ πρὸς γονεῖς,
πρὸς ἀδελφοὺς νὰ τρέφω πόθον ἔνθερμον.
Εἰς τὸν ἀρχαῖον οἶκον, ὅπου θλιβερῶς
κάποτε ἴσως τ' ὄνομά μου ἀντηχεῖ,
ὤ! ἡ χαρὰ πῶς ἦλθον ὡς νεογενὴς
ἂν εἰς στεφάνους ἔπλεκε τοὺς κίονας!
Τὰ πλοῖά σου ὀπίσω ἐὰν μ' ἔφερον,
εἰς ἡμᾶς πάντας τὴν ζωὴν θ' ἀπέδιδες.

ΘΟΑΣ

Ἐπίστρεψον, ὡς θέλει ἡ καρδία σου,
καὶ μὴ ἀκούσῃς φρόνιμον παραίνεσιν.
Ἔσο γυνὴ καθ' ὅλα· παραδόθητι
εἰς ἀκαθέκτους πόθους, παρασύροντας
ὧδε κἀκεῖσε τὴν ψυχήν σου. Ἅμα φλὸξ
ἐπιθυμίας τὰς ἐξέκαυσε, δεσμὸς
οὐδεὶς αὐτὰς συνέχει ἱερός, μακρὰν
προδότου, ὅστις ἐκ συζύγου ἢ πατρὸς
πιστῆς ἀγκάλης πονηρῶς τοὺς ἀποσπᾷ.
Ἐὰν σβεσθῇ δ' ἐντός των ἡ ταχεῖα φλὸξ,

πιστῶς εἰς μάτην κ᾽ ἰσχυρῶς τὴν φρένα των
ἡ χρυσῆ γλῶσσα τῆς πειθοῦς ὑποκινεῖ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Τοὺς εὐγενεῖς σου λόγους ἐνθυμήθητι.
Οὕτως ἀμείβεις τὴν ἐμπιστοσύνην μου;
Ν᾽ ἀκούσῃς ἦσο ἕτοιμος ὅ,τι σ᾽ εἰπῶ.

ΘΟΑΣ

Οὐχὶ δὲ καὶ ν᾽ ἀκούσω τ᾽ ἀπροσδόκητα.
Ἀλλ᾽ ἂν καὶ τοῦτο, μήπως δὲν ἐγνώαιζον
πῶς ἐπραγματευόμην μετὰ γυναικός;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Τοῦ ταλαιπώρου μὴ καθάπτου φύλου μας.
Λαμπρὰ δὲν εἶναι ὅπως τὰ ὑμέτερα
τὰ γυναικεῖα ὅπλα, ἀλλ᾽ οὐδ ἀγενῆ.
Σοῦ ὑπερέχω, πίστευσον, εἰς τοῦτο κἂν,
ὅτ᾽ ὑπὲρ σὲ γνωρίζω τὶ συμφέρει σοι.
Θὰ μᾶς ἑνώσῃ στενὸς σύνδεσμος φρονεῖς
εἰς εὐτυχίαν, ἀγνοῶν καὶ σὲ κ᾽ ἐμέ.
Θαῤῥούντως, πλήρης ἀγαθῆς θελήσεως,
νὰ συναινέσω ἐπιμόνως ἀπαιτεῖς.
Ἀλλ᾽ εἶμ᾽ εὐγνώμων τοῖς θεοῖς πῶς μ᾽ ἔδωκαν
εὐσταθεῖς φρένας, ἵνα μὴ παραδεχθῶ
δεσμὸν μὴ ὄντα κατ᾽ αὐτῶν τὴν θέλησιν.

ΘΟΑΣ

Θεὸς δὲν λέγει ταῦτα· ἡ καρδία σου.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Δι᾽ αὐτῆς μόνης οἱ Θεοὶ μᾶς ὁμιλοῦν.

ΘΟΑΣ

Νὰ τοὺς ἀκούω δικαιοῦμαι πλὴν κ᾽ ἐγώ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ἡ λαίλαψ πνίγει τὴν γλυκεῖάν των φωνήν.

ΘΟΑΣ

Καὶ τὴν ἀκούει μόνον ἡ ἱέρεια;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ὁ ἄναξ ἂς προσέξῃ μᾶλλον εἰς αὐτήν.

ΘΟΑΣ

Τὸ ἱερόν σου ἔργον, καὶ ἡ πάτριος
κληρονομία εἰς τὰ δεῖπνα τοῦ Διός,
σὲ φέρουν ἐγγυτέρω τῶν Θεῶν, παρὰ
τὸν ἐξ ἀγρίων γηγενῆ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Μ᾽ ἐζήτησας
ἐμπιστοσύνην, κ᾽ εἶναι αὕτ᾽ ἡ ἀμοιβή;

ΘΟΑΣ

Ἄνθρωπος εἶμαι. Προτιμῶ νὰ παύσωμεν.
Ὁ λόγος μου ἂς μείνῃ. Ἔσο τῆς Θεᾶς
ἱέρεια ὡς ἦσο, καὶ ἡ Ἄρτεμις

ἵλεως ἔστω πῶς ἀδίκως, συνιδὼν
τὸ πταῖσμα, τῶν θυμάτων τὴν ἐστέρησα.
Ξένος τὴν χώραν ταύτην σῶος δὲν πατεῖ.
Θάνατος ἐξ ἀρχαίου τῷ ἐπέκλωσται.
Μ' ἐδέσμευσας σὺ μόνη διὰ θωπειῶν,
ἂς ὡς φιλοστοργίαν ἐξελάμβανον,
ἢ καὶ ὡς κλίσιν ὑποκαίουσαν μνηστῆς.
Τὰ μαγικὰ δεσμά σου χαίρων ἔφερον,
καὶ ὠλιγώρουν τοῦ καθήκοντος. Κωφὸν
μὲ εἶχε καταστήσ' ἡ γοητεία σου.
Μεμψιμοιροῦντα τὸν λαὸν δὲν ἤκουον.
Ἐμὸν τὸ πταῖσμα τοῦ προώρου, κράζουσι,
θανάτου τοῦ υἱοῦ μου. Πλέον διὰ σὲ
τὸ πλῆθος δὲν κωλύω θύματ' ἀπαιτοῦν.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ἀλλ' οὐδ' ἀπήτουν τοῦτο δι' ἐμὲ ποτέ.
Παρεξηγεῖ τὴν φύσιν τῶν Θεῶν, αὐτοὺς
καλῶν τις αἱμοβόρους· τὴν ἰδίαν του
θηριωδίαν τοῖς προσάπτει. Μ' ἔσωσεν
ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ θύτου ἡ Θεὰ κ' ἐμὲ,
καὶ ὑπηρέτιν, οὐχὶ θῦμα μ' ἤθελε.

ΘΟΑΣ

Οὐδόλως μᾶς ἀνήκει ἔθος ἱερὸν
νὰ ἐξηγῶμεν καὶ νὰ μεταβάλλωμεν
ὅπως ἡμῖν ὁ κοῦφος ὑποβάλλει νοῦς.
Τὸ σὸν καθῆκον τέλει· τὸ ἐμὸν τελῶ.
Παρὰ τὴν ὄχθην δύω ξένους εὕρομεν
ἐντὸς σπηλαίου, εὕρημα δυσοίωνον

τῇ χώρᾳ ταύτῃ, καὶ τοὺς συνελάβομεν.
Αὐτοὺς ἅς λάβῃ ἡ Θεὰ, τὴν παλαιὰν,
διακοπεῖσαν, νόμιμον θυσίαν της.
Θὰ σοὶ τοὺς πέμψω. Τέλεσον τὰ ἐπὶ σοί.

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ (μόνη)

Ἔχεις νεφέλας, Θεὰ λαοσώτειρα!
Τὸν ἐν κινδύνοις ἀθῶον καλύπτουσα,
φέρεις αὐτὸν ἐπ᾽ ἀνέμου πτερύγων
ἐκ τῆς δυσλύτου ἀγκάλης τῆς μοίρας,
ὑπὲρ ξηρὰς καὶ θαλάσσας, ὡς δόξῃ σοι.
Πάνσοφος εἶσαι καὶ βλέπεις τὰ μέλλοντα.
Τὸ παρελθὸν διὰ σὲ δὲν παρῆλθε.
Ἐπὶ τῶν σῶν ἀναπαύεις τὸ βλέμμα σου,
ὅπως τὸ φῶς σου, ζωὴ τῶν νυκτῶν,
ἐπὶ τῆς γῆς καταβὰν ἀναπαύεται.
Τήρει ἀσπίλους τὰς χεῖράς μου αἵματος.
Εἶναι ὁ φόνος ἀρὰ ψυχολέτειρα.
Τοῦ φονευθέντος τὸ ἄγριον φάντασμα
εἰς τὸν φονέα, κἂν εἶναι ἀκούσιος,
φέρον βασάνων στιγμὰς ἐπιφαίνεται.
Τῶν ἀνθρωπίνων γενῶν τὴν ἐξάπλωσιν,
τῶν ἀγαθῶν, ἀγαπῶσ᾽ οἱ ἀθάνατοι,
καὶ τοῖς θνητοῖς τὴν ζωὴν παρατείνουσι,
τοῦ αἰωνίου αὐτῶν οὐρανοῦ
τὴν μετ᾽ αὐτῶν ἐπὶ χρόνον ἀπόλαυσιν
καὶ τὴν χαρμόσυνον δίδοντες θέαν.

ΠΡΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

ΟΡΕΣΤΗΣ. ΠΥΛΑΔΗΣ.

ΟΡΕΣΤΗΣ

Πατοῦμεν τοῦ θανάτου τὴν ὁδόν. Σιγὴ
εἰς τὴν ψυχήν μου εἰς πᾶν βῆμα εἰσχωρεῖ.
Ὁπότε ἐδεήθην τοῦ Ἀπόλωνος
τῆς συνοδίας νὰ μὲ σώσῃ τῆς φρικτῆς
τῶν φιλεκδίκων ταρταρείων ἀδελφῶν,
ἐφάνη σωτηρίαν καὶ βοήθειαν
εἰς τῆς ἐν Ταύροις ἀδελφῆς τὸ ἱερὸν
διὰ θεοπροπίων αἰσιοφανῶν
ὑποσχεθείς μοι. Ἐκπληροῦνται σήμερον,
καὶ μετὰ τῆς ζωῆς μου παύ' ἡ συμφορά.
Ὅτε χεὶρ θεία θλίβῃ τὴν καρδίαν μου,
νεκρῇ τὸ πνεῦμα, πόσον δὲν μ' εἶν' εὔκολον
τ' ὡραῖον τοῦ ἡλίου φῶς ν' ἀπαρνηθῶ!
Εἰς τοὺς ἐγγόνους τοῦ Ἀτρέως εὐκλεὴς
ὁ θάνατος ἐν μάχαις ἂν δὲν ὥρισται,
ἂν, ὡς οἱ πρόγονοί μου, ὅπως ὁ πατὴρ,
κ' ἐγὼ θὰ πέσω σφάγιον ἐλεεινόν,
ἔστω, εἰς τὰς βαθμίδας μᾶλλον τοῦ βωμοῦ
παρὰ ἐν παραβύστῳ ὅπου κρύπτονται

δειλαὶ παγίδες δολοφόνου συγγενοῦς.
Ἀφῆτέ με ὡς τότε εἰς ἀνάπαυσιν,
ὦ τῶν ἐμῶν βημάτων τῶν αἱμοσταγῶν
σεῖς ἰχνηλάται κύνες καταχθόνιοι!
Ἀφῆτέ με· ταχέως ἐρχομαι πρὸς σᾶς.
Μὴ φῶς ἡμέρας σᾶς ἰδῇ, ὡς οὐδ' ἐμέ.
Τῆς γῆς ὁ χλωρὸς τάπης εἶν' ἀνάρμοστος
εἰς δίαιταν εἰδώλων. Ἔρχομ', ἔρχομαι
νὰ σᾶς ζητήσω κάτω, ὅπου πάντας νὺξ
θολὴ περικαλύπτει, ἀτελεύτητος.
Σὲ μόνον, ὦ Πυλάδη φίλε, κοινωνὲ
ἀθῶε τῆς ποινῆς μου καὶ τοῦ πταίσματος,
εἰς τὴν πορείαν θλίβομαι τὴν πένθιμον
κοινωνὸν σ' ἔχων. Ἡ ζωή, ὁ θάνατος
σοῦ μόνου φόβον ἢ ἐλπίδα μ' ἐμποιεῖ.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Ὡς σύ, Ὀρέστα, ἔτι δὲν εἶμ' ἕτοιμος
εἰς τῶν σκιῶν ν' ἀπέλθω τὸ βασίλειον.
Διὰ τῶν πολυπλόκων ἀτραπῶν ζητῶ,
τῶν εἰς τὴν νύκτα φερουσῶν τὴν μέλαιναν,
ὁδὸν ὀπίσω τῆς ζωῆς ν' ἀνεύρωμεν.
Δέν μελετῶ θανάτους, ἀλλ' ἀνερευνῶ
οἱ θεοὶ μήπως πρὸς φυγὴν σωτήριον
ὁδοὺς καὶ τρόπους μᾶς παρασκευάζουσι.
Θάνατον; Οὗτος, τὸν φοβούμεθα ἢ μὴ,
ἀπαραιτήτως ἔρχεται. Ὅταν ἡ χεὶρ
τῆς ἱερείας ἐπὶ τοὺς πλοκάμους μας
ταθῇ, καὶ νὰ τοὺς κείρῃ θέλ' εἰς ἀπαρχὴν,
ἡ σωτηρία τότε ἔσται σοῦ κ' ἐμοῦ

ὁ μόνος στοχασμός μου. Μὴ τὴν ἄθυμον
διάθεσιν! Ταχύνεις διὰ δισταγμῶν
τὸν κίνδυνον. Ὁ λόγος τοῦ Ἀπόλλωνος
μᾶς ἠγγυήθη τὸν ναὸν τῆς ἀδελφῆς
εἰς νόστον ὅτι ἔσται σοι κ' εἰς ἀρωγήν.
Δὲν διφοροῦνται τῶν Θεῶν τὰ λόγια,
ὅπως ὁ πάσχων ἐκλαμβάνει δυσθυμῶν.

ΟΡΕΣΤΗΣ

Ἡ μήτηρ μέλαν τῆς ζωῆς τὸ κάλυμμα
ὑπὲρ τὴν κεφαλήν μου, βρέφους, μ' ἔῤῥιψεν.
Ηὔξησα οὕτω τοῦ πατρὸς ὁμοίωμα,
καὶ τὸ βωβόν μου βλέμμα ἦν εἰς ἔλεγχον
αὐτῆς καὶ τοῦ ἀνόμου ἐραστοῦ πικρόν.
Τὴν ἀδελφὴν Ἠλέκτραν, ὅτ' ἐκάθητο
εἰς τὴν ἑστίαν τοῦ ἀρχαίου οἴκου μας
κ' εἰς τὴν ἀγκάλην μ' ἔσφιγγε λυπούμενον,
δακρυῤῥοοῦσαν συνεχῶς ἠτένιζον.
Πολλὰ μοὶ διηγεῖτο περὶ τοῦ πατρὸς
τοῦ εὐκλεοῦς μας τότε. Ὦ! νὰ τὸν ἰδῶ
πῶς ἐπεθύμουν καὶ νὰ εἶμαι μετ' αὐτοῦ
εἰς τὴν Τρῳάδα, ἢ ἐπανακάμψαντος!
Ἦλθε δ' ἡμέρα. . . .

ΠΥΛΑΔΗΣ

Ἄφες τὰ περὶ αὐτῆς
νὰ διηγῶνται εἴδωλα νυκτοπλανῆ.
Ἡμᾶς δ' ἡ μνήμη καλητέρων ἡμερῶν
ἂς ἐνισχύ' εἰς βίον ἡρωοπρεπῆ.
Ἀγαθοὺς ἄνδρας οἱ Θεοὶ χρειάζονται

εἰς τὴν γῆν ταύτην πρὸς ὑπηρεσίαν των.
Σὲ θέλουν· δὲν σ' ἀφῆκαν τὸν πατέρα σου
νὰ συνοδεύσῃς εἰς τὴν ἀκουσίαν του
κατάβασιν εἰς Ἅδου.

ΟΡΕΣΤΗΣ

Ὦ! τὸ κράσπεδον
ἀνίσως τότε τοῦ χιτῶνός του κρατῶν
τὸν ἠκολούθουν!

ΠΥΛΑΔΗΣ

Δι' ἐμὲ ἐφρόντισαν
οἱ σώσαντές σε. Τί θα ἦν ὁ βίος μου
ἂν σὺ δὲν ἔζῃς, σὺ, μεθ' οὗ, καὶ σὺ δι' οὗ
ἐγὼ ἐκ παίδων ζῶ κ' ἐπιθυμῶ νὰ ζῶ!

ΟΡΕΣΤΗΣ

Μὴ μ' ἐνθυμίζῃς τοὺς εὐδαίμονας καιροὺς
ὅτ' ἐφιλοξενούμην ἐν τῷ οἴκῳ σου·
ὁ δ' εὐγενὴς πατήρ σου, ἔμφρων, φιλικῶς,
τοῦ μαρανθέντος ἀντελήφθη κάλυκος·
ὁπότε σὺ, τὴν φρένα πάντοτε φαιδρὸς,
ὡς χρυσαλλὶς πολύχρους περὶ σκοτεινὸν
ἄνθος ἐπέτας, παίζων μοὶ διέπλαττες
τὴν ζωὴν νέαν, καὶ τὴν εὐθυμίαν σου
εἰς τὴν ψυχήν μου ἐνεφύσας, ὥστ' ἐγὼ
τὰς συμφοράς μου λησμονῶν, δυένυον
τὸν νέον βίον χαρμοσύνως μετὰ σοῦ.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Ἤρχισα ζῶν ἀφ' ὅτου σὲ ἠγάπησα.

ΟΡΕΣΤΗΣ

Εἰπὲ, ἤρχισας πάσχων· λέγεις τ' ἀληθῆ.
Τὸ φρικτὸν τοῦτο τῆς ἀγρίας τύχης μου,
ὅτι ἐντός μου, ὡς λεπρὸς ἀπόβλητος,
κρυπτὴν ὀδύνην φέρω, φέρω θάνατον.
Ὅπου τὸν πόδα στρέψω, πᾶσα θάλλουσα
ὑγιὴς ὄψις φθίνει, προσλαμβάνουσα
θανάτου βραδυπόρου πελιδνὴν σκιάν.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Ὀρέστα, ἐγὼ πρῶτος θεν' ἀπέθνησκον,
ἂν ἡ πνοή σου ἐδηλητηρίαζεν.
Μήπως φαιδρὸν δὲν ἔχω πάντοτε θυμόν;
Φαιδρότης κ' ἔρως δύω εἰσὶ πτέρυγες
μεγάλων ἔργων.

ΟΡΕΣΤΗΣ

Ἔργων; Χρόνος ἦν ποτὲ,
καθ' ὃν αὐτὰ τὸν νοῦν μας περιέπταντο,
ὅτε ὁμοῦ θηρία ἐδιώκομεν
εἰς ὄρη καὶ κοιλάδας, καὶ ἠλπίζομεν,
τοῖς πάλαι τὴν ἀνδρίαν ἐξισούμενοι,
διὰ ῥοπάλων καὶ ξιφῶν τὰ τέρατα
καὶ τοὺς λῃστὰς κατ' ἴχνος νὰ θηρεύωμεν·
καὶ ὅτε, ἐπ' ἀλλήλων στηριζόμενοι,
ἡσύχως τὸ ἑσπέρας ἐκαθήμεθα

εἰς τῆς θαλάσσης τὴν ἀκτὴν τῆς ἀχανοῦς,
καὶ πρὸ ποδῶν μας ἔπαιζον τὰ κύματα,
κ' εὐρὺς ὁ κόσμος, μέγας μᾶς ἐφαίνετο,
τότε τὸ ξίφος εἴλκομεν ἐγὼ ἢ σὺ,
καὶ μέλλοντ' ἄθλα, ὅσα τ' ἄστρα τῆς νυκτὸς,
ἔστιλβον τότ' ἐμπρός μας ἀναρίθμητα.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Ἀπέραντον τὸ ἔργον, οὗ τὴν τέλεσιν
ἐπιδιώκει ὁ θυμός. Τὸ θέλομεν
μέγα, ὁποῖον ἡ φωνὴ τῶν ποιητῶν
θὰ τὸ διασαλπίσῃ ἐξογκοῦσά το
δι' ἀπωτάτων χρόνων, τόπων, γενεῶν.
Αἱ πράξεις τῶν προγόνων μας κατακηλοῦν
ὅτε ὁ φόρμιγξ εἰς σκιὰς ἑσπερινὰς
τὰς διηγῆται εἰς τὸν νέον ἔκθαμβον.
Ἡμῶν δ' εἰσὶν αἱ πράξεις, ὅπως καὶ αὐτῶν,
συναρμογὴ ματαία κ' ἐναγώνιος·
Οὕτω κατόπιν σπεύδομεν τοῦ φεύγοντος,
τοῦ δρόμου ἀμελοῦντες ἐφ' οὗ βαίνομεν.
Τὰ ἴχνη τῶν προγόνων, τὰ τεκμήρια
τῆς ἐπὶ γῆς ζωῆς των μόλις βλέπομεν·
ἀλλ' ἡ σκιά των ἐκ τῆς ἀποστάσεως
ἰσόθεός τις, στέφουσα μᾶς φαίνεται
τὰς ἀκρωρείας δι' ἀκτινωτῶν νεφῶν.
Μικρὸν τιμῶ ἐκεῖνον ὅστις μεριμνᾷ
πῶς θὰ τὸν ἀνυψώσῃ ἄρα ὁ λαός.
Σὺ δ' εὐγνωμόνει, νεανία, τοῖς Θεοῖς,
ὅτ' ἤδη τόσα διὰ σοῦ διέπραξαν.

ΟΡΕΣΤΗΣ

Εἰς ὅν τιν' ἂν δωρῶσι τὸ εὐτύχημα
ἀπὸ οἰκείων ν' ἀποστρέψῃ συμφορὰς,
τὸ κράτος ν' ἀσφαλίσῃ καὶ τὰ ὅρια,
νὰ τρέπῃ, νὰ φονεύῃ παλαιοὺς ἐχθροὺς,
αὐτὸς εὐγνώμων ἔστω· εἰς αὐτὸν Θεὸς
παρέσχε τὸ τοῦ βίου ἄκρον ἄωτον.
Ἐμὲ πλὴν εἰς σφαγέα ὥρισαν, μητρὸς,
ἣν ἐσεβόμην ἄλλως, φρικτὸν δῆμιον.
Ἐκδικητὴν κακοῦργον κακουργήματος
μ' ἀπώλεσαν. Τὸν οἶκον ἀπεσκόπευσαν,
πίστευσον, τοῦ Ταννάλου· ἐγὼ δ' ἔσχατος,
ἀθώως οὐδ' ἐντίμως δὲν θ' ἀπαλλαγῶ.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Δὲν ἐκδικοῦσιν οἱ Θεοὶ ἐγκλήματα
πατρῷα ἐπὶ τέκνων. Ἕκαστος, κακὸς
ἢ ἀγαθὸς, ὡς πράττει καὶ ἀμείβεται,
καὶ τῶν γονέων ὁ υἱὸς κληρονομεῖ
τὴν εὐλογίαν, ὄχι τὴν κατάραν των.

ΟΡΕΣΤΗΣ

Πλὴν δὲν μᾶς πέμπει εὐλογία των ἐδῶ.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Ἀλλὰ κἂν ἀνωτάτη Θεῶν βούλησις.

ΟΡΕΣΤΗΣ

Λοιπὸν τὸν ὄλεθρόν μας θέλουν οἱ Θεοί.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Τῇ προσταγῇ πειθάρχει καὶ περίμενε.
Τὴν ἀδελφήν του ἂν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα
κομίσῃς, καὶ οἰκῶσιν ἐν Δελφοῖς ὁμοῦ
τιμώμεν' ὑπὸ ἔθνους ὑψηλόφρονος,
θὰ σ' ἀνταμείψουν διὰ τὴν εὐσέβειαν,
καὶ τῶν ὑποχθονίων καταδιωκτῶν
θὰ σ' ἀπαλλάξουν. Ἤδ' εἰς ταῦτα δὲν τολμοῦν
τὰ ἱερὰ τεμένη νὰ εἰσδύσωσιν.

ΟΡΕΣΤΗΣ

Οὕτω θὰ ἔχω θάνατον κἂν ἥσυχον.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Ἄλλως νομίζω οὐδ' ἀδέξια φρονῶν,
ἐσχέτισα τὸ μέλλον πρὸς τὸ παρελθόν.
Πρὸ πολλοῦ ἴσως ὡριμάζ' εἰς τὰς βουλὰς
τὰς θείας ἡ μεγάλη ἐπιχείρησις.
Ἡ Ἄρτεμις θὰ θέλῃ τοῦτον τὸν τραχὺν
νὰ καταλίπῃ τόπον, τὸν βαρβαρικόν,
τὰς αἱματώδεις ἀνθρωποθυσίας του.
Ὁ ἆθλος οὗτος δι' ἡμᾶς προώρισται,
ἡμῖν ἐπεκληρώθη, κ' εὑρισκόμεθα
ἀπροσδοκήτως, ἄκοντες, πρὸ τῶν θυρῶν.

ΟΡΕΣΤΗΣ

Πόσον σοφῶς συμπλέκεις, πόσον δεξιῶς,
τὸ βούλευμα τὸ θεῖον καὶ τοὺς πόθους σου!

ΠΥΛΑΔΗΣ

Καὶ τί ἐστι σοφία ἀνθρωπίνη, πλὴν
τῆς τῶν βουλῶν τῶν θείων ἐξευρέσεως;
Θεὸς εἰς πρᾶξιν ἐξεγείρει δύσκολον
εὐγενῆ ἄνδρα, ὅμως ἁμαρτήσαντα,
ἣν ἡμεῖς πάντες λέγομεν ἀδύνατον.
Νικᾷ δ' ἐκεῖνος κολασθείς, κ' εὐαρεστῶν
Θεοῖς τε καὶ ἀνθρώποις, ἐν τιμῇ ἐστι.

ΟΡΕΣΤΗΣ

Νὰ ζήσω καὶ νὰ πράττω ἐὰν πέπρωται,
Θεός τις, τοῦ μετώπου τοῦ βαριαλγοῦς
ἂς μ' αφαιρέσῃ τὴν σκοτοδονίασιν,
ἥτις μὲ φέρ' εἰς Ἅδου, ὀλίσθαίνοντα
εἰς τὴν ὁδὸν, ἣν βρέχει αἷμα τῆς μητρὸς,
καὶ τὴν προχεομένην κρουνηδὸν πηγὴν
ἐκ τῶν πληγῶν της, τὴν καταμιαίνουσαν
τὰς χεῖρας ταύτας, ἂς στειρεύσῃ εὐμενῶς.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Ἡσυχωτέρως πρόσμενε· μὴ αὔξανε
τὸ κακόν. Πράττεις τὰ τῶν Ἐριννύων σύ.
Νὰ σκεφθῶ ἄφες· μένε ἥρεμος. Κοινῆς
ἐστίν ἀνάγκη ἐνεργείας. Σὲ καλῶ
τότε, κ' εὐτόλμως, πλὴν φρονίμως ἐν ταὐτῷ,
ἐπιτελοῦμεν ὅ,τι δόξῃ εὔλογον.

ΟΡΕΣΤΗΣ

Τὸν 'Οδυσσέ' ἀκούω.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Μή με χλεύαζε.
Τὸν ἥρωά του ἕκαστος ἐκλέγει, ὃν
εἰς τοῦ Ὀλύμπου τὴν ὁδὸν ἀκολοθεῖ.
Νομίζω δ' ὅτι δόλος καὶ περίνοια
δὲν φέρουσιν αἰσχύνην εἰς τὸν εὔτολμον.

ΟΡΕΣΤΗΣ

Τιμῶ τὸν ὅστις εἶν' ἀνδρεῖος, πλὴν κ' εὐθύς.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Διὸ καὶ συμβουλήν σου δὲν σ' ἐζήτησα.
Τὸ πρῶτον βῆμα ἔγινεν· ἤδη πολλὰ
ἐξιχνιάσας παρὰ τῶν φυλάκων μας,
ἔμαθον ὅτι ξέν' ἰσόθεος γυνὴ
ἀνέστειλε τὸν νόμον τὸν αἱματηρόν.
Εὐχῶν θυσίαν καὶ καρδίαν καθαρὰν
εἰς τοὺς Θεοὺς προσφέρει, καὶ θυμίαμα.
Τιμᾶτ' ἐξόχως ἐπὶ ἀγαθότητι.
Ἐξ Ἀμαζόνων, λέγουσι, κατάγεται,
κ' ἦλθε φυγοῦσα μέγαν τινὰ κίνδυνον.

ΟΡΕΣΤΗΣ

Τὴν φωτεινήν της δύναμιν ἡμαύρωσεν
ἡ παρουσία τοῦ κακούργου, φαίνεται,
ὃν συγκαλύπτει καὶ σκοτίζει νὺξ ἀρᾶς.

Αἱμοδιψία εὐσεβὴς εκ τῶν δεσμῶν
πρὸς ὄλεθρόν μας ἔλυσ' ἔθος παλαιόν.
Ἀγρία βασιλέως μᾶς φονεύει φρήν.
Γυνὴ δὲν θὰ μᾶς σώσῃ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Γυνὴ πῶς εἶναι, εὐτυχία δι' ἡμᾶς!
Ἀνδρὸς, καὶ τοῦ ἀρίστου, εἰς σκληρότητα
ἡ φρὴν εὐκόλως συνηθίζει. Ὅ,τι πρὶν
ἀπαίσιον τῷ ἦτο, νόμον θεωρεῖ.
Τραχὺν τὸν κάμν' ἡ ἕξις καὶ ἀγνώριστον.
Ἡ γυνὴ ὅμως δὲν ἀλλάσσει φρόνημα.
Ὅ εἶχεν ἔχει. Εἰς καλὸν ὡς εἰς κακὸν
ἀσφαλεστέρα ἡ γυνή. — Σίγα, ἰδέ·
ἔρχεται. Μόνους ἄφες μας. Τὰ καθ' ἡμᾶς
καὶ τ' ὄνομά μας δὲν θὰ μάθῃ παρευθὺς
ἀπροφυλάκτως. Ὕπαγε. Βλεπόμεθα
πάλιν, πρὶν ἔλθῃ νὰ λαλήσῃ μετὰ σοῦ.

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ. ΠΥΛΑΔΗΣ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Εἰπέ μοι, ξένε, πόθεν εἶσαι κ' ἔρχεσαι.
Μᾶλλον ὡς Ἕλλην ἢ ὡς Σκύθης φαίνεσαι.
(τῷ ἀφαιρεῖ τὰς ἁλύσεις).
Σοὶ ἀποδίδω τὴν ἐλευθερίαν σου.
Τὸ δῶρον κινδυνῶδες. Εἴθε ἀφ' ὑμῶν
τὸ ἀπειλοῦν σας ἀποτρέψωσ' οἱ Θεοί!

ΠΥΛΑΔΗΣ

Ὦ τῆς γλυκείας τῆς πατρίδος μου φωνῆς!
Τὰ ὦτα πῶς μοι τέρπει εἰς τὴν ξένην γῆν!
Τοῦ πατρικοῦ λιμένος ὁ ἐξόριστος
φαιὰ τὰ ὄρη βλέπω νὰ μοὶ μειδιοῦν.
Ναὶ, εἶμαι Ἕλλην· ἡ χαρά μου λέγει το.
Σὲ εἶδον, κ' εἰς τὴν θέαν τὴν ἐξαίσιον
πόσον σοῦ χρήζω ἐπελήσθην πρὸς στιγμήν.
Τὰ χείλη ἂν ἀνάγκη δὲν σοὶ κλείῃ, ὦ,
εἰπὲ ἐκ τίνος οἴκου τῶν Ἑλληνικῶν
τὸ γένος ἕλκεις, γύναι, τὸ ἰσόθεον.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Μεθ' ἱερείας ὁμιλεῖς, ἣν ἡ Θεὰ
ἐκλεξαμένη καθιέρωσε· σ' αρκεῖ.
Σὺ δὲ εἰπέ μοι μᾶλλον ποῖος εἶσαι, τίς
ἐχθρικὴ τύχη σὲ καὶ τοὺς συντρόφους σου
σᾶς ἔφερεν ἐνταῦθα.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Δύναμ' εὐχερῶς
νὰ σ' εἰπῶ ποία συμφορὰ ἐπίμονος
μᾶς συνοδεύει. Ὦ! ἐπίσης εὐχερὲς
ἂν σ' ἦτο, γυνὴ θεία, εὔελπ' εἰς ἡμᾶς,
φαιδρὸν νὰ ῥίψῃς βλέμμα! Καταγόμεθα
ἐκ Κρήτης· τοῦ Ἀδράστου εἴμεθα υἱοί.
Δεύτερος εἶμαι καὶ καλοῦμαι Κέφαλος,
ὁ δ' ἄλλος Λαοδάμας, ὁ πρεσβύτερος.
Ἦν κ' ἕτερος δὲ μέσος μεταξὺ ἡμῶν,

τραχὺς τὸ ἦθος, ἄγριος. Εἰς παιδικὴν
ἀκόμη ἡλικίαν, τῶν παιγνίων μας
ἐτάραττε τὴν τέρψιν καὶ τὴν σύμπνοιαν.
Ἐπειθαρχοῦμεν εἰς τὸν λόγον τῆς μητρὸς
ὅσ' ὁ πατὴρ εἰς Τροίαν ἐξεστράτευεν·
ὡς δ' ἐπανῆλθε, φέρων λάφυρα πολλά,
καὶ μετ' ὀλίγον ἀπεβίωσεν, εὐθὺς
ἐξήφθη ἔρις ἀδελφοῦ πρὸς ἀδελφὸν
ὑπὲρ τοῦ θρόνου καὶ τοῦ κλήρου τοῦ λοιποῦ.
Ὑπὲρ τοῦ πρωτοτόκου ἔκλινον. Αὐτὸς
τὸν ἀδελφὸν φονεύει, καὶ ἡ Ἐριννὺς
διώκουσά τον, ἐκδικεῖ τὴν πρᾶξίν του.
Ἀλλ' ὁ Ἀπόλλων τῶν Δελφῶν μᾶς ἔπεμψεν,
ἐλπίδας δίδων, εἰς αὐτὴν τὴν ἔρημον,
καὶ εἰς τῆς ἀδελφῆς του εἶπε τὸν ναὸν
τὴν ἀρωγόν του χεῖρα νὰ προσμείνωμεν.
Πλὴν αἰχμαλωτισθέντες, σοὶ ἐπέμφθημεν
διὰ θυσίαν. Ἰδού, ἤκουσας τὸ πᾶν.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ἠλώθ' ἡ Τροία; Ἄνερ φίλτατε, εἰπέ.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Ἠλώθη. Ἀλλὰ δός μας σωτηρίαν, δός.
Ἦν ὑπεσχέθη ὁ Θεὸς βοήθειαν
τάχυνον. Ἔσο ἵλεως τῷ ἀδελφῷ.
Εἰπέτω λέξιν εὐμενῆ, παρήγορον.
Ἀλλ' αὐτοῦ φείδου ὅταν μετ' αὐτοῦ λαλῇς,
σὲ ἱκετεύω. Συγκινεῖ τὴν φρένα του
σείουσα λύπη καὶ χαρὰ κ' ἐνθύμησις·

παραφροσύνη πυρετώδης κατακτᾷ
τὴν καθαράν του, τὴν ὡραίαν του ψυχήν,
ἣν εἰς τὰς Ἐριννύας δίδει ἕρμαιον.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Σὲ ἱκετεύω, πρὸς στιγμὴν λησμόνησον
τὴν θλίψιν, καὶ εἰπέ μοι ὅ,τι σ᾽ ἐρωτῶ.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Ἡ πόλις, ἀντιστᾶσα εἰς τοὺς Ἕλληνας
δεκαετίαν ὅλην, τέλος ἔπεσεν,
ἀπετεφρώθη, ἵνα μήποτ᾽ ἐγερθῇ.
Πλὴν τάφοι τῶν ἀρίστων ἡγεμόνων μας
ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς βαρβαρικῆς
μνημεῖα μένουν. Κεῖ᾽ ἐκεῖ ὁ Ἀχιλλεὺς
μετὰ τοῦ φίλου τοῦ καλοῦ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ἐδάκατε
καὶ σεῖς τὴν κόνιν, ἄνδρες θεοείκελοι!

ΠΥΛΑΔΗΣ

Ὁ Παλαμήδης καὶ ὁ Τελαμόνιος
δὲν θὰ ἰδῶσι τῆς πατρῴας γῆς τὸ φῶς.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ (καθ᾽ ἑαυτήν)

Οὐδὲν περὶ πατρός μου λέγει· μεταξὺ
τῶν φονευθέντων δὲν τὸν ὀνομάζει. Ζῇ!
Θὰ τὸν ἰδῶμεν! Ἔλπιζε, καρδία μου!

ΠΥΛΑΔΗΣ

Εὐδαίμονες ἐκεῖνοι ὅσ' ὑπέστησαν
τὸν θάνατον τῆς μάχης τὸν γλυκύπικρον.
Ἀντὶ θριάμβου, εἰς τοὺς ἐπιστρέψαντας
θεὸς παρωργισμένος παρεσκεύασε
πανικοὺς φόβους, θάνατον ἐπώδυνον.
Ἐδὼ δὲν φθάνει τῶν ἀνθρώπων ἡ φωνή;
Ἡ φήμη εἰς τὴν γῆν πᾶσαν διεσάλπισε
περὶ ἀγρίων, ἀνηκούστων πράξεων.
Ἀπόῤῥητον σοὶ εἶναι τίνες συμφοραὶ
πληροῦσι γόων τὰς στοὰς τῶν Μυκηνῶν;
Ἡ Κλυταιμνήστρα, βοηθὸν τὸν Αἴγισθον
λαβοῦσα, ἣν ἡμέραν ἐπανέκαμψεν
ὁ σύζυγός της, τὸν ἐδολοφόνησε.—
Ναὶ, σέβεσαι τὸν οἶκον τὸν βασιλικὸν,
τὸ βλέπω. Μάτην θλίβεις εἰς τὸ στῆθος σου
τὸν λόγον τὸν φρικώδη, τὸν ἀπρόοπτον.
Εἶσαι θυγάτηρ φίλου, ἢ ἐκ γείτονος
πόλεως ἴσως; Μὴ τὸ κρύπτῃς ἀπ' ἐμοῦ.
Συγγνώμην ἄν σοι ταῦτα πρῶτος ἤγγειλα.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Εἰπὲ, πῶς ἐτελέσθη τὸ φρικτὸν, εἰπέ.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Καθ' ἣν ἡμέραν ἔφθασεν ὁ βασιλεὺς,
κ' ἐκ τοῦ λουτροῦ ἐξῆλθεν, ἄνεσιν λαβὼν,
ἡ σύζυγός του, νὰ τῷ δώσῃ μέλλουσα
στεγνὸν χιτῶνα, κακοβούλως ἔῤῥιψεν

εἰς κεφαλὴν καὶ ὤμους αὐτοῦ ὕφασμα
συμπεριπεπλεγμένον καὶ πολύπτυχον·
ἐν ᾧ δ' ἐκεῖνος, ὡς εἰς δίκτυον ληφθεὶς.
ν' ἀπαλλαγῇ ἐζήτει, τὸν ἐκτύπησεν
ὁ δολοφόνος Αἴγισθος, κ' ἐξέπνευσε
κεκαλυμμένος ὁ γενναῖος ἡγεμών.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Καὶ τίς τοῦ συνωμότου ἦν ἡ ἀμοιβή;

ΠΥΛΑΔΗΣ

Κράτος καὶ λέχος· τοῦτο ἤδη κτῆμά του.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Εἰς κακουργίαν πόθος ὦτρυνεν αἰσχρός;

ΠΥΛΑΔΗΣ

Πρὸς δὲ, ἀρχαῖον αἴσθημα φιλέκδικον.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ὁ Βασιλεὺς τί πράξας τὴν παρώργισε;

ΠΥΛΑΔΗΣ

Βαρεῖαν πρᾶξιν ὡς πρὸς αἴσθημα μητρὸς,
ἂν φόνος δικαιῶται, δικαιοῦσάν τον.
Δολίως εἰς Δαυλίδα εἵλκυσεν αὐτὴν,
ὅτε βιαίως ἄνεμοι θεόπεμπτοι
τὸν στόλον τῶν Ἑλλήνων παρεκώλυον,
κ' αἱματηρὰν θυσίαν εἰς τὴν Ἄρτεμιν
τὴν πρώτην αὐτοῦ κόρην Ἰφιγένειαν,

πρὸς σωτηρίαν τῶν Ἑλλήνων ἔφερεν.
Εἰς ὀργὴν τοῦτο, λέγουν, τὴν ἐξέκαυσεν,
ὥστε δεχθεῖσα ἐραστὴν τὸν Αἴγισθον,
τὸν ἔνδοξόν της ἄνδρα πρὸς ἐκδίκησιν
εἰς δίκτυον ὀλέθρου περιέπλεξεν.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ (συγκαλυπτομένη)

Ἀρκοῦσι ταῦτα. Πάλιν θέλεις μὲ ἰδεῖ. (ἐξέρχεται).

ΠΥΛΑΔΗΣ (μόνος)

Αἱ συμφοραὶ τοῦ οἴκου τοῦ βασιλικοῦ
τὴν στγκινοῦσι, βλέπω. Ἥτις καὶ ἂν ᾖ,
τὸν Βασιλέα πιθανῶς ἐγνώρισε,
κ' ἐκ γενεᾶς μεγάλης, εὐτυχῶς ἡμῖν,
ἐνταῦθα ἐπωλήθη. Ἔσο ἥρεμος,
καρδία. Μετὰ θάρρους καὶ φρονήσεως
πρὸς τῆς ἐλπίδος πλέε τὸν ἀστερισμόν.

ΠΡΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ. ΟΡΕΣΤΗΣ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ὦ δύσμοιρε, σοὶ λύω τὰς ἁλύσεις σου
εἰς δεῖγμα τύχης ἀπαισίως θλιβερᾶς.
Εἰς τὸν ναόν μας εἶν' ἡ ἐλευθέρωσις
ὅ,τι τὸ λάμπον ἔσχατον βλέμμα ζωῆς
εἰς τὸν βαρυνοσοῦντα, ὁ προάγγελος
θανάτου. Ἔτι νὰ πεισθῶ δὲν δύναμαι,
δὲν θέλω, ὅτι θετικῶς ἀπώλεσθε.
Ἐφ' ὑμᾶς χεῖρα πῶς θὰ φέρω φονικήν;
Ἐν ὅσω ἱερεύω τῆς Ἀρτέμιδος,
οὐδεὶς θὰ σᾶς ἐγγίσῃ ὅστις δήποτε.
Ἀλλ' ἂν τῆς ἐντολῆς του τὴν ἐκτέλεσιν
εἰς τὸν παρωργισμένον ἄνακτ' ἀρνηθῶ,
διάδοχόν μου νὰ ἐκλέξῃ δύναται
τῶν ὀπαδῶν μου μίαν, καὶ ὑπὲρ ὑμῶν
οὐδὲν θὰ ἔχω τότε ἡ κενὰς εὐχάς.
Ὦ πατριώτα φίλε, ἂν ὁ ἔσχατος
τῶν δούλων τῆς ἑστίας τῶν πατρώων μας
Θεῶν, μᾶς εἶν' ἐν ξένῃ προσφιλέστατος,
μετ' εὐλογίας καὶ χαρᾶς νὰ μὴ δεχθῶ

ὑμᾶς, τοὺς τῶν ἡρώων εἰκονίζοντας
τὰς ἀρετὰς ἐμπρός μου, οὓς ἐκ γενετῆς
νὰ σέβωμ' ἐδιδάχθην, καὶ θωπεύοντας
διὰ χρυσῶν ἐλπίδων τὴν καρδίαν μου;

ΟΡΕΣΤΗΣ

Ὄνομα γένος ἐκ προνοίας σιωπᾶς;
ἢ τίς ἐστὶ νὰ μάθω ἐπιτρέπεται
ἡ ὡς θεὰ ἐνταῦθα ἀπαντῶσά με;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Θὰ μὲ γνωρίσῃς. Σὺ δὲ, ὅ,τι ἤκουσα
παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου ἀτελῶς, εἰπὲ,
τὸ τέλος τῶν ἐλθόντων ἐκ τῆς Τρῳϊκῆς,
οὓς ἐπὶ τῆς φλιᾶς των ὑπεδέξατο
βωβὸς προσμένων ὄλεθρος ἀπρόοπτος.
Μικρὰ εἰς ταύτην ἐκομίσθην τὴν ἀκτήν·
ἀλλ' ἐνθυμοῦμαι τὸ θαυμάζον καὶ δειλὸν
βλέμμα μου, ὅτε ἔβλεπον τοὺς ἥρωας
εἰς τὴν μεγάλην ἐκστρατείαν σπεύδοντας,
ὡς ἐὰν εἶχεν ἀνοιγῇ ὁ Ὄλυμπος,
καὶ τοῦ ἀρχαίου κόσμου τὰς λαμπρὰς μορφὰς
πρὸς τρόμον τοῦ Ἰλίου ἂν ἐξέπεμπεν.
Ὁ Ἀγαμέμνων ἦν ὁ θαυμαστότατος.
Εἰπὲ, ἐπανελθόντα τὸν ἐφόνευσαν
αἱ ἴδιαι γυναῖκες καὶ ὁ Αἴγισθος;

ΟΡΕΣΤΗΣ

Ὡς λέγεις.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Οἴμοι, τῶν δυσμοίρων Μυκηνῶν!
Τῶν τέκνων τοῦ Ταντάλου οὕτως ἄγριαι
κατέσπειραν αἱ χεῖρες ἐπ' ἀρᾶς ἀράν.
Ὡς ζυζανίων κορυφαὶ σειόμεναι
βλαβερὸν σπέρμα πέριξ των σκεδάζουσι
χιλιαπλοῦν, κ' ἐκεῖνα διὰ γενεῶν
συγγενοκτόνους οὕτω τίκτουσι φονεῖς,
τὰς ἔχθρας δι' αἰώνων τρέφοντας! Σὺ δὲ
εἰπέ μοι ὅσα φρίκης σκότος ἔκρυψεν
ἐξ ὧν ὁ ἀδελφός σου διηγήθη μοι.
Πῶς τῆς μεγάλης διεσώθη γενεᾶς
ὁ τελευταῖος γόνος, ὁ καλὸς υἱός,
ὅστις ὡρίσθη τοῦ πατρὸς ἐκδικητής;
Πῶς ὁ Ὀρέστης; Ἡ ἐπίσης ὄλεθρος
εἰς τὰς τοῦ Ἅιδου ἄρκεις τὸν ἐνέπλεξεν;
Ἐσώθη; Ζῇ ἐκεῖνος; Ἡ Ἠλέκτρα ζῇ;

ΟΡΕΣΤΗΣ

Ζῶσιν.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ὦ! δάνεισόν μοι, ἥλιε χρυσέ,
τὰς λαμπροτέρας τῶν ἀκτίνων σου, αὐτὰς
εἰς τοῦ Διὸς τὸν θρόνον χαριστήρια
νὰ καταθέσω, ἡ πτωχὴ καὶ ἄφωνος.

ΟΡΕΣΤΗΣ

Μετὰ τοῦ οἴκου τούτου ἂν ξενία σε,

στενώτεροί σε ἂν συνδέωσι δεσμοὶ,
ὡς μοὶ προδίδει ἡ ὡραία σου χαρὰ,
χαλίνωσον ἀκόμη τὴν καρδίαν σου,
διότι δεινὴ εἶναι εἰς τὸν χαίροντα
ἡ εἰς τὴν λύπην νέα καταβύθισις.
Ὁ Ἀγαμέμνων μόνον πῶς ἀπέθανεν
ἠξεύρεις, βλέπω.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Μήπως τοῦτο δὲν ἀρκεῖ;

ΟΡΕΣΤΗΣ

Γνωρίζεις μόνον τοῦ φρικτοῦ τὸ ἥμισυ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Τὶ ἄλλο; Ὁ Ὀρέστης κ' ἡ Ἠλέκτρα ζοῦν.

ΟΡΕΣΤΗΣ

Καὶ περὶ Κλυταιμνήστρας δὲν φοβεῖσαι τί;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Αὐτὴν δὲν σώζει οὐδὲ φόβος οὐδ' ἐλπίς.

ΟΡΕΣΤΗΣ

Τῆς χώρας τῶν ἐλπίδων ἀπεδήμησεν.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ἐν μετανοίᾳ ἔχυσε τὸ αἷμά της;

ΟΡΕΣΤΗΣ

Τὸ ἴδιόν της αἷμα τὴν ἐφόνευσε.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Σαφῶς ὁμίλει, μὴ ματαίως σκέπτωμαι.
Ἀμφιβολίαι, στίφος μελανόπτερον,
τὴν ἔντρομόν μου κεφαλὴν περιπετοῦν.

ΟΡΕΣΤΗΣ

Ἄγγελον οὕτω πέμπουσ' οἱ Θεοὶ ἐμὲ
πραξέως, ἥτις εἰς τοῦ Ἅιδου τ' ἄφωνα,
τὰ βωβὰ σκότη ἐπεθύμουν νὰ ταφῇ!
Μὲ ἀναγκάζουν τὰ ὡραῖα χείλη σου
ἄκοντα· ὅμως παρ' ἐμοῦ καὶ λυπηρὰ
καὶ ν' ἀπαιτήσουν καὶ νὰ λάβουν δύνανται.
Ὅτ' ἐφονεύθη ὁ πατὴρ, ἀπέκρυψε
τὸν ἀδελφόν της ἡ Ἠλέκτρα σώζουσα.
Τοῦ Βασιλέως κηδεστὴς, ὁ Στρόφιος,
ἀναλαβὼν τον πρόφρων, τὸν ἀνέτρεφε
μετὰ Πυλάδου τοῦ υἱοῦ, καὶ φιλικὸς
δεσμὸς τοὺς δύω νεανίας ἥνωσεν.
Ὡς δ' ηὔξανον ἐκεῖνοι, πόθος ηὔξανε
διακαὴς ἐντός των ἐκδικήσεως
ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως. Ἄγνωστοί ποτε
καὶ μετενδεδυμένοι ἐμφανίζονται
εἰς τὰς Μυκήνας, δῆθεν ν' ἀναγγείλωσι
τὸν τοῦ Ὀρέστου θάνατον, καὶ φέρωσι
τὴν τέφραν του. Ἐδέχθη εὐμενῶς αὐτοὺς
ἡ Κλυταιμνήστρα. Ἦλθον εἰς τὸν οἶκόν της,

κ᾽ ἐγνώσθ᾽ εἰς τὴν Ἠλέκτραν ὁ Ὀρέστης, ὃν
ὥτρυν᾽ ἐκείνη πάλιν εἰς ἐκδίκησιν,
διότι εἶχε σβύσει τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ
ἡ παρουσία τῆς μητρὸς ἡ ἱερά.
Κρύφα τὸν φέρει εἰς τὸν τόπον τῆς σφαγῆς,
ὅστις, πλυθεὶς πολλάκις, πλὴν διατηρεῖ
ὠχρὰν κηλίδα αἵματος, προφητικήν.
Διὰ φλογώδους γλώσσης τῷ ἐξιστορεῖ
τοῦ ἀπαισίου ἔργου τὰ καθέκαστα,
τὸν δουλικόν της βίον τὸν ἐπώδυνον,
τῶν εὐτυχῶν φονέων τὴν θρασύτητα,
καὶ τί αὐτὴν ἠπείλει καὶ τὸν ἀδελφὸν
παρὰ τῆς ᾅδη μητρυιᾶς, οὐχὶ μητρός.
Τὴν μάχαιραν τῷ θέτει εἰς τὴν χεῖρά του·
τὴν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ταντάλου μόρσιμον,
κ᾽ ἡ Κλυταιμνήστρα πίπτει θῦμα τοῦ υἱοῦ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Θεοί, οἱ ζῶντες ἐν ἡμέρᾳ καθαρᾷ
εἰς νέφη νέα πάντοτε μακάριοι,
πρὸς τοῦτο συχνὰ ἔτη μ᾽ ἐμακρύνατε
τῶν ἀνθρωπίνων, μ᾽ ἔχετε πλησίον σας,
τὴν παιδικὴν φροντίδα μ᾽ ἀνεθέσατε
τὸ πῦρ νὰ τρέφω τοῦ βωμοῦ, καὶ τὴν ψυχὴν
ὡς εἶν᾽ ἡ φλόξ του, εὐλαβῆ καὶ φωτεινὴν
πρὸς τὰς μονάς σας τὰς ἁγίας αἴρετε,
ἵνα τὴν τύχην τὴν φρικτὴν τοῦ οἴκου μου
ἐξαίφνης μάθω κ᾽ αἰσθανθῶ βαθύτερον;
Περὶ τοῦ παναθλίου λάλησον, εἰπὲ
περὶ Ὀρέστου.

ΟΡΕΣΤΗΣ

Ὦ! ἀνίσως δυνατὸν
νὰ εἰπῶ μ' ἦτον περὶ τοῦ θανάτου του!
Ἐκ τοῦ χυθέντος αἵματος ἀνέθορε
τὸ πνεῦμα τῆς μητρός του!
Πρὸς τὰς ἀρχαίας κόρας κράζει τῆς νυκτός·
« Μὴ ἐκφύγῃ ὁ φαῦλος ὑμᾶς μητροκτόνος!
Κατὰ πόδας διώκετε! Κτῆμά σας εἶναι! »
Ἀκούουσι· τὸ βλέμμα, ὡς τοῦ ἀετοῦ
αἱμοδιψὲς καὶ κοῖλον περιάγουσαι,
κινοῦνται εἰς τὰ σκότη τῶν σπηλαίων των,
καὶ βραδυπόροι δύω σύντροφοι αὐτῶν
ἐξ ἀφωτίστων γωνιῶν προέρπουσι,
δειλὴ ἀμφιβολία καὶ μετάνοια.
Εἶν' ἡ πνοὴ των Ἀχερόντιος ἀτμὶς,
εἰς ἧς τὰς νεφελώδεις δίνας ἡ εἰκὼν
σαφὴς τοῦ πεπραγμένου ἀναστρέφεται,
δονοῦσα τοῦ ἐνόχου τὸν ἐγκέφαλον.
Ἐκεῖναι δ' αἱ ἐξόλεις τῆς ὡραίας γῆς
τὸ ἔδαφος πατοῦσι τὸ θεόσπαρτον,
ἐξ οὗ ἀρχαία τὰς ἐξώρισεν ἀρά.
Διώκει τὸν φυγάδα ὁ ταχύς των ποῦς,
καὶ μόλις διαλείψας, πάλιν ἄρχεται.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ὦ τάλα, εἶσαι ὁμοιοπαθὴς καὶ σὺ,
καὶ ὅσα πάσχει ὁ φυγὰς αἰσθάνεσαι.

ΟΡΕΣΤΗΣ

Τί ἐννοεῖς; Πῶς λέγεις ὁμοιοπαθής;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Δι' ἀδελφοκτονίαν. Τοῦτο παρ' αὐτοῦ
τοῦ νεωτέρου ἀδελφοῦ σου ἔμαθον.

ΟΡΕΣΤΗΣ

Ψυχὴ μεγάλη, ὄχι, δὲν ἀνέχομαι
νὰ σ' ἀπατῶσι λόγοι ψευδεπίπλαστοι.
Ξένος πρὸς ξένον, δόλων μύστης, πονηρῶς
ἂς ἐξυφαίνῃ τὰ ψευδολογήματα
εἰς ἔντεχνον παγίδα. Μεταξὺ δ' ἡμῶν,
ἀλήθεια!
Εἶμ' ὁ Ὀρέστης! Ἡ κακοῦργος κεφαλὴ
κλίν' εἰς τὸν τάφον καὶ ζητεῖ τὸν θάνατον.
Ὁποιός τις ἂν ἔλθῃ, καλῶς ἔρχεται.
Σοὶ σωτηρίαν, ἥτις δήποτε ἂν ᾖς,
σοὶ καὶ τῷ φίλῳ εὔχομαι, οὐχὶ ἐμοί.
Φαίνεσ' ἐνταῦθα ὅτι μένεις ἄκουσα.
Φυγῆς ζητῆτε τρόπον, ἄφετε δ' ἐμέ.
Ἐγὼ ἀπὸ τοῦ βράχου ἄπνους ἂς ῥιφθῶ,
τὸ αἷμά μου ἂς ῥεύσῃ, ὡς τὰ κύματά,
κατάραν φέρον εἰς τὴν βάρβαρον ἀκτήν.
Εἰς τὴν καλὴν Ἑλλάδα σεῖς ἀπέλθετε
ἀνανεοῦντες φιλικὴν ἐκεῖ ζωήν. (μακρύνεται.)

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Λοιπὸν ἐπῆλθες τέλος, ὦ ἐκπλήρωσις,

πατρὸς μεγίστου ὦ καλλίστη θύγατερ!
Πῶς πελωρία ἡ εἰκών σου φαίνεται!
Τὸ βλέμμα μόλις φθάνει ὡς τὰς χεῖράς σου·
πλήρεις καρπῶν, στεφάνων καὶ εὐλογιῶν,
τὰ πλούτη τοῦ Ὀλύμπου φέρουσ' εἰς τὴν γῆν.
Ὡς ἀφθονία δώρων εἶναι γνώρισμα
τοῦ Βασιλέως, εἰς ὃν φαίνεται μικρὸν
ὅ,τι τοῖς ἄλλοις εἶναι θησαυρὸς, ὑμᾶς,
Θεοὶ, γνωρίζει ἐκ τῶν δώρων σας ἡ γῆ,
ὅσα σοφῶς, βραδέως ἑτοιμάζετε.
Τί μᾶς συμφέρει μόνοι σεῖς γνωρίζετε·
τὸ εὐρὺ κράτος βλέπετε τοῦ μέλλοντος,
ὅταν ἡμῶν τὰς ὄψεις τὸ νυκτερινὸν
καλύπτῃ νέφος. Ἀταράχως δέχεσθε
τὰς προσευχάς μας, ὅτε τὴν ἐπίσπευσιν
ὡς νήπιοι ζητῶμεν, πλὴν δὲν κόπτετε
ποτὲ ἀώρως τὸν οὐράνιον καρπόν.
Οὐαὶ δ' εἰς τὸν τολμῶτα, ἀνυπόμονος
αὐτὸν νὰ φάγῃ ὀξυνόν, πρὸς θάνατον!
Μὴ παριδῆτε τοῦτο τὸ εὐτύχημα
ὃ χρόνον τόσον περιέμενον, εἰς ὃ
τὸν νοῦν νὰ στήσω δὲν ἐτόλμων, ὡς σκιὰ
νεκροῦ φιλτάτου νὰ παρέλθῃ, μάταιον,
καὶ θλῖψιν τριπλασίαν καταλεῖπόν μοι!

ΟΡΕΣΤΗΣ (προσερχόμενος)

Ὑπὲρ Πυλάδου εὔχεσαι καὶ ὑπὲρ σοῦ;
Μὴ τότε, τ' ὄνομά μου μὴ παρέμβαλλε.
Τὸν ἔνοχον δὲν σώζεις προσλαβοῦσά τον,
καὶ τὴν ἀρὰν καὶ βλάβην συμμερίζεσαι.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ἡ ἐμὴ τύχη καὶ ἡ σὴ συνδέονται.

ΟΡΕΣΤΗΣ

Ποσῶς. Ἄφες με μόνον, ἀσυνόδευτον,
εἰς τοὺς νεκροὺς ν᾽ ἀπέλθω. Καὶ ἂν ἔκρυπτες
ὑπὸ τὸ κάλυμμά σου τὸν παράνομον,
τὰς ἀκοιμήτους δὲν θενὰ διέφευγεν·
ἡ σὴ δὲ παρουσία, οὐρανόπεμπτε,
δὲν τὰς διώκει, πρὸς στιγμὴν τὰς ἀπωθεῖ.
Οἱ χαλκοῖ πόδες οἱ αὐθάδεις των αὐτὸ
τὸ ἱερόν σας ἄλσος νὰ πατήσωσι
φοβοῦνται· ὅμως τοὺς ἀκούω ποῦ καὶ ποῦ
τοὺς ἀπαισίους καγχασμούς των. Κάθηνται
ὁμοίως λύκοι, δένδρον περιβάλλοντες
ἐφ᾽ οὗ ἐσώθη ὁδοιπόρος ἀναβάς.
Σκηνοῦσιν ἔξω προσκαθήμεναι. Μικρὸν
ἂν μακρυνθῶ τοῦ ἄλσους, ἀνεγείρονται,
καὶ τοὺς τῶν κεφαλῶν των ὄφεις σείουσαι
κ᾽ ἐγείρουσαι εἰς νέφη τὸν κονίσαλον,
τὸ θήρευμά των ἀπηνῶς διώκουσι.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ὀρέστ᾽, ἀκούεις φίλην λέξιν παρ᾽ ἐμοῦ;

ΟΡΕΣΤΗΣ

Αὐτὴν δι᾽ ἄλλον φύλαξον, θεοφιλῆ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ἐκ θεῶν νέα ἀνατέλλει σοι ἐλπίς.

ΟΡΕΣΤΗΣ

Καπνὸν καὶ λιγνὺν βλέπω, λάμψιν πελιδνὴν
τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ἅιδου, τοῦ καλοῦντός με.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Πλὴν τῆς Ἠλέκτρας ἄλλην ἔχεις ἀδελφήν;

ΟΡΕΣΤΗΣ

Γνωστὴ ἐκείνη μόνη μ' ἦτον· τύχη της
εὐμενὴς, ἥτις καθ' ἡμᾶς ἦν φοβερὰ,
ἀπέσπασε τὴν ἄλλην, τὴν πρωτότοκον,
ἐγκαίρως τῶν βασάνων τῆς οἰκίας μας.
Τὰς ἐρωτήσεις ἄφες. Ὑποβοηθεῖς
τὰς Ἐριννύας, αἴτινες, χαιρέκακοι
ἀποφυσοῦν τὴν τέφραν τῆς καρδίας μου,
οὐδ' ἐπιτρέπουν, τῆς φρικτῆς πυρκαϊᾶς
τοῦ ἐμοῦ οἴκου νὰ καῶσιν ἐν ἐμοὶ
οἱ τελευταῖοι ἄνθρακες χωρὶς φλογός.
Πρέπει τὸ πῦρ των, ἀναζωπυρούμενον,
τροφὴν τὴν πίσσαν ἔχον τὴν ταρτάρειον,
ἀπαύστως τὴν καρδίαν νὰ μοὶ πυρπολῇ;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Γλυκὺ προσάγω εἰς αὐτὸ θυμίαμα.
Ὦ, ἄφες τῆς ἀγάπης καθαρὰ πνοὴ
νὰ σοὶ δροσίσῃ τὸ φλεγμαῖνον στῆθός σου.

Ὀρέστα, φίλτατέ μου, δὲν ἀκούεις; ἢ
τῶν ἀπαισίων Θεαινῶν ἡ δίωξις
ἐξήρανε τὸ αἷμα εἰς τὰς φλέβας σου;
Ὡς τῆς Γοργῶνος ἡ φρικώδης κεφαλὴ,
ἀπολιθοῖ τι γόητρον τὰ μέλη σου;
Φωνὴ χυθέντος τῆς μητρός σου αἵματος
ἐκ τῶν καταχθονίων ἂν πρὸς σὲ βοᾷ,
τὴν τῆς ἀσπίλου εὐλογούσης ἀδελφῆς
οἱ ἐν Ὀλύμπῳ δὲν θ' ἀκούσουν ἀρωγοί;

ΟΡΕΣΤΗΣ

Βοᾷ, βοᾷ! Μὲ πέμπεις εἰς τὸν ὄλεθρον;
Δαίμονα κρύπτεις ἐκδικήσεως καὶ σύ;
Τὶς εἶσαι; Ἡ φωνή σου πῶς μ' ἀνακυκᾷ
παντοδυνάμως μέχρι βάθους τὴν ψυχήν;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ἐγὼ εἰμὶ, τὸ λέγει ἡ καρδία σου·
εἰμὶ ἡ ἀδελφή σου Ἰφιγένεια.
Ζῶ·

ΟΡΕΣΤΗΣ

Σύ;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ὦ ἀδελφέ μου!

ΟΡΕΣΤΗΣ

Ἄφες, ἄπεχε!
Μὴ, σὲ προτρέπω, ἅπτου τῶν πλοκάμων μου.

Ὡς τῆς Κρεούσης ὁ χιτὼν, οὕτω κ' ἐγὼ
ἐκπέμπω φλόγας, καὶ ἀσβέστως καίουσι.
Τὸν μισητόν με ἄφες. Ὡς ὁ Ἡρακλῆς
ἐνειλιγμένος, ν' ἀποθάνω θάνατον
αἰσχύνης θέλω.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Δὲν θεν' ἀποθάνῃς. Ὤ,
ἥσυχον λέξιν παρὰ σοῦ ἂν ἤκουον!
Τοὺς δισταγμούς μου λύσον, καὶ ἀσφάλισον
τὴν ποθουμένην εὐτυχίαν κ' εἰς ἐμέ.
Εἰς τὴν ψυχήν μου στρέφεται τροχὸς χαρᾶς
καὶ λύπης. Φεύγω ἔντρομος τὸν ἄγνωστον,
κ' ἐντός μου πόθος μ' ἕλκει πρὸς τὸν ἀδελφόν.

ΟΡΕΣΤΗΣ

Εἰς τοῦ Λυαίου εἶμαι τὸν ναόν; Λυσσᾷ
θεόληπτος κ' ἐνταῦθα ἡ ἱέρεια;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ὤ, ἄκουσόν μου! ὦ, ἰδὲ χρονία πῶς
εἰς τὴν εὐδαιμονίαν ἡ καρδία μου
ἀνοίγεται, κ' εἰς ὅ,τι ἔχει φίλτατον
δι' ἐμὲ ἔτι ἡ ζωὴ, εἰς τὴν χαρὰν
τὴν κεφαλήν σου νὰ φιλήσω, εἰς αὐτὰς
τὰς χεῖρας νὰ σὲ σφίξω, ἂς ὡς σήμερον
εἰς τοὺς ἀνέμους τοὺς κενοὺς ἐξέτεινον.
Ὤ, ἄφες, ἄφες! Ἡ Παρνάσσιος πηγὴ
δὲν ῥέ' εἰς βράχον ἀπὸ βράχου, διαυγὴς,
μέχρι τοῦ βάθους τῆς χρυσῆς κυλάδος της,

ὡς ἀναβρύει ἐκ τοῦ στήθους μου χαρὰ,
κ' εἰς εὐτυχίας πέλαγος ἐκτείνεται.
Ὀρέστα, ἀδελφέ μου!

ΟΡΕΣΤΗΣ

Νύμφη εὔχαρις,
δὲν σὲ πιστεύω οὐδὲ τὰς θωπείας σου.
Προπόλους θέλει αὐστηρὰς ἡ Ἄρτεμις,
καὶ τὸν βεβηλωθέντα ἐκδικεῖ ναόν.
Μακρὰν τοῦ ἐμοῦ στήθους τὸν βραχίονα!
Ἂν θέλῃς νέον, παίζουσα, τοῦ ἔρωτος
τὸ δῶρον νὰ τῷ δώσῃς τὸ γλυκύτατον,
εἰς τὸν χρηστόν μου φίλον τὴν καρδίαν σου
δὸς, κάλεσόν τον παρὰ σοὶ, ὁδήγει τον
πρὸς ὃ συμφέρει, ὅμως φείσθητι ἐμοῦ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ὦ ἀδελφέ μου, σύνελθε, καὶ γνώρισον
τὴν εὑρεθεῖσαν. Τὴν ἀδελφικὴν στοργὴν
τὴν θείαν, μὴ ὑβρίζῃς, ὡς ἀλόγιστον,
ἄνομον πόθον. Ὦ! τῆς πλάνης ἴασον
τοὺς ὀφθαλμούς σου, μὴ ἡ ἄπλετος χαρὰ
μᾶς ἀναδείξῃ τρισαθλίους. Εἶν' ἐδὼ
ἡ θρηνηθεῖσα ἀδελφή. Ἐκ τοῦ βωμοῦ
ἁρπάσασά με ἡ Θεὰ, μ' ἀνέσωσεν
ἐνταῦθα, ὅπου τὸ σεπτόν της τέμενος.
Σὺ συνελήφθης, ὁρισθεὶς εἰς σφάγιον,
καὶ ἀδελφὴν εὑρίσκεις τὴν ἱέρειαν.

ΟΡΕΣΤΗΣ

Τάλαινα, οὕτω θὰ ἰδῇ ὁ ἥλιος
τὴν τελευταίαν φρίκην τῆς οἰκίας μας!
Ποῦ εἶναι ἡ Ἠλέκτρα; Ἂς ἀπολεσθῇ
ὅπως ἡμεῖς κ' ἐκείνη, καὶ τὸν βίον της
μὴ παρατείνῃ εἰς θλίψεις καὶ εἰς συμφοράς.
Εἰς τὸν βωμόν σου ἄγωμεν, ἱέρεια.
Σ' ἀκολουθῶ. Ἀρχαία εἶναι παρ' ἡμῖν
τῆς ἀδελφοκτονίας ἡ συνήθεια.
Θεοὶ εὐγνωμονῶ σας, ὅτι ἄπαιδα
κἂν εὐδοκεῖτε νὰ μ' ἐξολοθρεύσητε.

(Πρὸς τὴν Ἰφιγένειαν)

Σὲ συμβουλεύω, μὴ τὸν ἥλιον πολύ,
μὴ τοὺς ἀστέρας ἀγαπᾶς· κατάβηθι
εἰς τὸ βαθὺ τοῦ σκότους κράτος μετ' ἐμοῦ.
Καθὼς οἱ ὄφεις, οἱ εἰς θείου τέλματα
φυέντες, τοῦ ἰδίου γένους τοὺς βλαστοὺς
καὶ πολεμοῦσι καὶ καταβροχθίζουσι,
τὸ λυσσῶν γένος οὕτως ἀλληλοσφαγεῖ.
Ἀμόλυντος κατάβα, ἄπαις μετ' ἐμοῦ.
Μοὶ ῥίπτεις βλέμμα ἐλεῆμον; Ἄπεχε!
Τοιοῦτο ἦν τὸ βλέμμα, δι' οὗ ἤγρευεν
ἡ Κλυταιμνήστρα τὴν καρδίαν τοῦ υἱοῦ·
ἡ χεὶρ του ὅμως κατηνέχθη φονική,
καὶ ἔπεσεν ἡ μήτηρ.—Σὺ ἀνάβηθι,
ὀργίλον πνεῦμα! Ἐριννύες, ἔλθετε
ἐν κύκλῳ, νὰ ἰδῆτε τὸ φρικτότατον
τῶν θεαμάτων, ἃ παρεσκευάσατε.
Δὲν τὴν ὁπλίζει μίσος οὐδ' ἐκδίκησις

τὴν ἀδελφὴν τὴν φίλην. Τὴν βιάζουσιν
ἄλλοι. Μὴ κλαίῃς. Εἶσαι σὺ ἀνεύθυνος.
Οὐδὲν ἐκ βρέφους, ἀδελφή, ἠγάπησα
ὡς σὲ θὰ μ᾽ ἦτο ν᾽ ἀγαπήσω δυνατόν.
Μή μου φεισθῇς· τὸ ξίφος γύμνωσον, αὐτὸ
τὸ στῆθος σχίσον, καὶ ὁδὸν διάνοιξον
εἰς τοὺς χειμάρους τοὺς ἐντός μου ζέοντας.
(Πίπτει λειπόθυμος).

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Νὰ φέρω μόνη τόσην λύπην καὶ χαρὰν
ἀδυνατῶ. — Ποῦ εἶσαι, ὦ Πυλάδη, ποῦ,
νὰ ἔλθῃς βοηθός μου, ἄνερ φίλτατε;
(Ἐξέρχεται ζητοῦσα).

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΟΡΕΣΤΗΣ

(συνελθὼν ἐκ τῆς λειποθυμίας καὶ ἐγερθείς).

Ἀκόμη ἐν, ἀκόμη, δός μοι δροσερὸν,
δὸς ἔσχατον τῆς Λήθης τὸ ποτήριον!
Θ᾽ ἀποπλυθῇ ταχέως ἐκ τοῦ στήθους μου
τὸ δεινὸν ἄλγος τῆς ζωῆς· τὸ πνεῦμά μου
ταχέως εἰς τὸ κῦμα τῆς ὠχρᾶς πηγῆς
πρὸς σᾶς θὰ ἔλθῃ ἐν ὁμίχλῃ, ὦ σκιαί!
Τῆς γῆς ὁ πλάνης γόνος ἄφετ᾽ εὐμενῶς
νὰ ἡσυχάσῃ εἰς τὴν ἠρεμίαν σας! —

Ποῖον ἀκούω εἰς τοὺς κλάδους ψίθυρον;
Τίς εἶν' αὐτὸς ὁ βόμβος εἰς τὸ λυκαυγές;
Αὐτοί! Τὸν ξένον νὰ ἰδῶσιν ἔρχονται.
Ὁ εὐσταλὴς τίς εἶναι οὗτος ὅμιλος,
ὡς ἡγεμόνων συνευφραινομένων, τίς;
Ἄνδρες, γυναῖκες, νεανίαι, γέροντες,
χωροῦσιν ἐν εἰρήνῃ, οἱ ἰσόθεοι
καὶ ὅμοιοι ἀλλήλοις. Ναὶ, εἰσὶν αὐτοὶ,
οἱ πρόγονοί μου. Ὁμιλοῦντες φιλικῶς
περιπατοῦσιν ὁ Θυέστης καὶ Ἀτρεὺς,
κ' οἱ παῖδες πέριξ ὀλισθαίνουν παίζοντες.
Δὲν ἐμφωλεύει ἔχθρα εἰς ὑμᾶς; Καθὼς
ὁ ἥλιος, ἐσβέσθη κ' ἡ ἐκδίκησις;
Λοιπὸν κ' ἐγὼ ἐπίσης εἰμ' εὐπρόσδεκτος·
τολμῶ νὰ ἔμβω εἰς τὸν θίασον ὑμῶν.
Σᾶς προσφωνεῖ, πατέρες, ὁ Ὀρέστης,
ὁ ἔσχατος βλαστὸς τῆς γενεᾶς σας.
Ἐθέρισε τὰ παρ' ὑμῶν σπαρέντα,
καὶ ἀρῶν πλήρης εἰς ὑμᾶς κατῆλθεν.
Ἀλλ, εἶν' ἐδῶ κουφότερα τά βάρη.
Δεχθῆτέ τον, δεχθῆτε μεταξύ σας.
Ἀτρεῦ, τιμῶ σε, πλὴν καὶ σὲ, Θυέστα.
Ἐνταῦθα μίσος δὲν ὑπάρχει κ' ἔχθρα.
Ὦ, δείξατέ μοι πάλιν τὸν πατέρα,
ὃν ἅπαξ εἶδον. Εἶσαι σὺ, ὦ πάτερ;
καὶ ὁδηγεῖς προφρόνως τὴν μητέρα;
Ἡ Κλυταιμνήστρα δίδει σοι τὴν χεῖρα,
Τότε τολμᾷ ἐπίσης ὁ Ὀρέστης
νὰ τῇ εἰπῇ· « Εἶμ' ὁ υἱός σοῦ, μῆτερ ».
Εἶμ' ὁ υἱός σας. Κράξατέ τῳ « Χαῖρε »,

Ἐπὶ τῆς γῆς ἦν ἡ κραυγὴ τοῦ φόνου
ὁ ἀσπασμὸς τοῦ ἡμετέρου οἴκου.
Ἡ γενεὰ τοῦ παλαιοῦ Ταντάλου
τῆς νυκτὸς πέραν μόνον χαρὰν ἔχει.
Μὲ δέχεσθε ἐπιφωνοῦσαι· « Χαῖρε ».
Ὤ, φέρετέ με εἰς τὸν πρόγονόν μου.
Ποῦ εἶν' ὁ γέρων ; Νὰ ἰδῶ ἐκεῖνον,
τὴν φίλην, τιμωμένην κορυφήν του,
ἣν οἱ Θεοὶ ὁμόβουλον ἐκάλουν.
Διστάζετε, καὶ στρέφετε τὰς ὄψεις ;
Τί τοῦτο ; Ὁ ἰσόθεος μὴ πάσχει ;
Οὐαί μοι ! Οἱ πανίσχυροι, οἱ ἄνω,
ἐχάλκευσαν εἰς τὸ εὐρύ του στῆθος
διὰ φρικτῶν δεσμῶν σκληρὰς βασάνους !

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

ΟΡΕΣΤΗΣ. ΠΥΛΑΔΗΣ. ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ.

ΟΡΕΣΤΗΣ

Λοιπὸν ἰδού σας, καὶ ὑμεῖς κατήλθετε ;
Λείπ' ἡ Ἠλέκτρα. Καλῶς ἦλθες, ἀδελφή.
Εἴθ' ἐν μικρῷ κ' ἐκείνην εὐμενοῦς θεοῦ
νὰ μᾶς τὴν καταπέμψῃ γλυκὺ τόξευμα.
Σὲ πλὴν οἰκτείρω φίλε μου ταλαίπωρε.
Ἐλθέ, συπορευθῶμεν πρὸς τὸν Πλούτωνα,
τὸν ξενοδόχον νὰ συγχαιρετήσωμεν.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ἀδελφὸν ζεῦγος, τὸ ἡμέρας καὶ νυκτὸς
ἐκ τοῦ εὐρέος οὐρανοῦ τὸ γλυκὺ φῶς
πέμπον τοῖς ζῶσιν, οὐχὶ δὲ καὶ τοῖς νεκροῖς,
σῶσον ἡμᾶς, ὦ σῶσον, ζεῦγος ἀδελφόν!
Τὸν ἀδελφόν σου ἀγαπᾷς, ὦ Ἄρτεμι,
ὑπὲρ πᾶν ὅ,τι ἔχει γῆ καὶ οὐρανός,
καὶ πρὸς τὸ φῶς του στρέφεις, ἀειπάρθενε,
σιγηλῷ πόθῳ πάντοτε τὸ πρόσωπον.
Μὴ συγχωρεῖς, ὁ μόνος, μόλις εὑρεθεὶς,
ἐν ζοφερᾷ μανίᾳ νὰ νυκτοβατῇ.
Ἂν ἤδη ἐτελέσθη ἡ σὴ βούλησις,
δι' ἣν ἐνταῦθα μ' ἔκρυψας, προτίθεσαι
δ' αὐτὸν νὰ σώσῃς δι' ἐμοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ
ἐμὲ, ὤ! λύσον τῆς ἀρᾶς σου τοὺς δεσμούς,
τῆς σωτηρίας μὴ παρέλθῃ ὁ καιρός.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Δὲν μᾶς γνωρίζεις, οὐδ' αὐτὸ τὸ ἱερὸν,
οὐδὲ τὸ φῶς, μὴ λάμπον ἐπὶ τῶν νεκρῶν;
Ἡ ἀδελφὴ, ὁ φίλος δὲν αἰσθάνεσαι
εἰς τὴν ἀγκάλην ζῶντα πῶς σὲ σφίγγουσι;
Κράτει μας· νόει πῶς δὲν εἴμεθα σκιαί.
Ἄκουσον τῆς φωνῆς μου, πρόσχες, σύνελθε.
Πᾶσα στιγμὴ σπουδαία καὶ βαρύτιμος.

Εἰς λεπτοὺς μίτους κρέμαται ἡ τύχη μας,
οὓς εὔνους μοῖρα φαίνεται ὑφαίνουσα.

ΟΡΕΣΤΗΣ (τῇ Ἰφιγενείᾳ)

Μετ' ἐλαφρᾶς καρδίας τέλος ἄφες με
ἀγνὴν χαρὰν ν' ἀντλήσω εἰς τὸ στῆθός σου.
Θεοί, ὦν, φλόγας πνέουσα, ἡ δύναμις
ῥοφᾷ βαρέα νέφη οὐρανοπλανῆ,
καὶ ἐν ἀνέμοις κ' ἐν βρονταῖς πανευμενῶς
κατὰ χειμάρους ποθουμένου ὑετοῦ
τὰ χύνει, πλὴν ταχέως ψεύδει τῶν δειλῶν
ἀνδρῶν τὰς προσδοκίας καὶ τοὺς φόβους των,
τὴν ἔκπληξίν των μετατρέπει εἰς χαρᾶς
εὐγνῶμον βλέμμα, ὅτε ἥλιος φαιδρὸς
εἰς φωτεινὰς σταγόνας κατοπτρίζεται
τῶν δροσισθέντων φύλλων, ποικιλόχρους δὲ
ἡ μειδιῶσα Ἶρις ἐλαφρᾷ χειρὶ
τὴν σκέπην σχίζει τῶν ἐσχάτων νεφελῶν,
κ' ἐμὲ, εἰς τὰς ἀγκάλας φίλου, ἀδελφῆς,
τὴν εὐτυχίαν ἣν μοι δαψιλεύετε
νὰ γεύωμ' εὐγνωμόνως ἐπιτρέπετε.
Ἤδ' ἡ ἀρά μου λύεται, τὸ ἐννοῶ.
Αἱ Εὐμενίδες φεύγουσ' εἰς τὸν Τάρταρον·
τὸ βῆμά των ἀκούω· καὶ βαρύγδουποι
αἱ χαλκαῖ πύλαι πίπτουσι καὶ κλείονται.
Ἡ γῆ ἡδύπνουν ἀναδίδει ἄρωμα,
κ' εἰς τὰς εὐρείας μὲ καλεῖ ἐκτάσεις της,
γενναίας πράξεις νὰ θηρεύσω καὶ χαράν.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Μὴ ἀμελῶμεν τοῦ καιροῦ. Εἶναι βραχύς.
Ὁ ἄνεμος, κοιλαίνων τὰ ἱστία μας,
ἂς φέρῃ τὴν χαράν μας εἰς τὸν Ὄλυμπον.
Σκέψις καὶ πρᾶξις ἀπαιτεῖται σύντονος.

ΠΡΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ (μόνη)

Ἐὰν οἱ ἀθάνατοι
εἰς γηγενῆ ἐπικλώθωσι
τύρβας τοῦ βίου,
κ' ἐξ ἀποτόμου μετάπτωσιν
ἐξ εὐφροσύνης εἰς θλίψιν
κ' εἰς χαρὰν ἐκ τῆς θλίψεως,
εἴτε πλησίον τῆς πόλεως
ἢ εἰς τὰς ξένας ἀκτὰς
πρὸς ἀρωγὴν ἐν κινδύνοις
παρασκευάζουσι τούτῳ.
Φίλον ἡσύχου θυμοῦ,
εὐλογεῖτε, Θεοί, τὸν Πυλάδην μας
καὶ πᾶσαν του ἐπίσης ἐπιχείρησιν.
Ἔχ' εἰς τὰς μάχας νεαρὸν βραχίονα,
καὶ λάμπον βλέμμα γέροντος εἰς τὰς βουλάς,
διότι ἡ ψυχή του ἥσυχος, τηρεῖ
ἁγίαν ἠρεμίαν, ἀνεξάντλητον,
καὶ εἰς θορυβουμένους ἐκ τοῦ βάθους της
συμβολὴν φέρει καὶ βοήθειαν. Ἐμὲ

ἐκ τῆς ἀγκάλης μ' ἥρπασε τοῦ ἀδελφοῦ,
ὃν ἔβλεπον καὶ πάλιν, καὶ μ' ἐφαίνετο
ἡ εὐτυχία ὄναρ, καὶ δὲν ἔπαυον
αὐτὸν εἰς τὴν ἀγκάλην σφίγγουσα, χωρὶς
νὰ βλέπω τοὺς κινδύνους ἐνεδρεύοντας.
Πρὸς τὴν ἀκτὴν ἀπῆλθον, ἐκτελέσοντες
τὴν πρόθεσίν των, ὅπου οἱ ἑταῖροί των
μετὰ τοῦ πλοίου ἐντὸς ὅρμων κρύπτονται,
καραδοκοῦντες σύνθημα. Ἐκεῖνοι δὲ
μ' ἐδίδαξαν ὁποῖον λόγον συνετὸν
θεν' ἀντιτάξω εἰς τὸν Ἄνακτα, ἐὰν
ζητῶν τὸ θῦμα ἐπιμείνῃ. Βλέπω, φεῦ!
ὅτι ὡς βρέφος πρέπει νὰ μὲ ὁδηγοῦν.
Δὲν ἐδιδάχθην δόλον καὶ ὑπόκρισιν.
Οὐαί, οὐαὶ τοῦ ψεύδους! Δὲν ἐλευθεροῖ
ἡμῶν τὸ στῆθος ὅπως ἡ ἀλήθεια.
Οὐχὶ παρηγορίαν ἐξ αὐτοῦ ἀντλεῖ,
ἀλλ' ἀγωνίαν ὁ κρυπτῶς χαλκεύων το.
Αὐτοῦ τὸ βέλος τοξευθὲν, ὑπὸ χειρὸς
στρέφεται θείας κατὰ τοῦ τοξεύσαντος.
Φροντὶς μετὰ φροντίδα τὴν καρδίαν μου
δονεῖ. Τὸν ἀδελφόν μου ἴσως Ἐρινὺς
ἀγρία πάλιν κατὰ τὸ παράλιον
τὸ μὴ ὡσιωμένον νὰ κατέλαβε.
Μὴ ἀνακαλυφθῶσι; Δὲν μοὶ φαίνεται
ἐνόπλους πῶς ἀκούω;—Ἰδού. Ἔρχεται
τοῦ Βασιλέως ἄγγελος ταχυπορῶν.
Τὸ πνεῦμά μου θολοῦται, ἡ καρδία μου
κτυπᾷ, ὁπόταν βλέπω κατὰ πρόσωπον
ἐκεῖνον εἰς ὃν μέλλω ψεύδη νὰ εἰπῶ.

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ. ΑΡΚΑΣ

ΑΡΚΑΣ

Τάχυνον τὴν θυσίαν, ὦ ἱέρεια.
Ὁ Βασιλεὺς προσμένει, σπεύδει δ' ὁ λαός.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ἐπλήρουν τὸ καθῆκον καὶ τὴν προσταγήν,
ὅπότ' ἐπῆλθε κώλυμ' ἀπροσδόκητον
ἐμοῦ ἐν μέσῳ καὶ τῆς ἐκτελέσεως.

ΑΡΚΑΣ

Τὸ δόγμα τί κωλύει τὸ βασιλικόν;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Σύμπτωσις ὅλως ἀνεξάρτητος ἡμῶν.

ΑΡΚΑΣ

Ἀλλὰ τίς αὕτη; Λέγε νὰ τῷ τὴν εἰπῶ.
Τὸν θάνατον τῶν δύω ἀπεφάσισεν.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Οἱ Θεοὶ δ' ἔτι δὲν τὸν ἀπεφάσισαν.
Ὁ εἷς αὐτῶν, ὁ πρῶτος, φέρει ἐνοχὴν
αἵματος, ὅπερ ἔχυσε, συγγενικοῦ.
Αἱ ἐριννύες τὸν καταδιώκουσι,

κ᾽ ἐν τῷ τεμένει ἔτι τὸν κατέλαβεν
ἡ φρικτὴ νόσος, βεβηλοῦσα τὸν ναόν.
Δι᾽ ὃ καὶ σπεύδω μετὰ τῶν παρθένων μου
πρὸν τὴν ἀκτὴν, τὸ θεῖον βρέχουσ᾽ ἄγαλμα
εἰς τὸ δροσόεν κῦμα τὸ θαλάσσιον,
μυστηριώδη νὰ τελέσω ἁγνισμόν.
Οὐδεὶς μὴ συνταράξῃ τὸ μυστήριον!

ΑΡΚΑΣ

Ν᾽ ἀγγείλω σπεύδω τοῦτο εἰς τὸν Ἄνακτα
τὸ κώλυμα τὸ νέον· μὴ ἐνάρχου δὲ
τοῦ ἱεροῦ σου ἔργου πρὶν σ᾽ ἐπιτραπῇ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Τῇ ἱερείᾳ τοῦτο ἐναπόκειται.

ΑΡΚΑΣ

Τὸ ἔκτακτον ἂς μάθῃ καὶ ὁ Βασιλεύς.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Οὐδὲν ἀλλάσσει συμβουλὴ ἢ προσταγή.

ΑΡΚΑΣ

Ὁ ἄρχων ἐρωτᾶται καὶ εἰς πρόσχημα.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Μὴ ἐπιμένῃς. Χρέος ἔχω ν᾽ ἀρνηθῶ.

ΑΡΚΑΣ

Μὴ τὸ καλὸν ἀρνεῖσαι, τὸ ὠφέλιμον.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ἐνδίδω, νὰ ταχύνῃς ἂν ὑπόσχησαι.

ΑΡΚΑΣ

Εἰς τὸ στρατόπεδόν του τρέχω τάχιστα,
καὶ τάχιστα σοὶ φέρω τὴν ἀπόκρισιν·
Ὢ! ἀγγελίαν ἂν τῷ ἔφερον χρηστὴν,
τὰς νῦν μερίμνας πάσας διαλύουσαν!
Πιστῆς καρδίας συμβουλὴν δὲν ἤκουσας.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Προθύμως ὅ,τι ἐδυνάμην ἔπραξα.

ΑΡΚΑΣ

Εἶν' ἐν καιρῷ ἀκόμη. Φρόνημ' ἄλλαξον.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Δὲν εἶναι τοῦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν μας.

ΑΡΚΑΣ

Ἀδύνατον νομίζεις τὸ ἐπίπονον.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ὅ,τι ποθεῖς, ἐκεῖνο δυνατὸν φρονεῖς.

ΑΡΚΑΣ

Καὶ εἰς τοιοῦτο τόλμημ' ἀποδύεσαι;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Τὸ πᾶν εἰς χεῖρας κατεθέμην τῶν Θεῶν.

ΑΡΚΑΣ

Ἀλλ᾽ ἀνθρωπίνως τοὺς ἀνθρώπους σώζουσι.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ἀρκεῖ τὸ νεῦμα νὰ μαντεύωμεν αὐτῶν.

ΑΡΚΑΣ

Τὸ πᾶν, σοὶ λέγω, ἐξαρτᾶται ἀπὸ σοῦ.
Τοῦ Βασιλέως ἀναβράζων ὁ θυμὸς
τὸν θάνατον τοῖς ξένοις ἐπεχρέμασεν.
Ὁ στρατὸς εἶχεν ἀπομάθει πρὸ πολλοῦ
σκληρὰς θυσίας, τελετὰς αἱματηράς·
καὶ πολλοί, ὅσους τύχη ἔφερεν ἐχθρὰ
εἰς ἀκτὰς ξένας, ἐκ ψυχῆς ἠσθάνθησαν
πόσον εἰς ξένον καὶ περιπλανώμενον
ἐν χώρᾳ ἀγνώστῳ θεία ἡ συνάντησις
φαιδροῦ προσώπου ἀνθρωπίνου φαίνεται.
Μὴ ἀποτρέπεις ἀφ᾽ ἡμῶν ὃ δύνασαι.
Εὐκόλως τελειόνεις ὅ,τι ἤρχισας·
διότι ἡ πρᾳότης, ἡ ἐξ οὐρανοῦ
ἐν ἀνθρωπίνῃ καταβαίνουσα μορφῇ,
ταχύτερον ἱδρύει θρόνον οὐδαμοῦ
ἢ ὅπου λαὸς νέος, ἄγριος, τραχύς,
πλήρης ζωῆς, ἰσχύος, θάρρους, ἑαυτῷ
ἐγκαταλελειμμένος κ᾽ εἰς προαίσθησιν
περίφοβον, τὰ ἄχθη φέρει τῆς ζωῆς,

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Μή μου συγκίνει τὴν ψυχὴν, ἀδυνατῶν
νὰ τὴν κινήσῃς κατὰ βούλησιν.

ΑΡΚΑΣ

Καιρὸς
ἐν ὅσῳ εἶναι, κόπων δὲν φειδόμεθα·
τὰς χρηστὰς λέξεις ἐπαναλαμβάνομεν.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Κόπους εἰς σὲ, καὶ θλίψεις φέρεις εἰς ἐμέ·
ἀμφότερα ματαίως· δι' ὃ ἄφες με.

ΑΡΚΑΣ

Καλῶ τὰς θλίψεις μάλιστα εἰς ἀρωγήν·
διότι εἰσὶ φίλαι καὶ εὐθύβουλοι.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Εἰς τὴν ψυχήν μου ἄρχουσι πανίσχυροι,
πλὴν δὲν νικῶσι τὴν ἀποστροφὴν αὐτῆς.

ΑΡΚΑΣ

Ψυχὴ ὡραία δῶρον ἀποστρέφεται
εὐεργεσίας, ὃ προσφέρει εὐγενής;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ναὶ, παρὰ πρέπον ἂν ὁ εὐγενὴς ζητῇ
ἐμὲ, καὶ ὄχι τὴν εὐγνωμοσύνην μου.

ΑΡΚΑΣ

Ὅστις δὲν ἔχει πρόθυμον τὴν πρόθεσιν,
εὑρίσκει λόγους πάντοτε ὑπεκφυγῆς.
Τῷ ἡγεμόνι θὰ εἰπῶ τὰ τρέχοντα.
Ὦ! ἡ ψυχή σου ἂν σοὶ ὑπενθύμιζε
πόσον ἐκεῖνος προσηνέχθη εὐγενῶς
πρὸς σέ, ἀφ' οὗ ἀφίχθης, μέχρι σήμερον!

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ (μόνη)

Οἱ λόγοι τούτου τοῦ ἀνδρὸς αἰσθάνομαι
ἐν οὐκ εὐθέτῳ χρόνῳ πῶς μοι ἔτρεψαν
ἐξαίφνης τὴν καρδίαν. Εἰμὶ ἔντρομος.
Καθὼς τὸ κῦμα, αὔξοντος τοῦ ῥεύματος
τοὺς βράχους κατακλύζει ὅσοι αἴρονται
ὑπὲρ τὴν παραλίαν ἄμμον, χείμαρος
χαρᾶς καὶ τὴν ψυχήν μου ἐπλημμύρησεν.
Εἰς τὰς ἀγκάλας εἶχον τὸ ἀνέφικτον.
Ἐφαίνετ' ὡς ἂν νέφος πάλιν ἐπ' ἐμὲ
κατῆλθε, καὶ ἂν πέραν μ' ἔφερε τῆς γῆς,
κοιμίζον με εἰς ὕπνον ὡς τὸν στέψαντα
τοὺς νέους μου κροτάφους, ὅταν τῆς Θεᾶς
μ' ἔσωσεν ὁ βραχίων. Μόνος πανσθενῶς
ὁ ἀδελφὸς ἐπλήρου τὴν καρδίαν μου.
Τοῦ φίλου μόνην ἤκουσα τὴν συμβουλήν,

καὶ νὰ τοὺς σώσω ἦν ὁ μόνος πόθος μου.
Ὡς εἰς κρημνοὺς ἐρήμου νήσου πρόθυμος
τὰ νῶτά του ὁ ναύτης στρέφει, ἄφηνον
κ' ἐγὼ ἐπίσης τὴν Ταυρίδα. Τοῦ πιστοῦ
ἀνδρὸς ἐκείνου ἡ φωνὴ μ' ἀφύπνισε,
μ' ἐνθύμισεν ἀνθρώπους ὅτι κ' εἰς αὐτὴν
ἀφήνω. Δὶς τὸν δόλον τώρα τὸν μισῶ.—
Ἠρέμει, ὦ ψυχή μου! Εἰς τὸν δισταγμὸν,
εἰς τὴν ἀμφιβολίαν παραδίδεσαι;
Τῆς σῆς ἐρήμου παραιτεῖς τὴν στερεάν·
ἐπὶ τοῦ πλοίου, κύματ' ἀεικίνητα
θενὰ σὲ φέρουν, καὶ θὰ βλέπῃς ἔντρομος
θολὸν τὸν κόσμον περὶ σὲ, ἀγνώριστον.

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ. ΠΥΛΑΔΗΣ.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Ποῦ εἶν' ἐκείνη; διὰ λόγου σπεύδοντος
νὰ τῇ ἀγγείλω τὰ τῆς σωτηρίας μας;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ἰδοὺ ἐγώ· μερίμνης πλήρης προσδοκῶ
παρηγορίαν οἵαν ἐπαγγέλλεσαι.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Ὁ ἀδελφὸς ἰάθη. Τὴν ἀνίερον

ἀκτὴν, ἄμμον καὶ βράχους, περιήλθομεν
φαιδρῶς λαλοῦντες. Δὲν παρετηρήσαμεν
ὅτι ὀπίσω ἔμεινε τὸ τέμενος.
Εἰς τοὺς ἰούλους τῆς καλῆς του κεφαλῆς
ἀκτινοβόλος τῆς νεότητος ἡ φλὸξ
ἔθαλλε, καὶ τὸ βλέμμα τὸ νοῆμόν του
ἔλαμπ' ἐλπίζον καὶ θαῤῥοῦν, καὶ εἰς χαρὰν
ἠνοίγετο κ' εἰς πόθον ἡ καρδία του
τὴν σώτειράν του νὰ ἐκσώσῃ σὲ, κ' ἐμέ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ηὐλογημένος ἔσο, καὶ τὰ χείλη σου
τὰ φέροντά μοι εὐαγγέλια χαρᾶς
ποτὲ μὴ διανοίξῃ λύπης στεναγμός.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Φέρω καὶ ἄλλα, ἐπειδὴ ὡς ἡγεμὼν
ἡ εὐτυχία ἔρχεται μετ' ὀπαδῶν.
Καὶ τοὺς ἑταίρους, καὶ αὐτοὺς τοὺς εὕρομεν.
Ἐντὸς σπηλάδος ἔκρυπτον τὸ πλοῖόν των,
κ' ἐκάθηντο ἐν θλίψει περιμένοντες.
Τὸν ἀδελφόν σου εἶδον· ἀλαλάζοντες
ἠγέρθησαν· δεήσεις τῷ ἀπέτειναν
νὰ ἐπισπεύσῃ τοῦ ἀπόπλου τὴν στιγμήν.
Ποθοῦσ' αἱ χεῖρες πρὸς τὰς κώπας φέρονται,
κ' ἠκούσθη ψιθυρίζων ὁ ἀπόγαιως
ὡς τὰς καλάς του πτέρυγας ἐξέτεινεν.
Ἂς μὴ ἀργῶμεν. Φέρε με εἰς τὸν ναὸν,
ἵνα πατήσω τὸν οὐδὸν τοῦ ἱεροῦ,
κ' ἐγγίσω εὐσεβάστως τὸν σκοπὸν ἡμῶν.

Ἀρκῶ καὶ μόνος τῆς Θεᾶς τὸ εἴδωλον
ν' ἀκοκομίσω ἐπὶ ὤμων στιβαρῶν.
Ἐπιθυμῶ τὸ ἄχθος τὸ παμπόθητον.

(Ταῦτα λέγων χωρεῖ πρὸς τὸν ναόν, μὴ ἰδὼν ὅτι ἡ Ἰφιγένεια δὲν τὸν παρακολουθεῖ. Τέλος μεταστρέφεται.)

Ἵστασαι καὶ διστάζεις! — Λέγε. — Σιωπᾷς;
Τεταραγμένη φαίνεσαι. Ἀνθίσταται
συμφορὰ νέα εἰς τὴν εὐτυχίαν μας;
Εἰπὲ τὸν λόγον ὃν συνεφωνήσαμεν
ἂν πρὸς τὸν Βασιλέα τὸν ἐμήνυσας.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ναὶ, φίλε ἄνερ. Θὰ μ' ἐπιτιμήσῃς πλήν.
Ἡ ὄψις σου μοὶ εἶναι σιγῶν ἔλεγχος.
Τοῦ Βασιλέως ἦλθε πρός με ἄγγελος,
καὶ αὐτῷ εἶπον ὅ,τι μ' ὑπηγόρευσας.
Ὡς ἐκπλαγεὶς ἐφάνη, καὶ ἀπῄτησε
νὰ ἐξαγγείλῃ πρῶτον εἰς τὸν Ἄνακτα
τὴν ἀσυνήθη τελετὴν, καὶ προσταγὰς
νὰ λάβῃ. Τὸν προσμένω ὅ,τι τάχιστα.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Ὤ, φεῦ! Ἐκ νέου αἰωρεῖται κίνδυνος
ὑπὲρ τὰς κεφαλάς μας. Εἰς τὸ δίκαιον
τῆς ἱερείας τί δὲν ἐνειλίσσεσο;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Δὲν τὸ μετεχειρίσθην ὡς ἐνείλιγμα
ποτέ.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Καὶ οὕτω, καθαρὰ ψυχὴ, καὶ σὲ
καὶ ἡμᾶς θέλεις καταστρέψει. Διατί
καὶ τοῦτο δὲν προεῖδον; δὲν σ' ἐδίδαξα
καὶ ταύτην ν' ἀποφύγῃς τὴν ἀξίωσιν;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ἐμὲ καὶ μόνην ἔλεγξον. Πῶς εἶν' ἐμὸν
αἰσθάνομαι τὸ σφάλμα. Ἀλλ' ἀδύνατον
μ' ἦν ν' ἀπαντήσω ἄλλως πρὸς τὸν συνετῶς
ζητοῦντα καὶ σπουδαίως ὅ,τι δίκαιον
αὐτή μου ἡ καρδία ἀναγνώριζεν.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Ὁ κίνδυνος δεινοῦται· ἀλλ' ἀπόγνωσις
ἡμᾶς μὴ καταλάβῃ, καὶ ἀσύνετος
σπουδὴ μὴ μᾶς προδώσῃ. Τὴν ἐπιστροφὴν
περίμεινον ἡσύχως τοῦ ἀγγέλου του,
καὶ, ὅ,τι φέρει, ἔμμενε ἀκλόνητος·
διότι ἔργον εἶναι ἡ κατάγνισις
τῆς ἱερείας καὶ οὐχὶ τοῦ ἄνακτος.
Ἂν δὲ τὸν ξένον ἀπαιτήσῃ νὰ ἰδῇ
τὸν ὑπὸ τῆς μανίας κατεχόμενον,
σὺ μὴ ἐνδώσῃς, καὶ εἰπὲ εἰς τὸν ναὸν
πῶς μᾶς φυλάττεις ἀμφοτέρους αὐστηρῶς.
Δὸς ἡμῖν οὕτως ἄνεσιν, τὸν θησαυρὸν,
τὸ θεῖον ἔδος, ὁ λαὸς ἀνάξιος,
ταχὺς κατέχει, κλέψαντες νὰ φύγωμεν.
Ἀρίστους πέμπει ὁ Ἀπόλλων οἰωνοὺς,

καὶ πρὶν ἡμεῖς τὸν ὅρον ἐκπληρώσωμεν,
ἐκπληροῖ θείως τὴν ὑπόσχεσιν αὐτός.
Ἰάθη ὁ Ὀρέστης· εἶν' ἐλεύθερος!
Ὦ! φέρετέ τον, φέρετέ μας, ἄνεμοι,
πρὸς τὴν πετρώδη νῆσον τοῦ Θεοῦ ἐκεῖ,
κ' ἐκεῖθεν εἰς Μυκήνας, ν' ἀναζήσωσι,
καὶ ἐκ τῆς τέφρας τῆς σβεστῆς τῶν ἑστιῶν
ν' ἀναστηθῶσιν οἱ πατρῷοί των Θεοί,
καὶ νὰ φωτίσῃ πῦρ λαμπρὸν τοὺς οἴκους των!

(τῇ Ἰφιγενείᾳ·)

Ἡ χείρ σου θέλει πρώτη μύρα εἰς αὐτοὺς
προχύσει ἐκ φιάλης ὁλοχρύσου. Σὺ
εἰς τὰς φλιάς των εὐλογίαν καὶ ζωὴν
θὰ φέρῃς πάλιν· σὺ θὰ λύσῃς τὴν ἀρὰν,
ἀνθοστεφῆ κοσμοῦσα τὴν ζωὴν τῶν σῶν.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Σ' ἀκούω, φίλε, κ' ἡ ψυχή μου τρέπεται —
ὡς τρέπεται τὸ ἄνθος πρὸς τὸν ἥλιον, —
ἅμα τὴν θίξῃ ἡ ἀκτὶς τῶν λόγων σου,
πρὸς τὴν παρηγορίαν. Τί πολύτιμος
ὁ λόγος τοῦ παρόντος φίλου, ὁ σαφής!
Ἐλλείπ' ἡ οὐρανία δύναμις αὐτοῦ
ἀπὸ τοῦ βίον ἔρημον διάγοντος,
ὅστις ἐνδίδει ἀθορύβως, ἐπειδὴ
βραδέως ὡριμάζει εἰς τὸ στῆθός του
ἀπόφασις καὶ σκέψις· ἀναπτύσσει δὲ
αὐτὰς παρὼν ἑταῖρος εὐχερέστατα.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Χαῖρε. Ν' ἀπέλθω πρέπει πρὸς τοὺς φίλους μου,
νὰ τοὺς καθησυχάσω περιμένοντας.
Ὡς δ' ἐπιστρέψω, εἰς τοὺς θάμνους θὰ κρυφθῶ
τῶν πέριξ βράχων, προσδοκῶν τὸ νεῦμά σου. —
Σκέπτεσαι; Αἴφνης τὸ φαιδρόν σου μέτωπον
ἀχλὺς βαρυθυμίας συνεκάλυψε!

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Σύγγνωθι. Ὅπως ἀραιὰ τὸν ἥλιον
σκιάζουν νέφη, οὕτω φόβος αἴρεται
εἰς τὴν ψυχήν μου ἐλαφρὸς, καὶ μέριμνα.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Ὦ, μὴ φοβοῦ! Ὁ φόβος καὶ ὁ κίνδυνος
συνωμοτοῦσι· δόλι' εἰσὶ σύμμαχοι.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Εὐγενῆ ὅμως θεωρῶ τὴν μέριμναν
τὴν ἀποτρέπουσάν με πρὸς τὸν ἄνακτα,
τὸν δεύτερον πατέρα, ψεῦδος καὶ κλοπὴν
νὰ κακουργήσω.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Φεύγεις τὸν φονεύοντα
τὸν ἀδελφόν σου.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ἦτον εὐεργέτης μου.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Ὁ κύπτων εἰς ἀνάγκην δὲν ἀγνωμονεῖ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ἀγνωμονεῖ, ἀνάγκη πλὴν τὸν δικαιοῦ.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Καὶ σὲ βεβαίως πρὸ ἀνθρώπων καὶ Θεῶν.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ἄφεσιν δὲν μοὶ δίδει ἡ καρδία μου.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Ἡ ὑπὲρ μέτρον αὕτη αὐστηρότης της
κεκαλυμμένη εἶν' ὑπερηφάνεια.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Δὲν ἐξετάζω, ἀλλ' ἁπλῶς αἰσθάνομαι.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Ἐὰν ὀρθῶς, θὰ πρέπει νὰ τιμᾷς σαυτήν.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Χαίρ' ἡ καρδία μόνον ὅταν ἄσπιλος.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Καὶ σὺ τοιαύτη ἔμεινες εἰς τὸν ναόν.
Τὴν πρὸς ἡμᾶς καὶ ἄλλους αὐστηρότητα
μετριωτέραν μᾶς διδάσκει ἡ ζωή·

κ' εἰς σὲ ἐπίσης. Ἔχει αὕτ' ἡ γενεὰ
τοσοῦτον θαυμασίαν τὴν διάπλασιν,
τοσοῦτον εἶναι συναφὴς, περίπλοκος,
ὥστε οὐδεὶς νὰ μένῃ ἢ καθ' ἑαυτὸν
ἢ πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ ἁγνὸς καὶ ἄμικτος.
Οὐδ ἐσμὲν ἄλλως δικασταὶ ἡμῶν αὐτῶν.
Τὸν δρόμον του βαδίζων πρέπει ἕκαστος
νὰ βλέπῃ ποῦ βαδίζει. Τοῦτο χρέος του.
Ὀρθῶς σπανίως ἐκτιμᾷ ὁ ἄνθρωπος
τὰ πεπραγμένα, τὰ πραττόμενα ποτέ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Σχεδὸν μὲ καταπείθεις εἰς τὴν γνώμην σου.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Πειθοῦς ἀνάγκη εἰς τὰ ἀναπόδραστα;
Ὁδὸς ὑπάρχει μία, σὲ, τὸν ἀδελφὸν
νὰ σώσῃς, κ' ἕνα φίλον· κ' ἔχεις δισταγμούς;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ἄφες με νὰ διστάζω. Μ' ἥσυχον ψυχὴν
ἀδίκημα τοιοῦτο δὲν θὰ ἔπραττες
εὐεργεσίαν ἀποδίδων, οὐδὲ σύ.

ΠΥΛΑΔΗΣ

Ἀλλ' ἂν καταστραφῶμεν, συνειδήσεως
θὰ ὑπομένῃς ἔλεγχον ἀπέλπιδα.
Πῶς δὲν ἠθίσθης εἰς ζημίας προφανὲς,
ἀφ' οὗ ἀρνεῖσαι πρὸς ὀλέθρου ἐκφυγὴν
νὰ θυσιάσῃς ἕνα λόγον κἂν ψευδῆ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ὦ! Ἀνδρικὴν καρδίαν ἐὰν ἔτρεφον,
καρδίαν ἥτις, μελετῶσα τόλμημα,
πρὸς πᾶσαν φωνὴν ἄλλην κλείεται κωφή!

ΠΥΛΑΔΗΣ

Μάτην ἀρνεῖσαι. Τῆς ἀνάγκης σιδηρᾶ
ἡ χεὶρ, προστάζει. Ἐμβριθὲς τὸ νεῦμά της,
ὕψιστος ἔστι νόμος· καὶ Θεοὶ αὐτῷ
πείθονται. Ἄρχει ἐν σιγῇ ἡ ἄβουλος
τῆς αἰωνίας εἱμαρμένης ἀδελφή.
Ὅ,τι ἐκείνη ἐπιβάλλει, φέρε το·
ὅ,τι προστάζει, πράττε. Περὶ τῶν λοιπῶν
γνωρίζεις.— Ἐπιστρέφω τάχιστα,
παρὰ τῆς ἱερᾶς σου νὰ δεχθῶ χειρὸς
τῆς σωτηρίας τὴν σφραγίδα τὴν καλήν.

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ (μόνη)

Νὰ τὸν ἀκολουθήσω πρέπει. Κίνδυνος
ἀπειλεῖ μέγας τοὺς ἐμούς. Πλὴν φεῦ! κ' ἐμοῦ
αὐτῆς ἡ τύχη δεινῶν φόβων μὲ πληροῖ.
Ὦ! τῆς χρηστῆς ἐλπίδος θὰ παραιτηθῶ,
ἣν ἐν μονήρει βίῳ κρυπτὴν ἔτρεφον;
Ἔστ' αἰωνία ἡ ἀρά; Οὐδέποτε

θ' ἀνεγεθῇ ἐκ νέου αὖτ' ἡ γενεὰ
ἐν εὐλογίᾳ; Ἂν τὰ πάντα φθίνωσι
καὶ ἀπαυδῶσιν, εὐτυχία, δύναμις
τῆς ζωῆς, μόνη ἄφθιτος εἶν' ἡ ἀρά;
Μάτην ἐλπίζω τὴς οἰκίας μου μακρὰν
ἐνταῦθ' ἀφ' οὗ ἐσώθην, πῶς θὰ μοὶ δοθῇ
τὴν κεκηλιδωμένην στέγην μας ποτὲ
χειρὶ ν' ἁγνίσω καὶ καρδίᾳ καθαρᾷ;
Μόλις ἐκ νόσου στυγηρᾶς ὁ ἀδελφὸς
ἴάθη θαυμασίως εἰς τὸν κόλπον μου,
μόλις ἡ ναῦς προσπλέει ἡ παμπόθητος
εἰς τῆς πατρίδος νὰ μὲ φέρῃ τὰς ἀκτὰς,
καὶ ἡ ἀνάγκη, σιδηρόχειρ καὶ κωφὴ,
διπλοῦν μοὶ ἐπιβάλλει ἔγκλημα, κλοπὴν
τοῦ πανσεβάστου, ἐμπεπιστευμένου μοι,
τοῦ ἱεροῦ εἰδώλου, κ' ἐξαπάτησιν
τοῦ σώσαντός με ἐκ θανάτου καὶ δεινῶν.
Ὦ! μὴ εἰς τὴν ψυχήν μου ἀγανάκτησις
βλαστήσῃ τῶν Τιτάνων καὶ τῶν παλαιῶν
Θεῶν· τὸ στῆθος τοῦτο μίσους καθ' ὑμῶν
βαθέως μὴ σπαράξῃ γὺψ, Ὀλύμπιοι!
Σεῖς σώσατέ με, καὶ προσέτι σώσατε
ἁγνὸν ἐντός μου τὸ σεπτόν σας εἴδωλον.
Ἀρχαῖον ἄσμα εἰς τὰ ὦτά μου ἠχεῖ.—
Τὸ εἶχον λησμονήσει, οὐχὶ ἄκουσα.—
Τὸ ἄσμα, ὃ αἱ Μοῖραι ἄγρι' ἔψαλλον
ὅτε τοῦ θρόνου ἔπεσεν ὁ Τάνταλος.
Μετὰ τοῦ φίλου ἔπασχον τοῦ εὐγενοῦς.
Ἦσαν ὀργίλαι, καὶ φρικτὸν τὸ μέλος των·
εἰς ἡμᾶς βρέφη ἡ τροφὸς τὸ ἔψαλλε,

καὶ εἰς τὴν μνήμην ἤδη μ' ἐπάνέρχεται.
Τοὺς Θεοὺς ἃς φοβῆται
τῶν μερόπων τὸ γένος.
Ἡ ἀείδιος χείρ των
ἰσχὺν φέρει καὶ κράτος,
καὶ διέπει αὐτῶν
τὰς ἡνίας ὡς βούλεται.
Ὃν δ' ὑψοῦσιν, ἐκεῖνος
ἃς φοβῆτ' ἔτι μᾶλλον.
Ὑπὲρ βράχους καὶ νέφη
ἐστρωμέν' εἰσὶ θρόνοι
καὶ κατάχρυσοι τράπεζαι.
Ὅταν αἴρηται ἔρις,
ἐν αἰσχύν' οἱ ἀπόβλητοι
ἀσεβεῖς δαιτυμόνες
καταπίπτουσ' εἰς σκότη,
καὶ προσμένουν ματαίως,
δεδεμέν' εἰς τὴν ἄβυσσον
τὴν δικαίαν των κρίσιν.
Ἀλλ' ἐκεῖν' εἰς παγχρύσους
εὐωχοῦνται τραπέζας
κ' ἑορτὰς αἰωνίας.
Ἀπὸ ὕψους εἰς ὕψος
τῶν βουνῶν βηματίζουσι,
καὶ τὰ βάραθρα κάτω
νεφελώδη τοῖς πέμπουσιν,
ὡς θυσίας θυμίαμα,
τὴν πνοὴν τῶν Τιτάνων.
Συνεχῶς οἱ πανίσχυροι
ἐκ γενῶν ἀποστρέφουσιν

εὐλογούσας τὰς ὄψεις,
καὶ ἀρνοῦνται νὰ βλέπωσιν
εἰς μορφὰς ἀπογόνων
ἐπιζῶν τὸ ὁμοίωμα
τῶν πρὶν φίλων πατέρων.
Ταῦτα ψάλλουν αἱ μοῖραι.
Ὁ ἐξόριστος γέρων
ἐν σπηλαίοις τ' ἀκούει,
ἐνθυμεῖται υἱοὺς καὶ ἐγγόνους,
καὶ κινεῖ πολιὰ κεφαλήν.

ΠΡΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

ΘΟΑΣ. ΑΡΚΑΣ.

ΑΡΚΑΣ

Ἀμηχανῶν τὸ λέγω, ὅτι ἀγνοῶ
πρὸς ποῦ νὰ στρέψω πρέπει τὴν ὑπόνοιαν.
Φυγὴν νὰ μηχανῶνται οἱ αἰχμάλωτοι;
Νὰ εἶναι βοηθός των ἡ ἱέρεια;
Εἰς κρυπτὸν ὅρμον λόγος περιάδεται
πῶς ἴσταταί που τὸ ἐκείνους εἰς ἡμᾶς
κομίσαν πλοῖον. Ἡ μανία τοῦ ἀνδρὸς,
ὁ ἀγνισμὸς, προφάσεις ὁσιοφανεῖς
ἀναβολῶν, καλοῦσι τὴν ὑπόνοιαν,
καὶ προφυλάξεις μᾶς ὑπαγορεύουσιν.

ΘΟΑΣ

Εὐθὺς ἐνταῦθα κάλει τὴν ἱέρειαν·
τὴν ἀκτὴν πᾶσαν ἔπειτ' ἀνιχνεύσατε
ἐκ τοῦ ἀκρωτηρίου μέχρι τοῦ ναοῦ,
φεισθέντες μόνων τῶν μυχῶν τῶν ἱερῶν.
Θέσατ' ἐνέδρας ἵνα τοὺς συλλάβητε.
Κρατήσατέ τους ὅπου ἂν τοὺς εὕρητε.

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΘΟΑΣ (μένος)

Δεινῶς ἐντός μου μεταπίπτει ὁ θυμός·
ἐπ' αὐτὴν πρῶτον, ἣν ἐτίμων ἱερὰν,
κ' ἐπ' ἐμὲ πάλιν, οὗ ἡ ἐπιείκεια
ἡ ἥπιος, προδότιν τὴν ἀνέθρεψεν.
Εἰς τὴν δουλείαν ἄριστα ἐθίζεται
κ' ὑποταγὴν μανθάνει ὁ στερούμενος
ἐλευθερίας πάσης. Τῶν προγόνων μου
εἰς τὰς ταχείας χεῖρας ἐὰν ἔπιπτε,
καὶ τὴν ὁσίαν ἂν ἀπέφευγεν ὀργὴν,
χαρά της θὰ τῇ ἦτο μόνη νὰ σωθῇ,
θὰ ηὐγνωμόνει εἰς τὴν εὔνουν τύχην της,
κ' εἰς τὸν βωμὸν τὸ ξένον αἷμα χύνουσα,
καθῆκον τὴν ἀνάγκην θὰ ἐνόμιζε.
Κινεῖ ἐντός της ἤδ' ἡ ἀγαθότης μου
αὐθάδεις πόθους. Μετ' ἐμοῦ νὰ συνδεθῇ
τὸ ἤλπισα ματαίως. Ἤδη σκέπτεται
ἰδιορρύθμους τύχας. Κολακεῖαί της
μ' ἔθελξαν τὴν καρδίαν. Ἀνθιστάμενον
μὲ βλέπει τώρα εἰς αὐτὰς, καὶ τὴν ὁδὸν
νὰ διανοίξῃ δι' ἀπάτης προσπαθεῖ.
Τὴν ἀγαθότητά μου φρονεῖ κτῆμά της.

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ. ΘΟΑΣ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Μ' ἐζήτησας. Ἐνταῦθα τί σε ἔφερε;

ΘΟΑΣ

Εἰπέ μοι, τὴν θυσίαν πῶς ἀνέστειλας;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Σαφῶς εἰς τὸν Ἀρκάδα ἤγγειλα τὸ πᾶν.

ΘΟΑΣ

Πλὴν νὰ τ' ἀκούσω ἤθελον καὶ παρὰ σοῦ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Καιρὸν πρὸς σκέψιν ἡ Θεὰ σοὶ χορηγεῖ.

ΘΟΑΣ

Φαίνεται νὰ συμφέρῃ ὁ καιρὸς κ' εἰς σέ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Δὲν ἔπρεπε νὰ ἔλθῃς, εἰς ὠμότητα
ἐὰν ἀπεσκληρύνθη ἡ καρδία σου.
Μονάρχης, ὅστις ἀπαιτεῖ ἀπάνθρωπα,
εὑρίσκει δούλους, ἀντ' εὐνοίας καὶ μισθοῦ

νὰ μερισθῶσι τὴν ἀρὰν τοῦ ἔργου του,
αὐτοῦ δ' ἡ παρουσία μένει ἄσπιλος.
Ἐν σκοτεινῇ νεφέλῃ φόνον μελετᾷ,
οἱ δ' ἄγγελοί του φοβερὰν καταστροφὴν
ἐπὶ τὸ θῦμα φέρουσι τὸ δύσμοιρον·
ὁ δ' αἰωρεῖται εἰς τὰ ὕψη του, Θεὸς
ἀπρόσιτος ἐν μέσῳ τῶν τρικυμιῶν.

ΘΟΑΣ

Ἄγριον ᾄσμα ἐκ χειλέων ἱερῶν.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Θυγάτηρ τοῦ Ἀτρείδου, ὄχ' ἱέρεια
εἰμί. Τὸν λόγον τῆς ἀγνώστου ἤκουες,
κ' εἰς τὴν ἡγεμονίδα δίδεις προσταγάς;
Οὐχί. Ὡς βρέφος ἔμαθον ὑποταγὴν
εἰς τοὺς γονεῖς μου, κ' ἔπειτα εἰς τοὺς Θεούς,
καὶ ὡς ἐλευθερίαν τὴν εὐπείθειαν
ἐκθύμως ἐξετίμων· ἀλλ' εἰς προσταγὴν
ἀνδρὸς νὰ κλίνω, καὶ εἰς λόγον τὸν τραχὺν,
οὐδ' ἐκεῖ τότε, οὐδ' ἐνταῦθα ἔμαθον.

ΘΟΑΣ

Προστάζει νόμος παλαιὸς, οὐχὶ ἐγώ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Προθύμως εἰς τοὺς νόμους καταφεύγομεν,
ἂν ὑπηρέται τῶν παθῶν μας γίνωνται.
Ἄλλος δὲ νόμος ὁμιλεῖ ἐντὸς ἐμοῦ,

ἀντίστασιν διδάσκων, ἀρχαιότερος
νόμος, καθ' ὃν πᾶς ξένος ἱερός ἐστιν.

ΘΟΑΣ

Ὑπὲρ τῶν αἰχμαλώτων φαίνεται πολλὴ
ἡ μέριμνά σου. Ἐν τῇ συγκινήσει σου
τοῦ πρώτου ἐπελάθου ὅρου τῶν φρενῶν,
τοῦ μὴ διερεθίζειν τοὺς ἰσχύοντας.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Σιγῶ ἢ λέγω, νὰ ἐξεύρῃς δύνασαι
τί ἔχω εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας μου.
Πήπως ὁμοίας τύχης ἡ ἀνάμνησις
δὲν ἀναλύει τὴν ψυχὴν εἰς ἔλεος;
Πολλῷ δὴ μᾶλλον τὴν ἐμήν! Βλέπω ἐμὲ
ἐν αὐτοῖς. Οὕτως ἔτρεμον πρὸ τοῦ βωμοῦ.
Γονυπετοῦσα, πρόωρον ἐπρόσμενον
θανάτου ἐπισήμου τραῦμα. Ἦρθ' ἡ μάχαιρα
τὸ στῆθος μου νὰ σχίσῃ, πλῆρες ὂν ζωῆς.
Ἐντός μου ἐδονεῖτο φρίκης στρόβιλος.
Κατέπεσ' ἄπνους, καὶ — σωθεῖσ' ἀνέβλεψα.
Εἰς ἡμᾶς ὅ,τι δαψιλεύουσ' οἱ Θεοὶ
κ' ἡμεῖς εἰς δυστυχοῦντας δὲν τ' ὀφείλομεν;
Νὰ μ' ἀναγκάσῃς θέλεις, σὺ, γνωρίζων με;

ΘΟΑΣ

Ὄχι ὁ ἄρχων, σ' ἀναγκάζ' ἡ θέσις σου.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ἄπεχε, καὶ τὴν βίαν μὴ καλλώπιζε,

ἐπαγομένην εἰς γυναῖκ᾽ ἀδύνατον.
Ἀλλ᾽ ἐγεννήθην ἐλευθέρα, ὡς ἀνήρ.
Ἀπέναντί σου ἂν τοῦ Ἀγαμέμνονος
τὸν υἱὸν εἶχες, καὶ ἀπήτεις ἄτοπα,
θὰ εἶχ᾽ ἐκεῖνος ξίφος καὶ βραχίονα
νὰ προασπίσῃ ὅ,τι δίκαιον φρονεῖ.
Ἐγὼ δὲν ἔχω εἰμὴ λόγους· κ᾽ εὐγενὴς
ἀνὴρ τὸν λόγον σέβεται τῆς γυναικός.

ΘΟΑΣ

Ὑπὲρ τὸ ξίφος τὸν τιμῶ τοῦ ἀδελφοῦ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Τῶν ὅπλων εἶν᾽ ἡ τύχη εὐμετάβλητος.
Οὐδεὶς ἐχέφρων τὸν ἐχθρὸν καταφρονεῖ.
Ἡ φύσις δὲν ἀφῆκεν ἀβοήθητον
κατὰ τραχείας προσβολῆς τὸν ἀσθενῆ.
Μάνθάνει δόλους, ἀγαπᾷ τεχνάσματα,
ὑποχωρεῖ, βραδύνει, ὡς ν᾽ ἀπαλλαγῇ.
Ὕβρις τοιαύτην προκαλεῖ ἀντίστασιν.

ΘΟΑΣ

Πλὴν ματαιοῖ τοὺς δόλους ἡ περίσκεψις.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ἂν καθαρὰ καρδία δὲν χρειάζεται.

ΘΟΑΣ

Καταδικάζεις ἀκουσίως σεαυτήν.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ἂν πῶς παλαίει ἡ ψυχή μου ἔβλεπες
ὅπως τὴν μοίραν ἀποσείσῃ τὴν κακὴν
θαρρούντως, ἥτις κατ' αὐτῆς ἐπέρχεται!
Ἀπέναντί σου εἰμὶ ἄοπλος λοιπόν.
Τὴν ἱκεσίαν ἀποκρούεις τὴν καλὴν,
τὸν γλυκὺν κλάδον τὸν εἰς χεῖρας γυναικὸς
ἐστομωμένου ξίφους ἰσχυρώτερον;
Πρὸς ὑπεράσπισίν μου τί μοι λείπεται;
Νὰ ἱκετεύσω διὰ θαῦμα τὴν Θεάν;
Εἰς τὴν ψυχήν μου δὲν ὑπάρχει δύναμις;

ΘΟΑΣ

Πολὺ ὑπὲρ τῶν ξένων, ὅπως φαίνεται,
μεριμνᾷς. Τίνες, λέγέ μοι, εἰσὶν αὐτοὶ,
οἵτινες τόσον συγκινοῦν τὴν φρένα σου;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Εἰσὶ — νομίζω — φαίνονταί μοι Ἕλληνες.

ΘΟΑΣ

Συμπατριῶται, καὶ εἰς τὴν καρδίαν σου
καλὴν εἰκόνα νόστου ἀνενέωσαν;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ (μετὰ μικρὰν σιωπὴν)

Ὁ ἀνὴρ μόνος ἔχει τὸ δικαίωμα
τῶν ἀνηκούστων ἔργων; καὶ τἀδύνατα
ἐγκλείει μόνον μέγα στῆθος ἥρωος;
Τί ἐστὶ μέγα; Τί ἐγείρει τὴν ψυχὴν

καὶ τὴν ταράττει, ὅσον ἡ διήγησις
ἐπιτυχίας ἀπιθάνων πράξεων
καὶ τολμημάτων; Μόνος μὴ φημίζεται
ὁ ἐν νυκτὶ εἰσδύων εἰς τὸν ἐχθρικὸν
στρατὸν, καὶ ὡς λυσσῶσα ἐπινέμεται
φλὸξ κοιμωμένους κ' ἐξυπνῶντας, μέχρις οὗ
τραπεὶς ὑπὸ τοῦ πλήθους, φεύγ' εἰς ἐχθρικοὺς
πηδήσας ἵππους, συναρπάσας λάφυρα;
ὅστις ἐγκαταλείπων ἀσφαλεῖς ὁδοὺς,
εἰς δάση καὶ εἰς ὄρη περιφέρεται,
ληστῶν τὴν χώραν ἀπαλλάττων εὐθαρσῶς;
Καὶ οὐδὲν μένει δι' ἡμᾶς; Πρέπ' ἡ γυνὴ
τὸ ἔμφυτόν της ν' ἀπολέσῃ δίκαιον;
νὰ εἶν' ἀγρία κατ' ἀγρίων, Ἀμαζὼν
τὰ ὅπλ' ἀμφισβητοῦσα εἰς ὑμᾶς; δεσμὰ,
πιέσεις δι' αἱμάτων ἀποκρούουσα;
Εἰς τὴν ψυχήν μου τόλμημα ἐγκυμονῶ.
Ἂν ἀποτύχῃ, ἐμαυτὴν θὰ ἐγκαλῶ,
καὶ συμφοραὶ μεγάλαι θὰ προκύψωσιν.
Ἀλλ' ἀποθέτω τοῦτο εἰς τὰ γόνατα
ὑμῶν. Ἂν εἶσθε, ὡς τιμᾶσθε, ἀληθεῖς,
ἡ ἀρωγή σας ἂς τὸ δείξῃ. Δι' ἐμοῦ
δοξάσατε ὑψοῦντες τὴν ἀλήθειαν! —
Ναὶ, ἄκουσόν το, Βασιλεῦ. Χαλκεύεται
ἀπάτη. Δὲν ὑπάρχουν οἱ αἰχμάλωτοι·
μὴ τοὺς ζητῇς. Ἀπῆλθον τοὺς ἑταίρους των
νὰ εὕρουν, καὶ τὸ πλοῖον, κατὰ τὴν ἀκτήν.
Ὁ πρῶτος, ὃν ἡ νόσος κατεμάστισε
καὶ μετὰ ταῦτ' ἀφῆκεν, ὁ Ὀρέστης ἦν,
ὁ ἀδελφός μου· φίλος δ' ἐπιστήθιος

ὁ ἄλλος, ὃς Πυλάδης ὀνομάζεται.
Ἐνταῦθα ὁ Ἀπόλλων τοὺς ἐξέπεμψεν
ἐκ Δελφῶν, θείαν δίδων ἐντολὴν αὐτοῖς
ν᾽ ἁρπάσωσι τὸ ἕδος τῆς Ἀρτέμιδος,
καὶ νὰ κομίσωσ᾽ εἰς αὐτὸν τὴν ἀδελφήν,
ἀνθ᾽ ὧν τῷ μητροκτόνῳ, ὃν διώκουσιν
αἱ Ἐριννύες, τιμωροὶ τοῦ αἵματος,
ἀπαλλαγὴν τῆς νόσου ἐπαγγέλλεται.
Ἰδού, παρέδων εἰς τὰς χεῖρας σου ἡμᾶς,
τοὺς δύω μόνους γόνους τῶν Ταντα λιδῶν.
Κατάστρεψόν μας, — ἐὰν πρέπῃ.

ΘΟΑΣ

Καὶ φρονεῖς
ὁ βάρβαρος, ὁ Σκύθης, ὅτι τὴν φωνὴν
τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἀνθρωπότητος
θ᾽ ἀκούσῃ, ἣν ὁ Ἕλλην, ὁ Ἀτρεὺς ποτὲ
παρήκουσεν;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ἀκούει αὐτήν ἕκαστος,
εἰς κλίμ᾽ ἂν ἐγεννήθη οἷον δήποτε,
ὁ εἰς ὃν ῥέουν ἀκολύτως, καθαρῶς
διὰ τοῦ στήθους τῆς ζωῆς τὰ νάματα.—
Σιγῶν, ὦ Ἄναξ, τί ἐπιφυλάττεις μοι;
Θάνατον; τότε πρώτην φόνευσόν ἐμέ·
διότι ἤδη, ὅτε πᾶσα ἔλειψεν
ἐλπὶς πρὸς σωτηρίαν, βλέπω καθαρῶς
εἰς τίν᾽ ἀπερισκέπτως κ᾽ ἐκ προθέσεως
βυθὸν κινδύνων τοὺς φιλτάτους ἔῤῥιψα.

Ἐμπρός μου δεδεμένους, φεῦ! θὰ τοὺς ἰδῶ!
Ποῖον θὰ ῥίψω βλέμμ' ἀποχαιρετισμοῦ
ἐπὶ τὸν ἀδελφόν μου, ὃν ἐφόνευσα;
Ὦ! ν' ἀποβλέψω θά μοι εἶν' ἀδύνατον
εἰς τοὺς φιλτάτους ὀφθαλμούς του τοῦ λοιποῦ.

ΘΟΑΣ

Ἄ! Οἱ ἀπατεῶνες ἐμυθούργησαν
τοιαῦτα; κ' εἰς τοῦ δόλου τὸ μηχάνημα
τὴν εὔπιστόν σε καὶ τὴν ἀκοινώνητον
συνέλαβον;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ὦ! ὄχι· ὄχι, Βασιλεῦ.
Ἐγὼ μὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀπατηθῶ,
ἀλλ' εἰσὶν οὗτοι φιλαλήθεις καὶ πιστοί.
Ἐὰν τοὺς εὕρῃς ἄλλως, φόνευσον αὐτούς,
κ' ἐξόρισόν με εἴς τινα περίβρεκτον
σκόπελον, τιμωρῶν με τῆς ἀνοίας μου.
Ἀνίσως ὅμως ὁ ἀεὶ ποθούμενος
ἐκεῖνος εἶναι ἀδελφός μου, ἄφες μας
τότε, καὶ ἔσο εὔνους πρὸς τοὺς δύω μας,
ὡς πρὸς ἐμὲ ὑπῆρξας. Θῦμα ἔπεσε
τῆς γυναικός του ὁ πατήρ μου, τοῦ δ' υἱοῦ
ἐκείνη· ἡ δ' ἐσχάτη μένουσα ἐλπὶς
τοῦ οἴκου τοῦ Ἀτρείδου μόνος εἶν' αὐτός.
Ἄφες ἀγνῇ καρδίᾳ καὶ ἀγνῇ χειρὶ
ν' ἀπέλθω καὶ ν' ἁγνίσω τὴν οἰκίαν μας.
Τὸν λόγον τήρει. Μοὶ ὡρκίσθης ἄλλοτε,
ἂν ποτε νόστου ἀφορμὴ μ' ἐδίδετο,

νὰ μὲ ἀφήσῃς. Ἰδοὺ σήμερον αὐτή.
Καθὼς ὁ ἰδιώτης, δὲν ὑπόσχεται
ὁ Βασιλεὺς ματαίως, ἵν' ἀπαλλαγῇ
τοῦ πρὸ ποδῶν αἰτοῦντος, οὐδ' ἐγκρίνει τι
ἐφ' ὑποθέσει ἣν φρονεῖ ἀπίθανον.
Αἰσθάνεται τὸ ὕψος τῆς ἀξίας του
ὅτ' εὐτυχίαν δίδ' εἰς τοὺς προσμένοντας.

ΘΟΑΣ

Ὀργίλος, ὅπως ἀμυνόμενον τὸ πῦρ
τὸ ὕδωρ, τὸν ἐχθρόν του, σίζον πολεμεῖ,
καὶ ὁ θυμὸς ἐντός μου ἐξανίσταται
πρὸς ἕκαστόν σου λόγον.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ἄφες χάρις σου
νὰ μοὶ προσλάμψῃ, ὡς τὸ φῶς τὸ ἱερὸν
τοῦ θυσιαστηρίου εἰς τὸ ἄδυτον,
ἐν εὐλογίαις κ' ἐν εὐγνώμονι χαρᾷ!

ΘΟΑΣ

Ποσάκις αὕτη ἡ φωνὴ μ' ἐπράϋνε!

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ὦ! δὸς τὴν χεῖρα εἰς εἰρήνης ἔνδειξιν.

ΘΟΑΣ

Πολὺ ζητεῖς νὰ λάβῃς ἐν βραχεῖ καιρῷ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ἡ εὐποιΐα μακρὰν σκέψιν δὲν ζητεῖ.

ΘΟΑΣ

Πολλήν. Γεννᾶται τὸ κακὸν ἐκ τοῦ καλοῦ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Εἰς κακὸν τρέπει τὸ καλὸν ὁ δισταγμός.
Μὴ σκέπτου, καὶ χορήγει ὡς αἰσθάνεσαι.

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΟΡΕΣΤΗΣ

(ἔνοπλος, καὶ οἱ ἀνωτέρω).

ΟΡΕΣΤΗΣ (πρὸς τὰ παρασκήνια).

Διπλοῦτε τὰς δυνάμεις. Ῥίπτετε αὐτοὺς
ὀπίσω. Εἰς τὸ πλῆθος μὴ ἐνδίδετε.
Μέχρι τοῦ πλοίου εἰς τὴν ἀδελφὴν κ' ἐμὲ
ἀνοίξατε τὸν δρόμον. Ἐπροδόθημεν!

(τῇ Ἰφιγενείᾳ, μὴ βλέπων τὸν Βασιλέα).

Ἐλθέ. Ὀλίγαι μένουν πρὸς φυγὴν στιγμαί.

(Βλέπων τὸν Βασιλέα).

ΘΟΑΣ (θέτων τὴν χεῖρα εἰς τὸ ξίφος)

Οὐδεὶς ἐμπρός μου φέρει ἀτιμώρητος
γυμνὸν τὸ ξίφος.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Φόνος καὶ ὀργὴ
μὴ βεβηλώσῃ τῆς Θεᾶς τὸ ἱερόν.
Τοῖς ὀπαδοῖς σας ἀποχὴν προστάξατε.
Ἡ ἀδελφὴ τὸ λέγει, ἡ ἱέρεια.

ΟΡΕΣΤΗΣ

Τίς εἶν' ὁ ἀπειλῶν μας;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Σέβου ἐν αὐτῷ
τὸν Βασιλέα, δεύτερον πατέρα μου.
Συγγνώμην, ἀδελφέ μου· ἀλλ' ἡ ὑϊκὴ
καρδία πᾶσαν ἔθηκε τὴν τύχην μας
εἰς χεῖράς του. Τῷ εἶπον τοὺς σκοποὺς ὑμῶν,
κ' ἐκ προδοσίας τὴν ψυχήν μου ἔσωσα.

ΟΡΕΣΤΗΣ

Καὶ τὸν ἀπόπλουν ἐπιτρέπ' εἰρηνικῶς;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Δὲν θ' ἀπαντήσω στιλβοντος τοῦ ξίφους σου.

ΟΡΕΣΤΗΣ (ἐπιστρέφων τὸ ξίφος του εἰς τὴν θήκην)

Ἰδού, τὸ βλέπεις, σ' ὑπακούω· λάλησον.

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ

Οἱ ἀνωτέρω. ΠΥΛΑΔΗΣ, καὶ μετ' ὀλίγον
ΑΡΚΑΣ
(ἀμφότεροι ξιφήρεις).

ΠΥΛΑΔΗΣ

Μὴ χρονοτρίβει. Μόλις ἂν ἀντέχωσιν
ἐξηντλημένοι οἱ ἡμέτεροι. Χωροῦν
πρὸς τὴν ἀκτὴν βραδέως ὑπενδίδοντες.
Τίς ἡγεμόνων συνδιάλεξις ἐδώ!
Ἡ σεβασμία κεφαλὴ τοῦ ἄνακτος!

ΑΡΚΑΣ

Ἠρέμως, ὅπως σοὶ ἁρμόζει, Βασιλεῦ,
πρὸ τῶν ἐχθρῶν σου ἵστασαι. Παιδεύεται
ἀνυπερθέτως τούτων ἡ αὐθάδεια.
Ὑποχωροῦσι κ' ἔχομεν τὸ πλοῖόν των.
Εἰπὲ κ' ἐπυρπολήθη.

ΘΟΑΣ

Εὐθὺς ἄπελθε!
Διάταξον νὰ παύσουν. Μή τις τὸν ἐχθρὸν
βλάψῃ, ἐν ὅσῳ συνδιαλεγόμεθα.
(ὁ Ἀρκὰς ἀπέρχεται).

ΟΡΕΣΤΗΣ

Τὸ δέχομαι. Ὦ φίλε, ἄπελθε καὶ σύ·

τοὺς ἡμετέρους σύναξον. Προσμείνατε
ὁποῖον τέλος οἱ Θεοὶ μᾶς ὥρισαν.

ΣΚΗΝΗ ΕΚΤΗ

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ. ΘΟΑΣ. ΟΡΕΣΤΗΣ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Καθησυχάσατέ με πρὶν ἀρχίσητε.
Ἔριν φοβοῦμαι, ἂν δὲν κλίνῃς, Βασιλεῦ,
τὸ οὖς εἰς τοῦ δικαίου πράως τὴν φωνήν,
σὺ δ', ἀδελφέ μου, ἂν δὲν θέσῃς χαλεινὸν
εἰς τὰς ὁρμὰς τῆς νέας ἡλικίας σου.

ΘΟΑΣ

Ἀναχαιτίζω τὴν ὀργήν, ὡς εὐπρεπὲς
εἶν' εἰς τὸ γῆρας. Τίς ἀπόδειξις, εἰπέ,
πῶς υἱὸς εἶσαι σὺ τοῦ Ἀγαμέμνονος,
καὶ ἀδελφός της;

ΟΡΕΣΤΗΣ

Εἶν' αὐτὸ τὸ ξίφος του,
δι' οὗ τῆς Τροίας τοὺς ἀνδρείους ἔκτεινεν.
Ἐκ τῶν χειρῶν λαβών το τοῦ φονέως του,
ηὐχήθην ὅπως τὴν τοῦ εὐρυάνακτος
τόλμην, ἀνδρείαν, τύχην, ὅμως θάνατον
ἐκείνου κρείττω, μοὶ παράσχωσ' οἱ Θεοί.
Ἔκλεξον ἕνα τῶν ἀνδρειοτέρων σας·

ἀπέναντί μου τάξον ἔνοπλον αὐτόν.
Ὅπου ἐκτρέφει ἥρωας ἡ γῆ, οὐδεὶς
ξένος αἰτῶν τοιαῦτα ἀποῤῥίπτεται.

ΘΟΑΣ

Ἐδὼ δὲν δίδ' εἰς ξένους τὸ προνόμιον
ἀρχαῖον ἔθος.

ΟΡΕΣΤΗΣ

Τότε ἂς ἀρχίσωμεν
τὸ ἔθος τοῦτο ἀπὸ τοῦδε, σὺ κ' ἐγώ.
Εὐγενεῖς πράξεις τῶν ἀρχόντων ὁ λαὸς
μιμεῖται, καὶ εἰς νόμους τὰς καθιεροῖ.
Οὐχὶ δὲ μόνον ὑπὲρ σωτηρίας μου,
κ' ὑπὲρ τῶν ξενων, ξένος ὢν, θ' ἀγωνισθῶ.
Ἂν πέσω, ἐδικάσθη δι' ἐμοῦ αὐτῶν
ἡ τύχη· ἂν νικήσω, τότε τὴν ἀκτὴν
μήποτε ξένος ἐπιβῇ, χωρὶς γλυκὺ
ἀγάπης βλέμμα νὰ τὸν ὑποδέχηται,
κ' ἐντεῦθεν ν' ἀποπλέῃ παρηγορηθείς.

ΘΟΑΣ

Ἀνάξιος, ὦ νέε, δὲν μοὶ φαίνεσαι
τῶν οὓς προγόνους λέγεις, ἐγκαυχώμενος.
Πολυπληθεῖς ἀνδρεῖοι ἅμα κ' εὐγενεῖς
μ' ἀκολουθοῦσι· πλὴν κ' ἐγὼ ἀκόμ' εἰμὶ
εἰς ἡλικίαν νὰ μετρῶμαι πρὸς ἐχθρούς.
Νὰ σ' ἀπαντήσω ἔνοπλος, εἶμ' ἕτοιμος.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Ποσῶς. Τῆς αἱματώδους ἐπιδείξεως
δὲν εἶν' ἀνάγκη, Βασιλεῦ. Μὴ ξίφη, μή.
Ἐμὲ, τὴν ἐμὴν τύχην ἐνθυμήθητι.
Ναὶ, ἀπαθανατίζει πόλεμος ὀξὺς
τὸν ἄνδρα. Πίπτει; ᾄσματα τὸν ψάλλουσι·
τὰ δάκρυα τῆς χήρας πλὴν, τῶν ὀρφανῶν,
τὰ ῥέοντ' ἀενάως, οἱ ἐπίγονοι
δὲν τὰ μετροῦσι, καὶ σιγῶσ' οἱ ποιηταὶ
περὶ παγκλαύστων καὶ νυκτῶν καὶ ἡμερῶν,
καθ' ἃς ψυχὴ πενθοῦσα τὸν οἰχόμενον
ἀφαρπασθέντα φίλον εἰς ἐπιστροφὴν
ν' ἀνακαλέσῃ μάτην ἀναλίσκεται.
Ἐγὼ αὐτὴ ἐπείσθην μεριμνήσασα
ὅτι λῃστοῦ ἀπάτη δὲν μὲ ἀποσπᾷ
ἐξ ἀσφαλοῦς ἀσύλου, ἵνα ῥίψῃ με
εἰς τὴν δουλείαν. Ἀκριβῶς ἠρώτησα,
ἠρεύνησα τὰ πάντα, τοῖς ἐζήτησα
σημεῖα, καὶ ἐπείσθη ἡ καρδία μου.
Ἰδὲ, ἐνταῦθα ἔχ' ἡ χεὶρ ἡ δεξιὰ
τριάστερον σημεῖον, ὃ ἐκ γενετῆς
παρετηρήθη εἰς αὐτὸν, κ' ἠρμήνευσαν
οἱ ἱερεῖς ὡς δεῖγμα ὅτι δι' αὐτῆς
δεινόν τι θέλει πράξει. Ἔτι πείθει με
ἡ οὐλὴ αὕτη τῶν ὀφρύων μεταξύ.
Ὅτε ἦν βρέφος, ζωηρὰ ὡς πάντοτε,
ἀπρόσεκτος, ἀφῆκεν ἡ Ἠλέκτρ' αὐτὸν
νὰ πέσῃ, καὶ εἰς τρίπουν τότ' ἐκτύπησεν.
Ἐκεῖνος εἶναι· καὶ τὴν ὁμοιότητα

πρὸς τὸν πατέρα, τοὺς παλμοὺς τοῦ στήθους μου
νὰ σ᾽ ἀναφέρω πρέπει πρὸς ἀπόδειξιν;

ΘΟΑΣ

Καὶ ἂν ἀμφιβολίαν πᾶσαν ἔλυες,
καὶ ἂν ἐντός μου τὴν ὀργὴν κατέστελλον,
ν᾽ ἀποφασίσουν πάλιν θενὰ ἔπρεπε
τὰ ὅπλα. Ἡ εἰρήνη εἶν᾽ ἀνέφικτος.
Ἦλθον ἐκεῖνοι, — σὺ αὐτὴ τ᾽ ὁμολογεῖς, —
ν᾽ ἁρπάσωσι τὸ θεῖον ἄγαλμα. Φρονεῖς
ὅτι ἀδιαφόρως θενὰ τ᾽ ἀνεχθῶ;
Ὁ Ἕλλην στρέφει βλέμμα πλεονεκτικὸν
εἰς τῶν βαρβάρων συνεχῶς τοὺς θησαυροὺς,
ἵππους, παρθένους, ἢ τὸ δέρας τὸ χρυσοῦν.
Εὐτυχῶς ὅμως πάντοτε δὲν ἔφερον
τὰ λάφυρα τῆς βίας καὶ τοῦ δόλου των.

ΟΡΕΣΤΗΣ

Μὴ μᾶς χωρίζῃ, Βασιλεῖ, τὸ ἄγαλμα.
Γνωρίζω τώρα τὴν ἀπάτην ἣν Θεὸς
περὶ τὴν κεφαλήν μας συνεπύκνωσεν,
ὁπότ᾽ ἐζήτουν συμβουλὴν, ἀπαλλαγὴν
τῶν Ἐριννύων, τῆς διώξεως αὐτῶν,
καὶ ὁ Θεὸς ἐνταῦθα μ᾽ ἔπεμψεν, εἰπών·
« Τὴν ἀδελφὴν ἂν φέρῃς ἐκ τοῦ ἱεροῦ
« τοῦ ἐν Ταυρίδι, ὅπου μένει ἄκουσα,
« εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀπελύθης τῆς ἀρᾶς ».
Τὴν ἀδελφὴν ἐνόουν τοῦ Ἀπόλλωνος

λέγοντος ταῦτα· ἀλλ' αὐτὸς ἐνόει σέ.
Ἡ αὐστηρὰ ἐλύθη πέδη, κ' εἰς τοὺς σοὺς
σὺ ἀπεδόθης, ἱερά! Μὲ ἤγγισας
καὶ ἰατρεύθην. Εἰς τοὺς φίλους κόλπους σου
γαμψώνυχος ἡ νόσος μὲ κατέλαβε
τὸ τελευταῖον, κ' ἔσεισε τὸν μυελὸν
αὐτῶν μου τῶν ὀστέων· εἶτα δ' ἔφυγεν
ὡς ὄφις εἰς τὸν ᾅδην. Ἤδη διὰ σοῦ
τὸ εὐρὺ βλέπω πάλιν τῆς ἡμέρας φῶς.
Τῆς Θεᾶς τώρα ἡ βουλὴ προσλάμπει μοι
λαμπρά, ὡραία! Ὡς εἰκόνα ἱερὰν
εἰς ἣν προσδέει τύχας πόλεως Θεῶν
μυστηριώδης λόγος, σὲ ἀφήρπασε
τοῦ οἴκου ἡ προστάτις, κ' ἐπεφύλαξεν
ἐντὸς ὁσίας σιωπῆς, ὅπως σωθῇ
ὁ ἀδελφός σου διὰ σοῦ κ' οἱ σὺν αὐτῷ.
Ἀπολεσθεῖσα ἐκ τῆς γῆς ἐφαίνετο
ἡ σωτηρία· μᾶς τὴν φέρεις ὅμως σύ.
Παράδος τῇ εἰρήνῃ τὴν καρδίαν σου,
ὦ Ἄναξ. Μὴ κωλύῃς τὴν ἐξάγνισιν
αὐτὴ τοῦ οἴκου νὰ τελέσῃ τοῦ πατρός,
εἰς τὰς στοάς του νὰ μὲ φέρῃ καθαρὰς
καὶ νὰ μοὶ δώσῃ τὸ ἀρχαῖον στέμμα μας.
Ἦν εὐλογίαν σ' ἔφερεν ἀντάμειψον·
τὸ πρῶτον δίκαιόν μου ἀναγνώρισον.
Βία καὶ δόλος, τῶν ἀνδρῶν ἡ εὔκλεια,
ὑπὸ τοῦ φιλαλήθους στόματος αὐτῆς,
τῆς εὐγενοῦς καρδίας, κατῃσχύνθησαν,
κ' ἐμπιστοσύνη καθαρὰ καὶ ὑϊκὴ
πρὸς γενναιόφρον' ἄνδρα ἀνταμείβεται.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Τί ὑπεσχέθης ἐνθυμήθητι. Αὐτὸς
ὁ εὐθὺς λόγος, ὁ πιστὸς, τὴν φρένα σου
ἂς θίξῃ. Ὦ! ἰδέ μας! Εἶναι σπάνιαι
αἱ ἀφορμαὶ πρὸς πρᾶξιν οὕτως εὐγενῆ.
Δὲν θ' ἀρνηθῇς· ταχέως συγκατάνευσον.

ΘΟΑΣ

Ἀπέλθετε.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Μὴ οὕτως· ὄχι, Βασιλεῦ!
Ὀργίλον δὲν σ' ἀφήνω ἀνευλόγητος.
Ὦ! μὴ μᾶς ἐξορίζῃς. Ἂς δεθῇ δεσμὸς
ξενίας μεταξύ μας. Οὕτω μένομεν
ἀχώριστοι. Ὡς φίλος μ' ἦτον ὁ πατὴρ
πολύτιμος· ἐπίσης μ' εἶσαι φίλτατος,
κ' ἐρριζωμένον μένει τοῦτο ἐν ἐμοί.
Ἂν τοῦ λαοῦ σου καὶ ὁ ἔσχατός ποτε
μ' ἐπαναφέρῃ εἰς τὰ ὦτα τῆς φωνῆς
τὸν γνωστὸν τόνον, ὃν ἐδῶ συνήθισα,
τὸ ἔνδυμά σας εἰς ἐπαίτην ἂν ἰδῶ,
ὡς Θεὸν τοῦτον θὰ τὸν ὑποδέχωμαι,
θενὰ τῷ στρώσω μόνη μου τὴν κλίνην του,
ἔδραν πλησίον θὰ τῷ στήνω τοῦ πυρὸς,

καὶ περὶ σοῦ καὶ μόνου θὰ τὸν ἐρωτῶ.
Ἂς σ' ἀποδώσουν οἱ Θεοὶ τῶν ἔργων σου,
τῆς ἀγαθότητός σου ἄξιον μισθόν.
Χαῖρε. Ὦ, στράφου πρὸς ἡμᾶς, καὶ χωρισμοῦ
ἠπίαν λέξιν κ' εὐμενῆ ἀπόδος μοι,
καὶ θὰ κοιλαίνῃ τότε τὰ ἱστία μας
ἡ αὖρα γλυκυτέρα, καὶ τὰ δάκρυα
τοῦ χωρισμοῦ τὸν πόνον θὰ πραΰνωσι.
Χαῖρε, καὶ δὸς τὴν χεῖρα εἰς ἐχέγγυον,
εἰς δεῖγμα τῆς φιλίας τῆς ἀρχαίας μας.

ΘΟΑΣ

Χαίρετε!

ΤΕΛΟΣ.

ΣΑΙΚΕΣΠΕΙΡΟΥ

ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ

Τὸ ἑπόμενον ἐστὶν ἀρχαιοτέρα ἀπόπειρα, περὶ τοῦ ἂν καὶ κατὰ πόσον ὁ Βρεταννὸς Αἰσχύλος ἐστὶ δεκτικὸς μεταφράσεως καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικήν. Ἀπέστην δ' ἐξακολουθήσεως, ἀφ' οὗ εἶδον τὸ ζήτημα λυθὲν ὑπ' ἄλλων ἐπιτυχῶς· καὶ σήμερον δημοσιεύω μόνον τὸ δοκίμιον τοῦτο εἰς συμπλήρωσιν τοῦ τόμου τῶν μεταφράσεων.

Ἡ διαφορὰ τῆς ἐκτάσεως τῶν λέξεων τῶν δύω γλωσσῶν, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐν τῷ ῥυθμῷ δυσοικονομήτων κυρίων ὀνομάτων, μ' ἐβίασαν ἐνίοτε, ἵνα μὴ παρεκβῶ τῆς ἐννοίας τοῦ ποιητοῦ, νὰ ὑπερβῶ τὸν ἀριθμὸν τῶν στίχων αὐτοῦ, ἀλλὰ τοῦτο ὅσον ἐνδέχεται σπανιώτερον, ὥστε νομίζω ὅτι ἡ μετάφρασις οὐδὲ κατὰ δεκάδα στίχων ἐκτείνεται ὑπὲρ τὸ πρωτότυπον.

ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ
ΟΚΤΑΒΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ
ΜΑΡΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ
Μ. ΑΙΜΥΛΙΟΣ ΛΕΠΙΔΟΣ } Τριάρχοι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καίσαρος.

ΚΙΚΕΡΩΝ, ΠΟΥΒΛΙΟΣ,
ΠΟΠΙΛΙΟΣ ΛΕΝΑΣ } Γερουσιασταί.

ΜΑΡΚΟΣ ΒΡΟΥΤΟΣ
ΚΑΣΣΙΟΣ
ΚΑΣΚΑΣ
ΤΡΕΒΩΝΙΟΣ
ΛΙΓΑΡΙΟΣ
ΔΕΚΙΟΣ ΒΡΟΥΤΟΣ
ΜΕΤΕΛΛΟΣ ΚΙΜΒΡΟΣ
ΚΙΝΝΑΣ } Συνωμόται κατ' Ἰουλίου Καίσαρος.

ΦΛΑΥΙΟΣ καὶ ΜΑΡΟΥΛΛΟΣ, Δήμαρχοι.
ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ, Σοφιστὴς ἐκ Κνίδου.
Εἷς μάντις.
ΚΙΝΝΑΣ, Ποιητής.
ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ, ΤΙΤΙΝΙΟΣ, ΜΕΣΣΑΛΑΣ, ὁ νέος ΚΑΤΩΝ, ΒΟΛΟΥΜΝΙΟΣ, φίλοι τοῦ Βρούτου καὶ τοῦ Κασσίου.
ΟΥΑΡΡΩΝ, ΚΛΕΙΤΟΣ, ΚΛΑΥΔΙΟΣ, ΣΤΡΑΤΩΝ, ΛΟΥΚΙΟΣ, ΔΑΡΔΑΝΙΟΣ, Ὑπηρέται τοῦ Βρούτου.
ΠΙΝΔΑΡΟΣ, Ὑπηρέτης τοῦ Κασσίου.
ΚΑΛΦΟΥΡΝΙΑ, Γυνὴ τοῦ Καίσαρος.
ΠΟΡΤΙΑ, Γυνὴ τοῦ Βρούτου.
Γερουσιασταί, Πολῖται, Φύλακες, Ὀπαδοί, κτλ.

Ἡ σκηνὴ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐν ΡΩΜΗ· μετὰ ταῦτα ἐν ΣΑΡΔΕΣΙ καὶ παρὰ τοὺς ΦΙΛΙΠΠΟΥΣ.

ΣΑΙΚΕΣΠΕΙΡΟΥ
ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ

ΠΡΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

Ὁδὸς ἐν Ῥώμῃ.

(Εἰσέρχονται ὁ ΦΛΑΥΪΟΣ, ὁ ΜΑΡΟΥΛΛΟΣ καὶ Πολῖται).

ΦΛΑΥΙΟΣ

Ἐμπρός! εἰς τὰς οἰκίας, ὀκνηροί! Ἐμπρός!
Εἶν' ἑορτή; Ἢ μήπως δὲν ἐξεύρετε
πῶς χειρονάκτης πρέπει νὰ μὴ φαίνεται
ἐργάσιμον ἡμέραν, ἂν τῆς τέχνης του
τὸν σύμβολον δὲν φέρῃ;— Σὺ, τί εἶσαι σύ;
Ἡ τέχνη σου τί εἶναι;

Α΄. ΠΟΛΙΤΗΣ

Εἶμαι ξυλουργός.

ΜΑΡΟΥΛΛΟΣ

Καὶ ποῦ ἡ δερματίνη ποδιά σου; Ποῦ

εἶν' ὁ κανών σου; Τὰ καλά σου μ' ἔβαλες!—
Καὶ σὺ, καλὲ, τί κάμνεις;

Β'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Τῇ ἀληθεί', αὐθέντα, εἶμαι καλλιτέχνης, ποῦ νὰ εἰπῶμεν, ἀκεστής.

ΜΑΡΟΥΛΛΟΣ

Τί εἶσαι; Τί ἔργον κάμνεις; Λέγε καθαρά.

Β'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ἔργον εὐσυνείδητον, ἐλπίζω, κύριε. Διορθόνω ὅσους στραβοπατοῦν (1).

ΦΛΑΥΙΟΣ

Τί, παλαιάνθρωπε; Τί τέχνην, μωρὲ παλαιάνθρωπε;

Β'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Μὴ τὸ παραξηλώσῃ ἡ ἀφεντιά σου. Ἂν τὸ παραξηλώσῃς, ἐγὼ σὲ διορθόνω.

ΜΑΡΟΥΛΛΟΣ

Τί λέγεις, μωρέ; Ἐσὺ νὰ μὲ διορθώσῃς, ξεχασμένε;

Β'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Διατί ὄχι; Νὰ σ' ἐμβαλώσω.

ΦΛΑΥΙΟΣ

Εἶσ' ἐμβαλωματᾶς; Τοῦτο εἶσαι;

Β΄. ΠΟΛΙΤΗΣ

Αὐθέντα, πίστευσέ με, ἀπ᾽ αὐτὸ τὸ ἐπάγγελμα, ἀπὸ τῆς βελόνης μου ζῶ. Δὲν πετσοκόβομαι, οὔτε μ᾽ ἐμπόρους οὔτε μὲ γυναῖκας. Πετσοκόβω, καὶ ὅλα τα ἐμβαλόνω. Εἶμαι κύριέ μου, ὑποδημάτων ἀκέστωρ, ἤγουν ἰατρός. Ὅταν πάσχουν, τὰ θεραπεύω, καὶ ὅστις εἰς ὀρθὰς βαίνει βάσεις. εἰς τὴν τέχνην μου τὸ ὀφείλει (1).

ΦΛΑΥΙΟΣ

Καὶ πῶς δὲν εἶσαι εἰς τὸ ἐργαστήριον;
Τί εἰς τοὺς δρόμους περιφέρεσαι μ᾽ αὐτούς;

Β΄. ΠΟΔΙΤΗΣ

Τὴν ἀλήθειαν νὰ εἰπῶ, αὐθέντα, διὰ νὰ χαλοῦν τὰ ὑποδήματά των καὶ νὰ ἔχω ἐργασίαν. Ἔχομεν ὅμως τῷ ὄντι καὶ ἑορτὴν, νὰ ἰδῶμεν τὸν Καίσαρα καὶ νὰ χαρῶμεν διὰ τὸν θρίαμβόν του.

ΜΑΡΟΥΛΛΟΣ

Τί νὰ χαρῆτε; Κατακτήσεις ἔφερεν;
Ὑποτελεῖς εἰς Ῥώμην τὸν ἀκολουθοῦν
δεσμώται ἴσως εἰς στολὴν τοῦ δίφρου του;
Σεῖς ξύλα, λίθοι, λίθων τρὶς χειρότεροι,
τραχεῖς Ῥωμαῖοι, ἄνδρες σκληροκάρδιοι,
τί; ἀγνοεῖτε τὸν Πομπήϊον, ἐν ᾧ

(1) Ταῦτα ἀντὶ τῶν ἀνεπιδέκτων μεταφράσεως λογοπαιγνίων, διὰ τῶν παρηχήσεων soles=πέλματα καὶ soules=ψυχάς· awl=ῥαφὶς καὶ all=ὅλοι· re-cover =ἐπικαλύπτω καὶ recover=ἀναλαμβάνω.

ποσάκις εἰς τὰ τείχη δὲν ἀνείρπετε
καὶ εἰς ἐπάλξεις, πύργους καὶ παράθυρα
κ' εἰς καπνοδόχους, φέροντες τὰ βρέφη σας,
καὶ τῆν ἡμέραν πᾶσαν ἐπροσμένετε,
ὡς νὰ φανῇ ὁ μέγας, ὁ Πομπήϊος!
Τὴν ἄμαξάν του δ' ἅμα ὡς ἐβλέπετε,
ἀμέσως ὅλοι δὲν ἐξεφωνίζετε,
ὥστ' ἔτρεμον αἱ ὄχθαι τοῦ Τιβέριος,
ὅτε τὰς κοίλας παραποταμίας του
ἔπληττε τῶν κραυγῶν σας ἀντανάκλασις;
Καὶ σήμερον; Φορεῖτε τὰς καλὰς στολάς.
Καὶ σήμερον; Τὴν ἔχετ' ἑορτάσιμον,
κ' ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ εἰς αἷμα βαίνοντος
τοῦ Πομπηίου, ἄνθη τώρα στρώννυτε.
Ὑπάγετε,
εἰς τὰς οἰκίας κάμψατε τὰ γόνατα,
καὶ δεηθῆτε ν' ἀποτρέψωσ' οἱ Θεοὶ
τὴν τιμωρίαν τῆς ἀγνωμοσύνης σας.

ΦΛΑΥΙΟΣ

Καλοὶ πολῖται, ἄγετε, κ' ἵν' ἀφεθῇ
ὑμῖν τὸ κρίμα, τοὺς πτωχοὺς συντρόφους σας
φέρετε εἰς τὰ χείλη τοῦ Τιβέριος,
κ' ἐκεῖ τὰ δάκρυά σας ἂς ὀγκώσωσιν
ὡς τὰς ὑψίστας ὄχθας του τὸ ῥεῦμά του.

(Οἱ πολῖται ἐξέρχονται).

Τῶν καρδιῶν των ἡ σκωρί' ἀνέλυσεν.
Ἡ ἐνοχή των ἔδεσε τὴν γλῶσσάν των.
Ὕπαγ' ἐκεῖσε, πρὸς τὸ Καπιτώλιον·

Ἐγὼ ἐδὼ ὑπάγω. Σὺ δ' ἀπόδυε
τοὺς ἀνδριάντας ὅσους κατεκόσμησαν.

ΜΑΡΟΥΛΛΟΣ

Νομίζεις πρέπει;
Ἐξεύρεις, εἶναι σήμερον τὰ Λύκια (1).

ΦΛΑΥΙΟΣ

Δὲν βλάπτ'· εἰς τὰς εἰκόνας μὴ τὰ τρόπαια
τοῦ Καίσαρος ἀφῶμεν. Ἀπὸ τῶν ὁδῶν
ἀπέρχομαι τὸν ὄχλον νὰ σκορπίζω. Σὺ
τὸ αὐτὸ πράττε, ἂν τὸν ἀπαντᾷς πυκνόν.
Ἂν μαδηθῇ ὁ Καῖσαρ τ' ἀρτιγέννητα
πτερὰ, τὴν πτῆσιν θενὰ ἔχῃ ταπεινήν.
Ἄλλως εἰς ὕψη θεν' ἀρθῇ ἀόρατα,
κ' ἡμᾶς εἰς φόβον θὰ πιέζῃ δουλικόν. *(Ἐξέρχονται).*

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

Αὐτόθι. Δημοσία πλατεία.

(Εἰσέρχονται πανηγυρικῶς, μετὰ μουσικῆς ὁ ΚΑΙΣΑΡ, ὁ ΑΝΤΩΝΙΟΣ διὰ τὴν σταδιοδρομίαν. Ἡ ΚΑΛΦΟΥΡΝΙΑ, ἡ ΠΟΝΤΙΑ, ὁ ΔΕΚΙΟΣ, ὁ ΚΙΚΕΡΩΝ, ὁ ΒΡΟΥΤΟΣ, ὁ ΚΑΣΣΙΟΣ καὶ ὁ ΚΑΣΚΑΣ. Ὄχλος ἕπεται. Ἐν αὐτοῖς εἷς *Μάντις*).

ΚΑΙΣΑΡ

Ὦ Καλφουρνία.

(1) Lupercales.

ΚΑΣΚΑΣ

Σιωπὴ, καὶ ὁμιλεῖ
ὁ Καίσαρ. *(Ἡ μουσικὴ σιωπᾷ).*

ΚΑΙΣΑΡ

Καλφουρνία.

ΚΑΛΦΟΥΡΝΙΑ

Τί ὁρίζετε;

ΚΑΙΣΑΡ

Ὅταν θὰ τρέξῃ ὁ Ἀντώνιος, ἰδὲ
νὰ εὑρεθῇς ἐμπρός του.—Σὺ, Ἀντώνιε.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Αὐθέντα Καίσαρ!

ΚΑΙΣΑΡ

Πρόσεξον, Ἀντώνιε,
τὴν Καλφουρνίαν τρέχων νὰ ἐγγίσῃς. Ὡς
ἀρχαῖοι λέγουν, γυνὴ στείρ' ἂν ἐγκιχθῇ
εἰς σταδιοδρομίαν, γίνετ' εὔφορος.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Καλόν. Ὁ Καίσαρ ὅ,τ' εἰπῇ καὶ ἔγινε.

ΚΑΙΣΑΡ

Βαδίζετε, καὶ μή τις λείψῃ τελετή. *(Μουσική).*

ΜΑΝΤΙΣ

Καίσαρ!

ΚΑΙΣΑΡ

Τίς κράζει;

ΚΑΣΚΑΣ

Πᾶς θόρυβος ἂς παύσῃ. Σιωπὴ ἐκεῖ!

(Ἡ μουσικὴ σιγᾷ).

ΚΑΙΣΑΡ

Τίς εἶναι; Ἐκ τοῦ πλήθους τίς μ' ἐκάλεσε;
Τίς γλῶσσα ὀξυτέρα πάσης μουσικῆς
ἔκραξε «Καίσαρ»; Λέγε. Κλίνω σοι τὸ οὖς.

ΜΑΝΤΙΣ

Φυλάττου τοῦ Μαρτίου τὰς εἰδούς.

ΚΑΙΣΑΡ

Αὐτὸς
τί εἶναι;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Μάντις, καὶ σοὶ λέγει «τὰς εἰδοὺς
φυλάττου τοῦ Μαρτίου».

ΚΑΙΣΑΡ

Φέρετέ τον μοι
νὰ τὸν ἰδῶ.

ΚΑΣΚΑΣ

Προχώρει, ἄνθρωπε· ἰδὲ
τὸν Καίσαρα.

ΚΑΙΣΑΡ

Τί μ' εἶπας; Ἐπανάλαβε.

ΜΑΝΤΙΣ

Φυλᾶττου τοῦ Μαρτίου τὰς εἰδούς.

ΚΑΙΣΑΡ

Αὐτὸς
ὀνειροπόλος εἶναι. Ἄγωμεν. Ἐμπρός.

(Ἡ μουσική. Ἐμβατήριον. Ἐξέρχονται πάντες πλὴν ΒΡΟΥΤΟΥ καὶ ΚΑΣΣΙΟΥ).

ΚΑΣΣΙΟΣ

Καὶ σὺ ὑπάγεις τοὺς ἀγῶνας νὰ ἰδῇς;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἐγώ; Διόλου.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ὅπαγε, παρακαλῶ.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Δὲν εἶμαι δι' ἀγῶνας, οὔτε ζωηρὸς
τὰς διαθέσεις ὅπως ὁ Ἀντώνιος.
Οὐδόλως ὅμως σ' ἐμποδίζω, Κάσσιε,
καὶ σὲ ἀφήνω.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ἀπό τινος, ὦ Βροῦτε, σὲ παρατηρῶ,
πλὴν δὲν εὑρίσκω εἰς τὸ βλέμμα σου τὴν πρὶν
τῆς συμπαθείας καὶ ἀγάπης ἔκφρασιν.
Τὴν χεῖρα τείνεις ξένην καὶ ἀπότομον
εἰς τὸν ἀγαπητόν σου φίλον.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Κάσσιε,
μὴ ἀπατᾶσαι. Ἂν θολὸν τὸ βλέμμα μου,
εἶναι διότι κλείω μόνον ἐν' ἐμοὶ
τὴν ταραχήν μου. Ἐπ' ἐσχάτων ἡμερῶν
μ' ἀνησυχοῦσι πάθη ἀλληλόμαχα,
ἰδέαι μόνον εἰς ἐμὲ ἀνήκουσαι,
καὶ δικαιολογοῦσαί πως τὴν ὄψιν μου.
Πλὴν μὴ λυπῶνται δι' αὐτὸ οἱ φίλοι μου.
— Εἷς ἐκ τῶν φίλων εἶσαι, Κάσσιε, καὶ σύ· —
τοὺς τρόπους μου μὴ ἄλλως ἑρμηνεύωσι,
πλὴν πῶς ὁ Βροῦτος ὁ πτωχός, καθ' ἑαυτοῦ
παλαίων, χρέη τῆς φιλίας λησμονεῖ.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Λοιπὸν τί πάσχεις, Βροῦτε, παρενόησα;
Ἐγὼ δ' ἐν τούτοις ἐν τῷ νῷ μου ἔτρεφον
σπουδαίας σκέψεις, διανοίας ἐμβριθεῖς;
Τὸ πρόσωπόν σου εἶδες, Βροῦτέ μου, ποτέ;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ποτέ. Δὲν βλέπει ἑαυτὸν ὁ ὀφθαλμὸς
ἢ ἐν ἀνταναϰλάσει ἀλλαχοῦ.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ὀρθόν.
Καὶ λυπηρόν, ὦ Βροῦτε, ὅτι ϰάτοπτρον
δὲν ἔχεις, φέρον τὴν ϰρυπτὴν ἀξίαν σου
πρὸ ὀφθαλμῶν σου, τὴν σϰιάν σου νὰ ἰδῇς.
Ἐν Ῥώμῃ τοὺς ἀρίστους ἤϰουσα (ἐϰτὸς
τοῦ ἀθανάτου Καίσαρος) νὰ ὁμιλοῦν
πολλὰ περὶ τοῦ Βρούτου, ϰαὶ στενάζοντες
ὑπὸ τῶν χρόνων τὸν ζυγόν, νὰ εὔχωνται
νὰ εἶχες, Βροῦτε, ὀφθαλμοὺς ὀξυδερϰεῖς.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Εἰς τί ϰινδύνους, Κάσσιε, μὲ προϰαλεῖς,
ὁπότ' ἐντός μου μὲ προτρέπῃς νὰ ζητῶ
ὅ,τι δὲν εἶν' ἐντός μου!

ΚΑΣΣΙΟΣ

Καὶ διὰ τοῦτο, Βροῦτε φίλε, ἄϰουε·
Ὡς εἶπες, μόνον δι' ἀντανάϰλάσεως
σεαυτὸν βλέπεις. Ὁ ϰαθρέπτης σου ἐγὼ
θὰ σοὶ δειϰνύω μετριοφρονέστατα
ὅ,τι σαυτοῦ ἠγνόεις σὺ ὁ ἴδιος.
Καὶ μὴ, ϰαλέ μου Βροῦτε, μὴ μ' ὑπόπτευε.
Κοινὸς ἂν ἦμην γελωτοποιὸς, ϰαὶ ἂν
εἰς πάντα μοι φιλίαν προσποιούμενον

ἀντώμνυον ἀγάπην, ἂν θωπεύοντα
μ' ἔβλεπες τοὺς ἀνθρώπους, περιπτύσσοντα,
κ' εἶτα κακολογοῦντα. ἢ ἂν μ' ἤξευρες
εἰς πότους μετὰ πάντων ἀδελφούμενον,
δικαίως θὰ μ' ἐφρόνεις ἐπικίνδυνον.

(Σάλπιγγες, ἀνευφημίας).

ΒΡΟΥΤΟΣ

Τ' εἶν' αἱ κραυγαί; Φοβοῦμαι μὴ τὸν Καίσαρα
ὁ ὄχλος βασιλέα ἀνεκήρυξε.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Φοβεῖσαι; Ἄρα δὲν θὰ σ' ἦν εὐάρεστον.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Δὲν θέλω· ὅμως, Κάσσιε, τὸν ἀγαπῶ.
Ἀλλὰ πρὸς τί ἐνταῦθα τόσον μὲ κρατεῖς;
Τί εἶναι ὅ,τι θέλεις νὰ μ' ἐμπιστευθῇς;
Ἂν ἀποβλέπῃ τὸ δημόσιον καλὸν,
πρὸ τοῦ ἑνός μου ὀφθαλμοῦ θὲς τὴν τιμὴν,
τὸν θάνατον τοῦ ἄλλου, ἀδιαφορῶ,
καὶ μάρτυρές μου οἱ θεοὶ πῶς προτιμῶ
τὴν τιμὴν μᾶλλον ἢ στυγῶ τὸν θάνατον.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Γνωρίζω τὴν ἐντός σου ταύτην ἀρετὴν,
καθὼς καὶ τὰ ἐκτός σου προτερήματα.
Λοιπὸν θὰ σοὶ λαλήσω περὶ τῆς τιμῆς.
Πῶς σὺ, πῶς ἄλλοι σκέπτονται περὶ αὐτοῦ
τοῦ βίου δὲν ἠξεύρω, ἀλλ' ἐγὼ αὐτὸς

θὰ ἐπεθύμουν νὰ μὴ ζῶ, παρὰ νὰ ζῶ
πάντοτ' ἐν φόβῳ πρὸς ὃν ὅμοιον ἐμοί.
Ἐλεύθερος ἐπλάσθην ὡς ὁ Καίσαρ, ὡς
καὶ σὺ· καὶ ὡς ἐκεῖνος ἐθηλάσαμεν,
καὶ εἰς τὸ ψύχος ὡς αὐτὸς ἀντέχομεν.
Τραχεῖαν ποτ' ἡμέραν, ὡς τὰς ὄχθας του
τρικυμιώδης ἔπληττεν ὁ Τίβερις,
μ' εἶπεν ὁ Καίσαρ· «Θὰ τολμήσῃς, Κάσσιε,
τ' ὀργίλον κῦμα ν' ἀψηφήσῃς μετ' ἐμοῦ,
νὰ κολυμβήσῃς ἄντικρυ;» — Ὡς ἤκουσα,
ἐνδεδυμένος εἰσεπήδησα, εἰπὼν
νὰ μὲ ἀκολουθήσῃ· κ' ἠκολούθησε.
Τὸ κῦμα ἐμυκᾶτο. Τὸ ἐσχίζομεν
δι' ἰσχυρῶν μυόνων, ἀντιτάττοντες
καρδίας ἀδαμάστους εἰς τὸ ῥεῦμά του.
Ἀλλ' ἔκραξεν ὁ Καίσαρ πρὸ τοῦ τέρματος·
«Βοήθησόν με, Κάσσιε· βυθίζομαι».
Ἐγὼ δ', ὡς ὁ Αἰνείας ὁ πολὺς ποτὲ
ἔσωσ' ἐπ' ὤμων ἐκ φλογῶν τὸν γέροντα
Ἀγχίσην, ἐξ ὑδάτων οὕτως ἔσωσα
τὸν κεκμηκότα Καίσαρα· ὁ δ' ἄνθρωπος
αὐτὸς θεὸς εἶν' ἤδη, καὶ ὁ Κάσσιος
ὃν εὐτελὲς, καὶ κύπτον, ἅμα πρὸς αὐτὸν
ὁ Καίσαρ βλέμμα στρέφει ἀδιάφορον.
Ἐν Ἱσπανίᾳ ὅτε ἦν. ἐπύρεσσε,
κ' ἐπὶ τῆς περιόδου εἶδον κ' ἔτρεμε.
Ναὶ, ἔτρεμε, σοὶ λέγω, ὁ θεὸς αὐτός.
Τὰ ἄνανδρά του χείλη ἦσαν πελιδνά·
τοὺς ὀφθαλμούς του, πρὸς οὓς τρέμει ὅλ' ἡ γῆ,
σβεστοὺς τοὺς εἶδον· ἤκουσα κ' ἐγόγγιζε,

κ' ἡ γλῶσσα, ἥτις εἰς τὴν Ῥώμην ἀπαιτεῖ
ὅ,τι εἰπῇ εἰς βίβλους νὰ ἐγγράφηται,
ἐτραύλιζε· «Νὰ πίω δὸς, Τιτίνιε»,
ὡς πάσχον βρέφος. Ὦ Θεοί, ἐξίσταμαι·
Ἀνὴρ τοιαύτης ἀνισχύρου κράσεως
νὰ εἶναι τοῦ μεγάλου κόσμου ἡγεμών,
στεφάνους μόνος δρέπων!

ΒΡΟΥΤΟΣ

Πάλιν αἱ κραυγαί.
Αἱ εὐφημίαι αὗται θὰ ἐμφαίνωσι
νέας δοθείσας εἰς τὸν Καίσαρα τιμάς.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Καλὲ, στενὸν τὸν κόσμον διεσκέλισεν
ὡς κολοσσὸς ἐκεῖνος· οἱ μικροὶ δ' ἡμεῖς
ὑπὸ τὰ σκέλη τὰ μακρά του ἕρπομεν,
ζητοῦντες ἐν γωνίᾳ τάφον ἀφανῆ.
Συχνὰ ἐργάται εἴμεθα τῆς τύχης μας.
Ἂν χαμαιβάται, φίλε Βροῦτε, εἴμεθα,
δὲν πταίει ὁ ἀστήρ μας, ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοί.
Βροῦτος καὶ Καίσαρ. Τί τὸ «Καίσαρ» εἶν' αὐτό;
Τ' ὄνομα εἶναι ἠχηρότερον τοῦ σοῦ;
Γράψον τὰ δύω· εἶν' ἐπίσης εὔμορφα,
καὶ πρόφερέ τα· εἶν' ἐπίσης εὔηχα.
Ἰσοζυγοῦσιν εἰς τὴν στάθμην. Μαγικὴν
Βροῦτος καὶ Καίσαρ ἔχουσ' ἴσην δύναμιν.
Λοιπὸν, μὰ πάντας τοὺς Θεοὺς, τί κρέατα
ὁ Καίσαρ τρώγει, ὥστε τόσον ἰσχυρὸς
νὰ καταντήσῃ; Ἐντροπή σου, ὦ αἰών!

Ἀπώλεσας, ὦ Ῥώμη, τὴν καλὴν σποράν.
Τίνα αἰῶνα ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ
εἷς ποτε μόνος ἄνθρωπος ἐδόξασε;
Περὶ ὁδῶν τῆς Ῥώμης τίς ποτ' εἶπε πρὶν
πῶς εἷς καὶ μόνος τὰς διαπορεύεται;
Αὐτὴ τῷ ὄντι εἶν' ἡ Ῥώμη, εἰς αὐτὴν
νὰ δώσῃ ῥώμην εἷς ἀνὴρ ἂν ἐξαρκῇ (1).
Μᾶς διηγοῦντο οἱ γονεῖς εἰς σὲ κ' ἐμὲ
πῶς ἄλλος ποτὲ Βροῦτος θὰ ἐδέχετο
εἰς Ῥώμην μᾶλλον τὸν ἀρχιδιάβολον,
παρὰ πορφύραν βασιλέως.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Πῶς μ' ἀγαπᾷς οὐδένα ἔχω δισταγμόν.
Εἰς τί μὲ παροτρύνεις τὸ ὑπονοῶ.
Τί περὶ τούτου σκέπτομαι καὶ τῶν καιρῶν
τῶν νῦν, σοὶ λέγω ἀλλοτε. Πρὸς τὸ παρὸν
παρῃτημένον ἔχε με, παρακαλῶ.
Μὴ ἄλλο μὲ προτρέψῃς. Ὅσα εἶπάς μοι,
θὰ τὰ σκεφθῶ, καὶ ὅσα θὰ μ' εἰπῇς, αὐτὰ
προσέχων θὰ τ' ἀκούσω, ἵν' ἀποκριθῶ
περὶ τοιούτων σοβαρῶν ἐν δέοντι.
Ὡς τότε, φίλε, τοῦτο ἔχε κατὰ νοῦν·
Νὰ ἦν ὁ Βροῦτος θὰ προὐτίμα χωρικὸς,
παρὰ υἱὸς τῆς Ῥώμης τῆς περικλεοῦς,
κατὰ τὰς περιστάσεις ταύτας τὰς δεινὰς,
ἃς οἱ καιροὶ μηνύουν.

(1) Ὁ ποιητὴς παίζει διὰ τῶν λέξεων Rome καὶ room ἔκτασιν. Εἶναι ἡ Ῥώμη, διότι ἔχει ἔκτασιν μὴ περιέχουσαν ἢ ἕνα μόνον ἄνθρωπον.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Χαίρω ὅτι πῦρ
ἔστω καὶ τόσον σ' ἔδωκαν οἱ λόγοι μου.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ὁ Καίσαρ εἶναι. Οἱ ἀγῶνες ἔληξαν.

Ἐπανέρχεται ὁ ΚΑΙΣΑΡ μετὰ τῆς συνοδίας του.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ἐκ τῆς χειρίδος σύρε διερχόμενον
τὸς Κάσκαν. Τί συνέβη λόγου ἄξιον,
σκαιῶς, ὡς συνηθίζει, θὰ σοὶ τὸ εἰπῇ.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Προθύμως. — Ἀλλ' ὁ Καῖσαρ, Κάσσιε, ἰδὲ,
στίγμα ὀργῆς δὲν ἔχει εἰς τὸ μέτωπον;
Μαστιγωθέντες δοῦλ' οἱ ἄλλοι φαίνονται.
Ὠχρὰ ἡ Καλφουρνία, ὁ Κικέρων δὲ
ἐμπύρους ἔχει κ' ἐξημμένους ὀφθαλμοὺς,
καθὼς τοὺς ἔχει εἰς τὸ Καπιτώλιον
ὅταν τῷ ἀντιλέγουν γερουσιασταί.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Θὰ μὰς εἰπῇ ὁ Κάσκας ἂν συνέβη τί.

ΚΑΙΣΑΡ

Ἀντώνιε!

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Καίσαρ!

ΚΑΙΣΑΡ

Πλησίον μου νὰ ἔχω φρόντιζ' εὐτραφεῖς,
φαλακροὺς ἄνδρας, ὅλην νύκτα ρέγχοντας.
Ἰσχνὸς καὶ πιναλέος εἶν' ὁ Κάσσιος
αὐτός. Εἶν' οἱ τοιοῦτοι ἐπικίνδυνοι.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Μὴ τὸν φοβῆσαι, Καίσαρ· εἶν' ἀκίνδυνος.
Εἶν' εὐγενὴς Ῥωμαῖος, κ' ἔχει ἀρετάς.

ΚΑΙΣΑΡ

Παχύτερος νὰ ἦτον ἤθελον. Οὐχὶ
πῶς τὸν φοβοῦμαι· φόβος πλὴν ἂν ἥρμοζεν
εἰς τ' ὄνομά μου, ὑπὲρ πάντας τὸν ξηρὸν
θ' ἀπέφευγον ἐκεῖνον Κάσσιον. Πολλὰ
ἀναγινώσκει. Διορᾷ, παρατηρεῖ
τὰς ξένας πράξεις. Ὅπως σὺ, Ἀντώνιε,
δὲν εἶναι φιλοπαίκτης οὔτε μουσικός.
Σπανίως μόνον μειδιᾷ, καὶ μειδιᾷ
εἰς ἑαυτὸν χλευάζων, καὶ περιφρονῶν
τὸ πνεῦμά του πῶς εἴς τι ἐμειδίασε.
Τοιοῦτοι ἄνδρες δυσφοροῦσι βλέποντες
ἀνώτερόν των ἐγειρόμενον τινά,
κ' εἰσὶν ἐκ τούτου πάντοτ' ἐπικίνδυνοι.
Σοὶ λέγω τί τὸ φοβητέον, οὐδαμῶς,
τὸ τί φοβοῦμαι. Καίσαρ εἰμὶ πάντοτε.

Πρὸς δεξιά μου πέρασε. Βαρηκοῶ
ἀριστερῶς. Εἰπέ μοι τί καὶ σὺ φρονεῖς.

(Ἐξέρχονται ὁ ΚΑΙΣΑΡ μετὰ τῆς συνοδίας του. Ὁ ΚΑΣΚΑΣ μένει ὀπίσω).

ΚΑΣΚΑΣ

Ἐκ τοῦ χιτῶνος μ' ἔσυρες. Τί μὲ ζητεῖς;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Εἰπέ μας, Κάσκα, τί συνέβη σήμερον,
ὥστε νὰ εἶν' ὁ Καίσαρ τόσον κατηφής.

ΚΑΣΚΑΣ

Μετ' αὐτοῦ ἦσθε· πῶς; δὲν ἦσθε μετ' αὐτοῦ;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Δὲν θὰ σ' ἠρώτων, Κάσκα, ἐὰν ἤμεθα.

ΚΑΣΚΑΣ

Αἴ λοιπόν, τῷ προσέφεραν στέμμα, καὶ ὅτε τῷ τὸ προσέφεραν, τὸ ἀπεποιήθη διὰ τῆς χειρὸς ἐστραμμένης, οὕτω. Καὶ τότε ὁ λαὸς ἔβαλε τὰς φωνάς.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Καὶ ὁ δεύτερος θόρυβος διὰ τί ἦτον;

ΚΑΣΚΑΣ

Διὰ τὸ ἴδιον καὶ αὐτός.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ἀλλ' ἠκούσαμεν τρεῖς κραυγάς. Διατί ἦσαν αἱ τρίται;

ΚΑΣΚΑΣ

Διὰ τὸ ἴδιον καὶ αὐταί.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Τῷ προσέφεραν λοιπὸν τρὶς τὸ στέμμα;

ΚΑΣΚΑΣ

Τρὶς, χωρὶς ἄλλο, καὶ τρὶς τὸ ἀπέβαλε, πᾶσαν φορὰν πρᾳότερον παρὰ τὴν ἄλλην, καὶ πᾶσαν φορὰν ὅταν τὸ ἀπέβαλλεν, ἀνέκραζον οἱ καλοὶ γείτονές μου.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Τίς τῷ ἐπρόσφερε τὸ στέμμα.

ΚΑΣΚΑΣ

Τίς ἄλλος; Ὁ Ἀντώνιος.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Εἰπέ μας πῶς, καλέ μου Κάσκα.

ΚΑΣΚΑΣ

Νὰ μὲ κρεμάσουν ἂν ἠμπορῶ νὰ εἰπῶ πῶς. Ἦσαν παιγνίδια· οὔτε τὰ παρετήρησα. Εἶδα τὸν Μάρκον Ἀτώνιον νὰ τῷ προσφέρῃ στέμμα. — Καὶ οὔτε στέμμα ἦτον κἂν, ἓν εἶδος στεφάνιον ἦτον· — καὶ, ὡς σᾶς εἶπον, ἐκεῖνος τὸ ἀπέβαλε. Νομίζω ὅμως ὅτι πολὺ ἐπεθύμει νὰ τὸ δεχθῇ. Ἔπειτα τῷ τὸ ἐπρόσφερε καὶ πάλιν· ἔπειτα καὶ πάλιν ἐκεῖνος τὸ ἀπέβαλε. Νομίζω ὅμως ὅτι μετὰ πολλῆς δυσαρεσκείας ἐμάκρυνεν ἀπ᾽ αὐτοῦ τοὺς δακτύλους του. Ἔπειτα

τῷ τὸ ἐπρόσφερε καὶ ἐκ τρίτου, καὶ ἐκ τρίτου ἐκεῖνος τὸ ἀπέβαλεν. Ὀσάκις δ' ἀπεποιεῖτο, ὁ συρφετὸς ἐμυκᾶτο, καὶ ἐκρότουν τὰς τραχείας των χεῖρας, καὶ ἐσφενδόνιζον εἰς ὕψος τοὺς ἱδρωμένους των νυκτικοὺς πίλους, καὶ ἐξέπεμπον φωνάζοντες τόσον δυσώδεις πνοὰς διότι ὁ Καίσαρ ἠρνεῖτο τὸ στέμμα, ὥστε ἀπέπνιγον σχεδὸν τὸν Καίσαρα, καὶ ἔπεσε κάτω λειπόθυμος. Τὸ κατ' ἐμὲ, δὲν ἐτόλμων νὰ γελάσω, μὴ ἀνοίξω τὰ χείλη μου καὶ ἀναπνεύσω τὸν κακὸν ἀέρα.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Μὴ βιάζεσαι, παρακαλῶ. Πῶς; ὁ Καίσαρ ἐλειποθύμησεν;

ΚΑΣΚΑΣ

Ἔπεσεν εἰς τὴν ἀγοράν· τὸ στόμα του ἤφριζε καὶ ἦτον ἄλαλος.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Πιθανῶς ἦτον ἀπόπληκτος.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ὄχι, αὐτὸς δὲν ἦτον· ἀλλὰ σὺ, ἐγὼ,
ὁ καλὸς Κάσκας, εἴμεθα ἀπόπληκτοι.

ΚΑΣΚΑΣ

Τί ἐννοεῖς δὲν ἠξεύρω. Τὸ βέβαιον ὅμως ὅτι ὁ Καίσαρ ἔπεσεν. Ἂν οἱ ῥακενδύται δὲν τὸν ἐχειροκρότουν καὶ δὲν τὸν ἐσύριζον, ὡς τοὺς ὑποκριτὰς εἰς τὰ θέατρα καθ' ὅσον τοῖς ἤρεσκεν ἢ τοῖς ἀπήρεσκε, νὰ μὴ εἶμαι τίμιος ἄνθρωπος.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Καὶ τί εἶπεν ὅτε συνῆλθε;

ΚΑΣΚΑΣ

Αἴ, καλά. Πρὶν πέσῃ, ὅταν εἶδεν ὅτι τὸ σκυλογόγιον ηὐχαριστεῖτο ὅτι ἠρνήθη τὸ στέμμα, σ' ἤνοιξε τὴν χλαμύδα του, καὶ τοῖς ἐπρόσφερε νὰ κόψουν τὸν λαιμόν του.— Ἔργον τοῦτο θὰ ἦτον δι' ἐμέ. Εἰς τὴν κόλασιν νὰ ὑπάγω μετὰ τῶν πονηρῶν, ἂν δὲν ἤμην ἕτοιμος νὰ ἐκτελέσω τὴν ἐπιθυμίαν του.—Οὕτως ἔπεσεν. Ἀφ' οὗ δὲ πάλιν συνῆλθεν, εἶπεν ὅτι ἂν εἶχεν εἰπεῖ ἢ πράξει τι ἄτοπον, παρεκάλει τὴν εὐγενείαν των νὰ τὸ ἀποδώσωσιν εἰς τὴν ἀσθένειάν του. Τριγύρω μου, τρία τέσσαρα τῆς ἀγορᾶς περιτρίμματα ἀνέκραξαν· «Φεῦ! Ἡ ἀγαθὴ καρδία!» — καὶ τὸν ἐσυγχώρησαν ἐκ ψυχῆς. Ἀλλὰ προσοχῆς αὐτοὶ δὲν ἦσαν ἄξιοι. Ἂν ὁ Καίσαρ εἶχε μαστιγώσει τὰς μητέρας των, τὸ αὐτὸ θὰ ἔπραττον.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Καὶ ἔπειτ' ἀνεχώρησεν οὕτω κατηφής;

ΚΑΣΚΑΣ

Ναῖσκε.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Εἶπε καὶ ὁ Κικέρων τίποτε;

ΚΑΣΚΑΣ

Μάλιστα. Ἑλληνικὰ ὡμίλησε.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Πρὸς τίνα σκοπόν;

ΚΑΣΚΑΣ

Ὦ! Ἂν τοῦτο σᾶς εἰπῶ, μὴ μ' ἰδεῖτε κατὰ πρόσωπον ποτὲ πλέον. Ὅσοι ὅμως τὸν ἐνόουν, ἐμειδίων πρὸς ἀλλήλους καὶ ἐκίνουν τὰς κεφαλάς των. Δι' ἐμὲ ὅσα ἔλεγεν ἦσαν Ἑλληνικὰ ἀκατάληπτα. Ἠμπορῶ καὶ ἄλλας νὰ σᾶς δώσω εἰδήσεις. Τοῦ Μαρούλλου καὶ τοῦ Φλαυίου, ἐπειδὴ εὑρέθησαν ἀποδύοντες τινὰς εἰκόνας τοῦ Καίσαρος, τοῖς ἐκλείσθη τὸ στόμα. Εἰς τὸ καλόν. Ἔγιναν καὶ ἄλλα ἀστεῖα, ἀλλὰ ποῦ τὰ ἐνθυμοῦμαι;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ἔρχεσαι, Κάσκα, ἀπόψε εἰς τὸ δεῖπνόν μου;

ΚΑΣΚΑΣ

Ὄχι. Εἶμαι προσκεκλημένος.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Λοιπὸν αὔριον, εἰς τὸ γεῦμα;

ΚΑΣΚΑΣ

Ἔστω, ἂν αὔριον ζῇς ἀκόμη, ἂν ἔχῃς τὴν ἰδίαν διάθεσιν, καὶ ἂν ἀξίζῃ τὸ γεῦμά σου.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Καλῶς. Θὰ σὲ περιμένω.

(Ὁ ΚΑΣΚΑΣ ἐξέρχεται).

ΒΡΟΥΤΟΣ

Τί κοιμισμένος ἄνθρωπος ποῦ ἔγινεν!
εἰς τὸ σχολεῖον ἦτον ὀξυνούστατος.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Τοιούτος εἶν' ἀκόμη ὅταν πρόκειται
περὶ εὐτόλμων, περὶ εὐγενῶν σκοπῶν,
καὶ μόνον προσωπεῖον φέρει ὀκνηροῦ.
Τοῦ πνεύματός του ὁ ἀγροῖκος τρόπος του
καρύκη εἶναι, χώνευσιν τῶν λόγων του
εἰς τοὺς στομάχους προπαρασκευάζουσα.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Καὶ οὕτως εἶναι. — Ἤδη χωριζόμεθα.
Καὶ αὔριον ἂν θέλῃς νὰ λαλήσωμεν,
πρὸς σὲ θὰ ἔλθω· ἢ, ἀνίσως προτιμᾷς,
ἐλθὲ, θὰ σὲ προσμείνω εἰς τὸν οἶκόν μου.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Καλόν. Ὡς τότε σὺ τὸν κόσμον ἐνθυμοῦ.
(ΒΡΟΥΤΟΣ ἐξέρχεται).
Εἶσ' εὐγενὴς, ὦ Βροῦτε· ἀλλοιώσεων
τὸ τίμιόν σου μέταλλον πλὴν δεκτικὸν
τὸ βλέπω. Ὅθεν, ν' ἀπομένουν κάλλιον
τὰ τίμια πλησίον τῶν ὁμοίων των.
Ἀνώτερος τίς εἶναι δελεάσεως;
Ὁ Καίσαρ δὲν μὲ στέργει, κ' εἶναι φίλος του.
Ἀλλ' ἂν καὶ Βροῦτος ἤμην, Κάσσιος δ' αὐτὸς,
δὲν θενὰ μ' ἤγε κ' ἔφερε. Τὴν νύκτ' αὐτὴν

θὰ ῥίψω χάρτες διὰ τῆς θυρίδος του,
διὰ χειρῶν παντοίων, ὡς ἂν ἔγραφον
ἄλλοι πολῖται ἄλλους, τὴν ὑπόληψιν
τὴν πρὸς αὐτὸν τῆς Ῥώμης ἀναφέροντας,
κ' αἰνιττομένους τοὺς σκοποὺς τοῦ Καίσαρος.
Ὁ Καίσαρ ἔστω ἄγρυπνος. Τὰ βέλη μας
θενὰ τὸν φθάσουν· ἢ κακὰ τὰ τέλη μας (1).

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

Ὁδὸς ἐν Ῥώμῃ.

(Βρονταί, ἀστραπαί. Ἐξ ἀντιθέτων μερῶν εἰσέρχονται ὁ ΚΑΣΚΑΣ, ξιφήρης, ὁ ΚΙΚΕΡΩΝ).

ΚΙΚΕΡΩΝ

Καλῶς τὸν Κάσκαν. Ἔρχεσ' ἐκ τοῦ Καίσαρος;
Ἀσθμαίνεις! Εἶναι ἀτενὲς τὸ βλέμμα σου!

ΚΑΣΚΑΣ

Δὲν συγκινεῖσαι ὅταν ὑποσείωνται
τῆς γῆς αἱ βάσεις ὡς σαθραί, Κικέρων; Ὤ!
Πολλάκις εἶδον ὕβριν λαίλαπος κορμοὺς
νὰ σχίζῃ γονατώδεις, καὶ ὀγκούμενον
τὸν γαῦρον πόντον, καὶ λυσσῶντ', ἀφρίζοντα,
ὡς ἂν τὰ νέφη ἀντηπείλει τ' ἄγρια.
Ἀλλὰ ποτὲ ὡς τώρα, ὡς τὴν νύκτ' αὐτήν,
δὲν μοὶ συνέβη νὰ ἰδῶ νὰ βρέχῃ πῦρ.

(1) Ὁμοιοκατάληκτον καὶ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ.

Ὁ οὐρανὸς εἰς πάλην εἶν' ἐμφύλιον,
ἢ τοὺς Θεοὺς τοῦ κόσμου ἡ αὐθάδεια
ἐξερεθίζει νὰ τὸν καταστρέψωσιν.

ΚΙΚΕΡΩΝ

Εἶδες καὶ ἄλλα πράγματα τεράστια;

ΚΑΣΚΑΣ

Εἷς κοινὸς δοῦλος — σ' εἶν' ἐξ ὄψεως γνωστὸς —
ὡς ὕψωσε τὴν χεῖρα τὴν ἀριστερὰν,
ἀνεφλογίσθη ὅσον εἴκοσι δαυλοί,
ἀλλ' ἀβλαβὴς ἡ χείρ του, δὲν ἐκαίετο.
Προσέτι — γυμνὸν φέρω ξίφος ἔκτοτε —
λέοντα εἶδον εἰς τὸ Καπιτώλιον.
Μ' ἔῤῥιψε βλέμμα βλοσυρὸν κ' ἐπέρασε,
χωρὶς νὰ βλάψῃ. Χορεία γυναικῶν ὠχρῶν
ὡς ἑκατὸν, ἐκ φόβου ὅλαι ἔξαλλοι,
ὡρκίζοντο πῶς εἶδον ἄνδρας ἔχοντας
τὸ σῶμα φλέγον, καὶ περῶντας τὰς ὁδούς.
Χθὲς δὲ, τὴν μεσημβρίαν εἰς τὴν ἀγορὰν
ὁ νυκτικόραξ καθεσθεὶς ἐφώναζε.
Μή τις, τοσαῦτα βλέπων τὰ τεράστια,
εἰπῇ· «Τί ξένον; Ἔχουν λόγους φυσικούς».
Ἐγὼ νομίζω ὅτ' εἰσὶ δυσοίωνα
διὰ τὴν χῶραν ὅπου ἐπιφαίνονται.

ΚΙΚΕΡΩΝ

Καιροὶ αὐτοὶ τῷ ὄντι ἰδιότροποι!
Εἰς τὰ συμβάντα δίδει πλὴν ὁ ἄνθρωπος
ἔννοιαν ἄλλην τῆς ἐννοίας των συχνά.

Θὰ εἶν' ὁ Καίσαρ εἰς τὸ Καπιτώλιον
αὔριον;

ΚΑΣΚΑΣ

Ναὶ, καὶ εἶπε τὸν Ἀντώνιον
νὰ σ' εἰπῇ ὅτι θενὰ ἔλθῃ αὔριον.

ΚΙΚΕΡΩΝ

Καλήν σου νύκτα, Κάσκα. Ἔξω ὁ καιρὸς
δὲν εἶναι περιπάτου.

ΚΑΣΚΑΣ

Καλὴν νύκτα σου. (*ἐξέρχ. ὁ* ΚΙΚΕΡΩΝ)

Εἰσέρχεται ΚΑΣΣΙΟΣ.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Τίς εἶ;

ΚΑΣΚΑΣ

Ῥωμαῖος.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Κάσκας, ὡς ἐκ τῆς φωνῆς.

ΚΑΣΚΑΣ

Ὀξεῖαν ἔχεις ἀκοήν. Τί νὺξ, τί νύξ!

ΚΑΣΣΙΟΣ

Διὰ τιμίους ἄνδρας εἶναι νὺξ λαμπρά.

ΚΑΣΚΑΣ

Τίς εἶδεν οὕτως ἀπειλοῦντα οὐρανόν;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ὅστις γῆν εἶδεν οὕτως ἁμαρτάνουσαν.
Ἐγὼ τῆς Ῥώμης τὰς ὁδοὺς διέτρεξα,
κ᾽ εἰς τοὺς κινδύνους ἐξετέθην τῆς νυκτός·
καὶ, Κάσκα, ὡς μὲ βλέπεις, ἀπερίζωστος
ἐξέθηκα τὸ στῆθος εἰς τοὺς κεραυνούς,
καὶ ὅταν βέλος κυανοῦν τῆς ἀστραπῆς
λέγεις τὸν κόλπον τ᾽ οὐρανοῦ ἐσπάραττεν,
εἰς τὰς βολάς του ἐμαυτὸν ἀντέταττον.

ΚΑΣΚΑΣ

Καὶ πρὸς τί οὕτω προκαλεῖς τὸν οὐρανόν;
Φόβος καὶ τρόμος πρέπει εἰς τὸν ἄνθρωπον
ὁσάκις οἱ μέγαλοι πέμπουσι Θεοὶ
φρικτοὺς τοιούτους τῆς ὀργῆς των οἰωνούς.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Εἶσαι ἀμβλύς, ὦ Κάσκα. Ὁ σπινθὴρ ζωῆς
σοὶ λείπει τοῦ Ῥωμαίου, ἢ τὸν ἀμελεῖς.
Κάτωχρος εἶσαι, βλέπεις ἀσκαρδαμυκτί.
Ὁ φόβος σὲ κατέχει καὶ ἡ ἔκπληξις,
πῶς ἀσυνήθη βλέπεις τ᾽ οὐρανοῦ θυμόν.
Ἀλλ᾽ ἂν ἐσκέπτου τίς ὁ λόγος τῶν φλογῶν,
τῶν διαττόντων φαντασμάτων, τῶν πτηνῶν
καὶ ζώων παντὸς εἴδους, πάσης φύσεως,
μωρῶν γερόντων καὶ παιδίων ἐμβριθῶν,

καὶ τόσων ἄλλων, τὴν προτέραν φύσιν των,
τὰς ἕξεις ἀλλοιούντων, τὰς δυνάμεις των
ἐν τεραστίαις ἀλλαγαῖς, θὰ εὕρισκες
πῶς οὐρανόθεν ταῦτα τοῖς ἐδόθησαν
εἰς νουθεσίαν εἰς ἡμᾶς κ' εἰς φόβητρον
διά τι μέλλον ἀποτρόπαιον.
Πλὴν ἄνδρα δύναμ' ἕνα, Κάσκα, νὰ σ' εἰπῶ,
ὅστις τὴν νύκτα ταύτην ὁμοιάζει.
Βροντᾷ, ἀστράπτει, σκάπτει τάφους, βρέμεται
καθὼς ὁ λέων εἰς τὸ Καπιτώλιον·
ἄνδρα μὴ μᾶλλον δυνατὸν ἢ σὺ κ' ἐγὼ
ὡς ἄτομον, ἀλλ' ἤδη τόσον φοβερὸν,
ὡς αἱ ἐκρήξεις αὗτ' αἱ καταπληκτικαί.

ΚΑΣΚΑΣ

Ὁ Καίσαρ εἶναι. Τοῦτον λέγεις, Κάσσιε;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ὅστις ἂν ᾖ. Ἀρθρώσεις, μέλη ἔχουσιν
οἱ σήμερον Ῥωμαῖοι ὡς οἱ παλαιοί.
Πλὴν φεῦ! Τὸ πνεῦμα λείπει τῶν πατέρων μας,
κ' αἱ φρένες τῶν μητέρων μας διέπουσι.
Ζυγὸν καὶ πάθη φέρομεν γυναικωδῶς.

ΚΑΣΚΑΣ

Ναί. Λέγουν ὅτι αὔριον ἡ σύγκλητος
τὸν Καίσαρα κηρύττει Βασιλέα· πλὴν
θὰ φέρῃ στέμμα κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν
ἐκτὸς τῆς Ἰταλίας πανταχοῦ ἀλλοῦ.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ἠξεύρω τότε ποῦ νὰ στρέψω τὴν αἰχμήν,
(*δεικνύων τὸ ξίφος του*).
διὰ Καssίου σώσουσαν τὸν Κάσσιον.
Θεοί, ἐνδυναμοῦτε οὕτως ἀσθενεῖς,
οὕτω τυράννους καταβάλλετε, Θεοί.
Χαλκήρεις πύργοι, φρούρια βραχόκτιστα,
ζοφώδεις κρύπται καὶ δεσμὰ χαλύβδινα
δὲν ταπεινοῦσι τὴν ἰσχὺν τοῦ πνεύματος.
Πλὴν φέρουσα βαρέως τὰ δεσμὰ τῆς γῆς,
πῶς νὰ τὰ λύῃ ἔχει τρόπον ἡ ζωή.
Ὡς τὸ ἠξεύρω, ἂς τὸ μάθῃ ὅλ' ἡ γῆ,
τὸ βάρος τῶν τυράννων τὸ πιέζον με
πῶς ν' ἀποσείσω δύναμαι.

ΚΑΣΚΑΣ

Οὕτω κ' ἐγώ.
Οὕτω πᾶς δοῦλος, οὕτως ἔχ' εἰς χεῖρας του,
τὴν δύναμιν νὰ θραύῃ τὴν δουλείαν του.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Πρὸς τί ὁ Καίσαρ τύραννος; Τὸν ἄθλιον!
Ἠξεύρω, δὲν θὰ ἦτον λύκος, πρόβατα
πῶς εἶναι οἱ Ῥωμαῖοι ἂν δὲν ἔβλεπεν,
οὐδ' ἦτον λέων, ἂν δὲν ἦσαν ἔλαφοι.
Ὅστις ν' ἀνάψῃ θέλει τάχιστα πυρὰν,
δι' ἐλαφρῶν ἀχύρων κάμνει τὴν ἀρχήν.
Τί ῥύπος εἶν' ἡ Ῥώμη, ποῖον σκύβαλον,
ἐὰν εἰς φωταψίαν πρέπῃ ν' ἀναφθῇ

τοῦ καταπτύστου Καίσαρος! Ὢ θλίψις, ποῦ
μὲ παρασύρεις; Ἴσως ταῦτα ἐκφωνῶ
ἐμπρὸς ἐθελοδούλου. Εἶν' ἡ τύχη μου
βεβαία τότε. Ἀλλ' ἐγὼ εἶμ' ἔνοπλος,
καὶ πρὸς κινδύνους μένω ἀδιάφορος.

ΚΑΣΚΑΣ

Λαλεῖς μετὰ τοῦ Κάσκα, ὅστις πονηρὸς
δὲν εἶναι καταδότης. Δὸς τὴν χεῖρά σου.
Πρὸς παῦσιν τῶν δεινῶν μας ἂν συνωμοτῇς,
θενὰ ἰδῇς ὁ ποῦς μου πῶς ἐπέκεινα
παντὸς θὰ προβῇ ἄλλου.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Σύμφωνοι λοιπόν.
Μάθε, ὦ Κάσκα, πῶς κατέπεισά τινας
τῶν ἐπισημοτάτων νὰ μετάσχωσι
τῆς κινδυνώδους ἀλλ' ἐντίμου πράξεως.
Ἠξεύρω, μὲ προσμένουν εἰς τὴν ἔπαυλιν
τοῦ Πομπηίου. Εἰς τὴν νύκτα τὴν φρικτὴν
οὐδεὶς κινεῖται οὐδὲ μέν' εἰς τὰς ὁδούς·
καὶ τὰ στοιχεῖα, ὡς τὸ ἐπιχείρημα
ὁ μελετῶμεν καὶ εἰς ὃ εἶν' αἴσια,
πνέουσι πῦρ καὶ αἷμα καὶ καταστροφήν.

Εἰσέρχεται ὁ ΚΙΝΝΑΣ.

ΚΑΣΚΑΣ

Σίγησον· βλέπω, ἔρχεταί τις ἐν σπουδῇ.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ὁ Κίννας. Τὸν γνωρίζω ἐκ τοῦ βήματος.
Εἶν' ἐκ τῶν φίλων.—Κίννα, ποῦ μετὰ σπουδῆς;

ΚΙΝΝΑΣ

Σ' ἐζήτουν. Οὗτος τίς; Ὁ Κίμβρος Μέτελλος;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Οὐχί. Ὁ Κάσκας, καὶ αὐτὸς συνασπισθεὶς
πρὸς τὸν σκοπόν μας. Κίννα, περιμένομαι;

ΚΙΝΝΑΣ

Χαίρω πολύ. Τί φρίκη ταύτης τῆς νυκτός!
Τεράτων ὄψεις εἶδον δύω τρεῖς ἡμῶν.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Εἰπὲ, δὲν μὲ προσμένουν;

ΚΙΝΝΑΣ

Περιμένεσαι.
Ὦ Κάσσιε, τὸν Βροῦτον ἂν ἐδύνασο
εἰς τὸν δεσμόν μας νὰ κερδήσῃς!

ΚΑΣΣΙΟΣ

Φίλτατε,
ἡσύχασον. Πλὴν λάβε ταύτην τὴν γραφὴν,
κ' εἰς τὴν καθέδραν θὲς αὐτὴν τοῦ πραίτορος,
νὰ τὴν ἰδῇ ὁ Βροῦτος. Ῥίψον δὲ αὐτὴν
διὰ τοῦ παραθύρου· ταύτην κόλλησον

εἰς τοῦ ἀρχαίου Βρούτου ἄγαλμα, κ' ἐλθὲ
εἰς Πομπηΐου, ὅπου θενὰ εἴμεθα.
Τὸν Δέκκιον θὰ εὕρω, τὸν Τρεβώνιον;

ΚΙΝΝΑΣ

Ὅλους ἐκεῖ, πλὴν μόνου τοῦ Μετέλλου. Σὲ
αὐτὸς ζητῶν ἐπῆγε. Ἀλλ' ἀπέρχομαι
νὰ πράξω ὅπως εἶπας περὶ τῶν γραφῶν.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Καὶ εἰς τοῦ Πομπηΐου ἔπειτα ἐλθέ.

(Ὁ ΚΙΝΝΑΣ ἐξέρχεται).

Πρὸ τῆς ἡμέρας, Κάσκα, εἰς τὸν οἰκόν του
τὸν Βροῦτον ἂς ἰδῶμεν. Τρία τέταρτα
αὐτοῦ εἶν' ἐδικά μας· ὅλος ἄρτιος
ἐν πρώτῃ συνεντεύξει θὰ παραδοθῇ.

ΚΑΣΚΑΣ

Μεγάλως ἀγαπᾶται παρὰ τῷ λαῷ.
Εἰς ἡμᾶς ὅ,τι θὰ ἦν ἔγκλημα, αὐτοῦ,
ὑψίστη ἀλχημία, ἡ ὑπόληψις
εἰς ἀρετὴν τιμίαν θὰ τὸ ἤλλασσεν.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ὀρθῶς αὐτὸν διέγνως, τὴν ἀξίαν του,
καὶ ἦν ἀνάγκην αὐτοῦ ἔχομεν. Ἐλθέ.
Εἶν' ἡ νὺξ μέση· πρέπει δὲ πρὸ τῆς αὐγῆς
νὰ τὸν ἰδῶμεν καὶ νὰ τὸν κερδήσωμεν. (*Ἐξέρχονται*)

ΠΡΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

Ἐν Ῥώμῃ. Βρούτου ἔπαυλις.

Εἰσέρχεται ΒΡΟΥΤΟΣ.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Αἴ, Λούκιε! Αἴ! —
Δὲν βλέπω τ' ἄστρα, νὰ μ' εἰπῇ ὁ δρόμος των
ἂν ἡ αὐγὴ ἐγγίζῃ. — Λούκιε! Ὤ, σύ!
Πῶς ἤθελον τοῦ ὕπνου τὸ ἐλάττωμα
καθὼς αὐτὸς νὰ εἶχον! — Λούκιε, λοιπόν!

ΛΟΥΚΙΟΣ

Μ' ἐκράξατε, αὐθέντα;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Εἰς τὸ γραφεῖον θὲς κηρίον, Λούκιε,
καὶ ἅμα τὸ ἀνάψῃς, δός μοι εἴδησιν.

ΛΟΥΚΙΟΣ

Εἰς τοὺς ὁρισμούς σας. (*Ἐξέρχεται*)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Πρέπει νὰ γίνῃ διὰ τοῦ θανάτου του.
Συμφέρον ἄλλο οὐδὲν ἔχω πρὸς αὐτὸ,
ἢ τὸ κοινὸν συμφέρον. Θέλει νὰ στεφῇ.
Θ' ἀλλάξῃ τοῦτο ἄραγε τὴν φρένα του;
Συχνὰ λαμπρὰ ἡμέρα γεννᾷ ἔχιδναν.
Προνοίας εἶν' ἀνάγκη. Θέλει στέμμα! Ναί;
Καὶ τότε κέντρον νὰ τῷ δώσωμεν λοιπὸν,
καὶ νὰ μᾶς βλάπτῃ ὅταν, ὅπως βούλεται;
Τῶν μεγαλείων ἡ κατάχρησις ἐστὶ
τὸ τῆς ἰσχύος διαιρεῖν τὸ συνειδός.
Καὶ νὰ ὁμολογήσω τὴν ἀλήθειαν,
ποτὲ δὲν εἶδον νὰ νικᾷ τοῦ Καίσαρος
τὸν νοῦν τὸ πάθος. Κλίμαξ εἶναι πλὴν συχνὰ
ἡ ταπεινότης φιλαρχίας νεαρᾶς.
Ὁ ἀναβαίνων βλέπει ἄνω ἀτενῶς,
ὁ δ' εἰς τὴν ἀνωτάτην τῶν βαθμίδων φθὰς,
τὰ νῶτα στρέφει πρὸς τὴν κλίμακα, ζητῶν
τὰ νέφη, τὰς βαθμίδας δὲ περιφρονῶν
δι' ὧν ἀνῆλθε. Τοῦτο κ' εἰς τὸν Καίσαρα
ἴσως συμβῇ. Ἀνάγκη νὰ προλάβωμεν.
Ἡ ἔρις εἶν' ὡς ἔχει, ἄχρους. Μέθοδος
καλὴ, ν' αὐξήσῃ ἡ παροῦσα θέσις του,
καὶ θέλει ἐξοκείλει εἰς ὑπερβολάς.
Ἂς φαντασθῶμεν αὐτὸν ὄφεος αὐγὸν
ἐπιβλαβὲς τὴν φύσιν, ἂν ἐπωασθῇ·
κ' εἰς τὸν φλοιόν του ἂς τὸ ἀφανίσωμεν.

Ἐπανέρχεται ὁ ΛΟΥΚΙΟΣ.

ΛΟΥΚΙΟΣ

Εἰς τὸ γραφεῖον καίει τὸ κηρίον σας.
Ζητῶν πυρεῖα περὶ τὸ παράθυρον,
τὸ γράμμα τοῦτο εὗρον τὸ ἐνσφράγιστον.
Δὲν ἦτον, ὅτ' ἐπῆγα εἰς τὴν κλίνην μου.

(*Τῷ δίδει τὴν ἐπιστολήν*).

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ὕπαγε πάλιν εἰς τὴν κλίνην. Εἶναι νύξ.
Εἰδοὶ Μαρτίου δὲν εἶν' αὔριον, θαῤῥῶ;

ΛΟΥΚΙΟΣ

Αὐθέντα, δὲν ἠξεύρω.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἰδὲ τί λέγει τὸ ἡμερολόγιον
καὶ εἰδοποίησόν με.

ΛΟΥΚΙΟΣ

Εὐθὺς, Κύριε. (*Ἐξέρχεται*)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Εἰς τὸν ἀέρα τόσαι λάμψεις φέρονται,
ὥστε μοὶ εἶναι ν' ἀναγνώσω δυνατόν.

(*Ἀνοίγει καὶ ἀναγινώσκει τὸ γράμμα*).

« Κοιμᾶσαι, Βροῦτ'; Ἐξύπνα. Σεαυτὸν ἰδέ.
Ἡ Ῥώμη πρέπει; . . Λέγε, κτύπα, σύνδραμε ».

«Κοιμᾶσαι, Βροῦτ'; Ἐξύπνα!»
Πολλάκις ἤδη εὗρον εἰς τὸν δρόμον μου
προκλήσεις παρομοίας, καὶ τὰς ἔλαβον.
«Ἡ Ῥώμη πρέπει;...» Τί; Ἐγὼ τὸ συμπληρῶ.
Ἡ Ῥώμη πρέπει νὰ εἶν' ἕρμαιον ἑνός;
Οἱ πρόγονοί μου εἶχον τὸν Ταρκύνιον
τῆς Ῥώμης ἀποβάλει βασιλεύσαντα.
«Λέγε καὶ κτύπα! Σύνδραμε!» Προτρέπομαι
νὰ λέγω, νὰ κτυπήσω. Σοὶ ὀρκίζομαι,
ὡς ἔλθῃ, Ῥώμη, ἡ στιγμὴ τῆς συνδρομῆς,
τοῦ Βρούτου πλήρη θενὰ σοὶ τὴν δώσ' ἡ χείρ.

Ὁ ΛΟΥΚΙΟΣ ἐπανέρχεται.

ΛΟΥΚΙΟΣ

Παρῆλθον τοῦ Μαρτίου δεκατέσσαρες
ἡμέραι. (*Ἡ θύρα κρούεται.*)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ναί; Τὴν θύραν ἔκρουσαν! Ἰδέ.

(Ἐξέρχεται ὁ ΛΟΥΚΙΟΣ)

Ὁ Κάσσιος ἀφ' ὅτου κατὰ Καίσαρος
μ' ἠρέθισε, δὲν ἔχω ὕπνον.
Ἐξ ἐπινοίας μέχρις ἐκτελέσεως
φοβεροῦ ἔργου, εἶναι τὸ μεταίχμιον
ὡς φάντασμα, ὡς ὄναρ ἀποτρόπαιον.
Μέλη θνητὰ καὶ πνεῦμα εἰς συμβούλιον
συνέρχονται, κ' ἡ φύσις ἡ ἀνθρώπινος
ἀναστατοῦται, ὡς μικρὸν βασίλειον
τεταραγμένον ὑπ' ἐπαναστάσεως.

Ἐπανέρχεται ὁ ΛΟΥΚΙΟΣ.

ΛΟΥΚΙΟΣ

Εἶν' ἔξ' ὁ ἀδελφός σας Κάσσιος. Ζητεῖ
νὰ σᾶς ἰδῇ, αὐθέντα.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Εἶναι μόνος του;

ΛΟΥΚΙΟΣ

Ὄχι. Τοὺς πίλους φέρουν ὡς τ' αὐτία των,
κ' εἰς τοὺς μανδύας θάπτουσι τὰ πρόσωπα,
ὥστε νὰ τοὺς γνωρίσω μ' εἶν' ἀδύνατον
ἐξ εὐμενοῦς σημείου.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἂς εἰσέλθωσιν.

(Ὁ ΛΟΥΚΙΟΣ ἐξέρχεται).

Οἱ συνωμόται εἶναι. Ἂν αἰσχύνησαι,
συνωμοσία, ὕποπτον τὸ μέτωπον
τὴν νύκτα νὰ δεικνύῃς, ὅτε ἄφοβος
εἶν' ἡ κακία, ποῦ θὰ εὕρῃς σπήλαιον
ζοφῶδες τὴν ἡμέραν, τὸ τεράστιον
νὰ κρύψῃς πρόσωπόν σου; Μάτην τὸ ζητεῖς.
Ἐγκρύψου εἰς θωπείαν κ' εἰς μειδίαμα.
Ἂν νὰ προδῷς θελήσῃς ἀπροσποίητος,
σκότ' ἱκανὰ δὲν ἔχει οὐδ' ὁ Ἔρεβος
ἵνα σὲ σώσῃ τῶν προκαταλήψεων.

Εἰσέρχονται ΚΑΣΣΙΟΣ, ΚΑΣΚΑΣ, ΔΕΚΙΟΣ, ΚΙΝΝΑΣ, ΜΕΤΕΛΛΟΣ, ΚΙΜΒΡΟΣ καὶ ΤΡΕΒΟΝΙΟΣ.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Τὸν ὕπνον σου, φοβοῦμαι, ἐταράξαμεν.
Καλὴν ἡμέραν, Βροῦτε. Σ' ἐνωχλήσαμεν;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἠγρύπνησα τὴν νύκτα. Εἶχον ἐγερθῆ.
Οἱ συνοδεύοντές σε εἰσὶ γνώριμοι;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Βεβαίως, ὅλοι· καὶ οὐδεὶς αὐτῶν πρὸς σὲ
ὑπόληψιν μὴ τρέφων, μὴ εὐχόμενος
περὶ τῆς σῆς ἀξίας νὰ φρονῇς καὶ σὺ
ὅ,τι φρονοῦσιν οἱ Ῥωμαῖ' οἱ εὐγενεῖς.
Γνωστὸς σοὶ εἶναι ὁ Τρεβώνιος.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Γνωστός.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ὁ Δέκιος ὁ Βροῦτος.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Καλῶς ὥρισαν.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ὁ Κάσκας καὶ ὁ Κίννας καὶ ὁ Μέτελλος.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Καλῶς μᾶς ἦλθον. Παρενέβη τίς φροντὶς

τῶν ὀφθαλμῶν σας μεταξὺ καὶ τῆς νυκτός;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ὀλίγας λέξεις, ἂν μοὶ ἐπιτρέπητε. (*Ψιθυρίζουν*).

ΔΕΚΙΟΣ

Χαράζει; Ἐκεῖ εἶναι ἡ ἀνατολή;

ΚΑΣΚΑΣ

Ὄχι.

ΚΙΝΝΑΣ

Ὤ, πῶς; Ἐκεῖναι εἰς τὰ νέφη αἱ φαιαὶ
ἀράδες εἶναι τῆς αὐγῆς αἱ πρόδρομοι.

ΚΑΣΚΑΣ

Ἀμφότερ' εἰς ἀπάτην. Ἡ ἀνατολὴ
εἶν' ὅπου στρέφω, βλέπετε, τὸ ξίφος μου.
Ζητεῖτέ την παρέκει, νοτιώτερον,
τῆς ὥρας στοχασθέντες τῆς ἐαρινῆς.
Μετὰ σελήνας δύω, βορειότερον
θὰ λάμπ ἡ φλόξ της· κορυφοῦται δ' ἡ Ἠὼς
ἐκεῖ ὀπίσω, εἰς τὸ Καπιτώλιον.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ὁρίξατε τὰς χεῖρας πάντες, ἀνὰ εἷς.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Καὶ ὁρκισθῶμεν εἰς τὴν πρόθεσιν ἡμῶν.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Οὐχὶ, μὴ ὅρκον. Τῶν ἀνθρώπων ἡ αἰδὼς,
οἱ ψυχικοί μας πόνοι, οἱ δεινοὶ καιροὶ
ἂν ταῦτα λόγου, ὦσιν ἀσθενεῖς, καθεὶς
εἰς τὰς νωθράς σας κλίνας ἐπιστρέψατε,
τὴν τυραννίαν μαινομένην ἄφετε
νὰ ῥίπτῃ ἐφ' ἑκάστου τὸν λαχνόν. Ἀλλ' ἂν
πῦρ, ὡς γνωρίζω, ταῦτα ἔχωσ' ἱκανὸν
ὥστε δειλοὺς ν' ἀνάπτῃ, τρυφερὰς ψυχὰς
τῶν γυναικῶν ν' ἀνδρίζῃ, συμπολῖταί μου,
ἀνάγκ' ὑπάρχει ἄλλη ἐξεγέρσεως
πλὴν τοῦ δικαίου ὃ ἐπιδιώκομεν;
καὶ ἀπαιτεῖται ἄλλη τις ἐγγύησις
τοῦ λόγου, ὃν Ῥωμαῖοι ἔδωκαν κρυπτῶς
καὶ θέλουσι τηρήσει; ἄλλος ὅρκος, πλὴν
τιμίων πρὸς τιμίους ὑποσχέσεως,
οὕτω νὰ πράξουν, ἄλλως ν' ἀποθάνωσιν;
Εἰς ἱερεῖς τοὺς ὅρκους, εἰς δειλὰς ψυχὰς,
εἰς μαμακούθους ἄφετε, εἰς ἀγενεῖς,
ἐνασμενιζομένους εἰς τὸ ἄδικον,
ἐπιορκοῦντας, πίστιν μὴ παρέχοντας.
Μὴ τὸ γενναῖον ἔργον ἀτιμάζετε,
οὐδὲ τὴν φρένα τὴν ἀδάμαστον ἡμῶν,
φρονοῦντες ὅτι ὁ σκοπὸς, τὸ ἔργον μας,
τοῦ ὅρκου δεῖται. Πᾶσα αἵματος ῥανὶς
ἐντὸς Ῥωμαίου ῥέουσα, — καὶ εὐγενῶς
πάντοτε ῥέει — νόθος ἀναδείκνυται
ἂν καὶ κεραία μόνον ὑποσχέσεως,
ἥτις διῆλθε δι' αὐτῆς, ἀθετηθῇ.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ὁ δὲ Κικέρων; Θὰ τὸν δοκιμάσωμεν;
Ἐλπίζ᾽ ὅτι θὰ εἶναι ὅλως μεθ᾽ ἡμῶν.

ΚΑΣΚΑΣ

Μὴ παριδῶμεν τοῦτον.

ΚΙΝΝΑΣ

Ὤ! βεβαίως μή.

ΜΕΤΕΛΛΟΣ

Κερδήσατέ τον. Θὰ μᾶς φέρ᾽ ὑπόληψιν
ἡ ἀργυρᾶ του πολιά· ψήφους πολλῶν
ἀνδρῶν θενὰ κερδήσῃ εἰς τὸ ἔργον μας.
Ἡμῶν τὰς χεῖρας πῶς εὐθύν᾽ ἡ κρίσις του
θέλει ῥηθῇ, καὶ θέλει ὅλως ἀφανὴς
ἡμῶν ἡ βία κ᾽ ἡ νεότης ἐνταφῇ
ὀπίσω τῆς σπουδαίας ἐμβριθείας του.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ὤ! μὴ ἐκεῖνον· μὴ συμβῶμεν μετ᾽ αὐτοῦ.
Νὰ συμβαδίζῃ πώποτε δὲν συναινεῖ
εἰς ὅ,τι ἄλλοι πράττουν.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Τὸν ἀφήνομεν.

ΚΑΣΚΑΣ

Τῷ ὄντι, δὲν ἀξίζει.

ΔΕΚΙΟΣ

Θὰ ἐγγιχθῇ τις ἄλλος πλὴν τοῦ Καίσαρος;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ὀρθὸς ὁ λόγος. — Ὁ Ἀντώνιος, πιστὸς
τοῦ Καίσαρος, δὲν πρέπει εἰς τὸν Καίσαρα
νὰ ἐπιζήσῃ. Εἶναι πολυμήχανος·
καὶ ἂν τὰς μηχανάς του στήσῃ, δύναται
πολὺ νὰ βλάψῃ. Ἂς ἐκλείψωσιν ὁμοῦ
πρὸ τοῦ κινδύνου Καίσαρ καὶ Ἀντώνιος.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Αἱματηρὸν τὸ ἔργον θέλεις, Κάσσιε,
μετὰ καρατομίαν, διαμέλισιν,
ὀργὴν ἐν φόνῳ καὶ τὸν φθόνον μετ' αὐτόν.
Ἐκείνου μέλος εἶναι ὁ Ἀντώνιος.
Εἴμεθα θύται, Γάϊε, οὐχὶ σφαγεῖς.
Τοῦ Καίσαρος τὸ πνεῦμα βδελυττόμεθα,
ἀλλὰ τὸ πνεῦμα δὲν μετέχει αἵματος.
Τὸ πνεῦμ' ἂν τρόπον εἴχομεν τοῦ Καίσαρος,
οὐχὶ τὸ σῶμα νὰ φονεύσωμεν! Πλὴν φεῦ!
τοῦ Καίσαρος τὸ αἷμα πρέπει νὰ χυθῇ.
Εὐγενεῖς φίλοι, ἂς τὸν θανατώσωμεν
οὐχὶ ὀργίλως, τολμηρῶς. Ἂς τάμωμεν
εἰς Θεῶν βρῶσιν, ὄχι δ' εἰς βορὰν κυνῶν
αὐτόν· ἂς ἐξεγείρῃ ἡ καρδία μας,
ὡς δόλιος δεσπότης, τοὺς οἰκέτας της
εἰς κακουργίαν, κ' ἔπειτ' ἂς μεμψιμοιρῇ.
Μὴ κατὰ μῖσος, κατ' ἀνάγκην πράξωμεν.

Ἂν τοῦτο οὕτως ἐκτιμήσῃ ὁ λαός,
θὰ μᾶς φημίζῃ καθαρτὰς, οὐχὶ φονεῖς.
Μὴ περὶ Μάρκου Ἀντωνίου σκέπτεσθε.
Ἰσχὺν θὰ ἔχῃ ὡς ἡ χεὶρ τοῦ Καίσαρος
ἀφ' οὗ τῷ λείψ' ἡ κεφαλή.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ὅμως αὐτὸν
φοβοῦμαι. Εἶναι φιλοκαίσαρ.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Δυστυχής!
Ἂν εἶναι φιλοκαίσαρ, ἔχει νὰ σκεφθῇ
πῶς ν' ἀποθάνῃ μόνον ὑπὲρ Καίσαρος.
Οὐδ' ἔχει τί νὰ πράξῃ καὶ καλήτερον
ὁ φιλοπαίκτης καὶ φιλήδονος αὐτός.

ΤΡΕΒΩΝΙΟΣ

Ἄφες νὰ ζῇ. Δὲν εἶναι ἐπικίνδυνος.
Θὰ ἐπιζήσῃ νὰ χλευάζῃ τὸ παρόν. (*Κτυπᾷ ἡ ὥρα*).

ΒΡΟΥΤΟΣ

Σίγα. Κτυπᾷ ἡ ὥρα.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Τρεῖς ἐκτύπησε.

ΤΡΕΒΩΝΙΟΣ

Καιρὸς νὰ χωρισθῶμεν.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ἀλλ' ἀμφίβολον
ἐὰν ὁ Καίσαρ θέλῃ ἔλθει σήμερον.
Τὸ τελευταῖον ἔγινε προληπτικὸς,
ἀπ' ἐναντίας τῶν ὧν πρὶν ἐνόμιζε
περὶ ὀνείρων, φαντασμάτων, τελετῶν.
Ἴσως τὰ θρυλληθέντα ξένα θαύματα,
ἡ ἀσυνήθης φρίκη ταύτης τῆς νυκτὸς,
καὶ αἱ προρρήσεις τῶν οἰωνοσκόπων του
τὸν ἐμποδίσουν νὰ μᾶς ἔλθῃ σήμερον.

ΔΕΚΙΟΣ

Μὴ τὸ φοβῆσαι. Ἂν τὸ ἀπεφάσισεν,
ἐγὼ τὸν καταφέρω. Καὶ συμφάσκει μὲν,
ὁ σκίουρος εἰς δένδρα πῶς ἁλίσκεται,
λέων εἰς βρόχους καὶ ἐλέφας εἰς ὀπὰς
κ' ἡ ἄρκτος εἰς καθρέπτην, ὁ δὲ ἄνθρωπος
εἰς κολακείαν· ὅταν δὲ τοὺς κόλακας
ὅτι μισεῖ τῷ λέγω, καταφάσκει, καὶ αὐτὸ
τὸν κολακεύει μάλιστα. Ἄφες ἐγὼ
νὰ πράξω.
Νὰ ἐνεργῶ ἠξεύρω εἰς τὰς φρένας του.
Θὰ σᾶς τὸν φέρω εἰς τὸ Καπιτώλιον.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ἄγωμεν πάντες νὰ τὸν φέρωμεν ἐκεῖ.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Εἰς τὰς ὀκτὼ θὰ εἶναι τὸ βραδύτερον;

ΚΙΝΝΑΣ

Τότε θὰ εἶναι, καὶ μὴ λείψωμεν κἀνείς.

ΜΕΤΕΛΛΟΣ

Ἐχθρὸς ἐπίσης εἶναι ὁ Λιγάριος
τοῦ Καίσαρος, διότι τὸν ἐπέπληξεν
ὡς ἐπαινοῦντα τὸν Πομπήϊον. Οὐδεὶς
αὐτὸν ἐσκέφθη;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἄγε, φίλε Μέτελλε,
νὰ μοὶ τὸν πέμψῃς. Μ' ἀγαπᾷ. Τῷ ἔδωκα
αἰτίας. Θέλω τὸν διδάξει ὅπως δεῖ.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ἰδού, χαράζει. Βροῦτε, σὲ ἀφήνομεν.
Διασπαρῆτε, φίλοι· πλὴν τοῦ λόγου σας
μνήμονες ἔστε, καὶ τῆς Ῥώμης ἄξιοι.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Φαιδροί, καλοί μου, κ' εὔθυμοι! Μὴ φέρετε
τὴν πρόθεσίν σας εἰς τὸ βλέμμα σας γραπτήν.
Ὡς εἰς θυμέλας οἱ Ῥωμαῖοι σκηνικοί,
φρενὸς ἀκμαίας φαίνεσθε καὶ σταθερᾶς.
Λοιπόν, καλὴν ἡμέραν εἰς καθένα σας.

(Ἐξέρχονται πάντες, πλὴν τοῦ ΒΡΟΥΤΟΥ).

Παῖ! Λούκιε! — Κοιμᾶται; Ἀδιάφορον.
Ἐντρύφα εἰς τὸν ὕπνον τὸν μελίγλυκυν.
Μορφὰς δὲν βλέπεις σὺ οὐδὲ φαντάσματα

δι' ὧν φροντίδες σείουν τὸν ἐγκέφαλον,
δι' ὃ βαθὺν κοιμᾶσαι.

Εἰσέρχεται ἡ ΠΟΡΤΙΑ.

ΠΟΡΤΙΑ

Βροῦτε, ἄνερ μου!

ΒΡΟΥΤΟΣ

Τί ἐννοεῖς, Πορτία; Πῶς ἐξύπνησας
ἐνωρὶς τόσον; Κράσιν ἔχεις τρυφεράν.
Σὲ βλάπτ' ἡ αὔρα ἡ τραχεῖα τῆς αὐγῆς.

ΠΟΡΤΙΑ

Καὶ σὲ ὁμοίως. Ἀποτόμως ἔφυγες
ἀπὸ τῆς κλίνης, κ' αἰφνιδίως ἐγερθεὶς
χθὲς ἐκ τοῦ δείπνου, ἤρχισας περιπατῶν
σύννους, στενάζων, καὶ τὰς χεῖρας σταυρωτάς·
καὶ ὅτε σὲ ἠρώτων τί συμβαίνει σοι,
μ' ἔβλεπες, ἔχων ἀτενεῖς τοὺς ὀφθαλμούς.
Ἐπέμεινα· σὺ ξέων πλὴν τὴν κεφαλήν,
τὸ ἔδαφος ἐκτύπας διὰ τοῦ ποδός.
Ἠρώτων πάλιν, πλὴν δὲν ἀπεκρίνεσο,
καὶ μ' ἔνευες ὀργίλως διὰ τῆς χειρὸς
νὰ σὲ ἀφήσω. Ἔφυγον, ἐκ φόβου μὴ
τὴν δυσαρέσκειάν σου ἔτι ηὔξανον,
τὴν φλέγουσάν σε, τὴν ἐλπίδα ἔχουσα
πῶς ἦτον μόνον δυσθυμία, ὡς καθεὶς
συμβαίνει νὰ τὴν ἔχῃ εἰς τὰς ὥρας του.
Σοὶ ἀφαιρεῖ τὸν λόγον, ὕπνον καὶ τροφήν·
καὶ ἂν σοὶ ἀλλοιώσῃ τὴν μορφὴν καθὼς

ἠλλοίωσέ σου πᾶσαν τὴν διάθεσιν,
ἀγνώριστος θὰ μ' εἶσαι. — Ἄνερ φίλτατε,
εἰπέ μοι τίνα ἔχεις λόγον θλίψεως.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἄῤῥωστος εἶμαι· ἡ αἰτία εἶν' αὐτή.

ΠΟΡΤΙΑ

Ὁ Βροῦτος εἶναι φρόνιμος. Ἂν ἄῤῥωστος,
θενὰ ἐζήτει τρόπους ἀναῤῥώσεως.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Τοῦτο καὶ πράττω. Ὕπαγε νὰ κοιμηθῇς,
καλὴ Πορτία.

ΠΟΡΤΙΑ

Ἄῤῥωστος, κ' ἐξέρχεται
ἀνένδυτος ὁ Βροῦτος, πνέων τῆς αὐγῆς
τὴν ὑγρὰν αὔραν; Πῶς; ὁ Βροῦτος ἄῤῥωστος,
καὶ παραιτῶν τῆς κλίνης τὴν ἀνάπαυσιν,
εἰς τῆς νυκτὸς πλανᾶται τὰ μιάσματα;
τὸ πυρετῶδες κακὸν ῥεῦμα προκαλῶν
τὴν νόσον του ν' αὐξήσῃ; Ὄχι, Βροῦτέ μου·
νοσηρὸν πάθος ἔχεις εἰς τὴν φρένα σου,
ὃ ἡ τιμὴ κ' ἡ θέσις κ' ἡ ἀξία μου
μὲ δικαιοῦν νὰ μάθω· καὶ γονυπετὴς
σὲ ἐξορκίζω, μὰ τὸ πρώην κάλλος μου,
καὶ μὰ τοὺς ὅρκους τῆς θερμῆς ἀγάπης σου,
καὶ μὰ τὸν μέγαν ὅρκον ὅστις ἥνωσεν
ἡμᾶς, ὥστε οἱ δύω ἓν νὰ ἤμεθα,

εἰπὲ, εἰπέ μοι· εἶμαι σοῦ τὸ ἥμισυ,
σὺ αὐτὸς εἶμαι. Τί σὲ θλίβει; Πρὸ μικροῦ
τί ἄνθρωπ' ἦσαν οἱ ἐλθόντες, ἓξ ἑπτὰ,
κρυπτόμεν' εἰς τὴν ὄψιν καὶ τῆς σκοτεινῆς
νυκτός;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Καλὴ Πορτία, μὴ γονυπετῇς.

ΠΟΡΤΙΑ

Οὐδ ἦν ἀνάγκη, Βροῦτε, ἂν καὶ σὺ καλὸς
ἦσο. Εἰπέ μοι, εἰς τοῦ γάμου τὸν δεσμὸν
τῶν μυστικῶν σου μοὶ ἀπαγορεύεται
ἡ γνῶσις; καὶ δὲν εἶμαι σὺ αὐτὸς, εἰμὴ
ἐντὸς ὁρίων, τῆς τραπέζης μετὰ σοῦ,
τῆς κλίνης νὰ μετέχω, νὰ συνομιλῶ
ἐδῶ κ' ἐκεῖ; Πῶς μόνον τὰ προάστεια
κατέχω τῆς χαρᾶς σου; Τότε σύζυγος
δὲν εἶναι ἡ Πορτία, ἀλλ' ἑταῖρά σου.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Εἶσαι γνησία, ἔντιμός μου σύζυγος,
ἀγαπητή μοι ὅσον μ' εἶν' αἱ πορφυραῖ
σταγόνες αἱ πληροῦσαι τὴν καρδίαν μου.

ΠΟΡΤΙΑ

Ἂν ἦτον τοῦτο ἀληθὲς, θὰ ἤξευρον
τὸ μυστικόν σου· καὶ ναὶ μὲν, εἰμὶ γυνὴ,
γυνὴ πλὴν ἣν ὁ Βροῦτος ἔχει σύζυγον.
Γυνὴ, ναὶ, εἶμαι, ὅμως εὐϋπόληπτος

γυνὴ, καὶ κόρη κέκλημαι τοῦ Κάτωνος.
Δὲν μὲ νομίζεις κρείττονα τοῦ φύλου μου,
τοιοῦτον ἄνδρα καὶ πατέρα ἔχουσαν;
Τί σκοποὺς ἔχεις; Μὴ φοβοῦ τὴν γλῶσσάν μου.
Ἔδωκα δεῖγμα τῆς ἀνδρείας μου τρανὸν
ὅτ' ἑκουσίως ἔπληξα τὸ σκέλος μου
κ' ἐτραυματίσθην. Ἂν αὐτὸ ὑπέμεινα,
δὲν θὰ τηρήσω τοῦ ἀνδρὸς τ' ἀπορρήτα;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Θεοὶ, τοιαύτης γυναικὸς ἐπάξιος
νὰ δειχθῶ δότε! (*Ἡ θύρα κρούεται*).
Κρούουσιν. Ἐπὶ στιγμὴν
μακρύνθητι· κ' ἐν τάχει εἰς τὸ στῆθός σου
τ' ἀπόρρητα θὰ χύσω τῆς καρδίας μου,
καὶ θὰ σοὶ ἐξηγήσω τοὺς δεσμοὺς ἡμῶν,
καὶ τὰ λυγρὰ σημεῖα τοῦ μετώπου μου.
(Ἡ ΠΟΡΤΙΑ *ἐξέρχεται*).

Εἰσέρχονται ὁ ΛΟΥΚΙΟΣ καὶ ὁ ΛΙΓΑΡΙΟΣ.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Λούκιε, ποῖος ἔκρουσεν;

ΛΟΥΚΙΟΣ

Εἷς ἀσθενὴς,
ὅστις νὰ ὁμιλήσῃ θέλει μεθ' ὑμῶν.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ὁ τοῦ Μετέλλου γνώριμος Λιγάριος. —
Ὕπαγε, παῖ.—Δὲν εἶσθε ὁ Λιγάριος;

ΛΙΓΑΡΙΟΣ

Καὶ διὰ γλώσσης ἀσθενοῦς σὲ χαιρετῶ.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ὦ! Τί καιρὸν ἐκλέγεις, καλὲ Γάϊε,
νὰ φέρῃς γούναν! Ὦ! ἂν ἦσο ὑγιής!

ΛΙΓΑΡΙΟΣ

Εἶμ' ὑγιὴς, ὁ Βροῦτος ἂν προτίθηται
πρᾶξιν ἀξίαν τοῦ ὀνόματος τιμή.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Τοιαύτην ἔχω πρόθεσιν, Λιγάριε,
ἐὰν ν' ἀκούσῃς ἔχῃς ὑγιὲς τὸ οὖς.

ΛΙΓΑΡΙΟΣ

Μὰ τῶν Ῥωμαίων πάντας τοὺς σεπτοὺς Θεοὺς,
ἐδὼ τὴν νόσον ἀποπτύω. Σὺ, ψυχὴ
τῆς Ῥώμης, γόνε εὐγενῆ ἐξ εὐγενῶν,
ὡς μάγος τὸ θανόν μου πνεῦμ' ἀνέστησας.
Εἰπέ μοι ποῦ νὰ τρέξω, καὶ τ' ἀδύνατα
θέλουν μοὶ γίνει δυνατά. Τῆς νόσου μου
θὰ κατισχύσω. Τί νὰ πράξω, πρόσταξον.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Τόλμημα μέλλον νὰ ἰάνῃ ἀσθενεῖς.

ΛΙΓΑΡΙΟΣ

Καὶ δὲν ὑπάρχουν ὑγιεῖς οἵς ἔπρεπε
νὰ δοθῇ νόσος;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Πάντως. Ὅμως πῶς καὶ τί,
θὰ τὰ εἰπῶμεν μεταξὺ βαδίζοντες,
ὡς καὶ πρὸς ποῖον θὰ συμβῇ.

ΛΙΓΑΡΙΟΣ

Πορεύθητι.
Μετὰ καρδίας φλογερᾶς σ' ἀκολουθῶ,
νὰ πράξω, δὲν ἠξεύρω τί· ἀλλ' ὁδηγεῖ
ὁ Βροῦτος· τοῦτο μοὶ ἀρκεῖ.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἔπου λοιπόν. (*Ἐξέρχονται*).

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

Ἐν Ῥώμῃ. Δωμάτιον ἐν τοῖς μεγάροις τοῦ ΚΑΙΣΑΡΟΣ.

Ἀστραπαὶ καὶ βρονταί. Εἰσέρχεται ΚΑΙΣΑΡ ἐν νυκτικῇ ἀναβολῇ.

ΚΑΙΣΑΡ

Τὴν νύκτα ἐπολέμουν οὐρανὸς καὶ γῆ.
Ἡ Καλφουρνία τρὶς καθ' ὕπνον ἔκραξε·

« Φονεύεται ὁ Καίσαρ! Αἴ! βοήθεια! » —
Τίς εἶν' ἐκεῖ; (*Εἰσέρχεται ὑπηρέτης*).

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Αὐθέντα, διατάττετε.

ΚΑΙΣΑΡ

Σπεῦσον· νὰ θύσουν εἰς τοὺς ἱερεῖς εἰπὲ,
κ' ἐλθὼν ὀπίσω, φέρε μοι τοὺς οἰωνούς.

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Αὐθέντα, ὁρισμός σας. (*Ἐξέρχεται*).

Εἰσέρχεται ἡ ΚΑΛΦΟΥΡΝΙΑ.

ΚΑΛΦΟΥΡΝΙΑ

Τί λέγεις, Καίσαρ; Νὰ ἐξέλθῃς μελετᾷς;
Μὴ μακρυνθῇς τοῦ οἴκου βῆμα σήμερον.

ΚΑΙΣΑΡ

Ὁ Καίσαρ θὰ ἐξέλθῃ. Τ' ἀπειλοῦντά τον
τὰ νῶτα μόνον βλέπουσι τοῦ Καίσαρος.
Τὸ πρόσωπόν του εἶδον; διελύθησαν.

ΚΑΛΦΟΥΡΝΙΑ

Εἰς ἐπισήμους δὲν ἐπῆγα ἑορτὰς
ποτὲ, πλὴν μὲ τρομάζουν. Διηγεῖταί τις
ἐντὸς, πλὴν ὅσων εἴδομεν κ' ἠκούσαμεν,
πῶς ὁ σκοπὸς καὶ ἄλλα εἶδε τέρατα·
λέαιναν εἶδε τίκτουσαν εἰς τὰς ὁδοὺς,
καὶ τάφους τοὺς νεκροὺς των ἐξεμέττοντας,

καὶ εἰς τὰ νέφη φλογερούς πολεμιστὰς
παλαίοντας εἰς λόχους καὶ εἰς τάγματα,
ὥστ᾽ ἔβρεχ᾽ αἷμα εἰς τὸ Καπιτώλιον.
Κλαγγὴ τῶν ὅπλων τοὺς ἀέρας ἔσχιζε,
κ᾽ ἦν ῥόγχος τῶν θνησκόντων, κ᾽ ἦν χρεμετισμὸς
τῶν ἵππων, καὶ φασμάτων ἦν συνώθησις.
Πράγματα, Καίσαρ, ἀσυνήθη εἶν᾽ αὐτὰ,
καὶ τὰ φοβοῦμαι.

ΚΑΙΣΑΡ

Καὶ τί εἶν᾽ ἀποφευκτὸν
ἐξ ὅσων οἱ μεγάλοι ὥρισαν Θεοί;
Θενὰ ἐξέλθω. Ταῦτα τὰ μηνύματα
εἰσὶ πρὸς πάντας ὡς καὶ πρὸς τὸν Καίσαρα.

ΚΑΛΦΟΥΡΝΙΑ

Δὲν ἀνατέλλουν εἰς ἐπαίτου θάνατον
κομῆται· εἰς μονάρχου, ἀναφλέγεται
ὁ οὐρανός.

ΚΑΙΣΑΡ

Πολλάκις θνήσκει ὁ δειλὸς
πρὶν ἀποθάνῃ, ἄπαξ δὲ ὁ εὔτολμος.
Πάντων θαυμάτων τὸ θαυμασιώτερον
ὁ δειλιῶν ἐστί μοι ἄνθρωπος, εἰδὼς
πῶς τὸ μοιραῖον τέλος του, ὁ θάνατος,
θὰ ἔλθῃ ὅταν ἔλθῃ.

Ἐπανέρχεται ὁ ὑπηρέτης.

Τί ἀγγέλλουσιν
οἱ ἱερεῖς;

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Κατ' οἶκον λέγουν σήμερον
νὰ μείνητε. Τὰ σπλάγχνα ὅτ' ἐξέτασαν
τοῦ ἱερείου, ἡ καρδία ἔλειπε.

ΚΑΙΣΑΡ

Τὴν ἀνανδρίαν καταισχύνουσ' οἱ Θεοί.
Ὁ Καίσαρ ζῶον θενὰ ἦν ἀκάρδιον
ἂν ἐφοβεῖτο νὰ ἐξέλθῃ σήμερον.
Ὁ κίνδυνος γνωρίζει περὶ Καίσαρος
πῶς εἶν' ἐκείνου ἐπικινδυνώτερος.
Μιᾶς ἡμέρας γόνος, λέοντες ἐσμέν.
Ἐγὼ πρεσβύτερός του καὶ φρικτότερος.
Ὁ Καίσαρ θὰ ἐξέλθῃ.

ΚΑΛΦΟΥΡΝΙΑ

Οἴμοι, Καίσαρ μου!
Τὴν φρόνησίν σου πνίγει ἡ πεποίθησις.
Μὴ σήμερον ἐξέλθῃς. Εἰπὲ φόβος μου
πῶς σὲ κρατεῖ κατ' οἶκον, ὄχι φόβος σός.
Ἂς πέμψωμεν τὸν Μάρκον τὸν Ἀντώνιον
πῶς ἀσθενεῖς ν' ἀγγείλῃ εἰς τὴν σύγκλητον.
Νὰ σ' ἱκετεύσω ἄφες με γονυπετής.

ΚΑΙΣΑΡ

Πῶς ἀσθενῶ θ' ἀγγείλῃ ὁ Ἀντώνιος,
καὶ θενὰ μείνω, χαριζόμενος εἰς σέ.

Εἰσέρχεται ὁ ΔΕΚΙΟΣ.

Ὁ Δέκιος, ἰδού τον. Ἂς τοῖς τὸ εἴπῃ.

ΔΕΚΙΟΣ

Χαῖρε, ὦ Καίσαρ, καὶ καλὴν ἡμέραν σου.
Ἔρχομαι νὰ σὲ φέρω εἰς τὴν σύγκλητον.

ΚΑΙΣΑΡ

Ἔρχεσαι πάντως εἰς κατάλληλον στιγμήν.
Ἐκ μέρους μου χαιρέτα τοὺς συγκλητικούς,
κ' εἰπὲ αὐτοῖς, δὲν θέλω ἔλθει σήμερον.
Δὲν ἠμπορῶ, θὰ ἦτον ψεῦδος· δὲν τολμῶ,
ψευδέστερον. Δὲν θέλω· τοῦτο νὰ εἰπῇς.

ΚΑΛΦΟΥΡΝΙΑ

Εἰπέ τοις, πάσχει.

ΚΑΙΣΑΡ

Πῶς; ὁ Καίσαρ θὰ ψευσθῇ;
Ἐκτείνων νικηφόρον τὸν βραχίονα,
τὸ ἀληθὲς θὰ κρύψω πρὸς γερόντια;
Ἄγε, εἰπέ· δὲν θέλω ἔλθει, Δέκιε.

ΔΕΚΙΟΣ

Εἰπέ μοι τινὰ λόγον, Καίσαρ κραταιὲ,
μὴ χλευασθῶ, ἂν μόνον τοῦτο τοῖς εἰπῶ.

ΚΑΙΣΑΡ

Ἡ θέλησίς μου, οὕτος εἶν' ὁ λόγος μου.
Πρὸς εὐχαρίστησίν των τοῖς ἀρκεῖ αὐτός.
Ὅμως πρὸς σὴν ἰδίαν εὐχαρίστησιν,
διότι μ' εἶσαι προσφιλὴς, θενὰ σ' εἰπῶ·

Ἡ Καλφουρνία εἰς τὸν οἶκον μὲ κρατεῖ.
Εἶδε κατ' ὄναρ, εἷς τῶν ἀνδριάντων μου
πῶς ἔχυν' αἷμα ὡς ἐξ ἑκατὸν κρουνῶν,
καὶ οἱ Ῥωμαῖοι εἰς αὐτὸ πῶς ἔπλυνον
τὰς χεῖρας μειδιῶντες, κ' ἐν φαιδρότητι.
Μήνυμα τοῦτο θεωρεῖ καὶ οἰωνὸν
κακῶν ἐπικειμένων, καὶ, γονυπετὴς,
νὰ μὴ ἐξέλθω σήμερον μ' ἱκέτευσε.

ΔΕΚΙΟΣ

Τὸ ὄναρ τοῦτο ἡρμηνεύσατε κακῶς.
Καλῶν κ' εὐτυχημάτων εἶναι ἄγγελος.
Τὸ αἷμά σου τὸ ῥέον κρουνηδὸν, εἰς ὃ
ἐλούοντο Ῥωμαῖοι εὔθυμοι, δηλοῖ
πῶς ζωογόνον αἷμα θέλει παρὰ σοῦ
θηλάσ' ἡ Ῥώμη, καὶ οἱ πρῶτοι ἄνδρες της
διὰ κηλίδα μίαν, ἓν ἐνθύμημα,
δι' ἕν σου ῥάκος θὰ παραγκωνίζωνται.

ΚΑΙΣΑΡ

Καλῶς τὸ ὄναρ οὕτω τὸ ἐξήγησας.

ΔΕΚΙΟΣ

Καλῶς, ἂν μάθῃς ὅ,τι ἔχω νὰ σ' εἰπῶ.
Σήμερον εἶχε πρόθεσιν ἡ σύγκλητος
νὰ δώσῃ στέμμα εἰς τὸν μέγαν Καίσαρα.
Ἀνίσως τοῖς μηνύσῃς πῶς δὲν ἔρχεσαι,
ἴσως μετανοήσουν, ἴσως ἀφορμὴ
δοθῇ κ' εἰς χλεύην, καὶ εἰπῇ τις· « Λύσατε
τὴν Βουλὴν ἤδη, ἕως οὗ ὀνειρευθῇ

αἴσιον ὄναρ ἡ γυνὴ τοῦ Καίσαρος.
Καὶ δὲν θὰ ψιθυρίζουν ὅτε κρύπτεσαι·
« Ὁ Καίσαρ, ἐφοβήθη; »
Σύγγνωθι, Καίσαρ. Ἡ ἀγάπη, ἡ θερμὴ
ἀγάπη, μ' ἀναγκάζει ταῦτα νὰ σ' εἰπῶ.
Ἡ δὲ ἀγάπη ὁδηγεῖ τὸ λογικόν.

ΚΑΙΣΑΡ

Ὢ Καλφουρνία, τί κενὸς ὁ φόβος σου!
Αἰδοῦμαι ὅτι εἰς αὐτὸν ἐνέδωκα.—
Θενὰ ὑπάγω. Τὸν μανδύαν δότε μοι.—

Εἰσέρχονται ὁ ΠΟΥΒΛΙΟΣ, ὁ ΒΡΟΥΤΟΣ, ὁ ΛΙΓΑΡΙΟΣ, ὁ ΜΕΤΕΛΛΟΣ ὁ ΚΑΣΚΑΣ, ὁ ΤΡΕΒΩΝΙΟΣ καὶ ὁ ΚΙΝΝΑΣ.

Διὰ νὰ ἔλθῃ μετ' ἐμοῦ ὁ Πούβλιος,
προσῆλθε;

ΠΟΥΒΛΙΟΣ

Χαῖρε, Καίσαρ.

ΚΑΙΣΑΡ

Χαῖρε, Πούβλιε.
Τόσον πρωΐ, πῶς, Βροῦτε, ἔξυπνος καὶ σύ;—
Ὢ! Κάσκα, χαῖρε.—Γάϊε Λιγάριε,
ποτὲ δὲν ἦν ὁ Καίσαρ οὕτως σοι ἐχθρὸς,
ὅσον ἡ νόσος ἥτις σ' ἀπεξήρανε.—
Τί ὥρα εἶναι;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Αἱ ὀκτὼ ἐκτύπησαν.

ΚΑΙΣΑΡ

Διὰ τοὺς κόπους τοὺς πολλοὺς εὐχαριστῶ.

Εἰσέρχεται ὁ ΑΝΤΩΝΙΟΣ.

Ὅλην τὴν νύκτα παίζει ὁ Ἀντώνιος·
ὅμως ἰδού τον. — Χαῖρε, ὦ Ἀντώνιε.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Ἀντίχαιρε, ὦ Καίσαρ.

ΚΑΙΣΑΡ

Δὸς διαταγὴν
νὰ εἶναι πάντα εἰς τὸν οἶκον ἕτοιμα.
Καλὸν δὲν εἶναι νὰ μᾶς περιμένωσιν.
Αἴ Μέτελλε! — Αἴ Κίννα! — Ὦ Τρεβώνιε.
Θὰ εὕρω μίαν ὥραν νὰ λαλήσωμεν.
Μὴ λησμονῆτε νὰ μ' ἐπισκεφθῆτε σεῖς·
καὶ ἴστασθε πλησίον, μὴ σᾶς λησμονῶ.

ΤΡΕΒΩΝΙΟΣ

Θὰ ἔλθω, Καίσαρ. — Τόσον δὲ πλησίον σου,
ὥστ' οἱ καλοί σου φίλοι θὰ μὲ ηὔχοντο
μακρότερον ὀλίγον.

ΚΑΙΣΑΡ

Φίλοι, ἔλθετε
ἐντός· ἀφ' οὗ ὀλίγον οἶνον ὁμοῦ πίωμεν,
ὁμοῦ, ὡς φίλοι, ἔπειτ' ἀπερχόμεθα.

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

Ἐν Ῥώμῃ. Ὁδὸς παρὰ τῷ Καπιτωλίῳ.

Εἰσέρχεται ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ, ἀναγινώσκων ἔγγραφον.

ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ

«Καίσαρ, προφυλάττου ἀπὸ τοῦ Βρούτου. Πρόσεχε τὸν Κάσσιον. Μὴ πλησιάζῃς τὸν Κάσκαν. Ἔχε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τοῦ Κίννα. Μὴ ἐμπιστεύεσαι εἰς τὸν Τρεβώνιον. Παρατήρει τὸν Μέτελλον Κίμβρον. Ὁ Δέκιος Βροῦτος δὲν σ' ἀγαπᾷ. Ἔβλαψας τὸν Γάϊον Λιγάριον. Ὅλοι οὗτοι ἓν φρόνημα ἔχουν, καὶ τοῦτο κατὰ τοῦ Καίσαρος. Ἂν δὲν εἶσαι ἀθάνατος, βλέπε τριγύρω σου. Ἀμεριμνία γεννᾷ συνωμοσίαν. Οἱ παντοδύναμοι Θεοὶ νὰ σὲ προστατεύσωσιν!

Ὁ ἀγαπῶν σε

ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ.

Ἐδῶ θὰ τὸν προσμείνω παρερχόμενον,
καὶ θὰ τῷ δώσω τοῦτο ὡς ἀναφοράν.
Θλίβομαι βλέπων ὅτι ζῇ ἡ ἀρετὴ
ὑπὸ τοῦ φθόνου τοὺς ὀδόντας πάντοτε.
Τὸν χάρτην, Καίσαρ, λάβε τὸν σωτῆρά σου·
ἄλλως προδόταις συμμαχεῖ ἡ μοῖρά σου (1).

(*Ἐξέρχεται*).

---

(1) Ὁμοιοκατάληκτον καὶ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ.

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

Ῥώμη. Ἄλλο μέρος τῆς αὐτῆς ὁδοῦ πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ ΒΡΟΥΤΟΥ.

Εἰσέρχονται ἡ ΠΟΡΤΙΑ καὶ ὁ ΛΟΥΚΙΟΣ.

ΠΟΡΤΙΑ

Παρακαλῶ, παιδίον, εἰς τὴν σύγκλητον
τρέξον· μὴ μένῃς· μὴ ζητῇς ν᾽ ἀποκριθῇς.
Αἴ! Τί προσμένεις;

ΛΟΥΚΙΟΣ

Προσταγάς, κυρία μου.

ΠΟΡΤΙΑ

Ἐκεῖ, κ᾽ ἐκεῖθεν πάλιν σ᾽ ἤθελον ἐδῶ,
πρὶν τί ἐκεῖ νὰ πράξῃς στέλλεσαι σ᾽ εἰπῶ.
Εὐστάθεια, ὦ! μεῖνε, μεῖνέ μοι πιστή!
Μεταξὺ γλώσσης καὶ καρδίας ὅρος θές.
Φρέν᾽ ἀνδρὸς ἔχω, δύναμιν πλὴν γυναικός.
Εἰς τὰς γυναῖκας τί βαρὺ τὸ μυστικόν! —
Ἐδὼ ἀκόμη;

ΛΟΥΚΙΟΣ

Τί νὰ πράξω, δέσποινα;
Ἐκεῖ νὰ τρέξω· τοῦτο, ἄλλο τίποτε;
κ᾽ ἐδὼ ὀπίσω πάλιν· ἄλλο τίποτε;

ΠΟΡΤΙΑ

Νὰ μ' ἀναγγείλῃς ὁ αὐθέντης σου καλῶς
ἂν ἔχῃ. Ἦτον ἀσθενής. Καὶ πρόσεξον
τὸν Καίσαρα, τί πράττει, τίνες παρ' αὐτῷ.
Σίγα, παιδίον. Θόρυβος!

ΛΟΥΚΙΟΣ

Δὲν ἤκουσα.

ΠΟΡΤΙΑ

Παρακαλῶ σε, πρόσεξον. Ὀχλοβοὴ
ὡς συμπλοκῆς, μ' ἐφάνη, ὡς ἂν ἔφερεν
ἐκ τοῦ Καπιτωλίου ὁ ἀὴρ αὐτήν.

ΛΟΥΚΙΟΣ

Ἐγὼ, Κυρία, δὲν ἀκούω τίποτε.

Εἰσέρχεται ὁ μάντις.

ΠΟΡΤΙΑ

Ἄνθρωπ', ἐλθὲ πλησίον. Πόθεν ἔρχεσαι;

ΜΑΝΤΙΣ

Καλὴ Κυρία, ἔρχομ' ἐκ τοῦ οἴκου μου.

ΠΟΡΤΙΑ

Τί ὥρα εἶναι;

ΜΑΝΤΙΣ

Ἡ ἐννάτη εἶν' ἐγγύς.

ΠΟΡΤΙΑ

Ὁ Καίσαρ εἶναι εἰς τὸ Καπιτώλιον;

ΜΑΝΤΙΣ

Ἀκόμη. Ζητῶ θέσιν εἰς τὸν δρόμον του,
δι' οὗ θέλει διέλθει πρὸς τὴν σύγκλητον.

ΠΟΡΤΙΑ

Αἴτησιν ἔχεις, — ναί; — διὰ τὸν Καίσαρα;

ΜΑΝΤΙΣ

Ἔχω, κυρία. Ἂν ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος
ὁ Καίσαρ νὰ μ' ἀκούσῃ εὐαρεστηθῇ,
θὰ τῷ ζητήσω νὰ εἶν' εὔνους ἑαυτῷ.

ΠΟΡΤΙΑ

Ἠξεύρεις ἂν κακόν τι τῷ ἐπίκειται;

ΜΑΝΤΙΣ

Οὐδὲν ἠξεύρω, πλὴν φοβοῦμαι πιθανά.
Χαῖρε, Κυρία. Στενὴ εἶναι ἡ ὁδός.
Αἱ μυριάδες ὀπαδῶν τοῦ Καίσαρος,
τῶν βουλευτῶν, πραιτόρων καὶ ἀπαιτητῶν,
θὰ μ' ἀποπνίξουν τὸν ἀσθενικὸν ἐμέ.
Εὐρυχωρίαν θὰ ζητήσω ἀλλαχοῦ,
ὅπου νὰ ὁμιλήσω πρὸς τὸν Καίσαρα, (*Ἐξέρχεται*).

ΠΟΡΤΙΑ

Ἠδ' εἰς τὸν οἶκον! — Φεῦ! Τί σκεῦος ἀσθενὲς

εἶν' ἡ καρδία γυναικός! Ὁ οὐρανὸς
ἀῤῥωγὸς, Βροῦτε, ἔστω εἰς τὸ ἔργον σου!
Ὁ παῖς μ' ἀκούει!—Ἤτησεν ὁ Βροῦτος τί;..
Ὁ Καίσαρ τὸ ἀρνεῖται;.. Σκοτοδινιῶ!
Τοὺς ἀσπασμούς μου φέρε εἰς τὸν ἄνδρα μου.
Εἰπέ τῳ, εἶμαι εὔθυμος· κ' ἐπίστρεψε,
ὦ παῖ, κ' εἰπέ μοι ὅ,τι σοὶ παρήγγειλε. (*Ἐξέρχονται*).

ΠΡΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

Ῥώμη. Τὸ Καπιτώλιον. Συνεδρίασις.

(Ὄχλος πολὺς ἐν τῇ ὁδῷ τῇ πρὸς τὸ Καπιτώλιον. Ἐν αὐτῷ ὁ ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ καὶ ὁ ΜΑΝΤΙΣ. Σαλπιγμοί. Εἰσέρχονται ΚΑΙΣΑΡ, ΒΡΟΥΤΟΣ, ΚΑΣΣΙΟΣ, ΚΑΣΚΑΣ, ΔΕΚΙΟΣ, ΜΕΤΕΛΛΟΣ, ΤΡΕΒΩΝΙΟΣ, ΚΙΝΝΑΣ, ΑΝΤΩΝΙΟΣ, ΛΕΠΙΔΟΣ, ΠΟΠΙΛΙΟΣ, ΠΟΥΒΛΙΟΣ, καὶ ἄλλοι).

ΚΑΙΣΑΡ

Αἱ εἰδοὶ ἦλθον τοῦ Μαρτίου.

ΜΑΝΤΙΣ

Ἦλθον, ναί,
πλὴν δὲν παρῆλθον·

ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ

Χαῖρε, ὦ Καίσαρ! Τὴν γραφήν ἀνάγνωθι.

ΔΕΚΙΟΣ

Τὸ γράμμα τοῦτο ν' ἀναγνώσῃς δέεται
ἐν ὥρᾳ σοι εὐθέτῳ ὁ Τρεβώνιος.

ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ

Τὸ ἐμὸν πρῶτον! Ἀφορᾷ τὸν Καίσαρα.
Ἀνάγνωθί το πρῶτον, Καίσαρ μέγιστε!

ΚΑΙΣΑΡ

Τὸ ἀφορῶν με θ' ἀναγνώσω ἔσχατον.

ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ

Μὴ ἀναβάλῃς. Στιγμηδὸν ἀνάγνωθι.

ΚΑΙΣΑΡ

Παράφρων εἶναι οὗτος;

ΠΟΥΒΛΙΟΣ

Τόπον, βέλτιστε.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Τί εἰς τοὺς δρόμους φέρετε αἰτήσεις σας;
Ὁ τόπος εἶναι εἰς τὸ Καπιτώλιον.

(Ὁ ΚΑΙΣΑΡ εἰσέρχεται εἰς τὸ Καπιτώλιον. Οἱ λοιποὶ ἔπονται. Πάντες οἱ συγκλητικοὶ ἐγείρονται).

ΠΟΠΙΛΙΟΣ

Καλὴν ἐπιτυχίαν εἰς τὸ ἔργον σας.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ποπίλιε, τί ἔργον λέγεις;

ΠΟΠΙΛΙΟΣ

Χαίρετε. (*Πλησιάζει τὸν Καίσαρα*).

ΒΡΟΥΤΟΣ

Τί σ' ἔλεγεν ὁ Λένας ὁ Ποπίλιος;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Νὰ ἐπιτύχῃ μ' ἠθέλετο τὸ ἔργον μας.
Φοβοῦμαι, Βροῦτε, μὴ ἀνεκαλύφθημεν.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Τὸν Καίσαρα, ἰδέ τον, ἐπλησίασε·
Προσοχή.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Σπεῦσον, Κάσκα, μὴ προλάβωσι.—
Τί θενὰ γίνῃ, Βροῦτε; Ἂν προϋδόθημεν,
ἢ Κάσσιος ἢ Καίσαρ δὲν θ' ἀπέλθῃ ζῶν.
Θ' αὐτοκτονήσω.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Καρτερίαν, Κάσσιε.
Περὶ ἡμῶν ὁ Λένας δὲν τῷ ὁμιλεῖ.
Μειδιᾷ, βλέπεις, κ' εἶν' ὁ Καίσαρ ἥσυχος.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Τῆς στιγμῆς ἔχει γνῶσιν ὁ Τρεβώνιος.
Ἰδὲ πῶς ἀποσύρει τὸν Ἀντώνιον.

(Ἐξέρχονται ΤΡΕΒΩΝΙΟΣ καὶ ΑΝΤΩΝΙΟΣ. Ὁ ΚΑΙΣΑΡ καὶ οἱ Συγκλητικοὶ κάθηνται.)

ΔΕΚΙΟΣ

Ὁ Μέτελλος ποῦ εἶναι; Ἂς προβῇ εὐθὺς
τὴν αἴτησιν νὰ δώσῃ εἰς τὸν Καίσαρα.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἕτοιμος. Σπεῦσον νὰ τῷ εἶσαι βοηθός.

ΚΙΝΝΑΣ

Τὴν χεῖρα πρῶτος, Κάσκα, θὰ ὑψώσῃς σύ.

ΚΑΙΣΑΡ

Ἕτοιμοι πάντες; Ποῖον ἔχει ἄδικον
ὁ Καίσαρ νὰ δικάσῃ καὶ ἡ σύγκλητος;

ΜΕΤΕΛΛΟΣ

Ὕψιστε Καίσαρ, μέγιστε, λαμπρότατε,
ὁ Μέτελλος ὁ Κίμβρος πρὸ τοῦ θρόνου σας
καρδίαν ῥίπτει ταπεινότητος μεστήν. (*Γονυπετεῖ*).

ΚΑΙΣΑΡ

Σὲ προλαμβάνω, Κίμβρε· Αὔτ' αἱ ἕρπουσαι
γονυκλισίαι, καὶ οἱ τρόπ' οἱ δουλικοί,
κοινῶν ἀνθρώπων ἴσως αἷμ' ἀνάπτουσι,
καὶ τ' ἀποφασισθέντα καὶ προδόξαντα
ἀλλάσσουν ὡς νηπίων γνώμας. Μὴ φρονῇς
τοῦ Καίσαρος τὸ αἷμα ὅτι λύουσι
τὰ τῶν μωρῶν τὸ αἷμα ἐξατμίζοντα,

θωπεῖαι, προσκυνήσεις, νώτων κύρτωσις.
Τὸν ἀδελφόν σου ψήφισμα ἐξώρισεν.
Ἂν κλίνῃς, ἱκετεύῃς, σαίνῃς δι' αὐτὸν,
ὡς κύνα σὲ διώκω· διότ' ἤξευρε,
δὲν ἀδικεῖ ὁ Καίσαρ, πλὴν δὲν δέχεται
καὶ κολακείας ἄνευ λόγων.

ΜΕΤΕΛΛΟΣ

Φωνή τις δὲν ὑπάρχει κρείττων τῆς ἐμῆς
καὶ γλυκυτέρα εἰς τοῦ Καίσαρος τὸ οὖς,
ὑπὲρ τοῦ ἐξορίστου ἀδελφοῦ φωνή;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Τὴν χεῖρα, Καίσαρ, σοὶ ἀσπάζομαι, οὐχὶ
εἰς κολακείαν, καὶ τὸν Κίμβρον Πούβλιον
ν' ἀνακαλέσῃς ἱκετεύω παρευθύς.

ΚΑΙΣΑΡ

Πῶς, Βροῦτε;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Χάριν, Καίσαρ· Καίσαρ, ἄφεσιν!
Γονυκλιτὴς ἐμπρός σου καὶ ὁ Κάσσιος,
Καίσαρ, τοῦ Κίμβρου σοὶ ζητεῖ συγχώρησιν.

ΚΑΙΣΑΡ

Θενὰ συνεκινούμην ἐὰν ἤμην σεῖς.
Ἂν ἐδεόμην συγκινήσεων, δέησις
μὲ συνεκίνει. Εὐσταθὴς ὡς ὁ ἀστὴρ
τοῦ πόλου εἶμαι, οὗ ἡ φύσις, ἀπλανὴς,

ἐφάμιλλον δὲν ἔχει εἰς τὸν οὐρανόν.
Σπινθήρων πλῆρες εἶναι τὸ στερέωμα,
καὶ φλόγες εἰσὶ πάντες, πάντες λάμπουσιν·
ἀλλ' εἷς καὶ μόνος μένει ἀμετάθετος.
Οὕτως ἀνθρώπων πλήρης εἶναι καὶ ἡ γῆ,
οἱ δ' ἄνθρωπ' εἶναι ἐμπαθεῖς, αἷμα καὶ σάρξ.
Ἀλλὰ γνωρίζω ἕνα εἰς τὸν ὅμιλον
τὴν θέσιν του τηροῦντα ἀμετάβολον,
καὶ ἄσειστον τὴν γνώμην. Πῶς αὐτὸς ἐγὼ,
νὰ σᾶς τὸ δείξω ἄφετε κ' εἰς τὸ παρόν.
Ἐπέμεινα ὁ Κίμβρος νὰ ἐξορισθῇ,
καὶ ἐπιμένω εἰς τὴν ἐξορίαν του.

ΚΙΝΝΑΣ

Ὦ Καίσαρ!

ΚΑΙΣΑΡ

Παῦσον! Ἤλπισας τὸν Ὄλυμπον
πῶς θὰ μετακινήσῃς;

ΔΕΚΙΟΣ

Καίσαρ μέγιστε!

ΚΑΙΣΑΡ

Δὲν ἔκαμψεν ὁ Βροῦτος γόνυ μάταιον;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ἀντ' ἐμοῦ, χεῖρες ὁμιλήσατε λοιπόν.

(Ὁ Κάσκας κτυπᾷ εἰς τὰ νῶτα διὰ τοῦ ἐγχειριδίου τὸν Καίσαρα, ὅστις συλλαμβάνει τὸν βραχίονα αὐτοῦ. Τὸν κτυπῶσιν ἔπειτα διάφοροι ἄλλοι συνωμόται, καὶ τελευταῖος ὁ ΒΡΟΥΤΟΣ.)

ΚΑΙΣΑΡ

Καὶ σύ μοι, Βροῦτε; — Τότε, Καίσαρ, ἔκπνευσον.

('Αποθνήσκει. Συγκλητικοὶ καὶ λαὸς ἀποσύρονται ἐν ταραχῇ.)

ΚΙΝΝΑΣ

'Ελευθερία! Ἔπεσεν ὁ τύραννος!
Κηρύξατέ το! τρέξατε! Εἰς τὰς ὁδούς!

ΚΑΣΚΑΣ

Εἰς τὰ δημώδη βήματα! Κηρύξατε·
«'Ελευθερία! Σωτηρί', ἀνάστασις!»

ΒΡΟΥΤΟΣ

Λαέ, μὴ τρέμε! Βουλευταί, μὴ φεύγετε!
Εἰς τὴν φιλοδοξίαν ἔλαχε ποινή.

ΚΑΣΚΑΣ

'Ανάβα, Βροῦτε, εἰς τὸ βῆμα.

ΔΕΚΙΟΣ

Κάσσιε,
καὶ σὺ ὁμοίως.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ποῦ δὲ εἶν' ὁ Πούβλιος;

ΚΙΝΝΑΣ

'Εδώ· διὰ τὴν στάσιν ὅλως ἔξαλλος.

ΜΕΤΕΛΛΟΣ

Ὅμοῦ μένωμεν πάντες, μή τις ὀπαδὸς
τοῦ Καίσαρος...

ΒΡΟΥΤΟΣ

Μὴ λέγῃς μένωμεν. — Φαιδρὸς,
Πούβλιε. Μὴ φοβεῖσαι διὰ σὲ κακὸν,
οὐδὲ δι' ἄλλους τῶν Ῥωμαίων. Δήλωσον
εἰς πάντας τοῦτο, Πούβλιε.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Καὶ ἄπελθε,
μὴ ὁ συρρέων ὄχλος ἀσεβήσῃ τι
κατὰ τῆς πολιᾶς σου.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ναί· κ' ἡ πρᾶξις μας
οὐδένα θὰ εὐθύνῃ, ἢ τοὺς πράξαντας,
ἡμᾶς αὐτούς.

Ἐπανέρχεται ΤΡΕΒΩΝΙΟΣ.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ποῦ εἶναι ὁ Ἀντώνιος;

ΤΡΕΒΩΝΙΟΣ

Ἔφυγ' ἐν καταπλήξει εἰς τὸν οἶκόν του.
Ἄνδρες, γυναῖκες, παῖδες, ὅλοι ἄναυδοι
ἢ κράζοντες, τοὺς δρόμους διατρέχουσιν,
ὡς ἐν ἡμέρᾳ τῆς ἐσχάτης κρίσεως.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Θὰ μάθωμεν, ὦ μοῖρα, τί σοι ἔδοξε.
Ἠξεύρομεν πῶς πρέπει ν' ἀποθάνωμεν.
Ζητοῦμεν μόνον νὰ κερδίζωμεν καιρόν.

ΚΑΣΚΑΣ

Εἴκοσι ἔτη ὅστις κόπτει τῆς ζωῆς,
ἀπὸ τοῦ φόβου τοῦ θανάτου τ' ἀφαιρεῖ.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἂν οὕτως ἔχῃ, καὶ καλὸν ὁ θάνατος,
τότ' εὐεργέται εἴμεθα τοῦ Καίσαρος,
τοὺς τοῦ θανάτου φόβους του βραχύναντες.
Στῆθι, λαέ! Τὰς χεῖρας εἰς τοῦ Καίσαρος
τὸ αἷμα μέχρι τῶν ἀγκώνων βάψωμεν,
καὶ εἰς τὸν φόρον ἄγωμεν, τὰ ἐρυθρὰ
πάλλοντες ξίφη, κ' εἰς τὸ πλῆθος κράζοντες·
« Ἐλευθερία καὶ εἰρήνη τῷ λαῷ! »

ΚΑΣΚΑΣ

Λουσθῆτ' εἰς αἷμα. — Εἰς ἀπέχοντας καιρούς,
θέλει τὸ μέγα δρᾶμά μας διδάσκεσθαι
εἰς πόσας γλώσσας νέας, ἔθνη ἄγνωστα!

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ποσάκις δὲν θὰ χύσῃ ἔτ' εἰς παιδιὰν
τὸ αἷμά του ὁ Καῖσαρ, ἤδη κείμενος,
ἄτιμος κόνις, εἰς τὸ νεκροκράββατον
τοῦ Πομπηΐου!

ΚΑΣΣΙΟΣ

Τοῦτ' ὁσάκις γίνεται,
θενὰ καλῆται ὁ ἡμέτερος δεσμὸς
δεσμὸς τῶν τῆς πατρίδος ἐλευθερωτῶν.

ΔΕΚΙΟΣ

Θ' ἀπέλθωμεν;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Βεβαίως. Πάντες ἄγωμεν.
Ἐμπρὸς ὁ Βροῦτος. Κόσμος τῶν βημάτων του
ἔσοντ' αἱ πρῶται τῶν τῆς Ῥώμης καρδιῶν.

Εἰσέρχεται ὑπηρέτης.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Σίγα! Τοῦ Ἀντωνίου φίλος ἔρχεται.

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Οὕτω νὰ κλίνω γόνυ μὲ διέταξε,
Βροῦτε, ὁ κύριός μου ὁ Ἀντώνιος,
καὶ μ' εἶπε, προσκυνήσας, οὕτω νὰ εἰπῶ·
Ὁ Βροῦτος εἶν' ἀνδρεῖος, ἔμφρων, ἔντιμος·
Ὁ Καίσαρ μέγας, τολμηρὸς ἦν, ἀγαθός.
Εἰπὲ, τιμῶ τὸν Βροῦτον καὶ τὸν ἀγαπῶ.
Τὸν Καίσαρα ἠγάπων, τρέμων καὶ τιμῶν.
Ἂν εὐδοκῇ ὁ Βροῦτος, τὸν Ἀντώνιον
νὰ δεχθῇ, ὅπως ἐρευνήσῃ παρ' αὐτῷ
ὁ Καίσαρ οὕτω διατί ἀπέθανε,
δὲν θέλει εἶσθαι διὰ τὸν Ἀντώνιον

θανὼν ὁ Καίσαρ φίλος, ὡς ὁ Βροῦτος ζῶν.
Τὴν τύχην, τὴν μερίδα θὰ ἐγκολπωθῇ
τοῦ Βρούτου τοῦ γενναίου, εἰς αὐτὴν πιστὸς
ἐμμένων ἐν τοῖς χρόνοις τούτοις τοῖς δεινοῖς.
Ταῦτα ὁ κύριός μου, ὁ Ἀντώνιος.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ὁ κύριός σου καλὸς εἶναι κἀγαθὸς
Ῥωμαῖος. Οὕτω πάντοτε τὸν ἔκρινα.
Εἰπὲ νὰ ἔλθῃ ἅμα θέλει. Πρόθυμοι
θὰ τὸν δεχθῶμεν· κ' ἐν τιμῇ ὑπόσχομαι
ν' ἀπέλθῃ σῶος.

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Σᾶς τὸν φέρω τάχιστα. (*Ἐξέρχεται*).

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἠξεύρω ὅτι φίλον θὰ τὸν ἔχωμεν.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Εἴθε! Πλὴν ἔχω ἐν ἐμοὶ προαίσθημα
πολλοῦ τοῦ φόβου· καὶ τὰ προαισθήματα
ποτὲ δὲν μ' ἀπατῶσι.

Εἰσέρχεται ὁ ΑΝΤΩΝΙΟΣ.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἰδοὺ ἐκεῖνος. Χαῖρε, ὦ Ἀντώνιε!

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Κράτιστε Καίσαρ! οὕτω κεῖσαι ταπεινός!

Αἱ κατακτήσεις, δόξαι σου καὶ θρίαμβοι
κατέληξαν εἰς τοῦτο! Χαῖρε ἀπελθών! —
Τίς ὁ σκοπός σας δὲν ἠξευρω, κύριοι,
τίς θέλετε νὰ πέσῃ ἔτι, τίς σαπείς.
Ἂν εἶμ' ἐγὼ, ἀρίστη ἔσται ὥρα μου
καθ' ἣν ὁ Καίσαρ ἔπεσε· πολύτιμον
ἔσται μοι φόνου ὄργανον τὸ ξίφος σας,
ὃ κοσμεῖ αἷμα πάντων εὐγενέστατον.
Σᾶς ἱκετεύω, ἂν διάκεισθ' ἐχθρικῶς,
ἐνῷ τὰς χεῖρας ἀχνιζούσας ἔχετε,
πράξατε ὡς ποθεῖτε. Καὶ χιλιετῆ
ζωὴν ἂν εἶχον, δὲν θ' ἀπέθνησκον ποτὲ
προθυμωτέρως. Τόπον, τρόπον δὲν ζητῶ
θανάτου ἄλλον, πλὴν παρὰ τῷ Καίσαρι,
καὶ δι' ὑμῶν, τῶν πρώτων ἐν τοῖς ἥρωσιν.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἀντώνιε, μὴ ζήτει, μὴ τὸν θάνατον.
Ἀνάγκη νὰ φανῶμεν ἢν αἱμοδιψεῖς,
ὡς εἶν' αἱ χεῖρες καὶ ὡς ἦν τὸ ἔργον μας.
Ἀλλὰ τὰς χεῖρας βλέπεις καὶ τὴν πρᾶξίν μας,
οὐχὶ καὶ τὰς καρδίας. Εἶν' οἰκτίρμονες.
Ὁ οἶκτος πρὸς τῆς Ῥώμης τὰ κοινὰ δεινὰ
(διώκει οἶκτος οἶκτον, ὡς τὸ πῦρ τὸ πῦρ)
προὐκάλεσε τὸ ἔργον κατὰ Καίσαρος.
Πρὸς σὲ τὰ ξίφη ἔχομεν μολύβδινα.
Αἱ χεῖρες, ἐν τῇ ῥώμῃ δεινῆς πράξεως,
καὶ αἱ καρδίαι μετ' ἀδελφικῶν παλμῶν
ἀνοίγονταί σοι ἐν εὐνοίᾳ καὶ τιμῇ.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ἡ ψῆφός σου δὲ κῦρος ἔξει ὡς παντὸς
εἰς τῶν ἀξιωμάτων τὴν διανομήν.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ὑπόμειν' ἕως ὅτου κατευνάσωμεν
τὸν ἐξημμένον ὄχλον, τὸν κατάπληκτον,
καὶ τὴν αἰτίαν θὰ σοὶ ἐξηγήσωμεν
πῶς ἐγὼ, καίτοι ἀγαπῶν τὸν Καίσαρα,
τὸ ἔπραξα.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Πιστεύω εἰς τὴν φρόνησιν
ὑμῶν. Τὰς χεῖρας δότε τὰς αἱματηράς.
Σὺ πρῶτον, Μάρκε Βροῦτε· καὶ σὺ Κάσσιε,
τὴν χεῖρα τεῖνον. Δός μοι, Βροῦτε Δέκιε,
τὴν σήν· καὶ σὺ Κίννα καὶ σὺ Μέτελλε·
καὶ σὺ ἀνδρεῖε Κάσκα. Ὦ Τρεβώνιε,
ἔσχατος ἀλλ' οὐχ' ἥττων τῶν λοιπῶν! — Ὦ! φεῦ!
Τί, κύριοί μου εὐγενεῖς, νὰ σᾶς εἰπῶ;
Ἐσείσθη τόσον ἡ ἐμὴ ὑπόληψις,
ὥστ' ἓν τῶν δύω μοὶ ἐπίκειται κακῶν,
δειλὸς ἢ κόλαξ ὑφ' ὑμῶν νὰ ἐκληφθῶ. —
Πῶς σὲ ἠγάπων, Καίσαρ, εἶναι ἀληθές.
Ἂν βλέπῃ τώρα ἐφ' ἡμᾶς τὸ πνεῦμά σου,
δὲν θέλει, μᾶλλον τοῦ θανάτου, σὲ λυπεῖ
πῶς τῶν ἐχθρῶν σου σφίγγει ὁ Ἀντώνιος
αἱμοσταγεῖς τὰς χεῖρας, συνδιαλλαγῆς
πρὸ τοῦ νεκροῦ σου, ἄνερ εὐγενέστατε;

Ἂν ὅσας πληγὰς ἔχεις εἶχον ὀφθαλμοὺς,
κ' ἔχυνον πάντες δάκρυα ἀνθ' αἵματος,
θὰ ἔπρεπέ μοι τοῦτο περισσότερον,
παρὰ δεσμὸς φιλίας πρὸς τοὺς σοὺς φονεῖς.
Ἰούλιε, συγγνώμην! Ἔλαφ' εὐγενῆ,
ἐνταῦθα ἐθηρεύθης κ' ἔπεσας νεκρὸς,
κ' οἱ θηρευταί σου πάντες ἐδῶ ἵστανται,
σημεῖα τῆς σφαγῆς σου φέροντες βαπτά.
Ὦ κόσμε, ἦσο τῆς ἐλάφου ὁ δρυμὸς,
κ' ἡ ἔλαφος ἐκείνη ἦν ὁ κόσμος σου (1).
Ὡς λεία κεῖσαι θήρας ἡγεμονικῆς.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ἀντώνιε.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Συγγνώμην ἔχε, Κάσσιε.
Αὐτὰ, ἃ κ' οἱ ἐχθροί του θενὰ ἔλεγον,
εἰσὶν εἰς φίλου στόμα ψυχρῶς μέτρια.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Τὸν Καίσαρα ἐπαίνει· δὲν σὲ μέμφομαι.
Πλὴν πῶς τὰς πρὸς ἡμᾶς σου σχέσεις ἐννοεῖς;
Μετὰ τῶν φίλων τάττεσαι, ἢ ἀπὸ σοῦ
ἀνεξαρτήτως νὰ προβῶμεν ἔχομεν;

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Τὰς χεῖρας διὰ τοῦτο καὶ σᾶς ὤρεξα·

(1) Ὁ ποιητὴς παίζει διὰ τῶν ταυτοφώνων λέξεων hart, *ἔλαφος* καὶ heart *καρδία*.

ἐλησμονήθην πλήν, ἰδὼν τὸν Καίσαρα.
Εἶμ' ὅλων ὑμῶν φίλος, ὅλους ἀγαπῶ,
κ' ἐλπίδα τρέφω παρ' ὑμῶν νὰ διδαχθῶ,
εἰς τί ὁ Καίσαρ ἦτον ἐπικίνδυνος.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἄλλως θὰ ἦτον τοῦτο δρᾶμ' ἀπάνθρωπον.
Εἰσὶ δὲ τόσον ἰσχυροὶ οἱ λόγοι μας,
ὥστε ἂν ἦσο καὶ υἱὸς τοῦ Καίσαρος,
θὰ σ' εἶχον πείσει.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Τοῦτο δὴ κ' ἐγὼ ζητῶ.
Τὴν χάριν ἔτι ἤθελον, τοῦ Καίσαρος
τὸ σῶμα νὰ ἐκθέσω εἰς τὴν ἀγοράν,
καὶ, ὡς εἰς φίλον πρέπει, ἐκ τοῦ βήματος
εἰς τὴν κηδείαν ν' ἀγορεύσω.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἔσται σοι
ὡς θέλεις.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Βροῦτε, μίαν λέξιν. — Ἀγνοεῖς
τί πράττεις. Νὰ λαλήσῃ εἰς τὴν τελετὴν
μὴ συναινῆς. Ἠξεύρεις πόσον ὁ λαὸς
δύνατ' ἐξ ὧν θ' ἀκούσῃ νὰ συγκινηθῇ;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Μὲ συγχωρεῖς. Τὸ βῆμα πρῶτος θ' ἀναβῶ

νὰ ἐξηγήσω τὰ τοῦ φόνου αἴτια,
καὶ ὅτι ὅσα ὁ Ἀντώνιος εἰπῇ
καθ' ἡμετέραν τὰ ἐκθέτει ἄδειαν·
ἡμῶν εὐχὴ πῶς εἶναι, εἰς τὸν Καίσαρα
ν' ἀποδοθῶσι πάντα ὅσα νόμιμα.
Τοῦτο θὰ φέρῃ οὐχὶ βλάβην, ὤφελος.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ἂς φέρῃ ὅ,τι φέρῃ· μὲ δυσαρεστεῖ.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Λάβε τὸ σῶμα τὸ νεκρὸν, Ἀντώνιε.
Ἡμᾶς μὴ ψέξῃς εἰς τὸν ἐπικήδειον,
τὸν Καίσαρα δ' ἐπαίνει ὅσον βούλεσαι.
Εἰπὲ δ' ὅτι τὸ πράττεις τῇ ἐγκρίσ' ἡμῶν·
Ν' ἀναμιγῇς ἀλλέως θὰ σ' ἀποτραπῇ
εἰς τὴν κηδείαν. Κ' ἐξ αὐτοῦ τοῦ βήματος
θὰ ὁμιλήσῃς εἰς ὃ θέλω ἀναβῇ,
καὶ ὅταν παύσω ἀγορεύων.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Σύμφημι,
οὐδὲ ζητῶ τι ἄλλο.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἔπου, καὶ πρὶν τὸ σῶμα παρασκεύασον.

Ἐξέρχονται πάντες, πλὴν τοῦ ΑΝΤΩΝΙΟΥ.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Ὦ! σύγγνωθί μοι, χῶμα αἱματόφυρτον,

ἂν ἤπιος ἐδείχθην πρὸς τοὺς κρεουργούς.
Ὦ τοῦ μεγίστου τῶν ἀνδρῶν ἐρείπιον,
ὅσοι τὸν πόντον τῶν νεκρῶν διέπλευσαν,
οὐαὶ τῷ ὅστις ἔχυσε τὸ αἷμά σου!
Μαντεύω ἤδη ἐπὶ τῶν τραυμάτων σου,
ὡς στόματ' ἀνοιγόντων χείλη ἐρυθρὰ
κ' ἐξαιτουμένων τὴν αὐδὴν τῆς γλώσσης μου·
ἀρὰ θὰ πέσῃ εἰς τὰ μέλη τῶν ἀνδρῶν,
καὶ ἐριννῦς κατ' οἶκον, μάχ' ἐμφύλιοι,
τὴν Ἰταλίαν θενὰ ἐπινέμηται.
Φθορὰ καὶ αἷμα οὕτως ἔσονται κοινά,
οὕτω συνήθη πάντα τὰ φρικτότερα,
ὥστ' αἱ μητέρες θὰ γελοῦν, τὸν πόλεμον
τὰ νήπιά των νὰ σπαράττῃ βλέπουσαι.
Τὸν οἶκτον πράξεις ἄγριαι θὰ πνίξωσι.
Θερμὴ ἐξ Ἅδου θ' ἀναβῇ φιλέκδικος
μετὰ τῆς Ἄττης ἡ σκιὰ τοῦ Καίσαρος,
«Φόνος!» θὰ κράξῃ ἐν φωνῇ βασιλικῇ,
τοὺς κύνας τοῦ πολέμου ἀπολύουσα·
καὶ θνησιμαίων θεν' ἀπόζῃ ἐπὶ γῆς
τὸ ἔγκλημα, ζητούντων ἐνταφιασμόν.

Εἰσέρχεται ὑπηρέτης.

Τοῦ Ὀκταβίου Καίσαρος δὲν εἶσαι σὺ
θεράπων.

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Μάλιστα, Μάρκε Ἀντώνιε.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Ὁ Καίσαρ εἰς τὴν Ρώμην τὸν ἐκάλεσε.

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Τὰ γράμματά του ἔλαβε καὶ ἔρχεται.
Παρήγγειλέ μοι νά σ' εἴπω προφορικῶς...
Ὦ Καίσαρ! (*Βλέπων τὸ πτῶμα*

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Καρδίαν ἔχεις πλήρη. Ἀποσύρθητι
καὶ κλαῦσον. Εἶν' ἡ λύπη μεταδοτική.
Ἰδού, οἱ ὀφθαλμοί μου, βλέποντες αὐτῆς
τοὺς μαργαρίτας εἰς τοὺς σούς, ὑγράνθησαν.
Λοιπὸν ὁ κύριός σου ἔρχεται;

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Ἑπτὰ
λεύγας μακρὰν τῆς Ῥώμης μένει.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Ὕπαγε
ταχέως, καὶ εἰπέ τῳ τὰ συμβαίνοντα.
Πένθους, κινδύνων Ῥώμη εἶν' ἐδῶ, οὐχὶ
ἀσφαλὴς Ῥώμη διὰ τὸν Ὀκτάβιον.
Σπεῦσον, εἰπέ τῳ. Ἀλλὰ μεῖνε, πρόσμεινε.
Μὴ ἐπιστρέφῃς, ἕως εἰς τὴν ἀγορὰν
τὸ σῶμα φέρω. Ἀγορεύων θὰ ἰδῶ
τί περὶ τῶν κακούργων ὁ λαὸς φρονεῖ,
καὶ κατὰ ταῦτα θεν' ἀγγείλῃς ἔπειτα
τῷ Ὀκταβίῳ τὰ ἐνταῦθα πράγματα.
Δὸς τὸν βραχίονά σου.

(Ἐξέρχονται, ἀποκομίζοντες καὶ τὸ σῶμα τοῦ ΚΑΙΣΑΡΟΣ.)

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

Ἐν Ρώμῃ. Ἡ ἀγορά.

Εἰσέρχονται ΒΡΟΥΤΟΣ καὶ ΚΑΣΣΙΟΣ καὶ πολλοὶ πολῖται.

ΠΟΛΙΤΗΣ

Θέλομεν λόγον. Λόγον, λόγον δότε μας.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἔπεσθε, φίλοι, καὶ ἀκροασθῆτέ μου. —
Εἰς τὰς ὁδοὺς τὰς ἄλλας σπεῦσον, Κάσσιε,
καὶ τοὺς σωροὺς ἀραίου. — Ὅστις προτιμᾷ
ἐμὲ ν' ἀκούσῃ, ἐδὼ μένει· ὅστις δὲ
τὸν Κάσσιον ν' ἀκούσῃ, τὸν ἀκολουθεῖ.
Λόγος τοῦ φόνου δημοσίᾳ θὰ δοθῇ.

Α΄. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ἐγὼ τὸν Βροῦτον.

Β΄. ΠΟΛΙΤΗΣ

Καὶ ἐγὼ τὸν Κάσσιον
θ' ἀκούσω. Οὕτω θ' ἀντιπαραβάλωμεν
ὅσα ἰδίως ἕκαστος θὰ μᾶς εἰπῇ.

Ἐξέρχεται ὁ ΚΑΣΣΙΟΣ μετά τινων τῶν πολιτῶν. Ὁ ΒΡΟΥΤΟΣ ἀναβαίνει εἰς τὸν *ἔμβολον*, ἤτοι τὸ βῆμα.

Γ΄. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ὁ εὐγενὴς ἀνέβη Βροῦτος. Σιωπή.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ὑπομονὴ ὡς τέλους.

Ρωμαῖοι, συμπατριῶται, ἀγαπητοί! Ἀκούσατε τὴν ἀπολογίαν μου, καὶ σιγᾶτε ὅπως ἀκούσητε. Πιστεύσατέ με ἐν ὀνόματι τῆς τιμῆς μου, καὶ ἐκτιμᾶτε τὴν τιμήν μου ἵνα μὲ πιστεύσητε. Κρίνατέ με ἐν τῇ φρονήσει ὑμῶν, καὶ ἐξεγείρατε τὰς αἰσθήσεις σας, ἵνα ὀρθότερον μὲ δικάσητε. Ἂν ὑπάρχῃ ἐν τῇ ὁμηγύρει, φίλος τις ἀγαπητὸς τοῦ Καίσαρος, πρὸς αὐτὸν λέγω ὅτι τοῦ Βρούτου ἡ πρὸς τὸν Καίσαρα ἀγάπη δὲν ἦτον ἐλάσσων τῆς ἐδικῆς του. Ἂν δ' ἐρωτήσῃ ὁ φίλος οὗτος, διατί ὁ Βροῦτος ἠγέρθη κατὰ τοῦ Καίσαρος, ἰδοὺ ἡ ἀπάντησίς μου· ὄχι ὅτι ἠγάπων τὸν Καίσαρα ὀλιγώτερον, ἀλλ' ὅτι περισσότερον ἠγάπων τὴν Ρώμην. Ἐπροτιμᾶτε νὰ ζῇ ὁ Καίσαρ, καὶ πάντες ν' ἀποθάνητε δοῦλοι, παρὰ ν' ἀποθάνῃ ὁ Καίσαρ, καὶ νὰ ζῆτε πάντες ἐλεύθεροι; Ἐπειδὴ ὁ Καίσαρ μὲ ἠγάπα, κλαίω δι' αὐτόν· ἐπειδὴ ἦν εὐτυχὴς, ἐπιχαίρω· ἐπειδὴ ἦν ἀνδρεῖος, τιμῶ αὐτόν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἦν φιλόδοξος, τὸν ἐφόνευσα. Δάκρυα τῇ ἀγάπῃ του, χαρὰ ταῖς ἐπιτυχίαις του, τιμὴ τῇ ἀνδρείᾳ του, θάνατος τῇ φιλοδοξίᾳ του. Τίς μεταξὺ ὑμῶν ἔχει τὴν χαμέρπειαν νὰ θέλῃ νὰ ἦναι δοῦλος; Ἂν τις, ἂς τὸ εἰπῇ, διότι τοῦτον ἠδίκησα; Τίς τὴν ἀγροικίαν νὰ μὴ θέλῃ νὰ εἶναι Ρωμαῖος; Ἂν τις, ἂς τὸ εἰπῇ, διότι ἐκεῖνον ἠδίκησα. Τίς τὴν οὐτιδανότητα νὰ μὴ ἀγαπᾷ τὴν πατρίδα του; Ἂν τις, ἂς τὸ εἰπῇ, διότι ἐκεῖνον ἠδίκησα. Παύω, περιμένων ἀπάντησιν.

ΠΑΝΤΕΣ

Οὐδείς, Βροῦτε, οὐδείς.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Λοιπὸν οὐδένα ἠδίκησα. Ἄλλο δὲν ἔπραξα πρὸς τὸν Καίσαρα, ἀφ' ὅ,τι θὰ πρέπῃ νὰ πράξητε ὑμεῖς πρὸς τὸν Βροῦτον. Τὸ ζήτημα τοῦ θανάτου του ἐνεγράφη εἰς τὸ Καπιτώλιον. Ἡ δόξα του δὲν ἐλαττοῦται καθ' ὅσον ἦν αὐτῆς ἄξιος, οὐδ' ἐπιτείνονται τὰ ἐγκλήματά του, δι' ἃ ἀπέθανε.

Εἰσέρχονται ὁ ΑΝΤΩΝΙΟΣ καὶ ἄλλοι μετὰ τοῦ σώματος τοῦ ΚΑΙΣΑΡΟΣ.

Ἰδοὺ κομίζει τὸ σῶμά του πενθῶν ὁ Ἀντώνιος, ὅστις καίτοι μὴ μετασχὼν τοῦ θανάτου του, θέλει ἐπωφεληθῆ ἐξ αὐτοῦ, θέσιν καταλαμβάνων ἐν τῇ δημοκρατίᾳ. Καὶ τίς ἐξ ὑμῶν ὄχι; Παύομαι δὲ λέγων ὅτι ὡς ἐφόνευσα τὸν ἄριστον τῶν φίλων μου ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ρώμης, διατηρῶ καὶ δι' ἐμὲ τὸ αὐτὸ ἐγχειρίδιον, ἄν ποτε ἡ πατρίς μου θελήσῃ τὸν θάνατόν μου.

ΠΑΝΤΕΣ

Ζήτω ὁ Βροῦτος! Ζήτω!

Α'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Κατ' οἶκον ἐν θριάμβῳ φέρωμεν αὐτόν!

Β'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Παρὰ τοῖς τῶν προγόνων στήσωμεν αὐτῷ ἄγαλμα.

Γ'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ἔστω Καίσαρ.

Δ'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ὅ,τι ἄριστον
ὁ Καίσαρ εἶχεν, ἐν τῷ Βρούτῳ θὰ στεφῇ.

Α'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Φέρωμεν εἰς τὸν οἶκον μετ' εὐφημιῶν
μετὰ κραυγῶν τὸν Βροῦτον.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Συμπολίται μου . . .

Β'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Σιγᾶτε, καὶ ὁ Βροῦτος ὁμιλεῖ.

Α'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Σιγή!

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ν' ἀπέλθω μόνος ἄφετε. Πρὸς χάριν μου
μετὰ τοῦ Ἀντωνίου ἐδῶ μείνατε,
τοῦ Καίσαρος τὸ σῶμα νὰ τιμήσητε,
καὶ ἃ θὰ ἐκφωνήσῃ ὁ Ἀντώνιος
εἰς πανηγυρισμόν του δι' ἀδείας τῆς ἡμῶν.
Παρακαλῶ σας, μὴ ἀπέλθετε κἀνεὶς
ἐκτὸς ἐμοῦ, πρὶν παύσῃ ὁ Ἀντώνιος. (*Ἐξέρχεται*).

Α'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ν' ἀκούσωμεν τί λέγει ὁ Ἀντώνιος.
Μείνατε ὅλοι.

Γ'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Εἰς τὸ βῆμ' ἂς ἀναβῇ.
Σιγή! — 'Ανάβα, εὐγενῆ 'Αντώνιε.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Χάρις τῷ Βρούτῳ εἰς ὑμᾶς προσέρχομαι...

Δ'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Τί λέγει περὶ Βρούτου;

Γ'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ὅτι πρὸς ἡμᾶς
πῶς ἦλθεν, εἰς τὸν Βροῦτον χάριν χρεωστεῖ.

Δ'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Καλῶς θὰ πράξῃ κακὸν τὶ νὰ μὴ εἰπῇ
κατὰ τοῦ Βρούτου.

Α'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ἦν ὁ Καίσαρ τύραννος.

Γ'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ἦτον· κ' ἡ Ρώμη ἀπηλλάγη εὐτυχῶς.

Β'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Σίγα! Θὰ ὁμιλήσῃ ὁ 'Αντώνιος.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Ἄνδρες τῆς Ρώμης...

ΠΟΛΙΤΑΙ

Σιωπὴ, ν'ἀκούσωμεν!

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Ὦ συμπολῖται, φίλοι! Ἔρχομαι ταφὴν,
οὐχὶ ἐπαίνους φέρων εἰς τὸν Καίσαρα.
Τὰ κακὰ ἔργα τοῖς ἀνθρώποις ἐπιζοῦν
ἐνῷ πολλάκις τὰ καλὰ συνθάπτονται.
Οὕτως ἂς γίνῃ καὶ περὶ τοῦ Καίσαρος.
Ὁ Βροῦτος εἶπεν ὅτι ἦν φιλόδοξος.
Ἂν οὕτως εἶχεν, ἦτον ἔγκλημα βαρὺ,
κ' ἐπλήρωσε βαρύ του τὸ ἀντίποινον.
Κατ' ἄδειαν τοῦ Βρούτου ὡς καὶ τῶν λοιπῶν,
(διότι εἶν' ὁ Βροῦτος ἔντιμος ἀνήρ·
ὁμοίως καὶ οἱ ἄλλοι, ὅλοι ἔντιμοι)
νὰ ἐκφωνήσω ἦλθον ἐπικήδειον.
Φίλος μου ἦτον, φίλος δίκαιος, πιστός·
ὁ Βροῦτος ὅμως ὅτι ἦν φιλόδοξος
λέγει, καὶ εἶν' ὁ Βροῦτος ἔντιμος ἀνήρ.
Εἰς Ρώμην αἰχμαλώτους ἔφερε πολλούς.
Τὰ λύτρα των πληροῦσι τὰ ταμεῖά μας.
Φιλοδοξίας εἶναι τοῦτο ἔνδειξις;
Ὁ Καίσαρ, ἂν ἐθρήνει πένης, ἔκλαιε.
Τραχύτερος δὲν εἶναι ὁ φιλόδοξος;
Ὁ Βροῦτος ὅμως ὅτι ἦν φιλόδοξος
λέγει, καὶ εἶν' ὁ Βροῦτος ἔντιμος ἀνήρ.
Ἦσθε παρόντες, ὅτε εἰς τὰ Λύκεια
τρὶς στέμμα βασιλέως τῷ προσέφερα
καὶ τρὶς ἠρνήθη. Ἦν αὐτὸ φιλόδοξον;

Ὁ Βροῦτος ὅμως ὅτι ἦν φιλόδοξος
λέγει, κ' εἶναι βεβαίως ἔντιμος ἀνήρ.
Λέγω, οὐχὶ τῷ Βρούτῳ πρὸς ἀναίρεσιν·
ἐκθέτω μόνον ὅ,τ' ἠξεύρ' ὁ ἴδιος.
Τὸν ἠγαπᾶτε, καὶ εὐλόγως, ἄλλοτε.
Τί σᾶς κωλύει τώρα νὰ τὸν κλαύσητε;
Κρίσις! Εἰς κτήνη ᾤχου, καὶ ὁ ἄνθρωπος
ἀπεστερήθη λογικοῦ. — Ὦ! σύγγνωτε!
Μοὶ φεύγει ἡ καρδία εἰς τὸ φέρετρον.
Πρέπει νὰ παύσω, ἕως οὗ μ' ἀποδοθῇ.

Α΄. ΠΟΛΙΤΗΣ

Νομίζω, βάσιν ἔχουσιν οἱ λόγοι του.

Β΄. ΠΟΛΙΤΗΣ

Τὸ πρᾶγμα ἂν σπουδαίως ἐξετάσωμεν,
ὁ Καίσαρ ἠδικήθη.

Γ΄. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ἀδελφὲ, φρονεῖς;
Φοβοῦμαι μὴ μᾶς ἔλθῃ τις χειρότερος.

Δ΄. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ἠκούσατε; Τὸ στέμμα τὸ ἀπέκρουσε.
Φιλοδοξίαν δὲν ἐλέγχει τοῦτο κἄν.

Α΄. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ἂν οὕτως ἔχῃ, θὰ πληρώσουν ἀκριβὰ
τινὲς τὴν πρᾶξιν.

Β΄. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ἐκ δακρύων ἐρυθρὰ
ὁ πτωχὸς ἔχει τὰ πυρώδη βλέφαρα.

Γ΄. ΠΟΛΙΤΗΣ

Χρηστότατος Ρωμαῖος ὁ Ἀντώνιος!

Δ΄. ΠΟΛΙΤΗΣ

Προσέξατε! Ἀρχίζει πάλιν νὰ λαλῇ.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Χθὲς ἐν τῇ οἰκουμένῃ ἦν πανίσχυρος
τοῦ Καίσαρος ὁ λόγος· ἤδη κεῖτ' ἐκεῖ,
κ' ἐμπρός του οὔτις κλίνει, οὐδ' ὁ ἔσχατος.
Ἂν ἤθελον, πολῖται, τὰς καρδίας σας
εἰς λύσσαν νὰ ἐξάψω στασιαστικὴν,
θὰ ἔβλαπτον τὸν Βροῦτον καὶ τὸν Κάσσιον,
οἵτινες ὅμως ἄνδρες εἰσὶν ἔντιμοι.
Αὐτοὺς νὰ βλάψω, δὲν τὸ θέλω. Προτιμῶ
νὰ βλάψω μᾶλλον τὸν νεκρὸν, κ' ἐμὲ, καὶ σᾶς,
παρὰ ἐντίμους ἄνδρας ὡς εἰσὶν αὐτοί.
Αὔτ' ἡ μεμβράνα φέρει τὴν σφραγίδα του.
Τὴν εὗρον ἄρτι. Εἶν' ἡ διαθήκη του.
Αὐτῆς τοὺς ὅρους οἱ πολλοὶ ἂν ἤκουον,
(Δὲν θὰ τοὺς ἀναγνώσω. Συγχωρεῖτέ μοι.)
θὰ συνωθοῦντο τὰς πληγάς του νὰ φιλοῦν,
εἰς αἷμά του νὰ βάπτουν τὰ μανδύλια·
μίαν του τρίχα ἱερὸν ἐνθύμημα
ζητοῦντες, ταύτην εἰς τὰς διαθήκας των

θὰ ἔγραφον, γενναῖον κληροδότημα
ἀφήνοντές την εἰς τοὺς ἀπογόνους των.

Δ΄. ΠΟΛΙΤΗΣ

Τὴν διαθήκην θέλομεν ν᾽ ἀκούσωμεν.
Νὰ μᾶς τὴν ἀναγνώσῃς, Μάρκ᾽ Ἀντώνιε!

ΠΑΝΤΕΣ

Ναὶ, ναὶ, τὴν διαθήκην! Ναὶ, τοῦ Καίσαρος
τὴν διαθήκην θέλομεν ν᾽ ἀκούσωμεν!

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Μὴ θορυβῆτε. Πρέπει πόσον, φίλτατοι,
ὁ Καίσαρ σᾶς ἠγάπα νὰ μὴ μάθητε.
Δὲν εἶσθε ξύλα, λίθοι· εἶσθε ἄνθρωποι,
διὸ τὴν διαθήκην ἂν ἀκούσητε,
θὰ σᾶς ἐξάψ᾽ εἰς φλόγας, εἰς ἀπόγνωσιν.
Νὰ μάθητε δὲν πρέπει κληρονόμοι του
πῶς εἶσθε. Καὶ τί κέρδος ἂν τὸ μάθητε;

Δ΄. ΠΟΛΙΤΗΣ

Τὴν διαθήκην! Θέλομεν τοῦ Καίσαρος
τὴν διαθήκην ν᾽ ἀναγνώσῃς, θέλομεν.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Ὑπομονὴν ὀλίγην· περιμείνατε·
Δὲν ἔπρεπε νὰ σπεύσω νὰ σᾶς τὸ εἰπῶ.
Φοβοῦμαι, τοὺς ἐντίμους ἄνδρας ἔβλαψα,
ὑφ᾽ ὧν ὁ Καίσαρ ἔπεσε, μαχαιρωθείς.
Φοβοῦμαι, ναί.

Δ΄. ΠΟΛΙΤΗΣ

Προδόται, ὄχι ἔντιμοι.

ΠΑΝΤΕΣ

Σὴν διαθήκην! Τὴν διαθήκην!

Β΄. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ἦσαν φονεῖς, κακοῦργοι! Δὸς ν' ἀκούσωμεν
τὴν διαθήκην!

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Θέλετε ν' ἀναγνώσω; Μὲ βιάζετε;
Περὶ τὸ σῶμα τάχθητε τοῦ Καίσαρος.
Τὸν διαθέτην νὰ σᾶς δείξω ἄφετε,
καὶ νὰ κατέλθω. Μοὶ τὸ ἐπιτρέπετε;

ΠΑΝΤΕΣ

Ἔλθὲ, ἐλθέ.

Β΄. ΠΟΛΙΤΗΣ

Κατάβα.

Γ΄. ΠΟΛΙΤΗΣ

Σ' ἐπιτρέπεται.

Δ΄. ΠΟΛΙΤΗΣ

Κλείσατε κύκλον.

Α'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Τοῦ νεκροῦ ἀπέχετε.
Μακρὰν ὀλίγον τοῦ φερέτρου.

Β'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Τόπον, αἴ!
τῷ Αντωνίῳ! Εὐγενῆ Ἀντώνιε!

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Μὴ τόσον συνωθῆσθε. Ἀραιότερον!

ΠΑΝΤΕΣ

Λοιπὸν ὀπίσω! Τόπον! τόπον κάμετε.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Προμήθειαν δακρύων ἐὰν ἔχητε,
ἑτοιμασθῆτε τώρα νὰ τὰ χύσητε.
Αὐτόν του τὸν μανδύαν τὸν γνωρίζετε.
Τὸν ἐνθυμοῦμαι ὅτε πρωτεφόρεσεν
αὐτὸν ἐν τῇ σκηνῇ του. Δείλη θέρους ἦν,
ὁπότε τοὺς Νερβίους κατετρόπωσεν.
Ἐδῶ τὸ ξίφος τοῦ Κασσίου ἔσχισε.
Αὕτη τοῦ Κάσκα τοῦ δολίου ἡ πληγή.
Ἐκεῖ ὁ Βροῦτος ἔπληξεν ὁ προσφιλής.
Ὅτε δ' ἀπέσπα τὴν ἐπάρατον αἰχμὴν,
τοῦ Καίσαρος τὸ αἷμα ἰδοὺ εἵπετο,
ὡς ῥέον ἔξω εἰς τὴν θύραν, νὰ ἰδῇ
ἀγρίως οὕτως ἂν ὁ Βροῦτος ἔκρουσε.
Τοῦ Καίσαρος ὁ Βροῦτος ἦτον ἄγγελος.

Πόσον ὁ Καίσαρ τὸν ἠγάπα, κρίνατε,
Θεοί! Ὀδύνην τραῦμα δὲν τῷ ἔδωκε
μείζονα τούτου. Ὡς τὸν εἶδε τύπτοντα,
εἰς τῆς ἀχαριστίας μᾶλλον τὴν πληγὴν
ἢ εἰς τοῦ ὅπλου τὴν πληγὴν ἐνέδωκε,
κ᾽ ἐῤῥάγη ἡ καρδία ἡ μεγάλη του·
εἰς τὸν μανδύαν ἔκρυψε τὸ πρόσωπον,
κ᾽ ὑπὸ τὸν αἷμα ἀποστάζοντα θερμὸν
τοῦ Πομπηΐου ἀνδριάντα ἔπεσε.
Πολῖται, οἵα πτῶσις! Τότ᾽ ἐπέσαμεν
κ᾽ ἐγὼ, καὶ σεῖς, καὶ πάντες, καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς
ἡ προδοσία ἔχαιρεν αἱματηρά.
Κλαίετε. Οἶκτος τὰς ψυχάς σας ἔδακε.
Βλέπω· σταγόνες σᾶς ὑγραίνουν εὐγενεῖς.
Καλαὶ καρδίαι, κλαίετε, τοῦ Καίσαρος
ἰδοῦσαι τὴν χλαμύδα τὴν διάτρυτον.
Ἰδέτε τον ἐνταῦθα. Εἶν᾽ ὁ ἴδιος,
ὑπὸ δολίων προδοτῶν κατάτρυτος.

Α΄. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ὦ τοῦ οἰκτροῦ θεάματος!

Β΄. ΠΟΛΙΤΗΣ

Καίσαρ εὐγενῆ!

Γ΄. ΠΟΛΙΤΗΣ

Κλαυθμῶν ἡμέρα!

Δ΄. ΠΟΛΙΤΗΣ

Κακοῦργοι καὶ προδόται!

Α΄. ΠΟΛΙΤΗΣ

Θέαμα αἱματηρόν!

Β΄. ΠΟΛΙΤΗΣ

Νὰ τὸν ἐκδικήσωμεν! Ἐκδίκησιν. Ὁρμᾶτε! — Ζητεῖτε! — Πυρπολεῖτε! — Θάνατον καὶ πῦρ! — Φονεύετε! — Οὐδεὶς προδότης νὰ μὴ μείνῃ ζῶν!

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Μείνατε, συμπολῖται.

Α΄. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ἡσυχίαν! Ὁ εὐγενὴς Ἀντώνιος ὁμιλεῖ. Ἀκούσωμεν.

Β΄. ΠΟΛΙΤΗΣ

Θὰ τὸν ἀκούσωμεν, θὰ τὸν ἀκολουθήσωμεν, πλησίον του θ᾽ ἀποθάνωμεν!

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Καλοί, γλυκεῖς μου φίλοι, εἰς στασιασμὸν
νὰ σᾶς διερεθίσω δὲν ἐπιθυμῶ.
Οἱ πράξαντες τὸ ἔργον εἰσὶν ἔντιμοι,
καὶ πέπεισμαι, τοὺς λόγους θὰ ἐκθέσωσι.
Τίνας ἰδίας ἀφορμὰς, φεῦ! ἔχουσι,
τὸ ἀγνοῶ. Ἀλλ᾽ ἄνδρες ὄντες ἔντιμοι
κ᾽ ἔμφρονες, θέλουσι πάντως ἀπολογηθῆ.
Δὲν ἔρχομαι νὰ κλέψω τὰς καρδίας σας.
Δὲν εἶμαι ῥήτωρ, ὡς ὁ Βροῦτος, ἀλλ᾽ ἁπλοῦς,
ἄπλαστος εἶμαι, ὅπως μὲ γνωρίζετε,

φιλῶν τὸν φίλον. Ταῦτα τὰ γνωρίζουσιν
οἱ νὰ λαλήσω δόντες μοι περὶ αὐτοῦ,
διότι πνεῦμα, λέξεις μοὶ ἐλλείπουσιν,
ἀπαγγελία, σχήματα ῥητορικὰ
καὶ συγκινοῦντα. Ὁμιλῶ ὀρθὰ κοπτά·
σᾶς λέγω ὅ,τι ὅλ' ὑμεῖς γνωρίζετε·
τοῦ Καίσαρός μας σᾶς δεικνύω τὰς πληγὰς,
οἰκτρὰ, οἰκτρὰ τὴν ὄψιν στόματα βωβὰ,
καὶ ἀντ' ἐμοῦ ἀφήνω νὰ λαλήσωσιν.
Ἂν ἤμην Βροῦτος, ὁ δὲ Βροῦτος ἦν ἐγὼ,
θὰ σᾶς ἐξῆπτον, εἰς ἑκάστην τῶν πληγῶν
προσθέτων γλῶσσαν, καὶ ν' ἀποστατήσωσι
τῆς Ρώμης καὶ τοὺς λίθους θὰ ἐξήγειρον.

ΠΑΝΤΕΣ

Θέλομεν ν' ἀποστατήσωμεν.

Α'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Θέλομεν νὰ καύσωμεν τοῦ Βρούτου τὴν οἰκίαν.

Γ'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ἐμπρὸς λοιπόν! Ἐμπρός! Τοὺς συνωμότας νὰ εὕρωμεν!

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Συμπατριῶται, δότε μοι ἀκρόασιν.

ΠΑΝΤΕΣ

Σιωπή! Ν' ἀκούσωμεν τὸν Ἀντώνιον! Τὸν εὐγενῆ Ἀντώνιον!

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Πλὴν τί ποιεῖτε, φίλοι, δὲν ἠξεύρετε.
Πῶς ἄξιος ὁ Καίσαρ τῆς ἀγάπης σας;
Φεῦ! ἀγνοεῖτε. Πρέπει νὰ σᾶς τὸ εἰπῶ.
Τὴν διαθήκην τὴν ἐλησμονήσατε!

ΠΑΝΤΕΣ

Ἀληθές! — Τὴν διαθήκην! — Μείνωμεν ν' ἀκούσωμεν τὴν διαθήκην.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Ἰδοὺ ἡ διαθήκη, κ' εἶν' ἐνσφράγιστος.
Εἰς ἕκαστον πολίτην, κατὰ κεφαλήν,
δραχμὰς ἀφήνει πέντε κ' ἑβδομήκοντα.

Β'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ὦ Καίσαρ εὐγενέστατε! — Ἐκδίκησιν διὰ τὸν θάνατόν του!

Γ'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Καίσαρ βασιλικώτατε!

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Ἀκούσατέ μου μεθ' ὑπομονῆς.

ΠΑΝΤΕΣ

Σιγή!

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Προσέτι σᾶς ἀφήνει τὰς ἐπαύλεις του,

κήπους, φυτείας, ἔνθεν τοῦ Τιβέριος,
εἰς σᾶς εἰς κτῆσιν κ' εἰς τοὺς κληρονόμους σας,
εἰς τοὺς αἰῶνας, πρὸς κοινὴν διάχυσιν,
εἰς περιπάτους καὶ διασκεδάσεις σας.
Ὑπῆρξε Καίσαρ. Τίς ὑπάρξει ὡς αὐτός;

Α'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Οὐδείς, οὐδείς ποτέ. Ἐλθέτε. Ἔξω, ἔξω.
Εἰς ἱερὰν τὸ σῶμα χῶραν καύσωμεν,
κ' ἐκ τῆς σωροῦ λαβόντες φλογεροὺς δαυλούς,
τῶν προδοτῶν τοὺς οἴκους πυρπολήσωμεν.
Ἄρωμεν τὸ λείψανον.

Β'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Φέρετε πῦρ.

Γ'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Θραύσατε τὰ θρανία.

Δ'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Θραύσατε καθίσματα, παράθυρα, ὅ,τι τύχῃ.

Ἐξέρχονται οἱ πολῖται μετὰ τοῦ σώματος.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Χώρει, ἐνέργει! Ἀπελύθης, τὸ κακόν!
Λάβε στροφὴν ἣν θέλεις. — Τί συμβαίνει, παῖ;

Εἰσέρχεται ΥΠΗΡΕΤΗΣ.

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Κύριε, ὁ Ὀκτάβιος ἔφθασεν εἰς Ρώμην.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Ποῦ εἶναι;

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Αὐτὸς καὶ ὁ Λέπιδος, καὶ οἱ δύω εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Καίσαρος.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Ἀμέσως σπεύδω κατ' εὐθεῖαν πρὸς αὐτόν.
Ἐν καιρῷ ἦλθεν. Εἶν' ἡ τύχη εὔθυμος,
κ' ἐν ὅσῳ εἶναι δὲν μᾶς εἶναι φειδωλή.

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Ἔλεγε πῶς ὁ Βροῦτος καὶ ὁ Κάσσιος
ἀπὸ ῥυτῆρος ἐκ τῆς Ρώμης ἔφυγον.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Πιθανὸν εἶναι εἴδησιν νὰ ἔλαβον
Περὶ τοῦ πλήθους, πῶς τὸ ἀνεστάτωσα.
Ἐλθέ· εἰς Ὀκταβίου τώρα φέρε με. (*Ἐξέρχονται*).

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

Ἐν Ρώμῃ. Ὁδός.

Εἰσέρχεται ΚΙΝΝΑΣ, ὁ ποιητής.

ΚΙΝΝΑΣ

Ὅτι παρεκαθήμην εἰς τοῦ Καίσαρος
τὸν πότον ὠνειρεύθην, κ' οἰωνοὶ κακοὶ

τὴν φαντασίαν μοὶ πληροῦσιν. Ἤθελον
νὰ μὴ ἐξέλθω· πλὴν ὡς νὰ μ' ἐπείγῃ τι.

Εἰσέρχονται πολῖται.

Α'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Πῶς ὀνομάζεσαι;

Β'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ποῦ ὑπάγεις;

Γ'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ποῦ κατοικεῖς;

Δ'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Εἶσ' ἔγγαμος ἢ ἄγαμος;

Β'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ἀποκρίσου ἀπ' εὐθείας εἰς καθένα.

Α'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ναὶ, καὶ ὀλίγους λόγους.

Δ'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Καὶ φρόνιμα.

Γ'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Καὶ τὴν ἀλήθειαν, σὲ συμβουλεύω.

ΚΙΝΝΑΣ

Τ' εἶναι τ' ὄνομά μου; Ποῦ ὑπάγω; Ποῦ κατοικῶ; ἂν

ἔγγαμος ἢ ἄγαμος; καὶ ν' ἀποκριθῶ εὐθὺς εἰς καθένα, καὶ ὀλίγους λόγους, καὶ φρόνιμα καὶ τὴν ἀλήθειαν; Φρόνιμα λέγω, εἶμαι ἄγαμος.

Β'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ὅπερ ἐστὶ, μωρὸς εἶναι ὅστις νυμφεύεται. — Φοβοῦμαι, θὰ μοὶ τὸ πληρώσῃς, κύριε. — Ἐξακολούθει. Ἀπ' εὐθείας.

ΚΙΝΝΑΣ

Ἀπ' εὐθείας ὑπάγω εἰς τοῦ Καίσαρος τὴν κηδείαν.

Α'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ὡς φίλος ἢ ὡς ἐχθρός;

ΚΙΝΝΑΣ

Ὡς φίλος.

Β'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ἡ ἀπόκρισις αὐτὴ ἦτον ἀπ' εὐθείας.

Δ'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Καὶ ἡ κατοικία σου; Ὀλίγους λόγους.

ΚΙΝΝΑΣ

Ὀλίγους λόγους. Παρὰ τὸ Καπιτώλιον.

Γ'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Καὶ τ' ὄνομά σου, κύριε; Τὴν ἀλήθειαν.

ΚΙΝΝΑΣ

Κατ' ἀλήθειαν, ὀνομάζομαι Κίννας.

Α΄. ΠΟΛΙΤΗΣ

Σπαράξατέ τον. Εἶναι συνωμότης.

ΚΙΝΝΑΣ

Εἶμαι Κίννας ὁ ποιητὴς, Κίννας ὁ ποιητής.

Δ΄. ΠΟΛΙΤΗΣ

Σπαράξατέ τον διὰ τοὺς στίχους του, διὰ τοὺς κακούς του στίχους.

ΚΙΝΝΑΣ

Δὲν εἶμαι Κίννας ὁ συνωμότης.

Β΄. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ἀδιάφορον. Ὀνομάζεται Κίννας. Ξερρίζωσατε τ' ὄνομα ἀπὸ τὴν καρδίαν του, καὶ ἀφήσατέ τον νὰ τρέχῃ.

Γ΄. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ξεσχίσατέ τον, ξεσχίσατέ τον! Ἐμπρός! Δαυλοὺς, ἀναμμένους δαυλούς! Εἰς τοῦ Βρούτου, εἰς τοῦ Κασσίου! Τρέξατε, πυρπολήσατε! Ἄλλοι εἰς τοῦ Δεκίου, ἄλλοι εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κάσκα! Ἄλλοι εἰς τοῦ Λιγαρίου! Ἔξω! Ἐμπρός! (*Ἐξέρχονται*).

ΠΡΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

Ρώμη. Δωμάτιον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀντωνίου.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ, ΟΚΤΑΒΙΟΣ καὶ ΛΕΠΙΔΟΣ κάθηνται εἰς τὴν τράπεζαν.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Λοιπὸν θεν' ἀποθάνουν ὧν τὸ ὄνομα
ἐδῶ ἐγράφη.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Καὶ ὁ ἀδελφὸς ὁ σὸς
θεν' ἀποθάνῃ. Συναινεῖς, ὦ Λέπιδε;

ΛΕΠΙΔΟΣ

Συναινῶ.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Γράψον, ὦ Ἀντώνιε.

ΛΕΠΙΔΟΣ

Ἀλλὰ
ἐφ' ὅρῳ ν' ἀποθάνῃ καὶ ὁ Πούβλιος,
τῆς ἀδελφῆς σου ὁ υἱός, Ἀντώνιε.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Κ' ἐκεῖνος. Ἰδού, στίγμα· τὸν διέγραψα.
Εἰς τὰς οἰκίας, Λέπιδε, τοῦ Καίσαρος,
τὴν διαθήκην νὰ μᾶς φερῃς ὕπαγε,
ὅπως ἰδῶμεν εἴ τι περικόψωμεν.

ΛΕΠΙΔΟΣ

Ἐδὼ θενὰ σᾶς εὕρω πάλιν;

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Ναὶ, ἐδώ
Ἀνίσως ὄχι, εἰς τὸ Καπιτώλιον. (ΛΕΠΙΔΟΣ ἐξέρχεται).

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Ἄσημος οὗτος κ' ἐπιπόλαιος ἀνὴρ,
εἰς ἀγγελιαφόρον μόνον χρήσιμος.
Πρέπ' εἰς τοῦ κόσμου τὴν τριχὶ διαίρεσιν
νὰ συμμετάσχῃ καὶ αὐτὸς εἷς τῶν τριῶν;

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Οὕτως ἐφρόνεις ὅτε συνεψήφιζε
τοὺς ἐγγραπτέους εἰς τὴν μαύρην δέλτον μας.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Μακρότερόν σου ἔζησα, Ὀκτάβιε.
Τιμὰς αὐτὸν φορτῶμεν, εἰς ἀπαλλαγὴν
ἡμῶν αὐτῶν ἐκ φόρτων συκοφαντικῶν.
Αὐτὰς ἂς φέρῃ ὡς ὁ ὄνος τὸν χρυσὸν,
ὑπὸ τὸ ἄχθος πνευστιῶν, ἱδρῶν, καὶ ὡς

ὀνηλατοῦμεν, τὴν ὁδὸν ἀκολουθῶν.
Ὡς δὲ τὸν θησαυρόν μας ὅπου θέλομεν
φέρῃ, τοῦ φόρτου ἀπαλλάττομεν αὐτὸν,
νὰ τρέχῃ ὅπως ὄνος ἀσαγμάρωτος,
τὰ ὦτά του νὰ σείῃ τὸν ἀφήνομεν,
νὰ βοσκ' εἰς τὸν λειμῶνα.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Πρᾶξον ὡς φρονεῖς·
πλὴν καλὸς εἶναι κ' ἔμπειρος πολεμιστής.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Τοιοῦτος εἶν' ἐπίσης καὶ ὁ ἵππος μου,
δι' ὃ τῷ δίδω τὴν φορβήν του ἄφθονον·
κτῆνος, εἰς ὃ διδάσκω πῶς νὰ πολεμῇ,
ν' ἀναχαιτίζῃ, νὰ ὁρμᾷ, νὰ στρέφηται.
Ἐμοῦ τὸ πνεῦμα κυβερνᾷ τὸ σῶμά του.
Ἐν πλείστοις δὲν εἶν' ἄλλο καὶ ὁ Λέπιδος.
Νὰ ὁδηγῆται πρέπει, νὰ διδάσκηται.
Ἄγονον πνεῦμα! Ἐκ τεχνῶν, μιμήσεων
τρέφεται, καὶ πραγμάτων ἐκτὸς χρήσεως
κ' εὐρωτιώντων, ἅτινα τὸν θέλγουσι.
Δὲν πρέπ' εἰμὴ ὡς κτῆμα νὰ τὸν θεωρῇς.
Ὀκτάβιε, μεγάλα τώρα ἄκουσον·
Στρατολογεῖ ὁ Βροῦτος, καὶ ὁ Κάσσιος.
Ν' ἀντιταχθῶμεν πρέπει, νὰ ἐλκύσωμεν
συμμάχους· φίλους, μέσα νὰ ἐξεύρωμεν.
Ἐν συμβουλίῳ ἂς σκεφθῶμεν σοβαρῶς
τὰ κεκρυμμένα πῶς ν' ἀνακαλύψωμεν,
καὶ προφανεῖς κινδύνους ν' ἀποκρούσωμεν.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Πράξωμεν οὕτω. Κατασκοπευόμεθα,
καὶ ὑλακτοῦντες μᾶς περικυκλοῦν ἐχθροί.
Τινὰς δὲ μειδιῶντας, τοὺς φοβοῦμαι μὴ
εἰς τὴν καρδίαν πολλὰ κρύπτουσι κακά. (*Ἐξέρχονται*).

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

Εἰς Σάρδεις, στρατόπεδον. Πρὸ τῆς σκηνῆς τοῦ ΒΡΟΥΤΟΥ.

Τυμπανισμός. Εἰσέρχονται ΒΡΟΥΤΟΣ, ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ, ΛΟΥΚΙΟΣ καὶ στρατιῶται. Ἀπαντῶσιν αὐτοὺς ΤΙΤΙΝΙΟΣ καὶ ΠΙΝΔΑΡΟΣ.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Στῆτε, αἴ!

ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ

Τὸ σύνθημα, αἴ! καὶ στῆτε.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Τί τρέχει, Λουκίλιε; Ὁ Κάσσιος πλησιάζει;

ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ

Ἔφθασεν ἤδη, κ' ἔρχεται ὁ Πίνδαρος
τὸ «χαῖρε» νὰ σοὶ φέρῃ τοῦ κυρίου του.

(Ὁ ΠΙΝΔΑΡΟΣ δίδει ἐπιστολὴν τῷ ΒΡΟΥΤΩ.)

ΒΡΟΥΤΟΣ (τῷ ΠΙΝΔΑΡΩ)

Καλὸν τὸ «χαῖρε»· ἀλλὰ εἶτ' ἐξ ἑαυτοῦ,

εἴτ' ἐκ δολίων συμβουλῶν ἀλλοιωθείς,
ὁ κύριός σου ἀφορμὴν μοὶ ἔδωκε
τινὰ τῶν γενομένων νὰ ἐπιθυμῶ
μὴ εἶχον γίνει. Ἀλλ' ἂν ἤδη ἔφθασε,
θὰ μ' ἱκανοποιήσῃ, εἰμὶ βέβαιος.

ΠΙΝΔΑΡΟΣ

Ὁ κυριός μου θὰ προσέλθῃ, πέπεισμαι,
ὅπως καὶ εἶναι, πλήρης ὑπολήψεως.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Δὲν ἀμφιβάλλω. —Νὰ σ' εἰπῶ, Λουκίλιε.
Εἰπέ μοι, πῶς σ' ἐδέχθη;

ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ

Φιλοφρόνως μὲν,
μετ' οὐκ ὀλίγων σεβασμοῦ ἐνδείξεων,
οὐχὶ πλὴν μετ' ἁπλάστου οἰκειότητος
κ' ἐμπιστοσύνης φιλικῆς ἐκχύσεων
καθὼς τὸ πάλαι.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Περιγράφεις πῶς θερμὴ
ψυχραίνεται φιλία. Παρατήρησον,
Λουκίλιε, ἀγάπη ὅτ' ἐξασθενῇ,
βεβιασμένη γίνεται εὐγένεια.
Ἀφελὴς πίστις ἀγνοεῖ τεχνάσματα,
ὑποκριταὶ δ', ὡς ἵπποι οἱ διάπυροι,
γοργοὶ μὲν καὶ σφριγῶντες ἐπιδείκνυνται,
ἀλλ' ὡς αἱμάξῃ τὰ πλευρά των πτερνιστὴρ,

πτήσσουσιν ὡς φοράδες αἱ ἀσθενικαί.
Καὶ ὁ στρατός του ἐρχεται;

ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ

Προὐτίθεντο,
ἀπόψε εἰς τὰς Σάρδεις νὰ σταθμεύσωσι.
Μετὰ Κασσίου εἶν' οἱ πλεῖστοι, μάλιστα
τὸ ἱππικόν. (*Ἠχεῖ στρατιωτικὴ μουσικὴ ἔνδοθεν*).

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἀκούεις; Ἰδού, ἔρχεται.
Ὕπαγε φιλοφρόνως νὰ δεχθῇς αὐτόν.

Εἰσέρχεται ὁ ΚΑΣΣΙΟΣ μετὰ στρατιωτῶν.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Στῆτε, Αἴ!

ΒΡΟΥΤΟΣ

Στῆτε. Αἴ! Τὸ σύνθημα!

ΕΝΔΟΘΕΝ

Στῆτε!

ΕΝΔΟΘΕΝ

Στῆτε!

ΕΝΔΟΘΕΝ

Στῆτε!

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ὦ εὐγενῆ μου ἀδελφὲ, μ' ἠδίκησαν.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Δὲν ἀδικῶ ἐχθρούς μου· οἱ θεοὶ κριταὶ
ἂν ν' ἀδικήσω ἀδελφόν μου δύναμαι.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Κρύπτει κακὸν αὐτή σου ἡ ἐγκράτεια·
καὶ ἂν τὸ πράττῃς...

ΒΡΟΥΤΟΣ

Κάσσιε, ἡσύχασον.
Ἠρέμα λάλει. Σὲ γνωρίζω, Κάσσιε.
Πρὸ τῶν στρατῶν τῶν δύω, οἷς νὰ δώσωμεν
ἀγάπης ἀμοιβαίας πρέπει δείγματα,
ἂς παύσ' ἡ ἔρις. Ὡς ἀποχωρήσωσιν,
εἰς τὴν σκηνήν μου ἔκθες τὰ παράπονα,
κ' ἕτοιμος εἶμαι ν' ἀπαντήσω.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Πίνδαρε,
παραγγελίαν δὸς ὅπως οἱ ἴλαρχοι
μικρὸν τοὺς στρατιώτας ἀποσύρωσι.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Καὶ σὺ ὁμοίως, ὦ Λουκίλιε. Οὐδεὶς
μὴ πλησιάσῃ ὅσῳ συσκεπτόμεθα.
Ὁ Λούκιος φρουρείτω κ' ὁ Τιτίνιος.

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

Ἐντὸς τῆς σκηνῆς τοῦ ΒΡΟΥΤΟΥ.

Ὁ ΛΟΥΚΙΟΣ καὶ ὁ ΤΙΤΙΝΙΟΣ εἰς τινα ἀπόστασιν. Εἰσέρχονται ὁ ΒΡΟΥΤΟΣ καὶ ὁ ΚΑΣΣΙΟΣ.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Δῆλον ἐκ τούτου ὅτι μὲ ἠδίκησας.
Τὸν Λούκιον τὸν Πέλλαν κατεδίκασας,
παρὰ Σαρδίων ὡς δωροδοκήσαντα,
καὶ εἰς τὸ γράμμα δι' οὗ, ὥς μοι γνώριμον,
σοὶ τὸν συνίστων, προσοχὴν δὲν ἔδωκας.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Αὐτὸν συστήσας, σεαυτὸν ἠδίκησας.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Δὲν εἶναι πρέπον εἰς καιροὺς οἵους τοὺς νῦν
μικρολογίαι νὰ διονυχίζωνται.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἐδυσφημίσθης, σοὶ τὸ λέγω, Κάσσιε,
κυρτοὺς πῶς ἔχεις τοὺς δακτύλους σου καὶ σὺ,
πωλῶν εἰς ἀναξίους τ' ἀξιώματα.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ἐγὼ κυρτοὺς δακτύλους! Ὁ αὐτὸ εἰπὼν
εἶναι ὁ Βροῦτος, τὸ ἠξεύρεις· εἰδεμὴ
ἔσχατος οὗτος θενὰ ἦτον λόγος σου.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἐξευγενίζει τοῦ Κασσίου τ' ὄνομα
τὴν καπηλείαν, κ' ἡ ποινὴ συστέλλεται.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Πῶς; Ποινὴν εἶπας;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἐνθυμοῦ τὸν μάρτιον·
ναὶ τοῦ μαρτίου τὰς εἰδούς. Ἰούλιος
ὁ μέγας θύμα τοῦ δικαίου ἔπεσε.
Τίς δολοφόνος θὰ τῷ ἐπετίθετο,
ἐὰν δὲν εἶχε πρόθεσιν τὸ δίκαιον;
Ἡμῶν, τῶν φονευσάντων τὸν ὑπέρτατον
τῆς γῆς πολίτην ὡς προστάτην τῶν λῃστῶν,
τὰς χεῖρας δῶρα θὰ μιαίνωσιν αἰσχρά,
καὶ θὰ πωλῶμεν τὰς εὐρείας μας τιμὰς
ἀντ' εὐτελῶν κερμάτων ὅσα κλεί' ἡ δράξ;
Νὰ εἶμαι σκύλος, τὴν σελήνην ὑλακτῶν,
παρὰ Ρωμαῖος οὕτω πράττων!

ΚΑΣΣΙΟΣ

Πλὴν κ' ἐμὲ
μὴ προσυλάκτει, Βροῦτε. Δὲν τ' ἀνέχομαι.
Ἐλησμονήθης εἰς τὰς ἐπιθέσεις σου·
διότι στρατιώτης ἀρχαιότερος
εἰμί σου, κ' εἰς συμβάσεις ἐμπειρότερος.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἄφες αὐτά. Δὲν εἶσαι.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Εἶμαι.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Λέγω σοι
δὲν εἶσαι.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Μὲ βιάζεις, θὰ λησμονηθῶ.
Τὸ δέρμα σου φυλάττου. Μὴ μὲ προκαλῇς.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ὕπαγε, κοῦφε!

ΚΑΣΣΙΟΣ

Εἶναι τοῦτο δυνατόν;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἄκουε, θέλω νὰ λαλήσω. Μὴ θαῤῥεῖς
πῶς θὰ τρομάξω σὲ τὸν θερμοκέφαλον,
ὅτι μ' ἐκπλήττει ἐξαπτόμενος μωρός;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Θεοί, Θεοί μου! Ὅλ' αὐτὰ τ' ἀνέχομαι;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Αὐτὰ καὶ ἄλλα. Παροργίζου μέχρις οὗ
ῥαγῇ σου ἡ καρδία, ὅλη οἴησις.
Δείκνυε τὸν θυμόν σου εἰς τοὺς δούλους σου·

τ' ἀνδράποδά σου ἂς τὸν τρέμωσιν· ἐγὼ
θὰ κλίνω γόνυ πρὸ τῆς δυστροπίας σου;
Αἴ! τῆς σπληνός σου τοὺς χυμοὺς κατάπινε
ὡς νὰ σὲ πνίξουν· ἀλλ' ἀπὸ τῆς σήμερον
εἰς γέλωτα θὰ μ' εἶσαι κ' εἰς περίγελων
ἂν ἀγριαίνῃς.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ὡς ἐκεῖ κατήντησε!

ΒΡΟΥΤΟΣ

Λέγεις πῶς εἶσαι κρείττων μου πολεμιστής.
Ἀπόδειξόν το· μὴ ματαίαν καύχησιν,
καὶ θὰ χαρῶ. Μοὶ εἶναι πάντη ἀρεστὸν,
ὑπ' εὐγενῶν ἀνθρώπων νὰ διδάσκωμαι.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Μὲ ἀδικεῖς παντείως· Βροῦτε, μ' ἀδικεῖς.
Δὲν εἶπον κρείττων, εἶπον ἐμπειρότερος.
Σοὶ εἶπον, κρείττων;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Μ' εἶναι ἀδιάφορον.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ὁ Καίσαρ δὲν ἐτόλμα τοῦτο νὰ μ' εἰπῇ.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἄφες! Ἐτόλμας νὰ τὸν ἐρεθίσῃς σύ;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Πῶς; δὲν ἐτόλμων;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ὄχι.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Δὲν ἐτόλμων, πῶς;
Ἐκεῖνον;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Τὴν ζωήν σου θὰ ἐξέθετες.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Μὴ παρακαταχρᾶσαι τὴν ἀγάπην μου,
μὴ πράξω ὅ,τι ἔπειτα θὰ μὲ λυπῇ.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἔπραξας ὅ,τι ἔπρεπε νὰ σὲ λυπῇ.
Αἱ ἀπειλαί σου δὲν μοὶ εἶν' ἐπίφοβοι·
καὶ τεθωρακισμένος τιμιότητα,
νὰ πνέωσιν ἀφήνω ὡς ὁ ἄνεμος,
εἰς ὃν μικρὸν προσέχω. Ἔπεμψα πρὸς σὲ
διὰ χρυσὸν ὀλίγον· τὸν ἠρνήθης πλήν.
Δὲν δύναμ' αἰσχροῖς τρόποις ν' ἀργυρολογῶ.
Νὰ κερματίσω μᾶλλον τὴν καρδίαν μου
θὰ ἔστεργον, νὰ στάζῃ αἷμα ὡς δραχμὰς,
παρὰ ν' ἁρπάζω τοῦ ἀγρότου χωρικοῦ
δι' αἰσχρῶν δώρων τ' ἄθλια κερμάτια.

Χρυσὸν ὀλίγον, νὰ πληρώσω τὸν στρατὸν
σ' ἐζήτησα· ἠρνήθης. Τοῦτο ἄξιον
ἦν τοῦ Κασσίου; Οὕτως εἰς τὸν Κάσσιον
θ' ἀπεκρινόμην; Πλεονέκτης ἂν ποτὲ
ὁ Βροῦτος γίνῃ, ὥστ' ἀνάξια ποσὰ
τοῖς φίλοις του ν' ἀρνῆται, κεραυνὸν, Θεοὶ
κατὰ τῆς κεφαλῆς του!

ΚΑΣΣΙΟΣ

Δὲν ἠρνήθην σοι.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἠρνήθης.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Δὲν ἠρνήθην. Ἦν ὁ κομιστὴς
τῆς ἀποφάσεώς μου ἄνους. Μ' ἔσχισεν
ὁ Βροῦτος τὴν καρδίαν. Ν' ἀνεχώμεθα
οἱ φίλοι πρέπει φίλων ἐλαττώματα·
πλὴν τά ἐμὰ ὁ Βροῦτος μεγαλοποιεῖ.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἂν μόνον ἐφαρμόζῃς ταῦτα εἰς ἐμέ.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Δὲν μ' ἀγαπᾶς.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Μὴ λέγε σέ· τὰ λάθη σου.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ὡς λάθη ὄμμα φίλου δὲν τὰ ἔβλεπε.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Κόλακος ὄμμα, ἂν καὶ ὡς τὸν Ὄλυμπον
τὸν ὑψηλὸν μεγάλα καταφαίνωνται.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ἀντώνιε, προβῆτε, καὶ Ὀκτάβιε,
κ' ἐκδικηθῆτε μόνον εἰς τὸν Κάσσιον,
διότι βάρος εἰς αὐτὸν εἶν' ἡ ζωή.
Τὸν ἀποκρούει ἀδελφὸς, καὶ τὸν μισεῖ
ὁ ὃν φιλεῖ· ὡς δοῦλος ἐπιπλήττεται·
τὰ σφάλματά του σημειοῦνται, γράφονται
ἐντὸς βιβλίου καὶ ἀποστηθίζονται
ὅπως μοὶ τὰ τινάσσῃ κατὰ πρόσωπον.
Ὤ! νὰ μ' ἐκπνεύσῃ ἡ ψυχὴ εἰς δάκρυα!
Ἰδοὺ τὸ ξίφος, καὶ τὸ στῆθος τὸ γυμνόν.
Καρδίαν περιέχει πλούτου καὶ χρυσοῦ
πλουσιωτέραν. Ὤ! ἐκρίζωσον αὐτὴν
ἂν ἦς Ῥωμαῖος. Ὁ χρυσόν σοι ἀρνηθεὶς
σοὶ δίδω τὴν καρδίαν. Κτύπα ὡς ποτὲ
τὸν Καίσαρα. Ὁπότε ἀσπονδότερον
αὐτὸν ἐμίσεις, τὸν ἠγάπας μᾶλλον ἢ
ὅτ' εἶχες ποτ' ἀγάπην πρὸς τὸν Κάσσιον.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Τὸ ξίφος εἰς τὴν θήκην. Μαίνου, πρᾶξον ὡς
σ' ἀρέσκει. Ἀστειότης ἂς ὑποληφθῇ

ἡ ἀτιμία. Συνεδέθης, Κάσσιε,
μετ' ἀμνοῦ, ὅστις ὀργὴν τρέφει ὅσον πῦρ
ὁ κάλιξ. Μόλις διὰ βίας ἔῤῥιψε
σπινθῆρα, κ' ἐψυχράνθη.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Φεῦ! Ὁ Κάσσιος
ἔζησεν ὅπως γέλως ἢ τῷ Βρούτῳ του
ὁσάκις ἔχει τὴν διάθεσιν κακήν!

ΒΡΟΥΤΟΣ

Κ' ἐγὼ ὡμίλουν εἰς κακὴν διάθεσιν.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Τ' ὁμολογεῖς; Ὦ δός μοι, δὸς τὴν χεῖρά σου.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Καὶ τὴν καρδίαν.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Βροῦτε!

ΒΡΟΥΤΟΣ

Τί ἐπιθυμεῖς;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Μ' ἀγαπᾷς τόσον, ὥστε νὰ μ' ἀνέχησαι
ὅταν μὲ παραφέρῃ ἄτοπος ὁρμή,
κληρονομία μητρική;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ναὶ, Κάσσιε·
Ὀψέποτε δὲ εἶσαι πρὸς τὸν Βροῦτόν σου
τραχὺς τοὺντεῦθεν, θὰ φρονῶ ἡ μήτηρ σου
πῶς μ᾽ ἐπιπλήττει, μὴ συνεριζόμενος.

(Θόρυβος εἰς τὰ παρασκήνια)

ΠΟΙΗΤΗΣ (ἔνδοθεν).

Νὰ ἐμβῶ ἄφες, νὰ ἰδῶ τοὺς στρατηγούς.
Ῥῆξις ἠκούσθη παρ᾽ αὐτοῖς. Νὰ μείνωσι
καλὸν δὲν εἶναι μόνοι.

ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ (ἔνδοθεν)

Δὲν εἰσέρχεσαι.

ΠΟΙΗΤΗΣ (ἔνδοθεν).

Φονεύσατέ με, θὰ εἰσέλθω.

Εἰσέρχεται ὁ Ποιητής.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Τί ἐστί;

ΠΟΙΗΤΗΣ

Δὲν εἶν᾽ αἰσχύνη, στρατηγοί; Τί πράττετε;
Ὁμονοεῖτε. Εἶσθε ἄνδρες φρόνιμοι,
πλὴν νέοι· πλείους ἀριθμοῦνται χρόνοι μοι.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ὁ κυνικὸς τοὺς στίχους πῶς σοὶ συζυγεῖ!

ΒΡΟΥΤΟΣ

Κνώδαλον ἔξω. Ἔξω, ἀνθρωπάριον!

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ὑπόμεινέ τον. Οὗτος εἶν' ὁ τρόπος του.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ὁ τρόπος του, ἀλλ' ὄχι καὶ ὁ χρόνος μου.
Τί μωροφάλται θέλουσ' εἰς τὸν πόλεμον;
Ἄνθρωπε, φύγε.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ὕπαγ', ἔξελθ', ἔξελθε. (*Ὁ ποιητὴς ἐξέρχεται*).

Εἰσέρχονται ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ καὶ ΤΙΤΙΝΙΟΣ.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Λουκίλιε, τὴν νύκτα, καὶ Τιτίνιε,
ἐδῶ αἱ ἴλαι θὰ σταθμεύσουν. Εἴδησιν
εἰς τοὺς ἰλάρχους δότε.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Κ' ἐπιστρέψατε,
φέροντες τὸν Μεσσάλαν.

(ἐξέρχονται ὁ ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ καὶ ὁ ΤΙΤΙΝΙΟΣ)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Οἶνον, Λούκιε.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Δὲν ἤξευρον πῶς εἶσαι τόσ' ὀξύθυμος.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Κάσσιε, θλίψεις μὲ πιέζουσι πολλαί.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Παραγνωρίζεις τὴν φιλοσοφίαν σου
οὕτως ἐνδίδων εἰς τυχαίας συμφοράς.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Οὐδεὶς ἐμοῦ πρὸς λύπην ἀνδρειότερος
ὑπάρχει.— Ἡ Πορτία ἀπεβίωσε.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Τί εἶπες; Ἡ Πορτία;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἀπεβίωσε.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Καὶ ὅτε σὲ προὐκάλουν δὲν μ' ἐφόνευσας!
Ἀνυποφόρου, φοβερᾶς στερήσεως!
Τί εἶχε;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Θλίψιν ὅτι ἀνεχώρησα,
ὅτι μετ' Ὀκταβίου ὁ Ἀντώνιος
ἐνδυναμοῦται. Μετὰ τοῦ θανάτου της

ἠγγέλθη μοι καὶ τοῦτο· Παρεφρόνησε.
Στιγμὴν μείνασα μόνη, πῦρ κατέπιε.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Καὶ ἐφονεύθη;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ναί.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Θεοὶ ἀθάνατοι!

Εἰσέρχεται ΛΟΥΚΙΟΣ, φέρων οἶνον καὶ κηρία.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Περὶ αὐτῆς μὴ πλέον.— Παῖ, τὸν οἶνον δός.
Εἰς αὐτὸν πνίγω πᾶσαν ἔριν, Κάσσιε. (*Πίνει*).

ΚΑΣΣΙΟΣ

Διὰ τὸ πόμα ἡ καρδία μου διψᾷ.
Λούκιε, κίρνα μέχρις ἐκχειλίσεως,
πλήρη τοῦ Βρούτου νὰ ῥοφήσω τὴν στοργήν. (*Πίνει*).

Ἐπανέρχεται ὁ ΤΙΤΙΝΙΟΣ μετὰ τοῦ ΜΕΣΣΑΛΑ.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Μεσσάλα, χαῖρε.— Εἴσελθε, Τιτίνιε.—
Ἐδῶ, εἰς τὸ κηρίον ἂς καθήσωμεν,
νὰ συσκεφθῶμεν τὰς κοινὰς ἀνάγκας μας.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Πορτί', ἀπῆλθες!

ΒΡΟΥΤΟΣ

Σὲ παρακαλῶ, ἀρκεῖ.—
Ἐπιστολαὶ μοὶ λέγουν, ὁ Ἀντώνιος
μετὰ τοῦ νέου Ὀκταβίου ἔρχεται
στρατῷ μεγάλῳ πρὸς Φιλίππους προχωρῶν.

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Ἐπιστολαί μου λέγουσι τὰ ἴδια.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Τί ἄλλο λέγουν;

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Ὅτι διὰ προγραφῶν
καὶ διωγμῶν, οἱ δύω καὶ ὁ Λέπιδος
ἔχουν φονεύσει ἑκατὸν συγκλητικούς.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Διαφωνοῦσιν ὡς πρὸς τοῦτο αἱ ἐμαί.
Τοὺς φονευθέντας λέγουν ἑβδομήκοντα
τοὺς πάντας. Εἶναι ὁ Κικέρων εἷς αὐτῶν.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Εἷς ὁ Κικέρων;

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Ἐφονεύθη προγραφείς.—
Αὐθέντα, ἔχεις γράμμα τῆς συζύγου σου;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ὄχι, Μεσσάλα.

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Οὔτε τι περὶ αὐτῆς
τὰ γράμματά σου λέγουν;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Οὔτε.

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Ἄπορον!

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἐρωτᾷς. Λέγουν εἰς τὰ ἐδικά σου τί;

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Δὲν λέγουν.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ὡς Ῥωμαῖος τὴν ἀλήθειαν
εἰπέ μοι.

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Ὡς Ῥωμαῖος λοιπὸν ἄκουσον
αὐτήν. Ναὶ, εἶναι ἀληθὲς, ἀπέθανε,
καὶ παραδόξως.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ὦ Πορτία, χαῖρέ μοι! —

Μεσσάλα, πρέπει ν' ἀποθάνωμεν. Σκεφθεὶς
συχνὰ θνητὴ πῶς ἦτον, ἤδη δύναμαι
νὰ ὑπομείνω καρτερῶν τὴν συμφοράν.

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Οὕτω μεγάλοι τὰ μεγάλα φέρουσι.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Κ' ἐγὼ εἰς τοῦτο ἤσκησα τὴν ἀγωγήν·
ἡ ἐμὴ φύσις πλὴν κατεξανίσταται.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Εἰς τὰ σπουδαῖα ἔργα μας τώρα λοιπόν.
Εἰς τοὺς Φιλίππους ἄγωμεν· τί λέγετε;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Δὲν τὸ ἐγκρίνω.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Καὶ ὁ λόγος σου;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ἰδού.
Ὁ ἐχθρὸς μᾶλλον καθ' ἡμῶν ἂς κινηθῇ.
Θεν' ἀπαυδήσῃ, θὰ βλαβῇ ἐξαντληθείς.
Ἡμεῖς δ' ἐνταῦθα, ὀχυροὶ, ἐν ἀσφαλεῖ,
θὰ μένωμεν ἀκμαῖοι καὶ ἀτάραχοι.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Οἱ καλοὶ λόγοι ἤκουσιν εἰς κρείττονας.
Ἡ χώρα μέχρι τῶν Φιλίππων δυσπειθής,
βεβιασμένην τρέφει πρὸς ἡμᾶς στοργήν.
Μεμψιμοιροῦσα εἰς τοὺς φόρους ἔκλινεν.
Ὁ ἐχθρὸς ταύτην διαπορευόμενος,
θ' αὐξάνῃ τὸν στρατόν του, ἐμψυχούμενος,
καὶ θὰ προβαίνῃ μείζων, ἀκμαιότερος.
Τὰς ὠφελείας ταύτας ἀποκόπτομεν
χωροῦντες εἰς Φιλίππους, τοὺς λαοὺς αὐτοὺς
ὀπίσω μας ἀφέντες.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Βροῦτε, ἄκουσον.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Μὲ συγχωρεῖς.— Προσέτι παρατήρησον
ὅτι τοὺς φίλους ἐξηντλήσαμεν σχεδόν·
αἱ λεγεῶνες εἰσὶ πλήρεις· ὥριμον
ἡμῶν τὸ ἔργον· ὁ ἐχθρὸς πληθύνεται.
Ἐν κορυφῇ ἑστῶτες, ἤδη κλίνομεν.
Τὰ τῶν ἀνθρώπων παλλιῤῥοίας ἔχουσιν.
Εἰς τὴν ἐπιτυχίαν φέρ' ἡ πλημμυρίς·
ἡ δ' ἄμποτις κυλίει τοὺς ἐμπίπτοντας
εἰς ἀβαθεῖς ὑφάλους καὶ εἰς συμφοράς.
Ἐν πλήρει τῇ πλημμύρᾳ κ' ἡμεῖς πλέομεν.
Ὠφεληθῶμεν ἐκ τοῦ εὔνου ῥεύματος,
ἢ ναυαγοῦμεν.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Λοιπὸν ἔστω ὡς φρονεῖς.
Ἀγωμεν εἰς Φιλίππους νὰ τοὺς εὕρωμεν.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Τὸ σκότος ἦλθεν ὡς διελεγόμεθα.
Εἰς τὴν ἀνάγκην κλίν' ἡ φύσις, καὶ ἡμεῖς
τῇ χρεωστοῦμεν φειδωλὴν ἀνάπαυσιν.
Ἔχομεν ἄλλο νὰ εἰπῶμεν;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Τίποτε.
Καλήν σας νύκτα, κ' εἰς τὸν δρόμον αὔριον.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Λούκιε, τὸν χιτῶνα. (Ἐξέρχεται ὁ ΛΟΥΚΙΟΣ).
Χαῖρε, ἀγαθὲ
Μεσσάλα.— Χαῖρε ὦ Τιτίνιε,— καὶ σὺ
ὦ εὐγενῆ μου, εὐγενῆ μου Κάσσιε,
καλήν σου νύκτα καὶ καλὴν ἀνάπαυσιν.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ὦ ἀδελφέ με! Κακῶς ἤρχισεν ἡ νύξ.
Μή τι χωρίσῃ πλέον τὰς καρδίας μας,
μὴ, Βροῦτε.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Πάντα τώρα ἔχουσι καλῶς.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Καλήν σου νύκτα.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Καλὴν νύκτα, ἀδελφέ.

ΤΙΤΙΝΙΟΣ καὶ ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Χαῖρε, αὐθέντα Βροῦτε.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Καλὴν νύκτα σας.

(Ἐξέρχονται ΚΑΣΣΙΟΣ, ΤΙΤΙΝΙΟΣ, ΜΕΣΣΑΛΑΣ).

(Ἐπανέρχεται ΛΟΥΚΙΟΣ φέρων τὸν χιτῶνα).

Δὸς τὸν χιτῶνα. Ποῦ ἐστὶν ἡ λύρα σου;

ΛΟΥΚΙΟΣ

Εἰς τὴν σκηνήν.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ὑπνώδη ἔχεις τὴν φωνήν.
Ὁ δυστυχής! Δὲν βλάπτει. Παρηγρύπνησας.
Τὸν Κλαύδιον καὶ ἄλλους τινὰς κάλεσον.
Εἰς τὴν σκηνήν μου ἤθελον νὰ κοιμηθοῦν
ἐπὶ προσκεφαλαίων.

ΛΟΥΚΙΟΣ

Βάρρων, Κλαύδιε!

(Εἰσέρχονται ΒΑΡΡΩΝ καὶ ΚΛΑΥΔΙΟΣ).

ΒΑΡΡΩΝ

Ἐκάλεσεν ὁ αὐθέντης;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Εἰς τὴν σκηνήν μου ἤθελον νὰ κοιμηθῇς.
Ἴσως ἀνάγκη ἐπιστῇ νὰ σ' ἐξυπνῶ,
καὶ νὰ σὲ στέλλω εἰς τὸν φίλον Κάσσιον.

ΒΑΡΡΩΝ

Θεν' ἀγρυπνῶμεν προσταγὰς προσμένοντες.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Δὲν θέλω τοῦτο. Κατακλίνθητε, καλοί,
καὶ πιθανὸν ἀκόμη ἄλλως νὰ σκεφθῶ.—
Λούκιε, τὸ βιβλίον τὸ ζητούμενον
ἰδού το. Εἰς τὸν κόλπον τοῦ χιτῶνός μου.

(Οἱ ὑπηρέται κατακλίνονται)

ΛΟΥΚΙΟΣ

Ἤξευρον ὅτι δὲν μοὶ τὸ ἐδόσατε.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Εἶμ' ἐπιλήσμων, Λούκιε· ἀνέχου με.
Κρατεῖς ὀλίγον ἀνοικτοὺς τοὺς ὀφθαλμούς,
καὶ ἠμπορεῖς νὰ παίξῃς τὴν κιθάραν σου;

ΛΟΥΚΙΟΣ

Ἐὰν, αὐθέντα, σᾶς εὐχαριστῇ.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Πολύ.
Σ' ἐνοχλῶ· ὅμως εἶσαι τόσον πρόθυμος.

ΛΟΥΚΙΟΣ

Καθῆκον μου, αὐθέντα.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Δὲν σὲ βιάζω ὑπὲρ τὰς δυνάμεις σου.
Τὸ νέον αἷμα δεῖται ἀναπαύσεως.

ΛΟΥΚΙΟΣ

Αὐθέντα, ἐκοιμήθην.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἔπραξας καλῶς·
καὶ θέλεις πάλιν κοιμηθῆ. Δὲν σὲ κρατῶ
πολύ. Ἂν ζήσω, θὰ σοὶ εἶμ' εὐνούστατος.

(Μουσικὴ καὶ ᾄσμα).

Ὑπνωτικὸν τὸ μέλος.—Ὕπνε σὺ φονεῦ!
Ἐπὶ τὸν ψάλλοντά σοι τὸ μολύβδινον
ῥόπαλον θέτεις.—Καλὴν νύκτα, φίλε παῖ.
Δὲν θέλω σ' ἀδικήσει ἐξυπνήσας σε.
Ἂν κλίν' ἡ κεφαλή σου, τὴν κιθάραν σου
θὰ θραύσῃς. Τὴν λαμβάνω. Καλὴν νύκτα σου.—
Αἴ, νὰ ἰδῶμεν· ὅπου ἀνεγίνωσκον
δὲν ἔστρεψα τὸ φύλλον; Ἄ! ἰδού, θαῤῥῶ. *(Κάθηται).*

Εἰσέρχεται ἡ σκιὰ τοῦ ΚΑΙΣΑΡΟΣ

Δὲν φέγγει τὸ κηρίον.—Αἴ! τίς εἶν' ἐκεῖ;
Τῶν ὀφθαλμῶν μου ἴσως ἡ ἀσθένεια
τὴν τερατώδη ὀπτασίαν πλάττει μοι.
Προβαίνει! πλησιάζει!—Εἶσαι πρᾶγμα τί;
ἢ Θεὸς εἶσαι, ἄγγελος, διάβολος,
τὸ αἷμά μου παγόνων καὶ τὴν κόμην μου
ὀρθῶν; Εἰπέ, τί εἶσαι;

ΣΚΙΑ

Εἶμ' ὁ κακός σου δαίμων, Βροῦτε.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Κ' ἔρχεσαι....

ΣΚΙΑ

Εἰς τοὺς Φιλίππους νὰ σ' εἰπῶ πῶς θὰ μ' ἰδῇς.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Λοιπὸν θὰ σ' ἐπανίδω;

ΣΚΙΑ

Εἰς Φιλίππους, ναί.

(Ἡ σκιὰ γίνεται ἀφανής).

ΒΡΟΥΤΟΣ

Εἰς τοὺς Φιλίππους πάλιν θὰ σ' ἰδῶ λοιπόν.
Ἄφαντος φεύγεις ὅτε ἀνεθάρρησα.
Καὶ ἄλλα, κακοδαῖμον, νὰ λαλήσωμεν
ἤθελον.—Αἴ παιδίον! Βάρρων! Κλαύδιε!
ἐγείρεσθ', ἐξυπνᾶτε ὅλοι! Κλαύδιε!

ΛΟΥΚΙΟΣ

Εἰσὶν, αὐθέντα, αἱ χορδαὶ παράτονοι.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Τὴν λύραν του ἀκόμη ὀνειρεύεται.—
Λούκιε, ἐξύπνα.

ΛΟΥΚΙΟΣ

Αὐθέντα!

ΒΡΟΥΤΟΣ

Παιδίον, ὠνειρεύου ὅτ' ἐκραύγασας;

ΛΟΥΚΙΟΣ

Αὐθέντα, δὲν ἠξεύρω πῶς ἐκραύγασα.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἐκραύγασας βεβαίως. Μήπως εἶδες τί;

ΛΟΥΚΙΟΣ

Τίποτε, αὐθέντα.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Κοιμήσου πάλιν, Λούκιε.—Αἴ, Κλαύδιε!
Αἴ σύ! καὶ σὺ ἐξύπνα!

ΒΑΡΡΩΝ

Τί αὐθέντα μου;

ΚΛΑΥΔΙΟΣ

Αὐθέντα!

ΒΡΟΥΤΟΣ

Εἰς τὸν ὕπνον τί ἐκράξατε;

ΒΑΡΡΩΝ, ΚΛΑΥΔΙΟΣ

Ἡμεῖς;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Βεβαίως. Μήπως καί τι εἴδατε;

ΒΑΡΡΩΝ

Ἐγὼ δὲν εἶδον τίποτε.

ΚΑΥΔΙΟΣ

Ἀλλ' οὔτ' ἐγώ.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Τὸν ἀδελφόν μου Κάσσιον ἀσπάσθητε.
Εἰπέτε νὰ κινήσῃ πρῶτος ἐνωρίς,
κ' ἐγὼ θ' ἀκολουθήσω.

ΒΑΡΡΩΝ, ΚΛΑΥΔΙΟΣ

Ὡς ὁρίζετε.

(Ἐξέρχονται).

ΠΡΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

Ἡ πεδιὰς τῶν Φιλίππων.

Εἰσέρχονται ΟΚΤΑΒΙΟΣ καὶ ΑΝΤΩΝΙΟΣ μετὰ στρατοῦ.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Ἀντώνιε, πληροῦνται αἱ ἐλπίδες μας.
Ὁ ἐχθρὸς εἶπες ὅτι δὲν θὰ καταβῇ·
θὰ μείνῃ εἰς τὰ ὄρη κ' εἰς τὰ ὑψηλά.
Δὲν ἔχει οὕτως. Ὁ στρατός των ἔφθασε.
Νὰ μᾶς κομίσουν ἤλθον τὰς εἰδήσεις των,
ν' ἀποκριθῶσι πρὶν τοὺς ἐρωτήσωμεν.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Ἐντὸς τῶν καρδιῶν των εἶμαι, κ' ἐννοῶ
τίς ὁ σκοπός των. Ἄλλους τόπους νὰ ἰδοῦν
ἤθελον, κ' ἦλθον πρὸς ἡμᾶς θρασύδειλοι,
ζητοῦντες τόλμην νὰ μᾶς ἐπιδείξωσιν·
ἀλλ' ἀπατῶνται.

Εἰσέρχεται Ἀγγελιαφόρος.

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

Στρατηγοί, ἔστ' ἕτοιμοι
προβαίνει ἐν εὐρύθμῳ τάξει ὁ ἐχθρός·

αἱματηρὰν σημαίαν ἀνεπέτασε,
καὶ φαίνεταί τι στιγμιαῖον μελετῶν.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Εἰς τὸ πεδίον φέρε τὰς σᾶς φάλαγκας,
Ὀκτάβιε, ἠρέμα κατ' ἀριστεράν.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Εἰς δεξιά· σὺ λάβε τὴν ἀριστεράν.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Τί μ' ἀντιπράττεις τὸ τοιοῦτο ἀξιῶν;

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Δὲν σ' ἀντιπράττω, ἀλλὰ πράττ' ὡς βούλομαι.

(Στρατιωτικὴ μουσική).

Τύμπανα. Εἰσέρχονται ΒΡΟΥΤΟΣ, ΚΑΣΣΙΟΣ μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτῶν. ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ, ΤΙΤΙΝΙΤΣ, ΜΕΣΣΑΛΑΣ καὶ ἄλλοι.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἐστάθησαν, καὶ θέλουν συνδιάλεξιν.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Τιτίνιε, προβῶμεν νὰ λαλήσωμεν.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Ἀρχίζομεν τὴν μάχην, ὦ Ἀντώνιε;

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Τὴν προσβολήν των, Καίσαρ, ἂς προσμείνωμεν.
Ἐλθέ. Τὸν λόγον θέλουσιν οἱ στρατηγοί.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Μὴ κινηθῶμεν τὸ σημειον πρὶν δοθῇ.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Λόγος πρὸ ἔργου. Οὕτω, συμπολῖταί μου;

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Ἥττον ἡμῶν εἰς λόγους ἀρεσκόμεθα.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Πονηρῶν ἔργων κρείττονες λόγοι καλοί.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Σὺ, Βροῦτε, καλοὺς λόγους εἰς τὰ πονηρὰ
χαρίζεις ἔργα. Ὅτε σὺ τὸν Καίσαρα
ἐτρύπας, « Ζῆθι, χαῖρε, Καίσαρ », ἔλεγες.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ὁποῖά σας τὰ ἔργα δὲν γνωρίζομεν,
Ἀντώνιε, ἀκόμη. Ἀλλ' οἱ λόγοι σας
τῆς Ὕδλας τὰς μελίσσας κλέπτουσιν, αὐτὰς
τοῦ μέλιτος στεροῦντες.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Καὶ τοῦ κέντρου των;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ναί· καὶ τὸν βόμβον ἔτι ταῖς ἐκλέψατε,
διότι ἀπειλεῖτε πρὶν κεντήσητε.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Ἄνανδροι. Οὕτω δὲν ἐπράξατε καὶ σεῖς,
ὁπότ' αἱ μάχαιραί σας εἰς τοῦ Καίσαρος
τὴν σάρκ' ἀντεκεντῶντο. Προσεσαίνετε
ὡς κύνες· τοὺς ὀδόντας ἐδεικνύετε
ὡς πίθηκες· ὡς δοῦλοι κατησπάζεσθε
τοῦ Καίσαρος τοὺς πόδας· ἀλλ' ἐξόπισθεν
τὸν ἔπληξεν ὁ Κάσκας ὁ ἐπάρατος.
Ὢ τῶν κολάκων!

ΚΑΣΣΙΟΣ

Κολάκων!— Τοῦτ' ὀφείλεις, Βροῦτε, εἰς σαυτόν.
Δὲν ἐβλασφήμει αὕτ' ἡ γλῶσσα σήμερον,
ἡ γνώμη τοῦ Κασσίου ἂν κατίσχυε.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Εἰς ἔργα! Ἂν ἱδρῶμεν ἀντιλέγοντες,
αἱ ἀποδείξεις αἷμα θενὰ φέρωσι.
Πρὸς συνωμότας ἔσυρα τὸ ξίφος μου,
καὶ θὰ τὸ ἐπιστρέψω εἰς τὴν θήκην του
τοῦ Καίσαρος ὁπότε τὰς εἰκοσιτρεῖς
πληγὰς θὰ ἐκδικήσω, ἢ εἰς προδοτῶν
μαχαίρας τροφὴν δώσῃ Καίσαρ ἕτερος.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Δὲν θ' ἀποθάνῃς, Καίσαρ, ὑπὸ προδοτῶν,
ἂν δὲν τοὺς φέρῃς μετὰ σοῦ.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Εἶν' ἐλπιστόν.
Δὲν ἐγεννήθην ὑπὸ Βρούτου νὰ σφαγῶ.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἂν τῆς φυλῆς σου εἶσ' ὁ εὐγενέστερος,
εὐγενεστέρως, νέε, δὲν θ' ἀπέθνησκες.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Συνῆλθον μείραξ δύστροπος, ἀνάξιος,
κ' εἷς οἰνοπότης, κ' εἷς μαλθακοδίαιτος.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Σιώπα, γέρων Κάσσιε.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ (*τῷ Αντων.*)

Ἀπέλθωμεν.—
Τὰς ὕβρεις σας, προδόται, θὰ σᾶς θραύσωμεν
εἰς τοὺς ὀδόντας. Ἂν τολμᾶτε σήμερον,
ἀποδυθῆτε εἰς τὴν μάχην· εἰδεμὴ,
ὅταν σᾶς δώσῃ ὄρεξιν ὁ στόμαχος.

(Ἐξέρχονται ὁ ΟΚΤΑΒΙΟΣ, ὁ ΑΝΤΩΝΙΟΣ καὶ ὁ στρατὸς αὐτῶν).

ΚΑΣΣΙΟΣ

Καὶ τώρ' ἀπολυθῆτε πλέον ἄνεμοι!

Φούσκονε κῦμα! Σκάφος, ὥρα σου καλή!
Ἡ καταιγὶς ἐρράγη. Τύχη κυβερνᾷ.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Λουκίλιε!

ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ

Αὐθέντα!

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἔχω νὰ σ' εἴπω.

(Ὁ ΒΡΟΥΤΟΣ καὶ ὁ ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ ὁμιλοῦσι κατ' ἰδίαν).

ΚΑΣΣΙΟΣ

Μεσσάλα.

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Στρατηγέ μου.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Εἶναι σήμερον,
Μεσσάλα, τοῦ Κασσίου τὰ γενέθλια.
Μεσσάλα, δὸς τὴν χεῖρα, κ' ἔσο μάρτυς μου,
πῶς ἀκουσίως, ὅπως ὁ Πομπήϊος,
νὰ ῥιψοκινδυνεύσω ἀναγκάζομαι
εἰς μίαν μάχην τὰς ἐλευθερίας μας.
Τοῦ Ἐπικούρου μὲ ἠξεύρεις ὀπαδὸν
καὶ τῶν ἀρχῶν του. Ἤδη γνώμην ἤλλαξα,
καὶ ἤρχισα πιστεύων εἰς τοὺς οἰωνούς.
Ἐκ Σάρδεων ὁπότε ἐκινήσαμεν,

δύω μεγάλοι ἀετοὶ ἐκάθησαν
εἰς τὴν σημαίαν ἥτις προὐπορεύετο,
καὶ ἐγοργοῦντο, καὶ τροφὴν ἐλάμβανον
ἐκ τῶν χειρῶν ἀμέσως τῶν στρατιωτῶν.
Μέχρι Φιλίππων μᾶς παρηκολούθησαν·
σήμερον ὅμως τὸ πρωὶ ἀπέπτησαν,
καὶ ἀντ' αὐτῶν κωρόναι, γύπες, κόρακες
ὑπὲρ ἡμᾶς πετῶσι, καὶ μᾶς βλέπουσι
ὡς ἂν αὐτῶν ἑτοίμη ἤμεθα βορά,
καὶ ἡ σκιά των εἶν' ὡς κάλυμμα εὐρύ,
ὡς τοῦ στρατοῦ μας σκέπη ἐπιτάφιος.

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Μὴ τὰ πιστεύῃς.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Τὰ πιστεύω ἀτελῶς.
Ἀκμαῖον ἔχω θάρρος, καὶ ἀπόφασιν
νὰ μὴ ἐνδώσω εἰς οὐδένα κίνδυνον.

ΒΡΟΥΤΟΣ (*πρὸς τὸν Λουκίλιον*)

Πρᾶξον ὡς παραγγέλλω.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Τώρα, Βρουτέ μου,
σήμερον εὔνους οἱ Θεοὶ δειχθήτωσαν,
ἵνα ἡσύχως φίλοι συγγηράσωμεν.
Πλὴν τὰ τῆς εἱμαρμένης εἰσὶν ἀδηλα.
Σκεφθῶμεν ἂν τὸ χεῖρον ἤθελε συμβῆ.
Ἂν ἡττηθῶμεν σήμερον, ἐστὶν αὐτὴ

ἡ τελευταία συνδιάλεξις ἡμῶν.
Εἰπε, νὰ πράξῃς τότε τί προτίθεσαι;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Εἰς τῆς φιλοσοφίας τὰς ἀρχὰς πιστὸς,
δι' ἃς, θανόντα, ἔψεξα τὸν Κάτωνα,
(πῶς δὲν ἠξεύρω, πλὴν εὑρίσκω ἄνανδρον,
φοβούμενός τις ὅ,τι μέλλει νὰ συμβῇ,
νὰ προαυτοκτονῆται) θὰ θωρακισθῶ
ὑπομονὴν, θὰ κύψω εἰς τὴν βούλησιν
τῶν διεπόντων οὐρανόθεν τὰ τῆς γῆς.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ἠττηθεὶς ἄρα, ἐν θριάμβῳ θ' ἀνεχθῇς
εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς Ῥώμης νὰ σὲ φέρωσι;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Μὴ, εὐγενῆ Ῥωμαῖε, λέγε δέσμιος
ποτὲ ὁ Βροῦτος πῶς εἰς Ῥώμην θ' ἀπαχθῇ.
Ἔχ' ὑψηλὴν τὴν φρένα. Λήγει σήμερον
ὅ,τι αἱ τοῦ μαρτίου ἤρχισαν εἰδοί.
Ἂν θὰ συναντηθῶμεν πάλιν ἀγνοῶ·
λοιπὸν τὸ χαῖρε λάβε τὸ αἰώνιον.
Χαῖρε, ναὶ χαῖρε, Κάσσιε, διὰ παντός.
Ἂν θὰ συναντηθῶμεν, θὰ γελάσωμεν.
Ἂν ὄχι, οὗτος τελευταῖος ἀσπασμός.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Χαῖρε, ὦ χαῖρε, Βροῦτέ μου, διὰ παντός·

ναὶ, ἂν συναντηθῶμεν θὰ γελάσωμεν.
Ἂν ὄχι, δέξαι τελευταῖον ἀσπασμόν.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Λοιπὸν ὁδήγει.—Ὤ! ἂν τὶς ἐγνώριζε
τὸ τέλος τῆς ἡμέρας! Αἴ! τὸ τέλος της,
ὡς τελειώσῃ, θὰ γνωρίσωμεν.—Ἐμπρός!

(Ἐξέρχονται).

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

Ἐν Φιλίπποις. Τὸ πεδίον τῆς μάχης.

(Ἐμβατήριον. Εἰσέρχονται ὁ ΒΡΟΥΤΟΣ καὶ ὁ ΜΕΣΣΑΛΑΣ)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Κάλπασον, ὦ Μεσσάλα· φέρε τὴν γραφὴν
κατὰ τὸ ἄλλο κέρας εἰς τοὺς ἀρχηγούς. *(θόρυβος)*
Εἰς ἔφοδον ἀμέσως. Ὁ Ὀκτάβιος
κ' αἱ φάλαγγές του ἀσθενῶς ἀνθίστανται.
Τὰς ἀνατρέπει αἰφνιδία προσβολή.
Κάλπασον, φθάσον. Νὰ ὁρμήσωμεν εὐθύς.

(Ἐξέρχονται).

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

Αὐτόθι. Ἄλλο μέρος τῆς μάχης.

Θόρυβος. Εἰσέρχονται ΚΑΣΣΙΟΣ καὶ ΤΙΤΙΝΙΟΣ

ΚΑΣΣΙΟΣ

Τιτίνιε, τοὺς βλέπεις; Φεύγουν οἱ δειλοί!
Ἐχθρὸς κατέστην τῶν ἰδίων μου ἀνδρῶν.
Ὁ τὴν σημαίαν φέρων οὗτος ἔφευγε.
Τὸν ἄνανδρον φονεύσας τὴν ἀνέλαβον.

ΤΙΤΙΝΙΟΣ

Τὸ πρόσταγμα ὁ Βροῦτος δώσας ἔσπευσε.
Τοῦ Ὀκταβίου ἤδ' ὑπερισχύοντες
οἱ στρατιῶται, ὥρμησαν εἰς λάφυρα,
ἐν ᾧ ἡμᾶς ζωννύει ὁ Ἀντώνιος.

Εἰσέρχεται ΠΙΝΔΑΡΟΣ

ΠΙΝΔΑΡΟΣ

Μακρὰν, αὐθέντα, φύγε. Κύριε, μακράν.
Εἰς τὰς σκηνάς σου εἶναι ὁ Ἀντώνιος.
Κάσσιε, φύγε· ἀποσύρθητι μακράν.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ὁ λόφος εἶναι ἱκανῶς μακράν. Ἰδὲ,
Τιτίνιε, ἐκεῖναι αἱ καιόμεναι
σκηναὶ, αἱ ἐδικαί μου εἶναι;

ΤΙΤΙΝΙΟΣ

Μάλιστα.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ἂν μ' ἀγαπᾷς, ἀνάβα εἰς τὸν ἵππον μου,
καὶ σκάψον τὰ πλευρά του, κ' εἰς τὰ τάγματα
πέτα ἐκεῖνα, καὶ ὀπίσω πάραυτα,
νὰ μάθω ἂν ἐκεῖνα τὰ στρατεύματα
εἰσὶν ἐχθροὶ ἢ φίλοι.

ΤΙΤΙΝΙΟΣ

Τρέχω, κ' ἔφθασα
εὐθὺς ὀπίσω, στοχασμοῦ ταχύτερος.

(Ἐξέρχεται).

ΚΑΣΣΙΟΣ

Πίνδαρε, εἰς τὸν λόφον ὑψηλότερον
ἀνάβα· ἔχω ἀσθενῆ τὴν ὅρασιν.
Παρακολούθει τὸν Τιτίνιον, κ' εἰπὲ
καθ' ὅλον τὸ πεδίον τί παρατηρεῖς.

Ἐξέρχεται ὁ ΠΙΝΔΑΡΟΣ

Εἶν' ἡ ἡμέρα ὅτε πρωτανέπνευσα.
Τὸν κύκλον του ὁ χρόνος συνεπλήρωσεν.
Ἐκεῖ θὰ τελειώσω ὅθεν ἤρχισα.
Ὁ βίος τὴν πυξίδα διεμέτρησε.—
Λοιπόν;

ΠΙΝΔΑΡΟΣ (*ἄνωθεν*)

Αὐθέντα!

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ποίαν φέρεις εἴδησιν;

ΠΙΝΔΑΡΟΣ

Ἱππεῖς περικυκλοῦσι τὸν Τιτίνιον,
διώκοντές τον.—Φεύγει τρέχων.—Ἔφθασαν.—
Τιτίνιε, αἴ τώρα!—Ἀφιππεύουσι.—
Κ' ἐκεῖνος.—Συνελήφθη!—Ἀλαλάζουσι.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Κατάβα, φθάνει. Ἄλλο πλέον μὴ ἰδῇς.—
Ἄνανδρος, ὅστις ἔζησα ὡς νὰ ἰδῶ
αἰχμάλωτον τὸν πρῶτον ἐκ τῶν φίλων μου!

Εἰσέρχεται ὁ ΠΙΝΔΑΡΟΣ

Ἐλθὲ σύ. Παρὰ Πάρθοις σ' ᾐχμαλώτισα,
κ' ἐπὶ τῷ ὅρκῳ τὴν ζωὴν σ' ἐχάρισα
πῶς θενὰ πράττῃς πᾶν ὅ,τι προστάζω σοι.
Λύσον λοιπὸν τὸν ὅρκον, κ' εἶσ' ἐλεύθερος.
Τὸ ξίφος τοῦτο λαβε, δι' οὗ ἔσχισα
τοῦ Καίσαρος τὰ σπλάγχνα, κ' εἰς τὸ στῆθός μου
ἐγκαταβύθισόν το. Μὴ ἀπόκρισιν! Ἰδού,
τὴν λαβὴν ἔχε. Ὡς δ' εἰς τὸν μανδύαν μου
τὴν κεφαλὴν ἐγκρύψω, ὡς τὴν ἔκρυψα,
ἀμέσως κτύπα.—Καίσαρ, σ' ἐξεδίκησε
τὸ αὐτὸ ξίφος ὅ ποτὲ σ' ἐφόνευσεν. *(ἐκπνέει).*

ΠΙΝΔΑΡΟΣ

Λοιπὸν ἰδού με ἀπελεύθερον! Ἐγὼ
θὰ εἶχον ἀλλὴν θέλησιν.—Ὦ Κάσσιε!

Ὁ Πίνδαρος θ' ἀπέλθῃ ἀπ' ἐδὼ μακρὰν,
ὅπου Ῥωμαῖος πλέον δὲν θὰ τὸν ἰδῇ.

(Ἐξέρχεται).

Ἐπανέρχονται ΤΙΤΙΝΙΟΣ καὶ ΜΕΣΣΑΛΑΣ

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Εἶν' ἀμοιβαῖα πάντα, ὦ Τιτίνιε.
Ὁ Βροῦτος καταβάλλει τὸν Ὀκτάβιον·
τὸν Κάσσιον πιέζει ὁ Ἀντώνιος.

ΤΙΤΙΝΙΟΣ

Τὴν ἀγγελίαν θὰ χαρῇ ὁ Κάσσιος.

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Ποῦ τὸν ἀφῆκες ;

ΤΙΤΙΝΙΟΣ

Εἰς τὸν λόφον, ἄπελπιν.
Μετ' αὐτοῦ ἦτον Πίνδαρος, ὁ δοῦλός του.

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Δὲν εἶν' αὐτὸς ἐκεῖνος ὅστις κεῖτ' ἐδώ ;

ΤΙΤΙΝΙΟΣ

Ὡς ζωντανὸς δὲν κεῖται. Ὦ καρδία μου !

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Δὲν εἶν' αὐτός ;

ΤΙΤΙΝΙΟΣ

Μεσσάλα, φεῦ. Ὁ Κάσσιος
ἦτον, δὲν εἶναι.—Ὦ σὺ, δύων ἥλιε!
ὡς τώρα κλίνεις εἰς ἀκτίνας ἐρυθρὰς,
οὕτως εἰς αἷμα ἔκλινεν ὁ Κάσσιος.
Ὁ ἥλιος τῆς Ῥώμης ἔδυσε· τὸ φῶς
ὀμίχλη, νέφη, κίνδυνοι ἀπέσβεσαν.
Τετέλεσται τὸ ἔργον τὸ ἡμέτερον.
Ἔπραξε τοῦτο δισπιστήσας εἰς ἐμέ.

ΜΕΑΣΣΛΑΣ

Ἔπραξε τοῦτο εἰς τὴν νίκην δισπιστῶν.
Ὦ τῆς μελαγχολίας τέκνον μισητὸν,
ἀπάτη! Πῶς δεικνύεις εἰς ἀκμαῖον νοῦν
τ᾽ ἀνύπαρκτα! Εὐκόλως συλλαμβάνεσαι,
εἰς αἴσιον δὲν φθάνεις ὅμως τοκετὸν,
καὶ κτείνεις τὴν μητέρα ἥτις σ᾽ ἔτεκε.

ΤΙΤΙΝΙΟΣ

Αἴ Πίνδαρε, ποῦ εἶσαι; Ἐδῶ, Πίνδαρε!

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Ζήτει ἐκεῖνον, ὦ Τιτίνιε, κ᾽ ἐγὼ
τοῦ Βρούτου διὰ ταύτης τῆς εἰδήσεως
τὰ ὦτα θὰ σπαράξω· θὰ σπαράξω, ναί.
Πᾶσα αἰχμὴ, πᾶν βέλος φαρμακόβαπτον
εἶν᾽ εἰς τὸ οὖς τοῦ Βρούτου ἀρεστότερα
ἢ ἡ τοιαύτη ἀγγελία.

ΤΙΤΙΝΙΟΣ

Σπεῦσον σὺ,
Μεσσάλα, κ᾽ ἐγὼ βλέπω ποῦ ὁ Πίνδαρος.

Ο ΜΕΣΣΑΛΑΣ ἐξέρχεται

Πρὸς τί, ἀνδρεῖε Κάσσιε, μ᾽ ἐξέπεμψας;
Τοὺς φίλους σου δὲν εὗρον; δὲν μοὶ ἔθηκαν
τὸ στέμμα νίκης τοῦτο εἰς τὴν κεφαλήν,
νὰ σοὶ τὸ φέρω; Τοῦ θριάμβου τὰς κραυγὰς
δὲν ἤκουσας; Τὰ πάντα παρενόησας.
Πλὴν δέχθητι τὸ στέμμα εἰς τὸ μέτωπον.
Νὰ σοὶ τὸ φέρω εἶπέ μοι ὁ Βροῦτος σου,
καὶ πειθαρχῶ. Ὦ Βροῦτε, σπεῦσον, ἴδε πῶς
τιμῶ δεόντως Γάϊον τὸν Κάσσιον.
Θεοί, Ῥωμαίου πρᾶξιν ἐπιτρέψατε!
Ἐλθὲ σὺ, τοῦ Κασσίου ἐγχειρίδιον·
τῷ Τιτινίῳ δὸς πληγὴν τὸ ἴδιον (1). (*Φονεύεται*)

Θόρυβος μάχης. Ἐπανέρχεται ΜΕΣΣΑΛΑΣ μετὰ ΒΡΟΥΤΟΥ, νέου ΚΑΤΩΝΟΣ, ΣΤΡΑΤΩΝΟΣ, ΒΟΛΟΥΜΝΙΟΥ, ΛΟΥΚΙΛΙΟΥ

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ποῦ, ποῦ, Μεσσάλα, κεῖται ποῦ τὸ λείψανον;

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Ἐκεῖ εἶν᾽, ὅπου ὁ Τιτίνιος θρηνεῖ.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Πρὸς τ᾽ ἄνω βλέπει καὶ αὐτοῦ τὸ πρόσωπον.

(1) Ὁμοιοκατάληκτον καὶ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ.

ΚΑΤΩΝ

Ἐθανατώθη!

ΒΡΟΥΤΟΣ

Καῖσαρ, εἶσαι ἰσχυρὸς
εἰσέτι. Πέριξ φέρεται τὸ πνεῦμά σου,
κ' ἡμῶν τὰ ξίφη στρέφει εἰς τὰ σπλάγχνα μας.

(Βοὴ μάχης μακρόθεν).

ΚΑΤΩΝ

Τιτίνιε ἀνδρεῖε! Ὦ! ἰδέτ' ἐδὼ
πῶς τοῦ Κασσίου ἔστεψε τὴν κεφαλήν!

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ῥωμαῖοι δύω ζῶσιν ἔτι ὡς αὐτοί;
Ἔσχατε τῶν Ῥωμαίων, σ' ἀποχαιρετῶ.
Ἡ Ῥώμη ἄλλον οἷος σὺ ἀδύνατον
νὰ θρέψῃ πλέον.— Φίλοι, ὅσα δάκρυα
αὐτῷ ὀφείλω μ' εἶν' ἀδύνατον ἐδὼ
νὰ τῷ πληρώσω.—Ὅμως, Κάσσιε, καιρὸν
θὰ εὕρω, ναὶ, θὰ εὕρω.— Τώρα ἔλθετε,
καὶ τὸν νεκρόν του εἰς τὴν Θάσσον πέμψατε.
Ἂν ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐκηδεύετο,
μικροψυχίαν θενὰ μᾶς ἐνέβαλλεν.
Ἔλθετε, νέε Κάτων καὶ Λουκίλιε,
Φλάβιε καὶ Λαβέων· εἰς τὴν μάχην μας!
Τρεῖς εἶν' ἡ ὥρα· πρέπει πρὶν νυκτώσωμεν,
Τῇ τύχῃ νέαν ἀφορμὴν νὰ δώσωμεν (1).

(Ἐξέρχονται πάντες).

(1) Ὁμοιοκατάληκτον καὶ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ.

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

Ἄλλο μέρος τοῦ πεδίου τῆς μάχης.

(Μάχης θόρυβος. Εἰσέρχονται μαχόμενοι στρατιῶται ἀμφοτέρων τῶν στρατῶν. Ἔπειτα ΒΡΟΥΤΟΣ, ΚΑΤΩΝ, ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ).

ΒΡΟΥΤΟΣ

Θάρρος, πολῖται! Ὑψηλὰς τὰς κεφαλάς!

ΚΑΤΩΝ

Νόθος ὁ τρέμων! Τίς ἐμὲ ἀκολουθεῖ;
Θὰ κράξω τ' ὄνομά μου διὰ τῶν στρατῶν.
Υἱὸς εἰμὶ τοῦ Μάρκου Κάτωνος! Ὦ! αἴ!
ἐχθρὸς τυράννων, φίλος τῆς πατρίδος μου.
Υἱὸς εἰμὶ τοῦ Μάρκου Κάτωνος! Ὦ! αἴ!

(ὁρμᾷ κατὰ τῶν ἐχθρῶν).

ΒΡΟΥΤΟΣ

Κ' ἐγὼ ὁ Βροῦτος, Μάρκος Βροῦτος τ' ὄνομα.
Ὁ φίλος τῆς πατρίδος Βροῦτος! Γνῶτέ με!

(Ἐξέρχεται ὁρμῶν κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Ὁ ΚΑΤΩΝ, κατατροπωθείς, πίπτει).

ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ

Ἀνδρεῖε, νέε Κάτων! Ἔπεσες καὶ σύ!
Τοῦ Τιτινίου κεῖσ' ἐκεῖ ἐφάμιλλος·
τετιμημένος ὡς υἱὸς τοῦ Κάτωνος.

1 ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Ἢ παραδόσου ἢ ἀπόθανε.

ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ

Ἰδού.
Καὶ διὰ ν' ἀποθάνω παραδίδομαι.
Λάβε καὶ φόνευσέ με. *(τῷ δίδει χρήματα).*
Ἔσται σοι τιμὴ
τὸν Βροῦτον νὰ φονεύσῃς.

1 ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Τὸ καθῆκόν μου
δὲν ἐπιτρέπει.—Εὐγενὴς αἰχμάλωτος!

2 ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Τόπον! Νὰ μάθῃ ὁ Ἀντώνιος εὐθύς.
Ὁ Βροῦτος συνελήφθη.

1 ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Ἄφησε, κ' ἐγὼ
θὰ τῷ εἰπῶ.—Ἰδού τον. Εἶν' ὁ στρατηγός.—
(Εἰσέρχεται ὁ ΑΝΤΩΝΙΟΣ
Ὁ Βροῦτος συνελήφθη, εἶν' αἰχμάλωτος!

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Ποῦ εἶν' ὁ Βροῦτος;

ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ

Ἀσφαλὴς, Ἀντώνιε.
Εἶν' ἀσφαλής. Σοὶ δίδω τὴν ἐγγύησιν·
Οὐδέποτε ὁ Βροῦτος ζῶν θὰ συλληφθῇ.
Τοιούτου αἴσχους θὰ τὸν σώσωσ' οἱ Θεοί.

Ἐὰν ποτ᾽ εὑρεθῇ που ἢ νεκρὸς ἢ ζῶν,
θὰ εὑρεθῇ ὡς Βροῦτος, ἴσος ἑαυτῷ.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Αὐτὸς δὲν εἶν᾽ ὁ Βροῦτος, φίλε, οὔτε πλὴν,
πίστευσον, εἶναι ἔλασσόν του ἔρμαιον.
Τὸν ἄνδρα σῶσον καὶ περιποιοῦ αὐτόν.
Τοιούτους θέλω φίλους μᾶλλον ἢ ἐχθρούς.
Ἄγε, ἰδέ, ὁ Βροῦτος ἔπεσεν ἢ ζῇ·
καὶ εἰς τοῦ Ὀκταβίου φέρε τὴν σκηνὴν
τὴν ἀγγελίαν πῶς τὰ πάντ᾽ ἀπέβησαν.

(Ἐξέρχονται)

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ

Ἄλλο μέρος τοῦ πεδίου.

(Εἰσέρχονται ΒΡΟΥΤΟΣ, ΔΑΡΔΑΝΙΟΣ, ΚΛΙΣΟΣ, ΣΤΡΑΤΩΝ καὶ ΒΟΛΟΥΜΝΙΟΣ

ΒΡΟΥΤΟΣ

Οἰκτρὰ τῶν φίλων λείψανα, καθήσατε
ἐδῶ ἐπὶ τοῦ βράχου.

ΚΛΙΤΟΣ

Ὁ Στατίλιος,
τὸν πυρσὸν δείξας, ὅμως δὲν ἐπέστρεψεν.
Αἰχμάλωτος νὰ εἶναι πρέπει, ἢ νεκρός.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Κάθησον. Τοῦτο ναὶ τὸ σύνθημα· νεκρός.
Εἶναι συρμὸς τὸ πρᾶγμα.—Κλίτε, ἄκουσον.
(τῷ ὁμιλεῖ κρυφίως)

ΚΛΙΤΟΣ

Ἐγὼ αὐθέντα; Μα τὸν οὐρανὸν ποτέ.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Λοιπὸν μὴ λέξιν.

ΚΛΙΤΟΣ

Προτιμῶ νὰ φονευθῶ.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Δαρδάνιε! *(τῷ ὁμιλεῖ κρυφίως)*

ΔΑΡΔΑΝΙΟΣ

Τοιαύτην πρᾶξιν παρ' ἐμοῦ!

ΚΛΙΤΟΣ

Ὦ Δαρδάνιε!

ΔΑΡΔΑΝΙΟΣ

Ὦ Κλίτε!

ΚΛΙΤΟΣ

Τί κακὴν πρᾶξιν παρὰ σοῦ ἐζήτησε;

ΔΑΡΔΑΝΙΟΣ

Νὰ τὸν φονεύσω, Κλίτε. Βλέπεις ; Σκέπτεται.

ΚΛΙΤΟΣ

Τὸ τιμαλφὲς ἀγγεῖον, πλῆρες θλίψεως,
κ' ἐκ τῶν βλεφάρων, βλέπεις, ἐξεχείλισε.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Καλὲ Βολούμνιέ μου, νὰ σ' εἰπῶ ἐλθέ.

ΒΟΛΟΥΜΝΙΟΣ

Ὁ κύριος τί θέλει ;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ὦ Βολούμνιε,
μοὶ ἐπεφάνη ἡ σκιὰ τοῦ Καίσαρος
ὅις εἰς τὸ σκότος τῆς νυκτὸς, εἰς Σάρδεις πρὶν,
καὶ χθὲς ἐνταῦθα ἐν Φιλίπποις. Ἔφθασεν,
ἠξεύρω, ἤδ' ἡ ὥρα ἡ ἐσχάτη μου.

ΒΟΛΟΥΜΝΙΟΣ

Μὴ τοῦτο λέγε, στρατηγέ.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Βολούμνιε,
βέβαιος εἶμαι. Τὰ τοῦ κόσμου καθορᾷς·
τὰ καθ' ἡμᾶς γνωρίζεις. Ὁ ἐχθρὸς νικῶν,
ἐπὶ τὸ χεῖλος τοῦ κρημνοῦ μᾶς ἔφερε. *(θόρυβος)*
Ἔντιμον μᾶλλον τὸ νὰ εἰσπηδήσωμεν

πρὶν ἢ σπρωχθῶμεν παρ' αὐτοῦ. Βολούμνιε,
εἰς τὸ σχολεῖον ἐφοιτήσαμεν ὁμοῦ·
τὸ ἐνθυμεῖσαι. Ὤ! πρὸς τῆς φιλίας μας,
κράτει τὸ ξίφος, νὰ ἐμπέσω εἰς αὐτό.

ΒΟΛΟΥΜΝΙΟΣ

Δὲν εἶναι τοῦτο φίλου ἔργον, στρατηγέ.

(Βοὴ τῆς μάχης)

ΚΑΙΤΟΣ

Φύγε, αὐθέντα, φύγε. Εἶν' ἐδῶ χαμός.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἔχε ὑγείαν σὺ,—καὶ σὺ Βολούμνιε,—
Σύ, Στράτων, ἐκοιμᾶσο ὅλον τὸν καιρόν.
Ἐπίσης χαῖρε, Στράτων.—Συμπολίται μου,
χαίρ' ἡ ψυχή μου ὅτι διὰ βίου μου
οὐδένα εὗρον μὴ πιστὸν δειχθέντα μοι.
Ἡ ἥττα αὕτη εἶν' ἐνδοξοτέρα μοι
ἀφ' ὅτ' ἡ νίκη θέλει τὸν Ὀκτάβιον
δοξάσει, ἢ τὸν Μάρκον τὸν Ἀντώνιον.
Χαίρετε πάντες. Τοῦ δὲ Βρούτου ἔκλεισε
σχεδὸν ἡ γλῶσσα τὴν βιογραφίαν του.
Τοὺς ὀφθαλμούς μου νὺξ καλύπτει· τὰ ὀστᾶ
κατάκοπα, ζητοῦσι τὴν ἀνάπαυσιν.

(Βοὴ πολλή. Ἔσωθεν φωναί: Φυγή, φυγή, φυγή!)

ΚΑΙΤΟΣ

Φύγε, ὦ; φύγε.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ὕπαγε! Ἀκολουθῶ.

(Ἐξέρχονται ΚΑΙΤΟΣ, ΔΑΡΔΑΝΙΟΣ καὶ ΒΟΛΟΥΜΝΙΟΣ).

Παρὰ τὸν κύριόν σου, Στράτων, μεῖνε σύ.
Καλὰ σὺ τρέφεις σεβασμοῦ αἰσθήματα,
κ' ἐν σοὶ ὑπάρχει ὑποστάθμη τῆς τιμῆς.
Τὸ ξίφος λάβε,—στρέψον σου τὸ πρόσωπον,—

ΣΤΡΑΤΩΝ

Δός μοι τὴν χεῖρα πρῶτον. Χαῖρε, δέσποτα.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Χαῖρε, ὦ Στράτων.—Καίσαρ, πλέον μὴ θυμοῦ.
Δὲν σ' εἶχον κτείνει προθυμώτερον ἐμοῦ (1).

(*Ῥίπτεται εἰς τὸ ξίφος του καὶ φονεύεται*).

(Βοὴ τῆς μάχης. Ὀπισθοχώρησις. Εἰσέρχονται ΟΚΤΑΒΙΟΣ, ΑΝΤΩΝΙΟΣ, ΜΕΣΣΑΛΑΣ, ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ καὶ στρατὸς αὐτῶν).

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Τίς εἶναι οὗτος;

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Δοῦλος τοῦ κυρίου μου.—
Στράτων, εἰπέ, ποῦ εἶνε ὁ αὐθέντης σου;

ΣΤΡΑΤΩΝ

Ἀπηλλαγμένος τῶν οὓς φέρεις σὺ δεσμῶν.
Οἱ νικηταί, ἂν θέλουν, ἂς τὸν καύσωσιν.

(1) Ὁμοιοκατάληκτον ἐν τῷ πρωτοτύπῳ.

Ὁ Βροῦτος πλὴν τοῦ Βρούτου μόνος νικητής.
Ὁ θάνατός του ἄλλον δὲν ἐτίμησε.

ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ

Τὸν Βροῦτον οὕτως ἔπρεπε νὰ εὕρωμεν.
Εὐχαριστῶ σοι, Βροῦτε, ὅτι τ' ἀληθῆ
μ' ἀπέδειξας εἰπόντα.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Τοὺς θεράποντας
τοῦ Βρούτου πάντας ἀναδέχομαι.
(Πρὸς τὸν Στράτωνα) Καὶ σὺ
ἔρχεσαι;

ΣΤΡΑΤΩΝ

Ὁ Μασσάλας ἂν τὸ συγχωρῇ.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Ἐπίτρεψον, Μασσάλα.

ΜΑΣΣΑΛΑΣ

Πῶς ἀπέθανεν
ὁ κύριός σου, Στράτων;

ΣΤΡΑΤΩΝ

Εἰς τὸ ξίφος του
ἐρρίφθη, ὃ ἐκράτουν.

ΜΑΣΣΑΛΑΣ

Τότε λάβετον,

Ὀκτάβιε. Ἀπόδω τῷ κυρίῳ μου
ὑπηρεσίας τελευταίας ἀρρωγήν.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Ἰδοὺ ὁ τῶν Ῥωμαίων εὐγενέστατος.
Οἱ ἄλλοι συνωμόται πάντες πλὴν αὐτοῦ
ἐνήργησαν ἐκ φθόνου πρὸς τὸν Καίσαρα.
Μόνος ἐντίμῳ διανοίᾳ γενικοῦ
συμφέροντος ἐκεῖνος συνωμότης ἦν.
Ἦν ἥπιος. Στοιχεῖα ἐν αὐτῷ μικτὰ
τοιαῦτα ἦσαν, ὥστ' ἡ φύσις νὰ εἰπῇ
ἐδύνατο τῷ κόσμῳ· « Οὗτος ἦν ἀνήρ ! »

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Κατὰ τὰς ἀρετάς του ἀποδώσωμεν
τῷ νεκρῷ σέβας καὶ κηδείας τελετάς.
Τὴν νύκτα ταύτην τὰ ὁστά του θέσατε
εἰς τὴν σκηνήν μου, ὡς ἐντίμου μαχητοῦ.
Λύσατε ἤδη τὸν στρατὸν, καὶ σπεύσωμεν
τοὺς πρωτουργοὺς τῆς νίκης νὰ βραβεύσωμεν (1).

(1) Ὁμοιοκατάληκτον καὶ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Δάντου Κόλασις. . . . . σελ. 6
Αἰσχύλου Πέρσαι. . . . . » 221
Γαίτου Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις . . . . . » 275
Σαικεσπείρου Ἰούλιος Καῖσαρ . . . . » 381

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ
1886

003353